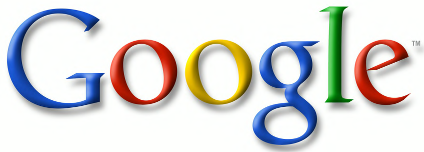
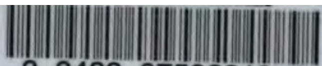

3 3433 07592319 7

RMV
[illegible]
&
Vervliet

IDIOTICON

VAN HET

ANTWERPSCH DIALECT

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE VOOR TAAL- & LETTERKUNDE

IDIOTICON

VAN HET

ANTWERPSCH DIALECT

(STAD ANTWERPEN EN ANTWERPSCHE KEMPEN)

OPGESTELD DOOR

P. JOZEF CORNELISSEN,

GEMEENTEONDERWIJZER TE SINT-ANTONIUS (BRECHT)

EN

J. B. VERVLIET,

LETTERKUNDIGE TE ANTWERPEN.

Bekroond door de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

GENT

A. SIFFER

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1899

IDIOTICON

VAN HET

ANTWERPSCH DIALECT

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE VOOR TAAL- & LETTERKUNDE

IDIOTICON

VAN HET

ANTWERPSCH DIALECT

(STAD ANTWERPEN EN ANTWERPSCHE KEMPEN)

OPGESTELD DOOR

P. JOZEF CORNELISSEN,

GEMEENTEONDERWIJZER TE SINT-ANTONIUS (BRECHT)

EN

J.-B. VERVLIET,

LETTERKUNDIGE TE ANTWERPEN.

Bekroond door de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

EERSTE DEEL

A—D

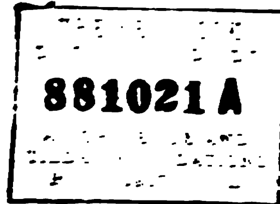

GENT

A. SIFFER

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1899

EEN WOORD VOORAF.

De stof van ons Idioticon werd ten grooten deele verzameld te Antwerpen en in het westelijk gedeelte der Kempen, in de kantons Brecht en Zandhoven. Toch zal men een aantal woorden aantreffen, die in andere streken der Kempen : in het kanton Westerloo, in de omstreken van Heist-op-den-Berg, in de Turnhoutsche Kempen enz. thuis hooren.

Zooveel mogelijk duiden wij het gewest aan, waartoe een woord of eene uitdrukking behoort. De letter **K**, tusschen haakskens achter een woord geplaatst, beteekent dat dit ofwel algemeen Kempisch, ofwel eigen is aan het westerdeel der Kempen. Wat de woorden betreft, waarbij geene streek aangeteekend staat, deze worden, meenen wij, algemeen in de provincie Antwerpen gebezigd.

Wij halen aan de Bo (D. B.), Tuerlinckx (T.), Rutten (R.), Hoeufft (Hfft.), Gallée (G.), Draaijer (Dr.), Boekenoogen (B.), Molema (M.), Jongeneel (Jong.) en Kiliaan (Kil.), achter

ieder woord, dat ook bij hen voorkomt. Waar het nuttig is, noemen wij ook SCHUERMANS (Sch.), en duiden dan meteen de streken aan, voor welke hij het woord opgeeft.

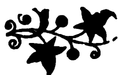
Eenigen gaven ons den raad de woorden, die Schuermans boekt voor Antwerpen en de Kempen, niet meer te vermelden. Wij hebben gemeend dien raad niet te moeten opvolgen : 1° omdat wij, *zoo volledig mogelijk*, den woordenschat van het Antwerpsch dialect wilden bijeenbrengen en een werk leveren, dat wezenlijk aanspraak maken mag op den naam van *Idioticon;* en 2° omdat veel van de woorden, die het *Algemeen Vlaamsch Idioticon* als Antwerpsch of Kempisch boekt, ofwel niet heel juist uitgelegd, ofwel niet voldoende door voorbeelden opgehelderd zijn. Ons doel is hier dus dikwijls : Schuermans te verbeteren en aan te vullen. Met het oog op de volledigheid, welke wij betrachtten, hebben wij ook eene plaats ingeruimd aan de woorden, die Schuermans voor Antwerpen of de Kempen opgeeft, maar die ons onbekend zijn. Deze staan met een sterreken (*) geteekend.

Wat de *Klankleer* en de *Spraakkunst* aangaat, wij hebben die ten grooten deele bewerkt naar het plan, door den heer AMAAT JOOS gevolgd in zijn *Waasch Idioticon.*

Wij rekenen het ons tot plicht, een woord van dank toe te sturen aan al degenen die ons in onzen lastigen arbeid hebben aangemoedigd

en ondersteund. Dank aan den Heer Dr A. Laporta te Lier, die ons bereidwillig zijne verzameling woorden afstond en ons inlichtingen verschafte over de volksbenamingen van ziekten; aan den heer A. Aerts, boekhandelaar te Mechelen, die ons eene belangrijke bijdrage Heist-ten-Bergsche woorden leverde; aan den heer J. Uytroeven, onderwijzer te Zoersel, die ons den kunstnaam van veel kruiden en bloemen mededeelde. Dank aan den heer Sermon, te Antwerpen, lid der Koninklijke Vlaamsche Academie en een der beoordeelaars van het Idioticon, voor de onvermoeide zorg, waarmede hij de drukproeven heeft helpen nazien en verbeteren, en voor de woorden uit de taal der stad Antwerpen, waarmede hij tevens het werk heeft verrijkt.

Den 15^n^ Juli 1898.

VERKORTINGEN.

(**A.**) = Stad Antwerpen.
Afl. = afleidingen.
ald. = aldaar.
Angels. = Angelsaksisch.
Antw. = Antwerpen, Antwerpsch.
B. = BOEKENOOGEN, *De Zaansche Volkstaal.*
b. = bedrijvend.
bet. = beteekent.
Brab. = Brabant.
b. v. = bij voorbeeld.
bvw. = bijvoeglijk woord.
bw. = bijwoord.
D. B. = *Westvlaamsch Idioticon*, bewerkt door L. L. DE BO en heruitgegeven door JOSEPH SAMYN.
deelw., dlw. = deelwoord.
Deen. = Deensch.
Delf. = DELFORTERIE, *Analogies des langues flamande, allemande et anglaise.*
d. i. = dat is.
D. J. = DE JAGER, *Woordenboek der Frequentatieven.*
Dr. = DRAAIJER, *Woordenboekje van het Deventersch dialect.*
encl. = enclitisch.
Eng. = Engelsch.
fig. = figuurlijk.
Fr. = Fransch.
freq. = frequentatief.
Fri. = Friesch.
G. = GALLÉE, *Woordenboekje van het Geldersch-Overijselsch dialect.*
gep. w. = gepaarde woorden.
gez. = gezegde.
Hag. = Hageland.
Hasp. = Haspegouw.
Hfft. = HOEUFFT, *Proeve van Bredaasch taal-eigen.*
Hgd. = Hoogduitsch.
Holl. = Hollandsch.
IJsl. = IJslandsch.
inz. = inzonderheid.
i. v. = in voce.
J. = JOOS, *Waasch Idioticon.*
Jong. = JONGENEEL, *Een Zuid-Limburgsch Taaleigen.*
(**K**.) = Kempen.
Kemp. = Kempen, Kempisch.
Kil. = KILIAAN, *Etymologicum Teutonicæ linguæ.*
Kl.-Br. = Klein-Brabant.
klemt. = klemtoon.
Kram. = KRAMERS, *Fransch-Nederlandsch en Nederlandsch-Fransch Woordenboek.*
Lat. = Latijnsch.
lidw. = lidwoord.
Limb. = Limburg.
L. v. A. = Land van Aalst.
L. v. W. = Land van Waas.
M. = MOLEMA, *Woordenboek der Groningsche Volkstaal.*
m. = mannelijk.
Mdnl. = Middelnederlandsch.
Mhgd. = Middelhoogduitsch.
mrv. = meervoud.
N.-Br. = Noord-Brabant.
(**N**. der **K**.) = Noorden der Kempen.
(**N**.-**O**. der **K**.) = Noord-Oosten der Kempen.
Nw. = Noorweegsch.
(**N.-W.** der **K.**) = Noord-Westen der Kempen.
o. = onzijdig.
(**O.** der **K.**) = Oosten der Kempen.
Ohgd. = Oudhoogduitsch.
onb. w. = onbepaalde wijze.
onp. = onpersoonlijk.
onsch. = onscheidbaar
Oudeng. = Oudengelsch.
O.-Vl. = Oost-Vlaanderen.
Pld. = Platduitsch.
R. = RUTTEN, *Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon.*
sam. = samenstelling(en).

Sch. = SCHUERMANS, *Algemeen Vlaamsch Idioticon* met *Bijvoegsel.*
sch. = scherts.
schb. = scheidbaar.
spr. = spreuk(en), spreekwoord(en).
sprek. = sprekende.
T. = TUERLINCKX, *Bijdrage tot een Hagelandsch Idioticon.*
telw. = telwoord.
tw. = tusschenwerpsel.
uitspr. = uitspraak.
v. = vrouwelijk.
V. D. = VAN DALE's *Woordenboek.*
verg. = vergelijking(en).
verl. dlw. = verleden deelwoord.
vgw. = voegwoord.
Vl. = Vlaanderen.
voorv. = voorvoegsel.
vrglk. = vergelijk.
vrklw. = verkleinwoord.
vrnw. = voornaamwoord.
vz. = voorzetsel.
w. = woord *of* werkwoord.
(W. der K.) = Westen der Kempen.
wdrk. = wederkeerig.
W.-Vl. = West-Vlaanderen.
z = zie *of* zegt.
(Z. der K.) = Zuiden der Kempen.
(Z.-O. der K.) = Zuid-Oosten der Kempen.
Zw. = Zweedsch.
(Z. W. der K.) = Zuid-Westen der Kempen.
z. Wrdb. = zie Woordenboek van Kramers.

INLEIDING.

A. — Klankleer.

I. — Klinkers.

a) HET REKKEN VAN KORTE KLINKERS.

1. De korte klinkers **a, e, i, o** en **u** worden kort uitgesproken. *Stal, bed, kind, zon, hut.*

2. De korte **a, e** en **o** worden somwijlen gerekt, d. i. min of meer verlengd uitgesproken, wat toe te schrijven is aan den invloed van sommige medeklinkers, die onmiddellijk op deze korte klanken volgen.

3. De **korte a** wordt gerekt vóór **nd, nt, ns** en **r**. *Mand = mānd, maand; diamant = diamānt, diamaant; dansen = dānsen, daansen; kar = kār, kaar.*

Ook vóór **cht** en **st** in 't Noorden en in 't Noord-Oosten der Kempen. *Jacht = jācht, jaacht; pachter = pāchter, paachter; vast = vāst, vaast.*

4. De **korte e** wordt gerekt vóór **r, rf, rg, rk, rm** en **rp**. *Ver = vēr, veir; scherf = schērf, scheirf,* enz.

Sommigen rekken korte *e* ook vóór **nd, nt,** maar bijzonder voor **ns**. *Bende = bēnde, beende; cent = cēnt, ceent; mensch = mēnsch, meensch.*

5. De **korte o** wordt gerekt vóór **ns** en door sommige sprekers ook vóór **nd** en **nt**. *Spons = spōns, spoons; hond = hōnd, hoond; klont = klōnt, kloont.*

AANMERKING. — Dat verschijnsel wordt niet overal in gelijke mate aangetroffen : het bestaat vooral in 't noordelijk en noordoostelijk gedeelte der Kempen.

b) KLANKVERKORTING.

1. De volgende lange klinkers of klanken worden, in 't algemeen, lang uitgesproken : **a**, **e** (zacht, scherp en zwaar), **ie**, **o** (zacht en scherp), **u**, **ij**, **aai**, **au**, **eeu**, **ei**, **eu**, **oe** en **ui**.

2. De klank **oei** wordt kort uitgesproken. *Koei* = *koĕi* (1).

3. **Ooi** is lang in de Kempen, doch kort te Antwerpen.

4. **Ou** klinkt altijd kort in 't noordelijk en westelijk deel der Kempen, doch lang in de andere Kempische streken. Te Antwerpen wordt zij lang uitgesproken, wanneer zij van *w* gevolgd is.

5. De volgende lange klanken worden in menig geval kort uitgesproken : **a**, **e** (zacht, scherp en zwaar), **ie**, **o** (zacht en scherp), **u**, **ij**, **ei**, **eu**, **oe** en **ui**.

AANMERKING. — Die verkortingen zijn in alle streken, ja, bij alle personen uit eene streek, niet dezelfde. Het ware onmogelijk ze alle op te geven; daarom zullen wij ons tevreden houden met de voornaamste en algemeenste aan te stippen.

6. **A** verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ke(n* en *je(n*, uitgangen der verkleinwoorden. *Raăpken, baăntje*.

2° In de werkwoorden vóór de stamletters *k, l, m, n, p* en *t*, telkens die van den uitgang *d* of *t*

---

(1) Het teeken ˘ zou eigenlijk den klank *oei* moeten bedekken. Zelfde aanmerking voor de andere klanken, die uit meer dan één letterteeken bestaan.

gevolgd zijn. Gij *haäkt, gehaäld, beschaämd,* hij *baände,* gij *slaäpt,* zij *praätten.*

3° In talrijke afleidingen en grammaticale vormen, bijzonder vóór *ds, ts, gs, ks, ld, ls, md, mt, ms, nd, ns, ps, pt,* enz. *Raädsel, plaäts, daägs, maäksel, naäkt, naäld, Vlaämsch, schaämte, maänd, Spaänsch, gaäpster, haästig.*

4° Zij is kort in de uitgangen *age, alie* en *anie. Bagäge, trälie, kastänie.*

7. **Zachte e** verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ken* en *je. Beëksken, meëtje.*

2° In de werkwoorden, wanneer de stamletters *k, l, m, n, p* en *t* van den uitgang *d* of *t* gevolgd zijn. Gij *spreëkt,* hij *steëlt,* gij *neëmt, gesteënd, gestreëpt,* zij *eët.*

Zoo ook in *geven :* hij *geëft,* en in *geweëst,* dat in 't N. der Kempen *gewist* luidt (1).

3° In afgeleide woorden. *Kopbreëksel, steëkte, sleëtsch.*

4° Zij wordt kort uitgesproken in *beeld, beemd, eend, henen, kreeft, Nelis, teems, vreemd* (2). *Beeld* = *beld.*

8. **Scherpe e** verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ken* en *je. Leërken, beëntje.*

2° In de werkwoorden die uitgaan op *eeken, eepen* en *eeten,* wanneer de stam door den uitgang *d* of *t* gevolgd is. Gij *speëkt, gezweëpt,* hij *zweëtte.*

Bij velen ook in de werkwoorden op *eeden* en *eenen. Gekleëd,* gij *leënt.*

3° In afgeleide woorden en grammaticale vormen, bijzonder vóór *ds, ts, ks, nt,* enz. *Bekleëdsel,*

(1) Sommige sprekers zeggen nochtans *geweest.*
(2) Ook in *menig,* in de Kempen.

heëtste, speëksel, gebeënte, en bij sommigen ook vóór *st* : *geëstelijk, heëster*, en in *breëder* en *breëdde* (breedte).

4° Zij is, in de Kempen, kort in *leëlijk*.

AANMERKING. — Te Antwerpen, alsook bij veel sprekers in de Kempen, ondergaat de scherpe *e* geene verkorting.

9. **Zware e** verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ken* en *je*. *Peërken, steërtje*. Nochtans, in *peerdeken*, enz. blijft ze lang.

2° In sommige streken der Kempen is zij kort in *hering* (haring), *nering* en *tering*.

10. **Ie** verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ken* en *je*. *Viërken, wiëltje*.

2° In de werkwoorden, wier stamletter *d, k, l, m, n, p* of *t* door den uitgang *d* of *t* gevolgd is. Hij *biëdt* (maar ook *beedt*, scherpe *e*), gij *riëkt*, hij *kniëlde, geriëmd*, gij *diënt, verdiëpt*, hij *giët*.

3° In talrijke afleidingen. *Liëfde, Griëksch, ziëkte, tiënde, diëpst, diërder*.

4° Zij is kort in *biecht, fabriek, gierig, priester, vriend*, enz. *Biecht* = *bicht*.

11. **Zachte o** verkort 1° in de verkleinwoorden, in gesloten lettergrepen. *Voörken, koöltje*.

2° In de werkwoorden op *oken* en *olen*, telkens dat de stam door den uitgang *d* of *t* gevolgd is. Zij *koökte, gedoöld*.

3° Zij is kort in *boodschap, geboorte* en *koorts*.

12. **Scherpe o** verkort 1° in de verkleinwoorden, wanneer zij in eene gesloten lettergreep voorkomt. *Boömken, poötje*. In *boordeken*, enz. blijft ze lang.

2° In de werkwoorden op *ooken, oomen, oonen, oopen* en *ooten*, telkens dat achter den stam de uitgang *d* of *t* volgt. *Geroökt*, gij *droömt*, hij *toönt*, gij *koöpt, vergroöt*.

3° Vóór *(d)er* en *st*, uitgangen van den vermeerderenden en den overtreffenden trap der hoedanigheidswoorden. *Groöter, groötst, hoöger, hoögst, schoönder, schoönst.*

4° In veel afgeleide woorden. *Doödskop, groötsch, kloöster, geboömte.*

AANMERKING. – Bij velen, vooral te Antwerpen, ondergaat de scherpe *o* geene verkorting, tenzij in de verkleinwoorden en de werkwoorden op *oopen* en *ooten*.

13. U verkort 1° in de verkleinwoorden, in gesloten lettergrepen. *Muŭrken, schuŭrken.*

2° In de werkwoorden *vulen, wulen, wruten, zuken* (voelen, woelen, wroeten, zoeken), enz., wanneer de uitgang *d* of *t* op den stam volgt. Ik *vuŭlde, gewuŭld,* hij *wruŭtte,* gij *zuŭkt.*

3° In afleidingen en grammaticale vormen. *Gebuŭrte, zuŭrder.*

14. IJ verkort 1° in gesloten lettergrepen, vóór *ken* en *je*. *Pij̆pken, begij̆ntje.*

2° In de werkwoorden vóór de stamletters *k, l, m, n, p* of *t*, telkens die door den uitgang *d* of *t* gevolgd zijn. Het *blij̆kt, gevij̆ld,* hij *lij̆mde,* zij *kwij̆nden, gerij̆pt,* hij *bij̆t.*

Zoo ook, bij velen, in de werkwoorden die uitgaan op *ijden,* in *krijgen* en *blijven.* Gij *rij̆dt,* hij *krij̆gt,* gij *blij̆ft.*

3° In veel afleidingen en grammaticale vormen. *Fij̆nder, rij̆kste.*

15. Eĭ verkort 1° in de verkleinwoorden. *Reĭsken, geĭtje.*

2° In de werkwoorden op *eiken, eilen* en *einen.* *Geweĭkt* (geweekt), gij *deĭlt* (deelt), *verkleĭnd.*

3° In afleidingen en grammaticale vormen. *Kleĭnder, kleĭnst.*

16. **Eu** volgt dezelfde regels als *ei*. Deze klank is kort, in de Kempen, in *weun, weunen, weuning* (woon, wonen, woning) en bij sommigen in *heuning* (honing) en *keuning* (koning).

17. **Oe** verkort 1° in de verkleinwoorden. *Boër-ken, stoëltje.*

2° In de werkwoorden, wier stam uitgaat op *k, l, m, n, p* of *t*. Hij *vloëkte, genoëmd,* gij *boënt,* hij *roëpt, geboët.*

3° In talrijke afleidingen. *Goëdsmoëds, koëts, loënsch, geboërte, hoëst, voëdsel.*

4° *Oe* is kort in *boek, broek* (Fr. *culotte* en *marais*), *doek, hoek, koek* en *snoek* (1); – in *bloem, verdoemen, genoeg, doef, kloef, foefelen, stoefen, groep, troep,* enz., — in *kornoelie, schoelie,* enz.

18. **Ui** verkort, volgens de hooger gegeven regels, 1° in de verkleinwoorden. *Huïsken, fluïtje.*

2° In de werkwoorden, waarvan de stam eindigt op *k, l, m, p* of *t*. Gij *gebruïkt, gehuïld,* hij *ruïmde,* gij *kruïpt,* hij *fluït.*

3° *Ui* is kort vóór *ns, st, sch,* enz. : *schuïnsch, luïsteren, kuïsch, ruïschen;* — in *kruifelen, ruifelen, schuifelen,* enz.; — in *bui, lui, lui(d)en, kruien, krui(d)en, Sint-Trui(d)en, sluier, uier,* enz.

c) Uitspraak. Klankwijzigingen.

Aanmerking. — Het is ons inzicht niet hier eene *volledige* beschrijving te geven van de klanken uit het Antwerpsch dialect. Zulk werk zou te veel opzoekingen vragen en te veel plaats in ons idioticon beslaan. Trouwens, de uitspraak der klanken verschilt van streek tot streek, ja, dikwijls van dorp tot dorp.

---

(1) Door velen nochtans wordt de *oe* in *snoek* lang uitgesproken.

1. De **korte a** heeft den alphabetischen klank, maar open, en niet scherp gelijk de Fransche *a*. *Stad, stap, vallən.*

Nochtans, in sommige wijken der stad Antwerpen, klinkt zij, vooral in de platte volkstaal, scherp gelijk de Fransche *a* (ä). *Däk, Jän, bäkkər.*

In veel streken van de Kempen heeft zij ongeveer dien klank in talrijke verkleinwoorden. *Käntjə lämpkən, männəkən, täkskən, zäkskən.*

2. De **gerekte a** heeft in de Kempen den alphabetischen klank der lange *a*, doch wordt niet zoolang aangehouden als de volkomen *a*. *Månd, maand; dånsən, daansən.*

In sommige dorpen, ten Westen der Kempen, zweemt zij meer naar *e*, en heeft er den klank der zoogenaamde blatende *e* (æ), een klank tusschen *a* en *e*, doch meer op *a* trekkende. *Star* = *stær; ander* = *ændər.*

In het plat Antwerpsch klinkt de gerekte *a* bijkans als ai in het Fransch *plainte.*

3. De **lange a**, lang uitgesproken, is een klank tusschen *a* en *o*, die hier meer naar de *a*, elders meer naar de *o* overhelt. Deze *a*, die wij door **ao** verbeelden, is gelijkluidend met de Engelsche *a* in *war, water*, doch in sommige streken zweemt zij naar de *ô* van het Fransch *nôtre, fantôme. Baon, vaodər, waotər.*

Wanneer zij onmiddellijk gevolgd is van eene *d* die niet uitgesproken wordt, dan luidt zij tweeklankig en wordt ongeveer als **aoë** of als **oë** (1) of **oa** uitgebracht. *Alləgaoër, alləgoër, alləgoar: blaoërən, bloërən, bloarən; schaoë, schoë, schoa.*

---

(1) ë is hier eene toonlooze of doffe *e*.

Te Vorst, in 't Z.-O. der Kempen, heeft zij dien laatsten klank, telkens zij door *r* gevolgd is. *Baard* = *boa'd; kaart* = *koa't; waar* = *woa'.*

Zij heeft den zuiver alphabetischen klank gelijk de Fr. â in *âtre* 1° in 't N. der Kempen, in de ongelijkvloeiende werkwoorden, die in den tweeden hoofdvorm *a* hebben : gij *gaaft,* zij *zagən;* 2° schier overal, in 't midden en aan 't einde van eigennamen : *Mariakən, Melia;* 3° in *fa, la* en *ja* (verwonderend en goedkeurend); 4° in *braaf;* 5° in *ba* (vader); 6° kort, in *ba* en *sa;* 7° lang, in *ha.*

De lange *a*, kort uitgesproken (z. KLANKVERKORTING), klinkt, volgens de streek, als korte alphabetische **a**, als **aŏ** en zelfs als korte **o**. *Hakskən, haŏkskən, hokskən; gəmakt, gəmaŏkt, gəmokt.*

In veel woorden, bijzonder vóór eene tandletter, gaat zij over tot **eü** in de eene streek, en tot **ä** in de andere. *Neüld, näld;* gij *preüt,* gij *prät; pleüts, pläts; pleüstər, plästər.*

In 't Z.-O. der Kempen heeft zij vóór eene tandletter dikwijls den klank der korte *a*, gevolgd door den naslag eener korte *i* (ai). *Baiskən, gəhaild.*

4. **Aai** klinkt meest overal **aoë, oë** of **oa**, in 't N. der Kempen ook **oai.** *Kraoë, kroë, kroa, kroai.*

Zij wordt lang en zuiver uitgesproken in *aaien,* en als **ai** in *baaien* en *maaien. Aaiən, baiən, maiən.* In deze woorden klinkt zij ook **ei.** *Eiən, beiən, meiən.*

5. **Au** wordt in de meeste streken uitgesproken als de lange zuivere *a*, die tot *w* overgaat (**aaw**). *Blaaw, gaaw.*

In 't Z. en Z.-O. valt *w* doorgaans weg. *Bla, ga.*

6. De **korte heldere e** klinkt, in 't algemeen, gelijk de Fransche *e* in *ces, les. Hebbən, mes, recht, weg, kennən.*

Zij wordt nochtans in de Kempen uitgesproken als *korte zware e,* die sterk op den Franschen *in*-klank trekt, waarvan de neusklank zou wegblijven (ä) : 1° vóór *r,* zoo die letter slaapt of wanneer ze de *e* niet rekt : *Bäd* (berd), *gärst, mättələn* (mertelen), *wäzzələn* (werzelen), *bärst,* enz.

2° In veel woorden, waarvan geene regels te geven zijn, zooals in *fläsch, kältərən, pän, späl* (speld), *päst, slächt, mätsən, dämpəg, klätsən, plättərən, knätsən, knättərən, krätsən, häkkətäkkən, sämmələn, djängələn, äggər, fläddər, frällən, läkkən, pläk, schättərən,* enz.

Het onderscheid tusschen de zuivere en de zware korte *e* bestaat overal, maar niet altijd in dezelfde woorden. In 't Z. hoort men *ä* veel meer dan elders.

7. De **gerekte e** vóór **r** klinkt ofwel **ei**, ofwel gelijk de blatende **æ**, ja zelfs, te Lier en omstreken, gelijk de zware **è** in het Fr. *père. Scheirᵊp, schærᵊp, schèrᵊp.* (Echter niet zoo lang als de volkomen *ei, æ* en *è*.)

8. De **zachtlange e** heeft den klank van de Fr. **é** in *été. Béék, métən.*

Te Antwerpen en in eenige dorpen van de omstreken dier stad klinkt zij zoo zuiver niet als in de Kempen, maar luidt er ongeveer **éï**. *Béïk, méïtən.*

Wordt de zachte *e* kort uitgesproken, dan luidt zij gelijk de Fransche *e* in *ces. Bekskən* (beeksken), gij *et* (eet).

9. De **scherplange e** heeft den klank der *ie*, gevolgd door den naslag eener onduidelijke vokaal (**ieë**). *Bieën, stieën.*

Te Antwerpen, vooral in de platte volkstaal, is de naslag nauwelijks hoorbaar, zoodat b. v. *reep* er bijna *rieᵉp* uitgesproken wordt.

Te Vorst bij Westerloo klinkt zij als de zacht-

lange *e*, gevolgd door eene doffe vokaal als naslag **éè**, en in 't plat Heist-op-den-Bergsch ongeveer als ieŭ. *Méèstər, zéèr; mieŭstər, zieŭr.*

De verkorte scherpe *e* wordt in de eene streek **e**, in de andere **ä** uitgesproken: *steentjə, stäintjə* (steentje), doch te Antwerpen **ie**. *Zwiepəkə* (zweepken).

10. De **zware e** heeft eenen klank die wat zwaarder is dan de Fransche **è** in *père*. In sommige dorpstalen nochtans, wordt zij als blatende **æ** uitgesproken. *Wèrəld, wærəld; zwèèr, zwæær.*

In woorden waarin de *r* slaapt, klinkt zij te Voorst als zuivere *e* die tot *ä* overgaat **eä**. *Peäd* (peerd), *weäd* **weerd**.

Wordt zij verkort, dan klinkt zij vrij algemeen **e**. *Perkən, perdjə.*

11. **Eeu** spreekt men uit gelijk de scherplange *e*, die tot *w* overgaat (**ieëw**, maar in sommige streken valt de *w* weg. *Schrieëw, schrieë,* het *snieët* (sneeuwt).

12. De **toonlooze i** klinkt als toonlooze *e* (ə). *Gəlukkəg, kennəs.*

13. De **korte heldere i** wordt vrij algemeen gelijk de Fransche *i* in *griffe* en de Westvlaamsche *ij* uitgesproken, weshalve wij ze door **ii** verbeelden. *Biidən, stiil.*

In de uitgangen *ik*, *rik* en *it* is *i* niet toonloos, maar helder. *Monniik, dommərik, kieviit.*

Vóór eene lipletter wordt zij, in de Kempen, **ü** uitgesproken. *Flüp, krüb, klümmən, tümmərən.* (z. KLANKVERWISSELING.) Vóór *m* is die regel algemeen: vóór *b* en *p* zijn er uitzonderingen.

14. De **lange ie** verschilt enkel van de korte *i*, doordien zij langer aangehouden wordt.

In 't plat Antwerpsch en Liersch, nochtans, zweemt zij naar de zachte **é**.

De onbeklemtoonde **ie verandert** in veel streken

in ə(n). *Tralə(n)* (tralie), *ullə(n)* (ulie), *die schalən* (schalie) *is gəbrokən.*

15. **Ieu.** *Nieuw* klinkt bijna overal *nief*, te Brecht en elders in 't N. *noew, noĕwt. Nieuws* luidt *niifs* en te Brecht *noes.*

16. De **toonlooze ij** wordt, volgens de streek, **ə, e, ä** en **a** uitgesproken. *Gəmakkələk, gəmakkəlek, gəmakkəläk, gəmakkəlak.*

In *kwalijk* en *leelijk* klinkt zij overal als toonlooze **ə.**

17. De **heldere ij**, lang uitgesproken, luidt als **ei** (Brecht), als zware **è** (Gheel, Herenthals, Vorst), als onvolkomen *a* met den naslag eener doffe *e* (aë) (Antwerpen, St.-Antonius), als æë (St.-Antonius), als zware *è* die tot *i* overgaat (èï) (Zoersel), enz. *Pein, pèèn, paën, pæën, pèïn.*

De verkorte *ij* wordt **e** uitgesproken. *Wefkən,* hij *bet.*

Aanmerking. — In sommige streken worden *ij* en *ei* eender uitgesproken; in andere is er een duidelijk verschil tusschen beide klanken waar te nemen. Zoo wordt het woord *rijs* te Vorst bij Westerloo *rèès* uitgesproken, en het woord *reis* luidt er *raës.* Te Brecht is *rijs* = *reis* en *reis* = *raais.*

18. De **korte o** heeft, in 't algemeen, den alphabetischen klank. *Gəbod, kot, zondə.*

De beschaafde Hollandsche uitspraak onderscheidt eene *zachtkorte* en eene *scherpkorte o*, welk onderscheid hier niet waargenomen wordt. Wel worden sommige korte *o*'s doffer uitgesproken, doch daarvan zijn volstrekt geene regels te geven.

De korte *o* klinkt als korte *eu* (Duitsche korte ö) 1° vóór *r*, uitgezonderd in *bord, borrel* en *morgen. Körrᵊf, örrᵊgəl, dörrᵊp, schörs.*

2° In sommige verkleinwoorden. *Klötjə, klöntjə, möndjə,* enz.

3° In *köstər* en *köstələk.*

Als korte oĕ (Duitsche korte ù) 1° vóór *m, md, mp, ng* en *nk. Stoĕm, vərstoĕmd, kloĕmp, toĕng. voĕnk.*

2° In *bobbel, brobbel, schoffel, schrobben* (krabben), *slobberen,* enz. *Boĕbəl, broĕbəl,* enz.

3° In *bof, dof, mof. pof. slof, stoffen* (pochen), *schoft* (hooge schouder). enz. *Boĕf, doĕf, moĕf,* enz.

4° In *bocht* (bucht), *locht* (air en léger), *tocht, vocht,* enz. *Boĕcht, loĕcht,* enz.

5° In *bok, jok* (juk), *klok* (hen), *slok* en, in 't Z. in *pok. Boĕk, joĕk,* enz.

6° In *op, pop* en bij sommigen in *hop* (vogel). *Oĕp, poĕp.*

7° Bij velen in eenige werkwoorden, die in den tweeden hoofdvorm *o* hebben. Ik *troĕk,* hij *voĕcht,* zij *zoĕcht.* (z. KLANKVERWISSELING.)

AANMERKING. — Die regels zijn niet algemeen, wat de korte *oe* betreft. In 't N. der provincie Antwerpen hoort men die uitspraak minder dan elders.

19. De **zachtlange o**, lang uitgesproken, heeft den alphabetischen klank. *Boog, school.*

In het plat Antwerpsch en Liersch zweemt zij naar **ou** : *boug, schoul,* en rond Heist-op-den-Berg naar **eu**.

Wordt zij verkort, dan klinkt zij als korte **o**, maar ook als **ŏ** voor eene *l* of *n. Bogskən, költjə.*

In het laatste geval wordt zij te Vorst uitgesproken als eene korte *o* die tot *i* overgaat (**oi**). *Zoinkən, koiltjə.*

20. De **scherplange o** is, volgens de streek, eene *oe* of eene zachtlange *o*, gevolgd door eene doffe vokaal als naslag (**oeĕ, oĕ**). *Schoeĕn, schoĕn; loeĕpən, loĕpən.*

Te Antwerpen, vooral in de platte taal, is de naslag nauwelijks hoorbaar. *Schoeᵉn, loeᵉpən.*

In veel streken van de Kempen wordt zij, in de volgende woorden, uitgesproken als eene lange *u*, die tot eene doffe *e* overgaat (**uë**) : *droog, droom, gelooven, hoo(f)d, hooken* (jeuken), *hoozen, knoop, loopig, nooselijk, onnoozel, oo(g)st, rooven, schroomelijk, stroopen, toonen, wrooken* en eenige andere. *Druëg, druëm, gəluëvən, huëkən*, enz.

In sommige dorpstalen worden *knoop* en *strooper* als *knieëp* en *strieëpər* uitgesproken.

Wordt de scherpe *o* verkort, dan klinkt zij in de Kempen **ö**, doch te Antwerpen **oĕ** en somwijlen **ü**. *Bömkən, gröttər*, gij *löpt; boĕməkən, grüttər*, gij *loĕpt.*

Vóór eene tandletter wordt de verkorte scherpe *o* in 't Z.-O. **oi** uitgesproken. *Boinkən, poitjə.*

21. **Ooi** klinkt algemeen **oeë**, doch in 't N. ook **oei** en te Antwerpen **oĕi**. *Hoeë, hoei, hoĕi, hoeën, hoeiən, hoĕiən.*

Strooien (werkw.) luidt in de Kempen *struën* en *strooisel* = *strössəl, streüsəl.*

22. **Ou** is in 't N. en W. der Kempen altijd kort en luidt er in eenige streken **ow**, in andere **aw**. *Howt, hawt; zowt, zawt; bowwən, bawwən.*

Te Antwerpen is er, vóór eene *w* die het woord sluit, geen verschil te hooren tusschen *ou* en *au;* in de Kempen wel.

In 't Z. en Z.-O. der Kempen wordt *ou* als lange **a** uitgesproken. *Haat, zaat, bavən* (bouwen).

Nochtans te Vorst, op de Limburgsche grens, is zij, in gesloten lettergrepen, gelijkluidend met de Fransche *eu* in *fleur*, welken klank wij door **œ** verbeelden. *Hœt, zœt.* Wanneer zij echter door *w* gevolgd is of in eene open lettergreep voorkomt, dan wordt zij uitgesproken als eene zware *è*, die in eene doffe *e* overgaat (**èë**). *Vrèë(w)* (vrouw), *bèëvən* (bouwen).

23. De **toonlooze u**, waar zij uitgesproken wordt, klinkt als toonlooze **ə**. *Zenəw.*

24. De **korte heldere u** is gelijkluidend met de Fransche **u** in *lune* en de Duitsche **ü** in *küssen*. *Pül*, *rüstən*.

In sommige streken nochtans, vooral in 't N.-O., helt zij min of meer naar ̣eŭ over, en rond Heist-op-den-Berg klinkt zij daaromtrent als **ii**.

Zij wordt uitgesproken als de Engelsche **u** in *purse* of de Duitsche **ö** : 1° in *bunt*, *luns*, *mulder*, *rund*.

2° Wanneer zij door *r* gevolgd is. *Börr'gər*, *körrək*, *spörrie*, *törrəf*.

25. De **lange u** heeft den alphabetischen klank gelijk de Fransche **u** in *mesure*. *Muur*, *sturən*.

In 't plat Antwerpsch helt zij over naar **eu** en rond Heist-op-den-Berg naar **ie**.

Als zij een woord eindigt of door *w* gevolgd is, dan klinkt zij, volgens de streek, **ow**, **aw**, **a**, **au**, **èë** of **èēw** (z. KLANKVERWISSELING). *Now*, *na*, *nauw*, *nèë*; *row*, *raw*, *ra*, *rauw*, *rèë*, *rèëw*.

U en *uw* worden nu eens *oe*, *oe*(*w*), dan weer *ou*, *ou*(*w*), *a*, *au*(*w*) of *èë*(*w*) uitgesproken.

26. **Ui** klinkt in 't N. der Kempen als de Fransche *eu* in *peur* met eene doffe *i* als naslag (**œi**). In 't N.-O. zweemt zij meer naar de Hollandsche **ui** en de Duitsche **eu** in *neu*, *heute* (**eui**). *Dœif*, *deuif*; *bœitən*, *beuitən*.

Overal elders heeft zij eenen klank, niet ongelijk aan den Engelschen **oi**-klank, zijnde eene *ou*, gevolgd door eene onduidelijke vokaal als naslag, en dien men door **ouë** zou kunnen verbeelden. *Douëf*, *bouëtən*.

In het plat Liersch is de naslag nauwelijks hoorbaar. *Douᵉf*, *bouᵉtən*.

Wordt *ui* verkort, dan klinkt zij overal zuiver **ŭi** of **ŏ**. *Lŭistərən*, *löstərən* ; *flŭiljə*, *flöljə*.

Aan 't einde der woorden of wanneer er niet onmiddellijk een medeklinker op volgt, wordt zij in de Kempen oi, maar ook öi, in sommige streken, uitgesproken. *Boi, böi; loi, löi; kroiən, kröiən.*

27. **Ei** klinkt, volgens de streek, 1° als **aai**, 2° als **ai**, 3° als **aë**, 4° als **a**, 5° als **æ**, enz. *Klaain, klain, klaën, klaan, klææn.*

Kort uitgesproken, is zij gelijk aan **ä**. *Gätjə* (geitje).

28. **Eu** is gelijkluidend met de Duitsche **ö** van *König*. *Reus, veulən.*

Te Antwerpen nochtans, zweemt zij naar de Fransche **eui** in *feuille* (**euï**). *Reuïs, veuïlən.*

Rond Heist-op-den-Berg helt zij over naar de zachtlange **e**. *Réés, vélən.*

Tusschen de lange en de korte *eu* is verschil van duur, maar niet van klank. Nochtans, in de streek waar *eu* als zachtlange *e* uitgesproken wordt, luidt de verkorte *eu* als heldere **e**. Dit geldt evenzeer voor *ui*, wanneer deze klank kort wordt uitgebracht. *Derkən* (deurken), *lestərən* (luisteren).

29. **Oe** is eensluidend met de Fransche **ou** in *poudre* en de Duitsche **u** in *rufen*. *Boer, moeder.*

In het plat Antwerpsch en Liersch helt die klank min of meer naar **ou** en rond Heist-op-den-Berg naar **u** over.

Hij klinkt overal **u** in *broer, groen, proeven, voelen*, enz. (z. KLANKVERWISSELING.)

Hij gaat over tot **oi** in *moeër* (moeder), *poe(d)er, voe(d)er*, enz. *Moiər, poiər, voiər.* Doch te Antwerpen zegt men *poeïər, voeïər*, enz.

Wordt hij verkort, dan wordt hij **ŏe**, maar vóór tandletters ook **ü** en te Vorst **ŏei** uitgesproken. *Schoentjə, schüntjə, schoeïntjə; voetjə, vütjə; goeds-moeds, güdsmüds, goeïdsmoeïds.*

30. **Oei** klinkt meest overal **ŏĕi**, doch in een gedeelte der Kempen, o. a. te Halle, Zandhoven, Lier, enz., **oi**. *Koĕi, koi; foĕi, foi.*

Te Antwerpen hoort men geen verschil tusschen *oei* en *ooi;* in de Kempen wel.

d) « UMLAUT » OF KLANKVERSCHERPING.

Zooals men uit het voorgaande reeds heeft kunnen opmaken, zijn er eenige gevallen van « umlaut » of klankverscherping, te weten :

1. **A** en **ä** of **e**. In veel verkleinwoorden. *Hand, händje, hendje; kant, käntje, kentje; lamp, lämpken, lempken; lap, läpken, lepken; man, männeken, menneken; pan, pänneken, penneken; tak, täksken, teksken; zak, zäksken, zeksken,* enz.

2. **A** (**ao**) en **ĕu** of **ä**. 1° In verkleinwoorden. *Draod, drĕudje, drädje; haon, hĕuntje, häntje; paol, pĕultje, pältje; straot, strĕutje, strätje,* enz.

2° In de vervoeging der werkwoorden. Ik *haol,* gij *hĕult, hält;* ik *praot,* gij *prĕut, prät,* enz.

3. **A** (**ao**) en **è**. *Gaor* of *goar* (gader), *vergèren* en *vergèèrder; jaogen, deurjèger; kraom, krèmer; maogd, mèè(g)deken; misdaod, misdèger, misdèdiger; schaop, schèper; slaogen, slèger,* enz.

4. **O** en **ö**. 1° In verkleinwoorden. *Hond, höndje, hönneken; klont, klöntje; klot, klötje; mond, möndje, mönneken,* enz.

2° In *köstelÿk.*

5. Scherplange **o** en **ö**. 1° In de verkleinwoorden. *Boeëm, bömken; hoeëp, höpken; poot, pötje; telloeër, tellörken.*

2° In de vervoeging der werkwoorden. Ik *koeëp,* gij *köpt;* ik *roeëk,* gij *rökt;* ik *toeën,* gij *tönt;* ik *vergroeët,* gij *vergröt,* enz.

3° In afleidingen en grammaticale vormen. *Groeët,*

grötter, grötst, grötsch; hoeëg, högger, högst, högte; schoeën, schönder, schönst, enz.

6. **Oe** en **u** (ü). 1° In verkleinwoorden. *Koel, kültjes; schoen, schüntje; stoel, stültje; voet, vütje,* enz.

2° In afleidingen en grammaticale vormen. *Goed, güds; voeden, vüdsel,* enz.

e) KLANKVERWISSELING.

De bijzonderste verwisselingen in de klinkers zijn:

1. **Scherplange e** en **ei**. *Afscheed, bescheed, bescheelijk, eekel, onderscheed, scheenis...* Daarentegen *bleiken, deilen,* nevens *deelen, gemein, gemeinte* nevens *gemeente, meinen, reipel* nevens *reepel, sleipen, weiken...*

2. **Eu** en **zachtlange o**. *Deur, euverleer, euverste, geut, heuning, keuning, keuteren, kleuf, meugen, meulen, vereuveren, weunen* nevens *woonen, zeun...* Daarentegen *floris* nevens *fleuris* (pleuris), *kroken, loteren, pool* nevens *peul* (Fr. *cosse, gousse*)....

3. **Korte u** en **korte o** (of oĕ en ö). *Bucht* nevens *boĕcht, bijzunder* nevens *bijzonder, dobbel, dul* nevens *dol, drup, gedurven* nevens *gedörven, gekrumpen* naast *gekrompen, gesturven* nevens *gestorven, gerunnen, grummen, Guds* nevens *God, hummelen* naast *hommelen, jok, krol, krum* nevens *krom, loĕcht, polfer, rugge* nevens *rogge, rusch* nevens *rosch* en *roĕsch, schup, snoĕfelen* nevens *snuffelen, snuk* naast *snok, strunk* nevens *stronk, strunkelen* nevens *stronkelen, vunt* nevens *vont, zunde* nevens *zonde...*

Börger, körk, schörk, Törk, törf, enz... (z. UITSPRAAK.)

4. **U** en **ö**. *Bönt* nevens *bunt, böcht* nevens *bucht, löns, mölder, rönd* nevens *rund...*

5. **Korte i** en **korte u**. *Guld* (gilde), *klippel* nevens *kluppel, kichen, hipsch, rips* nevens *rups,*

vluchten nevens *vlichten* (vlechten), *wundel* nevens *windel*...

Flup, klummen, krub, schummel, slum, tummeren, enz. (z. UITSPRAAK.)

5. **I, ie en ij.** *Begrijp, bieten, biten* (wonden, snijden in de kindertaal), *bieter, biter,* (tand, luis), *bie, drij, iever, ikken, Julij* nevens *Juli, Junij* nevens *Juni, Kalvien, kieken* nevens *kijken, pollevie, tieger, vlim*... In de Kempen : *bijnen* (binden), *vijnen* (vinden), *wijnen* (winden); te Brecht : *blijnd, kijnd, wijnd*...

6. **Uu, ui en ie.** *Abuus, buut, dier, duvel, duzend, kiet, stieven* nevens *stuiven, vier* nevens *vuur*...

7. **Oe en ui.** *Broes, broezen, kapruin, knuist, konkelfuizen* en *konkelfoezen, roezemoezen* en *ruizemuizen*...

8. **Oe en uu.** *Blu(d)en* nevens *bloeien* (bloeden), *bru(d)en* nevens *broeien, bruur, gruun, hu(d)en* nevens *hoeien, koechelen, numen* nevens *noemen, nuusch, pruven, ruren, ruut, spulen, tün* nevens *toen, oe, oew, vulen, vruug, vuren, wruten, wulen, zuken, zuut*... Te Vorst : *moer* (Fr. *mouron*), *schoeren, zoer*... (z. ook UITSPRAAK en UMLAUT.)

9. **O en oë.** *Boëbel, broëbel, schoëfel, boëf, doëf, moëf, poëf, sloëf, stoëfen, schoëft, boëcht, loëcht, boëk, oëp, poëp,* enz... In 't Z. en W. : *stoëm, kloëmp, loëmp, toëng, joëng, voënk,* enz... (Zie UITSPRAAK.) In 't N. : *boërel, blom, genog, verdommen,* ik *most*...

10. **Ui** *en* **scherpl. o.** *Balluit* (Kil. *malloote*), *boogen* nevens *buigen, slooieren* nevens *sluieren, zooren* nevens *zuilen*...

11. **Oe en scherpl. o.** *Hoon* (hoe een), *mooren, ooster* nevens *oester, stoot* nevens *stoet, Woonsdag*... Daarentegen *goeien* (gooien), *roeien* (rooien), *sloëf* (sloof, voorschoot)...

12. A(a) en e(e). *Ast* (eest), *Bracht* (dorpsnaam), *brek* (mier) nevens *brak, dempig, dressen* nevens *dratsen, egger* nevens *agger, henden* en *hendig* nevens *handen* en *handig, kemmen* nevens *kammen, ketsen* (kaatsen), *lakken* nevens *lekken* (likken), *leeg* (scherpe *e*, laag), *lemmen* nevens *lam, mem, mer* nevens *maar, plak* nevens *plek, schets* (schaats), *slek* nevens *slak, spacht, semmelen, tar* (teer)... Te Halle : *grecht, tek,* enz... In de Kempen : *kentje, menneken, penneken,* enz... (z. UITSPRAAK en UMLAUT.)

Korte a vóór r verandert in e. *Err'm, derr'm, hert, mer(k)t, smert, verr'ken, zwert,* enz. (Hoe deze *e* door den invloed van de *r* gewijzigd wordt, zie men in 'T REKKEN VAN KORTE KLANKEN en in UITSPRAAK.) Daarentegen *kār, spār, stār, vār,* enz. In 't Antwerpsch hoort men *bārr'g, kārr'k, stārr'k,* enz. voor *berg, kerk, sterk.*

Vóór r komt veelal zware *e* (è) in plaats van a. *Eèrde, èèrs, èvegèèr* (avegaar), *dwèèrs(ch), gèren, hèèrd, hèring, kèèrs, klèèr, lantèren, lèèrs, Mèèrt, nèèrstig, pèèrd, pèèrs(ch), pèrel, pilèèr, schèèr, stèèrt, vèèrdig, vèèrs, vèren,* (Fr. *naviguer*), *vergèren, vervèèrd, wèèrd,* wij *wèren* nevens wij *waren, zwèèrd,* en in den uitgang *èèr* (*lèèr, nèèr*) : *mispelèèr, Antwerpenèèr.*

De zware *e* voor *a* komt ook nog voor in *blèten, deurjèger, èès, èvegèèr, èverechts, èzen, gèèf, kèès, krèmer, kwèken, mèè(g)deken, misdèdiger, rèèl, schèper, slèger, tènen* en *vèèl.*

Men hoort ze ook 1° vóór *r* in *bèèr* (Fr. *ours* en meststof), *begèren, dèren, genèren, kèrel, kèren, lèèr* (leder), *mèèr* (Fr. *lac*), *mèrel, nèring, pèèr, schèren, smèren, tèèrling, tèren, wèreld, wèren, zwèren* (etteren en eed doen), *zjèren.*

2° In *bèdelen, dègen, frèten, gèèl, gèvel, grèèf, grèven, kèèl, kèkelen, kèken, krèkelen, krèten, lèven,*

mèèl, nèèf, nèven(s), règen, schèèl (loensch), *vèèl* (veil, klimop), *vègen*, enz.

In de omstreken van Lier, Zandhoven enz. worden een aantal woorden, die elders eene zachtlange *e* hebben, met zware *e* uitgesproken. Zulke zijn: *bèèk, bèter, kègel, kètel, krèkel, lèger, pèèt, pèper, rèkenen, wèèk, zègenen*, enz.

13. **A en o.** *Brocht* (bracht), *docht* (dacht), *domp, hod* nevens *had, kwocht* nevens *kwacht, onderhalf, potrijs* nevens *patrijs, wochten* nevens *wachten, zocht....*

14. **Eu en zachtl. e.** *Leen* (leuning) (1), *veul, vleugel* nevens *vlegel* (dorschtuig), *zeuven* nevens *zeven;* te Brecht : *speulen....*

15. **Scherpl. e en ie.** *Bee(de)n* nevens *bie(d)en, dendeen* (die), *feer, peepen, Peer, Peeter, wee(de)n...*

16. **I en e.** *Blek, dessel* (Fr. *timon*), *destel* nevens *distel, gebet, gelent* nevens *gelint, gepsen* (gispen), *kel* nevens *kil, lekken* (likken) (2), *schellen, ten, uitrechten....* Te Brecht : *blend, kend, wend;* te Lier en omstreken : *enk* (inkt); in 't Z. : *smed....*

Beridderen, gillen nevens *gellen* (gelden), *hin, inken* en *inten* nevens *enken* en *enten, print, smilten, slichten, sprinkelen, vichten* nevens *vechten, vlichten* (3), *willekom, zwillen...*

17. **E en ö.** *Böbben* nevens *bebben, böf* nevens *bef, börrie, hölpen* nevens *helpen, wödden* nevens *wedden, wörpen....*

18. **Aai en ei.** *Beien* nevens *baaien, eien, meien.*

19. **U en ou.** *Douwen, houwelijk, rouw*, enz. (z. UITSPRAAK.)

20. **Au en ou.** *Pous, rouw* (Fr. *cru*), *sous, lauw*

(1) Ook *lèèn* uitgespr.
(2) Ook *lakken.*
(3) Ook *vluchten.*

(visch); te Schilde : *gouw;* te Antwerpen : *bauwen, mauw, kau,* enz. (z. UITSPRAAK.)

21. Waar **d** vóór **zachtlange o** wegblijft, wordt deze in eenige streken scherp als **oeë** of **oë**, in andere **oi** uitgesproken. *Boeëm, boëm, boiem* (bodem); *geboeën, geboën, geboien* (geboden).

22. De **scherpl. o** vervangt de **zachtl. o** in eenige vreemde woorden en in sommige echt Nederlandsche. *Booren* (1), *droog, framboos, gewoon, jooken, kantoor, komfoor, koor, kroon, matroos, pastoor, patroon, persoon, Roomen, roomer, roos, schroomelijk, sermoon, smooren, spook* (2), *stool* (Fr. *étole*), *stooren, telloor, toon, troon, woonen* (3).

De woorden *koor(d)* en *poort* worden in 't Z. met zachtlange, doch elders met scherplange *o* uitgesproken.

23. In de toonlooze lettergreep vóór de beklemtoonde, verandert de klinker dikwijls in **toonlooze e.** *Abəndant, alməmak, bəgagə, bəkans, bəzondər, fəzant, kathəliek, krokkədil, maggəzijn, məneer, parrədijs, plaf-fəneerən, pləzant, schorsəneel,* enz.

24. Men bemerke nog 1° den **langen klank** in *bloos, eemer, fleus* (fluks), *keting, kwaart, paart, stroot;* 2° den **korten klank** in *beld, bemd, bessem, end, hennen, kreft, mennig* (Kempen), *Nellis, temst, vremd, wessel* (Vorst); in *bicht, fabrik, prister, vrind;* in *bodschap, geborte, körts, doppen;* in *druppen, snutten,* enz.; 3° de **klankverwisseling** in *schillen* voor *schelen; mergen* voor *morgen* (Kempen); *buuk* voor *beuk; forneis* voor *fornuis; flambeeuw* voor *flambouw; geis*

(1) In 't Z. *boren.*

(2) In 't N. en W. der Kemp. wordt *spook* met zachte *o* uitgesproken.

(3) Ook *weünen* in de Kemp.

voor *gaz; oëmmes* voor *immers; loëcht* voor *licht* (Fr. *léger*); *zwaart* voor *zwoord; zoëg* voor *zeug; deesel* voor *dissel* (timmermansgereedschap); *toert* voor *taart; fout* en *mout* voor *mijt* en *fijt* (Fr. *panaris*) (Vorst); *root* (zachte *o*) voor *ruit* (Vorst); *vèèl* voor *veil* (Fr. *lierre*); *ik lee* en *ik zee* (zachte of zware *e*) voor *ik lei* en *ik zei; zellen* voor *zullen* (Halle); *ik woër(d)* voor *ik wier(d)* (Zoersel); *keet* (scherpe *e*) voor *keet* (zachte *e*); *wrijf* voor *wreef*, enz.

f) OVER DE TOONLOOZE E.

1. De toonlooze *e* komt 1° achter *peter, schepen* en *veel* (vóór eenen vermeerderenden trap). *Petere, schepene, vele grooter.*

2° Bij veel sprekers in de Kempen, vooral in 't Westen, achter sommige persoonsnamen, zoo eigene als gemeene, doch enkel wanneer zij als voorwerp of bepaling voorkomen. *Ik zal 't tegen onzen vadere zeggen; hebt gij Janne gezien? Gaat eens naar Jake* (Jaak); *kom eens bij moedere.*

3° Achter eenige bijwoorden van plaats (1). *Kom seffens naar hiere; hij is naar gindere geloopen.*

4° Zij komt somwijlen voor tusschen de deelen van samengestelde woorden. *Abəbees, alləmachtig, deugənict, kerkəklok, schelləvisch, willəkom, zagəmeel.*

2. De toonlooze *e*, einde der woorden, wordt met de onmiddellijk volgende lettergreep verbonden, telkens dat die met eenen klinker begint. *D(e) open deur.*

Ook met woorden die met *h* beginnen, in de

(1) Dit gebeurt alleen bij zulke bijwoorden, die eene richting aanduiden.

streken waar die letter niet uitgesproken wordt. *D(e (h)oog(e) (h)aag.*

Zij versmelt in *ge*, voorvoegsel van het verleden deelwoord, als het werkwoord met eenen klinker begint. *Geten* (geëten), *gerfd* (geërfd).

Ook vóór *h*, in de streken waar die letter niet klinkt. *Gad* (gehad), *goord* (gehoord).

Bij velen ook in *behalven*, dat sommigen *balver* uitspreken.

Zij verdwijnt uit *geraden* (Fr. *deviner*), uit *terug* en bij velen uit *gereed*, *gerust*, enz.

3. Zij verschijnt daarentegen veel tusschen g en l. *Gəlas*, *gəlattig* (glad), *gəleizewerk*, *gəlint*, *gəloeiig* (gloeiend), enz.

4. Zij wordt algemeen ingevoegd tusschen l en f of v, l en g, l en k, l en m, l en p, r en f of v, r en g, r en k, r en m, r en p, ten einde de uitspraak te vergemakkelijken. *Kallᵊf*, *willᵊg*, *mellᵊk*, *pallᵊm*, *tullᵊp*, *sterrᵊvən*, *berrᵊg*, *kerrᵊk*, *wörrᵊm*, *zerrᵊp*.

5. In een deel der Kempen, vooral in 't Z., verdwijnt de toonlooze *e* in de uitgangen *de*, *den* en *der*, wanneer die uitgangen, met het slapen der *d* of anders, van eenen langen klank, uitgezonderd van *oe* of *ou* voorafgegaan zijn. *Boan*, *boa* (baden); *beer* (scherpl. *e*, bieder); *brooken* (broodeken); *rijn*, *rij* (rijden), *schoa* (schade), *roo kool* (roode kool).

6. Afkapping der toonlooze *e* heeft plaats in *vreugd*, *wond*, *schand*, *eerd*, *zond* (daarnaast *zonde*), *droogt* (daarnaast *droogte*), *hit* (daarnevens *hitte*), *ruigt*, *geboert*, *gebloemt*, *geboomt*, *gebrouwt*, *gedarmt*, *gediert*, *gemeint* (daarnevens *gemeente*), *geremt*, *gevogelt*, *gewörmt*, enz.

II. — Medeklinkers.

a) Uitspraak; weglating, verspringing van medeklinkers, enz.

1. De zachte b, d en g, aan 't einde der woorden, klinken scherp als p, t en ch. *Krip* (krib), *goet* (goed), *dach* (dag).

Nochtans, wanneer b en g aanstonds door d gevolgd zijn, dan blijven ze zacht. *Ik heb da' gezien; ik lieg daarom niet.*

2. Wanneer een woord op eenen verwanten medeklinker uitgaat en het volgende met zulk eenen begint, dan zijn beide scherp, uitgenomen wanneer de tweede b of d is : dan zijn beide zacht. *Ik fiel av de bank; hij loopt langz de straat; hij vroeg brood.*

Veel scherpe medeklinkers worden verzacht, als het volgende woord met eenen klinker begint. *Ik blijv op; zijn geld staad uit; de deur iz open.*

3. D blijft weg 1° zeer dikwijls in de uitgangen *de*, *den* en *der*, wanneer zij onmiddellijk door eenen langen klank voorafgegaan zijn. *Schoa* (schade), *rijen* (rijden), *weer* (weder). Daarentegen *daden*, *vader*, *nader*, *Zuiden*, *goden*, enz.

2° Somwijlen vóór de uitgangen *el* en *em*. *Zaal* (zadel); *boom* (bodem).

3° In de verkleinwoorden op *ken*, wanneer *d* van eenen langen klank voorafgegaan is. *Brooken* (broodken), *droaken* (draadken), *gebéken* (gebedeken), *sméken* (smedeken), *zoaken* (zaadken), enz. In de Kempen verdwijnt zij ook uit sommige andere verkleinwoorden, zooals *bemmeken* (beemdeken), *hanneken* (handeken), *honneken* (hondeken), *monneken* (mondeken), *pèreken* (peerdeken), *velleken* (veldeken), enz.

4° In gansch de vervoeging van *gelden*, *schel-*

den, schenden en *worden* en, in de Kempen, in *binden, vinden* en *winden*, welke woorden aldaar *bijnen, vijnen* en *wijnen* uitgesproken worden, alsook, hier en daar in *branden, melden* en eenige andere.

5° In Z. O. hoort men *han, man, stan*, enz. voor *hand, mand, stand*, en *hannen, mannen, tannen, honnen* of *han, man, tan, hon*, enz. voor *handen, manden, tanden, honden.*

Men maakt verschil tusschen *vader* en *vaar* (*voar, vaaier*), *broeder* en *bruur, moeder* en *moier*. (z. IDIOTICON.)

Zelfs dd is weg in *oar* (adder) en *door* (dodder, dooier).

D valt nog weg 1° uit *kruidnagel* en *kruidnoot;* 2° wanneer zij van medeklinkers omgeven is : *beleefst* (beleefdst), *Hollansch* (Hollandsch); 3° uit *goed, kwaad* en bij velen uit *koud*, wanneer het volgende woord met eenen medeklinker, behalve met *h* begint. *Goe weer, kwa kruid, kou water.*

Is die medeklinker een zachte, dan wordt hij verscherpt, uitgenomen wanneer het eene b is. *Goe cheld, kwa fleesch, goe bier.*

D is ook niet te hooren in *spel* (speld), *koor* (koord) en bij velen evenmin in *hem* (hemd), *arig* (aardig) en *vermooren* (vermoorden).

De verscherping van d houdt somtijds stand bij 't verlengen van 't woord. *Blonte, draten, harte, hartigheid, hoeten, looten, nijtig*, enz.

Achter de vloeibare medeklinkers l, n, en r, vóór den uitgang *er*, wordt zij geregeld ingevoegd. *Alderzielen, dunder, verteerder.*

In 't N. en 't W. wordt d in de uitgangen *de, den* en *der* niet weggelaten, maar door j vervangen. *Schajelijk, rijjen, broojken, biejer, gebejen.*

Doch in gansch het Z. en midden der Kempen,

alsook in veel dorpen van 't W., heeft dit geen plaats, tenzij wanneer die uitgangen van oe voorafgegaan zijn. Aldaar zegt men *schoa, loa(n* of *loa-e(n, gebe-e(n, roor* of *roo-er,* zonder eenigen zweem van *j.*

Zijn de uitgangen *de, den* en *der* voorafgegaan door **ou**, dan verandert **d** in **w** en in 't Z. ook in **v**. *Gouwen, gaven* (gouden), *kouwer, kaver* (kouder).

4. **G** is een fricatieve of ruischmedeklinker en wordt, bij mijne weet, nergens meer explosief uitgesproken. Toch is er een groot verschil tusschen onze uitspraak en die der Hollanders, welke de *g* dieper uit de keel halen en bijna als *ch* uitbrengen.

Sporen van eene, aan het slot der lettergreep verscherpt gesproken explosieve *g*, vindt men nog in *blaasbalk, merk, weckuis,* alsook in *afhank, bijvank, dink, gank, heunink* (naast *heuning*), *jonk, keunink* (naast *keuning*), *hèrink* (nevens *hèring*), *lank, lankzaam* (naast *langzaam*), *lankwörpig, rink, spierink* (nevens *spiering*), *wronk* en *zank* (van *zingen*).

In sommige streken hoort men *gink* en *gonk, hink* en *honk, spronk, wronk* en *zonk* voor *ging* of *gong, hing* of *hong, sprong, wrong* en *zong*. Die verscherping houdt bij sommigen zelfs stand bij 't verlengen van die werkwoorden. *Ze gonken naar huis; de kleeren honken in de kas.*

Daarentegen zegt men *frang* voor *frank* (muntstuk), *bangesken* voor *banksken, plangesken* voor *planksken, slings* voor *slinks.* (z. VERWISSELING VAN MEDEKLINKERS.)

G verdwijnt uit *oogst.*

5. **H** wordt geaspireerd in gansch het zuidelijk, oostelijk, westelijk en middendeel der Kempen. In een gedeelte van het Noorden der provincie wordt zij niet uitgesproken, evenmin te Antwerpen en te Lier. In 't westelijk en noordwestelijk gedeelte van

de Kempen staat de *h* nochtans zoo vast niet als in 't Z. en in 't O., en wordt er, vooral wanneer een medeklinker onmiddellijk voorafgaat, nogal dikwijls weggelaten.

Zij verschijnt overtollig in *hijzel* en *hikken* (ijken).

6. J. Nopens dezen klinker valt op te merken, dat hij in sommige woorden, meest eigennamen, op zijn Fransch, als zj wordt uitgesproken. *Zjaak* (Jaak), *Zjef* (Jozef), *Zjo* (Joanna), *zjap* (drop), *zjenevel* (jenever).

Vóór de *j* van *ja* hoort men eene flauwe *i*. *I-ja.*

7. K klinkt op gewone wijze. In 't Z.-O. der provincie nochtans, wordt zij zeer volkomen uitgesproken, telkens dat zij, in hetzelfde woord, door eene toonlooze lettergreep gevolgd is. Zij verandert er alsdan in een soort van neusklank, dien wij door geen bijzonder teeken weten af te beelden. *Ba*^{kk}*en*, *rie*^{k}*en*, *wa*^{kk}*er*, *ze*^{k}*er*.

Deze letter verdwijnt uit *merkt*.

8. **L** De *l* veroorzaakt te Antwerpen « swarabhakti » van de voorgaande *e*. *Ve*^{e}*l*, *me*^{e}*ll*^{e}*k*, *spe*^{e}*l*.

9. **N** valt in den toonloozen uitgang *en* voor veel medeklinkers weg; te Antwerpen en in 't N.-W. der provincie hoort men ze enkel, wanneer het onmiddellijk volgende woord met *h* of eenen klinker begint. *Ze loope gauw; de soldate zijn in de stad, wij werken op 't veld; ze halen hout.*

Nochtans, wanneer twee infinitieven onmiddellijk op elkander volgen, dan wordt in 't W. der Kempen de eind- *n* van den eersten infinitief uitgesproken, als de tweede met *b*, *d*, *r* of *t* begint. *Ik heb dat huis nog weten bouwe(n; ge zult nog wel leeren danse(n: ik heb u hooren roepe(n; ge meugt daar nie' aan zitten trekke(n; ge moet het peerd laten drinke(n.* Doch men zegt : *de kindere bidde; wij zulle bakke; ze kunne teekene.*

Wanneer een woord dat op den toonloozen uitgang *en* eindigt, den zin sluit, dan wordt de *n* ook door velen in 't W. der Kempen, vooral door bejaarde menschen, uitgesproken. *Da' zijn schoon' bloemen; hij ga' ginder wijd hennen; kunde vandaag nie' komen?*

Hoe zuidelijker in de Kempen, hoe minder de apocope der *n* plaats heeft; in de kantons Heist-op-den-Berg, Herenthals, Mol en Westerloo wordt de *n* in den uitgang *en* doorgaans uitgesproken.

N als verbindingsletter wordt maar gehoord in samenstellingen, waarvan het tweede lid een mannelijk of onzijdig zelfst. naamwoord is, dat met **b**, **d**, **h**, **r**, **t** of eenen klinker begint (1). *Ossenboer, peerdendief, boerenhuis, vrouwenraad, beestentroep, eendenei; peerdestal, voddeman, boereschuur, heerekoets, armegoed.* Zoo zegt men ook *buitedeur, meuleroei, torekruis, bovekamer, buitezetten.*

In 't meerv. valt *n* weg. *Osseboeren, boerehuizen, eendeieren.*

Zij verschijnt dikwijls als welluidendheidsletter, wanneer het volgende woord met **h** of eenen klinker begint. *Kokenden heet; hij liep al scheeuwenden over de straat; de ziekten is gedaan; de hitten is onverdraaglijk, de diksten en de dunste boomen.*

Te Antwerpen wordt **n** dikwijls als **n͡g** uitgesproken. *Hon͡gd, kin͡gd, win͡gkel, gezien͡g.*

Ng is een enkele neusklank. *Ban͡g, tan͡g, han͡gen, zin͡gen.* Als **ng** het woord sluit, dan klinkt **g** als **k** in sommige woorden. (Z. bl. 26).

In *ens*, toonloozen uitgang der woorden, wordt **n** niet uitgesproken. *Loopes* (loopens), *stillekes* (stillekens), *verkes* (verkens).

---

1) In 't Z. enkel vóór *d*, *h*, *t* en eenen klinker.

N helt over naar **m**, wanneer er onmiddellijk **b** of **p** op volgt. *Ne grootem boom*, *ombermhertig*, *ompaar.*

Deze letter komt somtijds bij of blijft achter. *Ikkel* (metaal), *navenant*, *nèren*, *neuzel* (oosdrup), *nirken* (herkauwen), *nonkel*, *achtergaal*, *noblewietie* (oblie), *nörts* (horts).

10. **R** wordt in de meeste streken weggelaten, wanneer zij, voorafgegaan door eenen korten klinker, onmiddellijk door **d**, **s**, **sch**, **st**, **t** of **z** gevolgd is. *Bäd* (berd), *käs* (kers), *väs* (versch), *wöst* (worst), *wöttel* (wortel), *hözzel* (horzel). (1)

In 't Z. ook achter eenen langen klank. *Kaot* (kaart), *wææd*, *wèäd* (weerd).

Aldaar valt **r** nog weg aan het einde van eenlettergrepige voorzetsels en bijwoorden, zooals *daar*, *deur*, *hier*, *veur*, *waar*, enz.

In de volgende woorden met zware **è** verandert, in veel dorpstalen, **r** in **i** of **j**, die vóór de zware *e* geplaatst wordt: *Beers*, *Beersel*, *keers*, *Meert*, *peerd*, *steert*, *Veerle*. Die woorden luiden te St. Antonius, Halle en elders *Bièès*, *Bjèsel*, *kjèès*, *Mièèt*, *pjèèd*, *stjèèt*, *Vièèl*, *vjèès* en ook *Biææs*, *Bjæsel*, *kjææs*, *Miææt*, *pjææd*, *stjææt*, *Viææl*, *vjææs*. (z. UITSPRAAK: Zware *e*.)

In *eerde* en *merel* blijft **r**. *Jèèr*, *jæær* (eerde), *mièrel*, *miærel* (merel).

Hetzelfde verschijnsel heeft men in *kern*, dat *kjen* luidt.

R verspringt somtijds. *Gers* voor *gras*, *gerzelen* (griezelen), *krawei*, *persies*, *promantelijk* en *parmantelijk*, *partijk*, *sulker*, *garzelementen* en *gruizelementen*.

---

(1) Hoe meer naar 't Noorden, hoe minder men dit verschijnsel waarneemt. In 't N. der prov. zegt men *bärd*, *kärs*, *wörst*, *wörtel*.

Zij verschijnt enkele malen in de toonlooze lettergreep vóór de beklemtoonde. *Arzijn*, *fernijn*, *karnalie* (Fr. *canaille*), *karnalievogel*, *kornijn*.

Over den invloed dien de **r** op den voorgaanden klinker uitoefent, zie men 't REKKEN VAN KORTE KLANKEN, UITSPRAAK en KLANKVERWISSELING.

11. S komt enkele malen overbodig achter bijwoorden. *Misschiens*, *toens*, *zekers*. Daarentegen heeft men *neven*, *strak*.

Sch klinkt **sg** en wordt maar als zoodanig uitgesproken aan 't begin der woorden. In 't midden en aan 't einde van een woord klinkt *sch* als **s**. *Schelm*, *mens*, *vissen*.

Nochtans in *wasschers(e)* (waschvrouw) hoort men de *ch*.

Enkele personen spreken **sch** als **sk** uit, zeggende *skoon* voor *schoon*, *skip* voor *schip*, doch die uitspraak schijnt nergens mondsgemeen te wezen.

Sch wordt in eenige woorden op zijn Hoogduitsch, als **sj** uitgesproken. *Sjachelen*, *sjaffelen*, *sjamfoeter*, *opsjikken*, *sjokkelen*.

12. **T** wordt geregeld ingelascht tusschen den toonloozen uitgang *en* en de achtervoegsels *heid* en *lijk*. *Eigentlijk*, *opentlijk*, *gelegentheid*, *genegentheid*.

Achter **f** of **s** komt zij dikwijls bij of valt af. *Gis* (gist), *kas*, *langst* (langs), *mes* (mest), *nerft*, *rijs* (rijst), *schof* (vierde van eenen werkdag), *temst* (teems), *schelft*, *werft*, *wies* (*whist*)....

In 't Z. O. valt zij in de verkleinwoorden doorgaans weg, wanneer zij van eenen langen klank of eenen medeklinker voorafgegaan is. *Stràiken* (straatje), *venken* (ventje).

De woorden die eene kleine weerde in de rede hebben, verkorten gewoonlijk hunnen langen klank en laten hunnen eindmedeklinker, wanneer deze **t** is,

vallen. *Da* (dat), *ni* (niet), *me* (met), *vör* (veur), enz.

13. **W** wordt in de verbindingen *auw*, *eeuw* en *ouw* in sommige streken weggelaten. *Ga* (gauw), *snee* (sneeuw), *hij schreet.*

In 't Z. nochtans verandert zij, vooral bij 't verlengen der woorden, doorgaans in **v**. *Braver* (brouwer), *daven* (duwen), *sneef* (sneeuw).

Deze letter verdwijnt uit *erwt* en, in de Kempen, uit *kwaad* en *kwartier.*

Wr klinkt **vr**. *Vreed* (wreed), *vringen* (wringen).

14. **Dj**, **sj**, **tj**, **zj** ontstaan soms uit **d**, **s**, **sch**, **t**, soms uit **j**. *Afdjokken*, *djampelen*, *djompel*, *djompelen* nevens *dompel*, *dompelen*, *sjobbel*, *sjaffelen*, nevens *schaffelen*, *sjompelen*, *sjachelen*, *sjokkelen* nevens *schokkelen*, *seezes* en *sjeezes* nevens *deezes*, *seemenis* en *sjeemenis* nevens *deemenis* en *djeemenis*, *tjaffelen* nevens *taffelen*, *sjateren* nevens *tateren*, *Zjaak* (Jaak), *Zjef* (Jozef), *Zjo* (Joanna).

b) Verwisseling van Medeklinkers.

De bijzonderste verwisselingen in de medeklinkers zijn :

1. **B** en **p**. *Grab* nevens *grap*, *habben* en *snabben*, *kabbelen* (kappelen), *pikkel* nevens *bikkel*, *schab* nevens *schap*, *slipperen* nevens *slibberen*, *snabber* nevens *snappen*, *snibber* nevens *snipper*....

2. **B**, **v** en **f**. *Babben* en *bebben* nevens *fabben*, *febben* en *febbekak*, *blak* (vlak), *Groffendonk* nevens *Grobbendonk*, *klabats* nevens *klavats*, *plek* en *plak* (vlek, Fr. *tache*), *savel* nevens *sabel*, *schabeelen* nevens *schaveelen*, *vlek* nevens *blek* (Fr. *fer-blanc*)....

3. **B** en **m**. *Bedeenen* (meteenen), *beschien* nevens *misschien*, *hemmen* nevens *hebben*, *karmenei* (karbonnade), *marbel* (marmer)....

Zoo ook **p** en **m**. *Termentijn*....

4. **D** en **t**. *Bletteken* van *blad*, *blont*, *breedde*, *glattig* (glad), *hoogde* nevens *hoogte*, *hart* (hard), *lengde* nevens *lengte*, *nijtig*, *schood*, *schudden* (schutten), *slet* (slede), *wetten* nevens *wedden*, *wijdde*, *zwaart* (zwoord)...

5. **F** en **p**. *Fleuris* en *floris* (pleuris), *frop* nevens *prop*, *schreep* nevens *schreef*....

6. **F**, **v** en **w**. *Faas* (vaas), *feertig*, *fenijn*, *fernis*, *feteren*, *fezelen*, *fijftig*, *fijt* (Fr. *panaris*), *Fiktor*, *fiool* nevens *viool*, *flier*, *floer* (Fr. *velours*), *foërt* nevens *voort*, *forket*, *form* nevens *vorm*, *freed*, *frèten*, *gervel* (gerwe), *ievers*, *polfer*, *Rafels*, *sevvens* (seffens), *terf* (tarwe), *vanneer* nevens *wanneer*, *Vrankrijk* nevens *Frankrijk*, *vrom* (wederom), *weef* (weduwe)....

7. **F** en **g** of **ch** *Hoöft* (in de Wrdb. *hacht*), *och* nevens *of*, *onversaafd*, *schraaf* nevens *schraag*, *trefter*, *wrijf* (wreeg)....

8. **G**, **ch** en **k**. *Bang(e)sken* nevens *banksken*, *biskop*, *blaasbalk*, *èvereks* (averechts), *frang* (muntstuk), *gepuggel* nevens *gepuchel*, *kramich* nevens *kramik*, *lings*, *merk* (merg), *plang(e)sken* nevens *planksken*, *riggel* nevens *richel* en *rijchel*, *slings*, *tagge(n)tig* nevens *tache(n)tig* en *tachtig*, *verwelgen* nevens *verwelken*, *weekluis*, *zichel* nevens *zikkel*.

9. **G** en **w**. *Goensdag* nevens *Woensdag*, *mörg* (murw)....

10. **K** en **t**. *Enken* en *inken* nevens *enten* en *inten* (Fr. *greffer*), *sprant*, *tiksken* nevens *titsken*....

11. **L** en **n**. *Kluppel* nevens *knuppel*, *knutsen*, *snoester* nevens *sloester*, *vastelavond*, *wagel* nevens *wagen*....

12. **L** en **r**. *Alevel* nevens *alever*, *bakel*, *bebber* nevens *bebbel*, *genevel*, *karpel*, *kelver* nevens *kervel*, *marbel* (marmer), *overstiel* nevens *overstier*, *paleeren* (van 't Fr. *parer*), *propel* naast *proper*, *purpel*, *rabar-*

bel, *schemelen* nevens *schemeren*, *schorseneel*, *stameren*, *stemper*, *steker*....

13. **M en n.** *Bedeemen* nevens *bedeenen*, *kiemen* (kienen, met den loto spelen), *nop* nevens *mop*, *ontrent*, *ombermhertig*, *ompaar*, enz., *schuimsch*....

14. **S, sch en z.** *Aalmoesen*, *aalmoesenier*, *hees* (heeze stem), *sestig*, *seventig*, *sulker* (zurkel), *te samen*, *verrijsenis*, *versaken*, *zap* nevens *sap*, *zikkel*, *zok* nevens *sok*, *zop* nevens *sop*....

15. **S en t.** *Bijkant* nevens *bijkans*, *sop* en *top*...

16. **W en m.** *Zwaalm* (zwaluw), *malem* (maluwe), *me* voor *wij*....

17. **Nd, nt en ng** verwisselen somtijds met malkander. *Bendel* nevens *bentel*, *grengel* nevens *grendel*, *singel* nevens *sintel*, *slinderen* en *slenderen* (Hgd. *schlingen*), *sting* en *stong* nevens *stond*....

18. In plaats van **sp** komt in een gedeelte der provincie, vooral in 't Westen, altijd **ps**. *Geps*, *heps*, *mipsel*, *raps*, *vepsers*, *weps*.

Daarentegen hoort men in 't Z. O. *resp* voor *rups*.

19. Men bemerke nog : **d** in *blaud* en *graud* nevens *blauw* en *grauw;* **h** *in hikken* (ijken, Heist-op-den-Berg), *hijzel*, *hoekeren* nevens *oekeren* en *hooken* nevens *jooken* (jeuken); **l** in *plinken;* **m** in *pampier;* **n** in *wronk* (wrok) en *knoddig*; **p** in *klamp* en *kromp* (Vorst) en in *kwamp* en *namp* nevens *kwam* en *nam;* **r** in *règeren* (regenen), *rekeren* nevens *rekenen* en *verlieren;* **s** in *splinster;* **sch** in *schuinsch* en *slinksch* nevens *stuur;* **t** in *rammenats*, in *tnegentig*, *tzestig*, *tzeventig* (Brecht) en *stroot* (Antwerpen) nevens *negentig*, *sestig*, *seventig* en *stroo;* **te** in *datte*, *watte* en in *eenigte*, *menigte*, *sommigte;* **v** in *ruiven* (ruien).

c) AANLIJKING OF ASSIMILATIE.

1. Eenige voorbeelden : **d** of **t** voor **fd** of **ft** in *hood* (hoofd), *bliet* (belieft), *heet* (heeft); **d** of **t** voor **rd** of **rt**, gelijk hooger gezegd is, in *bäd* (berd), *hät* (hert), enz.; **k** voor **kw** in *kaad* (kwaad), *dikkes* (dikwijls), *boeked* nevens *boekwei*; **k** voor **lk** in *zoëk, zuk* (zulk); **kk** voor **lk** in *makkaar* en *makkander*; **ll** voor **ld** in *gellen* (gelden), *schellen* (schelden), enz.; **ll** voor **lj** in *telloor* (teljoor); **ll** voor **tl** in *pollepel* (*potlepel*); **m** voor **fm** in *Bamis* (Baafmis); **m** voor **gm** in *hoomis* (hoogmis) en *vriemis* (vroegmis); **m** in **nm** in *klomaker* (kloonmaker), *veemol* (veenmol) en *ommeugelijk* (onmogelijk); **mm** voor **lm** in *ammaal* (allemaal); **m** voor **pm** in *komenschap* (koopmanschap); **mm** voor **wm** in *vremmes* (vrouwmensch); **n** voor **dn** in *kruinagel* (kruidnagel) en *kruinoot* (kruidnoot); **nn** voor **nd**, zooals hooger gezeid is, in *schennen* (schenden), enz.; **rr** voor **rn** in *börreput* (bornput) en *tarren* (tornen); **s** voor **fs** in *stessel* (stijfsel); **s** voor **ls** in *as* (als); **ss** voor **rs**, zooals gezeid is in *käs* (kers), *dössen* (dorschen), enz.; **ss** voor **st** in *tassen* nevens *tasten*; **ss** voor **ts** in *splissen* (splitsen); **tt** voor **kt** in *litteeken* (likteeken); **tt** voor **rt**, zooals hooger aangetoond is, in *wöttel* (wortel), enz.; **v** voor **nv** in *schoovader* (schoonvader); **w** voor **nw** in *steeweg* (steenweg); **z** voor **nz** in *schoozuster* (schoonzuster); **zz** voor **rz**, zooals hooger aangetoond is, in *hözzel* (horzel), enz.

2. Somwijlen smelten twee woorden in elkander, b. v. : *ache* (als gij), *ak* (als ik), *amme* (als wij), *attem* (als hij) *dak* (dat ik), *dache* (dat gij), *damme* (dat wij), *dasse* (dat zij), *doeme* (doen wij), *game* (gaan wij), *gemme* (geef mij), *hamme* (hadden wij), *hedde* (heb-de, hebt ge), *hemme* (hebben wij), *kumme* (kunnen wij), *lame* (laat mij), *mak* (mag ik), *nimmer* (niet meer),

stame (staan wij), *wimme* (willen wij), *zak* (zal ik), *zumme* (zullen wij), enz.

LIJST DER VOORNAAMSTE VERSCHIJNSELEN OP HET GEBIED DER KLANKLEER.

Klankrekking (bl. 1).

Klankverkorting (bl. 2).

Umlaut of klankverscherping (bl. 16).

Klankverwisseling (bl. 17.)

Diæresis of splitsing in lettergrepen (bl. 23).

Procope, aphæresis of afkapping van voren. — *Achtergaal, ikkel* (bl. 29), *lies* voor *vlies, monica* (harmonica), *lözze* (horloge).

Apocope of afkapping aan 't einde der woorden. — Afkapping van *d* in *hem, spel, goe, kwa,* enz. (bl. 25); van *n* (bl. 27); van *r* in *da, hie, wa,* enz. (bl. 29); van *s* in *neven, strak, stuur* (bl. 30); van *t* in *gis, ink, mes, rijs, wies* (bl. 30); in *da, nie, wa,* enz. (bl. 31); van *w* in *blau, snee,* enz. (bl. 31); van toonlooze *e* in *eerd, droogt, hit, zond,* enz. (bl. 23).

Syncope of uitlating in 't midden van andere klanken. — Syncope van *d* in *blaren, brooken, rijen, kruinagel,* enz. (bl. 24); van *f* in *heet* en *hood,* van *g* in *oost* (bl. 26); van *k* in *mert* (bl. 27); van *l* in *as;* van *n* in *Dijsdag;* van *r* in *bäd, hözzel, wöttel,* enz. (bl. 29); van *t* in *Kersemis;* van *w* in *kaad, kaartier* en *ert* (bl. 31); van toonlooze *e* (bl. 23).

Prothesis of voorvoeging. — Prothesis van *h* in *hijzel* en *hikken* (bl. 27); van *i* in *i-ja* (bl. 27); van *n* in *navenant, neuzel, nirken, noblewitje, nonkel* en *nörts* (bl. 29); van *t* in *tzestig, tzeventig* en *tnegentig* (bl. 33).

Epenthesis of inlassching. — Inlassching van *d* in *dunder, geelder, diender,* enz. (bl. 25); van *j* in *djampelen, djeemenis, sjompelen, tjaffelen,* enz.

(bl. 31); in *bloejen*, *rijen*, *rooje*, enz. (bl. 25); van *l* in *plinken;* van *m* in *pampier;* van *s* in *splinster;* van *t* in *rammenats* en in *opentlijk*, *genegentheid*, enz. (bl. 30); van *n* in *knoddig* en in *cintroen;* van *r* in *arzijn*, *fernijn*, *kornijn*, enz. (bl. 30); van *v* in *ruiven;* van *w* in *gouwen*, enz. (bl. 26); van toonlooze *e* (bl. 22 en 23).

Paragoge of achteraanvoeging. — Paragoge van euphonische *n* (bl. 28); van *p* in *kromp*, *klamp*, *kwamp* en *namp* (bl. 33); van *s* in *misschiens*, *zekers*, *toens* (bl. 30); van *t* in *bijkanst*, *langst*, *nerft*, *schelft*, *stroot*, *temst*, *weegt*, *werft* (bl. 30); van *te* in *datte*, *watte*, *eenigte*, *menigte* en *sommigte* (bl. 33); van toonlooze *e* (bl. 22).

Methathesis of letterverplaatsing. — *Gers*, *krawei*, *partijk*, enz. (bl. 29); *sulker*, *kelver*, *zwamel;* *heps*, *geps*, *weps*, enz., *risp* (bl. 33).

Verscherping en **verzachting** (bl. 24, 25, 26, 31 en 32).

Assimilatie of aanlijking (bl. 34).

Verwisseling van medeklinkers (bl. 31).

Om een klaar denkbeeld te geven van het dialect der Wester-Kempen schrijven wij

De Parabel van den Verloren Zoon

VOLGENS DEN TONGVAL VAN ST.-ANTONIUS-BRECHT,
18 KILOM. TEN N.-O. VAN ANTWERPEN.

Daor waz-iis nə mēns, en dieën hat twieë zeunə^{n} (1). Də joĕn͡gstə zee tegə zə vaodər : « Vaodər, gef mæë (maë, me, mə) 't paort fan 't choet tă mə	Daar was eens een mensch, en die had twee zonen. De jongste zei tegen zijn vader : « Vader, geef mij 't paart van 't goed dat me toekomt. » En

(1) Kleine, hoog gedrukte letters worden weinig of niet gehoord; de letters die tusschen haakjes staan, worden door velen niet uitgesproken.

toekomt. » En də vaodər vərdäldən ət choet ondər eŭllə twieĕ. Köts naŏdaotəm schārdə (schǣrdə) də joĕn͡gstə zən kliikkən en zən klakkə^{n} beïeĕn (baïĕen), en ä vərtroĕk naŏr ən (nə) vremdə streek, waordattəm al zə gelt oĕpdee me slecht frowvoll^{ə}k (frawvoll^{ə}k). Assəm na niiks nə mer ən hat, kwam (kwamp) ər nə groeĕtən hoĕngərsnoeĕt iin dă lānt, en ä bəgost ærr^{ə}moĕi tə læën (laĕn), dattəm zwät sach. Tün (tünz) iissəm zən æëgə (aĕgə) gaŏn vər(h)urə^{n} bæë (baĕ, be) nəm boer, en dieën heet əm naŏr zən hoef gəzondən (gəstuurt) oĕm də værr^{ə}kəs tə huĕ^{n}. A zag daor diikkəs schèèl van hoĕn͡gər ən ä zo(w) gèrə (gærə) zənəm bouĕk fol getən hemmən aon dəm bəslach fan də værr^{ə}kəs, maŏr daŏr waz-iimmānt nii, die em (əm) ər iet wiildən (wow, waw) af (van) gevə^{n}. Tün (tüns) kreechəm bərow (bəraw), dattəm ər touës fan deurgətroĕkkə was, en ä zee: « (H)oĕvəl knechs zendər nii iin ōnzə vaodərəs houës, die broeĕt en alləz-ovər(h)oeëp hemmən, en iik vərgeŭnəkiik hier van hoĕn͡gər. Iik sal oĕpstaon en trüch naŏr ōnzə vaodər(ɔ) gaon, en 'k sal em (əm) zeggə^{n} : Vaodər, 'k hem (hep) miizdaon tegən a en tegə Got, 'k sen nii mer wèèt (wææt) fan oeë zeun tə hieëtə^{n}; maŏkt mə maor az-ieënə van oe knechs. » Zoeë gəzeet, zoeë gədaon. A stiin͡g (stoĕn͡g, stond) oĕp en ä giin͡g (goĕn͡g) naŏr (h)ouës.

de vader verdeelde het goed onder hun twee. Korts nadien scharde de jongste zijn klikken en klakken bijeen en hij vertrok naar eene vreemde streek, waar hij al zijn geld opdeed met slecht vrouwvolk. Als hij nu niets (niet) meer en had, kwam er een groote hongersnood in dat land, en hij begon armoede te lijden, dat hij zwart zag. Toen is hij zich gaan verhuren bij eenen boer, en die heeft hem naar zijne hoef gezonden om de verkens te hoeden. Hij zag daar dikwijls scheel van honger en hij zou geerne zijnen buik vol geëten hebben aan den beslag van de verkens, maar daar was niemand, die hem er iets wilde van geven. Toen kreeg hij berouw, dat hij er thuis van door getrokken was, en hij zei : « Hoeveel knechten zijn er niet in onzes vaders huis, die brood en alles overhoop hebben, en ik verga ik hier van honger. Ik zal opstaan en terug naar onzen vader gaan, en 'k zal hem zeggen : Vader, 'k heb misdaan tegen u en tegen God, 'k ben niet meer weerd (van)uw zoon te heeten; maak me maar als een van uwe « knechten. Zoo gezeid, zoo gedaan. Hij stond op en hij ging naar huis. Maar als zijn

Maŏr as sə vaodər ein van varəs (værəs, vaas) sag aonkomə^{n}, kreechəm ər kompassə mee; ä liep ər sevvəs hennən, ä viel oëm zənən hals en ä küstən em. Də zeun dieë zee: «Vaodər, 'k hem (hep) miizdaon tegən ā en tegə Got; iik sen nii mer wèèt (wææt) fan oeë zeun genümt tə wörrə^{n}.» A zo(w) noch mieër gəzeet hemmə^{n}, maŏr zə vaodər liet em nii ouëtsprekən (eüt-) en riep tegə zən knechs: « Spoĕid oe, toe, breñgd-algauw ət bestə klieët en doegət em aon; stekt əm nən riink aon zənə viiñgər en doe schoenən aon zən voetə^{n}! Heüld-oeĕk (ok) ət fet kall^{ə}v- eüt de stal en doegət toeët, en leüt ōns maŏr fieëstən en kærr^{ə}miis howwə^{n} (hawwə^{n}); want mənə zeun waz-doeët, en ä iis fərrezən; ä was fə(r)lorən, en ä iis trüchchəvonnən.» En zə bəgostə^{n} tə smüllən en tə smèrə^{n}. Maŏr dən ow(t)stə zeun waz-iin 't felt en assəm touës kwam(p), hoeërdənəm biinnə spel en gəzank. A mändə^{n} dattəm drömdən, en ä vroeg aon ieënə van de knechs wat (wattat) ər alləmaol (amməl) geündə (geüns) was. « Wel, » zee dieë tegən em, « oe bruur iis froëmgəkomən, en daoroëm heed-eüllə (ellə) vaodər 't fet kall^{ə}v-doeëtchədaon ». — « Al lañgər al schöndər », zee dən ow(t)stə^{n} (aw(t)stə^{n}), « oëmdat tieën deugəniet dieën al(lə) zə goet iin slechtəchät deurgəbroëcht hee(t), vroëmgəkomən iis, müst ōnzə vaodər daoroëm ə kall^{ə}f slao-

vader hem van verre zag aankomen, kreeg hij er compassie mede; hij liep er seffens heen, hij viel om zijnen hals en hij kuste hem. De zoon (die) zei: « Vader, 'k heb misdaan tegen u en tegen God; ik ben niet meer weerd (van) uw zoon genoemd te worden. » Hij zou nog meer gezeid hebben, maar zijn vader liet hem niet uitspreken en riep tegen zijne knechten: « Spoedt u, toe, brengt algauw het beste kleed en doet het hem aan; steekt hem eenen ring aan den vinger en doet schoenen aan zijne voeten! Haalt ook het vet kalf uit den stal en doet het dood, en laat ons maar feesten en kermis houden; want mijn zoon was dood, en hij is verrezen; hij was verloren, en hij is teruggevonden ». En ze begonnen te smullen en te smeren. Maar de oudste zoon was in 't veld en als hij thuis kwam, hoorde hij binnen spel en gezang. Hij meende dat hij droomde, en hij vroeg aan eenen van de knechten wat er allemaal gaande was. « Wel », zei die tegen hem, « uw broer is wederomgekomen, en daarom heeft uhe (uw) vader 't vet kalf doodgedaan ». — « Al langer al schooner, » zei de oudste, « omdat die deugniet, die al zijn goed in slechtigheid doorgebracht heeft, wederom gekomen is, moest onze vader daarom een kalf slagen (slach-

gə^{n} ? »... En ä maoktən əm zoĕ kaot, dattəm oĕm dən duvəl nii wiildə^{n} (wow) biinnəgaon. Maŏr zə vaodər giin͡g (goĕn͡g) tə bouëtən en ä probeerdən ovdattəm (ogdattəm) zənə zeun me che zuut tömkə kost biinnəkræëgə^{n} (—kraĕgə^{n}). Maŏr də zeun zee : « Sii (se) ! iik dien oe na al zoĕveul (zoĕvəl) ją̈orən en iik hem (heb) oe altæëd (altaëd, alted) ondərdaonəch chəwest, en gə het (g'et) mə van zə lèvən noch chem boĕkskə gəgevən, oĕm me mən vriindən iis fieëst tə howwə^{n} (hawwə^{n}) ; maŏr azoeë zeun daor, dieën al(lə) zə gelt iin ondeu(g)dəchät fərkwiist hee(t), vroĕmgəkomən iis, heddə vör em ət fet kall^{ə}f laotə slaogə^{n} ». Zə vaodər zee tegən em : « Joĕn͡gə, gə zed (zæëd, zaëd) oĕmməz-altoeës be (ba, bä) me (mä, mæë, maë), en al 't men (mæën, maën) iiz-'d a(uw) ; maŏr 't was nii mieër as recht dammə fieëst hielə^{n} (hievə^{n}) : want oe bruur wazdoeët, en ä iis fərrezən ; ä was fə(r)lorən, en ä iis trüchchəvonnə^{n} ».

ten) ? ».... En hij maakte zich zoo kwaad, dat hij om den duivel niet wilde binnengaan. Maar zijn vader ging (te) buiten en hij probeerde of hij zijnen zoon met geen zoet toomken kon binnenkrijgen. Maar de zoon zei : « Zie ! ik dien u nu al zooveel jaren en ik ben u altijd onderdanig geweest, en ge hebt me van zijn leven nog geen bokje gegeven, om met mijne vrienden eens feest te houden ; maar als uw zoon daar, die al zijn goed in ondeugdigheid verkwist heeft, wedergekomen is, hebt ge voor hem het vet kalf laten slachten». Zijn vader zei tegen hem : « Jongen, ge zijt immers altoos bij mij, en al 't mijne is het uwe ; maar 't was niet meer als recht dat wij feest hielden ; want uw broer was dood, en hij is verrezen ; hij was verloren, en hij is teruggevonden ».

B. — Spraakkunst.

I. — Zelfstandige naamwoorden.

a) VERKLEINWOORDEN.

1. **Vorming.** — De uitgangen der verkleinwoorden zijn **ke(n**, **ske(n** en **je(n**, **tje(n**. *Boomke(n*, *vogeltje(n*.

AANMERKING. — De **n** van *ken* en *jen* verschijnt en verdwijnt, volgens den regel dien wij hooger gaven op de eind-*n* der woorden in 't algemeen. Dus zegt men in 't N. en 't W. meest *boomke* en *vogeltje*.

De naamwoorden die uitgaan op **b**	Nemen **ken** en verdubbelen den slotmedeklinker. *Krib, kribbeken* ; *tob, tobbeken.*
Op **d**	*a*) Voorafgegaan van eenen langen klinker of van eenen korten die bij 't verlengen van het woord lang wordt, nemen **ken** en laten **d** vallen of veranderen deze letter in **i**. *Brood, brooken, brooiken ; gebed, gebeêken ; hoed, hoeiken ; lied, lieken* ; *zaad, zoaken, zaaiken.* Sommigen kunnen nochtans ook **jen** nemen. *Draadjen, hoedjen.* *b*) Voorafgegaan van eenen korten klinker, nemen **ken** en verdubbelen den

slotmedeklinker. *Bed, beddeken* ; *pad, paddeken* ; *vod, voddeken.*

c) Voorafgegaan van eenen medeklinker, nemen **ken**, maar ook **jen**, vooral wanneer het naamwoord eenen langen klinker heeft. *Bemd* (beemd), *bemdeken; land, landeken; mand, mandeken* en *mandjen* ; *peerd, peerdeken* en *peerdjen.*

Sommige verliezen hunne **d**. *Bemmeken* nevens *bemdeken* ; *honneken* (hönneken) nevens *hondjen* ; *monneken* (mönneken), enz.

Er is verschil tusschen *be(e)l(a)eken* en *beldjen* of *beldeken*. (Z. IDIOTICON).

Op f

Nemen **ken**. *Brief, briefken* ; *kalf, kalfken* ; *rijf* ; *rijfken.*

Op g en k

Nemen **sken**. *Berg, bergsken* ; *wieg, wiegsken* ; *boek, boeksken* ; *klok, kloksken.*

AANMERKINGEN. I. Die eindigen op **g**, onmiddellijk voorafgegaan door eenen korten klinker, verdubbelen den slotmedeklinker. *Rug, ruggesken* ; *vlag, vlaggesken.*

II. Is **g** van **n** voorafgegaan, dan komt er eene toonlooze **e** vóór den uitgang **sken**. *Ding, dingesken* ; *tang, tangesken.*

III. *Bank, frank* en *plank* maken bij velen *bangesken, frangesken* en *plangesken.*

Op l

a) Voorafgegaan van eenen langen klinker of eene toonlooze **e**, nemen **tjen**. *Baal, baaltjen* ; *school, schooltjen* ; *rammel, rammeltjen* ; *vogel, vogeltjen.*

b) Voorafgegaan van eenen korten klinker, nemen **ken** en verdubbelen den slotmedeklinker. *Bel, belleken ; kapel, kapelleken ; rol, rolleken.*

Op **m**

Nemen **ken** en verdubbelen den slotmedeklinker achter eenen korten klank. *Boom, boomken ; lam, lammeken ; riem, riemken ; schelm, schelmken ; stem, stemmeken.*

AANMERKING. — Wanneer **m** onmiddellijk van eenen langen klinker voorafgegaan is, komt er, te Antwerpen, eene toonlooze **e** vóór **ken**. *Boom boomeken ; raam, rameken.*

Op **n**

a) Voorafgegaan van eenen korten klinker, nemen **ken** en verdubbelen den slotmedeklinker. *Man, manneken ; pen, penneken.*

b) Voorafgegaan van eene toonlooze **e**, nemen **ken** en **n** valt weg. *Meulen, meuleken ; toren, toreken.*

c) Voorafgegaan van eenen langen klinker, nemen **tjen**. *Been, beentjen ; steen, steentjen.*

AANMERKINGEN. — I. Wanneer **n** voorafgegaan is van **ie**, dan nemen zij, in eigennamen ook **ken** en schuiven eene toonlooze **e** tusschen **n** en den uitgang. *Fien, Fientjen* en *Fieneken ; Lien, Lientjen* en *Lieneken ; Trien, Trientjen* en *Trieneken.*

II. In 't Z. en Z. O., op de Brabantsche en Limburgsche grenzen, heerscht algemeen de uitgang **ken**. *Boon, boonken ; steen, steenken ; zwaan, zwaanken.*

III. *Jongen* maakt *jongesken.*

Op **p**, **r**, **s**, (of **sch**)	Nemen **ken**. *Kuip, kuipken ; stap, stapken ; dier, dierken ; ster, sterken ; mes, mesken ; pels, pelsken ; visch, vischken.*
	AANMERKINGEN. I. – Somwijlen komt er eene toonlooze **e** achter **r** of **rs**. *Kar, karreken* nevens *karken*; *beurs, beurzeken; kers, kerzeken.*
	II. Te Antwerpen heeft dit ook plaats achter **p**, zoo die letter onmiddellijk van eenen klinker voorafgegaan is. *Stoop, stoopeken ; trap, trappeken,*
Op **t**	*a*) Voorafgegaan van eenen korten klinker, nemen **ken** en verdubbelen **t**. *Put, putteken ; rat, ratteken.*
	In sommige streken nemen eenige nochtans ook **jen**. *Kat, katjen ; pot, potjen.*
	b) Voorafgegaan van eenen medeklinker, van eenen langen klank of van eenen korten, die bij 't verlangen des woords lang wordt, nemen **jen**. *Geit, geitjen ; kaart, kaartjen ; klont, klontjen ; vat, vaatjen.*
	In 't Z. en Z. O., naar den Limburgschen en Brabantschen kant, nemen zij echter in dit geval ook **ken** en **t** valt gemeenlijk weg. *Geit, geiteken ; klont, klon(t)ken ; straat, strai(t)ken ; vent, ven(t)ken.*
Op **w** of eenen **klinker**	Nemen **ken**. *Spreeuw, spreeuwken ; vrouw, vrouwken ; bui, buiken ; ei, eiken ; Mie, Mieken.*

't Verdient opmerking dat de moeders en in 't algemeen degenen die vriendelijk tegen kleine

kinderen spreken, *altijd* den uitgang **ken** gebruiken, zelfs in woorden, waarvan de vorm met *ken* anders nooit gebezigd wordt. *Gust, Gusteken ; haan, haneken; schoen, schoeneken ; stoel, stoelken ; voet, voeteken.*

De uitgang der verkleinwoorden in de bijwoorden is **ke(n)s**, **ske(n)s**, zelden **je(n)s**, **tje(n)s**. *Fijn, fijneke(n)s ; schoon, schooneke(n)s ; zoet, zoeteke(n)s ; zacht, zachtje(n)s.*

De hoedanigheidswoorden op **ig** verliezen nochtans dien uitgang en nemen **eke(n)s** bij. *Voorzichtig, voorzichteke(n)s.*

Hoedanigheidswoorden, wanneer zij als gezegde voorkomen, kunnen de verkleiningsuitgangen aannemen. *Ons kind is zoo braafke(n)s ; ons Janneken is maar ziekske(n)s; de kermis was maar stilleke(n)s.*

2. **Beteekenis.** — De verkleinwoorden dienen niet enkel om de wezens verkleind voor te stellen.

1° Zij bevatten dikwijls een denkbeeld van bevalligheid of buitengewone teederheid en dienen om van iets met genegenheid te spreken. *Als ge 'nen halven dag gereden en gerotst hebt, dan zijt ge blij dat ge weer eens op uw voetjes moogt staan.*

2° Zij behelzen dikwijls spot en minachting. *Dat is een deugenietje van 'nen jongen ; 't is me 't smidje !* ('t is een slechte smid).

3° In plaats van te verkleinen, dienen zij ook, bij figuur, om te vergrooten. *Dat is een boomken !* (een groote boom) (1).

B) GESLACHT.

1. Talrijke zelfstandige naamwoorden hebben in de provincie Antwerpen een ander geslacht dan in

---

(1) Z. AM. JOOS. *Spraakkunst en Volkstaal*, bl. 59.

de *Woordenlijst* van DE VRIES en TE WINKEL. Wij geven hieronder al die wij kunnen vinden hebben, zonder rekening te houden met de kleine verschillen die er tusschen deze en die streek nopens dat punt soms bestaan.

Aas (in 't kaartsp.) o. en m. — abberdaan, m. — achteruit, m. — afbraak, m. — afstel, m. — afval (het afgevallene), m. -- al, m. — alarm, m, — algebra, m. — albast, m. — album, m. — alibi, m. — aloë, m. — aluin, m. — amen, m. — andijvie, m. — anker, m. - appelsien, m. en v. — arduin, m. — artikel, m. — as, v. en m. — autaar, m. — avontuur, v. — Baai (stof), m. — bagger, m. — barreel, m. — ballingschap, o. — bas (speeltuig en baspartij), m. — beest, v. — beet (wortel), m. — berst, v. — beslag (vloeibare deeg), m — bestel, m. — biest (melk), m. — bijl, v. en o. — bil, m. — biljart, m. — bitter(e) (drank), m. — blaam, m. — blank (oude munt), v. — bleik (bleek), m. — blijk, m. — blok, m. — bocht (kromming), m. — (slechte waar), m. — boei (kluister), m. — boek, m. — boekweit, v. en m. — bokaal, m. en v. — bond, m. — bons, m. — boor, v. en o. — boot, m. — borrel, v. en m. — bosch, o. en m. — bot (visch), m. — (knop), m. — boterham, m. — bots, m. — brem, m. — breuk (*hernie*), v. en m. — brevier, m. — brij, m. — broederschap (vereeniging), o. — brok, v. — buil (gezwel), m. — buiten, m. — bussel, v. — Cadeau, m. — candelaber, m. — carnaval, m. — cement, m. — cholera, m. — ciborie, v. — citroen, m. en v. — Daas, m. en v. — damast, m. — das (halsdoek), m. — deeg, m. — depot, m. — diamant (stof), m. — diemit, m. — diner, m. — diploom, m. — distel, m. — domino (spel), m. — donker(e), m. — dons, m. — doolhof, m. — dood, v. — drift, m. —

dril (*foret*), v. — duit, v. — dweil, m. — dynamiet. m. — Echel, v. — eekel (eikel), v. — eerd(e) (aarde), v. en o. — ei, o. en v. — eigendom (bezitting) m. — elixer, m. — els(en). o. — entree, m. — entrepot, m. — epistel, m. — Fabriek, o. — fazant, v. — feest, v. — fijt (*panaris*), o. — flanel, m. — forket. o. en m. — frak, m. — fret, v. en o. — Gal, m. — gang (gaanderij), m. — garnaat (garnaal), m. — gas, v. — gedacht(e), o. — genster, v. — gerst, m. en v. — gesp, v. — gild, v. — gist, m. — golf (*golfe*), m. — gom, m. — gort, m. — grabbel, m. — gracht, v. en m. — gram, m. — greep (het grijpen), v. — grendel, m. en v. — greppel, m. — grijns, m. — groep, m. — guano, m. — Halt, m. — handschoen, v. — hars, m. — hecht (heft), m. — hekel (werktuig), v. — hekken, o. en v. — hert (dier), m. en o. — hoef (van een peerd, enz.), v. — houvast, m, — huisraad, m. — Ijzerdraad (stof), m. — ivoor, m. — Jak, m. en v. — jas, m. — jenever, m. — jubilé, m. — jury, m. — Kaas, m. — kabas, m. — kader, m. — kaliber, m. — kalk, m. — kamfer, m. — kandij, m. — kaneel, m. — kant (*dentelle*), m. — kapoot, m. — kasuifel, m. — katoen, m. — kazak, m. — keper, m. — kerf, m. — kervel, m. — keting (ketting), v. — kers (*cresson*), m. — keule (plant), m. — kermis, v. en m. — Kerstmis, m. — keur, m. — keus, m. — keutel, m. — kiezel, m. — klamp. v. — klater (*hochet*), m. — klaver, m. — klei, m. — kleur, v. en o. — klont, m. — klos, v. — kluit, m. — knook, v. — knop, v. en m. — knots, v. en m. — knuist, v. — koffer, o. — koffie, m. — kolf, m. — kolk, m. — komkommer, m. — komma, m. — kook, m. — koor (deel der kerk), v. — (zangstuk), m. — koppel (band), v. — koraal, m. en o. — kork (stof en voorwerp), m. — kou, v. en m.

— korrel, m. — kouter (der ploeg), m. en o. — kraam, o. — kraan, v. en m. — krab (krauw), m. — krauw, m. — kreeft, v. — krimp, m. — krok, m. — krokodil, v. — krol (krul), m. — krop, m. en v. — kruimel, m. — kuch (hoest), m. — kwakkel, v. — kweek, m. — Lak (zegellak), m. — (lastering), v. — lakmoes, m. — lanteern, v. en m. — leest, m. — lemmer, m. — lemmet, m. — lever, m. — Lichtmis, m. — lijm, m. — lijst, m. — lijster, v. — list, m. — loer (het loeren), m. — lommer, m. — loog, m. — look, m. — loon, m. — louw, m. — luifel, m. — luk, m. — Maak, m. — maaltijd, v. — machien, o. — marmer, m. — marsepein, m. — masteluin, m. — mee (drank), m. — meekrap, m. — melk, o. — meloen, v. — mengelmoes, o. en m. — merinos, m. — merg, m. — mergel, m. — mes(t), o. — middel, m. — mik (gaffelvorm), m. en v. — minuut, m. — misbak, m. — misdruk, m. — misgreep, v. — missaal, m. — miswas, m. — modder, m. — moer (droesem), m. — moeras, o. en m. — moet (*nécessité*), m. — moment, m. — moord, v. — mortel, m. — mos, m. en o. — munt (*menthe*), m. — muscus, m. — muur (*mouron*), m. — muziek, o. — Natuur, m. — neep, m. — nerf(t) (van leder), m. — nest, m. — netel, m. — neteldoek, m. — neus, m. en v. — Nieuwjaar, m. — nooddruft, m. — Noorden, o. en m. — numero, m. — Oker, m. — olie, v. soms m. — omnibus, v. en m. — onderhoud, m. — ondervest, v. — ons (gewicht), v. en o. — Onze Vader, m. — oog, v. — oogenblik, m. — oor, v. — oorlof, m. — oorveeg, v. — Oost (Oost-Indië), m. — Oosten, o. en m. — opbrengst, v. en m. — oproer, m. — opstel, m. — opzet, m. — orde(r), o. — orgel, meest v., ook m. en o. — orkaan, o. — outaar, m. — ouwel, v. — overleg, m. — overschot, m. — overtrek, m. — Pad (weg), m.

— palm (*buis*), m. — pand, m. — pantoffel, m. — paragraaf, m. — paraplu, m. — parasol, m. — Paschen, m. — patat, m. en v. — paternoster, m. — patrijs, v. — patroon (model), m. — pauw, v. — pek, m. — pekel (zeewater en zilt vocht), m. — peper, m. — pepermunt, m. — percent, m. — perel, m. — peterselie, m. — peul (peuluw), m. — pier (worm), m. — pis, m. — pistool, o. — plaaster (stof), m. — pladijs, m. — plafond, m. en o. — plakkaat, v. — plant, m. en v. — plavei, m. — plein, v. — plicht, v. — ploeg (*charrue)*, v. — pluvier, m. — poeder (buskruit), o. en m. — politiek, o. — polka, m. — pollevie, m. — pommade, m. — pompoen, v. — pool (*pôle*), m. — poot (plantstek), m. — porselein (groente), m. — post (bureel, wagen), m. en v. — praal, m. — prei (porrei), m. — program, m. — prospectus, m. — punt (spits), m. — (leesteeken), o. — Raam, v. — rabarber, m. — rabauw (appel), m. — rank (twijg), m. en v. — rat, v. en o. — register, m. — reuzel, m. — richel, m. — rijs(t), m. — rijs(t)pap, v. en m. — riool, v. — rog (graansoort), m. en v. — rol, m. — romp, v. — ronde, v, soms m. — Saai, m. — sabel, m. — sacristij(n), o. en v. — saffraan, m. — salaad, m. — salon, v. — salpeter, m. — samenstel, m. -- satijn, m. — savie (salie), m. — scapulier, m. — schacht, v. en m. — schakel, m. — schako, m. — scharnier, v. — scheet, m. en v. — Scheld(e), o. — schelft, m. — schep, v. — scherf, o. en v. — scherm, m. — scherminkel, o. - schild, v. — schilfer, m. — schimmel (uitslag), m. — schof(t) (werktijd), o. — schoelie, m. en v. — schol (visch), m. — schoonmaak, m. — schotel, v. — schouder, m. en v. — schree, m. — H. Schrift, o. — schuim, m. — schurft, o. — second(e), m. — selder (selderij), m. — senaat, o. — servet, v. — sier, m. — siroop,

m. — sjaal, m. — sjerp, m. — slag (knip), m. — sleet, m. — sleur, m. — sloef (sloof, voorschoot), m. — (pantoffel), m. — slijm, m. — smeer (smeersel), o. en m. — smoel (kinderkost), m. — (muil), m. en v. — sneeuw (stof), m. — snot, m. en o. — snuif, m. — soda, m. — sofa, m. — solfer, m. — souper, m. — spaan, o. — specht, v. — spijt, o. — spinnekop, v. en m. — spinneweb, o. en v. — splin-(s)ter, v. — spoeling (*lavure*), m. — spreeuw, v. — sprinkel, m. — sprot (visch), m. — spui, v. en o. — spurrie, m. en v. — stek (spruit), m. — stool, m. — stoop, m. — stop, m. — straal, v. — streek (oord), v. en m. — (list), v. — stront, m. — strop, v. — stroot (strot), v. — stijfsel, m. — suiker, m. — Tabak, m. — tabernakel, o. — taks (*taxe*), m. — tar (teer), m. — tarbot, m. — tarief, m. — Te Deum, m. — teems(t), m. — tekort, m. en o. — telegraaf, m. — telegram, m. — telefoon, m. — telloor, v. — terpentijn, m. — teug, m. — theater, m. — thee, m. — thema, m. — tier, m. — tij, v. — tijk, m. — tiktak, m. — tilbury, m. — tob, m. — toeval, m. — toevlucht, m. — tombola, m. — toog (priesterkleed), m. — toot, m. — touw, v. — traan (oogvocht), v. — (vischolie), m. — tram, m. — trap (*escalier*), m. — tras, m. — tree, m. — tribunaal, m. — trijzel, m. — trimester, m. — troef, m. — Uitschot, m. — uitstel, m. — uitvaart, v. en o. — uitvlucht, m. en v. — uitwas, m. — uitzet, m. — uniform, m. — unster, m. — uur, v. - Vaan, o. — vaarwel, m. — valies, v. — vasten, m. — veeg (het vegen), v. — venster, v. — vernis, m. — vest (jas), v. — vezel, m. — vink, v. — vitriool, m. — vlag, v. en o. — vlier, m. — vliet, v. — voorkeur, m. — voorschoot, m. — voorstel, m. — voorval, m. — vorst (*gelée*), m. — (van 't dak), m. — Walg,

m. — wals, m. — wan (*vanne*), m. — war, m. — was (*cire*), m. — wasch, m. — web, v. en o. — weik (week), m. — weer (eelt, knoest), m. — weerlicht, m. — Weesgegroet, m. — welkom, m. — wereld, v. en m. — werf, v. en m. — wezel, m. — wisch, m. en v. — wol, m. — wrijf (wreef), m. — wrong, m. — Zaad, o. en m. — zaal (*salle*), v. en m. — (zadel), m. en v. — zand, o. en m. — zavel, m. — zeever, m. — zegel, m. — zegepraal, m. — zerk, m. — zij(de) (stof), m. — zink, m. — zool, m. — zwaan, v. — zwaart (zwoord), v. — zwaluw, m. — zweer, m.

2. Het verschillend geslacht dat de spraakkunsten aan de stofnamen toekennen, volgens dat zij òf als stofnaam òf als voorwerpsnaam gebezigd worden, bestaat hier niet. *Een harde steen* en *een gevel in witten steen ; men vangt lekkeren visch* en *men eet 'nen lekkeren visch ; men werpt 'nen turf op 't vuur* en *men stookt goeden turf.*

3. De stammen der werkwoorden, als zelfstandige naamwoorden gebruikt, zijn meest alle m.

4. Bijwoorden, voegwoorden en tusschenwerpsels, zelfstandig gebruikt, zijn m. *Den waarom en den daarom van eene zaak weten ; met 'nen enkelen ja of neen antwoorden.*

5. Samengestelde naamwoorden gelijk *bierbuik, blaaskaak, viesneus,* enz. die, volgens de spraakkunsten van het m. of van het v. geslacht zijn, volgens dat zij op eenen mannelijken of eenen vrouwelijken persoon betrekking hebben, hebben hier altijd het geslacht van het laatste lid. Dus *bierbuik, viesneus,* altijd m. ; *blaaskaak, zaagpin,* altijd v.

c). MEERVOUD.

Het meervoud der zelfstandige naamwoorden wordt, in 't algemeen, volgens de regels der geschreven taal gemaakt.

Er zijn nochtans eenige uitzonderingen :

1° De naamwoorden die uitgaan op **de** of **te**, gelijk *breedde*, *ziekte*, nemen (**n**)**s**. *Breedde, breedde(n)s ; akte, akte(n)s ; ziekte, ziekte(n)s.*

Sommigen zeggen *bedde(n)s*, *hemde(n)s*, *kouse(n)s* voor *bedden*, *hemden*, *kousen*.

2° De onzijdige *kalf*, *kind*, *lam* en *rund* nemen in de Kempen meest overal **er**. *Kalf, kalver ; kind, kinder ; lam, lammer ; rund, runder.*

In 't Z. O., langs de Limburgsche grens, is die regel algemeener. Daar hoort men *eier*, *houter*, *kotter*, *velder*, *wichter*, enz., voor *eieren*, *houten*, *koten*, *velden*, *wichten*.

3° **Man**, in samengestelde woorden, wordt **lie**, niet *lui*. *Koopman*, *kooplie ; werkman*, *werklie*.

Bieman nochtans maakt *biemans* en *biemannen*.

4° *Eerpel* (aardappel), *jong*, *koei*, *schaap* en *schof* (vierde van eenen dag werkens) hebben in de Kempen geenen uitgang in 't meervoud. *Een plek eerpel ; vijf koei en twee schaap ; een vogel op vlugge jong ; ik heb twee schof gewerkt.*

Er is echter verschil te hooren tusschen het enkel- en het meervoud van *jong*. Het enkelv. luidt *jonk* en het meerv. *jong* (met den neusklank *ng*).

Waar men *pjèèd* zegt voor *peerd*, is het meerv. *pjèèr*.

5° Het meerv. van *been* (Fr. *os*) is *beenen*, niet *beenderen*, van *blad*, *bla(de)ren*, nooit *bladen*. *Berd* maakt *berden* en *berder ; rijs*, *rijzen* en *rijzer*.

6° Menig zelfst. naamw. komt, vooral nevens

meervoudige grondgetallen, zonder meervoudsuitgang voor. *Twee bunder land ; over drij daag ; ik heb schoon' kaart* (in 't kaartspel) ; *hij had vier troef ; duizend steen ; honderd mutsaard ; vijf hoop koren ; tien zak haver*, enz.

II. Bijvoeglijke woorden.

A) HOEDANIGHEIDSWOORDEN.

Trappen van beteekenis.

1. **Vergelijkende trap van meerderheid.** De vergelijkende trap van meerderheid in de hoedanigheidswoorden en bijwoorden is gevolgd niet van *dan*, maar van **als**. *Gij zijt voorzichtiger als uw vriend ; mijn peerd loopt harder als het uwe.*

Ook wordt **als** gebruikt achter *ander, anders, ievers* (*ieverans, ergerans*), *niemand, niets* (*niks*) en *nievers* (*nieverans, nergerans*). *Ik heb niks als een beetje brood ; ik heb niemand gezien als Jan.*

Om den vergelijkenden trap van meerderheid te maken, voegt men bij den stelligen altijd **der** als het woord eindigt op **l, n** of **r**. *Geel, geelder ; dun, dunder ; zwaar, zwaarder.*

2. **Volstrekt overtreffende trap.** Om den volstrekt overtreffenden trap uit te drukken, heeft men de volgende middelen :

1° De woordjes *braaf, erg, hard, heel, nijg, stijf, vandeeg*, enz. *Braaf koud, erg ziek, hard dier, heel schoon, nijg kwaad, stijf groot, vandeeg rijk.*

Zeer wordt nooit gebruikt.

2° De woorden *bermhertig, bitter, deerlijk, ijselijk, schrikkelijk, schromelijk, wreed*, enz. *Bermhertig slecht, bitter jong, deerlijk wijd, ijselijk zat, schrikkelijk heet, schromelijk donker, wreed zuur.*

3° Een tegenwoordig deelwoord op *ende* en somwijlen op *e(n)s*. *Brandende(n) heet, kokende(n) heet, kroppens vol, kroppende vol, springende levend.*

4° Eene vergelijking. *Zoo koud als ijs, zoo geel als was, zoo arm als Job, zoo oud als de straat.*

5° Een samengesteld hoedanigheidswoord dat eene vergelijking bevat. *Beerleelijk, balkdonker, houtmager, moddervet.*

6° Het hoedanigheidswoord herhalen. *Een hooge, hooge toren; een groote, groote vent.*

7° Tusschen het herhaalde hoedanigheidswoord het woord *boven* zetten. *Rijk boven rijk.*

8° *Als* zetten tusschen den vermeerderenden en den stelligen trap. *Dommer als dom.*

9° Eene vergelijking, waarvan het tweede lid *groot* of *iet* is. *Hij is zoo lomp als hij groot is ; zoo klein als iet.*

10° Een omstandigheidszin van wijze. *Zoo donker dat ge geen hand voor uwe oogen ziet ; zoo heet dat de kraaien gapen ; zoo rijk als 't water diep is ; te dom om voor den duivel te dansen.*

---

b) Bepalende bijvoeglijke woorden.

1. LIDWOORD.

Wanneer men met zekere vertrouwelijkheid van personen spreekt, plaatst men, te Antwerpen, dikwijls het lidwoord voor mannelijke eigennamen. *De Janssens is vertrokken ; ik heb den Bert gesproken ; het huis van den Diels is afgebrand ; heddegij de(n) Jan gezien ?*

2. TELWOORDEN.

Men zegt *zevenste, negenste, tiende* en *tienste, elfste, twaalfste* (*twelfste, twalfste*), *dertiende* en *dertienste,* enz.

meervoudige grondgetallen, zonder meervoudsuitgang voor. *Twee bunder land ; over drij daag ; ik heb schoon' kaart* (in 't kaartspel) ; *hij had vier troef ; duizend steen ; honderd mutsaard ; vijf hoop koren ; tien zak haver*, enz.

II. Bijvoeglijke woorden.

A) HOEDANIGHEIDSWOORDEN.

Trappen van beteekenis.

1. **Vergelijkende trap van meerderheid.** De vergelijkende trap van meerderheid in de hoedanigheidswoorden en bijwoorden is gevolgd niet van *dan*, maar van **als**. *Gij zijt voorzichtiger als uw vriend ; mijn peerd loopt harder als het uwe.*

Ook wordt **als** gebruikt achter *ander, anders, ievers* (*ieverans, ergerans*), *niemand, niets* (*niks*) en *nievers* (*nieverans, nergerans*). *Ik heb niks als een beetje brood ; ik heb niemand gezien als Jan.*

Om den vergelijkenden trap van meerderheid te maken, voegt men bij den stelligen altijd **der** als het woord eindigt op **l**, **n** of **r**. *Geel, geelder ; dun, dunder ; zwaar, zwaarder.*

2. **Volstrekt overtreffende trap.** Om den volstrekt overtreffenden trap uit te drukken, heeft men de volgende middelen :

1° De woordjes *braaf, erg, hard, heel, nijg, stijf, vandeeg*, enz. *Braaf koud, erg ziek, hard dier, heel schoon, nijg kwaad, stijf groot, vandeeg rijk.*

Zeer wordt nooit gebruikt.

2° De woorden *bermhertig, bitter, deerlijk, ijselijk, schrikkelijk, schromelijk, wreed*, enz. *Bermhertig slecht, bitter jong, deerlijk wijd, ijselijk zat, schrikkelijk heet, schromelijk donker, wreed zuur.*

3° Een tegenwoordig deelwoord op *ende* en somwijlen op *e(n)s*. *Brandende(n) heet, kokende(n) heet, kroppens vol, kroppende vol, springende levend.*

4° Eene vergelijking. *Zoo koud als ijs, zoo geel als was, zoo arm als Job, zoo oud als de straat.*

5° Een samengesteld hoedanigheidswoord dat eene vergelijking bevat. *Beerleelijk, balkdonker, houtmager, moddervet.*

6° Het hoedanigheidswoord herhalen. *Een hooge, hooge toren; een groote, groote vent.*

7° Tusschen het herhaalde hoedanigheidswoord het woord *boven* zetten. *Rijk boven rijk.*

8° *Als* zetten tusschen den vermeerderenden en den stelligen trap. *Dommer als dom.*

9° Eene vergelijking, waarvan het tweede lid *groot* of *iet* is. *Hij is zoo lomp als hij groot is ; zoo klein als iet.*

10° Een omstandigheidszin van wijze. *Zoo donker dat ge geen hand voor uwe oogen ziet ; zoo heet dat de kraaien gapen ; zoo rijk als 't water diep is ; te dom om voor den duivel te dansen.*

---

b) Bepalende bijvoeglijke woorden.

1. LIDWOORD.

Wanneer men met zekere vertrouwelijkheid van personen spreekt, plaatst men, te Antwerpen, dikwijls het lidwoord voor mannelijke eigennamen. *De Janssens is vertrokken ; ik heb den Bert gesproken ; het huis van den Diels is afgebrand ; heddegij de(n) Jan gezien ?*

2. TELWOORDEN.

Men zegt *zevenste, negenste, tiende* en *tienste, elfste, twaalfste* (*twelfste, twalfste*), *dertiende* en *dertienste,* enz.

Men gebruikt *tweeds, derds, vierds, vijfds, zesds, achts, tiends, elfds, twelfds* voor *de tweede, de derde,* enz. *Ik ben tweeds* (ik sta op den tweeden rang, ben de tweede); *hij zit derds op de bank* (de derde).

Met het voorvoegsel *ge* vóór telwoorden te plaatsen, vormt men verzamelwoorden. *Getweeën, gedrijen, gevieren, gevijven, gezessen,* enz. *Wij zaten gevieren aan tafel* (met ons vieren).

Zoo ook *gesterken, gevélen.*

3. Bezittelijke bijvoeglijke woorden.

De bezittelijke zijn *mijn, ons* (in 't Z. O. der Kempen *os*); *ouw, auw, oew* (uw); *zijn, heur, hun, hunlie* (*hullie*).

Ouw, auw, oew worden gebruikt voor eenen enkelvoudigen, en *ulie* voor eenen meervoudigen bezitter van den 2n persoon.

De spraakkunsten geven voor eenen vrouwelijken meervoudigen bezitter *haar* en voor eenen mannelijken of onzijdigen bezitter *hun,* in strijd met de levende volkstaal, die van geen onderscheid weet tusschen een mannelijk en vrouwelijk meervoud, en onverschillig de vormen *heur, hun* en *hunlie* (1) bezigt, tot welk geslacht de bezitter ook behoore. Dus zegt men hier : *die vrouwen heur kinderen,* nevens *hun* en *hullie kinderen; die menschen heur huis,* nevens *hun* en *hullie huis; die kinderen hebben heur moeder verloren,* naast *hun* en *hullie moeder.*

4. Aanwijzende bijvoeglijke woorden.

De aanwijzende zijn *deze* met het onzijdig *dees; die* met het onzijdig *dat, da, gene, zukken* (*zokken,*

---

(1) Uitspr. *höllie.* Is dit *höllie* eene verkorting van *hunlieder* of van *heurlieder?*

zoëken) (zulk een); *zoonen* (zoo een) en *dezelve* nevens *dezelfste* en *dezelfde*.

Zoodanig is enkel bijwoord en *zulk* alleen, wordt niet gebruikt.

Om van twee zaken te spreken, gebruikt men *deze* en *die*; van drie, *deze, die* en *gene*. *Dees huis en die schuur; deze stal,' die schuur* en *geen huis*.

Gene alleen wordt gebezigd om iets verwijderds aan te wijzen.

Die komt dikwijls voor zonder zelfst. naamwoord. *Ik zal dien zijnen bol eens wasschen; ik zal die heur zaligheid eens zeggen.*

Om iets duidelijk aan te wijzen, zet men *deze, die* en *gene* vóór het naamwoord en *hier, daar* of *ginder* er achter. *Deze boom hier; die kerk daar; die molen ginder; geen bosch daar; geen huis ginder.* Hetzelfde gebeurt bij de aanwijzende voornaamwoorden.

Daar komt ook achter naamwoorden en achter de persoonlijke voornaamwoorden van den 2ⁿ en den 3ⁿ persoon, om met misprijzen of verachting te spreken. *Gij daar, leelijke schelm! Zij daar, die heks! Maar als uw zoon daar, die al zijn goed verkwist heeft...* (Z. DE PARABEL VAN DEN VERLOREN ZOON, blz. 36.)

Die wordt somwijlen gebezigd in de plaats van het lidwoord, om van iets met afkeer te spreken. *Die brandende zon is weer daar.*

Het wordt ook aangewend uit eerlijke schaamte. *Als ge van die dingen hebt...* (ongedierte); *als ge in dien staat zijt...* (in zwangeren toestand).

Niet om aan te wijzen, maar uit reden van nadruk, plaatst men het dikwijls voor eigennamen van personen. *Die Napoleon was een eerste bloedvergieter; die Mertens is een slimme vent; die Jan zal het ver brengen.*

5. VRAGENDE BIJVOEGLIJKE WOORDEN.

De vragende zijn *wat, wa* (*voor ne(n*), *e(n*) samengetrokken tot *wafferen*), *hoonen* (hoe een) en *welke. Wa man is dat? Waffere stoel is de zijne? Wa voor 'en vrouw? Hoonen boom? Welke kerk?*

6. ONBEPAALDE BIJVOEGLIJKE WOORDEN.

Een wordt *e'ne(n, 'ne(n* en *'e(n* (1). *E'nen aap* of *'nen aap; e'ne man* of *'ne man; 'en vrouw; 'en dak; e kind.*

In plaats van de onbepaalde bijvoeglijke woorden en voornaamwoorden *eenige, menige, sommige* hoort men nogal veel *eenigte, menigte, sommigte. Eenigte boomen, menigte mensch, sommigte peerden.*

Voor *sommige* zegt men ook *sommeste* en in 't N. der Kempen *sommenke* (klemtoon op *menk*). *Sommeste jongens; sommenke kinderen.*

III. Voornaamwoorden.

A) PERSOONLIJKE VOORNAAMWOORDEN.

De persoonlijke voornaamwoorden zijn: *'k, ik, ikke, ek* (toonloos), *ekik, ekikke* voor den 1ⁿ pers. enk.; *me, wij, wijlie* voor den 1ⁿ pers. meerv.; *du, ge, gij de, degij* voor den 2ⁿ pers. enk.; *ge, gij, gijlie, de, degijlie* voor den 2ⁿ meerv.; *hij* (*a, e, ei*), *em, en, i* voor den 3ⁿ mann. enk.; *zij, ze* voor den 3ⁿ vrouw. enk.; *t, et, het,* voor den 3ⁿ onz. enk.; *ze, zij, zijlie* voor den 3ⁿ meerv.

Deze vormen worden alleen of met andere gebruikt, volgens den nadruk dien men op het voor-

---

(1) Toonlooze *e*.

naamwoord wil leggen. Eenige komen enkel achter, en eenige vóór en achter het werkwoord. B. v.:

1° PERS. ENK. *'k Zal, ik zal, ik zal ik, zal ek, ('k) zal ekik, ('k) zal ekikke.*

1e PERS. MEERV. *Me zullen, wij zullen, wijlie zullen, zulle(n) me, (me) zullen wij, (me) zullen wijlie.*

2e PERS. ENK. *Ge zult, gij zult, ge zult gij zulde, zuldegij.*

2e PERS. MEERV. *Ge zult, gij zult, gijlie zult, ge zult gijlie, zulde, zuldegijlie.*

3e PERS. MANN. ENK. *Hij zal, hij zal hij, zal hij, (hij) zal i, zal em, zal en.*

3e PERS. VR. ENK. *Ze zal, zij zal, zal ze, ze zal zij.*

3e PERS. ONZ. ENK. *'t Zal, het zal, zal t, zal et.*

3e PERS. MEERV. *Ze zullen, zij zullen, zijlie zullen, ze zullen zijlie, zullen ze.*

AANMERKINGEN. I. *Ikke* wordt maar gebezigd in elliptische zinnen. *Wie heeft dat gezeid?... Ikke! Ga gij daar eens naartoe. Ikke niet!*

II. Het oude *du* (uitspr. *doe*) wordt nog gebruikt als aanspraak en drukt genegenheid, medelijden, spot of verachting uit. *O! du lief kind! Du arm schaap! Dat durft 's avonds nog niet alleen gaan slapen, o du verveerderik! Du slimmerik! kunde nu nog geen optelling maken? Du dommerik! Du leelijkaard! Du deugenietster!*

Vóór een mannelijk zelfst. naamw. wordt *du* meestentijds verbogen, als ware het een bijvoeglijk woord. *Duën deugeniet! duë luiaard!*

Dat is overigens ook het geval met *gij*. Zoo hoort men: *O! gijen dommerik! Gije zatlap!*

III. In plaats van de persoonlijke voornaamwoorden van den 2n en den 3n persoon, gebruikt men, in uitroepen, somwijlen *dat, het*, om met zekere minachting te spreken. *'t Is schande, zoo'n dronkaards..*

dat loopt en dat zwiert heele dagen de eene herberg in en de andere uit! O! du lomperik! dat weet niet wanneer het spreken en wanneer het zwijgen moet!

IV. De éénpersoonlijke werkwoorden hebben somtijds *dat* en *ze*, in plaats van *het* tot onderwerp. *Dat regende daar, jongen! Ze sneeuwen goed aan.*

V. De enclitische voornaamwoorden van den 1ⁿ en den 3ⁿ persoon : *ek, ekik; i, em, en* worden gebruikt achter werkwoorden en voegwoorden; die van den 2ⁿ persoon *de, degij, degijlie* enkel achter werkwoorden.

B) BETREKKELIJKE VOORNAAMWOORDEN.

Deze zijn *die* en *wie*.

Welke en *dewelke* worden nooit gebruikt.

C) BEZITTELIJKE VOORNAAMWOORDEN.

De bezittelijke zijn: *de mijne; de ouwe (de auwe), de zijne; de heure; de onze; de ulie; de hunlie (de hullie).*

D) AANWIJZENDE VOORNAAMWOORDEN.

De aanwijzende zijn *dedeze* (onz. *tdees*), *dedie* (onz. *dat, datte, da, tdat, tdatte, tda*), *degene* (onz. *tgeen*), *dezukken* of *dezoëkken* (dezulken), *dezoon* (dezulken), *dezelfde* nevens *dezelve* en *dezelfste*.

In plaats van *deze die, degene die, die welke* gebruikt men meest *die* alleen, ook *dedie die* en *die die*. Nochtans *degene die* wordt ook in 't meerv., doch zelden, gebezigd. *Die liegt, bedriegt; die dat zeggen, zijn leugenaars; deze noteboom is dikker als dieëe dieën wij gisteren gezien hebben; dedie die zoo handelen, verdienen gestraft te worden; degenen die dat gelooven, zijn onnoozele menschen.*

In stede van : *daar was eens een vader en deze had twee zonen*, zegt men : *daar was eens een vader en die had twee zonen.*

Gelijk *deze die* samengetrokken wordt tot *die* en niet tot *wie*, zoo trekt men ook *daar waar* samen tot *daar* en niet tot *waar*. *Daar rijkdom is, is niet altijd geluk.*

Achter *al* is altijd *die* en *daar*, nooit *wie* en *waar* te hooren. *Al die eerst hun werk afgemaakt hebben, krijgen een belooning ; al de opstellen daar meer als vijf fouten in zijn, moeten opnieuw geschreven worden.*

E) VRAGENDE VOORNAAMWOORDEN.

De vragende zijn *wie* (onz. *wat, watte, wa*), *dewaffere* (samengetrokken uit *wat voor een*), *dewelke, hoonen* (hoe een).

F) ONBEPAALDE VOORNAAMWOORDEN.

In stede van *sommigen* zegt men *desommigen, desommigten, desommesten, desommenken.*

Iets en *niets* worden vervangen door *iet* en *niks*. *Daar is iet gebeurd; ik heb niks gezien.*

Niks kan ook bijwoord zijn. *Het is niks koud.*

Men (ook *me*) wordt niet veel gebruikt. Het wordt vervangen :

1° Door *ge*. *Ge kunt niet hebben en goedvinden.*

2° Door *ze*. *Ze zeggen zooveel dat gelogen is.*

3° Door *ne mensch*. *Ne mensch moet tegenwoordig al veel doen om 'nen stuiver te verdienen.*

4° Door *de menschen*. *De menschen zijn te valsch den dag van vandaag.*

5° Door *daar*, met een lijdend werkwoord. *Daar wordt zooveel verteld dat gelogen is.*

Die wending bestaat ook met onzijdige werkwoorden. *Daar wierd gedanst en gesprongen.*

IV. Bijwoorden, Voorzetsels en Voegwoorden.

Het betrekkelijk bijwoord *daar* wordt meest altijd gebruikt in stede van *waar*. *Het huis daar ge van spreekt... De berg daar wij op geklommen zijn...*

In strijd met de spraakkunsten wordt *daar*, *waar* veel aangewend als men van personen spreekt. *Dat is een mensch, daar niks op te zeggen valt; hier is de koopman, daar ik mijn peerd van gekocht heb.*

Voor *daarvan* en *waarvan* hoort men veel *daaraf* en *waaraf*. *Daar ken ik niemendallen af; wat weet gij daaraf? Waaraf spreekt hij?*

De ontkennende woorden zijn meestal door *niet* (*ni*) *gevolgd*. *Ik heb niemand ni gezien; zijt ge nooit niet te Brussel geweest?*

Bij *niet, niks* (niets) en *geen* blijft *niet* weg, tenzij wanneer achter *geen* het woordje *meer* volgt. *Ik weet daar ni af te spreken; ik heb niks gezien; hij is geen bedrieger; ze bezit geen roô duit ni meer.*

Bij sommigen nochtans, wordt *ni* in dat geval ook uitgedrukt. *'t Is ni waar ni; daar is niks aan te doen ni; 't is geen kleinigheid ni.*

Ook *geen* en *niks* worden overtollig gebruikt. *Gij hebt nooit geenen tijd; gij hebt nooit niks gedaan.*

Voor *niemand* en *nievers* (*nieverans, nergerans*) hoort men veel *iemand ni* en *ievers* (*ieverans, ergerans*) *ni*. *Ik heb iemand ni gezien; waar hebt gij geweest?... Ieverans ni.*

Het loochenend *en*, vergezeld van een ander ontkennend woord, komt, vooral bij bejaarde lieden, nog voor in hoofdzinnen. *Ik en weet het niet; hij en ziet niks ne meer.*

Zeer gemeen is het, in de Kempen, bij een ontkennend woord, alsook bij *maar*, in ondergeschikte

zinnen. *Ik vrees dat hij niet komen en zal; hij kwam zien ofdat ik nog niet gedaan en had; als ge geen geld en hebt, zulde ook niet veel verteren; als ge dat werk niet en kunt, dan moet ge 't ook niet maken; kind, zorgt dat ge maar goed en leert; als het maar niet te laat en is; hij wordt voor geenen cent meer geloofd, omdat hij niemand niet en betaalt.*

Het loochenend *en*, alleen gebruikt, komt nog voor in *'t en doet.*

Dat wordt zeer dikwijls gevoegd achter voorzetsels, bijwoorden, omstandigheidsbepalingen als voegwoord gebruikt; achter het herhalend *of*, achter het vergelijkend *als*, wanneer er een heele zin op volgt; achter *wie*, *daar* en *waar*, in 't begin der hoedanigheids- en voorwerpszinnen. *Sedert dat, volgens dat, zonder dat, eerdat, hoedat, nudat,* enz.; *ik weet niet ofdat ik wel geld genoeg bijheb; ge moogt niet meer beginnen alsda(t) ge kunt voleinden; ik weet wiedat er den eersten prijs heeft; ik ken den mensch niet, tegen wie(n)da(t) ge daar spraakt*; *ge weet nu watdat ik u gezeid heb; zegt mij eens waarover dat er gesproken is.*

Als vergelijkende voegwoorden bezigt men *als* en *gelijk* (*lijk*): *als* achter een hoedanigheidswoord of een bijwoord; *gelijk* achter een werkwoord of een zelfstandig naamwoord. *Zoo zuur als azijn; zoo zout als brak; vloeken gelijk 'ne ketter; werken gelijk 'ne slaaf; 'en koei gelijk 'en wolk; 'en kamer gelijk 'en eiland.*

Hier en daar in 't N., zooals te Brecht, komt bij sommigen *of* in plaats van *als* en *gelijkof* in plaats van *gelijk*. *Ik ben zoo sterk of gij; liegen gelijkof 'ne schèper* (schaapherder).

In stede van *alsof* hoort men altijd *ofdat*. *Hij liep ofdat hij den duvel gezien had.*

V. Over de Verbuiging.

Naamwoorden, Bijvoeglijke woorden en Bepalende voornaamwoorden.

Nominatief, Datief en Accusatief zijn aan elkander gelijk ; de persoonlijke voornaamwoorden alleen maken uitzondering.

Voorbeelden van verbuiging der bijvoeglijke woorden en voornaamwoorden :

ENKELVOUD.			MEERVOUD.
Mannelijk.	*Vrouwelijk.*	*Onzijdig.*	
M., D. en A. De(n	de	(he)t	de
Groote(n	groote	groot	groote
Eerste(n	eerste	eerste(n	eerste
Mijne(n	mijn	mij(n	mijn
Onze(n	ons	ons	ons
Ouwe(n, auwe(n, oewe(n	ouw, auw, oew	ouw, auw, oew	ouw, auw, oew
Uliee(n, ulle(n	ulie, ulle	ulie, ulle	ulie, ulle
Zijne(n	zijn	zij(n	zijn
Heure(n	heur	heur	heur
Hunne(n	hun	hun	hun
Hu(n)liee(n, hulle(n	hu(n)lie, hulle	hu(n)lie, hulle	hu(n)lie, hulle
Deze(n	dees	dees	dees
Diee(n	die	da(t	die
Gene(n	geen	gee(n	geen
Zukkene(n	zukken	zukke(n	zukken
Zoone(n	zoon	zoo(n	zoon
Dezelfde(n, dezelfste(n, dezelve(n	dezelfde, dezelfste, dezelve	(het)zelfde,(n,(he)t-zelfste(n, (he)t-zelve(n	dezelfde, dezelfste, dezelve.
Waffere(n	waffer	waffer	waffer
Hoone(n	hoon	hoo(n	hoon
Welke(n	welke	welk	welke
E'ne(n, ne(n	'en	e(n	—
Iedere(n	ieder	ieder	—
Geene(n, enz.	geen	gee(n	geen
Die	die	da(t	die
Wie	wie	wa(t	wie
De mijne(n	de mijn	(he)t mijn	de mijn
Den onze(n	de ons	(he)t ons	de ons

Den ouwe(n, den auwe(n	de ouw, de auw	(he)t ouw, (he)t auw	de ouw, de auw
Den ulieë(n, den ulle(n	de ulie, de ulle	(he)t ulie, (he)t ulle	de ulie, de ulle
De zijne(n	de zijn	(he)t zijn	de zijn
Den heure(n	de heur	(he)t heur	de heur
De(n) hunne(n	de hun	(he)t hun	de hun
Den hu(n)lieë(n, den hulle(n	de hu(n)lie, de hulle	(he)t hu(n)lie,(he)t hulle	de hu(n)lie, de hulle
Den deze(n	dedees	(he)tdees	dedees
Dendieë(n	dedie	(he)tda(t	dedie
Degene(n	degeen	(he)tgeen	degeen
Dezelfde(n, dezelfste(n, dezelve(n	dezelfde, dezelfste, dezelve	(he)tzelfde, (he)tzelfste, (he)tzelve	dezelfde, dezelfste, dezelve.
Wie	wie	wa(t	wie
Dewelke(n	dewelke	(he)twelk	dewelke
Dewaffere(n	dewaffer	(he)twaffer	dewaffer.

AANMERKINGEN. — I. De **n** die het kenmerk is van het mannelijk enkelvoud, wordt maar uitgesproken, wanneer zij onmiddellijk gevolgd is van **b, d, h, r, t** of eenen klinker. *Den dikken tak; dezen hooge stoel; ne zwakken boom; ne vetten os; mijnen hoogen hoed; ne schoonen ring; dieë volle zak.*

Bij velen wordt **n** ook weggelaten vóór **r** en, in 't Z. en Z. O. der Kempen, vóór **b**. *Mijne schoone ring; ne rijke boer.*

II. De hoedanigheidswoorden, uitgaande op **d, l, m, n, r, w** of eenen klinker, missen in 't vrouwelijk enkelvoud en in 't meervoud den uitgang **e**, telkens een lange klinker of eene toonlooze *e* die medeklinkers onmiddellijk voorafgaat. *'En lui vrouw, lui vrouwen; 'en goei moeder, goei moeders; 'en vuil straat, vuil straten; 'en dobbel deur, dobbel deuren; 'en ruim zaal, ruim zalen; 'en schoon bloem, schoon bloemen; 'en zuur peer, zuur peren; 'en zuiver flesch, zuiver flesschen; 'en grauw kat, grauw katten.*

Hetzelfde gebeurt bij de hoedanigheidswoorden die eindigen op **lf, lm** en **rm**. *'En warm kamer,*

warm kamers; 'en half deur, half deuren; 'en kalm zee, kalm zeeën.

III. De hoedanigheidswoorden kunnen in 't onzijdig enkelvoud den mannelijken vorm aannemen. Zulks gebeurt dikwijls wanneer zij voorafgegaan zijn van *wat een, zoo'n. Wat e schoone weer! Zoo e slechte vleesch; zoo'n dunne garen*; *wat e slappen bier! Zoo e slechten brood!*

IV. De stoffelijke hoedanigheidswoorden volgen dezelfde regels als de overige bijvoeglijke woorden. *Nen ijzeren band, 'en zilvere horlogie; ijzere ketingen.*

V. De bijvoeglijke woorden, die op eene toonlooze *e* uitgaan, nemen in 't onzijdig enkelvoud **n** bij, telkens zij onmiddellijk van **h** of eenen klinker gevolgd zijn. *Het eersten huis, het besten eten.*

Bij velen ook, wanneer het aanstonds volgende woord met **b**, **d**, **r** of **t** begint. *Het hoogsten boomken, e zilveren ringesken, het tweeden deurken; het dunsten taksken.*

VI. De **n** van *mijn, zijn, één* (telwoord), *'en* (onb. bijv. w.), *hoon, zoon* en *geen* valt in 't onzijdig enk. weg vóór alle medeklinkers, uitgezonderd **b, d, h**, **r** en **t**. *Mij geld, zij peerd, gee veld* (ce champslà), *éé schaap, e kind, hoo werk, zoo stoeltje, gee geld* (pas d'argent).

Hetzelfde gebeurt bij de hoedanigheidswoorden, telkens dat **n** onmiddellijk van eenen langen klinker, uitgezonderd **ij** en **ui**, voorafgaan is. *E schoo land, e klei kind; fijn papier, 'en bruin peerd.*

VII. Wanneer de bezittelijke bijvoeglijke woorden alleen komen vóór de woorden *vader, moeder, papa, mama, grootvader, grootmoeder, stiefvader, stiefmoeder, schoonvader, schoonmoeder, bruur* (broeder), *zuster, schoonbruur, schoonzuster, halfbruur, oom, zwager, nonkel, matant, kozijn, maseur,* nemen zij den vorm

aan van 't onzijdig enkelvoud. *Mij vader, zij zuster, heur bruur, oe zwager.*

Nochtans *ons* maakt uitzondering in de meeste streken : *onze vader*, *onze kozijn* en de woorden *oom, nonkel*, *matant, kozijn* en *zwager* hebben ook het bezitt. bijv. w. in den gewonen vorm. *Mijnen oom, zijne nonkel.*

Hetzelfde verschijnsel dat wij aanstippen voor de bezitt. bijv. w. bemerkt men ook, hoewel in mindere mate, in de onbepaalde *een* en *geen. Dat kind heeft gee vader of gee moeder meer ; die man is e kozijn van mij ; zij is e zuster van me moeder.*

Bemerk nog : *de hond kent ze meester ; 't is e man ! Ik heb gee mensch gezien,* enz.

VIII. **De** wordt vóór **s** of **z** in sommige uitdrukkingen **t**. *Op tstraat, naar tstad, in tschool, in tschuur, in tzak, in tzin, op tzolder.*

Zoo zegt men zelfs : *tschool is uit, tScheld is diep, tstad is wijd.*

IX. *Die*, bijvoeglijk woord en voornaamwoord, krijgt in 't mann. enk. meest overal *en* bij en wordt zoo *dieë(n*, *dendieë(n*, *dee(n*, *dendee(n.*

Over den Genitief.

Wanneer de zelfstandige naamwoorden of voornaamwoorden als bepaling van bezitting vooraan komen, worden zij, met of zonder hunne bijvoeglijke woorden, in 't algemeen niet in den genitief, maar in den gewonen vorm gezet, die van het passend bezittelijk bijvoegl. woord gevolgd is. *Den bakker zijnen hond, den hond zijne steert, den boom zijn takken ; — dendeze zijn huis, dedie heur kind.*

Nochtans, alle eigen persoonsnamen en sommige gemeene, kunnen in den genitief enkelvoud staan, wanneer zij het bepaalde woord voorafgaan. Met

eigen persoonsnamen wordt schier uitsluitend de genitief gebruikt. Hij wordt gemaakt met bijvoeging van **es** (toonloos) en soms van **s**. *Jannes vrouw, Pietes hof, Mieës kleed, bakkeres hond, burgemeesteres huis, moederes kerkboek, brouweres peerd* (1).

Al de bijvoeglijke woorden die het zelfst. naamwoord voorafgaan, staan in den gewonen vorm. *Onze Kareles vrouw, mij moeders vader, ons Trezes koei.*

Die genitief wordt ook gebruikt:

1° Achter **de(n** en **het**, als aanwijzende voornaamwoorden gebezigd, wanneer zij voor bepaling eenen persoonsnaam hebben, die alleen staat of van een bezittelijk bijvoeglijk woord voorafgegaan is. *Wienes hoed is dat? De Franzes* = die van Frans. *Gustes konijn is dood, het Rikkes leeft nog* = dat van Rik. *Van wienes hof spreekte* (spreekt gij)? *Van den onze Giele(n)s* = van dien van onzen Gielen.

2° Volstrekt, met het bezeten onderwerp onderverstaan, dikwijls om den bezitter aan te duiden. *Wienes hond loopt daar? Brouweres. Wienes kleed is dat? Miekes. Van wienes huis spreektegij? Van mij zusteres.*

3° De genitief komt nog volstrekt voor in de persoonsnamen, doch meest in de familienamen of de voornamen, die als maagschapsnamen gelden, met de voorzetsels van plaats of van richting. In deze uitdrukkingen bedoelt men de plaats, niet van den persoon, maar van diens eigendom of gewoon verblijf. *Ik woon neven van de Walle's. Gaat eens naar*

---

(1) De genitief wordt, met *gemeene* persoonsnamen, gewoonlijk maar aangewend, als men een bepaalden persoon bedoelt. *Bakkeres hond* (d. i. de hond van onzen bakker, van den bakker uit onze buurt of van ons dorp); *burgemeesteres huis* (het huis van onzen burgemeester); *brouweres peerd* (het peerd van den brouwer van 't dorp).

van Dooren's. Ik kom van Rikskens. Ze hebben bij Verbelen's gestolen.

Deze vorm kan ook voorkomen als meervoudig onderwerp. *Van Looveren's hebben hun koren al ingehaald. Riksken's gaan een nieuw huis zetten. Brouweres hebben 'en ander peerd gekocht.*

Sommige persoonsnamen, eigene en gemeene, hebben in 't W. der Kempen eene zeer eigenaardige verbuiging, wanneer zij als voorwerp of bepaling voorkomen. Zij bestaat in het bijvoegen van **e(n** of **ene(n** en van **s** bij verkleinwoorden van eigene persoonsnamen. *Hebt gij Treze gezien? Ik heb dat stuk land van Janne gekocht. Ik zal 't tegen onzen vadere zeggen. Ga naar moedere. Ik heb gisteren bij Miekene geweest. Hoe zou 't met Jeffen* of *Jeffenen* (Jet) *al zijn? Hebt gij Jake* of *Jakene* (Jaak) *gesproken? Ik zal het tegen Miekes zeggen. Hebt gij Franskens gezien? Ik heb bij Jokens geweest. Dat is van Trientjes.*

4° *Elk, elkendeen, ieder, iedereen, iederendeen, alleman, iemand, niemand, malkanderen* en *wie* (vragend en betrekkelijk) hebben ook den genitief volgens de hooger gegeven regels. *Elks; elkendeens, elkendeenes; ieders; iedereens, iedereenes; iederendeens, iederendeenes; allemans, allemannes; ieman(d)s, iemandes; nieman(d)s, niemandes; malkandere(n)s; wienes.*

Iemand en *niemand* kunnen ook den uitgang **e(n** bijnemen. *Iemande(n, niemande(n.*

Aanmerkingen. — I. Of het betrekkelijk *wie* voor antecedent een mannelijk, een vrouwelijk of een onzijdig naamwoord heeft, altijd is de vorm dezelfde. *De man wienes vrouw...; de vrouw wienes man...; het kind wienes moeder...*

II. Met *wie* wordt de genitief altijd gebruikt.

VERBUIGING DER PERSOONLIJKE VOORNAAMWOORDEN.

	Eerste persoon.		**Tweede persoon.**	
	Enkelvoud.	*Meervoud.*	*Enkelvoud.*	*Meervoud.*
N.	Ik, 'k ; — ek, ekik.	Wij, wijlie, me.	Gij, ge ; — de, degij.	Gij, ge, gijlie ; — de, degijlie.
G.	Mijns.	Ons, os.	Ou(w)s, au(w)s, oe(w)s.	Ulies.
D.	Mij, me, mijn.	Ons, os.	Ou, au, oe.	Ulie.
A.	Mij, me, mijn.	Ons, os.	Ou, au, oe.	Ulie.

Derde persoon.

	ENKELVOUD.			MEERVOUD.
	Mannelijk.	*Vrouwelijk.*	*Onzijdig.*	
N.	Hij ; — em, en, i, e.	Zij, ze.	Het ; — et, t.	Zij, ze, zijlie.
G.	Zijns ; — es.	Heurs.	Zijns ; — es, s.	Huns, hu(n)lies.
D.	Hem ; — em, en.	Heur, ze.	Hem, het.	Hun, hu(n)lie, heur, ze.
A.	Hem ; — em, en (zij, ze).	Heur, ze (zij, ze).	Het, hem (zij, ze) ; — es.	Hun, hu(n)lie, heur, ze (zij, ze).

AANMERKINGEN. — I. **I**, enclitisch voornaamwoord, is eigen aan gansch het Noorden der provincie Antwerpen; elders hoort men meestal **em**, en in 't Zuiden der Kempen nogal veel **en**. *Zali dat doen? Kanem komen? Wa(t) gaaten doen?*

II. **Mijn**, datief en accusatief, is meest te hooren langs de polderstreek. *Hij heeft het mijn gezeid; dat is van mijn.*

III. **Os** is eigen aan het Z. O. der Kempen. *Hij heeft het os verteld.*

IV. **Oe** is gewoonlijk voorwerp of doelwoord zonder voorzetsel. Wanneer men op het voornaamwoord steunt, wordt het *ou, au. Ik zal oe vinden! Ik heb oe een woordje te zeggen.*

V. Om beleefd te schijnen, gebruiken sommigen, vooral te Antwerpen, **U** en **Uwe** (verkorting van *Uedele*), voor *gij* en *u. Wanneer vertrekt U? Is Uwe de zuster niet van...?*

VI. De genitief wordt maar gebezigd in de uitdrukking *mijns* (*oe(w)s*, *zijns*, enz.) *gelijke niet hebben*.

VII. **S** komt enkel voor in *van s gelijke*, Fr. *pareillement*.

VIII. **Es**, voorwerp, hoort men in sommige streken in eenige uitdrukkingen. *Ik weetes niet, ik en geloofes niet.*

IX. Het enclitisch **es** (daarvan, er van) is zeer gemeen in 't Noorden der Kempen. *Ik heb geen peezaad kunnen winnen, en mijn gebuur die heeges* (*heeft es*) *met de macht ; ik ga wat zand steken op het heiken, daar zites genoeg ; ik heb geen papier om op te schrijven... Heddes* (hebt de es) *geen ? Hier ises ; als gij spork wilt hebben, gaat dan maar in ons schaarbosch, daar staages* (*staat es*) *genoeg.*

Sommige sprekers zeggen **is**. *Moeder, moet ik om brood gaan ?... Neen, wij hebbenis nog.*

Door velen wordt *es* overtollig gebruikt. *Daar ises geld genoeg.*

Dat **es** schijnt de mannelijke en onzijdige genitief van het voornaamwoord, dat in het vrouwelijk enkelvoud en in het meervoud den genitief **er** heeft.

X. **Zich** wordt nooit gebruikt. In plaats daarvan bezigt men de gewone pers. vrnw. **hem, heur, hun** ofwel **zijn eigen, heur eigen, hun eigen** of zij(n) **zelven, heur zelven, hun zelven.** *Hij heeft hem verdaan ; de kat wascht heur ; zij stooren hun aan geen vermaningen ; hij heeft zijn eigen zeer gedaan ; zij zal heur eigen niet misklappen ; hebben de kinderen hun eigen gewarmd ? Hij kan zij zelven nog niet redden, laat staan dat hij den kost voor een ander zou winnen.*

In sommige streken ten Z. O. van Antwerpen, doch niet in de Kempen, hoort men **ze** of **zij** voor *zich*. *Hij houdt zij daar mee bezig. Hij geneert ze niet.*

OUDE DATIEVEN.

Er bestaan een aantal versteende uitdrukkingen met den sterken genitief en bijzonder met den ouden datief. *Uit den ruwen, uit den heelen, met de(n) kleinen, met de(n) grooten, in, van* en *uit den huize, in* en *uit de(n) licht(e)* (lumière), *bij de(n) werk(e), in* en *met der haast, in den donkeren, uit* en *bij der hand, in zijne(n) goeden, in zijne(n) kwaden, in zijnen dwazen, in zijne(n) zotten, in zijne(n) viezen*, enz., *uit der oogen, uit der herten, met der tijd, in der eeuwigheid, met der daad, tot der dood, in den beginne, met den eersten, bij den drijen, in den Oosten, met den uitkomen, in* en *uit den vreemden, na den eten, blootskop, zienderoogen, met heelder schepen, van ganscher dagen*, enz.

AANMERKINGEN. — I. Sommige dezer uitdrukkingen zijn deels afgeknot. *Uit den huis, in de licht, bij de werk*, enz.

II. Door den invloed dezer datieven, worden sommige onzijdige zelfst. naamwoorden mannelijk. *Den donkeren bijt niet, maar hij stoot.*

ZELFSTANDIG GEBRUIKTE BIJVOEGLIJKE WOORDEN EN VOORNAAMWOORDEN.

Zelfstandig gebruikte bijvoeglijke woorden en voornaamwoorden worden als bijvoeglijke woorden verbogen. *De zieken is bijkans genezen ; 'nen blinden is meer te beklagen als 'nen dooven : ik was den eersten en gij waart de lesten ; de goei* (goede) *moeten het met de kwaai* (kwade) *bekoopen ; de rijke moeten zoowel sterven als de arm ; daar zijn er veel die dat gelooven ; daar zijn er ander die dat niet aannemen ; degeen die dat zeggen, zijn mis.*

Men zegt nochtans : *de rijken hebben veel voor-*

rechten ; eenigen uit de stad ; sommigen in het dorp, doch hier is de n eene welluidendheidsletter, geen meervoudsuitgang.

VI. Over de Vervoeging.

De Hulpwerkwoorden.

A. — *Zullen* (*zellen*).

Tegenwoordige tijd.	Onvolmaakt verleden tijd.
Ik *zal* (*zak* = zal ik).	Ik *zou*.
Gij *zult, zelt* (*zulde, zelde* = zult de).	Gij *zoudt* (*zoude* = zoudt de).
Hij *zal* (*zali, zalem, zalen* = zal i, em, en).	Hij *zou*.
Wij *zullen, zellen* (*zumme, zemme* = *zullen we*).	Wij *zouwen, zaan* (*zoume* = zouden we).
Gijlie *zult, zelt*.	Gijlie *zoudt*.
Zij *zullen, zellen*.	Zij *zouwen, zaan*.

B. — *Wörren* (worden).

Ik *wör*.	Ik *wier, woër*.
Gij *wördt* (*wörde* = wordt de).	Gij *wierdt, woërdt* (*wierde, woërde* = wierdt de).
Hij *wördt* (*wörti, wörtem, wörten* = wordt i, em, en).	Hij *wier, woër* (*wieri, wier(t)em, wier(t)en* = wierd i, em, en).
Wij *wörren*.	Wij *wieren, woëren*.
Gijlie *wördt*.	Gijlie *wierdt, woërdt*.
Zij *wörren*.	Zij *wieren, woëren*.

C. — *Hemmen* of *hebben*.

Ik *heb, hem*.	Ik *had, hod, haai, ha*.
Gij *het* (*hedde* = hebt de).	Gij *hadt, hodt, haait* (*hadde*, enz. = hadt de).
Hij *heet, hee* (*heeti, heetem, heeten* = heeft i, em, en).	Hij *had, hod, haai, ha* (*hati, hatem, haten*, enz. = had i, em, en).
Wij *hebben, hemmen* (*hemme* = hebben we).	Wij *hadden, hodden, haaien, haden, haan* (*hamme* = hadden we).
Gijlie *het*.	Gijlie *hadt, hodt, haait*.
Zij *hebben, hemmen*.	Zij *hadden, hodden, haaien, haden, haan*.

D. — *Zijn* (*bennen*).

Ik *zijn, ben.*	Ik *was, waar, wèèr.*
Gij *zijt, bet* (*zijde, bedde* = zijt de, bent de).	Gij *waart, wèèrt* (*waarde, wèèrde* = waart de).
Hij *is* (*has* = hij is), (*isi, isem, isen* = is i, em, en).	Hij *was, waar, wèèr* (*wasi, wasem, wasen,* enz. = was i, em, en).
Wij *zijn, ben* (*zijme, bemme* = zijn we, ben wij).	Wij *waren, wèren.*
Gijlie *zijt, bet.*	Gijlie *waart, wèèrt.*
Zij *zijn, ben.*	Zij *waren, wèren.*

E. — *Wezen.*

De vormen van *wezen* worden nooit gebruikt, tenzij het verleden deelwoord *geweest*, dat veel *gewest* en in 't N. der Kempen *gewist* luidt.

Geweest wordt meest met *hebben*, zelden met *zijn* vervoegd. *Ik heb bij uwen vriend geweest; hij heeft lang ziek geweest; zij hadden geweest; wij zullen geweest hebben.*

Geweest beteekent dikwijls *gegaan*; dan, wanneer het van eene onbepaalde wijs gevolgd is, wordt het *weest* (*west, wist*), ja *weesten* (*westen, wisten*). *Ik heb weest boomen planten; wat hedde daar weesten doen?*

Vorming en Gebruik der Wijzen en Tijden.

Aantoonende wijze.

a) *Tegenwoordige tijd.*

De 1e persoon enkelvoud is, in 't algemeen, gelijk in de geschreven taal, de stam van het werkwoord. Nochtans *doen, gaan, slaan, zien* en *zijn* hebben *ik doen, ik gaan, ik slaan, ik zien* en *ik zijn* nevens *ik ben.*

De 2e pers. enkel- en meervoud en de 3e pers. enkelvoud zijn altijd gelijk, behalve in *kunnen, meugen, zijn* en *zullen. Willen* heeft *hij wilt* en *hij wil* en *deugen, hij deug* en *hij deugt. Liggen* maakt *hij leet* en *zeggen, hij zeet.*

De eind-t, die deze personen kenmerkt, blijft weg:

1° Wanneer zij onmiddellijk voorafgegaan is van eenen langen klinker en aanstonds gevolgd is van welkdanigen medeklinker, behalve h. *Gij zij wijs, hij ga rap, die man zie slecht.*

Is die aanstonds volgende medeklinker **d**, **g**, **v** of **z**, dan worden die letters verscherpt. *Hij zieteur* (ziet door) *de venster, gij zij choed, hij ga fer, dat doe seer.*

2° Wanneer zij gevolgd is door het enclitisch voornaamwoord **de**. *Gade* (gaat de); *geloofde* (gelooft de); *komde* (komt de).

Dat *de* wordt verscherpt tot **te**, wanneer de stam des werkwoords eindigt op **ch**, **k**, **p** of **t**. *Lachte* (lacht de), *spreekte* (spreekt de), *stopte* (stopt de), *zitte* (zit de).

Insgelijks wanneer de stamletter **f** of **s** onmiddellijk voorafgegaan is, de eerste van eenen korten klinker, de tweede van eenen korten klank of eenen medeklinker. *Strafte* (straft de), *kuste* (kust de), *danste* (danst de).

3° Wanneer zij, gevolgd van het lidwoord **het** of het enclitisch voornaamwoord **et**, niet onmiddellijk voorafgegaan is van eenen klinker. *De meester prijzet* (prijst het) *kind, gij denket* (denkt het), *hij geloovet* (gelooft het).

Bij velen ook wanneer het enclitisch **es** er op volgt. *Daar steekes* nevens *daar steekt es.*

Bij *doen, gaan, hebben* (3e pers. enk.), *liggen* (3e pers. enk.), *staan, zeggen* (3e pers. enk.), *zien* en *zijn* verandert *et* in **get**. *Hij doeget* (doet het), *hoe gaget* (gaat het), *hij heget* (hee(f)t het), daar *leget* (leet het) *hier staget* (staat het), *wie zeget* (zeet het), *gij zijget* (zijt het).

Zoo ook wordt *es* bij velen ges. *Zij heges* nevens *zij hedes* (hee(f)t es), *daar stages* nevens *daar stades* (staat es).

De 1° en de 3° persoon meervoud eindigt op **en**. N verdwijnt uit dien uitgang volgens de hooger gegeven regels.

Wanneer de *n* van den 1ⁿ pers. meerv. onmiddellijk van *me* (we) gevolgd is, dan wordt *nme* door aanlijking **me**. *Game* (gaan we), *doeme* (doen we), *zijme* (zijn we), *haddeme* (hadden we).

Uit *haddeme* is bij velen *hamme* ontstaan; uit *hemmeme, hemme;* uit *kunneme, kumme;* uit *willeme, wimme*, uit *zouweme, zoume* (*zomme*); en uit *zulleme* of *zelleme, zumme* of *zemme.*

B) *Onvolmaakt verleden tijd.*

1° der gelijkvloeiende werkwoorden.

Komt het voornaamwoord onderwerp alleen vooraan, dan zijn al de personen aan elkander gelijk en eindigen op **de(n** of **te(n**. *Zaaien* en *werken* worden dus vervoegd als volgt:

Ik zaaide(n.	Ik werkte(n.
Gij zaaide(n.	Gij werkte(n.
Hij zaaide(n.	Hij werkte(n.
Wij zaaide(n.	Wij werkte(n.
Gijlie zaaide(n.	Gijlie werkte(n.
Zij zaaide(n.	Zij werkte(n.

AANMERKING. — De *n* van den uitgang verschijnt en verdwijnt volgens de regels, hooger voor de eind-*n* gegeven.

Wanneer een voornaamwoord onderwerp onmiddellijk het werkwoord volgt of, beter gezeid, enclitisch is, dan voegt men achter den stam **d** of **t**, gevolgd van *ek, ekik, ekikke, enek, enekik, enekikke* voor den 1ⁿ pers. enkelv.; — van *e, egij* voor den

2ⁿ pers. enkelv.; — van *enem*, *enen*, *ene*, *eni*, *en(h)ij* voor den 3ⁿ pers. mannelijk enkelv.; — van *eze*, *ezij* voor den 3ⁿ pers. vrouwelijk enkelv.; — van *et*, *enet* voor den 3ⁿ pers. onzijdig enkelv.; — van *eme*, *ewij*, *ewijlie* voor den 1ⁿ pers. meerv.; — van *e*, *egijlie* voor den 2ⁿ pers. meerv.; — van *eze*, *ezij*, en *ezijlie* voor den 3ⁿ pers. meerv.

Dat geeft de volgende vormen: *hoordek*, (*ik*) *hoordekik*, (*ik*) *hoordekikke*, *hoordenek*, (*ik*) *hoordenekik*, (*ik*) *hoordenekikke*; *hoorde*, (*ge*) *hoordegij*; *hoordenem*, *hoordenen*, *hoordene*, *hoordeni*, (*hij*) *hoorden(h)ij*; *hoordeze*, (*ze*) *hoordezij*; *hoordet*, *hoordenet*; *hoordeme*, (*me*, *wij*) *hoordewij*, (*me*, *wijlie*) *hoordewijlie*; *hoorde*, (*ge*, *gijlie*) *hoordegijlie*; *hoordeze*, (*ze*, *zij*) *hoordezij*, (*ze*, *zijlie*) *hoordezijlie*.

2° der ongelijkvloeiende werkwoorden.

Alles in de uitgangen is hier gelijk aan de geschreven taal. *Ik liep*, *gij* en *gijlie liept*, *hij liep*, *wij* en *zij liepen*.

Wat wij zeiden in den tegenwoordigen tijd over *t* en *n*, is evenzeer toepasselijk op den onvolmaakt verleden tijd. *Kwaamde* (kwaamt de), *riepte* (riept de); *gij zaget* (zaagt het); *kregeme* (kregen we).

Voor de hoofdvormen der ongelijkvloeiende en onregelmatige werkwoorden zie men de lijst hierachter.

c) ***Andere tijden.***

In den volmaakt verleden en den meer dan volmaakt verleden tijd der aantoonende wijze, in den betrekkelijk toekomenden der aantoonende, en in den verleden tijd der voorwaardelijke wijze wordt door velen *gehad* overbodig bij het hulpwerkwoord *hebben* gevoegd. *Ik heb* en *had daar geweest* (*gehad*); *ik zal* en *zou dat niet gezien* (*gehad*) *hebben*.

Gebiedende wijze.

De personen der gebiedende wijze worden juist gemaakt gelijk de overeenkomstige personen van den tegenwoordigen tijd der aantoonende wijze. De eind-t verdwijnt ook volgens de regels, hooger voor den tegenwoordigen tijd gegeven. Er is geen verschil tusschen het enkelvoud en het meervoud van den 2n persoon.

De eind-*t*, buiten de hooger gemelde gevallen, blijft nog weg 1° wanneer het werkwoord samengesteld is met een voorzetsel dat den klemtoon heeft : *draai om, spuw uit, trek op* (1).

2° In *kom* en in sommige werkwoorden wanneer zij van een bijwoord gevolgd zijn, waar de klemtoon op valt. *Kom bij mij, geef hier.* Die regel is nochtans niet algemeen.

De 1e pers. meerv. wordt gemaakt met vóór de onbepaalde wijze *laat ons* te plaatsen : *laat ons gaan.* De vormen *laten wij gaan* en *gaan wij* worden nooit gehoord.

Voorwaardelijke wijze.

In aanhalende voorwerpszinnen gebruikt men den verleden voor den tegenwoordigen tijd der voorwaardelijke wijze. *Ik dacht zeker, dat hij zou gekomen zijn ; ik meende gisteren avond zeker, dat het dezen morgend zou geregend hebben.*

Bijvoegende wijze.

De bijvoegende wijze wordt door de aantoonende wijze vervangen. Zij komt nog enkel voor :

---

(1) Dit gebeurt niet, wanneer *t* onmiddellijk voorafgegaan is van eenen langen klank en aanstonds gevolgd wordt door eenen klinker. *Gaat om, ziet omhoog.*

1° In gewone wenschen, waar de hoofdzin verzwegen is. *God zegene u! God beware ons! God zij geloofd! Leve de Koning!*

2° In *al ware het, al waar 't. Ik gaan uit, al waar 't dat het regende dat het goot.*

Deelwoord en Onbepaalde wijze.

De toekomende tijd van de onbepaalde wijze en het deelwoord wordt nooit gebruikt.

Het tegenwoordig deelwoord gaat uit op **ende(n** en, als bijwoord gebezigd, soms op **end.**

Het wordt als werkwoord gebezigd:

1° Met het woordje *al. Zij gingen al huilenden en tierenden over de straat.*

2° In sommige uitdrukkingen als: *de zieken is stervende; vader is gaanden en staande; hij was doenden* (bezig) *in den hof; wat is er gaande?*

Het wordt veelvuldig aangewend als bijvoeglijk woord en komt dan dikwijls met eigenaardige beteekenis voor:

1° Menigmaal wordt de hoedanigheid bij overnaming toegekend aan den toestand in plaats van aan den persoon. *Loopende, staande, zittende werk; halende, vallende ziekte,* enz. (Z. IDIOTICON).

2° In veel uitdrukkingen krijgt de hoedanigheid de *nuance* bij van duur, van gewoonte. *Werkende mensch, gaande en komende man, wandelende Jood,* enz. (Z. IDIOTICON.)

Het wordt ook als bijwoord gebruikt om den volstrekt overtreffenden trap uit te drukken. *Blinkend wit, kokenden heet,* enz. (Z. bl. 53.)

De onbepaalde wijze en het tegenwoordig deelwoord komen dikwijls voor met den uitgang **ens** (**ns**). Deze vormen gelden :

1° Voor bijwoorden. *Iets lachens zeggen en meenens doen, sleikens vol, vechtens gereed, iets spelens doen, dat ging loopens, zijn les spellens opzeggen.*

2° Voor eene onbepaalde wijze die het geheel uitdrukt. *Met iemand geen uitstaans hebben, vijf uren gaans, twee dagen werkens, een woord sprekens van hem is genoeg.*

In sommige dier uitdrukkingen is de genitief op andere naamvallen overgegaan. *'t Is morgen bier proevens; wat is er gaans? Ik ken hem van aanziens; als 't mijn doens was; geen sprekens weerd; zijn beziens in iet hebben.*

3° Voor volstrekte genitieven. *Hangens haar loopen ; langst levens, langst gebruikens.*

4° Voor een gebod, eene plicht, ook voor eene vraag om recht te bekomen, bijzonder in de kinderspelen. *Herdoens, hergevens, herheulens, herspelens, herdeelens, hergooiens* (het is te herdoen, te hergeven, te herheulen, te herspelen, te herdeelen, te hergooien ; er moet herdaan, hergeven, herheuld, herspeeld, herdeeld, hergooid worden) ; *dragens, hoogens, kuischens, leggens, zettens* (ik vraag het recht om al wat in mijne baan ligt, weg te kuischen ; om mijnen marbol te leggen, te zetten, enz.).

AANMERKINGEN. — I. Bij die eene plicht uitdrukken, komt somwijlen *van. Het is hier niet van willens, maar van moetens.*

II. Bij die waar een recht gevraagd wordt, staan de bepalingen achteraan. *Dragens niet ! hoogens niet !*

III. *Ens* wordt dikwijls **ers**. *Dragers, leggers, zetters.*

Lijst der ongelijkvloeiende en onregelmatige werkwoorden.

ONBEPAALDE WIJZE.	ONVOLM. VERLED. TIJD.	VERLEDEN DEELWOORD.
Aantijgen	teeg aan	aangetegen.
Afsluiven	sloof af	afgesloven.
Bakken	bakte, biek	gebakken.
Bannen	bande	gebannen.
Bassen	baste	gebassen, gebast.
Bederven	bedi(e)rf, bedorf, bedurf	bedörven, bedurven.
Bedriegen	bedroog	bedrogen.
Beginnen	begost	begost.
Bekruizen	bekroos	bekrozen.
Belij(d)en	belee(d)	bele(d)en.
Benij(d)en	benee(d)	bene(d)en.
Bersten	berstte	gebersten.
Bevelen	bevool	bevolen.
Bewegen	bewoog	bewogen.
Bezwijken	bezweek	bezweken.
Bie(d)en, bee(de)n	boo (sch. *o*), boi, beedde (sch. *e*)	geboon, geboien.
Bijten	beet	gebeten.
Binden, bijnen	bond, bon	gebonden, gebonnen.
Blazen	blaasde, bloes	geblazen.
Blijken	bleek	gebleken.
Blinken	blonk (bloĕnk)	geblonken (gebloĕnken).
Bouwen	bouwde	gebouwd, gebouwen.
Bra(d)en	braadde	gebra(d)en.
Breien	bree	gebreeën.
Breken	brak, braak, brook	gebroken.
Brengen	brocht, (broĕcht)	gebrocht, (gebroĕcht).
Brouwen	brouwde	gebrouwen (gebraven), gebreven.
Buigen	boog	gebogen,
Denken	docht, (doĕcht)	gedocht, (gedoĕcht).
Derven, dörven (durven)	di(e)rf, dorf, durf	gedörven, gedurven, gederven.
Deugen	docht, (doĕcht)	gedeugen.
Doen	dee(d)	gedaan.
Dörs(ch)en	dörs(ch)te	gedörs(ch)en.
Douwen (duwen)	douwde, doew, deef	gedouwen, gedeven.
Dragen	droeg	gedragen.
Dreigen	dreeg	gedregen.
Drijven	dreef	gedreven.
Dringen	drong (droĕng)	gedrongen (gedroĕngen).
Drinken	dronk (droĕnk)	gedronken(gedroĕnken).
Dunken	docht, (doĕcht)	gedocht, (gedoĕcht).
Dwingen	dwong (dwoĕng)	gedwongen(gedwoĕngen).

Erven	erfde, i(e)rf	g(e)ërfd, g(e)orven.
Eten	at, aat	g(e)ëten.
Fluiten	floot	gefloten.
Gaan	ging. gong (goëng), gink, gonk (goënk)	gegaan.
Gelijken (lijken)	geleek	geleken.
Gellen, gillen (gelden)	gol, gou, geldde, gildde	gegollen, gegouen.
Genezen	geneesde, genas	genezen.
Genieten	genoot	genoten.
Geven	gaf, gaaf, goof	gegeven, gegoven.
Gieten	goot	gegoten.
Graven	graafde	gegraven.
Grijpen	greep	gegrepen.
Grijzen	grees	gegrezen.
Hangen	hing, hong (hoëng), hink, honk (hoënk)	gehangen.
Hebben, hemmen	had, hod, haai, ha	gehad.
Heeten	hiet, heette	geheeten.
Heffen	hof, hief, heef	gehoffen, geheven.
Helpen	hi(e)lp, holp	geholpen.
Hijgen	heeg	gehegen.
Hijschen (hijzen)	hees(ch)	gehes(ch)en **(gehezen).**
Hou(d)en (haven)	hiel, hief, hieuw, hoew, heef	gehou(d)en, **(gehaven),** geheven.
Jagen	joeg	gejaagd.
Kiezen	koos	gekozen.
Kijken	keek	gekeken.
Kijven	keef	gekeven.
Klagen	kloeg	geklaagd.
Klieven	kloof	gekloven.
Klimmen	klom (kloëm)	geklommen **(gekloëmmen).**
Klinken	klonk (kloënk)	geklonken (gekloënken).
Komen, kommen	kwam, kwamp, kwaam	gekomen, gekommen.
Koopen	kocht	gekocht.
Krijgen	kreeg	gekregen.
Krimpen	kromp, (kroëmp)	gekrompen **(gekroëmpen).**
Kruien	kruide, krooi	gekruid, gekrooien.
Kruipen	kroop	gekropen.
Kunnen	kost	gekunnen.
Kwellen	kwol	gekwollen.
Kwijten	kweet	gekweten.
Lachen	lachte	gelachen.
La(d)en	laadde	gela(d)en.
Laten	liet	gelaten.
Leggen	lee, lèè	geleed, gelèèd.
Lei(d)en	lee, leidde	gele(d)en, geleid.
Lezen	leesde	gelezen.
Liegen	loog	gelogen.
Liggen	lag, laag	gelegen.
Lij(d)en	lee(d)	gele(d)en.

Loopen	liep	geloopen.
Maken	maakte, miek	gemaakt.
Malen	maalde	gemalen.
Matten (kabbelen van melk)	matte	gematten.
Melken	molk, melkte	gemolken.
Meten	meette	gemeten.
Meugen (mogen)	mocht, (moëcht)	gemeugen.
Mij(d)en	mee(d)	geme(d)en.
Moeten	moest, most, mocht, (moëcht)	gemoeten.
Nemen	nam, namp, naam	genomen.
Nijpen	neep	genepen.
Ontginnen	ontgon	ontgonnen.
Plegen	placht, plocht, plecht, pleeg	geplogen.
Pleiten	pleet	gepleten,
Pluizen	ploos, pluisde	geplozen, gepluisd.
Plukken	plok (ploëk)	geplokken (geploëkken).
Prijzen	prees	geprezen.
Ra(d)en	raadde	gera(d)en
Reizen	rees	gerezen.
Rekken	rok, rekte	gerokken, gerekt.
Rieken	rook	geroken.
Rij(d)en	ree(d)	gere(d)en.
Rijgen	reeg	geregen.
Rijzen	rees	gerezen.
Roepen	riep	geroepen.
Ruiven	roof	geroven.
Schee(de)n (scheiden)	scheedde	geschee(de)n.
Schenken	schonk (schoënk)	geschonken (geschoënken).
Schennen (schenden)	schon	geschonnen.
Scheppen (Fr. *créer*)	schiep	geschapen.
Scheren	schoor, scheerde	geschoren.
Schieten	schoot	geschoten.
Schijnen	scheen	geschenen.
Schijten	scheet	gescheten.
Schillen	schol, schou, schilde	geschollen, geschouen, geschillen.
Schrijven	schreef	geschreven.
Schuiven	schoof	geschoven.
Slagen (slaan)	sloeg	geslagen.
Slapen	sliep	geslapen.
Sleipen (slepen)	sleipte, sleep	gesleipt, geslepen.
Slijpen	sleep	geslepen.
Slijten	sleet	gesleten.
Slikken	slikte, slok (sloëk)	geslikt, geslokken (gesloëkken).
Sluiten	sloot	gesloten.
Sluiven	sloof	gesloven.
Smaken	smaakte, smiek	gesmaakt.

Smijten	smeet	gesmeten.
Smilten	smolt	gesmolten.
Snij(d)en	snee(d)	gesne(d)en.
Snuiven	snoof	gesnoven.
Spannen	spande	gespannen.
Speten	speette	gespeet, gespeten.
Spijten	speet	gespeten.
Spinnen	spon	gesponnen.
Splijten	spleet	gespleten.
Spouwen (spuwen)	spouwde, spoog	gespouwd, gespouwen, gespogen.
Sprei(d)en	spree(d)	gespre(d)en.
Spreken	sprak, spraak, sprook	gesproken.
Springen	sprong (sproĕng)	gesprongen (gesproĕngen).
Spuiten	spoot	gespoten.
Steken	stak, staak, stook	gesteken, gestoken.
Stelen	stool	gestolen.
Sterven	sti(e)rf, storf (störf), sturf	gestorven (gestörven), gesturven.
Stijgen	steeg	gestegen.
Stijven	steef	gesteven.
Stinken	stonk (stoĕnk)	gestonken (gestoĕnken).
Stooten	stiet	gestooten.
Staan	stond, ston, sting, stong, (stoĕng)	gestaan.
Strij(d)en	stree(d)	gestre(d)en.
Strijken	streek	gestreken.
Strikken (breien)	strok (stroĕk)	gestrokken(gestroĕkken).
Stuiven	stoof	gestoven.
Tinken	tonk (toĕnk)	getonken (getoĕnken).
Treffen	trof, trefte	getroffen, getreft.
Trekken	trok (troĕk)	getrokken (getroĕkken).
Tre(d)en	treedde	getre(d)en, getreed.
Vallen	viel	gevallen.
Vangen	vong (voĕng), ving	gevangen.
Varen	voer	gevaren.
Varen (vreemd voorkomen)	vaarde, voer	gevaard.
Vasten	vastte	gevasten, gevast.
Vechten, vichten	vocht, (voĕcht)	gevochten, (gevoĕchten).
Verdwijnen	verdween	verdwenen.
Vèren (Fr. *naviguer*)	vèèrde	gevèren, gevèèrd.
Vergeten	vergat, vergeette	vergeten.
Verlieren	verloor	verloren.
Verschrikken	verschrok	verschrokken.
Verslinden	verslond	verslonden.
Verstijven	versteef	versteven.
Verzinnen	verzon	verzonnen.
Vijlen	vijlde, veel	gevijld, gevelen.
Vijzen	vees	gevezen.
Vinden, vijnen	vond, von	gevonden, gevonnen.

Vleien	vlee	gevleeën.
Vlichten, vluchten (vlechten)	vlocht (vloëcht)	gevlochten (gevloëchten).
Vliegen	vloog	gevlogen.
Vouwen	vouwde	gevouwen.
Vragen	vroeg, vrieg	gevraagd.
Vriezen	vroos	gevrozen.
Vrijen	vree	gevreeën.
Wass(ch)en	was(ch)te	gewass(ch)en.
Wassen	waste	gewassen.
Wegen	woog	gewogen.
Werpen, wörpen	wi(e)rp, woërp	gewörpen, gewoërpen.
Wei(d)en	wee(d), weidde	gewe(d)en, geweid.
Weten	wist	geweten.
. . . . .	was, waar, wèèr	geweest, gewest, gewist.
Weven	weefde	geweven.
Wij(d)en	wee(d), wijdde	gewe(d)en, gewijd.
Wijten	weet	geweten.
Wijzen	wees	gewezen.
Willen	wilde, wou	gewild,gewillen,gewouen.
Winden, wijnen	wond, won	gewonden, gewonnen.
Winnen	won	gewonnen.
Worden (wörren)	wier(d), woër,	gewörren, gewoërren.
Wreken	wreekte	gewroken.
Wrijven	wreef	gewreven.
Wringen	wrong (wroëng)	gewrongen(gewroëngen).
Zeggen	zee, zèè	gezeed, gezèèd.
Zeiken	zeek, zeikte	gezeken, gezeikt.
Zenden	zond, zendde	gezonden, gezend.
Zien	zag, zaag	gezien.
Zijgen	zeeg	gezegen.
Zingen	zong (zoëng)	gezongen (gezoëngen)
Zinken	zonk (zoënk)	gezonken (gezoënken).
Zoeken (zuken)	zocht, (zoëcht)	gezocht, (gezoëcht).
Zoien (zieden)	zoide	gezoien.
Zouten	zoutte	gezouten.
Zuigen	zoog	gezogen.
Zuipen	zoop	gezopen.
Zullen	zou	. . . . .
Zwelgen	zwolg, zwelgde	gezwolgen.
Zwellen, zwillen	zwol	gezwollen.
Zwemmen	zwom	gezwommen.
Zweren (etteren)	zwoor	gezworen.
Zweren (eed doen)	zwoor	gezworen.
Zwerven	zwi(e)rf, zworf	gezworven.
Zwijgen	zweeg	gezwegen.

VII. Eigenaardigheden in den zinbouw

1. *'Nen deugeniet van 'nen jongen, 'en sukkel van 'en vrouw, 'nen engel van e kind.*

In deze en dergelijke uitdrukkingen geldt het eerste naamwoord voor een hoedanigheidswoord. *'En sukkel van 'en vrouw* = eene sukkelachtige vrouw.

Deze wending geeft genegenheid, spot, afkeer of medelijden te kennen.

2. *Mij* wordt dikwijls overbodig gebruikt met een denkbeeld van verwondering, scherts of minachting. *Dat is me daar een leven! Wat deed hij mij? 't Is mij een onderwijzer!*

3. *Hem* (onzijdig) wordt bij *schillen* (verschillen) en soms bij *zitten* overbodig gebezigd. *'t Schilt hem geen haar; spelen en niet verlieren, daar zit het hem in.*

4. *Die* en *dat* wordt veel overbodig achter het onderwerp gezet. *Zijn vader die is al lang dood; dat kind dat will niet leeren.*

5. Bepalende woordjes, zooals *ook* en *zelf*, komen nooit vóór het bepaalde woord. *De vader zelf heeft het mij gezeid; de leerlingen van de derde klas krijgen ook 'nen prijs; 't is altijd niet waar.*

6. Het herhaalde persoonlijk voornaamwoord onderwerp komt juist vóór en achter het werkwoord. *Ik zal ik dat doen; ge zijt gij daar de schuld van.*

7. *'t Is niet waar, gij! Hij is zeker dood, gij! Ik heb het met mijn eigen oogen gezien, gij!*

Eigenaardig gebruik van *gij*, tot sterker loochening van hetgeen een tegenspreker bevestigt, of tot sterker bevestiging van hetgeen hij ontkent.

8. In sommige uitdrukkingen wordt het doelwoord als onderwerp, en het onderwerp als voorwerp gebezigd. *Hij is zijn geld afgenomen; de moor-*

denaar is den kop afgedaan ; ik ben de pokken gezet ; hij wierd eene oor afgekapt ; hij was de been over ; ik wierd daar de handen goed gevuld ; die hond mag geen kwaad gedaan worden, enz.

9. De bedrijvende vorm wordt dikwijls gebruikt voor den lijdenden. Die wending is algemeen met bijwoorden die de goede of slechte geschiktheid van het onderwerp aanduiden om de daad van het werkwoord te ondergaan, zooals *gemakkelijk, goed, moeilijk, niet, schoon, slecht, zacht,* enz. *Die boter smeert slecht ; hard brood snijdt moeilijk ; dat papier snijdt niet ; die stof scheurt gemakkelijk ; deze appelen houden niet lang ; dat huis betaalt tweehonderd frank van huur ; die regels leeren moeilijk vanbuiten ; klein geld telt slecht voort ; dat lijnwaad naait moeilijk ; dees hout schaaft zoet ; die korf draagt slecht,* enz

Dezelfde wending bestaat ook met onzijdige werkwoorden. *Dat bed ligt hard ; die stoel zit zacht ; die steenweg bolt slecht ; deze weg rijdt moeilijk ; die zaal klinkt hel ; dat papier schrijft niet ; deze vloer danst goed,* enz.

10. Men zegt ook : *Die patatten zijn groot genoeg om te hakken ; dat koren is rijp genoeg om te pikken ; ons verken is groot genoeg om dood te doen ; dees bier is bekwaam om te drinken ; dat hooi is nog niet droog genoeg om in te halen ; onrijp fruit is ongezond om te eten ; dat geweer is prijkeleus om af te schieten ; dat brood is te versch om aan te snijden.*

11. De lijdende vorm kan gebezigd worden voor den bedrijvenden. *Het is dezen nacht gevrozen ; het was dezen morgend wat gesneeuwd ; de voerman was nog niet ingespannen ; ik ben nog niet aangesmoord* (ik heb mijne pijp nog niet aangestoken) ; *zijt ge nog niet aangestopt* (hebt ge uwe pijp nog niet gestopt) ? *De bakker is met zijn brood opgeslagen ; die beenhouwer is veel te dier met zijn vleesch,* enz.

12. De onbepaalde wijze wordt gebruikt voor de gebiedende. *Daar van die boeken blijven! Zwijgen daar! Loopen, jongen, loopen!*

13. Voor eenen toekomenden tijd, in vragende zinnen. *Wat doen? Wiens raad volgen?*

14. Op haar eigen, als uitroep. *Ziek zijn en geen medecijnen willen gebruiken! Dood zijn van den vaak en niet willen gaan slapen! Jong zijn, goede handen aan zijn lijf hebben en te lui zijn om te werken! Vier jaar naar de school gaan en nog geen letter kennen!*

15. De Latijnsche wending met den *infinitivus historicus* is zeer gemeen. *Hoe is dat ongeluk gebeurd? Ha! zat zijn, van den weg sukkelen, in 't water tuimelen en verdrinken. Hoe is hij ten ondere geraakt? Ha! dat is gemakkelijk om verstaan: niet werken en den grooten heer spelen, jagen, visschen en drinken en niets verdienen.*

16. Om krachtig op het werkwoord te steunen gebruikt men dikwijls de onbepaalde wijze in dezer voege: *Het luidde, luidde, altijd maar luien; hij liep, liep, altijd maar loopen, totdat hij eindelijk van vermoeidheid nederviel; het regende, regende, maar gedurigaan regenen, zonder ophouden; het waaide, waaien! dat de boomen uitvlogen; het donderde, donderen! dat alles daverde; hij vloekte, vloeken! dat het schrikkelijk was om hooren.*

17. Het eigenlijk gezegde komt dikwijls vooraan in de onbepaalde wijze, gevolgd van *doen* in den gepasten vorm. Deze wending wordt gebruikt om meer op het gezegde te kunnen steunen. *Zingen deden ze niet, maar huilen; werken doet hij niet, maar slapen; naar Brussel gaan, ja, doen zal ik het!*

18. De onbepaalde wijze komt veel met *zijn* verbonden voor. *Vader is ploegen; ze zijn hout halen*

in 't bosch ; uw broer was wandelen; de kinderen waren slapen.

19. *Iet doen van huilen ; hij deed wat af van zagen en klagen ; ze kan iet doen van kijven.* Die uitdrukkingen beteekenen : veel huilen ; hij zaagde en kloeg geweldig ; zij kan fel kijven.

20. Om aaneengeschakelde voorvallen krachtig uit te drukken wordt een of meer werkwoorden geheel of gedeeltelijk onderdrukt. *Zoogauw hij mij zag, hij op den loop! Hij viel tegen de tafel : de flesschen om en al de wijn op den grond ! Toen wij den brand zagen, wijlie er naartoe en aan 't blusschen aan !*

21. In veronderstellende zinnen, vervoegd met het werkwoord *zullen*, wordt dit, evenals zijn onderwerp, onderdrukt in den eersten toekomenden tijd der aantoonende, en den tegenw. tijd der voorwaardelijke wijze. *Als gij wilt dat ik u help, geerne genoeg! Als hij zijn eigen broer kost bedriegen, doen ook! Als hij iemand kan bedodden, ja maar, niet wachten zulle! Watte! gij daar naartoe gaan! Al verbied ik het hem twintig keeren op 'nen dag, toch niet laten!*

22. Wanneer de werkwoorden *staan, zitten, liggen* in de onbepaalde wijze staan en met eenen anderen infinitief verbonden zijn, dan wordt het voorzetsel *te* door de meesten weggelaten, doch door sommigen uitgedrukt. *De hond heeft den heelen nacht liggen bassen* of *liggen te bassen. Waar heeft zij altijd over zitten dubben* of *zitten te dubben? Hij zal leelijk staan zien* of *staan te zien.*

23. In strijd met de spraakkunsten wordt *te* dikwijls weggelaten in verkorte onderwerpszinnen, wanneer zij den hoofdzin voorafgaan. *Iedereen behagen is onmogelijk. Morgen met den eersten trein vertrekken zal nog het beste zijn. Dien koppigaard stillekens*

laten betijen totdat hij uitgekopt is, zou dat niet het geraadzaamste zijn? Mijn vrienden in den nood laten is mijn gewoonte niet.

Soms ook, wanneer de hoofdzin vooraan komt, in spreekwoorden en spreekwoordelijke zegswijzen. *'t Is beter bedelen als stelen. 't Is gemakkelijk riemen snijden uit andermans leer.*

24. *Te* komt zoowel tusschen, als vóór twee infinitieven, wanneer de tweede voorwerp is van den eersten. *Hij sprak van mij doen te vertrekken. Ik heb vergeten (van) u dat laten te weten. Gij zeidt van mij komen te halen. Ik denk (van) gaan te zien.*

25. Wanneer de onbepaalde wijze voorkomt als bepaling van bijvoeglijke woorden, die eene goede of slechte hoedanigheid uitdrukken, zooals *gemakkelijk, schoon, lief, lastig, leelijk, deerlijk, moeilijk*, enz. wordt zij, evenals oudtijds, nog dikwijls aangewend met *om*. *Dat is gemakkelijk om zeggen, maar moeilijk om doen. 't Was schoon om zien en lief om hooren. Dat pak is lastig om dragen. Die weg is gemakkelijk om vinden. Deerlijk om hooren. Moeilijk om krijgen.*

26. *Te*, gevolgd van eene onbepaalde wijze, komt zelfstandig voor in : te drinken vragen, te eten geven, enz. *Is er nog te drinken? Heeft ze nog te stoken? Geeft mij te eten. Hij kreeg slapen.*

27. *Hij is over drij jaar vertrokken, wel te weten. 't Is over twee maanden gebeurd, goed te weten. Ik heb uwen leesboek op het bovenste schap zien liggen, niet beters te meinen. Jan heeft verleden Zondag nog hier geweest, niet beters te weten.*

Wel te weten, goed te weten geldt voor : ik weet het goed, ik ben er zeker van; *niet beters te meinen, niet beters te weten,* voor : ik meen dat het zoo is, ik geloof het althans, ik weet niet beter.

28. *De zieke zal niet meer genezen, is te vreezen. 't Zal vandaag nog regenen, is te denken. Die jongen zal nu wel wat beter gaan oppassen, is te hopen.*

Voor : 't Is te vreezen dat de zieke niet meer zal genezen; 't is te denken dat het vandaag nog zal regenen, enz.

29. De Fransche uitdrukking : *si j'étais à votre place, si j'étais de vous*, wordt op drieërlei manieren gezegd : 1° *als ik in uw plaats was ;* 2° *als ik van u was ;* 3° *als ik gelijk* (*gelijkals*) *gij was.*

30. *Die peren zijn tijd geëten ; dat koren is hoog tijd gepikt ; uw hooi is meer als tijd afgemaaid.* Die uitdrukkingen beteekenen : Het is tijd dat die peren geëten worden; het is hoog tijd dat dit koren gepikt worde; het is meer dan tijd dat uw hooi gemaaid worde.

31. Uitroepen staan somtijds in de vragende woordorde. *Is me dat verschieten! Was me dat daar een leven! Is dat daar zitten slapen!*

32. *Liegen dat hij kan, 't is ongelooflijk! Lomp dat hij is, 't is onbegrijpelijk! Hard loopen dat hij kost! Hard dat hij liep! Een schelm dat hij is! Drinken dat hij kan, gelijk een echel! Huilen dat hij deed, gelijk 'nen bezetene!*

Uitroepende zinnen met het eigenaardige *dat* tot sterke bevestiging.

Bij veel bedrijvende werkw. heeft eene dubbele wending plaats. *Hout verkoopen dat hij doet, met volle wagens* en *hout dat hij verkoopt,* enz. *Geld winnen dat hij doet, gelijk slijk* en *geld dat hij wint,* enz.

Sommigen bezigen *gelijk. Liegen gelijk hij kan! Geleerd gelijk hij is!*

33. *Of ik blij was! Of het regende! Of wij honger hadden!*

Uitroepen met *of,* geldende voor eene sterke bevestiging.

34. *Hij heeft twee dochters dood, één thuis en drij getrouwd. Ik heb een bunder koren rijp en vijftig roeden hooi droog. Hij heeft wel een half bunder pataten rot.*

Dood, thuis en *getrouwd* gelden voor eenen hoedanigheidszin: die dood zijn, die thuis is, die getrouwd zijn.

35. *Gade mee naar dè stad? Meugen! Pakt dien zak op! Kunnen! Waarom koopt ge geen ander peerd? Eerst geld hebben! Zegt tegen Jan dat hij meegaat. Ja, maar willen!*

Mogen, kunnen, geld hebben gelden voor: indien ik mocht, indien ik kon, indien ik geld hadde.

36. Om reden van nadruk en soms met een denkbeeld van verwondering wordt het voornaamwoord, onderwerp van den onderverstanen zin, dikwijls gegeven. *Is uw zuster al getrouwd? Neen ze* (nees)! *Hedde gedaan met uw werk? Ja ik* (jaak)!

Het voornaamwoord versmelt meest altijd met *ja* of *neen*. Dat geeft de vormen:

Ja ik — jaak,	*neen ik — neenek, neek,*
ja gij,	*nee gij,*
ja hij — jaai,	*neen hij — neene,*
ja zij — jaas,	*nee zij — nees,*
ja het — jaat (soms *jate*);	*neen het — neent, neet,* (soms *neete*).

Aanmerking. — Sommigen bezigen *ja het, neen het*, onverschillig tot welken persoon het onderwerp behoore.

37. In de vraag wordt, bij veel sprekers, door *ja* of *neen* het veronderstelde antwoord gegeven. *Hebben ze u bestolen, ja? Kan hij niet komen, neen?*

38. Het verleden deelwoord wordt gebruikt voor den toekomenden tijd in vragende zinnen. *Wat daar-*

mee gedaan? Wat nu gezongen? zei de koster, en de kerk stond in brand.

39. In de plaats van den volmaakt verleden tijd, met een denkbeeld van goedkeuring. *Goed gesproken, mijn kind!*

40. Voor de gebiedende wijze, dikwijls met een denkbeeld van uitnoodiging of aanmoediging. *Sa! vrienden, eens dapper gewerkt! Nu eens gedronken!*

41. Het vervangt den onvolmaakt verleden tijd in deze en dergelijke zinnen: *Eerst nog 'nen tijd gesemmeld en weg en weer geloopen, eerdat hij gereed was om te vertrekken; moeite genoeg gedaan om hem rede te doen verstaan, maar hij wilde niet luisteren.*

42. Voor de gebiedende wijze bezigt men dikwijls eenen vragenden zin met *gaan* of *willen*. *Gade daar ophouden met dat laweit! Wilde daar eens zwijgen!*

43. De gebiedende wijze wordt gebruikt in uitroepen, met een denkbeeld van scherts of ontmoediging. *Doet dan al dat ze zeggen, en wordt dan nog gestraft! Loopt daar maar henen voor niemendalle!*

44. Dezelfde wijze vervangt ook dikwijls eenen voorwaardelijken zin. *Geeft hem 'nen vinger, hij wilt de heele hand; zegt tegen hem al dat gij wilt, hij zal er niet naar luisteren.*

45. Achter *kwestie*, *God weet* en *wie weet* staat de bijzin in de vragende woordorde. *Kwestie is het niet te laat; wie weet is zij niet vertrokken; God weet is hij niet dood.*

46. Veel gebruikt zijn deze en dergelijke herhalingen: *Ze riep dat ik komen moest, riep ze; ze zeiden dat het te laat was, zeiden ze; 't is een deugeniet is't; hij drinkt alles op en laat vrouw en kinderen armoe lijden, 't is toch ongelukkig is 't; ge zijt 'ne viesneus, zijde!*

47. In de volgende wijze van spreken komen de bepalingen der onbepaalde wijze niet van voor, maar van achter: *ik kan niet beter doen als loopen er seffens naartoe; ik zal naar hem gaan en troosten hem zooveel ik kan.*

48. Als een voorwaardelijke zin met voegwoord den hoofdzin voorafgaat, dan staat deze laatste somwijlen in de rechte woordorde. *Als ik in uw plaats was, ik zou er niet naartoe gaan.*

49. *Kom haal het geld; gaat draagt dien zak weg*, enz. hoort men voor: kom het geld halen; gaat dien zak wegdragen.

50. *Het is vandaag Brecht kermis* voor: het is kermis te Brecht of Brechtsche kermis.

Zoo ook met *merkt, meulen, dorp, kerk, toren, bosch* en *veld. Ik kom van Pulderbosch merkt. Ginder staat Hal meulen. Hij woont in Broechem dorp. Ik woon vast neven Wijneghem kerk. Dat is ginder Vorselaar toren. Hij jaagt in Zoersel bosch. Zandhoven veld.*

51. Staande vergelijkingen hebben gewoonlijk denzelfden vorm als in de schrijftaal. In sommige vindt men echter nog het onbepaald bijv. w. *een*, waar de algemeene taal dit zou weglaten. Zulke zijn: *zoo zocht als e zijken, zoo klein als e zaad, zoo dun als e garen, zoo vet als 'en olie.*

NALEZING.

Bl. VII. Lees : DE SCHRIJVERS.

Bl. X. In te lasschen : znw. = zelfstandig naamwoord.

Bl. 10, § 13. Lees : « Vóór *m* is die regel schier algemeen. ».

Bl. 17, § 3. Bij te voegen : *schup*, *snoëfen*, *snuffen;* in 't Z. O. *soëkel* (sukkel).

Bl. 18. Voeg bij : 4bis. **Korte i en o.** *Gong* nevens *ging*, *hong* nevens *hing*, *sting* nevens *stong* en *stond*, *vong* (ving), *ommers* (immers), *locht* (licht).

Bl. 18, § 5. Bij te voegen : *bie*, *bietsman*, *iezegrim*, *kapuzien*, *kniezen*, *Lien*, *Lies*, *sausies*, *Trien*.

Bl. 18, § 6. Bij te voegen : *stiet* (stuit).

Bl. 18, § 7. Bij te voegen : *goëzen* en *guizen*, *boezen* en *buizen*.

Bl. 20, § 17. Bij te voegen : *höm* nevens *hem;* in 't Z. *ölf*, *zölf*...

Bl. 21, § 22. Bij te voegen : *ivoor*.

Bl. 21, § 24, 1°. Bij te voegen : *kwaartier*.

Bl. 21, § 24, 2°. Bij te voegen : *blot* (kaalhoofdig).

Bl. 21, § 24, 3°. Bij te voegen : *breuzelen* voor *brijzelen*, *reuzelen* voor *rijzelen* en *ruizelen*, *rafelen* voor *rijfelen*, *ruifelen* (met de teerlingen werpen), *vloot* voor *vleet* (visch), *jooken* voor *jeuken*, *kip* voor *keep*.

Ol verwisselt met *ou* in *gol* nevens *gou* (van *gillen* = gelden), *schou* nevens *schol* (van *schillen* = schelen, verschillen), *spollen* (splijten, vrglk. *spouwen*).

Bl. 22, § 1, 1°. Bij te voegen : *christene*, *heidene* en *katholieke*.

Bl. 23, § 6. Bij te voegen : *Scheld*.

Bl. 24, § 1. *T* wordt door sommigen verzacht in gevallen, waar anderen die letter scherp uitspreken, vooral wanneer 't woord, waar *t* in voorkomt, den vollen klemtoon heeft. *Hij wild nie' komen. Hij leerd niks. Zij zingd mee. Vand melk. Ind lof. Opd water.*

Bl. 27, § 7. Lees : « onvolkomen », in plaats van « volkomen ».

Bl. 27, § 8. Lees : « De *l* veroorzaakt te Antwerpen « swarabhakti » van de onmiddellijk voorgaande korte heldere *e*. »

Bl. 28, § 9. *N* wordt ook genasaleerd, niet enkel te Antwerpen, maar overal elders, in *bassijn* en *harlekijn* : *bassijng*, *basseng*, *harlekijng*, *harlekeng*, alsmede in *afijng*, *afeng* (Fr. *enfin*) en *pertang* (Fr. *pourtant*).

Bl. 29, § 9. Nopens de *n* in den toonloozen uitgang *en* dient nog opgemerkt, dat deze letter in 't W. der Kempen ook dikwijls — niet altijd — door velen wordt uitgesproken, wanneer *h*, *d*, *r* of *t* er onmiddellijk op volgt. *De kinderen blijven hier. De jagers achtervolgden den haas. Ze hiel(d)en raad. Wij zullen dezen avend komen. De soldaten trokken deur de stad.*

Bl. 29, § 10. Methathesis van *r* in *wört*, *wert* (wrat), *Kerst* (Christiaan) en *Kerstien* (Christina).

Bl. 32, § 4. Bij te voegen : *blat* (blad, mrv. *blatten*), *draat* (draad, mrv. *draten*), *eet* (eed, mrv. *eeten*), *hoet* (hoed, mrv. *hoeten*), *lit* (lid, mrv. *litten*).

Bl. 32, § 6. Bij te voegen : *fribbelen* (wribbelen).

Bl. 32, § 7. Door te schrappen : *wrijf* (wreeg). Immers *wreeg* bestaat niet.

Bl. 32, § 8. Bij te voegen : *gina* (kina), *vlaag* (vlaak), *soëk*, bij T. *soech.*

Bl. 32, § 10. Bij te voegen : *tinkelen* naast *tintelen*, *mook* (moot), *mok* nevens *mot* (van stroo).

Bl. 33, § 13. Bij te voegen : *kazerme* (kazerne).

Bl. 33, § 15. Bij te voegen : *moiernaaks* (moedernaakt) nevens *naakt.*

Bl. 33, § 19. Bemerk nog : *l* in *reesel* voor *reesem* (D. B. en Kil.)

Bl. 35. **Procope.** Bij te voegen : *juin* voor *ajuin*, *Pril* voor *April.*

Bl. 35. **Apocope.** Afkapping van *de* in *Schil* (Schilde).

Bl. 35. **Syncope** van *n* in *peizen.*

Bl. 35. **Prothesis** van *k* in *kneuren* en *kwispelturig*, van *d* in *daal*, bij D. B. *aal*, *ale.*

Bl. 36. **Paragoge** van *s* in *dörs* (dor) en *hoes* (hoe), van *t* in *kamfort* (kamfer), *maagt* (maag), *reigert* en *vliegert.*

Bl. 47. In te lasschen : oksel, v.

Bl. 52, § 1. Wanneer de vergelijking geschiedt tusschen twee hoedanigheden, ten aanzien van een zelfde voorwerp of dezelfde voorwerpen, dan gebruikt men ook den vermeerderenden trap : *die tafel is langer als breed; dees huis is gerieflijker als schoon; hij is geleerder als rijk*, in strijd met de spraakkunsten, volgens welke men schrijven moet : *die tafel is meer lang dan breed; dit huis is meer gerieflijk dan schoon*, enz.

Men zegt ook : *die tafel is langer alsdat ze breed is; dees huis is gerieflijker alsdat het schoon is.*

Bl. 54, § 4. Nevens het onz. *dees* bestaat in 't N. der Kemp. ook de vorm *det* (dit). *Det huis. De(t) kind.*

Bl. 58, § D. Naast de vormen *dedeze* en *dedie* bestaan ook *deze* en *die.* De onz. *dit* en *ditte* worden insgelijks gebruikt, doch altijd verbonden met *dat* en *datte.* *'t Is altijd dit of dat. 'En ditjen of 'en datje. 'Nen ditte met 'nen datte.*

Bl. 61. Lees : « achter het verhalend *of* », in plaats van « herhalend ».

Bl. 64, § VI. Er valt op te merken, dat bij meerlettergrepige hoedanigheidswoorden de apocope der *n* geen plaats heeft. *E gemein kleed. E gewoon gebruik.*

Bl. 65. Voeg bij : X. Bijvoeglijke woorden, als bijwoorden gebruikt, worden verbogen, wanneer zij tot bepaling dienen van een hoedanigheidswoord, vóór het naamwoord geplaatst. *Ik heb harde(n) grooten honger. Hij bezit 'nen heele(n) grooten hof. 'Nen ijselijke strenge winter. 'Nen deerlijke magere mensch. 'En felle groote vrouw. 'Ne schrikkelijken heeten oven. 'Ne schroomelijken donkere nacht*, enz.

Voeg daarbij *vandeeg. 'Ne vandegen drooge* (droge) *zomer.*

Sommige dier bijwoorden kunnen met onderdrukking van *groot* of een gelijkbeteekenend hoedanigheidswoord, als bijvoegl. woorden aangewend worden. *Jan is 'ne vandege student. Hij is 'nen deerlijke vloeker. Ge zij(t) 'nen ijselijke zageman. Ik ben geenen harden eter. Ik had danigen honger*, enz.

Veel, als bepaling van een hoedanigheidswoord of een bijwoord, eindigt altijd op *e(n. Vele meer, vele minder, velen dieper.*

In strijd met de spraakkunsten, eindigen de tegenw. deelwoorden, als bijwoorden gebezigd, op *ende(n*, zelden op *end. Kokenden heet. Springende levend.*

Bl. 81. In te lasschen : Runnen — runde — gerunnen.

AALMOESENIER, ALMOESENIER, znw.. m. — Fr. *aumônier*, niet *aalmoesenier*. D.B.

AAMBELD, znw., o., vrklw. *aambeldje(n* en *aambeldeke(n*. — Aanbeeld, Fr. *enclume*.

AAMBELDBLOK, znw., m. — Bij smeden. Zware houten blok waar het aambeeld op staat, Fr. *billot*.

AAN, vz. en bw. — Wordt gevoegd bij de benaming van iets, dat als kenbron wordt opgegeven. D.B. en J. Ik zag 'et gelijk aan zijn manieren dat hij iet misdaan had. Ik zien aan oewe' mond da' ge gesnoëpt hèt. Ik hoorden aan zijne' klap dat er bij 'em iet haperde.

— Wordt gebruikt om den tijd aan te duiden, dat eenig werk geduurd heeft. J. en R. Ze hemmen vijf jaar aan die kerk gebouwd.

— Men gebruikt dikwijls andere voorzetsels, waar de Hollander *aan* bezigt. D.B. en J. Student in de hoogeschool. Behagen hebben in iemand. 'Ne frang in centen. Zijn eigen zat drinken in jenevel. Hem ziek eten in fruit. Iet in stukken breken, slagen, snijen, enz. Hij woont tegen de' steenweg. Sterven van 'en tèring, enz.

— Men zegt *twee en twee*, niet *twee aan twee*.

— *Aan e stuk*, achtereenvolgens, zonder tusschenpoos, J. 't Héet drij uren aan e stuk gerègend en gedonderd. Ik hem twee uren aan e stuk geschreven.

— Komt in veel elliptische uitdrukkingen voor. *De school is aan*, is begonnen. *Daar kan ik niet tegen aan*, daar kan ik niet boven.

— *Het is aan* met die twee mannen, ze zijn goede vrienden. Zoo ook *het is af*, de vriendschap is verbroken, ze zijn vijanden. J.

Te Antwerpen zegt men ook *'t is panneken aan* en *'t is panneken af*.

— *Er aan zijn*, gevangen, verloren zijn in 't spel. J. Jan is er aan. Die gepakt wördt, is er aan. Ik bender aan, as ik geen drij slagen meer halen kan.

— Gevat worden door de gerechtsdienaars of in de boet geslagen worden. J. De strooper is er aan. Jan is er aan mè' spel te houwen.

— Sterven. J. Assem (als hij) nog ziek wördt, issem er aan.

— Zoo ook *er aan geraken* en *er aan moeten*.

— Men zegt ook *er aan hangen* en *er aan steken*.

— Verg. *Er aan zijn gelijk kalk aan de(n) muur*, verloren, gevangen zijn.

— Gep. w. *Aan of (noch) ontrent, aan of bij*. J. Ik was er aan of ontrent, as da' gebeurd is.

— *Aan*, voorafgegaan van *maar*, maakt samengestelde werkwoorden en beteekent dan *voort*. J. Loopt maar aan. Ga maar aan, toe!

Zoo ook *maar op*. J.

— *Er maar op aan*, bij veel werkwoorden gevoegd, beteekent: zonder overleg of nadenken, op goed geluk af. J. Koben klapten er maar op aan. Gij wauwelt er maar op aan, zonder te weten watda' ge zegt.

— *Al aan*, dan ook, Fr. *peu importe que*. J. Dat 'et al aan

vergadering is, ik gaan er toch nie' hennen. Dat 'et al aan règent, ik loop er toch deur.

— *Aan*, onmiddellijk voorafgegaan van *eens*, komt somwijlen als versterking achter de werkwoorden *denken*, *hooren*, *kijken*, *peizen*, *zien* in de gebiedende wijze. Deze wending bevat spot of afkeuring. R. Hij zou willen börgemeester zijn, denkt is (eens) aan! Hij is weer aan 't stoëten en aan 't struiten, hoort is aan! Hij kan gronden koopen en huizen bouwen, ziet is aan wa' groote Jan!

Dikwijls is *eens* voorafgegaan van *maar*. Hij kan vijf talen, zie maar is aan wa' geleerden boi!

— *Aan* komt voor in eigenaardige uitdrukkingen als : Daar kwam 'en hondeken uit de straat, en hij aan 't loopen aan! Zoogauw da' ze malkanderen zagen, zijlie aan 't vechten aan! R.

— *Aan* vormt ook talrijke samengestelde werkwoorden, die alleen in 't verleden deelwoord gebruikt worden en vergezeld zijn van *komen*. Zij hebben de waarde van een tegenwoordig deelwoord, voorafgegaan door *al*. *Aangeschreeuwd komen* geldt voor *aankomen al schreeuwende*.

Tot dat slag van werkwoorden behooren : *aangebast*, *aangebeend*, *aangedabd*, *aangefloten*, *aangegaan*, *aangehoest*, *aangehuild*, *aangejankt*, *aangekeven*, *aangeloopen*, *aangepad*, *aangepikkeld*, *aangeraasd*, *aangereden*, *aangescheerd*, *aangeschreeuwd*, *aangeschaffeld*, *aangestooten*, *aangestreken*, *aangevlekt*, *aangezwijmeld*, enz.

Zoo ook *af*.

AANBEEDEN, w., b. — Aanbieden, Fr. *offrir*. J. Hij beedt mij z'n huis aan veur 6000 frang.

AANBIDDELEN, w., b. — Iemands lijkdienst komen aanzeggen. Rijke menschen laten eerst door den *biddelèèr* of lijkbidder het overlijden aankondigen; later komt de biddelèèr den lijkdienst aanbiddelen. (Lier.) Ze hebben Mijnheer X aangebiddeld.

AANBIDDEN, w., b. — Fr. *adorer*. Z. Wrdb.

Dat werkwoord heeft altijd den klemtoon op het tweede lid en is onscheidbaar. D. B. en J.

AANBIJNEN, w., b. — Aanbinden. (**K.**)

AANBINDEN (Kemp. *aonbijnən*), w., b. — Z. Wrdb.

— *Kört aangebonden* (Kemp. *aangebonnen*) *zijn*, lichtgeraakt, gauw gestoord zijn. Zij voorzichtig da' ge 'm op z'nen teen nie' en trapt, want hij is kört aangebonden.

AANBRANDEN, w., o., met *zijn*. — Pij metsers. Wordt gezeid van den zavel die, bij gebrek aan genoegzame omroering, nederzinkt in den grond van den mortel. D.B.

AANBREIEN, w., b. — Een versleten stuk dat men van eene kous afgesneden heeft, vervangen door een nieuw dat men er aan breidt. Kousen aanbreien. Die veurvoeten kunnen nog goed aangebreeën worren.

AANBRENGEN, w., o. — Term in 't topspel. Zijnen draaitop,

dien men op de hand geschept heeft, al draaiende aanstooten tegen den top, die op den grond ligt.

AANDIENEN, w., b. — Aandragen, overbrengen, kenbaar maken. Ge moet dat aandienen op 't gemeentenhuis veur de' 15ⁿ.

AANDRIJVEN, w., b. — Bij timmerl. Z. DRIJVEN.

AANDOEN, w., b. — Voor 't gerecht brengen. J. As ge nog over me' veld derft gaan, dan doen ek oe aan.

— Beslag op iemands goed leggen. J. As i mij nie' betaalt, dan doen ek 'em aan.

— Aanvallen, aanranden, Fr. *attaquer*. Ik derf langs dieë' weg nie' gaan, uit vrees van aangedaan te wörren. Baanstroopers die 'nen reiziger aandoen en uitplunderen.

— Wdrk. Zich aankleeden. Jong. Ik gaan mij met de gauwte wat aandoen.

— *Iemand de dood aandoen*, hem geweldig verschrikken. J. en D.B.

— *Iemand den duvel aandoen*, hem plagen, kwellen, Fr. *vexer*, *tourmenter*, *tracasser*. J. en D.B.

— Alleen in den 3ᵉ pers. enkelv. met *het* tot onderwerp en eenen persoonsnaam tot voorwerp. Treffen, roeren. J. 'Et doe' 'ne' mens(ch) aan, as ge zoo'n ellende ziet. 'Et dee' mij aan, as ek die ärm' vrouw zoo bitter grijzen zag.

— O. Voortgaan met iets te doen. Ik doen maar stillekens aan, om 'et lank vol te houwen.

AANDOEFELEN, w., b. — Dik aankleeden. De moeder doëfelt heur kindje wärm aan. Dik aangedoëfeld zijn.

AANDOUWEN, w., b. — Aanduwen. Z. de Wrdb.

AANDRAGEN, w., wdrk. — Zich aantrekken. J. Ik hem oe al zoo dikkes vermaand om oe deftig te gedragen, maar ge draagt er oe niks van aan. « Jongen, ik *draag* me u niet *aan*, antwoordde Willem. » (ZETTERNAM, *Voor twee cents minder*, 50.)

Kil. Aen-draeghen, *assumere*.

AANEEN, bw. — Aan elkander. Z. Wrdb.

— *Aaneen* maakt veel samengestelde werkwoorden, die in de Wrdb. niet voorkomen. Wij laten de bijzonderste volgen.

— Bij de werkwoorden *geraken*, *komen*, *krijgen*, *vallen*, *zetten*, *zijn* beteekent *aaneen* in gevecht. R. z. verder.

AANEENAAN, bw. — Aan een stuk, zonder tusschenpoos. Het règent maar aaneenaan. Hij dronk drij dagen aaneenaan.

AANEENBAKKEN, w., o., met *zijn*. — Aan elkander kleven door het bakken. D.B. Die twee broo(d)en waren aaneengebakken, as ek ze uit den oven trok.

AANEENBIJNEN, w., b. — Aaneenbinden. Z. Wrdb. (K.)

AANEENFLIKKEN, w., b. — Spoedig en met weinig in-

vergadering is, ik gaan er toch nie' hennen. Dat 'et al aan règent, ik loop er toch deur.

— *Aan*, onmiddellijk voorafgegaan van *eens*, komt somwijlen als versterking achter de werkwoorden *denken*, *hooren*, *kijken*, *peizen*, *zien* in de gebiedende wijze. Deze wending bevat spot of afkeuring. R. Hij zou willen börgemeester zijn, denkt is (eens) aan ! Hij is weer aan 't stoëfen en aan 't stuiten, hoort is aan ! Hij kan gronden koopen en huizen bouwen, ziet is aan wa' groote Jan !

Dikwijls is *eens* voorafgegaan van *maar*. Hij kan vijf talen, zie maar is aan wa' geleerden bol !

— *Aan* komt voor in eigenaardige uitdrukkingen als : Daar kwam 'en hondeken uit de straat, en hij aan 't loopen aan ! Zoogauw da' ze malkanderen zagen, zijlie aan 't vechten aan ! R.

— *Aan* vormt ook talrijke samengestelde werkwoorden, die alleen in 't verleden deelwoord gebruikt worden en vergezeld zijn van *komen*. Zij hebben de weerde van een tegenwoordig deelwoord, voorafgegaan door *al*. *Aangeschreeuwd komen* geldt voor *aankomen al schreeuwende*.

Tot dat slag van werkwoorden behooren : *aangebast*, *aangebeend*, *aangedabd*, *aangefloten*, *aangegaan*, *aangehoest*, *aangehuild*, *aangejankt*, *aangekeven*, *aangeloopen*, *aangepad*, *aangepikkeld*, *aangeraasd*, *aangereden*, *aangesakkerd*, *aangeschreeuwd*, *aangeschaffeld*, *aangestooten*, *aangestreken*, *aangevloekt*, *aangezwijmeld*, enz.

Zoo ook *af*.

AANBEE(DE)N, w., b. — Aanbieden, Fr. *offrir*. J. Hij beedt mij z'n huis aan veur 6000 frang.

AANBIDDELEN, w., b. — Iemands lijkdienst komen aanzeggen. Rijke menschen laten eerst door den *biddelèèr* of lijkbidder het overlijden aankondigen ; later komt de biddelèèr den lijkdienst aanbiddelen. (Lier.) Ze hebben Mijnheer X aangebiddeld.

AANBIDDEN, w., b. — Fr. *adorer*. Z. Wrdb.

Dat werkwoord heeft altijd den klemtoon op het tweede lid en is onscheidbaar. D. B. en J.

AANBIJNEN, w., b. — Aanbinden. (**K.**)

AANBINDEN (Kemp. *aonbijnən*), w., b. — Z. Wrdb.

— *Kört aangebonden* (Kemp. *aangebonnen*) *zijn*, lichtgeraakt, gauw gestoord zijn. Zij voorzichtig da' ge 'm op z'nen teen nie' en trapt, want hij is kört aangebonden.

AANBRANDEN, w., o., met *zijn*. — Bij metsers. Wordt gezeid van den zavel die, bij gebrek aan genoegzame omroering, nederzinkt in den grond van den mortel. D.B.

AANBREIEN, w., b. — Een versleten stuk dat men van eene kous afgesneden heeft, vervangen door een nieuw dat men er aan breidt. Kousen aanbreien. Die veurvoeten kunnen nog goed aangebreeën wörren.

AANBRENGEN, w., o. — Term in 't topspel. Zijnen draaitop,

langzamerhand genezen. Jan de metser héet er bijkanst aan geweest, maar nu is hij toch weer aaneengekropen. Let op, dat oud manneke zal nog aaneenkruipen.

AANEENLAPPEN, w., b. — Aan elkander lappen. T., R. en J. Ik zal die broëk nog 'en bitjen aaneenlappen.

AANEENLASTEN, w., b. — Bij smeden en timmerl. Aan elkander lasschen. Twee stukken aaneenlasten.

AANEENMAKEN, w., b. — Maken dat de gescheiden deelen een geheel worden. T., R. en J. Maakt de stukken van die ketting is aaneen.

AANEENPLAASTEREN, w., b. — Met plaaster aan elkander plakken. Da' beldje was gebroken, maar ik heb 'et aaneengeplaasterd.

AANEENSLAGEN, w., b. — Aan elkander slaan, nagelen. Slaagt die twee stukken berd aaneen.

AANEENSPETEN, w., b. — Met eene speld, eene naald, enz. aan elkander hechten. T., R. en J. Speët die doëken aaneen.

AANEENSPINNEN, w., b. — Fig. Door uitdenken, verzinnen, tot een geheel maken. T. en R. Ik weet niet hoeda' ge zoo' ne' langen brief hèt kunnen aaneenspinnen.

AANEENSTOOTEN, w., b. — Fig. Aaneenflansen. Dieën brief is aardig aaneengestooten. Hij héet daar algauw e gedicht aaneengestooten.

AANEENTIMMEREN, AANEENTUMMEREN, w., b. — Door timmeren samenstellen. Ik heb da' kiekenkot zelf aaneengetimmerd.

AANEENVALLEN, w., o., met *zijn*. — Met elkander aan 't vechten vallen. T. en R. Ze vielen aaneen gelijk twee wilde beesten, die malkanderen gaan verscheuren.

AANEENWELLEN, w., b. — Bij smeden. Twee stukken ijzer door *wellen* (z. dat w.) aan elkander voegen.

AANEENZETTEN, w., b. — Aan 't vechten zetten. T. en R. In plaats van die twee vechters aaneen te zetten, zou 'et veule schoonder zijn van ze te scheên.

AANÈÈRDEN (uitspr. *aonjèrən*), w., b. — Aanaarden. Pataten aanèèrden.

AANÈZEN, w., b. — Z. ÈZEN.

AANGAAN, w., o., met *zijn*. — Heengaan, weggaan. Sch., R. Hij is daar op den oogenblik aangegaan.

— *Gaat aan* is een term van afkeuring. R. Ge wilt nie' werken en ge zoudt toch loon moeten trekken, allo! gaat aan!

— Beginnen. Hfft., M. De mis gaat om 9 uren aan. Wanneer gaat de school aan?

— B. Kwalijk, barsch toespreken. M. Ze gaat heur moeder aan gelijk vuile' visch.

— Toebehooren. Al da' land ga' m'n bruur aan. Die bosschjen gaan onzen börgemeester aan.

— *'En huis, 'en hoef, e stuk land, enz. aangaan*, een huis, eene hoeve beginnen te bewonen, een stuk land voor eigen genot beginnen te bebouwen. (**K.**) Ik gaan die hoef mee' Half-Meert aan. Ik heb dieën bemd veul te dier aangegaan (gehuurd).

— *Iemand aangaan*, dringend verzoeken, Fr. *insister auprès de quelqu'un*. (**A.**) Zij hebben 'em aangegaan, omdattem z'n ontslag zou nemen.

AANGEBRAND, bvw. — Heel mager, zoodat de huid aan de beenderen kleeft. Hij heet drij koei' en ze zijn alle drij aangebrand.

AANGEDAAN, bvw. — Gekleed, Fr. *habillé*. D. B. Hij was schoon, hij was zuiver aangedaan. Da' kind is aardig aangedaan.

— Fig. Dronken. Hij was gisteren avend goed aangedaan. Hij kwam goed aangedaan uit de herberg.

AANGEDABD, verl. dlw. — *Aangedabd komen*, moeilijk en onbehendig aankomen. (**K.**) Hij kwam deur 't slijk aangedabd. Ziet dieë' kleine' pagadder daar is aangedabd komen. Z. DABBEN.

AANGEPAD, verl. dlw. — *Aangepad komen*, moeilijk, lastig aankomen. (**K.**) Ziet dieën ärme' sukkelèèr ginder is aangepad komen. Z. PADDEN.

AANGEPIKKELD, verl. dlw. — *Aangepikkeld komen*, schertsend gezeid voor Aankomen. Wie komt daar aangepikkeld? Endelijk kwam hij aangepikkeld. Z. PIKKELEN.

AANGERAKEN, w., o., met *zijn*. — In brand geraken. Den brand was aangeraakt deur onverzichtigheid. Het vier wilt nie' aangeraken.

— Met het onbepaalde *het* als onderwerp. 'Et geraakt weer aan met die twee mannen (ze worden weer vrienden). 'Et zal nog aangeraken met die twee.

Vrglk. AFGERAKEN.

AANGESCHOBD, verl. dlw. — *Aangeschobd komen*, aangeloopen komen. (**K.**) Wie komt ginder wijd aangeschobd? Z. SCHOBBEN.

AANGESCHODDERD, verl. dlw. — *Aangeschodderd komen*, schuddend komen aanloopen, bij B. *komen aanschodderen*. (**K.**) Ziet dieën dikzak daar aangeschodderd komen! Z. SCHODDEREN.

AANGESCHOTEN, bvw. — Min of meer dronken. B. Hij was 'en bitjen aangeschoten.

AANGESCHROEFD, bvw. — Fig. Wat meer dan half dronken. (**A.**) Hij was 'en bitjen aangeschroefd.

Ook **Aangevezen**.

AANGESEESD, verl. dlw. —*Aangeseesd komen*, snel aangeloopen komen. Hij komt ginder aangeseesd. Z. SEEZEN.

AANGESJAFFELD, z. AANSJAFFELEN.

AANGESJOĔFELD, verl. dlw. — *Aangesjoĕfeld komen*, al

sjoefelende aankomen. Onze sukkelèèr komt daar aangesjoëfeld. — Z. SJOEFELEN.

AANGESMOORD, bvw. — Meer dan half dronken. (**A**.) Ze waren verle(d)en Zondag goed aangesmoord.

AANGESPODDERD, verl. dlw. — *Aangespodderd komen*, al spodderende aangeloopen komen. (**K**.) Z. SPODDEREN.

AANGESPÖRSD, verl. dlw. — *Aangespörsd komen*, driftig komen aanloopen. (**K**.) Daar komen al de kinderen aangespörsd. Z. SPÖRZEN.

AANGESTOOTEN, z. AANSTOOTEN.

AANGESTREKEN, verl. dlw. — *Aangestreken komen*, langzaam, met slepende voeten aankomen. (**K**.) Ginder komt de luierik aangestreken.

AANGETAKELD, z. AANTAKELEN.

AANGEVEN, w., b. — Iemand van iets verdenken (**A**), in de Kempen **naargeven, nageven**. Dat hij zoo rijk is da' zoude 'm nie' aangeven, Fr. *à le voir on ne dirait pas qu'il est si riche.*

— O. In eene herberg binnengaan, om er iets te drinken. (**K**.) Kom, me zullen hier nog maar is aangeven. Assem ievers hennen gaat, geëftem in alle herbergen aan en komt dan stomzat thuis.

AANGEVEZEN, z. AANVIJZEN.

AANGEZET, verl. dlw. — *Aangezet zijn*, niet lang meer te leven hebben, de kiem hebben van eene doodelijke ziekte. R. (**K**.) Hij is aangezet, 't zalder nie' lank meer mee duren. Da' pèèrd is aangezet.

AANGIETEN, w., b. — Wordt gezeid door brouwers en wijnstekers voor Eene ton die bijkans vol is, zachtjes geheel vol gieten, totdat het bier of de wijn aan het bomgat kome, Fr. *rembouger*. Eene ton aangieten met den aker. Het bier, door het gisten verminderd, moet aangegoten worden, anders verliest het zijne kracht.

AANHAKKEN, w., b. — Aanaarden met eene hak. De pataten wörren aangehakt.

AANHALEN, w., b. — Vriendelijk ontvangen, minzaam bejegenen. Hij komt nie' meer bij ons, waarschijnlijk omdattem nie' genoëg aangehaald wördt.

Kil. Aen-haelen, aen-locken, *allicere*.

— Aanbrengen, bijhalen. Haalt is wat hout aan veur 't vier. Ik moet al 'et voiër veur de beesten aanhalen.

— Bij timmerl. Met beitel, schaaf of zaag twee stukken hout in verband brengen en aaneenvoegen. D. B. Twee verstekken aanhalen.

AANHALEND en **AANHALIG**, bvw. — Vriendelijk, aanlokkend, gezeid van personen, die iemand vriendschappelijk in hun huis ontvangen. Ik ben daar altijd willekom, 't zijn aanhalende, aanhalige mens(ch)en.

— Besmettelijk. 'En aanhalige ziekte, Fr. *une maladie contagieuse.* De typhus is aanhalend.

AANHANGEN, w., b. — *Iemand iet aanhangen*, hem met iets gelasten, met eene boodschap, b. v. (K.) Ik zou iemand moeten zenden om klaverzaad, maar 'k zal 't den booi aanhangen, die rijdt alle weken naar de stad. Hangt dieë' jongen da' werk nie' aan, want hij zal 't vergeten.

— *Het er aanhangen hebben*, dronken zijn. Sus had 'et er gisteren avend weer leelijk aanhangen.

— O. Den arm geven, gearmd gaan. Zij hingen aan. In de stad is 't de mode, da' man en vrouw aanhangen, as ze gaan wandelen.

Ook **Kabassen**.

AANHEBBEN, **AANHEMMEN**, w, b. — Vragen, vorderen, eischen, meebrengen, Fr. *demander, exiger*. R. 'Ne zieken oppassen hee' veul leed aan.

Ook **Inhebben**.

— *Noch om- noch aanhebben*, zeer ellendig, onvoldoende gekleed zijn. R. Die ärm' kinderen hebben nie' om of nie' aan.

— Hebben. Hij hee' zijn loeten weer aan. As-i z'n kuren aanhéet, dan is er mè' hem geen huis te houwen.

— Aan zich hebben (in 't spel). Ik heb 5 schrabben aan.

— *De dagen hebben bijkans niks meer aan*, ze zijn fel gekrompen, ze zijn zeer kort.

— Aangestoken hebben. Heddet vier al aan?

— *'En brom, e krolleken, 'en peer, 'en schreef aanhebben*. Z. BROM, KROLLEKEN, PEER, SCHREEF.

AANHOOREN, w., b. — Z. Wrdb.

— Dit werkwoord heeft den klemtoon op het tweede lid en is onscheidbaar. D. B. en R., doch meest in den zin van het Fr. *exaucer, écouter*. Ik wier' daar nie' aanhoord. Het volk aanhoort dieë' spreker gèren.

— In de beteekenis van *entendre* heeft het den klemtoon op *aan* en is scheidbaar. Ik kost da' nie' langer meer àànhooren. Hedde gij dat allemaal aangehoord?

AANHOU(D)EN, w., o. — Omgang hebben, verkeeren (in slechten zin). Hij houdt nie' aan as mè' gemein volk. Gij houdt altijd mè' stroopers aan. Hij héet alle ze' lèven mè' dieven en ander gespuis aangehouwen.

— Ongeoorloofde liefdesbetrekkingen hebben. T. en R. Hij houdt mè' zijn meid aan. E' wijf da' mè' 'nen andere' vent aanhoudt.

— Bij timmerl. Den geleider van eene schaaf, een kruishout, eenen zwaaihaak zoodanig op het te bewerken voorwerp aanwenden, dat de geleider de bepaalde houding heeft aangenomen om de bewerking te verrichten.

— B. Blijven houden. Ik zal m'nen ouwe' werkman maar aanhouwen. Ik hou' die soort van erten aan, want ik kander moeilijk beter vijnen (vinden).

— Brandende houden. M. Houd de lamp is aan. Hedde 't vier aangehouwen?

— Aanlokken, aantrekken, in zijn huis ontvangen en aanhalen. Ze houwen dieë' jongen daar aan in dat huis. Ge meugt onze' Jan nie'

aanhouwen, want hij is bijna nooit nie' thuis. Ons kat komt nie' meer naar huis, ze zullen ze zeker ievers aanhouwen. Ze houwen daar de dieven aan in dat huis.

Kil. Aen-houden de dieven, moordenaeren, etc., *recipere, occultare fures, latrones, etc.*

AANHOU(D)ER, znw., m. — Die met dieven aanspant, verheler en opkooper van gestolen goederen. Hfft.

— Spr. *Waren er geen aanhou(d)ers, er waren geen dieven.*

Kil. Aen-houder van dieven ende moordenaers, *qui fures, latrones eorumque surrepta recipit et occultat.*

— Die ongeoorloofde liefdesbetrekkingen met eene vrouw heeft, bijslaper, *concubinus.* Ze was daar mee' heuren aanhouwer.

AANHOU(D)STER, znw., v. — Bijzit, Fr. *concubine.*

AANHUSSEN, w., b. — Aanhitsen, aanzetten, aanprikkelen, te Antwerpen **Aankissen.** (K.) Den hond aanhussen. 'Et pèèrd wat aanhussen, omdat 'et rapper zou gaan.

Kil. Aen-hissen, *instigare.*

AANKALKEN (uitspr. *aonkallᵊkən*), w., b. — Iemands schuld met krijt aanschrijven. Sch., Hfft.

— *Aangekalkt staan*, ergens schuld hebben. Ge staat hier nog veur 8 frang aangekalkt.

Z. ook **Balk** en **Krijt**.

AANKĀRREN, w., b. — Met de kar kort mest of vruchtbare aarde over eenen beemd of weide voeren. (K.) Dieën bemd zou nog wa' moeten aangekārd wörren.

AANKEUTEREN, w., b. — Oppoken, sprekende van eene kachel. Keutert de stoof wat aan.

— Fig. Aanzetten, aanwakkeren. Me hemmen thuis 'ne' goeie' knecht, maar hij moet somtijds wat aangekeuterd wörren.

AANKISSEN, w., b. — Z. AANHUSSEN.

AANKLAMPEN, w., b. — Z. AANEENKLAMPEN.

AANKLAPPEN, w., b. — Vriendelijk toespreken. In 'ne' winkel willen de mens(ch)en aangeklapt zijn. Dieë knecht weët ze' meester schoon aan te klappen.

— O. Voortgaan met klappen. Klapt maar aan.

AANKLEE(D)EN, w., b. — Z. Wrdb.

— Fig. *'E pèèrd aanklee(d)en*, aantuigen, zijn getuig aandoen.

— *Goed aangekleed zijn*, dronken zijn. (K).

Ook **Aangedaan**, **Gedaan** en **Gekleed.**

— Bij mulders. Na gescherpt te hebben, den molen wederom in orde brengen om beginnen te malen. De' steen aanklee(d)en.

AANKLEVEND en **AANKLEVIG**, bvw. — Besmettelijk. 'En aanklevende, aanklevige ziekte, *une maladie contagieuse.* (Ook in Brab., z. Sch.)

Kil. Aen-klevende sieckte.

AANKOMELING, znw., m. — Een knaap die de jongelingsjaren gaat bereiken. Hée' Pachter Jan 'ne' groote' knecht bijgehuurd? Nee', zoo 'nen aankomeling van rond de 16 jaar.

— Beginneling, iemand die de eerste beginselen kent, leerjongen. Op dieën bureau zijn drij klerken en twee aankomelingen.

Kil. Aen-komelinck, *novitius, proselytus, — adolescens.*

AANKOMEN, w., o, met *zijn*. — Beginnen, sprekende van eenen twist, een gevecht, eenen brand, enz. Hoe is dieën brand aangekomen? De Koeioorlog was aangekomen, deur 't stelen van 'en koei.

— Beginnen, sprekende van iets dat ergens op volgt. D. B. Nu koom' 'et tweede deel van mijn redevoering aan.

Ook **Komen**.

— Beginnen, sprekende van iets dat regelmatig terugkeert en eenigen tijd duurt. D.B. De zomer komt aan. Den avend zal gaan aankomen. De körts komt weer aan.

— Groot worden. Is dat oe' jongste kind? Nee', ik heb er nog drij jonger aankomen. Zijn kinderen beginnen aan te komen. De pataten zullen dees jaar laat aankomen. De snijboonen komen slecht aan. De vruge erten beginnen goed aan te komen.

Kil. Aen-komen, *crescere, adolescere.*

— *Iet zien (hooren, vulen) aankomen*, zien (hooren, voelen) dat iets staat te gebeuren. D. B. Ik zag 'et aankomen dattem uit den boom ging vallen. Ik hem 'et al lank zien aankomen, dat er 'en ongeluk zou gebeuren. Ik hoorde de ruzie aankomen, en daarom maakten ik mij uit te voeten. Hij vuülde de pijn weer aankomen.

— *Iemand hooren aankomen*, iemands inzicht raden. Sch. Ik hoor oe aankomen, vrindje (ik begrijp waar gij heen wilt).

Ook *iemand hooren afkomen, iemand hooren komen* en *iemand ophebben.*

— *Da' komt zjust aan*, dat is juist genoeg. T.

— *Da' komt goed (slecht, moeilijk) aan*, dat treft goed (slecht, moeilijk, enz.).

— *Schrap aankomen*, nauwelijks genoeg zijn.

— Voegen, passen, Fr. *convenir*. Het komt nie' altijd aan van zooveul praat te hemmen.

AANKOMEND, bvw. — *'Nen aankomende jongen* of *'en aankomend meisken* is een jongen of een meisje, die op hunne jongelingsjaren aangaan, die rond de vijftien of zestien jaar oud zijn, Lat. *puber*. 'Nen aankomende jongen van e jaar of zestien. Zij hée' veur kindermeid zoo 'n aankomende meisken van 'en vijftien jaar. (Ook in Limb.).

AANKRIJGEN, w., b. — In brand krijgen, aangestoken krijgen. Ik kan de stoof nie' aankrijgen. Hedde oe' sigaar aangekregen?

— Krijgen, sprekende van grillen, enz. Hij krijgt zijn kuren weer aan.

— Thuis krijgen, sprekende van koopwaren. Koopwaren aankrijgen. Ik heb gisteren twee kisten suiker aangekregen. Dieë koopman kreeg verle(d)en week 80 balen koffie aan.

— Aan zich krijgen (in 't spel). Ik krijg veel schrabben aan.

AANLA(D)EN, w., o., met *zijn*. — Wordt gezeid van vloeistoffen wier grovere deelen op de kanten van het vat vastkleven; ook van andere stoffen die ergens aan vasthechten. D. B., Sch., R. Ongeklèèrde wijn laadt aan. Die fless(ch)en zijn dik aangela(d)en. De moor is van binnen aangela(d)en. De sneeuw laadt aan (kleeft aan de voeten). De tong van de' zieke was fel aangela(d)en. Dieën toebak laadt aan in de pijp.

AANLANGEN, w., b. — Aanreiken. M., B. Langt mij die stokken is aan.

AANLASS(CH)EN, AANLASTEN, w., b. — Bij timmerl. Twee planken vergaren of aansluiten met de boorden die half uitgezaagd of uitgebeiteld zijn, op elkander te passen, Fr. *assembler à mi-bois*, bij D. B. *fuljetten*.

— Bij smeden, Aansoldeeren, Fr. *souder*.

AANLATEN, w., b. — Laten branden. M. Laat de lamp maar aan. — Vrglk. UITLATEN.

AANLEG, znw., m. — Bij landb. Aantal schooven, die men ineens op den dorschvloer uitspreidt om ze te dorschen, Fr. *airée*. Sch. (K.)

Ook **Bed** en **Brei**.

AANLEGGEN, w., b. — Bij landbouwers. Een zeker getal schooven op den dorschvloer uitspreiden om ze te dorschen. Sch. (K.) 'En nief bed, 'en nieve brei aanleggen.

— Spr. *De brei te breed aanleggen*, z. BREI.

— *Op iemand* of *op iet aanleggen*, neerstige pogingen doen om iemand of iets te verkrijgen. Hij leet (legt) op 'en rijke boeredochter aan.

Ook *naar iemand* of *naar iet aanleggen*.

AANLIJ(D)EN, w., o., met *zijn* en *hebben*. — Aanloopen, duren. (N. W. der K.) Zou 't nog lank aanlij(d)en eerdat i hier is?

AANLOKKEN, w., o. — Besmetten. Die ziekte lokt aan. Den typhus lokt aan. (Ook in Brab., z. Sch.)

AANLOKKEND en **AANLOKKELIJK**, bvw. — Besmettelijk, aanstekelijk, Fr. *contagieux*. 'En aanlokkende ziekte.

AANMAKELEN, w., b. — Een huwelijk koppelen, Fr. *maquignonner un mariage*. 'En houwelijk aanmakelen.

AANMALEN, w., o. — Bij mulders. Beginnen te malen, wanneer men gescherpt heeft of liever, wanneer men eenen nieuwen molensteen gaat gebruiken.

AANMESTEN, w., b. — Min of meer mesten. 'En koei wat aanmesten en ze dan verkoopen.

AANMETSEN, w., b. — Aanmetselen. D. B. 'En freit aanmetsen.

AANNAAIEN, w., b. — Z. Wrdb.

— Spr. *Iemand ooren aannaaien*, z. OOR.

AANNEMEN, w., o. — Leeren, vatten, vorderen in de studie. Da' kind nemt goed aan. As dieë jongen zoo goed blijft aannemen, dan zal 't 'ne geleerde wörren.

— *Goed, gemakkelijk, slecht, moeilijk van aannemen zijn,* goed, gemakkelijk, slecht, moeilijk leeren. Deze leerling is slecht van aannemen. « Als ons Fransken nu eens *goed van aannemen was...* » (CONSCIENCE, *Hoe men schilder wordt.*)

— Spr. *Hij is beter van innemen als van aannemen,* hij kan beter eten dan leeren.

Kil. Aen-nemen, leeren, *comprehendere intellectu.*

AANNIJPEN, w., b. — Als een kind eene nieuwe broek of een nieuwen jas aanheeft, dan nijpen zijne kameraden eens in dat kleedingstuk, zorg dragende er wat van den arm of het been bij te pakken. Dat heeten de snaken *aannijpen* (K.), te Antwerpen **uitnijpen.** Is oe' nief' broek al aangenepen? Oewe frak moet nog aangenepen wörren.

Vrglk. AANTRAPPEN.

AANOEKEREN, w., o., met *zijn.* — Vermeerderen door voortteling, uit der mate vermenigvuldigen, Fr. *se multiplier,* sprekende van dieren en onkruid. D. B. en Sch. De muizen oekeren aan in de schuur. De puinen zijn e leelijk onkruid, da' gedurig aanoekert.

— Verachtenderwijze ook van menschen. Dat ärm volk in de ste(d)en oekert maar altijd aan.

— Vergl. *Aanoekeren gelijk haar op den hond.*

AANPAFFELEN, w., b. en o. — Met geweld eene overstopte pijp of te vast geroldc sigaar aanrooken. (K.) Hedde endelijk oe' pijp aangepaffeld?

AANPAKKEN, w., b. — Aannemen. Pak 'et kind is aan.

AANPILLEN., w., b. — Aanvatten, Fr. *entamer.* Kom, jongens, me gaan ons werk aanpillen! (N. W. der K.)

AANPLAKKEN, w., b. — Schuld aanzetten, Hij hée' mij 50 frang aangeplakt.

AANRUIS(CH)EN (uitspr. *aonrössən*), w., b. — Aanwrijven, Fr. *allumer en frottant.* 'E fosfoorsteksken aanruis(ch)en. De Zweeds(ch)e stekskes moeten op 't dooske zelf aangeruis(ch)t wörren.

Kil. Aen-ruischen, *atterere.*

AANSCHAFFELEN, w., o. — Z. AANSJAFFELEN.

AANSCHÄRREN, w., b. — Aanvatten, aanpakken, aangrijpen, Fr. *empoigner, saisir, attaquer.* Ze schärden 'em onverwach(t)s aan en ze smeten 'em op de' grond. Derfdegij dieë' vent aanschärren? 't Is geen kat om zonder handschoenen aan te schärren.

AANSCHAVEN, w., b. — Bij timmerl. Twee stukken hout aan elkander voegen en met de schaaf aanhalen en dichtmaken. D. B.

AANSCHEUT, znw., m. — Bij landb. Wanneer een landbouwer begint te ploegen, akkert hij twee voren tegen elkander. Deze voren, het begin der omploeging, noemt men *aanscheut,* ook **rug**, Fr. *enrayure.* (K.). R. (Ook in Brab. en Hag., z. Sch.)

AANSCHIETEN, w., o., met *zijn*. — In brand schieten. Het hout lag te dicht bij 't vier en 't schoot aan.

— Met *hebben*. Bij landb. Beginnen te ploegen, den aanscheut maken. (K.) Gij hèt nie' goed aangeschoten. R. (Ook in Brab. Hag. en Belg Limb., z. Sch.)

— *Op de voor aanschieten*, bij het ploegen, op de voor beginnen.

— *Op den rug aanschieten*, midden op het bed of gewent beginnen te ploegen.

— B. Toesmijten, toewerpen. Schiet mij die bosterds stroo is aan.

AANSJAFFELEN en **AANSCHAFFELEN**, w., o. — Voortgaan met sukkelen aan 't een of 't ander werk. Laat 'em maar aansjaffelen.

Ook **Aantaffelen** en **Aantjaffelen**.

— *Aangesjaffeld*, *aangeschaffeld komen*, al sjaffelende, al sukkelende aankomen. Hij komt ginder aangesjaffeld.

AANSLAG, znw., m. — Bij timmerl. Het gedeelte van den stijl en van den dorpel, waartegen eene deur aanslaat en in den gesloten stand steunt, Fr. *battement*.

— Ook de looze bovenlijst van eene deur of een raam met waaier, waartegen de bovenkant der deur aanslaat, Fr. *imposte*.

— *Aanslag maken over iet*, een leven maken, eene overdrevene verwondering of vrees toonen over iets. (K.) Is 'et pèèrd losgebroken? Moette daar zoo 'nen aanslag over maken?

— Bij M. *roare ansloagen hebben*, wonderlijke invallen hebben, belachelijke mines maken, enz.

AANSLAGEN, w., b. en o. — Aanslaan. Z. Wrdb.

— O., met *hebben*. Al gaande de voeten tegen elkander slaan. Oe' broek hangt van onder vol slijk; ge slaagt zeker aan?

Ook **Knoeselen**.

— Op militaire wijze groeten met de rechterhand aan den shako te slaan. De koporaal sloeg aan veur zijnen overste.

— Overdreven gebaren maken van verwondering, van droefheid, enz. (K.) Dieë jongen sloeg aan, as ek 'em da' niefs vertelde! Hedde die vrouw zien aanslagen, as ze heur dat ongeluk kwamen vertellen?

— Bij M. *wat ken hij dol ansloagen*, wat heeft hij gekke praatjes!

— Met *zijn*. Beslaan, doof worden, bedampen, sprekende van glas, Fr. *ternir*. R. De ruiten zijn aangeslagen. Het lampglas is zwart aangeslagen.

— Bij landb. Wordt gezeid van gewassen, die door de hitte hun sap verliezen of vóór den tijd rijpen. Sch., T. en R. 'Et koren zal aanslagen, als 't nie' wördt règenen. De pataten zijn aangeslagen deur de hevige hitte.

Ook **Afsteken**.

— B. Bij steenbakkers. Bijvoegen, sprek. van pas gevormde steenen, die de gammer als bijvoegsel stelt bij de andere. Als er eenige steenen over zijn, te weinig om eene nieuwe gam te maken, slaat men ze aan. D. B.

AANSLAGLAT, znw., v. Bij timmerl. Wanneer de *aanslag* (z. dat w.) niet aan den deurstijl en den bovendorpel geschaafd is, maar een dun latje vormt, dat er boven opgenageld is, heet hij *aanslaglat*.

AANSLAGSTEEN, znw., m. — Bij timmerl. Steen in den grond bevestigd, waar eene poort of een hekken tegen slaat en met grendel sluit, Fr. *heurtoir*.

AANSMÉREN, w., b. — Fig. *Iemand wat aansméren*, schuld maken bij iemand. (**A.**)

AANSMOOREN, w., b. — Eene pijp of sigaar aansteken. Ik moet m'n pijp nog aansmooren, en dan gaan ek mee.

— Ook o., met *hebben* of *zijn*. Ik moet nog aansmooren. Zijdegij aangesmoord ?

— Spr. *Aangesmoord zijn*, z. AANGESMOORD.

AANSPRAAK, znw., v. — *Aanspraak hebben*, verkeeren, sprek. van eene jongedochter, gevrijd worden. (**K.**) Sch. Ik geloof nie' dat da' meisken al aanspraak hèet. Ga' ze trouwen ? ! Ik wist nog nie' da' ze aanspraak had !

AANSPULEN, w., o. — Aanspoelen. Z. Wrdb.

AANSTEKEN, w., b. — Ondernemen, aanvatten, Fr. *entreprendre*, *entamer*. Da' werk derf ek alleen nie' aansteken. Ge hèt daar iet aangesteken, da' ge nie' volbrengen en kunt.

— Bij timmerl. Twee stukken hout met den steekbeitel aan elkander voegen en dichtmaken. D. B.

— Schaven (b. v. lijsten, rabatten) met de rabatschaaf. 'En rabat aansteken.

AANSTIEREN, w., b. — Bij landb. Naar den stier leiden, sprek. van veerzen en koeien. (**K.**) 'En reund aanstieren. 'En vèèrs aanstieren. Is oe' koei al aangestierd ?

— Sch. **Aanstieren*, van iets voorzien (?) (Kemp.)

AANSTOOTEN, w., b. — Aardig, wonderlijk aankleeden. Wordt gemeenlijk maar in 't verl. dlw. gebruikt. Wie heet da' kind zoo aardig aangestooten ? Hij was vies aangestooten.

— *Aangestooten komen*, schertsend gezeid voor Aankomen. De zatlap komt ginder aangestooten.

AANSTOPPEN, w., b. — Eene pijp met tabak vullen, opstoppen. Is oe' pijp al aangestopt ?

— Ook o., met *hebben* en *zijn*. Laat mij is aanstoppen. Ge moet nog gee' steksken aansteken, ik ben nog nie' aangestopt.

Ook **La(dien** en **Stoppen.**

AANSTOUWEN, w., b. — Aandrijven, Fr. *mener*, *conduire*. De koeien aanstouwen. 'En kooi (kudde) schapen aanstouwen.

— Fig. Aansporen, aanwakkeren, aanprikkelen, Fr. *stimuler*, *pousser*. Dieë werkman moet wat aangestouwd wörren. Der zijn leerlingen die moeten aangestouwd wörren, anders doen ze niks.

Kil. Aen-stouwen, *adigere*, *stimulare*.

AANSTUIKEN, w., b. — Bij smeden. Sprek. van de koppen, die aan bouten, vijzen, nagels en pinnen gemaakt worden. *Den kop aan-*

stuiken, den kop aan de staaf of schacht vormen, door de bewerking die *stuiken* heet, d. i. door het gedeeltelijk gloeiend gemaakte ijzer in de richting zijner lengte te hameren en ineen te dringen, zoodat op de verhitte plaats eene verdikking ontsta.

AANTAFFELEN en **AANTJAFFELEN**, w., o. — Voortgaan met taffelen, met sukkelen aan 't een of 't ander werk. Laat 'em maar aantaffelen.

AANTAKELEN, w., b. — Aardig, vreemd aankleeden, Fr. *accoutrer*. Wie takelt oe zoo aardig aan? Den bèdelèèr dieën hier aan de deur kwam, was wonderlijk aangetakeld. « Dus *aangetakeld*, wandelde ik de stad op en neer. » (CONSCIENCE, *Geschiedenis mijner Jeugd*.)

AANTEENEN, w., b. — Bij timmerl. Den voet der kepers schuins afzagen, om ze op de muurplaat te kunnen vastnagelen. Z. TEEN.

AANTJAFFELEN, w., o. — Z. AANTAFFELEN.

AANTOTTEREN, w., o. — Voortgaan met sukkelen aan 't een of 't ander werk. As ge nie' wilt geholpen zijn, tottert dan maar aan!

AANTRAPPEN, w., b. — Vasttrappen, aantreden. Deze èèrd' moet nog aangetrapt wörren.

— Wanneer een kind een paar nieuwe schoenen aanheeft, dan trappen de andere kinderen daar eens op. Dat noemen zij *aantrappen* (**K.**), te Antwerpen **uittrappen**. Zijn oe' schoenen al aangetrapt? Oe' schoenen moeten nog aangetrapt wörren.

Vrglk. AANNIJPEN.

AANTRE(D)EN, w., o. — Wordt van de viervoetige dieren en inz. gezeid van het peerd. Het bet. Met de achterpooten den grond raken, daar waar de voorste geraakt hebben. Een peerd dat niet meer aantreedt, heeft zijnen stap gebroken.

AANTREFFEN, w., o. — Helpen, baten, bijbrengen, voordeelig zijn, Fr. *aider*, *servir*, *être avantageux*. Wordt enkel gebruikt in den 3e pers. enk. met *het* als onderwerp. (**K.**) As ge zoo'n 20,000 frang kunt erven, da' treft nogal aan. As 't zoo 'ne' gans(ch)en dag en 'ne' gans(ch)en nacht règent dat 't giët, dat treft aan. 'Et treft goed aan, as ge zoo'n som kunt verdienen.

AANTREK, znw., m. — Aantrekking, aantrekkelijkheid, Fr. *attraction*. 'En kermis hée' veur mij maar weinig aantrek. Ik heb op die feest nie' veul aantrek gevonden.

— *Aantrek hebben*, veel bezocht worden, vertier hebben, sprek. van winkels, herbergen, enz. Dieë winkel hée' veul aantrek, der is altijd volk overhoop. Dat is 'en herberg, die maar weinig aantrek héet. Op de kermis hemmen de pèèrdjesmeulens de' meesten aantrek.

— Gewild, geerne geëten of gedronken worden, sprek. van spijs of drank. De wijn had veul aantrek. De pataten hadden maar lutter aantrek. Vleesch hée' veur mij maar weinig aantrek.

— *Aantrek hebben*, aangehaald, goed ontvangen, ergens met vriendelijkheid en voorkomendheid bejegend worden. As ek bij mijne' vrind koom,

hem ek er altijd veul aantrek. Hij hèet daar maar weinig aantrek. Ik heb geenen aantrek bij die groote heeren.

— *Van geenen aantrek zijn*, niet aangehaald, niet wel ontvangen, niet gewild worden. Vruger was hij daar vingerken naast den duim, maar nu is hij er van geenen aantrek meer. De kerzen zijn hier van geenen aantrek.

AANTREKKELIJK, bvw. — Aanhalig, vriendelijk, minzaam, gezeid van personen die iemand geerne in hun huis ontvangen. Mijnheer B. en zijn vrouw zijn heel aantrekkelijke mens(ch)en.

AANTREKKEN, w., b. — Vriendelijk ontvangen, aanhalen, minzaam bejegenen. Sedert dattem da' gedaan hèet, wördtem van niemand ne meer aangetrokken. Ge moest oewe' neef wa' meer aantrekken, dan zou em wa' meer komen.

— O. Bij timmerl. Bepaaldelijk vasthouden, stevig verbinden, sprek. van lijm. Dieë lijm trekt nie' aan.

— Van nagels die, bij 't aaneenslaan van twee planken, deze dicht tegeneen doen sluiten. Dieë nagel trekt goed aan.

AANTUIEREN, w., o. — Zachtjes voortdoen. Ge moet er zoo al mee aantuieren. (Ook in Brab. en N.-Br., z. Sch.)

AANTUIGEN, w., b. — Het getuig aandoen. De stalknecht tuig' 'et pèèrd aan. De koetsier is z'n pèèrden aan 't aantuigen.

Vrglk. AFTUIGEN.

AANVALLER. znw., m. — Bij timmerl. Waterbord, verlengstuk dat aan den voet der kepers of sparren genageld wordt om de helling van 't dak te verzachten en het water over den muur te werpen, Fr. *coyau*. — Ook **Sleiper**.

AANVAREN, w. o. — *Aan iemand* of *aan iet aanvaren*, met drift beginnen, met geweld aangrijpen, Hgd. *anfahren*. (**K.**) Hij voer aan 't eten aan zonder e kruisken te maken. Den hond voer aan de kat aan.

Ook **Varen aan**.

AANVÈREN, w., b. en o. — Aanvaren. Z. Wrdb.

AANVETTEN, w., b. — Z. AANMESTEN.

AANVIJZEN, w., b. — Aanschroeven, met eene vijs of schroef aandraaien. 'En moër wat aanvijzen.

— *Aangevezen zijn*, fig. Dronken. (**A.**) Ze waren gisteren avend goed aangevezen.

Ook **Aangeschroefd**.

AANVOEDEREN (Antw. *aonvoëiərən*, Kemp. *aonvoiərən*), w., b. — Min of meer mesten, meer en beter voeder geven. T. en R. We zullen ons koei wat aanvoieren, omdat ze wa' beter in 't vleesch zou zijn, en ze dan verkoopen.

AANVUREN, w., b. en o. — Eene pijp of sigaar aansteken. (**Z. O.** der **K.**) Hij was zijn pijp aan 't aanvuren. Ik gaan seffens mee, ik moet ee(r)st aanvuren.

Elders **Aansmooren.**

AANVUREN, w., b. — Aanvoeren. Z. Wrdb.

AANWELLEN, w., b. — Bij smeden. Twee of meer stukken ijzer of staal aaneenhechten, door de bijna vloeibare uiteinden op elkander te leggen en met den hamer zoo te bewerken, dat zij een vast geheel vormen.

AANWENDING, znw., v. — Aanwensel, Fr. *habitude*. Gij hèt 'en leelijke aanwending. 't Is 'en aardige aanwending van dieë' jongen van zoo altijd om te zien.

AANWERKEN, w., b. — Bij metsers. De ruimte vol metsen tusschen en boven de bogen van een gewelf, Fr. *araser*.

AANZAGEN, w., b. — Bij timmerl. Twee stukken hout aaneenvoegen en met de zaag aanhalen. D.B. Twee verstekken aanzagen.

'**AANZATTEN**, w., o. — « Zatheid geven of doen gevoelen. Bier zat niet aan, 'k ga 'nen borrel pakken. »

Loquela geeft dat w. voor Antwerpen.

AANZETTEN, w., b. — Beginnen, aanvangen, sprek. van een werk. 'En hemd, e vis(ch)net aanzetten. Da' werk is nie' goed aangezet.

— Ook o. De zomer zet goed aan. Het zet aan om lank te règenen. De winter zet laat aan. (K.) Te Antwerpen **Inzetten.**

AANZIEN, w., b. — Fr. *regarder*, enz. Z. Wrdb. Dat w. is zoowel on scheidbaar als scheidbaar. Ik aanzien hem voor geene' goeie. Ik zien hem veur geene' goeien aan.

— *Iemand kennen van aanzien, van aanziens* (klemt. op *aan*), hem nog gezien hebben, maar zijnen naam niet weten, Fr. *ne le connaître que pour l'avoir vu.*

— Verg. *Iemand kennen van aanziens gelijk den hond ze' meester.*

AANZITTEN, w., o. — *Aan iemand* of *iet aanzitten*, iemand niet gerust laten, hem kwellen, plagen. Ge zit altijd aan dieë' jongen aan : laat 'em gerust! De straatjongens zitten allemaal aan da' kind aan. Aan dieë' zot zitten de kinderen altijd aan. Aan 'nen hond aanzitten om 'em te plagen.

— Aansporen, aanprikkelen, aanzetten. De ouwers moeten thuis wat aan hun kinderen aanzitten, om hun de lessen te doen leeren. Ge moet wat aan oewe' werkman aanzitten, want hij verricht nie' veul.

— *Aan iet aanzitten*, er niet kunnen af blijven, stelen. Hij zit altijd aan de appelen aan. Gij hèt weer aan 't geld aangezeten, dief!

Ook **Zitten aan.**

AAP, znw., m. — Fr. *singe*. Z. Wrdb.

— Fig. Kleine snuiter, snotneus, Fr. *petit drôle, gaillard*. 'Nen aap van 'ne' jongen. 'Ne kleinen aap.

— Ezel, dommerik, Fr. *nigaud*. Ge zij' 'nen aap! Dieën aap van 'ne' kleermaker heë' mijn broëk heel mismaäkt.

— Spr. *Iemand veur den aap hou(d)en*, met iemand den spot drijven. Sch. Ik wier gewaar dattem mij veur den aap hiel'.

— *In den aap gelogeerd zijn*, een slecht kosthuis hebben.

— In verlegenheid zitten. R. Krijgt dieë jongen 'et in zijne' kop van naar 't stad te trekken, dan is ze' moeder in den aap gelegeerd.

— *Ge moet 'nen ou(d)en aap geen (leelijke) bakkesen (smoelen) leeren trekken*, men moet ien and die meer weet, niets zoeken te leeren. R.

AAR (uitspr. *oar*, *aoër*), znw., v. — Adder, Fr. *vipère*. Daar zitten oars in da' bos(ch).

Kil. Ader, *vipera*.

AARBEEK, znw., v. — Beek die de dorpen Olmen en Balen besproeit.

AARD, znw., m. — Fr. *nature*. Z. Wrdb.

— Spr. *'t Is 'en aar(d)ken naar zij(n) vaárken*, de zoon gelijkt den vader.

— *'t Spek en de zwaart zijn van éénen aard*, zulke vader, zulke zoon, zulke ouders zulke kinderen. (K.)

— *Ievers aard hebben*, *ieverans zijnen aard nemen* of *vinden*, er aarden, tieren, er zich schikken. Hfft. Ik kan in dat huis mijnen aard nie' vijnen (vinden). Die plant héet hier geenen aard. Hij hée' veul aard in dat dörp. Ik kan mijnen aard in de s'ad nie' nemen.

— Aantrekkelijkheid. De kermis hée' veur mij nie' veul aard. Alleen daar naartoe gaan, nee', dat hée' geenen aard.

—AARD. Dit achtervoegsel vormt talrijke znw. die in de Wrdb. niet voorkomen. *Baldadigaard*, *hooveerdigaard*, *kaalaard*, *kwaadwilligaard*, *moedwilligaard*, *mottigaard*, *onnuttigaard*, enz. Z. die ww.

AARDDOL, znw., m. — Z. ÈÈRDDOL.

AARDEN, w., o. — Zich ergens schikken. Fr. *y être dans son élément*. G. Die plant aardt hier nie'. Hij kan in de stad nie' aarden.

— *Ievers geaard zijn*, het er gewoon zijn, er aarden. Zijde al geaard in oe' nief huis? Nee', ik kander nie' geaard geraken.

AARDIG (Kemp. *aorəg*), bvw.—Vreemd, zonderling, Fr. *étrange*, *singulier*. B. 't Is aardig dat hij nie' en schrijft. 'En arig teeken.

— Onpasselijk, misselijk, kwalijk. Wordt enkel als gezegde gebruikt. R. Ik wier' zoo aardig in de kerk, dat ik moest uitgaan. Ik ben zoo aardig, ik vrees da' 'k zal moeten overgeven.

— *In zijnen aardigen zijn*, in vroolijke luim zijn. Jan was gisteren weer in zijnen aardigen. As hij in z'nen aardigen is, dan zoude 'r mee moeten lachen.

— *Aardig doen*, z. DOEN.

AARDIGHEID, znw., v. — Verzet, genoegen, vermaak, Fr. *divertissement*, *plaisir*. Ik heb daar dieën avend veul aardigheid gehad.

— Zeldzaamheid, Fr. *rareté*. Ik plant da' gewas veur de aardigheid. Die bloëm is nie' heel schoon, maar 't is 'en aardigheid, en daarom laat ek ze staan.

— *Veur de aardigheid*, voor de grap. Iet doen veur de aardigheid. Ik ben daar veur de aardigheid is naar gaan zien.

— *'t Is 'en aardigheid*, 't is aardig, 't is wonder.

— *Dat is geen aardigheid*, het is geen kunst, het is gemakkelijk om verstaan of om doen. D.B. Zoo rijk wörren as hij, is geen aardigheid : hij wint geld gelijk slijk.

AARSPACHT (uitspr. *oar-*, *aoër-*), znw., v. — Adderspecht, gemeene draaihals, een vogel in de wetenschap *Yunx torquilla* geheeten, Fr. *torcol vulgaire*. (**K.**)

AART, znw., m. — Een stuk bouwland, *terra arabilis*. Ik gaan naar onzen aart. We hebben in onzen aart rapen en beet staan. (**K.**)

— Vandaar eene menigte gelegsnamen, zooals *Gagelaart*, *Kwikaart*, *de Vlimmersche aart*, enz.

AART (zuivere *a*), znw., v. — Erwt, Fr. *pois*. (**K.**) De aarten staan al in de bloëm.

Ook **Aat**, **Èèt**, **Æat**, **Ert**, **Æert.**

AARTSDEUGENIET, znw., m. — Aartsschelm, Fr. *grand coquin*.

AAS, znw., o. — Voedsel. Z. Wrdb.

— Spr. *Zijn aas ophalen* of *opdoen*, het meest mogelijke voordeel uit iets trekken. Hij hée' z'n aas opgehaald, toen hij rentmeester was.

— *Zijn aas terughalen*, zich wreken over iets. Hij hée' veul slaag gehad, maar hij zal z'n aas wel terughalen.

AAS, znw., m. en o. — Fr. *as*.

AAT, tweede hoofdvorm van *eten*. (**N. O.** der **K.**) Hij aat z'nen boterham mè' smaak op. Ik aat nie' mee.

A-B, znw., m. en niet o. J. — Den A-B leeren. De vijfde letter van den A-B.

ABABBEL (klemt. op *bab*), znw., v. — Kaakslag, oorveeg. **M.** Iemand 'en ababbel geven, dat 'em hooren en zien en vergaat.

ABBELEKAK, znw., m.— Smaadnaam voor eenen persoon, voor wien men eene groote verachting gevoelt. (**K.**) Ik kan dieën abbelekak nie' verdragen. Hij en z'n bruur zijn twee abbelekakken.

ABBERDAAN, znw. m. en niet v. — Fr. *morue salée*. J.

— Spr. *Abberdaan is goeie visch*, *zee den boer*, *ik heb het hooren zeggen van eenen die hem zien eten heeft*.

ABONDANSIE (uitspr. *abbəndansə*), znw., v. — *In abondansie*, in overvloed, Fr. *en abondance*. T. en R. Alles in abondansie bezitten. Der zijn dees jaar noten in abondansie.

— *Abondansie gaan*. Bij kaartsp. In 't whistspel alleen negen slagen halen. T. en R.

ABSOLUUT (uitspr. *apsəluut*), bw. — Volstrekt, Fr. *absolument*. Da's abseluut nie' waar. Ge moet abseluut da' werk doen. Ik wil dat abseluut nie' hemmen.

ABUUS, znw., o. — Abuis, misslag, misgreep, Fr. *erreur*,

méprise. Ik heb daar 'en abuus gedaan. Da' was e leelijk abuus van au (u).

— Spr. *De abuzen zijn uit de wereld niet*, iedereen kan al eens een abuis begaan.

— *'En abuus hebben* of *doen*, zich vergissen, zich bedriegen, Fr. *se tromper*. De winkelier had e leelijk abuus: hij rekende vijf frang meer asdat de som bedroeg.

— *Abuus hebben* of *abuus zijn*, mis zijn, Fr. *s'être trompé, être dans l'erreur*. De West-Vlamingen kennen maar alleen *abuus zijn* (Z. DE BO) en de Hollanders maar alleen *abuis hebben* (Z. KRAMERS). De Antwerpenaars en Kempenaars gebruiken beide. Gij meent dat 'et vandaag de 15ᵉ is, maar ge zijt abuus: 't is de 14ᵉ. 't Is zooas ge zegt : ik had abuus. Ik meinde da' Jan hier voorbijging, maar 'k zal abuus geweest zijn. Hij zeet da' Frans vertrokken is, maar hij héet abuus : Frans is nog hier.

— *'t Is abuus*, 't is mis, Fr. *c'est une erreur*. Ge bewèèrt da' Brussel de grootste stad is van ons land, maar 't is abuus : Antwerpen is de grootste.

— *Abuus zijn*, w., onp. — Tegenvallen, verkeerd uitvallen. Hij meinde den ee(r)ste' prijs te hemmen, maar 't was abuus. Gij gelooft da' ge die plaats zult krijgen, maar 't zal abuus zijn, vrees ek.

— *Per abuus*, bij vergissing, Fr. *par erreur*. Dat is per abuus gebeurd. Dat heb ek per abuus gedaan.

— *Abuus gaan, loopen, rijden, enz.*, al gaande, loopende, rijdende een verkeerden weg inslaan. Gij gaat abuus. De voerman ree' 'en straat abuus.

ACCORDÉEREN (uitspr. *akkərdérən*), w., o. — In goede overeenkomst met elkander leven, Fr. *s'accorder*. Jan en Peer accordeeren goed. Man en vrouw accordeeren niet (zij leven in oneenigheid met elkander).

— Ook onp. 'Et accordeert daar nie' in dat huishouwen. 't Accordeert goed met die twee.

ACHE, samentrekking van *als gij*. — Ache nie' wijs en zijt, dan zulde gestraft wörren. Ache zoudt komen, verwittigt mij dan.

ACHTER, vz. 1° van plaats. *Achter den rug*, achterbaks, bij D. B. *achter rugge*. Kwaadspreken achter den rug. Achter den rug klappen.

— Gep. w. *Achter en veur*, overal. Ik zou achter en veur moeten zijn.

— *Achter de haag loopen*, haagschool houden, de school verzuimen, Fr. *faire l'école buissonnière* (K.), bij D. B. *achter hage loopen*. Meester, ge moet m'ne' jongen straffen : hij hee' gisteren achter de haag geloopen.

— 2° Van tijd. Na, Fr. *après*. D. B. Achter vandaag is de kermis uit. Achter morgen werk ik nie' meer. Achter 't Lof gaan ik wandelen. Gij kwaamt lank achter den tijd.

— 3° Van streving naar iets. Naar, achterna, Fr. *vers*. D. B.

— *Achter iemand* of *iet zijn*, opzoeken, trachten te vinden. De policie

is achter den diefstal. Ge meint dat ge al e kleed kunt maken, maar ge zijt er nog nie' achter.

Zoo ook *achter iet geraken.* Ik zou gèren weten waar da' ze die goeiekoope horloges verkoopen, maar ik kander nie' achter geraken. Ik zalder wel achter geraken wie me' fruit gestolen héet.

— *Achter iemand* of *iet hangen*, overal opvolgen. Gij hangt overal achter m'nen rug. Die kinderen hangen gedurig achter heur (hunne) moeder.

— *Achter iemand* of *iet loopen*, achterna loopen, achtervolgen. Den hond liep achter den haas. Hij loopt altijd achter slecht volk.

— *Achter iemand roepen*, achterna roepen. Daar roept iemand achter u. Hij riep achter mij, da' 'k moest terugkomen.

— *Achter iemand* of *iet vragen*, vragen naar. Daar is iemand achter oe komen vragen. Ik hem overal achter klaverzaad gevraagd, maar geen gevonden.

— *Achter iemand* of *iet zitten*, achtervolgen, pogingen doen om te krijgen. De gendarmen zaten achter den dief. Onzen hond zit altijd achter de katten. Ge meugt zoo köt achter oe' geld nie' zitten, as ge wa' geleverd hèt.

— *Achter iemand* of *iet zuken*, zoeken naar. Hij zuukt achter 'en huis in de stad. Ik hem wel 'en halve uur achter au (u) gezocht.

— *Naar achter gaan, naar achteren gaan*, naar 't gemak gaan, zijn gevoeg gaan doen. Ik moet is naar achter gaan. Langs waar gade hier naar achteren? As ge niet genoeg naar achter en gaat, neemt dan 'en purgatie. — Zoo ook *naar achter moeten.* M.

— *Daar zit iet achter*, er schuilt iets achter, Fr. *il y a quelque chose là-dessous.* Hij héet dees week wel drij keeren bij den börgemeester geweest, daar zit iet achter.

— *Er achter zitten*, in de gevangenis zitten. Zoo ook *er achter gaan, er achter moeten.*

— *Daar zit veul achter*, dat vraagt veel overleg, nadenken, enz. Ge meint dat da' gemakkelijk is, maar daar zit meer achter alsda' ge wel denkt.

— *Zit daar iet achter?* is er fortuin? Hij trouwt met de dochter van den börgemeester. Zit daar nogal wat achter?

Ook **Op.**

— Spr. *Hij weet van veur niet, dat hij van achter leeft*, wordt gezeid van eenen dommerik en van een drogen, weinig aantrekkelijken persoon.

ACHTERBERD, znw., o. — *Iet op 't achterberd schuiven*, iets onbepaald uitstellen, verdagen, en zoo in den vergeethoek schuiven (K.), te Antwerpen **op 't achterplan schuiven.** Die zaak zal weeral op 't achterberd geschoven wörren.

ACHTERDENKEN, znw., o. — Nadenken, overleg, Fr. *réflexion.* Ge moet mè' meer achterdenken te werk gaan.

— Achterdocht, kwaad vermoeden, Fr. *soupçon*, D. B. Ik had geen achterdenken, maar later ondervond ek da'k bedrogen was. 'Ne

méprise. Ik heb daar 'en abuus gedaan. Da' was e leelijk abuus van au (u).

— Spr. *De abuzen zijn uit de wereld niet*, iedereen kan al eens een abuis begaan.

— *'En abuus hebben* of *doen*, zich vergissen, zich bedriegen, Fr. *se tromper*. De winkelier had e leelijk abuus: hij rekende vijf frang meer asdat de som bedroeg.

— *Abuus hebben* of *abuus zijn*, mis zijn, Fr. *s'être trompé*, *être dans l'erreur*. De West-Vlamingen kennen maar alleen *abuus zijn* (Z. DE BO) en de Hollanders maar alleen *abuis hebben* (Z. KRAMERS). De Antwerpenaars en Kempenaars gebruiken beide. Gij meent dat 'et vandaag de 15ᵉ is, maar ge zijt abuus: 't is de 14ᵉ. 't Is zooas ge zegt: ik had abuus. Ik meinde da' Jan hier voorbijging, maar 'k zal abuus geweest zijn. Hij zeet da' Frans vertrokken is, maar hij héet abuus: Frans is nog hier.

— *'t Is abuus*, 't is mis, Fr. *c'est une erreur*. Ge bewèèrt da' Brussel de grootste stad is van ons land, maar 't is abuus: Antwerpen is de grootste.

— *Abuus zijn*, w., onp. — Tegenvallen, verkeerd uitvallen. Hij meinde den ee(r)ste' prijs te hemmen, maar 't was abuus. Gij gelooft da' ge die plaats zult krijgen, maar 't zal abuus zijn, vrees ek.

— *Per abuus*, bij vergissing, Fr. *par erreur*. Dat is per abuus gebeurd. Dat heb ek per abuus gedaan.

— *Abuus gaan*, *loopen*, *rijden*, *enz.*, al gaande, loopende, rijdende een verkeerden weg inslaan. Gij gaat abuus. De voerman ree' 'en straat abuus.

ACCORDÉEREN (uitspr. *akkərdérən*), w., o. — In goede overeenkomst met elkander leven, Fr. *s'accorder*. Jan en Peer accordeeren goed. Man en vrouw accordeeren niet (zij leven in oneenigheid met elkander).

— Ook onp. 'Et accordeert daar nie' in dat huishouwen. 't Accordeert goed met die twee.

ACHE, samentrekking van *als gij*. — Ache nie' wijs en zijt, dan zulde gestraft wörren. Ache zoudt komen, verwittigt mij dan.

ACHTER, vz. 1° van plaats. *Achter den rug*, achterbaks, bij D. B. *achter rugge*. Kwaadspreken achter den rug. Achter den rug klappen.

— Gep. w. *Achter en veur*, overal. Ik zou achter en veur moeten zijn.

— *Achter de haag loopen*, haagschool houden, de school verzuimen, Fr. *faire l'école buissonnière* (K.), bij D. B. *achter hage loopen*. Meester, ge moet m'ne' jongen straffen: hij hee' gisteren achter de haag geloopen.

— 2° Van tijd. Na, Fr. *après*. D. B. Achter vandaag is de kermis uit. Achter morgen werk ik nie' meer. Achter 't Lof gaan ik wandelen. Gij kwaamt lank achter den tijd.

— 3° Van streving naar iets. Naar, achterna, Fr. *vers*. D. B.

— *Achter iemand* of *iet zijn*, opzoeken, trachten te vinden. De policie

ACHTERHESP, ACHTERHEPS, znw., v. — Achterbil, achterham van een verken. De veurhespen en de achterhespen. De achterhepsen zijn beter als de veurhepsen.

Ook **Achterste hesp**. Vrglk. VEURHESP.

ACHTERIJZER, znw., o. — Bij schoenmakers. Werktuig om het randje te groeven tusschen den schoen en den pollevie.

ACHTERKAMER, znw., v. — z. Wrdb.

— Fig. Het achterste, Fr. *le derrière*.

ACHTERKLAP, znw., m. — z. Wrdb.

— *Achterklap spreken*, veesten.

ACHTERLOOPEN, w. b., onsch. — Achterhalen, vinden, ontdekken, na daartoe de noodige stappen gedaan te hebben. T. Waar hedde dieën hond achterloopen? Hij weët altijd van alle niefs; waar dattem 'et achterloöpt, da' weët den duvel nie'.

ACHTERMER(K)T (ook *achtermät*), znw., v. — *In de achtermer(k)t zijn* of *zitten*, *in de achtermer(k)t geraken*, achteruit zijn met iets, in iets ten achtere geraken. (K.) Ik ben fel in de achtermert mè' me' werk. Ge zult in de achtermert geraken, as ge alle dagen oe' werk niet bij en houdt.

Ook **Achtergat** en **Achterwerk**.

ACHTERMEULEN, znw., m, — Bij mulders. De kant van het steenbed naast het stormeind. D. B.

Vrglk. VEURMEULEN.

ACHTERNAAM, znw., m. — Familienaam, geslachtsnaam, van. (Ook in Noord-Holl., Friesl., Drente en Groningen, z. B. en M.) Welk is uwen achternaam? Hij heet Dries. Mè' z'ne' veurnaam of mè' z'nen achternaam?

ACHTERNAAR, bw. — Achterna. Z. NAAR.

ACHTERNABOLLEN, ACHTERNAARBOLLEN, w., o. — Z. NABOLLEN.

ACHTERNAKNIPSEN, ACHTERNAARKNIPSEN, w., o. — Z. NAKNIPSEN.

ACHTERNARITSEN, ACHTERNAARRITSEN, w., b. — Ter sluik volgen. T., R., Kl., Br. Hij ritste mij achterna.

— Ook *van achterna(aar)ritsen*. Den hond was mij van achternageritst. — Z. RITSEN.

ACHTERNASCHIETEN, ACHTERNAARSCHIETEN, w., o. — Z. NASCHIETEN.

ACHTERNOEN (ook *achtenoen*), znw., m. — Namiddag, Eng. *afternoon*. Ik gaan dezen achternoen wa' wandelen. Sch., D. B. en R.

— Namiddagbrood, Fr. *goûter*, te Gent *vierboterham* (vieruurboterham). Heddegij oewen achternoen al binnen?

— *Te achternoen*, *t'achternoen*, dezen namiddag.

— *'s Achternoens*, 's namiddags.
— Kram. noemt dit w. ten onrechte verouderd.

ACHTEROVERMORGEN, Kemp. **ACHTEROVERMERGEN**, bw. — Den dag na overmorgen. T., R. en Kil.
Ook **Eksterovermorgen**.

ACHTERPLAN, znw., o. — Z. ACHTERBERD.

ACHTERPOORT, znw., v. — z. Wrdb.
— Fig. Aars, achterste, *anus*, *podex*.
— Uitvlucht, Fr. *échappatoire*, *faux-fuyant*. Hij heet altijd 'en achterpoortje.

ACHTERSPON, znw., o. — De achterste zijplank van een bed.
Vrglk. VEURSPON.

ACHTERSTAAN, w., o. — Fig. Wijken, zwichten, onderdoen, met *veur*. Sch., R. Hij moet veur niemand nie' achterstaan. In 't muziek moet ik veur au (u) nie' achterstaan.
Ook **Achteruitstaan** en **Omstaan**.

ACHTERSTAL, znw., m. — Het achterste gedeelte van den stal, waar de mest gelegd wordt.

ACHTERSTE, bvw. — Fr. *de derrière*.
— *Achterste deur*, achterdeur, Fr. *porte de derrière*.
— *Achterste hesp*, z. ACHTERHESP.
— *Achterste pooten*, achterpooten. Dr.

ACHTERSTEL, znw., m. — Achterstal, achterstallige schuld, Fr. *arrérages*. D. B. Den achterstel betalen. Ge hèt den achterstel van verle(d)en jaar nog nie' betaald.

ACHTERSTELLIG, bvw. — Achterstallig, bij D. B. *achterstellend*. E kapitaal met de achterstellige intresten betalen.

ACHTERUIT, znw., m. — Achterplaats, plaats achter het huis, Fr. *cour de derrière*, *basse-cour*. Een huis mè' 'ne' kleinen achteruit.
— Te verwachten erfdeel. Sch. Hij hee' nog 'nen achteruit bij 'ne' suikeren oom.
— Spaarpot, appeltje tegen den dorst. Ze had 'ne' goeien achteruit, as ze trouwde.

ACHTERUITBOEREN, w., o., met *zijn*. — Achteruitgaan in stoffelijken zin. Dr. (Ook in Brab., z. Sch.). Die mens(ch)en boeren ziender oogen achteruit. As dieë koopman zoo blijft achteruitboeren, dan issem, eer 't e jaar voort is, gans(ch) ten ondere.

ACHTERUITGAAN, w., o. — z. Wrdb.
— Verg. *Achteruitgaan gelijk de zeeldraaiers*, slechte zaken maken.

ACHTERUITSTAAN, w., o. — z. ACHTERSTAAN.

ACHTERUITTREKKEN, w., o., met *zijn*. — Zich terug-

trekken, terugtreden, Fr. *se rétracter*. T. Praat hèet i genoeg, maar as 't op 't handelen aankomt, dan trekt i achteruit.

ACHTERVALLEN, w., b., onsch. — Loochenen, Fr. *nier* (**Z.** der **K**.). Ge moet da' nie' achtervallen, ik hem 'et mè' mijn eigen oogen gezien.

ACHTERVIJS, znw., v. — Bij timmerl. Aan sommige banken is aan het achtereinde der bank ook eene schroef aangebracht; deze heet *achtervijs*.

— Vrglk. VEURVIJS.

ACHTERWAARTSOVER, bw. — Achterover. (Ook in Brab., z. Sch. en te Gent). Hij viel achterwaartsover.

ACHTERWANG, znw., v. — Bij trapmakers. De wang of het zijstuk van eenen trap, dat tegen den muur komt.

Vrg. VEURWANG.

ACHTERWERK, znw., o. — *In zijn achterwerk zijn*, met iets ten achtere zijn. (**K.**) We zijn in ons achterwerk met den oo(g)st.

Ook **Achtergat** en **Achtermerkt**.

ACHTERZOOM, znw., m. — Bij mulders. De buitenste lat van het achterhekken, van boven tot onder de achterroede.

— Vrglk. VEURZOOM.

ACHTERZUKEN, w., b., onsch. — Achterloopen, achter iets zoeken. Ge moest die zaak is achterzuken. De vijffrankstukken van de' paus wörren fel achterzocht veur de oudheidkundige verzamelingen.

—ACHTIG, achterv. — Men vormt, met *achtig* achter zelfstandige naamwoorden te voegen, bijvoegl. woorden die zoowel vóór als achter het naamwoord kunnen staän en ook als bijwoorden kunnen voorkomen. *Achtig* beteekent 1° *gelijken op, iets hebbende van*, 2° *eene geneigdheid tot hetgeen het naamwoord uitdrukt*. Dat is hier 'ne steenachtige weg. Ik ben nie' fruitachtig. Da' water smaäkt kalkachtig. 'Ne mens(ch)achtigen hond. Onze knecht is niet pèèrdachtig. Hij is heel kerkachtig. Hij was heerachtig gekleed.

Tot de eerste soort behooren : *bierachtig, bloemachtig, borgemeesterachtig, broodachtig, fruitachtig, hondachtig, katachtig, kèèsachtig, melkachtig, menschachtig, papachtig, peerdachtig, schoolachtig, soepachtig, vleeschachtig, wijnachtig*, enz.

Veel van die afleidingen hebben eene dubbele beteekenis. *Een kerkachtig huis* is een huis dat op eene kerk gelijkt; *een kerkachtige mensch* is een mensch die geerne naar de kerk gaat. *Vleeschachtig* kan beteekenen 1° naar vleesch gelijkende, en 2° veel van vleesch houdende, enz. (Z. ook D. B. R. en M.).

— *Achtig* vormt ook, achter hoedanigheidsw. en werkw., talrijke bvw., die in de Wrdb. niet staan. Zulke zijn : *dikachtig, dunachtig, koudachtig, laatachtig, veelachtig*, enz.; — *bedriegachtig, draaiachtig, geefachtig, schrokachtig, schuifachtig, schrijfachtig, slibberachtig, trekachtig, verschietachtig, wasachtig, zaagachtig*, enz.

ACHTS, tlw. — De achtste. Hij zit achts op de bank. Ik ben achts (de achtste).

ACHTTIENMAANDER, znw. m. — Een peerd van achttien maanden. D. B.

ACHTUREBLOĔM, znw., v. — Eene hofbloem, in 't Fr. *hémérocale fauve* en in 't Lat. *Hemerocallis fulva*, L.

ACHTURELIJK, znw., o. — Lijkdienst om 8 uren. Wanneer wordt hij begraven? Ik denk dat 'et 'en achturelijk zal zijn.

— Verg. *E gezicht gelijk 'en achturelijk*, een bedrukt gezicht. Men heeft ook de samenstellingen *zesurelijk, zevenurelijk, negenurelijk, tienurelijk, elfurelijk, kerklijk* en *koorlijk.*

ACHTUREMIS, znw., v. — Mis die ten 8 uren begint. Ik gaan naar de achturemis, ga' gij naar de hoogmis.

Zoo ook *zesuremis, zevenuremis, negenuremis, tienuremis, kwaartjesmis, halfzesmis, halfzevenmis*, enz. (Ook zòò in Vl.)

ACTIE, znw., v. — Dwaze, onbezonnen daad. Hij hèet daar weer 'en actie aangevangen!

Te Antw. ook **Kapsie.**

AD, vgw. — Als, vóór een woord dat met *h* of eenen klinker begint. Ad oe' zuster komt... Ad Heintje daar is...

Ook **As.**

A(D)ER, znw., v. — Z. AAR.

A(D)ERSPACHT, znw., v. — Z. AARSPACHT.

A(D)VOCAAT, znw., m. — Fr. *avocat.* z. Wrdb.

— Fig. Iemand die goed ter taal is. 't Is 'nen avocaat (hij kan goed spreken).

— Verg. *Klappen gelijk 'nen a(d)vocaat*, gemakkelijk spreken, welsprekend zijn.

— *Lezen, schrijven gelijk 'nen a(d)vocaat*, uitmuntend kunnen lezen of schrijven. Sch., T. en R.

ADVOCATECONSCIENTIE, znw., v. — Het geweten van eenen advocaat.

— Spr. *'En a(d)vocateconscientie hebben met ijzer beslagen*, een rekbaar geweten, Fr. *une conscience élastique.* (K.)

***ADVOCATEDOOS,** znw., v. — « *Hij snuift uit zijne advocatendoos* » wordt, volgens Sch., te Antwerpen gezeid van iemand die, geene snuifdoos hebbende, uit zijne hand, tesch of uit een papieren zakje snuift.

AF, vz. en bw. — Wordt dikwijls gebruikt voor *van*, Eng. *of* D. B. Hij viel af den boom. Doet oewen hoed af oewe' kop. Neem 'et scheel is af de stoof. Haal 'et stroo af de' zolder.

— Zeer gewoon is *af* achter *hier, daar, er, waar*, waar de

schrijftaal *van* bezigt. D. B. Ik weet daar niks af. Wat weëttegij daar-af? Daar is geen spraak af. Hij kander den heelen winter af stoken. Daar zijn vier dochters, maar daar gaat er weer een af trouwen.

— Gep. w. *Af en aan*, weg en weer. Ik moet nie' doen as af en aan loopen. Hij ga' gedurig af en aan.

— *Af en toe*, nu en dan. Hfft. (Ook in Limb.). Hij komt mij af en toe is bezuken. Ik gaan der af en toe is hennen.

— *Af* komt in veel elliptische uitdrukkingen als gezegde voor. Het bier is af (afgetapt). Het brood is af (afkorstig). Het koren is af (afgepikt). Onze appelen zijn af (afgeplukt). Mijn werk, mijn huis is af (afgemaakt). Die mode is af (afgedragen). De zon is af (afgegaan), enz. R.

Het is af met dat paar = ze beminnen elkander niet meer. Zoo ook *aan*. *Er af zijn*, niet meer mogen voortspelen, van 't spel af zijn. *Hij is van zijn vrouw af*, hij heeft zijne vrouw verlaten. *Ze zijn vaneen af*, ze zijn gescheiden, sprek. van een huwelijk. *Ik bender af*, ik herinner het mij niet meer. *Ik wil er van af zijn*, ik laat het onbeslist, ik weet het niet goed meer: het kan tien, misschien wel vijftien jaar geleden zijn, ik wilder van af zijn.

— *Af*, als voorvoegsel, drukt in sommige samenstellingen, inzonderheid als *om strijd* er bij te pas komt, een overtreffen uit. *Iemand afdansen* is hem overtreffen in 't dansen. T. en R.

Tot dat slag van samenstellingen behooren *afdansen*, *afdorschen*, *afkaarten*, *afmaaien*, *afloopen*, *afpikken*, *afploegen*, *afrijden*, enz.

Soortgelijke werkwoorden kunnen soms *afgematheid*, een *niet meer kunnen* beduiden. *Ik zal Jan afdörs(ch)en*, ik zal zoolang met Jan dorschen, totdat hij van vermoeidheid moet ophouden. R.

Af kan, doch moet niet tot voorvoegsel dienen aan: *afbatsen*, *afbatteren*, *afhalen*, (iemand), *afkappen*, *afkletsen*, *afkomen*, *afkloppen*, *afmaaien*, *afplukken*, *afpriegelen*, *aframmelen*, *afranselen*, *afslagen* (noten afslagen of slagen), *afsnijden*, *afstampen*, *afzikkelen*, *afzweepen*, enz. R.

Af, als voorvoegsel en onmiddellijk voorafgegaan van *iet* of *wat*, dient tot versterking bij veel werkwoorden. R. Die verke(n)s kunnen wat afschreeuwen. Die mannen hebben gisteren iet afgevloekt.

Tot dat slag behooren: *afbabbelen*, *afdrinken*, *afliegen*, *afhoesten*, *afhuilen*, *afpraten*, *afrazen*, *afsjauwelen*, *afzagen*, *afzingen*, *afvloeken*, *afzuipen*, enz.

Af vormt ook talrijke samengestelde werkwoorden, die enkel in 't verleden deelwoord gebruikt worden en vergezeld zijn van *komen*. Zij hebben de weerde van een tegenwoordig deelwoord, voorafgegaan van *al*. *Afgehuild komen* geldt voor *afkomen al huilende*.

Van dit slag zijn: *afgebast*, *afgebeend*, *afgedabd*, *afgefloten*, *afgegaan*, *afgehoest*, *afgehuild*, *afgejankt*, *afgekeven*, *afgeloopen*, *afgepad*, *afgepikkeld*, *afgeraasd*, *afgereden*, *afgesakkerd*, *afgeschreeuwd*, *afgesjaffeld*, *afgestooten*, *afgestreken*, *afgevloekt*, *afgezwijmeld*, enz. (Ook in Vl.)

Vrglk. AAN.

AFBAAIEN en **AFBEIEN**, w., b, — Afbetten, Fr. *bassiner*. D. B. (**K.**) Den etter van 'en wond' afbaaien. Mee (met) e nat doëksken 'et bloed afbeien.

Z. BAAIEN, BEIEN.

AFBAARDEN, w., b. — Z. BAARSLAGEN. Het koren afbaarden.

AFBABBELEN, w., o., — Veel babbelen. Ze kan wat afbabbelen, as ze eens aan 't praten geraäkt.

Z. *Af*.

AFBAKEN, w., o. — Aftellen, een aftelrijm opzeggen, eer men begint te spelen. (**N. W.** der **K**.). De kinderen baken af, om te weten wie er aan is.

Elders **Aftellen**.

AFBATSEN, w., b. — In een spel dat *batsen* heet, met de vlakke hand op den rug slaan. (**K**.) Wie is er lest afgebatst?

— Fig. Aframmelen. (**K.**) Ze hemmen 'em daar is goed afgebatst.

AFBATTEREN, w., b. — Afranselen, aframmelen. Ze moesten dieë' kèrel maar is ferm afbatteren.

AFBEIEN, w., b. — Z. AFBAAIEN.

AFBIE(D)EN, **AFBEE(DE)N**, w., b. — Afdingen. D. B. Hij vroeg 30 fr., maar ik booi 5 fr. af, en ik had 'et. As ge in dieë' winkel iet koöpt, moette veul afbie(d)en, want ze derven er overvragen.

— Ook o. Hij koöpt nooit iet zonder afbie(d)en.

— *Iemand afbie(d)en*, boven iemands bod komen, meer bieden. R. Gij hèt mij afgeboien. As ge mij nie' afgebooien en hadt, dan had ek 'et huis gekocht.

Ook **Afhoogen** en **Afzetten**.

AFBIJTEN, w., b. — z. Wrdb.

— *Van de krib afbijten* wordt gezeid van peerden die, met andere moetende eten aan dezelfde krib, door bijten willen beletten dat deze aan de krib komen.

— Ook fig. van menschen. Ge zij' zoo mager en oe' bruurs en zusters zijn vet; ik geloof dat ze oe thuis van de krib afbijten.

— Fig. Afzien, verdragen, lijden. R. (Ook in O.-Vl., z. Sch.). Ik heb daar veul moeten afbijten. 'Ne mensch kan dikwijls veel afbijten eerdattem dood is.

— Spr. *Da(t) ge afziet, moette nie(t) afbijten* (scherts).

AFBLAASTEREN, **AFBLUISTEREN**, w., o., met *zijn*. — Afbladderen, afschelpen, bij schilfers afvallen, Fr. *s'écailler*. (**K.**) De verf blaästert van de' muur af. De deur is heel afgeblaästerd: ge moet ze laten herschilderen.

AFBLA(D)EN, **AFBLAAIEN** (uitspr. *afbloan*, *afblaoën*), w., b. — *'En bos(ch) afbla(d)en*, een bosch uitdoen en de boomen verkoopen. (**K.**) Dieën heer hée' meest al z'n boss(ch)en afgeblaaid. 'En afgeblaaid mastenbosch.

— Afbladeren, van de bladeren ontdoen, sprek. van groenten en voedergewassen. Koolen afbla(d)en. Sommige mens(ch)en blaaien de savooien af, in plaats van ze af te snijen. Den beet afblaaien en de blaren aan de beesten opvoeieren.

AFBLAZEN, w., o. — Ketel en machine kuischen en nazien door het werkvolk, daartoe aangesteld. **(A.)**

AFBLEKKEN, w., b. — Blekken, de schors afdoen, ontschorsen. (Ook in Brab., z. Sch.). 'En bos(ch) afblekken. De schörs afblekken. Ook **Blekken**.

— O., met *zijn*. Afschilferen, Fr. *s'écailler*. De kalk blekt van de' muur af. 'En afgeblekte deur.

AFBLEKKEN, w., b. — Bij kaartsp. De bovenste kaart omkeeren. Z. BLEKKEN.

AFBLOTTEN, w. o., met *zijn*. — Afschilferen, afvellen, het haar of de schors verliezen. **(K.)** De muur blot af. De verf is afgeblot. Ze' gezicht was afgeblot. Oewe kop begint af te blotten. Boomen die hun schörs verlieren, blotten af.

AFBLUISTEREN, w., o. — Z. AFBLAASTEREN.

AFBOLLEN, w., b. en o. — Afrollen. Bolt dieë' steen is van den berg af. De knikker bolde van de tafel af.

— Overtreffen in 't bollen. Z. AF. Ze zullen mij nie' afbollen !

AFBONKEN (in 't Z. en W. *afboĕnkən*), w., o., met *zijn*. — Afkaatsen, afspringen. Den bal boĕnkte van de tafel af.

AFBOOR(D)EN, w., b. — Afzetten, afleggen, den boord van een kleedingstuk met een boordsel beleggen. D. B. 'Ne' frak afboor(d)en mè' zij(d)e' nestel.

AFBÖ(R)STELEN, w., b. — Fig. Aframmelen, een pak slagen geven. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.) Ze hebben 'em daar is goed afgebö(r)steld.

AFBÖ(R)STELING, znw., v. — Rammeling, pak slagen. Ook **Bö(r)steling**.

AFBOSSEN, w., b.— Boomen afkappen.T. Boomen afbossen. **(K.)** Ook **Bossen**.

AFBOTEREN, w., b. — Afkarnen. **(K.)**

— *De stand afboteren*, boteren, karnen, totdat men al de boter uit de melk heeft. Ik zal komen, as ek de stand afgeboterd hem.

AFBOTSEN, w., b. — Geweldig afranselen. Ze moesten dieën deugeniet maar is vandeeg afbotsen.

O., met *zijn*. Afkaatsen, afspringen. Den bal botste van de tafel af.

AFBOTTEN, w., o., met *zijn*. — Afkaatsen. (Ook in Brab., z. Sch.). Den bal botte van de tafel af.

AFBOTTEREN, w., o., met *zijn*. — Met een dof gerucht beneden vallen of afdalen. Hij botterde van al de trappen af. Hij kwam de' zolder afgebotterd.

AFBRAAK, znw., m. en niet v — z. Wrdb.

AFBRANDEN, w., o., met *zijn*. — Door 't verbranden van zijn huis zijn goed verliezen. Hfft. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) Hij brandt alle botten af: ik geloof dattem 'et zelf aansteëkt. Die mens(ch)en zijn al twee keeren afgebrand. Ik zijn verle(d)en jaar afgebrand.

AFBRENGEN, w., b. -- Ontwennen, afleeren. D. B., T. en R. Wacht! mannecken, ik zal oe die leelijke manieren wel afbrengen. Ge moest oewe' zeun da' vloeken afbrengen.
Kil. Af-brenghen, *avocare, removere a proposito.*

AFBROĔMEN, w., b. — Afschuimen. (Z. der K.) (Ook in Brab., z. Sch.) De soëp afbroëmen.

AFDABBEN, w., b. — Al dabbende, al wroetende in den grond, afscheiden. (K.) De pataten van de' struik afdabben.
— Veel gaan, met een denkbeeld van moeite of onbehendigheid. (K.) Ik hem vandaag al wat afgedabd!
— *Afgedabd komen*, al dabbende afkomen. (K.) Hij kwam afgedabd.

AFDAVEREN, w. b. -- Aframmelen, afrossen. (K.)

AFDEELEN, Kemp. ook **AFDEILEN**, w., o. — Afrekenen bij scheiding en deeling. Hfft., T. en R. De erfgenamen hebben afgedeeld. Ik en mijn zusters zijnder uitgescheên met boeren, en me hemmen afgedeild. As ons moetje (moei) sterft, dan moete-me met tweeën afdeelen.
Ook **Afpaarten**.

AFDEESELEN, w. b. — Bij timmerl., kuipers, enz. Met eenen deesel afkappen, Fr. *couper avec une herminette.*

AFDJANGELEN, **AFDJENGELEN** en **AFDJINGELEN**, w., o. — Afdingen, Fr. *rabattre du prix en marchandant*, bij D. B. *afdangelen*. Hij kan nie' koopen of hij moet afdjangelen.

AFDJOKKEN, w., b. — Betalen, leggen met den bijzin van gepraamd. Héet em (heeft hij) al afgedjokt? Ik heb 1000 frang moeten afdjokken.
Ook **Afdokken** en **Afdoppen**.

AFDOEFELEN, w., b. — Freq. van *afdoëfen*. Aframmelen. Ik zou me daar nie' gèren laten afdoëfelen.
Ook **Aftoefelen**.

AFDOĔFEN, w., b. — Doëfen, vuistslagen geven op den rug. Iemand afdoëfen.

AFDOEN, w., b. — Aftruggelen, vooral in 't spel. D. B. (**K.**) Speëlt nie' mè' hem, jongen, want hij zal oe al oe' geld afdoen.

— Afmaaien, afpikken, afsnijden, afplukken, afscheren. 'Nen bemd afdoen (afmaaien). Het koren afdoen (afpikken). Zijn haar laten afdoen (afsnijden). De appelen afdoen (afplukken). Zijnen baard laten afdoen (afscheren).

— Spr. *Iemand den baard afdoen*, hem overtreffen. T. Hij laat em van niemand den baad afdoen. In 't muziek doet hij u den baard af.

— *Stroppen afdoen*, de stroppen of strikken, die vogelvangers of stroopers gezet hebben, losmaken om er de gevangen vogelen of het wild uit te halen. (**K.**)

— *De(n) stal afdoen*, den mest uit den stal trekken. (**K.**)

— *Iet* of *wat afdoen van huilen, schreeuwen, tieren, vloeken*, enz., veel huilen, schreeuwen, tieren, vloeken, enz. Die ärm' kinderen de(d)en iet af van schreeuwen, as heur moeder dood was. Hij kan wat afdoen van vloeken as i zat is. Hij hée' weer wat afgedaan van zagen en klagen.

AFDOEZEN, w., b. — Doezen, d. i. slagen op den rug geven (in sommige kinderspelen). (**K.**) Jan is er aan : doest hem af.

AFDOKKEN, w., b. — Betalen, geld leggen. Hij wilt mij geen schaëvergoeiing geven, maar 'k zal 'em in 't recht trekken, en dan zal em wel moeten afdokken.

Ook **Afdjokken** en **Afdoppen.**

AFDONDEREN, w., o., met *zijn*. — Met groot gerucht afvallen. Hij kwam de trappen afgedonderd.

AFDOPPEN, w., b. — Al doppende afvegen. D. B. Dop 'et water van de tafel af mee 'en doëksken. Hij dopten 'et bloed van ze' gezicht af. Z. DOPPEN.

AFDOPPEN, w., b. — Betalen, leggen. Ge zij' verloren : dopt maar af. Hij is veul te gierig om 'ne' vijffrang af te doppen.

Ook **Afdokken** en **Afdjokken.**

AFDÖRS(CH)EN (Kemp. ook *afdössən*), w., b. — Ten einde dorschen. D. B., Sch. De schuur afdörs(ch)en. Me hemmen nu dertig schooven afgedörs(ch)en.

— Aframmelen, afrossen. (**K.**) Iemand geweldig afdörs(ch)en.

— Overtreffen in 't dorschen. (Z. AF.) (**K.**) 'k Zou is willen zien, wie mij zou afdörs(ch)en !

AFDRAGEN, w., b. — Bij steenbakkers. De steenen of gevulde vormen van de werkbank naar de droogplaats dragen. R. Wij hemmen vandaag eenige duzenden steen afgedragen.

— Ook o. Ik heb deze' veurnoen altijd moeten afdragen.

AFDRAGER, znw., m. — Bij steenb. Werkman, die de steenen of gevulde vormen afdraagt. R.

AFDRINKEN, w., b. — Leegdrinken, Fr. *vider en buvant.*

[illegible]

[illegible] — [illegible] het weinig [illegible]

[illegible] ... [illegible] te [illegible] afgeren.

[illegible] afreten [illegible] sterk [illegible]

[illegible], [illegible]

[illegible] hebben, [illegible] een affront aandoen. A. [illegible]

[illegible] complimenten nemen, [illegible] men aange- [illegible]

[illegible], [illegible] — [illegible], Fr. *offensant, insultant.*

AFFUTSELEN, w., b. — Ontfutselen. Ze hemmen 'em al ze' geld afgefutseld.

AFGAAN, w., b. — Verlaten, verzaken, verloochenen, Fr. *renier, abandonner*. D. B. Het geloof afgaan. « Mag men wel bij tooveraars en waarzeggers te rade gaan? Geenszins; want dit is God *afgegaan* en den duivel aangehangen... (*Mechelsche Catechismus*).

— Al gaande iets onderzoeken, b. v. om er de weerde van op te nemen. (**K.**) T. Ik moet die boomen, die koopen hout nog is afgaan.

— *Personen afgaan*, bij den eenen voor en den anderen na gaan om hun iets te vragen of te melden. T. As ge die plaats wilt hebben, moette al de gemeenteraadsleden afgaan.

— *Huizen, herbergen, enz. afgaan*, in alle huizen, herbergen, enz. binnengaan. Dieën bèdelèèr ging al de huizen van 't dörp af. Mè' Nieuwjaarsavend gaan de kinderen de huizen af om te zingen. De zatlap gaat de herbergen af. Al de winkels afgaan.

Ook **Afloopen**.

O., met *zijn*. Huiswaarts keeren. R. Gade gij mee af? Hij is mee ons afgegaan.

— Afgedaan (afgekapt, afgemaaid, afgepikt, afgesneden, afgeplukt) worden. Mergen gaan mijn appelen af. Da' bos(ch) gaat hier te naaste week af. Mijn hooi ga' vandaag nog af.

— Verkleuren, zijne kleur verliezen of verschieten. D. B. Die stof gaat hard af. Behangselpapier mè' blauw' bloemen ga' leelijk af. Ze droeg e kleed da' gans(ch) afgegaan was.

— Wordt gezeid van jong hout, waarvan de schors lost, wanneer men er op slaat. De kinderen maken in 't voorjaar fluitjes uit den bast van jonge twijgen. Spörk en elzenhout gaan gemakkelijk af. Dat hout ga' moeilijk af.

Fluitje, fluitje *gade* nie' *af*?
'k Slaag oe koppen en ooren af.
Koppen en ooren, nog nie' genoeg?
Dan zulle-m'oe nog wa' pressen
Met ons scherpe messen,
Dan is ons fluitjen af.

(*Rijmken dat de kinderen zingen, terwijl zij de schors loskloppen*).

— Met *hebben* en *zijn*. Bevallig, handig door iemand verricht worden, hem staan. D. B. Hij moest 'en dichtjen opzeggen, en da' ging hem af. Da' werk gaat oe nie' af. Da' spel is 'em slecht afgegaan. Het dansen ga' mij zoo goed nie' meer af as over twintig jaar. « Als hij soms nog poogde iets aardigs te zeggen, *ging* het hem niet meer *af*. » (CONSCIENCE. *Het Geluk van rijk te zijn*, 21.)

— *'t Gaat hard af*, 't valt hard. (Ook in Limb.) Eerst den heer gespeëld hebben en nu op z'n daggelden moeten gaan, da' gaat hard af. 't Gaat hard af, as ge altijd in weëlde gelèèfd hèt en ge moet in oewen ouwen dag van den ärme gehouwen wörren.

AFGAFFELEN, w., b., — Met eene gaffel afsteken of ontladen. (K.) (Ook in Brab., z. Sch.). Helpt die kār koren is afgaffelen.

AFGAPEN, w., b. — Afloeren, afzien, afspieden. Hij komt hier alles afgapen.

AFGEBAKKEN, verl. dlw. — *Afgebakken vet* is vet dat voortkomt van gebakken vleesch, inzonderheid spek of hesp.

Afgesmolten vet daarentegen is vet van gesmolten roet of verkenslies. (Zoo ook in Brab., z. Sch.).

AFGEPSEN, w., b. — Afranselen, afrossen. Ze moesten dieën is goed afgepsen.

— 't W. is eigenlijk *afgispen*, d. i. met eene *gisp*, een wisje afslaan.

Ook **Gepsen.**

AFGERAKEN, w., o., met *zijn*. — Geëindigd, afgeplukt, afgemaaid, afgesneden, enz. geraken. Me' werk wilt nie' afgeraken. De appelen geraken nie' af, as ge nie' wa' rapper aanplukt. Het bier is endelijk afgeraakt.

— *'t Is afgeraakt* met die twee = ze zijn vijanden geworden.

AFGESMOLTEN, verl. dlw. — Z. AFGEBAKKEN.

AFGESTOOTEN, verl. dlw. — *Afgestooten komen*, schertsend gezeid voor Afkomen, aankomen. R. Hij komt ginder afgestooten.

Ook **Aangestooten.**

AFGESTORVEN Kemp. ook **AFGESTURVEN**, verl. dlw.

— *Afgestorven zijn*, geene bloedverwantschap meer zijn door het overlijden van bloedverwanten. Gadegij oewe' nonkel nog bezuken ?... Eertijds ging ek er nogal veul narrtoe, maar deur de dood van tant', die 'en zuster was van me' moeder, is 't zoo 'en bitjen afgestörven.

AFGESTREKEN, verl. dlw. — *Afgestreken komen*, traagzaam, met sleepende voeten afkomen. (K.) Hij komt ginder afgestreken : hij zal waarschijnlijk nie' goed derven binnenkomen.

AFGEVEN, w., b. — Eene gedachte met woorden te kennen geven, een gedicht, een lied voordragen. T. Geëft gij is e lieken af. Jan zal is 'en dichtjen afgeven. Ik gaan me' lijfstuk afgeven.

— *Iet goed, slecht, aardig*, enz. *afgeven*, iets goed, slecht, aardig verrichten, inz. voordragen. Hij gaf z'n redevoering maar gebrekkig af. Onze pastoor hee' ze' sermoon goed afgegeven. Da' manneken geëft ze' stukske puik af.

— Ook met het onbep. *het* tot voorwerp. Hij moet 'et daar maar aardig afgegeven hemmen (hij heeft zich daar aardig gedragen). Ge gavet (gaaft het) daar schoon af. De meester heget (heeft het) goed afgegeven (heeft goed gesproken). Gij meugt da' zòò nie' afgeven. Mijne vrind heget goed afgegeven op 't exaam : hij hée' bekanst al de punten gewonnen.

Het *Wrdb. der Ned. Taal* en V. D. zeggen dat *afgeven* in de bet. van « eene gedachte met woorden te kennen geven » verouderd is. In de prov. Antw. niet, evenmin als in 't Hag. en Kl.-Br. (z. T.)

— O. Uitvallen op of tegen, uitvaren tegen. Hedde ze hooren afgeven tegen heur moeder? 't Was schand!

AFGEZET, bvw. — *Afgezette heiligdag*, heiligdag, waarop men niet meer als vroeger verplicht is mis te hooren en zich van s'afelijken arbeid te onthouden. Lichtmis is 'nen afgezetten heiligdag. Op den buiten vieren de mens(ch)en deurgaans de afgezette heiligdagen zoowel als de gebooien (geboden heiligdagen). Te Gent *afgesteld*.

— Sch. geeft ook **afgebroken heiligdag*, welke uitdrukking ik nog niet gehoord heb. Men zegt echter *gebroken dag*, *gebroken week*. Z. GEBROKEN.

— Bij landb. Verbasterd, verwilderd, verloopen, sprek. van aardappels, erwten, boonen, enz., die, door 't langdurig planten, weinig of niets meer opbrengen. (K.) Mijn erten zijn afgezet, ik zal ze moeten vernieven (vernieuwen). 'En afgezette soort van pataten.

AFGOEIEN, w., b. — Afgooien, afwerpen, z. Wrdb.

AFGRITSELEN, w., b. — Afrijven, Fr. *râtisser*. (Z. en Z. O. der K.) De' weg afgritselen. 't Onkruid van 't veld afgritselen. Z. GRITSEL.

AFGROEZEN, w., b. — Van den groes, van de graszoden ontdoen. (K.) E stuksken grond dat mè' gers bewassen is, afgroezen. Z. GROES.

AFHAGELEN, w., o., met *zijn*. — Verhagelen, door den hagel afgeslagen worden. Sch. Het koren is letterlijk afgehageld. As die vlaag overkomt, is 't kans dat de vruchten weer afhagelen, gelijk verle(d)en jaar.

Ook **Verhagelen.**

AFHAKKELEN, w., b. — Al hakkelende opzeggen of voordragen. (Ook in Brab., z. Sch.) Gij hèt oe' les nie' opgezeed, maar afgehakkeld.

— Veel hakkelen (z. AF). Hij hee' weer wat afgehakkeld.

AFHAKKEN, w., b. — Met eene hak afkappen. Onkruid afhakken.

— Wegens het verschil tusschen *hakken* en *kappen*, z. HAKKEN.

AFHALEN, w., b. — De krachten benemen, Fr. *exténuer*. D. B. De ziekten hèet 'em fel afgehaald. De körts kan iemand geweldig afhalen.

— Schraal, mager doen worden. (Ook in Brab., z. Sch.) Die koei is fel afgehaald.

— Bij timmerl. Met de schaaf of een ander werktuig verminderen. 'En plank afhalen (d. i. verdunnen of versmallen).

— Bij smeden. z. BIJTEN.

— Bij dokters, vroedvrouwen en veeartsen. Eene vrucht uit den schoot der moeder halen. T. De peerdemeester moet het veulen komen afhalen.

— O. Wordt gezeid bij 't slijpen van een werktuig op den slijpsteen. Is de slijpsteen van zachte hoedanigheid, zoodat hij spoedig eene scherpe snede aan het werktuig geeft, dan zegt men dat hij goed afhaalt. In het tegenovergesteld geval, dat hij slecht afhaalt.

AFHANG, AFHANK, znw., m. — Afdak, 't zij dit de verlenging is van een dak, 't zij dat het alleen staat, Fr. *hangar, auvent, appentis.* T. en R.

Kil. Af-hangh, *appendix ædificii.*

AFHAREN, w., b. — Wordt gezeid van eenen snijdenden wind die in 't voorjaar het jonge graan schraal en spichtig maakt. (K.) De noordenwind heget (heeft het) koren afgehaard. De terf is leelijk afgehaard.

— Ook o., met *zijn.* Het koren haart af, als er te veul kou komt.

Kil. Be-haeren, *gelido vento afflare sive adhalare,* enz.

AFHOE(D)EN, AFHU(D)EN (uitspr. *afhoëiən, afhuën*), w., b. — Afweiden, afgrazen. (K.) T., R. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) De koeien hemmen al 'en groote plek spörrie afgehoeid. In sommige streken mèjen (maaien) ze den toemaat nie', maar ze laten 'em deur de beesten afhuën.

AFHOMPEN, (in 't Z. en W. *afhoëmpən*), w., b. — Met hompen, grove stukken afsnijden. (K.) T., R., Sch. Wie héet da' brood zoo afgehompt? Is da' snijen? Ge hoëmpt oe daar 'nen boterham af van wel twee vingeren dik.

AFHOOGEN, w., b. — Boven iemands bod komen, 't zij door meer te bieden, 't zij door verdieren te zetten. Sch. Ik meinde dat ik op den ee(r)ste' koop zou blijven staan zijn, maar m'ne gebuur hoogde mij af.

Ook **Afbieden** en **Afzetten.**

— Afvoeren. (Sch. voor Brab.) 'Nen heuvel afhoogen.

AFHOOIEN, w., b. — Afmaaien en het afgemaaide tot hooi maken, in stede van het groen af te voederen. (K.) (Ook in 't Z. van O.-Vl., z. *Loquela,* nr 11, 1892, bl. 81.) Een landbouwer hooit eene klaverplek, een spurrieveld, enz. af, wanneer hij, te veel groen voeder hebbende, den klaver of de spurrie niet seffens kan gebruiken. In plaats van m'ne' kleinen bemd van de beesten te laten afweien, zal ek 'em afhooien.

AFHOOZEN (in sommige streken *afhuëzən*), w., b. — Eenen put, vijver, een ven of eene gracht leegscheppen. (K.) Sch. E ven afhoozen, om de' visch te vangen. Z. HOOZEN.

AFHOU(D)EN, w., o. — Ophouden met iemand lastig te vallen

(in vragende en ontkennende wendingen). Hij zal nie' afhouwen van vragen, veurda' 'k 'em geld gegeven hem. Ik hem oe nu al zoo dikkes geholpen, en toch houde nie' af mè' bèdelen. Zulde endelijk afhouwen mè' zagen ?

AFHU(D)EN, w., b. — Z. AFHOE(D)EN.

AFKALVEN, (uitspr. *afkalPvən*), w., o., met *zijn*. — Afschieten, afzakken, afbrokkelen, sprek. van aarde, enz. De kant van die gracht kalft af. De èèrd van dieën hoop is afgekalfd.

— Ook b. Doen afkalven, doen afbrokkelen. 'Nen hoop zavel afkalven met er op te loopen. 'Ne' grachtkant afkalven.

AFKAPPEN, w., b. — Fr. *couper*, *trancher*, z. Wrdb.

— Hetzelfde als het Holl. *afhakken*, in stukken kappen, in stukken afdeelen, Fr. *détailler*. Morgen komt de slachter 't verken afkappen.

AFKĀRREN, w., b. — Met de kar de aarde van een stuk grond afvoeren. D. B. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.)

AFKEGELEN, w., b. — Afwerpen. De appelen van 'nen boom afkegelen. De deugenieten van jonge(n)s zijn de noten aan 't afkegelen.

— Overwinnen in 't kegelspel. Hij zal de beste spelers afkegelen. Me hemmen de heel' kompanie afgekegeld.

AFKEMMEN, w., b. — Afkammen, Fr. *peigner*.

— Fig. Duchtig bekijven, doorhalen. Ik heb den deugeniet is goed afgekemd.

AFKEMMING, znw., v. — Duchtige bekijving.
Ook **Kemming**.

AFKÈREN, w., b. — Afvegen met eenen bezem of borstel. (Ook in Brab., z. Sch.). De' zolder afkèren. Kèèrt de' steenpad eens af.

AFKERTELEN, w., b. — Afkerven. (K.) Nen boterham afkertelen.

AFKETSEN, w., o., met *zijn*. — Afkaatsen.

— Fig. *Iet afketsen*, afweren, afwenden, iets van zijnen rug schudden. Hij gelastte mij mee' 'en lastige zaak, maar ik ketsten 'et af.

— *Afgeketst*, mislukt. Het houwelijk van F. is afgeketst.

AFKEUTEREN, w., b. — Afjagen met eenen stok of zoo iets. Keutert 'em is van de' zolder af. Ik wier van de leer afgekeuterd.

AFKLADDEREN, w., b. — Slordig, vuil afwerken, sprekende van schrijfwerk. Hij hee' ze' werk weer afgekladderd.

* Sch. geeft het ook voor Antwerpen op in den zin van Afkuischen, afvegen. In die beteekenis heb ik het nog niet gehoord.

AFKLAVETTEREN, w., b., — Afranselen, aframmelen.

— *Afgeklavetterd komen*, met klepperende, met kletterende stap-

pen afgeloopen komen, gezeid van iemand die gescheurde klompen aan de voeten heeft, van een peerd dat een of meer hoefijzers los heeft staan, enz. Z. KLAVETTEREN.

AFKLETSEN, w., b. — Kletsen geven. T. 'k Zal oe daar seffe(n)s is wat afkletsen.

Fig. *Iet afkletsen*, iets weigeren, niet aanveerden, afketsen. Sch. Hij meende mij mee' 'en schörfte commissie te gelasten, maar ik kletsten 'et af.

— Haastig en zonder zorg afmaken. D. B., T., R. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij héet da' werk op één uur afgekletst, terwijl dat er wel 'ne gans(ch)en dag noodig was om het behoorlijk te maken.

AFKLEUTEREN, w. b. — Al kleuterende afwerken. Eindelijk was het wage(n)sken afgekleuterd. (Ook in Brab., z. Sch.)

— Veel kleuteren. Hij héet al wat afgekleuterd vandaag. Z. KLEUTEREN.

AFKLUPPELEN, w., b. — Met kluppels, met stokken afslaan, bij D. B. *afklippelen*. (K.) Noten afkluppelen.

Ook **Kluppelen.**

AFKNEUKELEN, w., b. — Door kneukelen, d. i. hard werken, afmaken. (K.) Ik heb da' werk alleen moeten afkneukelen.

— Veel kneukelen. Ik heb vandaag wat afgekneukeld! Z. KNEUKELEN.

AFKNOËFELEN en **AFKNUFFELEN,** w., b. — Moeilijk knabbelende afknagen. 'Nen ouwe vent, dieën 'en taai' ruggebroodkörst aan 't afknoëfelen was. Z. KNOEFELEN.

AFKOMEN, w., o. — z. Wrdb.

— Verg. *Afkomen gelijk de hagelbollen*, zeer talrijk; *gelijk 'nen bèèr op zokken*, stil, ook fig.

— Fig. *Iemand hooren afkomen*, zijn inzicht raden, hem doorgronden. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.) Hij zee niet duidelijk wat hij begeerde, maar 'k hoorden 'em toch afkomen.

Ook **Aankomen** en **Komen.**

AFKOOVEN, w., b. — Kooven, d. i. oorvegen geven. Iemand wat afkooven. Z. KOOF.

AFKÖRTEN, (Kemp. ook *afköttən*), w., b. — Afdoen, baten, helpen. Al da' ge zegt, kört niemendallen af. Ge hèt nu zooveul woorden verspeëld om 'em dat aan 't verstand te brengen, maar wat heget (heeft het) afgekört?

Ook **Körten.**

AFKRABBEN, w., o., met *zijn*. — Schertsend gezeid voor Vertrekken, weggaan. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij krabt af, ziede 'm gaan? Laat 'em maar afkrabben, dan zijn me van zijne' zaag af. Assem 'en uur of twee gezeten had, krabden em endelijk af.

— B. Slafelijk werken doorstaan. Die mens(ch)en moeten wat afkrabben om hun brood te verdienen.

AFKRIBBELEN, w., b. — Al kribbelende, Fr. *en griffonnant*, afschrijven. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij héet dieën opstel met de gauwten afgekribbeld. Kunde 't lezen ? Ik hem 'et met der haast moeten afkribbelen.

— Veel kribbelen. Ik heb de leste dagen wat afgekribbeld !

AFKRIJGEN, w., b. — Gekookt, gebraden of gestoofd krijgen. (K.) R. Me kunnen op die stoof niks afkrijgen.

AFKRUIFELEN (uitspr. *afkröffələn)*, w., o., met *zijn*. — Al kruifelende, al kruipende beneden komen. Hij kruifelde den trap af. De vogelroover kwam den boom afgekruifeld. Z. KRUIFELEN.

AFKUIS(CH)EN (uitspr. *afkössən*), w., b. — Afvegen, Fr. *essuyer, nettoyer*. Kuis(ch)t de tafel af. 'Ne' spiegel afkuis(ch)en mè' ne' natten doek. De glazen afkuis(ch)en.

— Fig. Aframmelen, een pak slaag geven. (A.) Ik zal dieën deugeniet is afkuis(ch)en.

— *Afgekuis(ch)t*, netjes, zuiver gekleed. Hij was goed afgekuis(ch)t.

AFLAAT, znw., m. — Fig. *Nen aflaat aan iet verdienen*, afmattenden arbeid aan iets moeten besteden. T., Kl.-Br. Aan zoo 'n Idioticon te maken is 'nen aflaat verdiend.

Daad van Aflaten, ophouden. Wordt maar gebruikt in de uitdrukking *zonder aflaat*, Hgd. *ohne Ablass*. R. Dat is alle dagen, zonder aflaat, dat dieë jongen zaagt om 'ne' nieven hoed meugen te koopen.

Kil. Af-laet, *cessatio*.

AFLAKKEN en **AFLEKKEN** (uitspr. *afläkkən*), w., b. — Aflikken, Fr. *lécher*. Zijn vingers aflakken. De kat lekt heur jongskes af.

AFLAPPEN, w., b. — Met der haast en slecht verrichten. Sch. Hij héet daar met de gauwte ze' werk afgelapt.

— Lappen, oorvegen geven. Ik zal oe daar seffens wat aflappen !

— Bij schoenmakers. Den zool, of beter den onderlap, tegen den rand naaien.

AFLATEN, w., o. — Ophouden met iemand lastig te vallen (in loochende en vragende wendingen), Hgd. *ablassen*. R. Hij laat nie' af mè' vragen. Zulde nu aflaten mè' bèdelen ? Hij zal nie' aflaten mè' zagen, veurdattem 'en speëlgoeddoos gekregen héet.

Ook **Afhouden**.

Kil. Af-laeten, *cessare*.

— *Melk aflaten*, het bezinksel, de melk van onder de zaan laten afloopen. T.

AFLATER, znw., m. — Afgedragen kleedingstuk. Draagdegij dieë' frak nog ? Och ! nee', 't is 'nen aflater, geëft 'em aan 'nen ärme' mens(ch).

AFLEGGEN, w., b. — Afzoomen, afboorden, den zoom met

eenig sieraad beleggen. (Ook in Brab., O.-Vl. en Kl.-Br., z. Sch.) E kleed afleggen me' zij(d)e' lint.

— Afgeven, teruggeven. Ge hèt mijn knikkers afgepakt, maar ge zult ze wel moeten afleggen, manneken !

— Bij spitters. De bovenste laag aarde met de spade afsteken en ter zijde leggen. (**K.**)

— *'Nen doo(d)en afleggen*, hem van het doodsbed leggen om hem te wasschen en het doodshemd aan te trekken. *Eenen doode afleggen* verschilt van *eenen doode lijken*. Z. LIJKEN.

AFLEI(D)ING, znw., v. — Uitschelding, strenge berisping. R. Iemand 'en aflei(d)ing geven. Ze gaven 'em daar 'en goei aflei(d)ing.

AFLEKKEN (uitspr. *afläkkən*), w., b. — Z. AFLAKKEN.

AFLETTEN, w., b. — Met de oogen volgen, nagaan, bespieden. T., R. Ik zal is afletten wat i daar allemaal aan 't verrichten is. Ge moest da' spel is afletten. Ik heb dat daar fijn afgelet.

AFLEZEN, w., b. — Bezweren, door bezweringen aflezen. D. B. De körts aflezen. 'En oud manneken dat de pijn van brandwonden kan aflezen.

Ook **Belezen** en **Overlezen**.

AFLICHTEN, w., b. — Met een licht langsheen de gasbuizen gaan, om te onderzoeken of er nergens reten in zijn, langswaar het gas ontsnapt (**A.**) Het aflichten is thans streng verboden, omdat het gevaarlijk is en ontploffingen kan veroorzaken.

AFLIKKEN, w., b. — Bij schoenmakers. Een paar schoenen afwerken met de boorden te likken of te glanzen. De schoenen zijn gemaakt, maar de gast moet ze nog aflikken.

AFLOOCHENEN, w., b. — Loochenen, ontkennen, Fr. *nier*. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) De beschuldigde loochenden alles hardnekkig af.

AFLOO(D)EN, w., b. — Bij metsers. Den rechten stand van eenen muur, enz. met het schietlood onderzoeken, Fr. *plomber*. D. B.

AFLOOPEN, w., o., met *zijn*. — Lens worden. D. B. Er is iet aan 't slot van de pomp : ze loöpt gedurig af. De pomp is afgeloopen : ge moet ze weer opgieten.

— Gauw spreken met eenen vloed van woorden. (**K.**) Hedde ze hooren afloopen?... Is me dat 'en babbelwijf !

— Verg. *Afloopen gelijk 'en bobijn, gelijk 'en rolleken*, gauw en zonder verpoozen spreken.

AFLUIZEN, w., b. — Afvleien, met fleemende woorden iemand iets afhandig maken, op eene hatelijke wijze iemand iets afpramen, bij D. B. *afleuzen*. Dieë grooten bengel luist de centen van de klein' kinderen af. Assem (als hij) bij drank is, weten ze 'm ze' geld af te luizen.

AFLUTSEN, w., b. — Alles achtereen afwinnen. Ze hebben al m'n knikkers afgelutst. Syn. **Afmullen.**

AFMAKEN, w., b. — Afsluiten, 't zij met eenen muur, eene haag, een schutsel of zoo iets. Ik gaan me' veld langs de' straatkant afmaken, want iedereen loöpt er over. 'Ne' grond, e stuk land afmaken met er ijzerdraad om te spannen.

AFMÈJEN, AFMEIEN, w., b., — Afmaaien. Fr. *faucher.*

AFMELDEN, (Kemp. ook *afmellən*), w., b. — Bij kaartspelers. Meer roem toonen dan iemand gemeld heeft. Z. MELDEN. Ik zal oewe' vijftienden afmelden !

AFMELKEN (uitspr. *afmellᵊkən*), w., b. — *'En koei afmelken*, ze zoolang houden totdat ze melk geeft, en ze daarna verkoopen. Me gaan ons koei verkoopen, maar me zullen ze ee(r)st afmelken. 'En afgemolken koei.

AFMEMELEN, w., o., met *zijn*. — Tot *memel*, d. i. molm overgaan en afvallen, sprek. van hout, Fr. *se vermouler*. Dieën deurstijl memelt leelijk af.

AFMETSEN, w., b. — Afmetselen. As dieë muur afgemetst is, hèet de metser gedaan.

AFMEUTELEN, w., o., met *zijn*. — Afbrokkelen, sprek. van muren, mortel, enz. De muur is afgemeuteld.

AFMOTTEN, in de Kemp. ook **AFMOTSEN**, w., b. — Motten, d. i. lappen, slagen geven. Ik zal oe daar is wat afmotten, afmotsen. Z. MOT.

AFMULLEN, w., b. — Z. AFLUTSEN.

AFNUS(CH)EN, AFNUZEN, w., b.— Bij timmerl. Afschuinen, den kant schuins afschaven of afsnijden, bij D. B. *afnoeschen*. Z. NUUS(CH).

AFOO(G)STEN, w., b. — Oogstende afrapen, afzanten. **(K.)** (Ook in Brab., z. Sch.) 'En plek koren afoosten (de achtergebleven aren teenemaal oprapen.) Z. OO(G)STEN.

AFPAARTEN, w., o. — Afrekenen bij scheiding en deeling. De erfgenamen hebben afgepaart. Gij hèt niks ne meer van mij te trekken : wij hemmen ommers afgepaart. As onzen oom sterft, moeteme gevieren afpaarten.
Ook **Afdeelen, Afdeilen.**

AFPADDEN, w., b. — Veel gaan, met eenen bijzin van moeite en onbehendigheid. **(K.)** Ik hem vandaag zes uren te voet afgepad. Z. PADDEN.

— *Afgepad komen*, moeilijk en onbehendig afkomen. Wie komt ginder afgepad ?

AFPAKKEN, w., b. — Afnemen, met of zonder drift of geweld. D. B. Iemand ze' geld afpakken. Pak 'et brood is van de tafel af.

AFPEEZEN, w., b. — Afkletsen, aframmelen. 'k Zal dieën afpeezen! Z. PEES.

Ook **Peezen**.

AFPEKKEN, w., b., — Afranselen, aframmelen. Ze hebben hem duchtig afgepekt. Z. PEK en PEKKING.

AFPELLEN, w., b. — De pel, de schors ontnemen, van de pel ontdoen. 'Ne' stok afpellen. 'Nen tak afpellen. Ajuin, noten, perzen afpellen. 'En hard ei afpellen.

— De Bo merkt zeer juist op: « *Afpellen, afpelen* verschilt van *afschellen* (*afschillen*); dit laatste bet. Met een mes afschaven, afschrooden, zoodanig dat men niet aleen de pelle afneemt, maar nog eene dunne laag van de vrucht die aan de pelle blijft kleven. Rauwe aardappelen schelt men af; gekookte pelt men af. Appels, peren, rapen worden afgescheld, niet afgepeld. — De *pelle* is maar het vel, het enkel omkleedsel, de *schelle* is iets meer. »

AFPÈREN, w., b. — Kletsen, lappen, oorvegen geven. 'k Zal oe bedeenen is wat afpèren, praatmaker! Z. PÈÈR.

AFPEUTEREN, w., b. — Afkloppen, een pak slaag geven. (K.)

AFPEUZELEN, w., b. — Afknagen, afkluiven. D. B. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) De beentjes schoon afpeuzelen. Den hond heget (heeft het) been afgepeuzeld.

AFPIKKELEN, w., b. — Al pikkelende ten einde gaan. Ik hem dieë' weg op twee uren afgepikkeld.

— Veel gaan al pikkelende. Hij hée' vandaag al wat afgepikkeld!

— *Afgepikkeld komen*, al pikkelende afkomen. Hij komt afgepikkeld! Z. PIKKELEN.

AFPIKKEN, w., b. — Afmaaien met de pik. 'Et koren wördt afgepikt. Ik moet nog 'en groote plek haver afpikken.

Ook **Pikken**.

AFPIKKEN, w., b. — *Wagons afpikken*, loshaken van andere wagons. (**A.**)

AFPITSEN, w., b. — Afnijpen, afknijpen, ook fig. Afpersen, afhouden, minder geven dan men schuldig is. Hij hée' 'nen halve' frang van m'n daghuur afgepitst. Z. PITSEN.

AFPLANEN, w., b. — Bij steenbakkers. Door middel van de plaan afstrijken. Z. PLANEN. Pannen afplanen.

AFPLUKKEN, w., b. — Op eene bedrieglijke wijze afhandig maken, vooral in 't spel. (**A.**) Ze zullen 'em al ze' geld afplukken.

AFPOEIEREN, w., b. — Aftruggelen (**A.**) Iemand geld afpoeieren.

AFPOOTEREN, w., b. — Op eene listige of bedrieglijke wijze

afnemen, ontfutselen, aftruggelen. (K.) Iemand ze' geld afpooteren. Z. POOTEREN.

AFPÖRREN, w., b. — Door hard werken afmaken. Endelijk heb ek da' werk afgepörd gekregen. Z. PÖRREN.

AFPRAMEN, w., b. — Afprengelen, aftruggelen. (K.) Ze hebben oe zeker weer geld afgepraamd ?

AFPRENGELEN, w., b. — Afdjangelen, nauw en scherp afdingen, Fr. *marchander, marchandailler.* (Ook in Limb.) Door lank loven en bie(d)en, heb ek er twee frang afgeprengeld gekregen. Hij koopt nooit zonder afprengelen.

AFPROSSEN, w. b, — Afbeulen, ruw behandelen. E pèèrd afprossen, Fr. *surcharger un cheval.* De kinderen hemmen de kat afgeprost. Z. PROSSEN.

AFPUIMEN, w., b. — Bij schilders, enz. Afwrijven met puimsteen.

AFPULLEN, w., b. — Afpeuteren met de nagels of met een mesje, bij kleine stukjes aftrekken, bij D. B. en Sch. *afpulken.* 'En roof afpullen. De verf van 'en deur afpullen. Z. PULLEN.

AFRAGGEN, w., b. — Synoniem van *afkalven*, doch algemeener. Men kan eene stroo- of houtmijt, eenen hoop aarde, enz. *afraggen*, terwijl het gewoonlijk maar de kanten der grachten zijn die men *afkalft.* (N. W. der K.)

AFRAMMELEN, w., b. — Haastig en onachtzaam opzeggen. De leerling hee' z'n dicht nie' opgezeed, maar afgerammeld.

— Haastig en met eenen vloed van woorden iets vertellen, Heddegij verstaan wa' ze daar afgerammeld héet ?

AFRAZEN, w., b. — Veel en luidruchtig spreken, razen. T., R. Hij kan wat afrazen ! Ze hee' weer nie' weinig afgeraasd !

AFREGELEN, w., b. — Aflijnen, Fr. *ligner.* 'En blad papier afregelen. Krijg ek oewen regel en oe' potlood is om af te regelen ?

AFREPEN, w., b. — De zaadbollen van de vlasstengels aftrekken, met ze door de tanden van de *reep* te trekken. (K.)

Ook **Repen.**

AFRETTEREN, w. o., met *zijn.* — Al rollende afvallen, afglijden. De steen retterde van 't dak af. Z. RETTEREN.

AFREUZELEN, w., o., met *zijn.* — Zachtjes afrijzen. 'Ne' märrebol stilkkes laten afreuzelen. Z. REUZELEN.

AFRIJ, znw., m. — Weg langs waar men van het erf rijdt. Den afrij is langs hier.

— *Afrij* in de Wrdb. beteekent Afrit, helling die men te peerd moet afdalen, Fr. *descente.*

AFRIJ(D)EN, w., b. — Ten einde rijden. Ik zal dieë' weg wel op 'en uur afrijen.

— O., met *zijn*. Huiswaarts rijden. As ek m'n commissies gedaan hem, rij' ek af. Me zullen om 'en uur of twee afrijen.

— Fig. Met schaamte vertrekken, afdruipen. Hij kreeg' en duchtig pak slagen, en toen kostem afrijen.

— Spr. *Beter 'en oud pèèrd den nek afgere(d)en, als e jonk de been kapot*, z. PEERD.

AFRIJZEN, w., o., met *zijn*. — Rijzende afvallen, van kleine stukskens of brijzels, van zaad of graan, enz., bij Weil. *afrijselen* en bij D. B. *afreuzen*, *afreuzelen*. 'Et koren rijst van de kar af, as 'et te rijp is. De kalk rijst van 't dak af.

Kil. Af-rijsen, *delabi*.

— Afglijden. Hij liet 'em van den berg afrijzen. Daar kwam e steentje van den berg afgerezen.

— Ook **Afreuzelen**, zachtjes afrijzen. Z. RIJZEN.

AFRIKANEN, znw., m., mrv. — Eene hofbloem, in 't Fr. *tangète*, *œillet d'Inde* geheeten.

Ook **Fluweeltjes**, **Fraweeltjes** en **Stinkers**.

AFRITSEN, w., o., met *zijn*. — Afglijden, afschuiven. (K.) T. Ik ritste van de' weg af en ik viel in de gracht. Z. RITSEN.

AFROËFELEN, w., b. — Aframmelen, afranselen. Iemand wel wat afroëfelen.

— Bij timmerl. Ruwe stukken hout ontdoen van de ruwste oneffenheden en vezels door die met den voorlooper of strijkblok weg te nemen.

AFROEIEN, w., b. — Afsmijten, afwerpen, afgooien, bij D. B. *afrooien*. (K.) Die deugenieten van jongens zijn de noten aan 't afroeien. Roeit die vodden van de tafel af!

AFROSS(CH)EN, **AFROËS(CH)EN** en **AFRUSS(CH)EN**, w., b. — Den rosch, de zode afsteken. (K.) 'En wei afross(ch)en. 'Ne' gerskant afruss(ch)en. Z. ROS(CH).

AFRUIS(CH)EN (uitspr. *afrössən*), w., b. — Afwrijven, Fr. *essuyer*, *nettoyer*, *enlever en frottant*. Zijn tranen afruis(ch)en. Ziet toe da' ge de verf van de' muur nie' afruis(ch)t. Z. RUIS(CH)EN.

— Fig. Aframmelen, afrossen.

AFSCHAFFELEN, w., b. — Z. AFSJAFFELEN.

AFRUSS(CH)EN, w., b. — Z. AFROSSCHEN.

AFSCHALEN, w., b. — Bij timmerl. De schaal afschaven of afzagen langs twee of vier kanten. 'Nen balk afschalen.

Ook **Verschalen**.

AFSCHĀRREN w., b. — Afkrabben, afkrabben, Fr. *gratter*. Schārt die zwartigheid wa' van de' pot af.

— Door scharren, door iets met de handen naar zich toe te halen, doen afvallen. Gij schärt alles van de tafel af. Het kind schärde 'ne' schoone' melkpot van de kas af.

AFSCHEED (scherpl. *e*), znw., o. — Afscheid. D. B. Zijn afscheed krijgen. Afscheed nemen van iemand.

AFSCHEE(D)EN, w., b. en o. — Afscheiden. D. B.

AFSCHELDEN (uitspr. *afschellən*), w., b. — Uitschelden. Iemand afschellen. Ik wilden 'em reden doen verstaan, maar hij scheldde mij wel wat af.

— Veel schelden. Hij héet dezen avend wat afgescheld !

AFSCHELLEN, w., b. — Wegens het verschil tusschen *afpellen* en *afschellen*, z. AFPELLEN.

— Bij landb. Ondiep omploegen. (K.) T. (Ook in Brab., z. Sch.) Dat wordt gedaan als de stoppelen omgeploegd worden.

Ook **Omschellen.**

— Uitspraak van *afschelden*. Z. ald.

AFSCHERPEN, (uitspr. *afschïrrəpən*) w., b. — Bij smeden. De toppen van de stukken ijzer die aan elkander moeten gesmeed worden, scherp uitsmeden, Fr. *amorcer*.

AFSCHIETEN, w., b. — Aarde afwerpen met de schup. 'Nen hoop zavel afschieten.

— O., met *zijn*. Losschieten, afglijden. De koor(d) schiet van den dop af. Daar is 'en groote bres èèrd van den berg afgeschoten.

— Spr. *Meenen dat men den vogel afgeschoten heeft*, z. VOGEL.

AFSCHOBBEN, w., b. — Al schobbende betreden tot het einde toe. (K.) Ik heb de' lange' weg van hier naar de stad te voet afgeschobd.

— Afloopen al schobbende. (K.) Heel de stad afschobben.

— Veel schobben. (K.) Me hemmen dees week nogal wat afgeschobd !

— *Afgeschobd komen*, aangeloopen komen. (K.) Hij kwam afgeschobd. Z. SCHOBBEN.

AFSCHOĔFELEN, w., b. — Met eene *schoĕfel* effen maken. (K.) 'Ne' weg afschoëfelen. De hofpadden afschoëfelen.

AFSCHOĔFELEN, w., b. — Aftruggelen uit begeerlijkheid, uit gulzigheid. (K.) Dieë groote jongen schoëfelde ze' klein broerken z'ne' koëk af. Z. SCHOĔFELEN.

AFSCHOEPEN, w., b. — Afscheppen met de schoep. (K.) Me zullen van dieën hoop koren 'ne' zak afschoepen. Z. SCHOEP.

AFSCHOEREN, w., b. — Afschuren, Fr. *enlever en frottant*. (Z. O. der K.)

AFSCHOKKELEN en **AFSJOKKELEN**, w., o., met *zijn*.

— Freq. van Afschokken, afsjokken. Door schokkelen afvallen. Deur 't hard rijen is er e zakske van de' wagen afgeschokkeld. Z. SCHOKKELEN.

AFSCHOKKEN en **AFSJOKKEN**, w., o. — Z. AFSCHOKKELEN.

AFSCHÖRPELING (uitspr. *afschörr^ep^eling*), znw., m. — Z. SCHÖRPELING.

AFSCHÖRPEN, (uitspr. *afschörr^ep^en*), w., b. — Bij timmerl. Met de schorpzaag afzagen. De' kant van 'en plank afschörpen. Z. SCHÖRPEN.

AFSCHRAFELEN, w., b. — Aftruggelen uit schraapzucht. 'Nen arme' mens(ch) geld afschrafelen.

— Afsnijden met eene zikkel. (K.) 'Ne' pand gers afschrafelen.

Ook **Schrafelen**.

AFSCHRIJVEN, w., b. — Bij smeden en timmerl. De afmetingen van een werk op het plaatijzer of het hout afteekenen, Fr. *marquer, tracer*.

Ook **Afteekenen**.

— Schriftelijk afzeggen. Hij had mij beloofd van met de kermis te komen, maar nu héet em 'et afgeschreven. As ge nie' komen en kunt, schrijf 'et dan af. Ze héet heure' vrijer afgeschreven. Ik zal mijnen bakker afschrijven.

AFSCHROOIEN, w., b. — Bij smeden. Een stuk gloeiend ijzer op de schrooi of den aambeeldbeitel afkappen. E stuk ijzer afschrooien. Z. SCHROOI.

AFSCHROOMEN, w., b. — Afwrijven, afschrijnen, sprek. van de huid (A.) Oe' kaak is afgeschroomd (als de kaak er uitziet, alsof er het vel afgeschrijnd of afgewreven is.)

AFSCHUIFELEN, (uitspr. *afschöff^el^en*), w., b. — Met eene schup of spade lichtjes afsteken. (K.) Den hofpad afschuifelen.

— *Afschuifelen* verschilt van *afschoëfelen*, dat met eene schoefel gedaan wordt.

AFSCHUIVEN, w., o., met *zijn*. — Vertrekken, heengaan. (K.) Dieë vervelende zageman wilde maar nie' afschuiven. Den herbergier zou gèren gaan slapen hebben, maar niemand van 't gezelschap wou afschuiven. Toen hij nie' meer wilde tappen of schenken, schoven ze toch endelijk af.

Ook **Schuiven**.

AFSCHUPPEN, w., b. — Hetzelfde als het Holl. Afschoppen. Z. Wrdb.

AFSEEZEN, w., b. — Snel afloopen. Ik hem heel 'et dorp afgeseesd om 'em te vinden.

— Tot het einde toe afloopen. 'Ne' weg, die 'en uur gaans lank is, op drij kwartiers afseezen.

— Veel seezen. Ik heb vandaag al wat afgeseesd!

— *Afgeseesd komen*, snel afgeloopen komen. Den briefdrager komt ginder afgeseesd. Z. SEEZEN.

AFSJAFFELEN, ook **AFSCHAFFELEN**, w,, b. — Al sjaffelende doen afzakken. De kinderen hebben dieën hoop zavel heel en gans(ch) afgesjaffeld.

O., met *zijn*. Al schaffelende, sleffende, met de voeten schuivende afkomen. Met moeite sjaffelde den ouwe man den trap af. Hij kwam in den donkere de' zolder afgeschaffeld. Z. SCHAFFELEN en SJAFFELEN.

AFSJIKKEN, w., b. — Lijden, uitstaan, verduren. (**A**.) Hij hèet daar veul afgesjikt. Ge zult daar nogal afsjikken.

AFSJOĔFELEN, w., met *zijn*. — Afkomen al sjoĕfelende, z. SJOĔFELEN. Grootvader sjoĕfelde den trap af. Hij komt ginder afgesjoĕfeld. Z. SJOĔFELEN.

AFSJOMPELEN (in 't Z. en W. *afsjoĕmpələn*), w., o.. met *zijn*. — Afstrompelen. Den ouwe sjompelde den trap af. Afgesjoĕmpeld komen. Z. SJOĔMPELEN.

AFSJOMPEN (in 't Z. en W. *afsjoĕmpən*), w. b. — Zijn schoeisel afslonsen, afdragen. (**K**.) Hij sjompt zijn beste schoenen af.

AFSLABBEN, w. b. — Al slabbende afdrinken. (Ook in Brab., z. Sch.) De kat hèet de' zaan van 't melk afgeslabd.

AFSLAGEN, w., b. en o. — Afslaan. Z. Wrdb.

— Omtimmeren, met een schutsel afscheiden, Fr. *cloisonner*. 'Nen hof afslagen mee' e planke' schutsel. E stuk bouwgrond mè' berd afslagen.

— *De(n) ketel, de(n) was(ch) afslagen*, van het vuur afzetten. (**K**.)

— Het stof van iemands kleederen, terwijl hij ze aanheeft, afslaan met de hand of eenen zakdoek. Slaagt mij is wat af, ik ben heelegaar bestoven.

— Spr. *Ge moet nie(t) afslagen als vliegen*, als men u iets aanbiedt, moet ge niet weigeren.

AFSLEFFEN, w., b. — Al sleffende verslijten. Hij sleft zijn beste schoenen af.

— O., met *zijn*. Al sleffende afkomen. Vader komt den trap afgesleft. Z. SLEFFEN.

AFSLODDEREN, w., b. — Afslonsen, afdragen. (**A**.) Zijn beste kleeren afslodderen.

AFSLOĔBEREN, w., b. — Al sloĕberende, al slobberende afdrinken. (**K**.) As ons verken 'et bovenste van zijn eten afgesloĕberd hèet, laat hij de rest staan.

AFSLOĔFEN, w., b. — Afslonsen, afdragen. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) Hij sloĕft al zijn beste kleeren af.

AFSLOMPEN (in 't W. en Z. *afsloĕmpən*), w., b. — Afslodderen, afsloefen, afdragen. (K.) As ge da' kleed afgeslompt hèt, meugde geen nief meer koopen. Zijn broek is al leelijk afgesloĕmpt.

AFSLUIVEN, w. b. — Den slappen en lossen omslag of bekleedsel van iets afschuiven (K.), bij D. B. *afsleuven*, *afsleuveren*, *afslooven*, en *afslooveren*. As de prinsessen rijp zijn, trekken ze de staken uit, waarda' ze aan groeiden en ze sluiven de ranken van de staken af.

— O., met *zijn*. Afschieten, losschieten. De koor(d) sloof van mijn non af (schoot los). Oewen dop is afgesloven. 'En bobijn die afsluift, omda' ze te los opgewonden is.

Kil. Af-slooven, *stringere*.

AFSMAKEN, w., o. — Den eigenaardigen, kenmerkenden smaak hebben, die de eene spijs van de andere onderscheidt. Vers(ch)e boter smaakt nie' af (men proeft niet duidelijk dat het boter is).

AFSMÈREN, w., b. — Smeren, d. i. lappen, slagen geven. Ze moesten 'em is goed afsmèren.

AFSMETTEN, w., b. — Bij zagers, timmerl., enz. Met de smetkoord afteekenen. D. B. 'Nen boom afsmetten om 'em in planken te zagen.

AFSNEUKEN, w., b. — Afsnuffelen, afspieden. (Z. O. der K.) Hij komt hier alles afsneuken. Z. SNEUKEN.

AFSNIJ(DE)LING, znw., v., zonder mrv. — Afsnijdsel. Afsnijling van vleesch, van papier, enz.

AFSNIJ(DE)LINGEN, znw., m., mrv. — Afknipsels, snippelingen, snijlingen. Afsnijlingen van papier, kleerstoffen, enz.

AFSNIJ(D)EN, w., o. — Het bedrijf van *afsnijder* uitoefenen. (K.)

— B. Bij blokmakers. Den blok zijnen vorm geven gelijk het behoort, gelijk men het model wil hebben. Het afsnijden gebeurt met een mes wat lichter dan het krammes.

AFSNIJ(D)ER, znw., m. — Iemand die geiten en platte kalveren opkoopt en slacht. (K.) In dat dörp woonen veul afsnijers.

AFSNOĔFELEN, w., b. — Z. AFSNUFFELEN.

AFSNOKKEN, w., b. — Z. AFSNUKKEN.

AFSNUFFELEN, ook **AFSNOĔFELEN**, w., b. — Al snuffelende afzoeken, doorsnuffelen. Den hond snuffelden heel 'et bos(ch) af om den haas te vinden. De dieven hebben hier alles afgesnoëfeld. Ik heb al de schuiven afgesnuffeld om den brief te vinden.

— Afloeren, afspieden. Hij komt hier alles afsnuffelen.

AFSNUKKEN (Kemp.) en **AFSNOKKEN** (Antw.), w., b. — Met eenen snuk, eenen snok, d. i. met eenen ruk, eenen korten

trek, gelijk eenen schok, aftrekken. D. B. De koor(d) van 'en bel afsnukken, afsnokken. Z. SNUK en SNOK.

AFSNUREN, w., b. — Afgluren, afloeren, afspieden. (**K.**) Die vremde mannen zijn hier alles komen afsnuren. Ik wil nie' da' ge mijn huis afsnuurt. Z. SNUREN.

AFSNUTTEN, w., b. — Afsnuiten, Fr. *moucher*. De wiek van 'en kèèrs afsnutten.

— Bij timmerl. Een stuk hout, dat schuins in een ander moet ingelaten worden, van den *snuit* ontdoen, den uitersten scherpen hoek afsnijden, Fr. *moucher*.

AFSOPPEN, te Antw. **AFSUPPEN**, w., b. — De soppen, de toppen van de boomen afsnijden of afkappen. Die boomen zou(d)en wat afgesopt moeten wörren. Ook van granen : het koren afsoppen. Z. SOP.

Kil. Af-soppen, *decacuminare, apices demere.*

Ook **Uitsoppen**.

— *De nagels afsuppen*, de toppen der nagels afsnijden. (**A.**)

AFSPANNEN, w., b. — Afsluiten met ijzerdraad, koorden, enz. te spannen. 'En wei afspannen mee' ijzerdraad. De straten, langs waar de stoet deurtrok, waren met dikke zeelen afgespannen.

AFSPANNING, znw., v. — Herberg waar de voerlieden gewoon zijn hunne peerden uit te spannen.

AFSPIE(D)EN, w., b. — Bespieden, afloeren. De dieven hadden alles goed afgespied, eerda' ze inbraken.

AFSPINNEN, w., b. — Fig. Voleinden, volvoeren, afhaspelen. Fr. *achever, terminer*. Gij zult da' werk alleen wel kunnen afspinnen. Ik heb nog zooveul te verrichten, da 'k nie' en weet, hoeda' 'k 'et zal afgesponnen krijgen.

AFSPIONNÉEREN, w., b. — Afspieden, bespieden. R. Ik wil hier nie' meer blijven woonen : zoo alle dagen afgespionneerd wörren, dat is gee' lèven!

AFSPODDEREN, te Antw. **AFSPODDERÉEREN**, w., o., met *zijn*. — Driftig, haastig afkomen. (**K.**) Ge hadt 'em den berg moeten zien afspodderen! Afgespodderd komen.

— Veel spodderen. Den dief spodderde wat af, toen hij de gendarmen zag. Z. SPODDEREN.

AFSPOLLEN, w., b. — Afsplijten, afspalken, Fr. *détacher en fondant*. E stuk hout afspollen van 'en plank.

— O., met *zijn*. As ge dat hout klieft, let dan op dat 'et nie' afspolt. Z. SPOLLEN.

AFSPÖRZEN (ook *afspözzən*), w., o., met *zijn*. — Driftig, geweldig afgeloopen komen (**K.**), bij T. *afsporren* en in Kl.-Brab. *afsporen*. Ze spörsden den berg af gelijk 'ne wind. Ginder komen de kinderen afgespörsd!

AFSLOMPEN (in 't W. en Z. *afsloĕmpən*), w., b. — Afslodderen, afsloefen, afdragen. (**K.**) As ge da' kleed afgeslompt hèt, meugde geen nief meer koopen. Zijn broek is al leelijk afgesloĕmpt.

AFSLUIVEN, w. b. — Den slappen en lossen omslag of bekleedsel van iets afschuiven (**K.**), bij D. B. *afsleuven*, *afsleuveren*, *afslooven*, en *afslooveren*. As de prinsessen rijp zijn, trekken ze de staken uit, waarda' ze aan groeiden en ze sluiven de ranken van de staken af.

— O., met *zijn*. Afschieten, losschieten. De koor(d) sloof van mijn non af (schoot los). Oewen dop is afgesloven. 'En bobijn die afsluift, omda' ze te los opgewonden is.

Kil. Af-slooven, *stringere*.

AFSMAKEN, w., o. — Den eigenaardigen, kenmerkenden smaak hebben, die de eene spijs van de andere onderscheidt. Vers(ch)e boter smaakt nie' af (men proeft niet duidelijk dat het boter is).

AFSMÈREN, w., b. — Smeren, d. i. lappen, slagen geven. Ze moesten 'em is goed afsmèren.

AFSMETTEN, w., b. — Bij zagers, timmerl., enz. Met de smetkoord afteekenen. D. B. 'Nen boom afsmetten om 'em in planken te zagen.

AFSNEUKEN, w., b. — Afsnuffelen, afspieden. (**Z. O.** der **K.**) Hij komt hier alles afsneuken. Z. SNEUKEN.

AFSNIJ(DE)LING, znw., v., zonder mrv. — Afsnijdsel. Afsnijling van vleesch, van papier, enz.

AFSNIJ(DE)LINGEN, znw., m., mrv. — Afknipsels, snippelingen, snijlingen. Afsnijlingen van papier, kleerstoffen, enz.

AFSNIJ(D)EN, w., o. — Het bedrijf van *afsnijder* uitoefenen. (**K.**)

— B. Bij blokmakers. Den blok zijnen vorm geven gelijk het behoort, gelijk men het model wil hebben. Het afsnijden gebeurt met een mes wat lichter dan het krammes.

AFSNIJ(D)ER, znw., m. — Iemand die geiten en platte kalveren opkoopt en slacht. (**K.**) In dat dörp woonen veul afsnijers.

AFSNOĔFELEN, w., b. — Z. AFSNUFFELEN.

AFSNOKKEN, w., b. — Z. AFSNUKKEN.

AFSNUFFELEN, ook **AFSNOĔFELEN**, w., b. — Al snuffelende afzoeken, doorsnuffelen. Den hond snuffelden heel 'et bos(ch) af om den haas te vinden. De dieven hebben hier alles afgesnoĕfeld. Ik heb al de schuiven afgesnuffeld om den brief te vinden.

— Afloeren, afspieden. Hij komt hier alles afsnuffelen.

AFSNUKKEN (Kemp.) en **AFSNOKKEN** (Antw.), w., b. — Met eenen snuk, eenen snok, d. i. met eenen ruk, eenen korten

trek, gelijk eenen schok, aftrekken. D. B. De koor(d) van 'en bel afsnukken, afsnokken. Z. SNUK en SNOK.

AFSNUREN, w., b. — Afgluren, afloeren, afspieden. (**K.**) Die vremde mannen zijn hier alles komen afsnuren. Ik wil nie' da' ge mijn huis afsnuurt. Z. SNUREN.

AFSNUTTEN, w., b. — Afsnuiten, Fr. *moucher*. De wiek van 'en kèèrs afsnutten.

— Bij timmerl. Een stuk hout, dat schuins in een ander moet ingelaten worden, van den *snuit* ontdoen, den uitersten scherpen hoek afsnijden, Fr. *moucher*.

AFSOPPEN, te Antw. **AFSUPPEN**, w., b. — De soppen, de toppen van de boomen afsnijden of afkappen. Die boomen zou(d)en wat afgesopt moeten wörren. Ook van granen : het koren afsoppen. Z. SOP.

Kil. Af-soppen, *decacuminare*, *apices demere.*

Ook **Uitsoppen**.

— *De nagels afsuppen*, de toppen der nagels afsnijden. (**A.**)

AFSPANNEN, w., b. — Afsluiten met ijzerdraad, koorden, enz. te spannen. 'En wei afspannen mee' ijzerdraad. De straten, langs waar de stoet deurtrok, waren met dikke zeelen afgespannen.

AFSPANNING, znw., v. — Herberg waar de voerlieden gewoon zijn hunne peerden uit te spannen.

AFSPIE(D)EN, w., b. — Bespieden, afloeren. De dieven hadden alles goed afgespied, eer da' ze inbraken.

AFSPINNEN, w., b. — Fig. Voleinden, volvoeren, afhaspelen. Fr. *achever*, *terminer*. Gij zult da' werk alleen wel kunnen afspinnen. Ik heb nog zooveul te verrichten, da 'k nie' en weet, hoeda' 'k 'et zal afgesponnen krijgen.

AFSPIONNÉEREN, w., b. — Afspieden, bespieden. R. Ik wil hier nie' meer blijven woonen: zoo alle dagen afgespionneerd wörren, dat is gee' lèven!

AFSPODDEREN, te Antw. **AFSPODDERÉEREN**, w., o., met *zijn*. — Driftig, haastig afkomen. (**K.**) Ge hadt 'em den berg moeten zien afspodderen! Afgespodderd komen.

— Veel spodderen. Den dief spodderde wat af, toen hij de gendarmen zag. Z. SPODDEREN.

AFSPOLLEN, w., b. — Afsplijten, afspalken, Fr. *détacher en fondant*. E stuk hout afspollen van 'en plank.

— O., met *zijn*. As ge dat hout klieft, let dan op dat 'et nie' afspolt. Z. SPOLLEN.

AFSPÖRZEN (ook *afspözzən*), w., o., met *zijn*. — Driftig, geweldig afgeloopen komen (**K.**), bij T. *afsporren* en in Kl.-Brab. *afsporen*. Ze spörsden den berg af gelijk 'ne wind. Ginder komen de kinderen afgespörsd!

— Veel spörzen. Wat heb ik vandaag al wat afgespörsd!

— B. Al spörzende doen afvallen. De kinderen hebben de' zavelhoop heelemaal afgespörsd. Z. SPÖRZEN.

AFSPREKEN, w., o. — Vrank doorspreken, bedreigingen doen, iemand door zijne woorden niet ontzien. (Lier.) As em nie' wilt betalen, dan moette maar afspreken.

AFSPULEN, w., b. — Afspoelen, z. Wrdb.

AFSTAMPEN, w., b. — Afschoppen, naar beneden schoppen. Ze stampten 'em van al de trappen af.

— Afstooten door er tegen te schoppen, Fr. *enlever quelque chose à coups de pied*. 'Et pèèrd héet e stuk van de' muur afgestampt.

— Stampen, schoppen geven, Fr. *donner des coups de pied*. Ze hemmen dieë' jongen afgeslagen en afgestampt.

AFSTAPPEN, w., b. — Al stappende betreden tot het einde toe. D. B. In hoevel tijds kunde dieë' weg afstappen? E stuk land afstappen om 'et te meten.

AFSTEKEN, w., b. — Wordt gezeid van stalbeesten, die men verplicht is te slachten uit reden van ziekte. (K.) Dieën arme mens(ch) hee' z'n eenige koei moeten afsteken. Boer Jan héet dees jaar al drij koei' moeten afsteken, die de kalfziekte hadden. E kalf afsteken. Vlees(ch) van 'en afgesteken beest.

— O., met *zijn*. Bij landb. Het sap verliezen, verschroeien door de hevige hitte, vóór den tijd rijpen. (K.) De terf zal afsteken, as de zon zoo blijft branden. De pataten zijn afgesteken deur de felle hitte.

Ook **Aanslagen.**

— Met *hebben*. Bij kaartsp. Term in een kaartspel dat *jokken* heet. Spelen, uitspelen. Ik steek af (ik speel uit).

AFSTOKEN, w., b. — In brand steken, zoodat het huis of wat men aansteekt, teenemaal afbrandt. (K.) Hfft., T. Hij hée' ze' vaders huis afgestoökt. Is dat e vier aanleggen? Ge zul' 'et huis nog afstoken!

— Door stoken op een houtvuur, teenemaal afzieden. (K.) R. (Ook in Brab., z. Sch.) De' koeiketel afstoken. Is de ketel al afgestoökt?

AFSTOMPEN (in 't Z. en W. *afstoëmpən*), w., b. — Bij timmerl. Met den voorlooper afschaven.

AFSTOOTEN, w., b. — Bij timmerl. Met den voorlooper bij groote hoeveelheden krollen afschaven.

AFSTOUWEN, w., o., met *zijn*. — Huiswaarts stouwen. Hij is om twee uren mè' zijn verkens afgestouwd. Z. STOUWEN.

AFSTRAFELEN, w., b. — Freq. van Afstrafen. T. z. AFSTRAFEN.

AFSTRAFEN, **AFSTRAVEN**, w., b. — Aftreifelen, aftruggelen. (K.) 't Is schand van klein kinderen geld af te strafen.

AFSTRAFFEN, w., b. — Afdanken, afzetten, iemand uit zijnen

dienst ontslaan tegen diens zin, Fr. *congédier*, *déposer*, *destituer*. 'Nen ambtenèèr afstraffen. Dieën heer straft ze' werkvolk af, als 'et nie' naar zijne' zin handelt.

— *'Ne(n) soldaat afstraffen*, hem eene vernederende ceremonie doen onderstaan en hem vervolgens wegjagen. *Eenen officier afstraffen*, degradeeren, Fr. *dégrader*, *casser un officier*.

AFSTRAVEN, w., b. — Z. AFSTRAFEN.

AFSTREEPEN, w., b. — Afslaan, afranselen. T., R. Ze moesten dieë' schelm is goed afstreepen, 't zouder aan besteëd zijn. Z. STREEP.

— In sommige streken is *afstreepen* de uitspr. van *afstroopen*.

AFSTRIJ(D EN, w., b. — Betwisten, loochenen, Fr. *contester*, *nier*. Ge moet 'et nie' afstrijen, da' ge daar nie' geweëst hèt : ik hem er oe gezien. Ik zee 'em dat hij den dader was van die deugenietestreek, maar hij stree 'et hardnekkig af.

AFSTROOPEN (Kemp. *afstruëpən*, *afstrieëpən*), w., b. — Fig. Bedriegen, te veel doen betalen. De mens(ch)en afstroopen. Dieë winkelier stroopt zijn kalanten af.

Ook **Stroopen**.

AFSTUIKEN, w., o., met *zijn*. — Schielijk en loodrecht van eene hoogte vallen. Hij stuikte van de leer af en viel morsdood op de steenen. Let op, da' ge van den trap nie' af en stuikt. Z. STUIKEN.

AFSUPPEN, w., b. — Z. AFSOPPEN.

AFTAFFELEN, w., b. — Aframmelen, afkloppen. T. (Ook in Brab., z. Sch.)

AFTAKELEN, w., b. — Afranselen, afrossen. D. B., M. Hij wier' deerlijk afgetakeld.

AFTAKELING, znw., v. -- Rammeling, pak slagen. Iemand 'en aftakeling geven, die van geen stroo en is.

AFTAKKEN, w., b. — Takken van eenen boom snijden of kappen. 'Nen boom wat aftakken.

AFTAKKEN en **AFTEKKEN**, w., b. — Afranselen, aframmelen. (K.) R. Takt dieën deugeniet maar wel wat af. Ze hebben 'em goed afgetekt.

AFTĀRREN, **AFTERREN**, w., b. — Aftornen, aftarnen, Fr. *découdre*. Het boor(d)sel van e kleed afterren.

— Aftrekken, afvillen. E' konijn de' pels aftärren. Z. TARREN.

Kil. Af-terren, *dissuere*.

AFTASTEN, (Kemp. *aftassən)*, w., b. — Al tastende onderzoeken. D. B. 'Nen dief aftassen. Tast al mijn zakken of, om te zien of ek oe' geld heb.

AFTEKKEN, w., b. — Z. AFTAKKEN.

AFTELLEN, w., o. — In de kinderspelen. Een lotrijm opzeggen, om te weten wie er aan zal zijn. De kinderen, die aan het spel deelnemen, scharen zich in eenen kring en een hunner zegt een aftelrijm op, terwijl het, bij iedere beklemtoonde lettergreep, met de hand beurtelings elk kind aanraakt. Die bij de laatste lettergreep van het rijm aangewezen wordt, is er af en gaat uit den kring. Dat aftellen wordt zoo dikwijls herhaald, totdat er maar twee kinderen meer overblijven, waarvan hij, die laatst aangeduid wordt, er aan is.

In 't N.-W. der Kempen heet dit ook **Afbaken**.

AFTERREN, w., b. — Z. AFTARREN.

AFTOĔFELEN, w., b. — Aftaffelen, aframmelen, bij B. *aftoffelen*. (K.) Z. TOĔFELEN.

AFTONNEN, w., b. — Bij brouwers. In tonnen doen, de tonnen vullen. Een gebrouwt aftonnen.

AFTOTTEREN, w., o., met *zijn*. — Al hortende en stootende van eene hoogte vallen. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij totterde van al de trappen af. Pas op da' ge van de leer nie' aftottert. Z. TOTTEREN.

AFTOUTEREN, w., b. — Afranselen, afrossen. Toutert dieë' schelm eens wat af!

AFTRAFELEN (zuivere *a*) en **AFTREIFELEN**, w., b. — Aftruggelen, op eene listige wijze afhandig maken. (K.) Ze maken 'em zat en trafelen 'em dan al ze' geld af. Dieë groote jongen treifelt klein' kinderen hun centen af.

AFTRANTEN, w., b. — Afwandelen. (Z. O. der K.) T. 'Et veld aftranten. Z. TRANTEN.

AFTRAVANSEN, w., b. — Aframmelen, afranselen. Z. TRAVANS.

AFTRAVETTEREN (Kemp. ook *aftravättərən*), w., b. — Afpriegelen, aframmelen. Z. TRAVETTER.

AFTRE(D)EN, w., b. — Door eenen tred afscheiden, aftrappen. 'En insect de' kop aftre(d)en.

— Meten hoeveel treden iets lang is. Ik heb mijnen hof afgetre(d)en en bevonden dat hij 30 tree lank en 20 breed is.

AFTREIFELEN, w., b. — Z. AFTRAFELEN.

AFTREKKEN, w., b. — Z. Wrdb.

— *Er eenen* of *eenige aftrekken*, vloeken. T., R. Hij kander nogal eenigen aftrekken. Hij trok er daar 'ne' leelijken af (hij liet een leelijken vloek).

— Ook *er eenen laten komen*, *loslaten*, *laten schieten*, *laten vliegen*, *laten springen*, enz.

— Bij timmerl. Afteekenen met eenen passer, een potlood, enz. sprek. van een stuk hout : plank, lat, enz., dat tegen een bestaande werk wordt genageld, ten einde de onregelmatige afstanden te doen dichtsluiten.

— Wordt ook gezeid, wanneer men met een kruishout de bepaalde lijnen op een te bewerken voorwerp afteekent.

— O. *Ievers op aftrekken*, er heen gaan. D. B. Waar trektegij op af?

AFTROEVEN, w., b. — Afpriegelen, aframmelen. Hij wier' daar duchtig afgetroefd. Z. TROEF.

AFTROMMELEN, w., b. — Aframmelen, afranselen.

AFTRULLEN, w., b. en o. — Afrollen. (Z. O. der K.) 'Ne' steen van de' berg aftrullen. De knikker trulde van de tafel af. Z. TRULLEN.

AFTRUTSELEN, w., b. — Aftruggelen, door list afhandig maken. Ze hebben 'em al ze' geld afgetrutseld.

AFTUIEREN (uitspr. *aftoiərən*), w., b. — Eigenlijk met eenen *tuier*, eenen teugel afslaan; fig. Aframmelen, afranselen. (K.) Ze hemmen 'em lellek afgetuierd.

— Door de beesten, die getuierd staan, laten afweiden. (K.) 'En wei aftuieren. Me zullen die spörrie maar aftuieren.

AFTUIGEN, w., b. — Het getuig afdoen. E pèèrd aftuigen.
Vrglk. AANTUIGEN.

AFVAL, znw., m. en niet o. — Hetgeen als weerdeloos afvalt of afgevallen is, Fr. *rebut*. J.

AFVALLEN, w., o., met *zijn*. — Afval opleveren. Dieën boom valt weinig af (heeft weinig afval).

AFVANGEN, w., b. — *Iemand afvangen*, in verlegenheid, in moeilijkheid brengen. Den beenhouwer hee' mij afgevangen mè' gee' vlees(ch) te brengen : nu zit ek Zondag zonder. Vast beloven van te komen werken en dan toch nie' omzien, is da' nie' 'ne' mens(ch) afvangen? Ge hèt mij leelijk afgevangen.

— *Afgevangen zijn*, gefopt, in verlegenheid gebracht zijn. As ik den trein te laat kwam, ik zou schoon afgevangen zijn. Dieë man is leelijk afgevangen, as z'ne zoon moet soldaat wörren.
Vrglk. T.

AFVÈREN, w., o. — Afvaren, z. Wrdb.

AFVETTEN, w., b. — Aframmelen, afranselen. Iemand afvetten.

AFVIJZEN, w., b. — Afschroeven, afdoen met de vijzen los te draaien. D. B. E stuk van 'ne' wagen afvijzen. Hedde de moër afgevezen?

AFVIJZER, znw., m. — Geweer, waarvan de loop kan afgevezen of afgeschroefd worden.

AFVLAGGEN, w., b. — Met de vlagzeisen de graszoden van eenen beemd of weide afhakken. (K.) Ik gaan mijn bemdeken afvlaggen. 'En wei afvlaggen. Z. VLAG.

AFVLIMMEN, w., b. — De vlimmen of bladeren van het te jeugdig koren afsnijden. (**K.**) (Ook in 't L. v. W., z. Sch.) Z. VLIM.

AFVOE(D)EREN (Kemp. *afvoiərən*), w., b. — Voedergewassen afsnijden om ze aan 't vee op te voederen, in plaats van ze te laten staan om ze te hooien of rijp te laten worden. (**K.**) T., R. « 'Nen bemd afvoieren » is het gras afmaaien om het groen aan de beesten te geven, in plaats van het te hooien. Ik meinde die spörrie te laten staan veur zaad, maar 'k zal ze maar afvoieren.

AFVRACHT, znw., v. — Bij voerl. Vracht, die men medebrengt bij 't huiswaarts rijden. (**K.**) Dieë voerman hée' nooit geen afvracht : hij komt altijd mè' zijne' leêge' wagen af. Kolen, kalk, enz. la(d)en veur afvracht.

AFVREILEN. w., b. — Afwrijven, afschuren, niet met de handen, maar met het lichaam. (**Z. O.** der **K.**) T. Vreilt de verf nie' van de' muur af. De koei heget (heeft het) vel van heur pens afgevreild.

AFVRIEZEN, w., o., met *zijn*. — Bevriezen. De boekwei' is deze' nacht afgevrozen. Ik zal de vruge pataten wat onderstoppen, ze mochten anders te nacht afvriezen.

AFVULEN, w., b. — Z. AFTASTEN.

AFVUREN, w., b. — Afvoeren, z. Wrdb.

AFWAS(CH), znw., m. — Het afwasschen. Ik moet den afwas(ch) nog doen. De meid is aan den afwas(ch).
Ook **Opwasch**.

AFWAS(CH)WATER, znw., o. — Warm water, dat dient om de tellooren, schotels, enz. af te wasschen. Als een meisken het afwaschwater laat koken, dan zegt men, dat zij in zeven jaar niet trouwen zal.
Ook **Opwaschwater**.

AFWASS(CH)EN, w., b. — Bij metsers. *De pannen afwasschen*, een pannendak opknappen met den mortel, die de voegen van de pannen vult, door middel van eenen natten borstel effen te strijken.

AFWEGEN, w., b. — Een vat, eenen pot, eenen zak, enz. eerst wegen, eer men er de te wegen koopwaar in doet. Als een winkelier siroop gerieft, weegt hij eerst het vat of den pot af, waar die stof in moet gedaan worden.
— O., met *zijn*. Door de zwaarte of het gewicht afhangen. (Ook in Brab. en O.-Vl., z. Sch.) De takken wegen af van 't gewicht van de appelen.

AFWEI(D)EN, w., b. — Fig. Afloopen. (**A.**) Ik heb drij, vier straten afgeweid, maar niks gevonden.

AFWIJNEN, w., b. — Afwinden. (**K.**) Z. Wrdb.

AFWIJZEN, w., b. — Afkeuren, bedillen. Hfft. (Ook in Brab., z. Sch.) Gij weët overal iet op af te wijzen. Ik weet niks op die schilderij af te wijzen. Kundegij op die teekening iet afwijzen ?

AFWIKSEN, w., b. — Aframmelen. (K.) Ze hebben 'em gisteren goed afgewikst.

AFWÖRPEN, w., b. — Afwerpen. Z. Wrdb.

AFWORTEN, w., b. — Afwerpen. (N. O. der K.) Z. WÖRTEN.

AFWROOKEN (ook *afwruëken*), w., b. — Afwringen. (K.) E slot van de deur afwrooken.

AFZAAI, znw., m. — Bij landb. Laatste vrucht, die men zaait op een stuk land, dat men niet meer huurt.

AFZAAIEN, w., b. — Voor de laatste maal een stuk huurland bezaaien. (Ook in Brab., z. Sch.) E stuk land afzaaien.

AFZANEN, w., b. — Afroomen, de zaan afdoen, Fr. *écrémer*. (K.) D. B. Het melk afzanen. Afgezaand melk.

AFZEGGEN, w., b., met eenen persoon tot voorwerp. — *Iemand afzeggen*, aan iemand zeggen dat men hem niet meer noodig heeft, dat men zijnen dienst niet meer behoeft. D. B. Ik gaan mijne' werkman afzeggen. Gaat den doktoor maar afzeggen, want ik ben toch bijkanst genezen.

AFZEILEN, w., b. — Bij mulders. Het zeil van de roeden aftrekken en oprollen.
Vrglk. OPZEILEN.

AFZEILHAAK znw., m. — Bij mulders. Haak, om er bij 't afzeilen, de zeilen in vast te leggen.

AFZET, znw., m. — Kleederen die men afgezet heeft, d. i. die men aflaat, die men niet meer draagt. Den afzet van kleeren aan de arm' mens(ch)en geven. De meid van Mijnheer S. krijgt al den afzet van Mevrouw. Die vrouw mag bij mij alle jaren om den afzet komen.

AFZETTEN, w., b. — Afwinnen met spelen. (Ook in O.-Vl., z. Sch.) Hij hee' mij al me' geld afgezet met de kaart.

— Afleggen, aflaten, sprek. van kleederen. De kleeren die ik afzet, geef ik aan de arm' mens(ch)en. Ik gaan da' kleed afzetten, want 't is zoo goed as versleten. Afgezette kleeren aan de' voddeman verkoopen.

— Z. AFBIE(D)EN en AFHOOGEN. Ik stond op 'et huis, maar mijne gebuur hee' mij afgezet.

— Afleveren, verkoopen. Hij hee' zijn boter goeiekoop moeten afzetten.

— Eene kous of ander breiwerk aan den top verminderen tot op eenige steken en afsluiten. Ge zult die kous moeten gaan afzetten, of den teen wördt te lank.

— O. Bij voerl. Van 't midden der baan afwijken om eenen anderen wagen doorgang te laten, bij D. B. *afsteken*. 'Ne' leëge wagen moet afzetten veur eene' dieë gela(d)en is. De twee voerlie reën maikandere tegen en den eene wou veur den anderen nie' afzetten.

— Zijn water loozen. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.) Ik moet is afzetten. As ek wa' gedronken heb, moet ek alle botten afzetten.

AFZICHT, znw., o. — Iets dat het uitzicht van iets ontsiert. 'En deur die nie' zjust in 't midden staat van de' gevel, is 'en afzicht aan 'en huis.

— Leelijk uitzicht, in vergelijking met voorwerpen van dezelfde soort. Dees kamer hèet e leelijk afzicht tegen de ander' (zij steekt leelijk af bij de andere).

— Misnoegen. As 'et ee' kind iet krijgt en 't ander nie', dan is dat 'en afzicht veur het kind da' niks krijgt.

Ook **Afzien**.

Kil. Af-sicht, *deformitas*.

AFZIEN, w., b. en o. — Lijden, uitstaan, verduren (overal in Vl.-België, z. D. B., Sch. en T.) 'Ne mens(ch) kan veul afzien, eerdat hij dood is. Die vrouw hèet in heur lèven veul afgezien. Wat ik in die twee jaar afgezien heb, is mè' geen pennen te beschrijven. Dieë sukkelèèr zal afzien bij de soldaten.

— *Afzien met iemand* of *iet*, last, moeilijkheid of verdriet met iemand of met iets hebben. Dieë vader zie' veul af mè' z'n kinderen. De voerman zag af mè' ze' pèèrd. Ik zien veul af met da' werk.

AFZIEN, znw., o. — Misnoegen. T., R. Onze meester geeft aan alle kinderen 'ne' prijs; 't is anders te groot afzien veur de kinderen die der geene' krijgen.

Ook **Afzicht**.

AFZIKKELEN, w., b. — Afsnijden met eene zikkel. (K.) E pandeken gers afzikkelen. Ik hem wa' klaver afgezikkeld veur de geit.

AFZINGEN, w., b. — *Een lijk afzingen*, de kerkzangen zingen over een lijk. Hfft., Sch.

— *Afgezongen zijn*, versleten, tot vervelens toe gezongen zijn. Da' lièken is afgezongen, zingt 'en ander.

— *Zijn stem is afgezongen*, versleten.

AFZJAKKEN, w., b. — Eig. Met eene *zjak*, eene zweep afslaan, fig. Aframmelen, afrossen. (K.) De voerman zjakte ze pèèrd af. Ge moest dieë' kwajongen is ferm afzjakken.

AFZUIPEN, w., b. — In de gemeene taal gebruikt voor Afdrinken, z. ald.

— *Iemand afzuipen*, hem overal opvolgen om te zijnen koste te drinken (K.), te Antw. **Uitzuipen**. De zeun van den brouwer hèet altijd eenige mannen bij, die 'em afzuipen. Ze hebben Jan verle(d)en Zondag weer afgezopen.

AFZUIPER, znw., m. — Die iemand afzuipt (K.), te Antw. **Uitzuiper**.

AFZUKEN, w., b. — Afzoeken, z. Wrdb.

AFZWEETEN, w., b. — Zweetende afwerken. In den oost (oogst) moeten de boeren veul afzweeten.

AFZWINGELEN, w., b. — Ten einde zwingelen. (K.) As ek dieën hoop vlas afgezwingeld heb, schee ek er uit.

— Fig. Aframmelen. We zullen dieën deugeniet is wat afzwingelen.

AGGER, **EGGER**, znw., m. — Groote schroef- of lepelboor om groote gaten te boren, Fr. *tarière*. De wagenmakers gebruiken den agger om de speekgaten in de vellingen te boren.

Kil. Aggher, eggher, *terebra*.

AHOE, **AWOE** en **AWOERT** (klemt. op de 2e lettergr.), tw. — Kreet om iemand uit te jouwen, zooveel als *foĕrt*, weg.

AJOĔNKAART en **AJOĔNKAART-BEDOD** (klemt. op *joĕnk*), znw., m. — Verstoppertje, schuilhoekje spelen, Fr. *jeu de cache-cache* (A.), in de Kemp. **Bedod**, **Hoddebedod** en **Piepenbörg** geheeten. Ajoënkaart spelen. Wille-me ajoënkaart-bedod doen?

AJUIN, znw., m. — Smaadnaam, dien men iemand geeft, van wien men met misprijzen of diepe verachting spreekt. 't Is 'nen ajuin van 'ne' vent. Den bestuurder van uw' maatschappij is maar 'nen ajuin.

AJUINAPPEL, znw., m. — Soort van kleinen rooden appel.

AJUINPIJP, in de Kemp. ook **JUINPIJP**, znw., v. — Ajuinblad. T. De ajuinpijpen zijn goed in de soĕp.

AJUINSAUS, Kemp. **JUINSOUS**, znw., v. — Saus met ajuin toebereid, Fr. *sauce aux oignons*. Op de magerdagen eten ze daar pataten mee' ajuinsaus.

AK Samentrekking van *als ik*. Ak' den tijd heb... Ak mag...

AKE-BAKE. Komt voor in verschillende aftelrijmen, b. v.:

Ake-bake, noten kraken,
Had ik e mes, ik zou u raken;
Had ik 'ne(n) stok, ik zou u slaan.
Meester, ma(g) 'k de school uitgaan?
Ik heb mijn best zoo wel gedaan
Van lezen en van schrijven.
De meester begost gaan te kijven:
Hoe harder dat de meester keef,
Hoe harder dat mijn penneke schreef.

AKEFOĔI (door sommigen met zuivere *a*, door anderen met den blatenden æ-klank uitgesproken), ook **ÈKEFOĔI**, znw, o. en tw. — Z. AAK. Blijft daar af: der is akefoĕi aan. Spouw uit, 't is èkefoĕi!

AKER, znw., m. — Koperen emmer met eenen toot, waar men de koeien in melkt. Hfft. De akers schuren. De koei melken in 'nen aker. 'Et melk uit den aker gieten.

De *aker* verschilt van den *eemer*, die van hout, zink of blik is en geenen toot heeft.

— Bij brouwers. Soort van grooten koperen moor, waarmede men de biertonnen vult en aangiet.

AKKER, znw., m. — Bebouwd stuk land. Z. Wrdb.

— Te Brecht zegt men nochtans : *hij woont in d'akker, wij gaan over d'akker, 'ne weg deur d'akker*, enz., doch dan verstaat men door *akker* eene groote uitgestrektheid bouwland, verschillende velden of landerijen aan elkander. Is het w. in die beteekenis vrouwelijk, of is *akker* hier een meerv.?

— Te Calmpthout is *akker* hetzelfde wat men elders *bed* en *gewent* heet, nl. vier ploegsneden tusschen twee rechte voren. E stuk land in akkers leggen. Vijf akkers koren. 't Veld leet in akkers. Z. ook BED, GEWENT en PAND.

Eene verwante beteekenis heeft het w. in Groningen. (z. M.)

AKKOORD, znw., o. — Fr. *accord.*

— *T'akkoord*, algemeen gebezigd voor het Fr. *d'accord.* T'akkoord zijn, Fr. *être d'accord*; t'akkoord geraken; t'akkoord komen; t'akkoord schijnen, Fr. *paraître d'accord*; t'akkoord vallen, *tomber d'accord.*

— Spr. *Beter e slecht akkoord als e goe(d) proces.*

AKKORDÉEREN, w., o. — Z. ACCORDÉEREN.

AKT, znw., m. — Akte, Fr. *acte.* 'Nen akt van berouw verwekken. De notaris hèet den akt opgemaakt.

— Fig. Dwaze, onbezonnen daad. Hij heeft daar weer 'nen akt begaan!

AL, znw., m. en niet o. — Hij hèet den al opgeëten. Gij zult nog den al verkwisten. Hij hèet daar den heelen al kapot geslagen.

— Als znw. gebruikt men *al*, niet *allen*, wanneer een betrekkelijk vrnw. er op volgt. Al die dat zeggen, zijn mis. Al die daar waren, zijn vertrokken.

— *Over noen en over al, noen over al*, over den middag. Hij werkt noen over al. Onze Jef moest gisteren over noen en over al in de school blijven.

— *En al*, voorafgegaan van een znw. zonder lidw., beteekent dat de zaak met al wat er bij behoort, in het gezegde begrepen is. (Z. *Wrdb. der Nederl. taal*, bl. 52, op AL.) Hij viel mè' pèèrd en al in de gracht. Hij tuimelde mè' leer en al op de' grond.

— In plaats van *en al* hoort men soms *en heel den bliksem, en heel den duvel.* (Z. BLIKSEM en DUVEL.)

AL, bvw. — *Alle mijn leven, alle zijn leven* (uitspr. *alle me lèven, alle ze lèven*), altijd. Dat is alle ze' lèven zoo geweest. Zij hèet alle ze' lèven herd moeten werken. Ik hem alle me' lèven uwe vriend geweëst.

— Waarschijnlijk, ongetwijfeld. Alle ze' lèven is Jan dood. Dat huis zal alle me leven verkocht zijn.

— *Alle vijf voet*, iederen oogenblik. Hij is alle vijf voet ziek. Ge gaat alle vijf voet naar de stad.

— *Alle botten*, gedurig, zeer dikwijls, alle oogenblikken (K.), bij G. *allebot.* Het règent alle botten. Ge komt hier alle botten aan. 't Is alle botten te doen. Hij is alle botten zat.

— *Alle gedurigen*, gedurig aan, alle oogenblikken. 't Is alle gedurigen zoo. Hij vraagt alle gedurigen geld.

— In plaats van Om de maand, Fr. *chaque mois*, om de drij weken, Fr. *toutes les trois semaines*, om de acht jaar, *tous les huit ans*, enz. zeggen wij *alle maanden, alle drij weken, alle acht jaar*, enz.

— *Al* is altijd gevolgd van *die*, *dat*, *daar*, en nooit van *wie*, *wat*, *waar*. T., R., J. (Z. SPRAAKKUNST).

— *Al*, gevolgd van *daar*, bet. soms *overal*. Hij gaat al daar ik gaan.

— Bw. *Al* dient dikwijls tot versterking. R., M. Ge zijt al wonderlijke mens(ch)en. Nu ben ek al even wijs as vruger. Me dunkt dat 'et vandaag al even heet is as gisteren. Dat is al 'en aardig huis. Da' zou al aardig zijn. De walvis(ch) is al 'en wonderlijke beest. 't Gaat al wonder op de wèreld.

— *Al aan*, z. AAN.

AL, vgw. — Als vergelijkend voegwoord gebruikt men in sommige streken der Kemp. *al* voor *als*. Ik hem meer geld al gij. Ik heb er nie' mee al last.

ALAAM (klemt. op de tweede lettergr.), znw., o., zonder mrv. — Gereedschap van eenen ambachtsman, Fr. *outils*. Het alaam van 'nen timmerman. E goed, e sterk alaam. Z'n alaam is versleten.

ALAMBIK (klemt. op *bik*), znw., m. — Blikken trechter, waar de koffiebeurs of koffiezak genaaid aan is, doch geenszins de koffiebeurs, Fr. *filtre à café*, zooals Sch. meent.

ALARM, znw., m. en niet o. — Fr. *alarme*, *bruit*, *vacarme*. J. — *'Ne loozen alarm*, een valsch alarm, Fr. *une fausse alarme*.

ALBAST, znw., m. en niet o. — Fr. *albâtre*.

ALBASTER, znw., m. — Witte marbol met roode aderen. (A.) Ik heb m'nen albaster verloren.

ALBUM, znw., m. en niet o.

ALDER. Altijd gebruikt in samenstellingen voor *aller*. Alderheiligen, Alderzielen, alderbest, alderschoonst.

ALDEREERE. — *Me(t)* of *bij aldereere*, met dat alles. T., R. Mijne werkman kan nie' komen, en mee' aldereere blijft me' werk staan. Hij kan nie' komen en bij aldereere moet ik ook thuis blijven. Ook **Met provisie** en **Bij provisie**.

ALDERHEILIGEN, znw., m. — Allerheiligen, Fr. *la Toussaint*.

ALDERKINDEREN, znw., m. — Onnoozele-kinderendag, Fr. *le jour des innocents*.

ALDERZIELEN, znw., m. — Allerzielen, Allerzielendag, Fr. *le jour des trépassés*.

ALEBEES, ALEBISSEM, ALEBIZZEM, znw., v. — Z. AALBEES en AALBISSEM.

AKKER, znw., m. — Bebouwd stuk land. Z. Wrdb.

— Te Brecht zegt men nochtans : *hij woont in d'akker, wij gaan over d'akker, 'ne weg deur d'akker*, enz., doch dan verstaat men door *akker* eene groote uitgestrektheid bouwland, verschillende velden of landerijen aan elkander. Is het w. in die beteekenis vrouwelijk, of is *akker* hier een meerv.?

— Te Calmpthout is *akker* hetzelfde wat men elders *bed* en *gewent* heet, nl. vier ploegsneden tusschen twee rechte voren. E stuk land in akkers leggen. Vijf akkers koren. 't Veld leet in akkers. Z. ook BED, GEWENT en PAND.

Eene verwante beteekenis heeft het w. in Groningen. (z. M.)

AKKOORD, znw., o. — Fr. *accord.*

— *T'akkoord*, algemeen gebezigd voor het Fr. *d'accord*. T'akkoord zijn, Fr. *être d'accord*; t'akkoord geraken; t'akkoord komen; t'akkoord schijnen, Fr. *paraître d'accord*; t'akkoord vallen, *tomber d'accord*.

— Spr. *Beter e slecht akkoord als e goe(d) proces.*

AKKORDÉEREN, w., o. — Z. ACCORDÉEREN.

AKT, znw., m. — Akte, Fr. *acte*. 'Nen akt van berouw verwekken. De notaris héet den akt opgemaakt.

— Fig. Dwaze, onbezonnen daad. Hij heeft daar weer 'nen akt begaan!

AL, znw., m. en niet o. — Hij héet den al opgeëten. Gij zult nog den al verkwisten. Hij héet daar den heelen al kapot geslagen.

— Als znw. gebruikt men *al*, niet *allen*, wanneer een betrekkelijk vrnw. er op volgt. Al die dat zeggen, zijn mis. Al die daar waren, zijn vertrokken.

— *Over noen en over al, noen over al*, over den middag. Hij werkt noen over al. Onze Jef moest gisteren over noen en over al in de school blijven.

— *En al*, voorafgegaan van een znw. zonder lidw., beteekent dat de zaak met al wat er bij behoort, in het gezegde begrepen is. (Z. *Wrdb. der Nederl. taal*, bl. 52, op AL.) Hij viel mè' pèèrd en al in de gracht. Hij tuimelde mè' leer en al op de' grond.

— In plaats van *en al* hoort men soms *en heel den bliksem, en heel den duvel*. (Z. BLIKSEM en DUVEL.)

AL, bvw. — *Alle mijn leven, alle zijn leven* (uitspr. *alle me lèven, alle ze lèven*), altijd. Dat is alle ze' lèven zoo geweest. Zij héet alle ze' lèven herd moeten werken. Ik hem alle me' lèven uwe vriend geweëst.

— Waarschijnlijk, ongetwijfeld. Alle ze' lèven is Jan dood. Dat huis zal alle me leven verkocht zijn.

— *Alle vijf voet*, iederen oogenblik. Hij is alle vijf voet ziek. Ge gaat alle vijf voet naar de stad.

— *Alle botten*, gedurig, zeer dikwijls, alle oogenblikken (K.), bij G. *allebot*. Het règent alle botten. Ge komt hier alle botten aan. 't Is alle botten te doen. Hij is alle botten zat.

— *Alle gedurigen*, gedurig aan, alle oogenblikken. 't Is alle gedurigen zoo. Hij vraagt alle gedurigen geld.

— Soms wordt *allegaar* verbogen. Ze waren daar mee' hun allegaren. Ik heb 'et tegen allegaren gezeed.

Ook **Allemaal.**

ALLE GEDURIGEN, bw. — Z. onder AL.

ALLEMAAL (ook *amməl* uitgespr.), bw. — Geheel en al. Ik heb me' geld allemaal verloren. Hij hee ze' fortuin ammel verkwist. Ik zal oe da' later allemaal is vertellen.

— Dient tot versterking. Dat is allemaal niks gedaan. Wa' was daar ammel te zien? Dat is toch allemaal iet, da' ruziemaken en da' vechten. 't Is allemaal wat te zeggen.

— Vrnw. Allen. G. De konijnen zijn allemaal dood. De kinderen zijn daar allemaal binnengegaan. Me zullen allemaal is moeten sterven. Die boomen zijn allemaal verkocht.

— Soms wordt *allemaal* verbogen. Ze zijn mee' hun allemalen gekomen. Ik heb tegen allemalen gesproken.

Ook **Allegaar.**

Zie ook D. B., Sch. en R.

ALLE MIJN LEVEN, ALLE ZIJN LEVEN, bw. — Z. onder AL.

ALLEMOES, ALMOES, ALMOESENIER, z. AALMOES en AALMOESENIER.

ALLES, znw., o. — Wordt veel gebruikt in deze en dergelijke zinnen: Ge zij' nu getrouwd en alles, ge moet nu wa' beter oppassen. Willen me wa' gaan wandelen? 't Is nu schoon weer en alles. Hedde oe' geld en alles? R.

— Gep. w. *Alles end alles* (uitspr. *alles endalles*), alles te zamen, teenemaal alles. R. Ik heb veur alles end alles vijf frang betaald. De rekening bedraagt dertig frang, alles end alles.

— Spr. *Het is nie(t) alles,* het is niet gelijk het zou behooren te zijn. Is oe' haver nogal goe' gelukt? Ja, maar 't is nie' alles (ze zou beter kunnen zijn). De zieken is wel genezen, maar 't is nog nie' alles (hij is nog niet gelijk vroeger). Ge loopt heel de' Zondag uit en ge komt te middernacht thuis: dat is ook nie' alles (dat is zeer berispelijk van u).

— *Alles is 'en weet, maar vlooien vangen is 'en gauwigheid.*

— *Alles op den arm, niks in den darm; alles op de(n) kop, niks in de(n) krop.*

— *Alles is op en uit lijk te Balder de hoogmis,* z. BALDER.

ALLESKE(N)S, bw. — Uitspraak van *allengskens.*

ALLIE, bvw. — Geheel, gansch, bij Sch. *alek, alik, alk.* (Z. O. der K.) 'Nen allië' zak appelen.

Z. Kil. i. v. *allick.*

ALLICHT, bw. — Lichtelijk, gemakkelijk. Ge kunt dat allicht is doen. Hij kost daar allicht is hennen gaan.

— Wellicht, waarschijnlijk. Loopt gauw-gauw naar den doktoor, of 't zou allicht te laat kunnen zijn.

ALLIËNCIE en **ALLIANCIE**, znw., v. — *Met iemand alliancie hebben* of *alliëncie maken*, op vertrouwelijken voet met iemand omgaan. R. Ik maak weinig alliancie met de geburen. Ge moet met die mens(ch)en geen alliëncie maken.

— Sommigen maken er *orliancie* van!

ALLO (klemt. op *lo*, korte *o*), tw. — Z. ALLA.

ALLOOI, znw., m. en niet o. — Fr. *alloi*.

ALMANAK (uitspr. *allᵊmənak*), znw., m. — Z. Wrdb.

— Spr. *Almanakken zijn leugenzakken*.

ALOË, znw., m. en niet v.

ALS (ook *as* uitgespr.), vgw. — Wordt altijd gebruikt in plaats van *dan* achter eenen vermeerderenden trap, alsook achter *ander*, *anders*, *niemand*, *niets*, *nergens* en *nooit*. (Z. SPRAAKKUNST.)

— Wordt dikwijls overbodig gebruikt achter *zoogauw*, *zoohaast*, *zooveel*, *gelijk*, enz. Ik zal komen zoogauw as ek kan. Ge meugt klappen zooveel as ge wilt. Als ik was gelijk als gij, ik zou...

ALSKAKS, bw. — Kwansuis. (K.) Hij komt hier alskaks om wat te klappen, maar inderdaad om ons uit te hooren. « Ik most noch, onder schijn van inspraeck Gods *als kacx*, mijn dochter Polyxeen, mijn neef Astyanax sien sneuvelen ». (VONDEL, IV, 132.)

Ook **Konsjuus**.

Kil. Als-kacks, *quasi*, *quasi verò*, *simulatè*.

ALTERATIE, znw., v. — Groote en schielijke ontsteltenis. D. B., M. 'En alteratie krijgen. Ik vroeg e glas bier om m'n alteratie af te drinken. « Zij zullen dan te zamen de *alteratie* zijn gaan afdrinken. » (ZETTERMAN. *Voor twee cents minder*, 67.)

ALTIJD, bw. — Z. Wrdb.

— In alle geval. M. Ik weet nie' ofda'k morgen zal thuis zijn, maar ge kunt altijd is komen zien. Wat 'em let weet ik nie', maar hij is altijd ziek. (In die bet. heeft *altijd* den klemtoon niet.)

ALTIJDAAN, bw. — Gedurig, Fr. *continuellement*. R., M. 'Et is altijdaan te doen. Gij komt altijdaan om geld. 'Et sneeuwde maar altijdaan.

Ook **Altoosaan**.

ALTOOSAAN, bw. — Z. ALTIJDAAN.

ALUIN, znw. m. en niet v. — Fr. *alun*. J.

ALUIT (klemt. op *uit*), bw. — Ten volle. Hfft. Ik heb aluit zooveul pataten as mijne gebuur.

ALVAST (klemt. op *vast*), bw. — Versterking van Vast, zeker, voorzeker, Fr. *assurément*, *certainement*. Dat is alvast nie' waar. Jan zal alvast nie' komen.

ALVER en **ALWIJD** (klemt. op de tweede lettergr.), bw. — Omtrent, bijkans, Fr. *à peu près*, *peu s'en faut*, bij D. B. *alverre* en bij R. *alwijd*. Da' komt alver overeen uit. Dat is alwijd hetzelfde.

ALVERMANNEKEN, znw., o. — Kaboutermanneken, kabouter. (Z. der K.), bij Jong. *aovermenke*.

ALWEERAL, bw. — Alweer, Fr. *de nouveau encore*. Gij komt alweeral te laat. 't Is alweeral hetzelfde.

ALWIJD, bw. — Z. ALVER.

ALZEKER (klemt. op *zeker*), bw. — Voorzeker, Fr. *assurément*. Ge hèt alzeker geene' prijs. Dat is alzeker nie' waar.

AMANDELBROOD, znw., o., zonder mrv. — Gebak van bloem en honing, soort van speculatie, met amandelen in gebakken.

AMANDELPÈÈR, znw., v. — Soort van fijne peer met eene bruinachtige schel.

AMBACHT, znw., o. — Ambachtsman, Fr. *artisan*. (K.) D. B. Dieë smid is e goed ambacht. De ambachten winnen nu meer as over jaren. Oew bruur is zeker 'en ambacht?

— *Stommen ambacht*, een kinderspel, waarin de deelnemers, zonder spreken, de verrichtingen van een ambacht nabootsen. Stommen ambacht spelen. Willen me stommen ambacht doen?

AMBRAS (klemt. op *bras*), znw., m. — Moeilijkheid, verlegenheid, Fr. *embarras*. Die mens(ch)en zitten leelijk in den ambras. Iemand uit den ambras helpen. Ik heb met die zaak 'en hoopen ambras gehad.

— Beslag, beschar, bestel, windmakerij. Komt hier geenen ambras verkoopen, of ik zet oe aan de deur. Hij maakt altijd ambras as hij zat is.

— *Jan Ambras*, beslagmaker. Ge zij' 'ne Jan Ambras.

AMBRASMAKER en **AMBRASVERKOOPER**, znw., m. — Iemand die last verkoopt, beslagmaker.

AMEN, bw. en tw.; — als znw., m. en niet o. J.

— Gep. w. *Amen en uit*, gedaan. 't Is amen en uit mee' hun vriendschap.

AMER, znw., m. — Plaats waar de ambachtslieden, zooals blokmakers, timmerlieden, steenhouwers, enz. hunne grondstoffen leggen. (Z. der K.)

— Losplaats, kaai. Naar den amer rijen om steen, hoelie, enz. te la(d)en. (Z. der K.)

Kil. Amer, amer-stad, *acta*.

AMIGO (klemt. op *mi*), znw., m. — Stadsgevangenis. Ze staken de' zatlap in den amigo. Hij hee' ne' nacht in den amigo geslapen. « Ik zal u in den *amigo* steken! riep de gebelgde commissaris. » (ZETTERNAM. *Voor twee cents minder*, 53.)

AMMAAL, AMMEL (toonl. *e*), bw. en vrnw. — Samentrekking van *allemaal*. Wat hèèt hij ammel gezeed? Dat is ammaal niks wèèrd.

Ook **Allemaal**, z. ald.

AMME. Samentrekking van *als wij*. Amme gedaan hebben... Amme gezond blijven.

AMMELAKEN, znw., o. — Dit is geen verouderd w., maar wordt dagelijks gebruikt voor het min gebezigde Tafellaken, Fr. *nappe*. Hfft. E spierwit ammelaken op de tafel leggen.

Kil. Amme-laecken, *mappa*.

AMPEL en **AMPER**, bw., vrklw. *ampelke(n)s* en *amperke(n)s*. — Nauwelijks, ternauwernood, Hfft. *amper*. Ik zal maar ampel toekomen mè' me' geld. Gij hèt maar amper tijd genoeg om met den trein te vertrekken. Hij was nog maar amperkens weg, of ze kwamen achter 'em vragen.

AMUZATIE, znw., v. — Aangename bezigheid, tijdverdrijf. R. Ik vind mijn amuzatie in de bloëmen. Ge kwikt (kweekt) kanarievogels ! Wel, dat is veur u 'en schoon' amuzatie. Hij werkt nog wa' veur zijn amuzatie.

Ook **Amuzement.**

AMUZEMENT, znw., o. — Z. AMUZATIE. R.

ANDER, bvw. — Fr. *autre*. z. Wrdb.

— Kramers zegt dat *de andere week* beteekent *de volgende week*, *de naaste week*, Fr. *la semaine prochaine*. Volgens de Bo is het in Vlaanderen *de verledene week*, de week vóór deze die nu is, Fr. *la semaine passée, la semaine dernière*. In de provincie Antwerpen heeft de uitdrukking beide beteekenissen, en moet men uit den zin opmaken wat er bedoeld wordt. *Dat is de ander' week voorgevallen*, hier beteekent het natuurlijk de verledene week. *Ik gaan de ander' week op reis*, hier heeft *andere week* den zin van *semaine prochaine*.

Zoo ook *de andere maand*, *het ander jaar*.

— *Ik en een ander*, bijna iedereen. D. B. Hij zal u en 'en ander bedriegen as hij de kans hèet. Ik en 'en ander zijn van da' gedacht. Gij en 'en ander zul' 'et moeten bekoopen.

— *Over ander uur*, *over anderen dag*, *over ander jaar*, enz., om de twee uren, om de twee dagen, alle twee jaren, enz. D. B. Ik moet over ander uur 'ne' lepel innemen. Hij komt mij over anderen dag bezuken. Dieën appelboom draagt maar over ander jaar.

— *Op 'en ander*, elders. D. B. Ik gaan op 'en ander woonen. Ik kan oe aan geen klaverzaad helpen, gaat er maar is op 'en ander om. Me hemmen al op 'en ander geweëst.

— *Ander* bevat dikwijls een denkbeeld van overtreffing, 't zij in 't goede of in 't kwade, en wordt dan met meer klem en nadruk uitgesproken. In dien zin hebben de West-Vlamingen het w. *andersch*. (z. D. B.) Jef hèet den ee(r)ste' prijs gehad van zijn school, dat is 'nen andere kerel als gij (een veel betere leerling). Pruuft die peren is, da' zijnder ander' as de auw (uwe) (veel betere). Jan doe' van heelder dagen nie' meer as drinken, dat is nog 'nen andere zatlap (een veel grootere dronkaard) as oewe gebuur. Dat is 'nen dikken boom,

maar in mijnen hof staat er nog 'nen andere (een veel dikkere). Baekelant was 'ne wreede roover, maar Jan de Lichte moet nog 'nen andere klepper (een nog wreedere roover) gewcest hebben.

Zoo ook *anders*, bw. In Spanjen is 't warm, maar in Egypte is het nog wat anders heet (veel heeter). Gij meint dat oe' bruur al 'ne groote redenèèr is, maar Mijnheer F. die kan wat anders spreken (kan veel beter spreken dan uw broer). Me meinen dat 'et in ons landeken slecht gaat, maar in sommige landen gaget (gaat het) er anders (veel erger).

ANDERS, bw. — Z. ANDER.

ANDIJVIE, znw., m. en niet v. — Fr. *endive*. J.

ANDOLIUM, znw., m. — Z. LANDORIUM.

ANE-DANE. Komt voor in het aftelrijm :

Ane-dane-diene-des,
Schoteltje viere, vijve, zes,
Perlaméken,
Vischken eten,
Wijntje drinken,
Thee!

ANE-MANE. Komt voor in het aftelrijm :

Ane-mane, Mechelen mee,
Dobbelen, dobbelen dominee.
Eiken brood
Zonder lood,
Koeken marellen
Zonder bellen.
Pif, poef, paf!
Er aan of er af!

ANG, znw., v. — Angel van bieën, wespen, enz., Fr. *aiguillon*. (K.) As de bie steëkt, verliert ze dikwijls heur ang.

— Baard, vlim van graanaren, Fr. *barbe*, *arête*. (K.) (Ook in Groningen, Overijsel en Nedersaksen, z. M.) De angen van 't koren. De gerst héé' lange angen.

— Spitstoeloopend uiteinde van een snijdend werktuig, waarmede het in 't handvatsel gestoken wordt, Fr. *soie*. De ang van 'en boor, 'nen beitel, enz.

— Bij timmerl. Het bewerkt uiteinde van een stuk hout of metaal, waarmede het in 't gat van een ander sluit, Fr. *tenon*.

ANIJSZJAP, znw., m. — Anijsdrop.

ANKER, znw., m. en niet o. — Fr. *ancre*. J.

— Verg. *Zoo vast als 'nen anker*.

— Bij horlogemakers. Een stuk in eene horloge, dat met twee plaatjes of lepels op het schakelrad werkt.

ANKERBEK, znw., m. — Bij horlogemakers. De ankerbekken zijn twee plaatjes die overhand in de tanden van het schakelwiel grijpen, Fr. *palettes d'échappement.*
Ook **Lepel**.

ANKERBLED, ANKERBLET, znw., o. — Bij smeden, bouwk., enz. — Ankerveer, het gedeelte van den anker, dat horizontaal door den muur steekt en aan den balk vastgenageld wordt. Ankerbletten en ankersleutels.

ANKEREN, w., b. — Van muurankers voorzien. 'Ne' muur ankeren. Me moeten dieë' muur ankeren, of me houen 'em nie' staan.
— Fig. *Ievers blijven ankeren*, er blijven zitten, hangen, toeven. (K.) Ik zou vruger thuis geweëst hemmen, maar ik zijn hier en daar wa' blijven ankeren.

ANKERGAT, znw., o. — Opening, gat in den muur, bij eenen anker. 'En mus(ch) had heure' nest in een van de ankergaten van de' muur.

ANKERNAGEL, znw., m. — Bij smeden, enz. Zware gesmede nagel met platronden kop, dienende om het ankerblet aan den balk vast te leggen.

ANKERRAD, znw., o. — Schakelrad in een uurwerk, Fr. *roue de rencontre.*

ANKERSLEUTEL, znw., m. — Bij smeden, enz. Stuk ijzer, dat aan de buitenzijde van den muur loodrecht door het oog van 't ankerblet gestoken wordt.
— Ook **Schieter**.

ANKERSPIE, znw., v. — Bij smeden, enz. Uitgesmeed stuk ijzer, waarmede men den ankersleutel in 't oog van 't ankerblet aansluit, Fr. *clavette* of *cheville à ancre.*

ANTWERPS(CH), bvw. — *Antwerpsch jaar*, zes weken. (K.) T. Zij is nog geen Antwerpsch jaar in dieën dienst geweëst.

APEK (klemt. op *pek*), tw., — Uitroep tegen kinderen, wanneer zij vallen of iets laten vallen. (Heist-op-den-Berg.)

APOSTEL, znw., m. — Fr. *apôtre*. Z. Wrdb.
— Fig. *'Ne viezen apostel*, een drollige kwant, een aardig man.

APOSTELPÈÈRDEN, znw., o., mrv. — *Op apostelpèèrden*, te voet. (A.) Zijde met den tram gekomen? Nee, op apostelpèèrden.

APOTHEKERSREKENING (uitspr. *aptekərs* -), znw., v. — Rekening, die meer bedraagt dan men verwachtte, gepeperde rekening.

APPEL, znw., m. — Fr. *pomme.*
— Gep. w. *Veur 'nen appel en 'en ei*, voor eene kleinigheid. Iet verkoopen veur 'nen appel en 'en ei.
— Spr. *Iemand appelen veur citroenen verkoopen*, hem wat

wijsmaken, hem bedriegen, in de Wrdb. *iemand knollen voor citroenen verkoopen*.

— *'En appeltje veur den dörst bewaren*, spaarzaam leven, wat op zijde leggen voor den ouden dag.

— Ronde knop of kruk van een deurslot of eene kacheldeur, Fr. *bouton*.

APPELBEEK, znw., v. — Z. TAPELBEEK.

APPELBLOÉM en **APPELBLOM**, znw, v., zonder mrv. — Appelbloesem, appelbloeisel.

APPELBROÔKE(N, znw., o. — Appelbroodje, klein rond broodje met eenen appel in gebakken.

APPELFLAUWTE, znw., v. — Lichte voorbijgaande flauwte, waarbij men bleek en onpasselijk wordt, zonder nochtans in bezwijming te vallen. D. B.

— *Ge zoudt er 'en appelflauwte van krijgen*, zegt men wanneer iemand flauwen praat, zoutelooze redenen vertelt.

***APPELFLINK**, znw., v. — « Haastige lap of slag op de wang, oorveeg. » Sch. geeft dat w. voor de omstreken van Turnhout.

APPELJAAR, znw., o. — Een jaar dat vruchtbaar is in appelen, dat er veel appelen gegroeid zijn. D. B.

APPELKOK, APPELEKOK, znw., m. en v. — Abrikoos, Fr. *abricot*, bij Sch. *appelkoos, appelkouw*, Sp. *abercoque*, Ital. *arbicocco*.

— Sam. *appelkokboom, appelkokbloem, appelkokkjen, appelkoksteen*, enz.

APPELPEES (scherpe *e*), znw., v. — Perzik, Fr. *pêche*. (O. der K.) Elders **Pers** en **Spers**.

APPELPOL, znw., m. — Broodje van den overschot deeg gemaakt en met eenen appel in gebakken. (K.)

APPELPOMMEI, ook **APPELPLAMMEI**, znw., m. — Appelmoes, dat bij gebraden vleesch geëten wordt.

Appelpommei verschilt van *appelspijs*, appelmoes dat op het brood gestreken wordt.

***APPELPROL, APPELENPROL**, znw., m. -- « Appelmoes. » Sch. geeft dat w. voor de Kemp. en Lier.

APPELSIEN, znw., m., te Antw. v. — Sinaasappel, zoete oranjeappel, Fr. *orange douce*. M., Hgd. *Apfelsine*, Zw. *apelsin*, bij Jong. *appelesien*.

APPELSIROOP, APPELSAROOP, znw., m. — Siroop of stroop, die uit appelen gemaakt wordt.

APPELSPIJS, znw., v. — Appelmoes, Fr. *marmelade de pommes*, dat op het brood gesmeerd wordt of dient om appelvlaaien te bakken. R. Appelspijs op 't brood smèren. 'En vlaai mee' appelspijs. Z. SPIJS.

APPELTAND, znw., m. — *Ge zult uwen appeltand meugen uittrekken* zegt men schertsend tot iemand om te beduiden, dat de appelen op zijn, dat hij er geene meer eten zal.

APPELTOERT, znw., v. — Appeltaart, Fr. *tarte aux pommes.*

APPELVLAAI, znw., v. — Vlaai met appelmoes gebakken. Appel- en pruimevlaaien bakken.

APPELWIJF, znw., o. — Fig. Babbelaar of babbelaarster. Zijn vrouw is 'en eerste appelwijf. Scheed er uit mè' babbelen, appelwijf!

APPRENTIE, znw., v. — Waarschijnlijkheid, Fr. *apparence.* Ze zeggen dat hij ga' trouwen, maar daar is geen apprentie van. Daar is groote apprentie, dat dat huis zal verkocht wörren.

— *Apprentie maken*, aanstalten maken. Hij maakt apprentie om te vertrekken.

APRILZAAD, znw., o. — *Iemand om aprilzaad zenden*, hem op den 1n April met eene uitgevonden boodschap op gang zetten, Fr. *faire un poisson d'avril à quelqu'un.* (**K.**)

APRILZOT, znw., m. — Die op den 1e April met eene uitgevonden boodschap uitgezonden wordt.

ARANIEAPPEL, znw., m. — Oranjeappel, Fr. *orange.* Kil. Aranie-appel, *malum aurantium.*

ARANIEBOOM, znw., m. — Oranjeboom, Fr. *oranger.*

ARANIEKOEK, znw., m. — Oranjekoek, peperkoek met oranjeschil in gebakken.

ARANIESCHEL, znw., v. — Oranjeschil, Fr. *écorce d'orange.*

ARBEIDER, znw., m. — Boerenwerkman, daglooner die boerenwerk verricht. (**N. der K.**)

ARDUIN, znw., m. en niet o. — Hardsteen, Fr. *pierre de taille.*

— Dit w., hetwelk in de Holl. volkstaal onbekend is, en in de schrijftaal meest gebruikt wordt als men spreekt van iets hechts en duurzaams: een praalgebouw, een gedenkteeken, enz., is hier zeer gemeen. 'Nen trap in arduin. Arduine' dörpels. 'En arduine' pèèrdekrib. 'En goot in arduin.

ARÈ (uitspr. gelijk het Fr. *arrêt*, maar zonder *t* en met eene enkele *r*), tw. — Daar, neem aan, Fr. *tenez, voilà.* R., Sch. Arè! daar is 'nen appel veur a (u). Arè! ge krijgt 'ne' cent!

— *Arè, arè nu*, uitroep van verwondering of verrassing. Arè! ginder komt Frans aan! Arè nu! wie zou da' gepeisd hebben!

AREN, w., o. met *zijn.* — In de aren komen, Fr. *monter en épis.* (**K**) Sch., T., R. Het koren begint te aren.

ARENBEEK, znw., v. — Beek, die Lier bespoelt en in de Groote Nete uitwatert.

ARGUATIE, ARGEWATIE, znw., v. — Twist, gekijf. D. B.

ARGUÉEREN, ARGEWÉEREN (zachte *e*), w., b. — Van 't Lat. *arguo*, d. i. redeneeren. Twisten, kijven, harrewarren, Fr. *disputer*. D. B. Die twee mannen zijn altijd mè' malkanderen aan 't arguéeren. Ge meugt zoo nie' kijven en argewéeren, da' sta' nie' schoon.

ARIG, bvw. — Aardig. (K.) G.

ARJAAN, znw., m. — Adriaan, Fr. *Adrien*.
— Raadsels :

1. Ik kwam is deur e straatje gegaan,
Daar zag ik 'ne(n) grunen *Arjaan* staan ;
Ik trok en hij trok
En hij wou nie(t) van mij(n) lijf gaan.
(*Een braamdoorn.*)

2. Ik kwam is deur e straatje gegaan,
Daar vond ik 'ne(n) grunen *Arjaan* staan ;
Hij dee(d) me verletten,
Mijne(n) stok wegzetten,
Zijnen baard afschèren
En dat dee(d) ik zoo gèren.
(*Eene hazelnoot.*)

ARK (uitspr. *ìrrək, eirrək, ærrək*), znw., v. — Praalboog, Fr. *arc de triomphe*. (K.) D. B. (Ook in Brab. en O.-Vl., z. Sch.), te Antw. **Poort**. As de pastoor ingehaald is, stongen er vier arken in 't dörp.

ARLOGE, ARLOZE, znw., v. — Horloge.

ARM (Kemp. *ärrəm, eirrəm, ærrəm*), bvw. — Fr. *pauvre*.
— Verg. *Zoo arm als Job, als 'en luis, als de straat, als de muizen in de kerk, als 'ne schooier, als 'ne wörm.*
— *'En arm' luis*, een arme drommel, die zich nochtans veel laat voorstaan.
— *'En arm' rat*, een arme gelukzoeker.
— Komt dikwijls voor als bepaling van iets, waar men weinig weerde aan hecht, dat men gering acht. Hij ziet op 'en arm' vijf frang. Dieë kwaê jongen héet eene' van z'n kameraden afgeslagen veur 'nen armen appel. Moette in colère schieten veur 'en arm woord ? Hij wier' streng gestraft en datte veur 'nen armen haas te schieten.
— Zoo ook, wanneer *arm* bijw. is. R. Hij héet daar arm 1000 frangeskes geërfd. Ik hem daar arm 20 frang getrokken.
— *Arm' Klèren*, zekere kloosternonnen, Fr. *les pauvres Claires*.

ARM, znw., m. — Bij timmerl. De armen van eene zaag zijn het bovenste en het onderste dwarshout. De armen van eene zaag heeten ook **Beugels**.

ARME, znw., m. — Armbestuur, bureel van weldadigheid, Fr.

APPELTAND, znw., m. — *Ge zult uwen appeltand meugen uittrekken* zegt men scheitsend tot iemand om te beduiden, dat de appelen op zijn, dat hij er geene meer eten zal.

APPELTOERT, znw., v. — Appeltaart, Fr. *tarte aux pommes*.

APPELVLAAI, znw., v. — Vlaai met appelmoes gebakken. Appel- en pruimevlaaien bakken.

APPELWIJF, znw., o. — Fig. Babbelaar of babbelaarster. Zijn vrouw is 'en eerste appelwijf. Scheed er uit mè' babbelen, appelwijf!

APPRENTIE, znw., v. — Waarschijnlijkheid, Fr. *apparence*. Ze zeggen dat hij ga' trouwen, maar daar is geen apprentie van. Daar is groote apprentie, dat dat huis zal verkocht wörren.

— *Apprentie maken*, aanstalten maken. Hij maakt apprentie om te vertrekken.

APRILZAAD, znw., o. — *Iemand om aprilzaad zenden*, hem op den 1ⁿ April met eene uitgevonden boodschap op gang zetten, Fr. *faire un poisson d'avril à quelqu'un*. (**K.**)

APRILZOT, znw., m. — Die op den 1ⁿ April met eene uitgevonden boodschap uitgezonden wordt.

ARANIEAPPEL, znw., m. — Oranjeappel, Fr. *orange*.
Kil. Aranie-appel, *malum aurantium*.

ARANIEBOOM, znw., m. — Oranjeboom, Fr. *oranger*.

ARANIEKOËK, znw., m. — Oranjekoek, peperkoek met oranjeschil in gebakken.

ARANIESCHEL, znw., v. — Oranjeschil, Fr. *écorce d'orange*.

ARBEI(D)ER, znw., m. — Boerenwerkman, daglooner die boerenwerk verricht. (**N.** der **K.**)

ARDUIN, znw., m. en niet o. — Hardsteen, Fr. *pierre de taille*.

— Dit w., hetwelk in de Holl. volkstaal onbekend is, en in de schrijftaal meest gebruikt wordt als men spreekt van iets hechts en duurzaams: een praalgebouw, een gedenkteeken, enz., is hier zeer gemeen. 'Nen trap in arduin. Arduine' dörpels. 'En arduine' pèèrdekrib. 'En goot in arduin.

ARÈ (uitspr. gelijk het Fr. *arrêt*, maar zonder *t* en met eene enkele *r*), tw. — Daar, neem aan, Fr. *tenez*, *voilà*. R., Sch. Arè! daar is 'nen appel veur a (u). Arè! ge krijgt 'ne' cent!

— *Arè, arè nu*, uitroep van verwondering of verrassing. Arè! ginder komt Frans aan! Arè nu! wie zou da' gepeisd hebben!

AREN, w., o. met *zijn*. — In de aren komen, Fr. *monter en épis*. (**K**) Sch., T., R. Het koren begint te aren.

ARENBEEK, znw., v. — Beek, die Lier bespoelt en in de Groote Nete uitwatert.

— *Assen is verbrand hout* zegt men tot iemand, die gedurig veronderstellingen maakt, die gedurig het woord *as* in den mond heeft. Soms voegt men er bij: *en törf is geen halfhout.* Bij Dr. *asse is verbrande törf en holt.*

AS, znw., is meest overal v., doch te Antw. ook m.

— Bij mulders. Boom uit de kap van den molen, waar van binnen het kamwiel en van buiten het kruiswerk aan vast is.

— Spr. *Niks op zijn as hebben*, niet rijk, onvermogend zijn. Die mens(ch)en hebben weinig of niks op hun as. Héet dieë koopman nogal wat op zijn as?

ASBALK, znw., m. — Bij mulders. Balk onder den askop, waar de as op rust.

ASBAND, znw., m. — Bij mulders. Ieder van de ijzeren banden, die rond den kop van de molenas liggen om ze vast gesloten te houden, opdat zij niet openberste, bij D. B. *asseband.*

ASBLOK, znw., m. — Bij wagenm., smeden, enz. Blok aan eene kar of eenen wagen, waar de as door steekt.

AS(CH)DOORN, AS(CH)DOREN, znw., m. — Acasia. (Z. der K.).

AS(CH)KATER, znw., m. — Broodje, dat op de heete steenen van den heerd gebakken wordt. (Z. W. der K.)

Ook **Aschploddeken.**

AS(CH)PLODDEKEN, znw., o. — Z. ASCHKATER.

ASEM, znw., m. — Adem, Fr *haleine*. D. B., Kil. Zijnen asem ophalen. Buiten asem zijn. Geenen asem hebben. 'Ne' vuilen asem hemmen. *Het op den asem hebben*, aamborstig zijn.

— *Kört van asem*, kortborstig. E pèèrd da' kört van asem is. Iemand die 'et börstwater héet, is kört van asem.

— Verg. *'Nen asem hebben gelijk e peerd*, eenen goeden, sterken adem hebben.

— *Naar zijnen asem pakken*, sterk hijgen.

— Spr. *Iemands asem geroken hebben*, zijn inzicht raden, begrijpen waar hij heen wil. Ge moet met zoo'n bedekte woorden nie' spreken, ik hem al lank oewen asem geroken.

ASEMEN, w., o. — Ademen, Fr. *respirer*. Ik kan maar moeilijk asemen.

ASKOP, znw., m. — Bij mulders. Kop van de as, buiten den molen, waar de borsten in komen.

ASPERGE (uitspr. *asperzə*), znw., v. — Fr. *asperge*. Z. Wrdb.

— *Gesleipte asperges*, asperges, heel gekookt, met eieren.

ASS(CH)E en ASS(CH)EN, znw., v. — Wordt altijd gebezigd voor *asch*, dat niet gehoord wordt. (Ook in 't Mdnl.) De ass(ch)e van de stoof. De ass(ch)en uitdragen.

— Het mrv. wordt ook gebruikt. De ass(ch)en zijn nog nie' koud.

— Het mrv. bestond insgelijks in 't Mdnl. en nog in 't Eng.

— In samenstellingen hoort men veel *ass(ch)e*, *ass(ch)en*. Dus zegt men *ass(ch)enbak*, *ass(ch)ekar*, *ass(ch)ekot*, enz., doch ook *as(ch)hoop*, *as(ch)dag*, enz.

— Spr. *Schijt in de ass(ch)e*, loop naar de maan. Doet dat is veur mij ?... Schijt in de ass(ch)e !

ASS(CH)EKOT, znw., o. — Aschhok, hok waar men de assche in bewaart, Fr. *cendrier*.

ASS(CH)EPOËSTER, znw., v. — Eene vrouw, die het vuilste huiswerk verricht en bijgevolg er vuil en zwart uitziet.

ASS(CH)ERAAPSTER, znw., v., — Eene vrouw, die den kost verdient met assche te rapen.

ASS(CH)EWOONSDAG en **ASS(CH)ELEWOONSDAG** (uitspr. *-woenstig*, Kemp. ook *-wönstag*), ook **ASS(CH)EGOËNS-DAG**, znw., m. — Aschdag, Fr. *mercredi des cendres*.

ASSTEEN, znw., m. — Bij mulders. De assteen staat op den asbalk, de baan van de as draait er rond.

ASSURANT, bvw. — Z. ASTRANT.

AST, znw., m. — Eest, droogoven, soort van overdekten vloer boven een forneis, dienende om iets te drogen, Fr. *touraille*, *four à sécher*. D. B., R. De bitterpeeën worden op eenen ast gedroogd. De brouwers drogen de gekiemde gerst op eenen ast.

ASTEN, w., b. — Eesten, op den ast drogen, Fr. *sécher à la touraille*. Graan asten. Mout asten.

ASTRANT en **ASSURANT** bvw. — Frank, onbeschaamd, vrijpostig, stout indringend. G. (Ook in N.-Br. en Limb., z. Sch.) 'Et is 'nen astrante kerel. Foei! wat staget (staat het) leelijk van zoo assurant te zijn.

ASTRANTIGHEID en **ASSURANTIGHEID**, znw., v. — Frankheid, onbeschaamdheid, vrijpostigheid. Ik heb dieën onbeschofterik aan de deur gezet : ik ben met die astrantigheid nie' gediend.

ASWIEL, znw., o. — Bij mulders. Het wiel, dat op de molenas zit en de beweging geeft aan al wat er binnen draait en keert. In eenen molen zijn gewoonlijk twee aswielen, een voor den voormolen en een voor den achtermolen. Bij D. B. *assewiel*.

AT. Samentrekking van *als het*. At règent, gaan ek nie' uit. At kan zijn, zal ek 'et doen.

ATER, znw., m. — Bij biemans. Mannelijke honingbie, Fr. *faux-bourdon*. (K.)

Ook **Nèèr** en **Mèrel**.

ATTEM, ATTEN, ATTI. — Samentrekking van *als em*, *en*, *i* (als hij). Attem komt... Atten dat doen wil... Atti mag...

AU, vrnw., **AUW**, bvw. — U, uw. Dat is van au. Auwen boëk is versleten.

AUTAAR, **OUTAAR**. znw., m. en niet o. — Fr. *autel*. J., T., R.
— *Den hoogen* of *de grooten autaar*, het hoogaltaar, Fr. *le maître-autel*.

— Spr. *Me(t) zij(n) gat naar den autaar zitten*, met den rug naar iemand gekeerd zitten, vooral in een gezelschap.

AUTAARDWEIL, **OUTAARDWEIL**, znw., m. — Linnen altaarkleed, Fr. *nappe d'autel*.

AUW, z. AU.

AVEL (klemt. op *vel*), bw. — Toch, niettemin. (**K.**) Of 't règent of nie', ik gaan avel naar de stad. Hij werkt gelijk 'ne slaaf, en hij blijft avel arm.
Ook **Evel**.

AVEND (ook *avəd*), znw., m. — Avond, Fr. *soir*. Hfft., D. B., B., M., Jong.
— *'s Aves*, 's avonds. Hij ga' 's aves uit.
— *Avend luien*, het luiden 's avonds, vóór het kleppen van den Angelus. 'Et luidt avend. Héet de köster al avend geluid ?
— Spr. *Hoe later op den avend, hoe vetter volk*, men heeft dan meer gedronken.
— *'s Avends groote menschen en 's morgens klein' kinderen* (gezeid van kinderen die geerne laat opblijven, maar 's morgens niet uit het bed kunnen).
— *'s Avends groote knechten en 's morgens 't hoofd niet kunnen rechten*, die 's avonds overdaad pleegt, staat 's morgens met een ziek hoofd op.
— *'s Avends groote jannen en 's morgens klappen ze gelijk 'nen hannen*.
— *Tegen den avend en den noen, gaan de lui' honden het meeste doen*.

AVENDLOF, znw., o. — Lof dat 's avonds gedaan wordt. Naar 't avendlof gaan. Onder 't avendlof zal er gepreëkt wörren.

AVENDSCHOF, znw., o. — Het laatste schof van eenen werkdag. Hij kwam hier op 'en avendschof aan. Ik zal da' werk op 'en avendschof doen.

AVENTUUR, znw., v. en niet o. — Avontuur, Fr. *aventure* J. Die aventuur is mij overkomen.

AVENTUREN, w., b. — Wagen, Fr. *hasarder*, *risquer*. D. B., M. Derft da' nog is aventuren, as ge 't hert in oew lijf hèt! Hij héet is op zee geweëst, maar hij zal 'et nie' meer aventuren.
Kil. Avend-uren, *audere, tentare fortunam*.

AWAAR, bw. — Nietwaar. Gij heet Jan, awaar ?

B.

BA (lange zuivere *a*), znw., m. — Vader in de kindertaal. (K.) (Ook in Limb., z. Sch.) Ginder is ba. Geëft ba 'ne' pol (de hand).

BA (korte *a*), tw. — Drukt niet altijd verachting uit, maar komt dikwijls vóór *ja* en *neen*, in den zin van *wel*. Ba ja. Ba neen.

— Meest altijd is het van *wel* voorafgegaan. Moet ek da' werk nu doen ? Wel ba neen !

Ook **Bè**.

BAAI, znw., m. en niet v. — Zekere wollen stof. T., R., J. 'Nen hemdrok van roôn (rooden) baai.

BAAIEN (zuivere *a*) en **BEIEN**, w., b. — Met eenen natten doek, eene spons, enz. zacht bevochtigen en zuiveren, Fr. *bassiner*, Hgd. *bähen*. (K.) D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) 'En wond baaien. Den etter van 'en wond baaien.

— *De voeten baaien*, een voetbad nemen. (K.)

— Afwasschen, afspoelen met kokend water. (K.) (Ook in Belg.-Limb., z. Sch.) De schotels beien. De botervaten moeten gebeid worden.

— *'Nen stok beien*, hem in 't vuur, in kokend water of in eenen heeten oven leggen, om zijne schors los te maken (K.) T. (Ook in Belg. en Holl.-Limb. en Geld., z. Sch., bij R. *booien* en bij D. B. *bakelen*.)

In de twee eerste beteekenissen zegt men meest *baaien*, in de andere *beien*.

— Niet te verwarren met *baaien*, *baden*, dat *boan*, *baoën* uitgesproken wordt.

***BAAKTANDEN** of **BAKTANDEN KRIJGEN**. — « Gram worden. »

Sch. geeft die uitdrukking voor Antwerpen.

BAAL, znw., Fr. *balle*, is algemeen v., doch m. in 't Z. O. der K. (Ook in Twenthe, z. G.)

BAALKATOEN, BALEKATOEN, znw., m. — Soort van katoen, dienende om hemden, lakens, enz. te maken, Fr. *calicot*, *coton écru*. D. B., Sch., R. 'En hemd van baalkatoen. Twee ellen balekatoen.

BAALKATOENEN, BALEKATOENEN, bvw. — Van baalkatoen. 'En baalkatoenen hemd. Balekatoene' lakens.

BAAN, znw., v. — Openbare straatweg, die niet gekasseid is, Fr. *voie publique non pavée*. Vruger liep er 'en baan naar dat dörp, maar nu is er 'ne steenweg. Dat is hier de baan naar Brecht. 'En zandachtige baan.

— Effen weg, waar de bollen der kegels over loopen, waar de zeeldraaier zijn werk verricht, enz.

— Bij smeden. Het bovenvlak van het aambeeld, Fr. *la surface de l'enclume.*

— Bij mulders. Deel van den kop der as, met ijzeren schenen voorzien, dat in de baansteenen draait.

— Gep. w. *Van pad of baan weten, pad noch baan vinden,* den weg niet weten, ook fig.

Ook *pad of spoor.*

— *Me(t) iemand over de baan kunnen,* met iemand goed uit de voeten kunnen. Mijnheer is 'ne mensch, daar ge goed mee over de baan kunt. Mè' zoo 'ne' knecht kan ek nie' over de baan.

— *Op de baan rij(d)en,* voerman zijn, als bode of vrachtvoerder rijden. Hij hée' lange jaren op de baan gere(d)en. Mee' op de baan te rijen, gerakender veul aan den drank.

— *Baantje,* o. IJs- of sneeuwbaan, paadje op het ijs of op de sneeuw, dat de kinderen glad maken om er over te slibberen.

— *Baantje-vooruit,* o. Haantje vooruit. (A.)

BAANLEMMER, znw., m. — Bij mulders. Ieder van de ijzeren schenen of latten, waar de baan van den askop mee belegd is.

BAANSTEEN, znw., m. — Bij mulders. De baansteen staat op den asbalk; de baan der as draait er rond.

Ook **Assteen.**

BAANSTROOPER, znw., m. — Straatroover, struikroover, Fr. *brigand, voleur des grands chemins.* Hfft. Baanstroopers die 'nen reiziger aandoen en uitplunderen. Die boss(ch)en zaten vruger vol baanstroopers.

BAANSTROOPERIJ, znw., v. — Struikrooverij, Fr. *brigandage.* In de' Frans(ch)en tijd hoorde veul van baanstrooperij.

BAAR, znw., v. — Lijkbaar, Fr. *civière.* D. B. E lijk op de baar stellen. Aan de baar zingen.

— De schragen of de stelling die, met het baarkleed bedekt, eene doodkist verbeelden, zonder dat er een lijk zij, Fr. *catafalque.* D. B. Mee' Alderzielen wördt de baar in de kerk gesteld.

BAARD, znw., m. — Fr. *barbe.*

— Spr. *Iemand den baard afdoen,* z. AFDOEN.

— *Iemand pap* of *siroop aan den baard smèren,* hem paaien met bedrieglijke beloften.

— *Den baard in de keel hebben* of *krijgen* wordt gezeid van den overgang der kinder- tot de mannestem bij jongelingen. M.

— *Hij kan over zijnen baard nie(t) meer spreken,* hij is dronken. (A.)

— Verg. *Nen baard hebben gelijk 'ne sapeur,* een langen baard.

— Bij slotm. Het onderste gedeelte van den sleutel, dat den schieter van het slot in beweging brengt.

BAARDBRANDERKE(N, znw., o. — Kort aarden tabakpijpken. (Ook in 't Z. van O.-Vl., z. *Loquela,* 1892, blz. 33.)

BAARDKRABBER, znw., m. — Spottend gezeid voor Baardscheerder, Fr. *barbier*.

BAARKLEED, znw., o. — Het kleed, dat over eene doodkist of lijkbaar gespreid wordt, Fr. *drap mortuaire*. (Ook in Brab., Limb. en Vl., z. Sch.) « De sneeuw lag als een maagdelijk *baarkleed* over de natuur gespreid ». (CONSCIENCE, *De Gierigaard*.)

BAARMIS, znw., v. — Mis voor eenen overledene, in welke eene lijkbaar gesteld staat.

BAARS, znw., m. — Bij timmerl. Een houten blok, dat aan den onderkant eens balks aan het uiteinde is vastgemaakt en dient om de dracht des balks te vergemakkelijken, Fr. *clef de poutre*.

BAARS, bw. — Barvoets (K.), bij Jong. *baasj*. Hij was baars in zijn schoenen. Ge loopt baars in oew klonen.

— Men zegt nochtans *bervoets loopen*, *bervoets gaan*, niet *baars loopen*, *baars gaan*.

Ook **Be(r)s** en **Bö(r)s**.

BAARSLAG, znw., m. — Bij landb. Graanschoof, die voorloopig uitgeslagen wordt om ze later voorgoed te dorschen. (K.) Honderd baarslagen. Baarslagen dörs(ch)en.

— Ook gebez. als collectief, zonder mrv. Roggen baarslag. Op dieë' koopdag is veul baarslag verkocht. (Ook in Brab. en 't Hag., z. Sch.)

BAARSLAGEN, *baarslaagde*, *gebaarslaagd*, w., b. — Bij landb. Graanschooven op eene plank of zoo iets uitslaan, om ze later voorgoed te dorschen. (K.) (Ook in Brab. en 't Hag., z. Sch.) Koren baarslagen. Me hebben onzen rog (rogge) gebaarslaagd.

BAAS, znw., m. — Meester. Ik ben hier baas. De man moet thuis baas zijn. 'Ne' goeien baas hebben.

— Meester van een ambacht of een werk. Metsersbaas, timmermansbaas, ploegbaas, enz. Den baas mè' zijn gasten.

— Hoofd des huisgezins, Kil. *pater familias*. Den baas kwam zelf opendoen. Den baas is nie' thuis.

— Weerd, hospes, Fr. *hôte*. Den baas uit de « Gouden Ster ». Baas, tapt mij nog 'en pint.

— Man, echtgenoot, Fr. *mari*, vooral in gebruik bij de kleine burgersklas te Antwerpen. Heuren baas is ziek. Mijnen baas is nie' thuis. Ze zalder heuren baas van spreken.

— Titel van eenen burgersman of boer. Dag baas Jan! Baas Verelst héet hier geweëst. Baas, ge verliert iet. Ik bedank oe, baas.

— Wordt gebruikt om een kind van het mannelijk geslacht vriendelijk toe te spreken. Kom is hier, baas. Ge zij' ne wijzen baas.

— Het vrklw. *baasken* wordt in den gemeenzamen omgang zoowel aan groote personen als aan kinderen toegevoegd. Dat ga' zoo nie', baasken!

Kil. Baes, *amicus*.

— *De grooten Baas, den Baas van hierboven*, God, het Opperwezen.

— *Iemand baas kunnen*, iemand meester kunnen, hem overwinnen in een gevecht of worsteling. Willen wijlie is wörstelen, om te zien ofda' ge mij baas kunt? David kost den reus Goliath baas.

— *Iemand baas blijven*, meester blijven over iemand. Ik blijf geen baas over dieë' jongen, hij derft me nau (nu) al tegenspreken.

— *Iemand baas wörden*, hem overmeesteren. As ge dieë jongen zooveul toegeëft, dan wörde 'm geen baas.

— *Iemand baas zijn*, hem overtreffen, overwonnen hebben. In 't rekenen zijde mij baas. De Pruis was in 't jaar 70 de' Frans(ch)man baas.

— *Zijn eigen baas zijn*, doen wat men wil, van niemand afhangen. B. Ik ben mijn eigen baas.

— Spr. *Baas zijn van 't hinnekot, als den haan niet thuis is*, meester zijn, als de baas afwezig is. (K.)

BAAT, znw., v. — Winst, voordeel. Z. Wrdb.

— *'En koei met de baat*, eene koei met het kalf dat zij inheeft, bekalfde koe. (K.) Ook in N.-Br., z. Sch.) Ik heb die koei met de baat gekocht.

— *'En koei bij de baat*, eene koe, die kort bij 't kalven is. Bij Kil. bet. Baat *vrucht*.

— Gep. w. *Schaê noch baat*, noch voor-, noch nadeel. Ik heb daar schaê of baat bij.

— Spr. *Alle baten helpen, zei de begijn, en ze piste in de zee* of *in de soep*, men moet alle voordeel, hoe gering ook, in acht nemen.

— *Daar is maar één baat, en elk zuŭkt ze*, namelijk het geld, de rijkdommen.

BAATKOĔI, znw., v. — Koei met de baat, bekalfde koei. (K.) Der wieren bij dieën boer vier vèèrzen en twee baatkoeien verkocht.

BĀBĀ, bw. — *Bābā doen, bābā geven*, slagen geven, in de kindertaal. (K.) Geëft da' stout kind maar bābā. Doet dieë' leelijken hond maar bābā. Bābā! tè (hond)!

BABBEL, znw., v. — Babbelaarster, babbelares, Fr. *caqueteuse*. Da' wijf is 'en groote babbel.

BABBELÈÈR, znw., m. — Babbelaar. Spr. *Ik heb het in den babbelèèr gelezen*, ik weet het van hooren zeggen. *'t Stond gisteren in den babbelèèr*, gisteren werd het reeds verteld.

BABBELEGUITJES, znw., o., mrv. — Onnoozele praat (K.), bij V. D. *babbelguigjes* en bij M. *babbelguugjes, babbelgugies*. 't Zijn allemaal babbeleguitjes, die ge vertelt.

BABBELEN, w., o. — Z. Wrdb.

— Verg. *Babbelen gelijk 'en ekster*, overvloedig praten.

BABBELES (klemt. op *les*), znw., v. — Babbelaarster. Mie is 'en ee(r)ste babbeles.

BABBELGAT, znw., o. — Babbelaar of babbelaarster. Die Mie is 'en eerste babbelgat.

BABBELKONT, znw., v. — Babbelaarster. (Ook in Brab., z. Sch.) Uw zuster is 'en groote babbelkont.

BABBELWATER, znw., o. — Genever of andere sterke drank. D. B., R. Hij hee' veul praat : hij zal weer babbelwater gedronken hebben.

BABBEN en **BEBBEN**, znw., m. — Een kind van zekeren ouderdom reeds, dat nog wil getroeteld en gevleid worden als een klein kind. Allà ! bebben, laat mij gerust. Zijde nie' beschaamd, grooten babben !

— *Den bebben* of *babben uithangen* of *spelen*, doen gelijk kleine kinderen : door gevlei en gestreel iemands gunst trachten te winnen, of zich kinderachtig gedragen.

— *Den bebben, den babben zijn*, de lieveling, het bedorven kind. Hij is daar den bebben.

— Te Antwerpen zegt men *beüben*, *böbben*.

— Vrglk. Fr. *babouin* en Eng. *baby*.

— Ook **Fabben**, **Febben** en **Febbekak**.

BADEN, **BAAIEN** (uitspr. *boan*, *baoën*), w., o., met *hebben*. — Waden. Deur 't water, deur 't slijk, deur de sneeuw baaien.

— Bij uitbreiding zegt men : deur 't gers, deur 't koren, deur het graan, deur het zand baaien. T., R.

— Niet te verwarren met *baaien* (*beien*), dat met zuivere *a* uitgesproken wordt.

— Spr. *Hoe dieper dat ge baadt, hoe natter dat ge wordt.*

BADFRIES, znw., m. — Dikke wollen stof, waarvan winterfrakken, overjassen, enz. gemaakt worden, Fr. *baie de Frise*. 'Ne winterjas van badfries.

— Frak of jas, die van zulke stof gemaakt is. 't Is koud, ik gaan mijnen badfries aandoen.

BADFRIEZEN, bvw. — Van badfries. 'Nen badfriezen overjas.

BAF, tw. — Nabootsing van het gerucht, veroorzaakt door eenen doffen slag. Baf ! zee den boom en hij lag er. Baf ! zee 'et gewèèr, en den haas tuimelde neer.

Ook **Boëf** en **Paf**.

BAF, znw., m. — De daad van te baffen, gulzig of smakelijk te eten. (**K**.) T. en R. Veur den baf zijn.

— Het eten zelf. (**K**.) Dat is goeien baf.

— Beet, mondvol, hap. (**K**.) T., R. Dat is 'ne goeien baf, dieë ge daar in oewe' mond steëkt.

BAFFEN, w. o. — Veel, gulzig of smakelijk eten. (**K**. en Lier.) T., R. Ik heb daar goe' gebaft. Dieë gulzigaard houdt er van, van goed te baffen. Ziet 'em is baffen !

BAFFEN, w., o. — Al stampende gaan. (**N. W.** der **K**.) E pèèrd da' baft. Dieën dikzak kan geweldig baffen.

BAGAGE, znw., v. — Z. Wrdb.

— Uitschot, bocht, slechte waar. Dieë koffie is maar bagage. Bagage van appelen. Smijt die bagage de straat op. Hij verkoopt nie' as wa' bagage.

'**BAGGER**, znw., m. — « Rijkaard, met eenen bijzin van meedoogenlooze vrekheid. »

Loquela geeft dit w. voor Antwerpen. Ik heb dit daar nooit gehoord, maar wel *boëger*. Z. ald.

BAGGERD, znw., m. — Slijkachtige turf of turfgrond (**Z. O.** der **K**.) in 't N. der prov. **Moer** geheeten, bij M. *baggel*, *baggelder*, *bagel*. Baggerd steken. In den baggerd werken. In die wei(d)en zit veul baggerd.

BAGGEREN, w., o. — In den baggerd, den moerturf werken. (**Z. O.** der **K**.) Me zijn aan 't baggeren.

BAK, znw., m. — Gevang, inzonderheid gemeentegevangenis. D. B. R. (Ook te Leuven, z. Sch.) Iemand in den bak zetten. Nen dief in den bak steken. 'Nen nacht in den bak slapen.

— Bureel, kantoor, Fr. *bureau* (**A**.) Ik gaan naar mijnen bak. Hij schrijft op 'nen bak.

— De bak van eene kar is het gedeelte, begrepen tusschen den bodem, de sponnen en het voor- en achterschof.

— Bij hoveniers. Broeibak, bak met mestaarde gevuld en van een glasraam voorzien, waarin men vroege groenten wint, Fr. *couche chaude*. Salaad in bakken zaaien.

— Koffiekom, tas. B. 'Nen bak koffie drinken. Geëft mij nog 'en bakske koffie.

— Groote borrel genever. 'Nen bak drinken. Schenkt nog 'en baksken.

In den grooten Bak
Verkoopt men goeden kwak (genever).
(*Uithangbord aan sommige kroegen*.)

— Spr. *Den bak af zijn*, weggejaagd zijn, van zijn ambt of bediening afgezet zijn.

Ook **Den dam af zijn**.

BAK, znw., m. — Het bakken. (**K**.) Ik ben aan den bak. Ze was aan heuren bak.

— Baksel, Fr. *fournée*, bij D. B. *bakte*, *bakste*. (**K**.) (Ook in Limb.) Den bak in den oven steken. Is den bak goe' gelukt? Ik moet naar mijnen bak omzien.

BAKBERST, znw., v. — Berst of scheur, die aardewerk bij 't bakken in den oven gekregen heeft. (Ook in Vl. en Brab., z. Sch.) Draagt dieë' stoofpot terug en brengt 'nen anderen mee: der is 'en bakberst in.

Ook **Bakscheur**.

BAKBOOMEN, znw., m., mrv. — Bij mulders. De boomen waar de graanbak op rust.

BAKÈÈRD (ook - *èèr*, - *jèèr*, - *jæær*), znw., v. en o. — Aarde, die men in de broeibakken doet, mestaarde, Fr. *terreau*. (**K**) Bloemstruiken planten en er wa' bakèèrd aan doen.

Ook **Bakgrond**.

BAKEL, znw., v. — Hetzelfde als het Holl. Baker, vrouw die de kraamvrouw komt oppassen en het pasgeboren kind verzorgen, Fr. *garde d'accouchée*, *garde d'enfant*, maar geenszins eene vroedvrouw, zooals Sch. verkeerdelijk meent. 't Is ook de bakel, die het kind draagt, wanneer het ten doop gebracht wordt.

Eene vroedvrouw, d. i. eene vrouw, wier ambt het is eene vrouw in barensnood te verlossen, Fr. *accoucheuse*, *sage-femme*, heet te Antw. en in de Kemp. *goeivrouw*.

BAKELEN, w., b. — Hetzelfde als het Holl. Bakeren, in de luren, in de luiers doen, busselen, inbusselen, Fr. *emmaillotter*. E kind bakelen. Ik heb oe gebakeld as ge klein waart.

— O. Het bedrijf van bakel uitoefenen. Uit bakelen gaan. Zijn vrouw komt bij ons bakelen. Die vrouw hee' vruger lange jaren gebakeld.

BAKELMANDEKE(N, znw., o. — Bakermand. Z. KINDSKÖRF.

BAKELSPEL (Kemp. *baokəlspäl*), znw., v. — Lange koperen speld, die gebruikt wordt om een kind in de bussel te speten.

BAKEN, znw., v., mrv. — Geheimen, iets dat men verborgen hield (**A.**), in de Kemp. **Baten**. Nu komen de baken uit. De baken uitbrengen.

BAKEN (zuivere *a*), znw., o. — Verkleinvorm van Barbara, een vrouwenaam. (**K.**)

Ook **Barbel**, **Berbel**.

BAKGROND, znw., m. — Z. BAKÈÈRD.

— Leem- of kleigrond die door de zomerhitte hard wordt en scheurt. (**K.**)

BAKHUIS, znw., o. — Geene bakkerij, Fr. *boulangerie*, maar eene afhankelijkheid van het huis, of een huisje met eenen oven, waar het huisgezin voor eigen gebruik bakt, Fr. *fournil*. (**K.**)

Ook **Bakkeet**, **Bakkot** en **Ovenbuur**.

Door *bakkerij* verstaat men de werkplaats van eenen bakker van stiel.

BAKKĀR, znw., v. — Bij landb. Kar met eenen bak, dienende om vloeibaren mest te vervoeren.

***BAKKEBIES**, znw. v. — « Baard of bakkebaard, d. i. het haar, dat men op de kinnebakken heeft laten groeien, Fr. *favoris*. »

Sch. kent dat w. aan Antw. toe.

BAKKEET (scherpe *e*), znw., v. — Bakhuis, ovenbuur, huisje met eenen oven om brood te bakken. (**K**.) D. B. Hfft., Sch.

Ook **Bakhuis**, **Bakkot** en **Ovenbuur**.

BAKKEN, w., o. — Gebakken worden, Fr. *se cuire*. D. B. 'Et brood bakt te hard. Heget (heeft het) spek al gebakken ?

— Hard vriezen. Het zal deze' nacht goe' bakken. Bij D. B. en Sch. bet. het « een weinig vriezen ».

— Hard worden en openscheuren, sprekende van kleigrond. (**K**.) De grond bakt geweldig met die hevige hitte.

— Tot straf na de klas in de school moeten blijven. (**A**.) Dieën deugeniet van 'ne' jongen moet alle dagen bakken. Al die nie' wijs is, zal over noen en over al moeten bakken.

BAKKER, znw., m. — Z. Wrdb.

— Spr. *Daar den brouwer is, kan den bakker nie(t) woonen*, Z. BROUWER.

— *De bakkers hebben gevochten*, zeggen de ouders tot hunne kinderen, wanneer zij uit geweest zijn en geenen koek hebben medegebracht (Lier).

BAKKERIN, znw., v. — Vrouw eens bakkers.

BAKKERSBROOD, znw., o. — Brood, dat men bij de bakkers of broodverkoopers haalt, in tegenstelling van het brood dat men zelf in zijn huis bakt. (Ook in Brab., z. Sch.) Ik moet nie' veul van bakkersbrood hebben, ik eet liever eigen gebak.

BAKKERSGERIEF, znw., o., zonder mrv. — De werktuigen, die de bakker in zijne bakkerij gebruikt. Ovenpalen, rakelijzers, bluschpotten, ovengaffels en ander bakkersgerief.

Ook **Bakkersgetuig**.

— Brandhout dat geschikt is voor eenen bakker. (**K**.) Op dieën houtkoopdag is veul bakkersgerief verkocht.

BAKKERSHOUT, znw., o., zonder mrv. — Z. BAKKERSGERIEF, 2°.

BAKKERSKOLEN, znw., v., mrv. — Houtskolen, die de bakker uit zijnen oven trekt en uitdooft. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) 'Ne' zak bakkerskolen. E kaffoor mè' bakkerskolen aansteken.

Ook **Kruiskolen**, **Krikken** en **Blus(ch)kolen**. Z. ook BOS(CH)-KOLEN.

BAKKERSKRUID, znw., o, zonder mrv. — Eene zekere kruiderij, die de bakkers in peperkoek, kluppelkoek, enz. doen, en die er eenen sterken smaak aan geeft. (**K**.) Bakkerskruid in de vlaaien doen.

BAKKERSPLAVEIEN, znw., m., mrv. — Steenen, waarmede het gewelf en de hoeken van 't gewelf der bakkersovens gemetst worden.

BAKKES, znw., o., mrv. *bakkezen*. — Muil der dieren, Fr. *gueule*. 'Et bakkes van de koei. Den hond hèet iet aan z'n bakkes.

— In de gemeene taal gebez. voor Mond, Fr. *bouche*. Houd uw bakkes (zwijg). Ievers geen bakkes aansteken. *Geen bakkes willen eten. Geen bakkes spreken.*

— *E kwaad bakkes hebben*, stout en onbeschaamd durven spreken.

— *E vuil bakkes hebben*, kwaadspreken van iemand.

— Fig. *'En bakkes*, een babbelaar ; *e kwaad bakkes*, iemand die stout en onbeschaamd durft spreken ; *e vuil bakkes*, een kwaadspreker.

— Van iemand die veel babbelt, zegt men : *hij heet 'en bakkes* of *er staat 'en bakkes aan.*

— *Op zijn bakkes nie(t) gevallen zijn*, wel ter taal zijn, eene goede tong hebben.

— *Iemand iet op zijn bakkes geven*, hem iets verwijten. Hij gaf mij op m'n bakkes dà 'k te lui ben om te werken.

— Gelaatsverwringing, grimas, Fr. *grimace, mine*. Bakkezen maken. 'E lellek bakkes trekken.

— Het bakkes van den oven is de ovenmond, het ovengat, Fr. *la gueule du four.*

BAKKESAF, bw. — Wordt gezeid van iets waar men op rekende, maar niet bekomen kan. Die meid zou heur gèren bij dieën heer verhuurd hebben, maar 't was bakkesaf. Hij meint dat hij in 't testament zal staan, maar 't zal bakkesaf zijn, vrees ek.

— Wordt ook gezeid van vleesch en andere spijzen, die men den volgenden dag niet eten mag. Me zullen het vlees(ch) vandaag maar opeten, want 't is morgen Vrijdag, en dan is 't bakkesaf.

— Van 't bier dat men verspeeld heeft, niet mogen meedrinken. T., R. Veur 'en pint bier de' man spelen, bakkesaf.

BAKKOT, znw., o. — Z. BAKHUIS en BAKKEET.

BAKPÈÈR, znw., v. — Peer die niet deugt om rauw geëten te worden, die men bakken moet. Winterpèren zijn bakpèren.

— Fig. *'En oû bakpèèr*, een oud wijf met een verrimpeld gezicht.

BAKSCHEUR, znw., v. — Z. BAKBERST.

BAKUS, znw., m. — Bacchus. *Bakus op de ton* zegt men van iemand die zeer dik is.

BAKVIS(CH), znw., m. — *Bakvisch zijn*, er aan zijn in 't spel of in de boet geslagen worden. As ek de' leste' slag nie' haal, dan ben ek bakvis(ch).

— Zeker zullen sterven. Assem nog is ziek wördt, dan issem bakvis(ch).

BAKZAK, znw., m. — Hoeveelheid meel om eens of meermaals te bakken, bij D. B. *baktezak, bakstezak*. (K.) 'Nen bakzak halen. Onzen bakzak is op : ga naar de' meulen om 'nen anderen. 'Nen bakzak naar de' meulen doen, is eene hoeveelheid graan voor één of meer baksels, laten malen. Mulder, is onzen bakzak nog nie' gemalen ?

Dju, dju veulen,
Zoo rije-me naar de' meulen,
Van de' meulen weer naar huis,
Zoo brengen wij onzen *bakzak* thuis.
(*Kinderrijm.*)

Sch. zegt: « de zak meels, waaruit men bakt. » Dat is niet heel juist.

BAL, znw., m. — Kaatsbal. Z. Wrdb.

— Spr. *Iemand den bal toegooien*, hem bovenmate begunstigen.

BAL, znw., o. — Danspartij. Z. Wrdb.

— Fig. Groot lawijt, ruzie, gekijf of gevecht. T., R. 't Is in dat huishouwen alle dagen bal. As de man zat thuis komt, dan is 't er bal.

BALDER, znw., o. — Zoo wordt door 't volk het w. *Berlaar*, den naam van een dorp bij Lier, uitgesproken.

— Spr. *'t Was plots gedaan gelijk de vriemis* (vroegmis) *te Balder*, zegt men van iets, dat plotseling afbreekt of gedaan is.

— Ook *alles is op en uit, gelijk te Balder de hoogmis.*

BALJU(W). BALDJU(W), znw., m. — Woestaard, ruwe kerel, geraasmaker. (K.) Dat is 'nen balju van 'ne' vent! As Karel nuchteren is, dan is 't den beste mens(ch) van de wèreld; maar as hij gedronken héet, dan is 'nen eersten baldju.

— *Den balju jagen*, woest te werk gaan, vechten en kijven, razen en tieren, bij B. en M. *baljaren*. De dronkaards hebben te nacht nie' weinig den balju gejaagd.

Ook **Den battevie** en **Den duvel jagen.**

BALK (uitspr. *ballək*), znw., m. — Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo donker als 'nen balk*, zeer donker, pikdonker. (K.) 't Is buiten zoo donker as 'nen balk.

— Spr. *Iet tegen den balk schrijven* wordt schertsend gezeid van eene schuld, op wier betaling men niet veel mag rekenen. D. B. Hij sta' bij mij nog veur tien frang in 't krijt, maar 'k vrees da'k ze tegen den balk zal meugen schrijven.

— *Er liggen geen balken onder 't ijs*, het is gevaarlijk op het ijs te gaan.

— *Het over den balk gooien*, verkwisten. Ge zult oe' fortuuntje gauw over den balk gegooid hebben. Hij zal 'et over den balk nie' gooien (hij is spaarzaam).

— *Er liggen papieren balken in dat huis*, het is belast, er staan renten op. Dr. Te Antw. zegt men ook *zilveren balken.*

— Bij timmerl. De stijl, die de twee armen eener spanzaag verbindt, Fr. *traverse.*

BALKDONKER (in 't W. en 't Z. *ballәkdoənkər*), bvw. — Pikdonker, stikdonker (K.), bij M. *balkeduuster*. 't Is buiten balkdonker. Me kwamen daar op 'nen avend dat 't balkdonker was.

BALKGERS, znw., o. — Eene grassoort, in de wetenschap *Holcus lanatus* L. genaamd.

Ook **Wolgers**.

BALKHAAS, znw., m. — Schertsend voor Kat. Dr., M. Zie! daar loopt 'nen haas! Ja maar, 't is 'nen balkhaas.

***BALLEBUZE**, znw., (geslacht ?). — « Appelbroodje. » Sch. geeft dit w. voor Hoogstraten.

BALLEKENS, znw., o., mrv. — Franken. Hij hèet daar 10.000 ballekens geërfd. Ik heb tweehonderd ballekens moeten leggen.

BALLEKEPAK, znw., o. — *Ballepak doen*, eenen bal omhoog werpen en in de hand opvangen. De kinderen speelden ballekepak. Willen me wa' ballekepak gaan doen ?

— Fig. *Met iemand ballekepak spelen*, met iemand spelen gelijk de kat met de muis.

BALLEN, w., o. — Met den bal spelen, Fr. *jouer à la balle*. De kinderen ballen gèren. Laat ons wa' gaan ballen.

BALLIJSTER, znw., v. — Slag van groote lijster. (**K.**)

BALLINGSCHAP, znw., o. en niet v. — Fr. *exil*. J.

BALLON, znw., m., vrklw. *ballonneke(n*. — Luchtbal. Z. Wrdb.

— *Zòò gaat de ballon nie(t) op*, zoo mag het niet gebeuren, zoo versta ik het niet. (**Z. der K.**) Ge wilt vandaag naar de kermis gaan en mergen ook, en overmergen nog, ja maar, zoo gaat de ballon nie' op.

Ook **Vliegerd.**

— *Ballonnekens maken*, zeepbellen laten opgaan.

BALLONMOUW, znw., v. — Soort van pofmouw aan een vrouwekleed, van boven heel wijd en van onder smal.

BALLONNEKENSKOP, znw., m. — Dik opgedrongen hoofd. — Kind dat zulk hoofd heeft.

BALLUIT, BALLUT (klemt. op de 2e lettergr.), znw., v. — Dwaas en halfgek vrouwmensch (**K**), bij Sch. *balloet* (St. Truiden) en bij Kil. *malloote*. 'En zotte balluit. Die Mie is 'en eerste ballut.

BALLUT, znw., v. — Z. BALLUIT.

BALNET, znw., o. — Een rond vischnet met reepen, Fr. *manche, filet à manche*.

BALROOS (scherpe *o*), znw., v. — Bloem, die aan een houtgewas groeit, en in 't Fr. *boule-de-neige* heet. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) 't Is de bloem van eene onvruchtbare variëteit van Watervlier.

BALSEM, znw., m., **BALSEMBLAREN**, o., mrv. — Soort van munt, in de wetenschap *Mentha rotundifolia* L. De balsemblaren worden gebruikt om op verwondingen te leggen, door snijden of kappen veroorzaakt.

Ook **Geneesblaren.**

BALTEGIEN, znw., v. — Verkeerde uitspraak van Baldekien, baldekijn, troonhemel, waaronder de priester het H. Sacrament draagt, Fr. *baldaquin*.

BALVER, (uitspr. *balləvər*), bw. en vz. — Behalve. Ze waren daar allemaal, balver Jan.

BAM, znw., m. — Boterham in de kindertaal. (**K.**) (Ook in Limb.) Moeder, krijg ek 'nen bam? Kom, Mieken, ge krijgt 'nen bam.

Ook **Bo**.

BAMIS (toonl. *i*), znw., m. — De feestdag van St. Bavo, vallende op den 1ⁿ October. De pacht van me' land vervalt te Bamis. Ik vertrek daar mè' Bamis.

— De tijd rond Baafmis, de herfst. D. B., Hflt., Sch. Mè' Bamis vallen de blaren van de boomen. 'Ne natten Bamis. 't Was verle(d)en jaar 'ne schoonen bamis.

BAMISHUUR, znw., v. — Huur van huis of land, die met Bamis begint of eindigt. (**K.**)

BAMISMAAND, znw., v. — De maand October, de Zaaimaand. Hij moet in de Bamismaand vertrekken.

BAMISPACHT, znw., v. — Landpacht, die met Bamis begint of eindigt. (**K.**), D. B.

BAMISSPORRIE, znw., v. — Najaarsspurrie. (**K.**)

BAMISTIJD, znw., m. — Tijd rond Bamis, de herfst.

BAMISVOE(D)ER (uitspr. *baomasvoiër*), znw., o. — Najaarsvoeder. (**K.**) Spörrie, rapen zaaien veur bamisvoier.

BAMISVRUCHT, znw., v. — Najaarsvrucht, tweede veldvrucht. (**K.**) Rapen, peeën en beet zijn bamisvruchten.

BAMISWEER, znw., o. — Een weder gelijk het dikwijls rond Bamis is, slecht, regenachtig weder. Me zijn nog maar in September, en 't is 'en echt bamisweer.

BAND (in 't N. en W. *bānd*), znw., m. — IJzeren hoepel, om eene ton, een vat. De banden van e vat, 'en kuip.

De houten hoepels heeten *reepen*.

— IJzeren beslag om een wiel. De banden van e wiel.

— Halsboord, vrklw. *bandeke(n*, Fr. *faux-col*. Doet oewen band af. Oewen band zie' zwart. E zuiver bandeken aandoen. Er zijn bandekens in lijverd, percale en caoutchouc.

— Wis of teen, dienende om mutsaard te binden, Fr. *hart d'un fagot*. Z. Wrdb.

— Spr.
E'nen band en 'ne wis
Meugde halen waar hij is,
Maar er(w)trijzen en boonstaken
Da' ga' te veul maken.

(*Kempen.*)

— *Aan den band liggen*, vastliggen aan eenen band, eene ketting, sprek. van honden en fig. van menschen. Hij leet thuis aan den band (hij wordt in toom gehouden, mag niet uitgaan).

— Gep. w. *Slot noch band*, z. SLOT.

— *Deur den band*, doorgaans, gemeenlijk, Fr. *ordinairement*. D. B. De mens(ch)en die minst spreken, zijn deur den band de verstandigste.

Kram. vertaalt die uitdrukking door *indistinctement*, *pêle-mêle*, *l'un portant l'autre*, in welke opvatting zij hier ook gebruikt wordt.

Ook **Deur den bot.**

— Bij timmerl. In 't algemeen, elk stuk hout dat, in eene schuinsche richting liggende, dient om de groote stukken van een timmerwerk te verbinden en te steunen, Fr. *lien*, *contre-fiche*. D. B.

BANDHOND, znw., m. — Fr. *chien d'attache*. Z. Wrdb.

— Verg. *Vlocken gelijk 'nen bandhond*, geweldig vloeken.

BANDZAAG, znw., v. — Bij timmerl. Zaag, die zoowel met de hand als met den voet in beweging kan gebracht worden en waarmede men het hout tot op omtrent 22 cm. dikte kan zagen, Fr. *scie à ruban*. Het zaagblad loopt onder en boven over raderen; het is dus zonder eind en kan bij de beweging onophoudelijk doorzagen.

BANEN, w., b. en o. — Met de bepaalde beteekenis van De sneeuw van de wegen ruimen om deze begaanbaar te maken. 't Hée' van de' nacht geweldig gesneeuwd, me zullen meugen banen. De kinderen die wijd woonen, kunnen naar 't school nie' komen, want 't is nievérans nie' gebaand. De' sneeuw banen. De' weg banen.

BANG, bvw. — Bevreesd. Z. Wrdb.

— Wordt verbonden met *van*. Hij is bang van 'nen hond. Zijdegij daar bang af? — Die wending wordt door velen als een gallicisme gewraakt. Nochtans, in N.-Holl. komt zij ook voor. (Zie B.)

— Verg. *Zoo bang als 'nen haas, als 'ne wezel. Bang zijn van iet gelijk den duvel van 't wijwater.*

BANGERIK, znw., m. — Bange, bevreesde mensch.

BANGIGHEID, znw. v. — Bangheid, vrees. D. B., Kil. Hij wist nie' waar kruipen van bangigheid.

BANGSCHIJTER, znw., m. — Bangerik, bloodaard, vreesachtige persoon. B., bij Dr. *bangeschitert* en bij M. *bange schietert*.

BANK, znw., v., vrklw. *bangske(n*, z. Wrdb.

— Laag aarde in den ondergrond. (**K.**) (Ook in Limb.) 'En bank zavel. As ek 'ne' voet of twee diep gegraven had, kwam ek op 'en bank schörft uit.

— Lange streep wolken, die onbeweeglijk aan den gezichteinder hangt. B., M. Daar hing 'en zwarte bank in 't Westen.

BANKEN, w., b. — Een tuischspel met de kaart. (Z. de beschrijving daarvan bij D. B.) Ze waren aan 't banken, as de policie binnenkwam. Banken en kloppen zijn verboden spelen.

BANKHAAK, znw., m. — Bij timmerl. IJzeren spil, die aan 't boveneinde voorzien is van eenen schuinschen ijzeren arm of haak; de ijzeren spil wordt in de gaten van de schaafbank geslagen, op zulke wijze dat de haak, die aan 't einde teengewijs en plat uitloopt, hetgene er onder komt te liggen, vastpraamt tegen het blad van de schaafbank.

BANKHAAKGAT, znw., o. — Bij timmerl. Ieder van de ronde gaten in 't blad der schaafbank, waar men den bankhaak in slaat.

BANKHAMER, znw., m. — Bij smeden en timmerl. Gewone hamer van middelmatige zwaarte, die gewoonlijk aan de werkbank gebruikt wordt.

BANKVIJS, znw., v. — Bij timmerl. Werktuig in hout, dat in maaksel en dienst gelijk staat met de schroef der smeden, Fr. *étau*, bij Kram. *bankschroef*. D. B.

BANMEULEN, znw., m. — Winkel, waar men verplicht is zijn loon in winkelwaren op te halen. De werkliê van Mijnheer B. zijn in den banmeulen bij zijnen boschwachter (zij moeten in den winkel van den boschwachter hun loon in winkelwaren ontvangen). In de Kempen bestaan de banmeulens nog.

— De *banmeulen* was vroeger de molen, waar ieder die tot den ban of het rechtsgebied behoorde, zijn graan moest laten malen.

BANS (in 't N. en W. *bāns*), znw., v., mrv. *banzen*. — Loopzieke vrouw of jongedochter. (**K**.) Da' meisken is 'en echte bans : ze loopt alle jaarmerten en kermissen af. Daar zijn de zotte banzen weer.

BANZEN (uitspr. *bānzen*), w., o., met *hebben* en *zijn*. — Overal henen of door loopen. (**K**.) 't Is nie' schoon van zoo maar overal naartoe te banzen. Ge banst overal maar deur, deur slijk en vuiligheid. Waar zijde nu weer naartoe gebansd ?

— Gep. w. *Loopen en banzen*. Ze doet iet van loopen en banzen.

BARBEL, BERBEL, znw., v. — Barbara, Fr. *Barbe*, een vrouwenaam.

BARBELS, BERBELS, znw., m., mrv. — Tandvleesch waar nog geene tanden in staan, zooals bij kleine kinderen, of waar ze uitgevallen zijn, zooals bij oude lieden. (**A**.) Da' kind zal tanden krijgen, zijn barbels zijn gezwollen.

Kil. Babbelen, barbelen, *præsepiola*, *alveoli*.

BARREEL (klemt. op *reel*, scherpe *e*), znw., m. - Lange en smalle boom, dienende om iets af te sluiten, sluitboom, slagboom, Fr. *barrière*. Waar 'ne steenweg over de spoorbaan loopt, is er van weerskanten 'nen barreel. De barreelen sluiten. Den barreel openschuiven. Aan den ingang van dieë' weg sta' 'nen barreel.

— Tolhek, plaats waar tol betaald moet worden. Men mag niet door de barreelen, alvorens aangifte gedaan te hebben. Me zijn hier aan den barreel. Den barreel verpachten.

— Tol, dien een rijtuig moet betalen om over sommige steenwegen te rijden. Barreel betalen. Den barreel ontvangen.

— *De barreelen sluiten*, verbod doen aan de voerlieden met zware vrachten over de steenwegen te rijden, wanneer de dooi ingevallen is.

BARREELEN, w., o. — Bijna hetzelfde kaartspel als Contenten. Z. ald.

BARREELWACHTER, znw., m. — Baanwachter, sluitboomwachter, een man, die bij de aankomst van eenen trein, de barreelen sluit en ze weer opent, als de trein voorbij is.

BARTEL, znw., m. — Beitel (**A.**), bij D. B. *beertel.*

BARTELEMEES, BERTELEMEES (klemt. op *mees*, scherpe *e*), znw., v. — Groenachtig kerfdier van de orde der halfvleugeligen en het geslacht der weegluizen (*cimex*). (**K.**) De bartelemeezen verspreiden eenen onaangenamen geur en leven op het kreupelhout.

BAS. *Iet bas hebben*, opgeëten hebben. Hij hèet de vlaai al bas. (Lier.)

— Fig. Verstaan, beethebben. (Lier.) Gij verstondt het niet, maar ik had het seffens bas.

— *Bas spelen*, opeten, binnenspelen. Wij zullen die gebakken peren is gauw bas spelen.

— *Bas zijn*, opgeëten zijn. De rijspap is al bas.

Vrglk. BINNENBAS.

BAS (speeltuig en baspartij), znw., m. en niet v. — J.

BAS, znw., m. — Manier van te bassen. T., R. Dieën hond hée' 'nen aardigen bas. Ik hem den bas van dieën hond nog nie' gehoord.

BASILISCUS, znw., m. — Z. Wrdb.

— Verg. *'Ne kop hebben gelijk 'nen Basiliscus*, een verwarde, ruwe, wilde kop (**A.**)

BASSEN, w., o. — Blaffen. Z. Wrdb.

— Fig. Hoesten, Fr. *tousser*. Ik heb den heelen dag al moeten bassen. Hij doe' nie' as hoesten en bassen.

— Snauwen, toesnauwen, Fr. *rabrouer, rudoyer*. Tegen iemand bassen. Ik beken da'k ongelijk heb, maar moette daarom zoo bassen?

— Schelden. Hij bast achter iedereen. Achter iemand schellen en bassen.

BASSIJNG, BASSENG (klemt. op de 2e lettergr.), znw., m. — Dok, scheepsdok, Fr. *bassin.*

BAST, znw., m. — Bij landb. Het leder, waarmede de dorschvlegel aan den staf gebonden is. (**K.**)

* **BASTA**, « vandaag. » Sch. geeft dit op voor Antw.; dat kan niet anders zijn dan eene fout.

BASTAARDKAR, znw., v. — Soort van groote kap- of stortkar.

— Men hoort dat w. meest in de Neerdorpen. (Z. NEERDORPEN.)

BASTAARDTAND, znw., m. — Bij timmerl. Tand op de diktezijde eener plank, niet in het midden, maar op eene zijde aangebracht, zoodat er slechts ééne sponning bestaat, Fr. *languette bâtarde.*

BASTAARDVIJL, znw., v. — Bij smeden. Zeer fijne vijl, ook Zoetvijl geheeten.

BATEN, znw., m., mrv. — Geheimen (K.), te Antw. **Baken**. (Ook in Brab., z. Sch.) Nu komen de baten uit. De baten uitbrengen.

BATS, znw., m. — Z. onder BATSEN.

BATSEN, w., o. — Een spel, waarin de jongens elkander doffen op den rug geven (K.), te Antw. **Pater-klets-af**. Het heeft volgender wijze plaats : De kinderen tellen eerst af om te weten wie er aan is. Deze op wien het lot valt, *heeft den bats* en krijgt van zijne medematen doffen op den rug. Indien hij er in gelukt dengene die hem laatst *afgebatst* heeft, d. i. eenen dof op den rug heeft gegeven, er zelf eenen te geven, dan heeft die den bats en wordt op zijne beurt door de anderen afgebatst. Jongens, wille-me wa' gaan batsen ?

Batsen komt van *batten*, dat ook het grondwoord is van *batteren* en van het Fr. *battre*.

BATTEKE(N, znw., o. — Bekken, waarin men, in de herbergen, de glazen afspoelt.

BATTEKLANK en **BATTEKLANG** (klemt. op de laatste ettergr.), znw., m. — Nasleep, Fr. *bataclan, attirail*. D. B. Iemand mee' heel zijnen batteklank op de straat smijten. Ze hebben zijn huis en heel zijnen batteklang verkocht.

BATTER, znw., m. — Komt voor in *batter geven* en *batter krijgen*, eene rammeling geven of krijgen. Hij kreeg batter. Hij héét daar veel batter gehad.

BATTEREN, w., o. — Luidruchtig slaan. D. B. (Ook in Limb., z. Sch.). Hij begost mee' allebei zijn vuisten op de deur te batteren. Ze vielen 'em getweeën aan en batterden maar toe op zijnen rug. Wie is daar op de deur aan 't batteren ?

— Ook b. Aframmelen. 'k Zal oe batteren !

— Kijven en schelden, vechten. D. B. De zatlappen zijn daar gisteren tot middernacht blijven batteren. Ze zijn daar weer aan 't batteren (aan 't vechten). Hij kwam zat thuis en begost tegen ze' wijf te batteren (te kijven).

— Onp. Er woelig toegaan. 'Et héét er dezen nacht in 't dörp nie' weinig gebatterd. 'Et zalder batteren as den börgemeester ingehaald wördt. Met de kiezing kan 't er dikkels leelijk batteren.

— Sch. mist wanneer hij *batteren* afleidt van 't Fr. *battre ;* integendeel van ons *batteren* hebben de Franschen hun *battre* gemaakt.

BATTERING, znw., v. — Rammeling, pak slaag. Hij kreeg 'en geweldige battering.

— Vechtpartij, gevecht. In die herberg is 't alle Zondagen battering.

BATTEVIE en **BATTEVIER**, znw., m. — Komt voor in *den battevie* of *den battevier jagen*, luidruchtig slaan en razen, kijven en vechten. Ze hebben daar deze' nacht nie' weinig den battevie gejaagd. As hij zat thuis komt, begint hij den battevie te jagen en alles kapot te smijten.

— Te Antw. zegt men ook *zijnen battevier afgeven.*

BATTEVIEREN, w., o. Den battevie jagen. Z. ald. D. B.

BAUW, znw., v. — Eene soort van vlieg, in de Wrdb. Brems, koevlieg, Fr. *taon des bœufs* geheeten, bij D. B. *pauw*, m. (**N**. der **K**.) De bauwen en de dazen plagen het vee in de bemden.

BAZIN, znw., v. — Vrouw, meesteres des huizes. Ik heb 'en goei bazin. De bazin sta' zelf achter den toog.

— Weerdin uit eene herberg. De bazin uit « De Kroon ». Bazin tapt nog is!

— *Bazin* is op den buiten het gewone woord om eene burgersvrouw of eene boerin aan te spreken. Dag, bazin! Bazin Verhoeven. Ik zalder veur zörgen, bazin.

Z. BAAS.

BE (heldere *e*), tw. — Z. BA.

BEBBEL en **BEBBER**, znw., m. — Mond, in sommige spreekwijzen, bij D. B. *babbel* en *bebbel*. Houd uwen bebber (zwijg). Zijnen bebbel ruren. Hij kan zijnen bebber nie' toehouen.

BEBBEN (Kemp. ook *bäbben*), znw. m. — Z. BABBEN.

BEBBER, znw., m. — Z. BEBBEL.

BEBBEREN, w., o. — Den bebben uithangen, zich kinderachtig gedragen. (**K**.) Bebbert zoo niet. Z. BEBBEN.

— Afl. *Bebberèèr*, *gebebber*.

***BEBEESTEN**, w., b. — « *Eenen stal bebeesten*, d. i. van beesten voorzien. »

Sch. geeft dat w. voor de Kemp.

BEBOEREN, w. b. — Bebouwen, beakkeren, Fr. *cultiver*, *labourer*. (**K**.) Veul land beboeren. Dieë pachter beboert nie' veul grond. Ik gaan da' stuk beboeren. Wie beboert de hoef nu?

BECHELBEEK, znw., v. — Beek, die het grondgebied der gemeente Emblehem bewatert.

BED, znw., o. — Fr. *lit*.

— Gep. w. *Verhuizen me(t) bed en bult*, met al wat men heeft.

— Spr. *Iemand van 't bed op 't stroo helpen*, hem achteruithelpen, tot verval brengen. R. (Ook te Leuven, z. Sch.)

— *Van 't bed op 't stroo geraken*, ten onder gaan, zijn fortuin verliezen.

— *Ievers zijn bed bij maken*, iets standvastig bewaken. R. De dieven zullen misschien mijn appelen stelen, maar patiëntie! ik kander toch mijn bed nie' bij maken.

— *Ziet dat 't uw bed nie(t) hoort*, zegt men schertsend tot iemand die gewoon is lang te slapen en 's anderdaags vroeg wil opstaan. Ik staan morgen om 4 uren op. Om 4 uren?... Ziet dat 't uw bed nie' en hoort.

— Bij hoveniers en landbouwers. In 't N. en W. der prov. verstaat men door *bed* enkel Tuinbed, Fr. *carreau, couche*. 'En bed erten, boonen, salaad, enz. Den hof in beddekens leggen. E smal, 'en breed bed.

— In 't Z. der Kemp. geeft men dien naam ook aan hetgene men elders *gewent* heet, nl. vier ploegsneden tusschen twee rechte voren. 't Land in bedden omploegen. Het koren staat in bedden. — Z. ook AKKER, GEWENT en PAND.

— Bij landb. Het vlies, dat bij merriën en koeien na het veulenen of kalven afkomt. R. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.)

— Z. AANLEG en BREI.

— Bij mulders. Waar de ligger op rust in eenen molen.

Ook **Steenbed.**

BEDABBEN, w., b. — Al dabbende, al wroetende den grond omwoelen. (K.) De konijnen hemmen dieë' grond nie' weinig bedabd.

— Betrappen, betrappelen. (K.) (Ook in Brab., z. Sch.) Heel mijn ajuinbed is van de kiekens bedabd. Ziet is hoedat de pèèrden de' weg bedabd hebben!

BEDAGGELEN, w., b. — Bekerven, ruw besnijden. (K.) Met zoo'n bot mes kunde geenen boterham snijen, ge bedaggelt er 'et brood mee.

BEDDEBAK, BEDDENBAK, znw., m. — Bedstede, ledekant, Fr. *bois de lit*. D. B., Sch. 'Nen beddebak laten maken. 'Ne' nieven beddenbak koopen.

BEDDEBAKVIJS, znw., v. — Schroef met ronden kop, die van twee of vier gaten voorzien is en dient om het einde eener bedsponde aan het hoofd- of voeteinde vast te maken, Fr. *vis de lit*.

BEDEEME(N, BEDEEME(N)T, BEDEENE(N, BEDEENE(N)T, bw. — Meteen, seffens, aanstonds, bij D. B. *bedeen, bedeenen*. Hij ga' bedeenen weg. Ik zal bedeement komen. Dat is bedeenen gedaan. Oewe vrind héet daar bedeenent hier geweëst.

BÈDELEN, w., b. en o. — Bedelen. Vandaar *bèdelèèr, gebèdel*, enz.

BÈDELES (klemt. op *es*), znw., v. — Bedelaarster, bedelares.

BEDENKEN, w., wdrk. — Tot een ander besluit komen, Fr. *se raviser*. Hij meinden uit te scheên mè' winkel te houwen, maar ater héet hij 'em bedocht.

BEDICHT, bw. — Dicht op malkander, kort achtereen, overvloedig. Hfft. (**K.**) Hij komt bedicht af. 'Et règent bedicht. Iemand bedicht op de hielen zitten. De sneeuwvlokken vallen bedicht. Het bloed liep zoo bedicht uit de wond, dat 'et nie' te stelpen was.

BEDIEDEN, w., b. — Hetzelfde als het Holl. Beduiden, dat niet gekend is, Fr. *signifier*. D. B. Ik weet nie', wat da' bediedt. Wa' bediedt da' woord ?

BEDIENEN, w., b. — Berechten, eenen zieke de laatste H. H. Sacramenten toedienen. Hfft. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) De pastoor is iemand gaan bedienen. De beeklok trekt, daar zal iemand bediend wörren.

BEDIENING, znw., v. — Berechting, de laatste H. H. Sacramenten. De bediening naar 'ne' stervende dragen. De zieken héet de volle bediening gehad. Gaat op oew knieën zitten, de bediening is daar. Den onderpastoor is 'en bediening doen.

BEDJAMPELEN, w., b. — Betrappelen, met de voeten betreden, Fr. *piétiner*, bij D. B. en Sch. (voor Kl.-Br.) *bedampelen*. De grond is hier fel bedjampeld.

Kil. Be-dampelen (Fland.), *pedibus terere*.

BEDOD, znw., m. — Z. onder BEDODDEN.

BEDODDEN, w., b. — Bedotten, bedriegen. (Ook in Brab., z. Sch.) Ik laat mij van niemand bedodden. Ze hebben 'em leelijk bedod met da' pèèrd.

Kil. Be-dodden, be-drieghen, *imponere alicui*.

— Een kinderspel, te Antw. **Ajoenkaart-bedod** geheeten, schuilhoekje, verstoppertje spelen, Fr. *jeu de cache-cache* (**K.**), waarbij een kind met het aangezicht tegen den muur, eenen boom, enz. gaat staan, totdat zijne medematen zich verborgen hebben. Die plaats tegen den muur of den boom, heet *bedod* of *hoddebedod*. Wanneer al de kinderen, die aan 't spel deelnemen, « weggekropen » zijn, d. i. zich verstoken hebben, gaat degene die er aan is, op zoek, zonder zich nochtans te verre van den bedod te verwijderen. Heeft hij iemand ontdekt, dan loopt hij vlug naar den *bedod* weder, klopt eenige malen op den muur en roept : Hoddebedod Jan, of Frans of Piet, enz. Die jongen is dan *bedod* of er aan en moet zijnen schuilhoek verlaten. Dat duurt zoolang totdat al de kinderen ontdekt en bedod zijn. Die laatst bedod wordt, is er aan voor het volgende spel. Gelukt het echter aan een der kinderen, 't zij dat het ontdekt is of niet, dengene die er aan is, vóór te zijn aan den bedod, dan is deze zelf bedod en moet er voor het volgende spel nogmaals aan zijn. Willen me wa' gaan bedodden ? Jan is bedod, hij moet er aan zijn,

— Ook **Bedod doen, Hoddebedodden, Hoddebedod doen, Piepenbörgen, Piepenbörg spelen** en **Piepeling spelen**.

BEDODDEREN, w., b. — Freq. van Bedodden, beetnemen, bedriegen. R. Ze zullen mij nie' bedodderen !

BEDOMPEN (in 't Z. en 't W. *bedoëmpen*), w., b. — Bedampen, met domp of damp bedekken of vervullen. D. B., Sch. De ruiten bedompen van de kou. Heel de kamer was bedoëmpt van de' smoor.
Kil. Be-dompen, *fumigare, vaporare.*

BEDORF. — Tweede hoofdvorm van Bederven.
Ook **Bedi(e)rf.**

BEDÖRVELING en **BEDURVELING** (Kemp.), znw., m. — Bedorven of vertroeteld kind, Fr. *enfant gâté.* D. B. 'Nen bedörveling van e kind.

BEDÖRVENDANS en in de Kemp. ook **BEDURVENDANS,** znw., m. — Bedorveling, vertroeteld kind, Fr. *enfant gâté.* T., R. Ge meugt da' kind zijnen eigen wil nie' laten volgen, ge zult er 'nen bedörvendans van maken. « Nu, tot wederziens, *bedorvendans* van het lot. » (CONSCIENCE. *Eene Gekkenwereld,* 17.)

BEDPAN, znw., v. — Ondersteekbekken voor eenen zieke, Fr. *bassin à queue, bassin plat.* D. B.

BEDRATSEN, w., b. — Bespatten. (Z. der K.) Oew broek is van onder bedratst. Zie toe da' ge oew kleeren nie' en bedratst.
Ook **Bedressen** en **Bedritsen.**

BEDRESSEN, w., b. — Bespatten. (K.) (Ook in Brab., z. Sch.) De muur is van onder gans(ch) bedrest deur de' slagrègen. Die deugenieten hebben mijn kleeren mè' slijk bedrest.

BEDRITSEN, w., b. — Z. BEDRATSEN.

BEDROEFD, bvw. — Beklagensweerdig. R. Dat is 'nen bedroefde sukkelèèr van 'ne' mens(ch).
— Onaangenaam, vervelend. R. 't Is 'en bedroefd weer, alle dagen met dieën règen. 'Nen bedroefde zageman.
Ook **Droevig.**
— Bw. Dient om den volstrekt overtreff. trap uit te drukken. D. B. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) De pataten zijn bedroefd klein dees jaar. 'Et is bedroefd weinig geld.

BEDRONKEN (in 't Z. en W. *bedröenken*), bvw. — Dronken, beschonken. Hij is alle dagen bedronken. « Zatte Katrijn die was *bedronken...* » (Aanhef van een volkslied.)

BEDRUKKELIJK, bvw. — Bedrukt. (A.) Een bedrukkelijk gezicht. Hij stond daar zoo bedrukkelijk te zien.

BEDSPON, znw., o. — Beddeplank, Fr. *bord du lit.*

BEDURF. — Tweede hoofdvorm van Bederven. (K.)
Ook **Bedorf** en **Bedi(e)rf.**

BEDURVELING, znw., m. — Z. BEDÖRVELING.

BEDURVEN. — Derde hoofdvorm van Bederven. (K.)
Ook **Bedorven** en **Bedörven.**

BEDURVENDANS, znw., m. — Z. BEDÖRVENDANS.

BEDUVELD, bvw. — Betooverd, sterk genegen. R. (Ook in W.-Vl., z. Sch.) Hij is beduveld om bij dieë' jongen te zijn. Dieë kleinen is beduveld om mè' vier te spelen.

BEDZEIKER, BEDDEZEIKER, znw., m. — Bedpisser, iemand die in 't bed zijn water loost.

— Gemeen scheldwoord. T., R.

BEEFMOËR (uitspr. *beefmoïër*), znw., v. — Bibbering, beving. (**K.**) De beefmoër hebben. Brr! wat is 't koud, ge zoudt er de beefmoër van krijgen.

BEEKLOK, znw., v. — De klok die den Angelus klept. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Hoort! de beeklok trekt. Als de beeklok klept, bidden godvruchtige menschen den Angelus.

— De klok die driemaal klept voordat een zieke berecht wordt of vóór het luiden over eenen doode. T., R. De köster gaat de beeklok kleppen. Ik heb de beeklok gehoord, zouder iemand bediend wörren?

BEEL (zachte *e*), znw., v. — Bij mulders. Scherphamer, hamer dienende om de molensteenen te scherpen, Fr. *pic de meunier*.

— *De meulen ligt* of *staat op de beel*, als de roeden een beetje meer dan overeind staan (+). Men zet den molen op de beel, als men hem scherpt.

BE(E)L(D)EKE(N, BELEKE(N, znw., o. — Bidprintje, Fr. *image de dévotion*, en printje in 't algemeen. Kinderen houwen veul van belekens. 'Nen boek mè' schoon' belekens. Daar is 'en beleken uit mijne' kerkboek gevallen. E kanten beleken. « De gedrukte bladzijden der boekdeelen bleven even stom voor mij, als waren zij sneeuwwit geweest; maar er stonden zoo vele en zulke vreemde *beeldekens* in! » (CONSCIENCE, *Geschiedenis mijner Jeugd*.)

— *Beleken* verschilt van *beldeken* of *beldjen*, dat een klein beeld is, in 't Fr. *statuette*. De beeldhouwer maakt *beldekens*; de schilder teekent *belekens*.

— Fig. Tong, in de kindertaal. Zijn beleken uitsteken. Iemand 'en beleken zetten (de tong uitsteken uit spotternij, gelijk de kinderen doen). « Hij steekt zijne tong uit en *zet een beeldeken*. » (CONSCIENCE, *Hoe men schilder wordt*.)

— *De belekens van de straat*, meisjes die veel langs de straat loopen. (Lier.) Daar zijn de belekens van de straat.

— *Beleken plakken*, ergens aanbellen en wegloopen, gelijk de straatjongens doen. (**A.**)

BEELEN, w., o. — Zijn gegeven woord intrekken, een verdrag breken, eene belofte niet houden, Fr. *retirer sa parole*, *résilier*. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Van iemand die zijne belofte intrekt, eenen koop of verkoop breekt, een beloofd huwelijk weigert, enz., zegt men dat hij beelt. Hij had dat huis uit der hand gekocht, maar nu hoor ek zeggen dat hij gebeeld héet. As ge nie' kontent en zijt over ons akkoord, willen me dan beelen? Hij stond op trouwen mee' e meisken van goeien huize, maar nu héet hij gebeeld.

BEEN, znw., o., vrklw. *beentje*, en in 't Z. *beenken*. -- Fr. *jambe*, *os*.

— Het mrv. van *been*, Fr. *os*, is *beenen*, niet *beenderen*.

— Verg. *Beenen gelijk stekken*, *gelijk solferstekken*, *gelijk pijpestelen*, *gelijk trommelstekken*, *gelijk 'nen reiger*, dunne, magere beenen.

— Spr. *Iet aan zijn been hebben*, met iets bezwaard zijn, dat men zich min of meer vrijwillig aangetrokken heeft. D. B. Ge meugt oe daar nie' mee bemoeien, of ge zul' 'et aan oe' been hebben. Ziet toe da' ge nie' te veul en biedt, of ge houwet (houdt het) huis nog aan oew been.

— Moeten betalen. Hij heget (heeft het) gelag aan zijn been.

— *Iemand iet aan zijn been zetten*, iemand eene groote moeilijkheid, eenen last veroorzaken, of schuld aanzetten. 't Zijdegij die me dieë' last aan mijn been gezet hêt. Hij hêe' me meer as vijftig frang aan mijn been gezet.

— *Beenen zetten*, *lange beenen maken*, hard loopen of wegvluchten, Fr. *prendre ses jambes à son cou*. Den appeldief zette beenen, toen hij mij zag.

— *Slap in zijn beenen zijn*, zwijmelen van dronkenschap.

— *Geen beenen kennen*, zoo dronken zijn dat men slecht meer gaan kan. Hij was zoo zat dat hij geen beenen meer en kende. Den dronkaard kende geen beenen van zattigheid.

— *Op zijn leste beenen gaan*, niet lang meer te leven hebben. D. B., R. Die jongen moet er aan, hij gaat op zijn leste beenen.

— Wordt ook gezeid van zaken die hunnen ondergang nabij zijn. Dieë winkel gaat op zijn leste beenen.

— *Beenen krijgen*, gestolen worden. R. Onze mutsaard krijgt beenen.

— *Beenen dik vriezen*, zeer hard vriezen. Ge zit daar aan 't vier al erger of 't vriest beenen dik. In de' winter van 't jaar '94 vroos 'et beenen dik.

Ook **Steenen dik vriezen**.

— *Zijn beenen uitslagen*, dansen. Met de kermis slagen de jongens gèren heur beenen is uit.

— Fig. Zijne vrijheid waarnemen, om zich te vermaken. Morgen begint de vacantie, me zullen ons beenen is uitslagen.

— *Zijn beenen insmèren*, zich bereiden om te dansen, om te loopen. Ik geloof dat den dief zijn beenen ingesmèèrd had; ge moest 'em zien loopen hemmen! Alla! Jan, aan den dans, of hedde oe' beenen nie' ingesmèèrd?

— *Met de(n) kop tuss(ch)en de beenen zitten*, gansch ontmoedigd zijn. R.

— *Zijn beenen verder uitsteken alsdat 't bed lang is*, grooter uitgaven doen dan zijne inkomsten gedoogen.

— *Ge kunt nie(t) op één been staan* zegt men tot iemand om hem uit te noodigen een tweeden boterham te nemen, een tweede stuk te eten, een tweede glas te drinken, enz. Toe! ik zal nog is inschenken, ge kunt immers nie' op één been staan?

— *Ievers met de beenen onder tafel zitten*, deelnemen aan eenen maaltijd, waarop men uitgenoodigd is.

— *De beenen onder zijn gat uitloopen*, zich afmatten door gedurig af en aan te loopen. (Ook in O.-Vl., z. Sch.)

— *Te been zijn*, in de Wrdb. *ter been zijn*. Ik ben nog goed te been. Hij is maar slecht te been.

— *Van de been zijn*, niet meer kunnen gaan of loopen, sprek. van peerden, zwijnen en hoornvee. Ons pèèrd is van de been. Uw verken zal van de been geraken, as ge 't zoo blijft voeieren.

— *Het vel over de beenen hebben*, zeer mager zijn, Fr. *n'avoir que la peau et les os, avoir la peau collée sur les os*. Dieë' mensch zag er dèèrlijk uit, hij had maar 't vel over de beenen.

— *'t Is niet als vel en beenen*, zegt men ook van iemand die zeer mager is.

— *Ik zal nog me(t) uw beenen noten kluppelen*, ik zal u nog overleven. (Ook in Brab. en O.-Vl., z. Sch.)

— *In iet geen been vinden*, er geene zwarigheid uit maken. Hfft. Hij vindt er geen been in van 's Zondags nie' naar de kerk te gaan.

— Het *been* van eene kous is het gedeelte dat het been bedekt.

— De *beentjes* van eene okkernoot zijn ieder van de vier deeltjes der kern, in 't Fr. *les cuisses de noix*. R.

BEENBEGRAVENS, znw., o. — De Zondag na de kermis, de nakermis. (K.) 't Is e Zondag beenbegravens.

BEENEN, bvw. — Van been. Z. Wrdb.

— *'Nen beenen Christus*, een magere en beenderige mensch.

BEENEN, w., o., met *zijn*. — Hard loopen. T., R. Ge moest 'em is zien beenen hebben! Ik zal meugen beenen, om der op tijd te zijn.

BEENHAKKER, znw., m. — Wordt hier en daar in 't N. der K. gezegd voor Beenhouwer, slachter, Fr. *boucher*.

BEENHOUWER, znw., m. — Vleeschhouwer, slachter, Fr. *boucher*. D. B. De beenhouwers slachten verkens, schapen en hoornbeesten. Die verkens slachten, heeten verkensbeenhouwers. Naar den beenhouwer gaan om vleesch te halen. Te Borgerhout wonen veel beenhouwers.

— Dat woord wordt overal veel gebruikt. Door *slachter* en *slèger* verstaat men in de Kempen iemand die dieren, vooral zwijnen slacht bij de boeren, die verkens opkoopt en slacht, maar zelf geenen vleeschwinkel houdt en het vleesch aan de beenhouwers verkoopt.

— Woordensp. *'Nen beenhouwer is 'ne vleeschhouwer* (vleeschhouder): *hij verkoopt de beenen en houdt het vlees(ch)*.

BEENHOUWERIJ, znw., v. — Het bedrijf van eenen beenhouwer. De beenhouwerij brengt veul winst op.

— Winkel van eenen beenhouwer. Dat is daar 'en goeiekoope beenhouwerij.

BEENHOUWERSGAST, znw., m. — Slachtersknecht.

BEENHOUWERSKOUSEN, znw., v., mrv. — Lange grijze kousen, die de beenhouwers over de broek trekken.

BEENHOUWERSREIS, znw., v. — Verloren, nuttelooze reis, bij Sch. en R. *beenhouwersgang*. (K.) Ik ging naar dstad om mijne' vrind te bezuken, maar 'k hem 'en beenhouwersreis gedaan, want hij was vertrokken.

BEENHOUWERSSTIEL, znw., m. — Het bedrijf van eenen bèenhouwer. Den beenhouwersstiel is nog nie' bedõrven.

BEENHOUWERSVINKEN, znw., v. mrv. — Zwezerikken met binnenspier, ossenier en zoetekrub of alvleesch toebereid. Beenhouwersvinken zijn geen looze vinken.

BEENHOUWERSWEDDING, znw., v. — Wedding, waar niets van komt.

BEENHOUWERSWINKEL, znw., m. — Slachterswinkel.

BEENSPLINSTER, znw., v. — Beensplinter.

BÈÈR, znw., m. — Fr. *ours*. Z. Wrdb.
— Spr. *Den bèèr lekt zijn bèèrkens totdat het bèren zijn.*
— Fig. Ruwe, onbeschofte kerel. 'Nen bèèr van 'ne' vent.
— Dikke persoon. 't Is 'nen bèèr, 'nen dikken bèèr.
— *Den bèèr zijn*, de bedrogene, de gefopte, Fr. *être la dupe*. D. B.
— *Afkomen gelijk 'nen bèèr op zokken*, stillekens, onbemerkt aankomen.
— *Mijnen bèèr danst*, ik heb grooten honger.

BÈÈR, znw., m., zonder mrv. — Menschendrek, drekstoffen in eenen gemakput, Fr. *gadoue, vidanges*. Den bèèr ruimen en over den akker doen.
Bèèr wordt altijd gezeid van menschendrek ; de vloeimest uit den stal heet *zeik*.
Kil. Bern, berne, breyn, *stercus*.

BÈÈRBAK, znw., m. — Een bak om bèèr te vervoeren.

BÈÈRKÃR, znw., v. — Kar die dient om bèèr te vervoeren.

BÈÈRKUIP, znw., v. — Kuip, waarin men bèèr draagt.

BÈÈRLEELIJK (Kemp. *bèèrlelk, bèèrlelək*), bvw. — Uit der mate leelijk. D. B. 'Nen beerlijke vent. Hij is bèèrlellek.

BÈÈRLEPEL, znw., m. — Groote ronde lepel met langen steel, dienende om den bèèr uit te scheppen en over het land te spreiden, Fr. *louche*.
Ook **Bèèrschepper**.

***BEERMOÈR**, znw., v. — « Groote honger. »
Sch. geeft dat w. voor de Kempen.

*BEEROES, znw., m. — « Een scheldnaam », zegt Sch., die het w. aan de Kemp. toekent.

BÈÈROTTER, znw., m. — Schuit om bèèr te vervoeren.

BÈÈRPOMP, znw., v. — Pomp om den bèèr uit eenen bèèrput over te pompen.

BÈÈRPUT, znw., m. — Gemakput, Fr. *fosse d'aisances*.

— Gemetste put, waar men den bèèr in bewaart, totdat men hem gaat gebruiken.

BÈÈRRUIMER, znw., m. — Een man, die de bèèrputten ruimt, Fr. *vidangeur*.

BÈÈRSCHEPPER, znw., m. — Z. BÈÈRLEPEL.

BÈÈRSCHUIT, znw., v. — Schuit om bèèr te vervoeren.

BÈÈRVAT, znw., o. — Vat, dat dient om den bèèr naar het land te voeren op eenen kruiwagen.

BEES (zachte *e*), znw., v. — Bezie, bes, Fr. *baie*. D. B., R. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) De bezen zijn nog nie' rijp. Bezen plukken. Da' kind had 'en vergiftige bees opgeëten. « Koomt, schept het sap der zuivre *bezen*. » (VONDEL, VII, 304.)

— Krent, korent, Fr. *raisin de Corinthe*. (K.) 'Ne' koëk mè' bezen in gebakken.

— Fig. Bedeesde jongen. (A.) 'En bees van 'ne' jongen. Hij ziet er zoo 'n bees uit.

BEEST, znw., v. en niet o. — Fr. *bête, animal*. J.

— Hoorndier, Fr. *bête à cornes*. 'En beest verkoopen. 'Ne stal vol beesten.

— *De beest uithangen* of *spelen*, baldadig te werk gaan, zich slecht gedragen.

— *Dat is van de beest*, dat is dwaas, dat is uitzinnig, dom, gemeen.

— *Beest zijn*, dwaas zijn, uitzinnig handelen. Ge zij' beest da' ge dat doet. Ik begrijp nie' hoe 'ne mens(ch) zoo beest kan zijn. Waarom zijde zoo beest ?

— *'En beest van 'ne(n) vent*, een booze, gierige of gemeene kerel. *'En kwa(d)e beest*, een kwaadaardige, grammoedige kerel ; *'en gierige beest*, een gierigaard ; *'en lompe beest*, een groote lomperd ; *'en onbeschofte beest*, een onbeschofterik ; *'en hondsige beest*, een hondsche kerel ; *'en zatte beest*, een dronkaard, enz.

— *'t Is e mager beestje*, z. MAGER.

— Verg. *Eten, frèten, drinken, zuipen gelijk 'en beest*, overmatig eten, drinken. *Zoo zat als 'en beest*, door en door zat, dooddronken.

BEESTEGOED, znw., o., zonder mrv. — Deugniet. Da' 's 'en beestegoed van 'ne' jongen ! Uit mijn oogen, beestegoed !

Sch. legt *beestegoed* uit door « beestige menschen ».

BEESTERIJ, znw., v. — Beestige, gemeene daad, beestachtigheid. R. Hetgeen hij daar gedaan héet, is beesterij. 't Is beesterij van zoo deur 't koren te lóopen.

BEESTGIERIG, bvw. — Uit der mate gierig. Nen beestgierige vent. Die mens(ch)en zijn beestgierig.

BEESTIG, bvw. — Dwaas, onzinnig, dom. Wordt in die beteekenis maar als gezegde en als bw. gebruikt. Hoe kunde toch zoo beestig zijn!

BEESTIGHEID, znw., v. — Dwaasheid, domme streek, Fr. *bêtise*. Ge hèt daar 'en beestigheid gedaan mee' oew huis niet te verkoopen. Beestigheden zeggen.

BEESTZAT, bvw. — Schandig dronken. Hij loopt alle Zondagen beestzat.

BEET, znw., m. — Bij wevers. De plaats, waar de hevels van de bovenschacht schakelwijs vastgrijpen in de hevels der onderschacht. Er zijn 5 beten in eenen kam. Eenen kam uit den beet steken. D. B.

BEET, znw., m. en niet v. — Fr. *betterave*.

— Wordt gebruikt als collect. stofnaam. Beet zaaien. Is oewen beet al geplant? 'Nen hoop beet.

BEETGROND, znw., m. — Grond, die geschikt is om er beeten op te winnen. T. Den beet is hier nie' fel gewassen, maar 't is hier ook geenen beetgrond.

BEETHEBBEN, BEETHEMMEN, w., b. — *Iemand of iet beethebben*, begrijpen, vatten waar iemand heen wil, verstaan. (Ook in Brab., Vl. en 't Hag., z. Sch.) Gij sprekt nie' heel duidelijk, maar ik heb oe al lank beet. Veul begrepen nie' wattem daarmee wilde zeggen, maar ik had 'et seffens beet.

Ook **Ophebben** en **Vasthebben**.

BEETLAND, znw., o. — Land, waar beeten op gestaan hebben. T.

BEETLOOF, znw., o., zonder mrv. — Beetbladeren.

BEETSIROOP, BEETSAROOP, znw., m. — Beetwortelstroop, siroop uit beetwortels gemaakt, Fr. *sirop de betteraves*.

BEETSUIKER, znw., m. — Beetwortelsuiker, Fr. *sucre de betteraves*.

BEETZAAD, znw., o. — Beetwortelzaad, Fr. *semence de betteraves*.

BEEWEG (in sommige streken *bèweg*), znw., m. — Bedevaart, Fr. *pèlerinage*. Hfft. 'Nen beeweg doen. Hij hée' 'nen beeweg beloofd aan O. L. Vrouw van Scherpenheuvel.

— *Beeweg gaan*, eene bedevaart doen. Veul menschen gaan beeweg naar Beerse veur de stuipen en de vallende ziekte.

BEEWEGEN, w., o. — Wordt soms gebruikt voor Beeweg gaan, eene bedevaart doen, Fr. *faire un pèlerinage*. (Ook in Vl., z. Sch.) Beewegen naar Scherpenheuvel.

BEF, znw., v. — Scherpe, vooruitstekende kin. Hij héet 'en bef. 'En oud wijf mee' 'en bef. Die zijn tanden verliert, krijgt met der tijd 'en bef.

— Persoon, die zulke kin heeft. Die leelijke bef! 't Is 'en bef.

BEF, znw., m. — Naam van eenen ingebeelden vogel of een ingebeeld dier. *Den bef jagen.* Eenige spotvogels maken eenen snul wijs, dat er in een afgelegen bosch of veld een wonder dier of vreemde vogel te vangen is. Op eenen pikdonkeren avond trekt men naar die plaats, voorzien van eenen mutsaard hout; daar steekt men een vuur aan, dat de sukkelaar goed moet onderhouden. Nadat de jagers hem bij het vuur op wacht gezet hebben, om den *bef*, als hij door de vlammen zal springen, er in te slaan, loopen zij, met stokken gewapend, het bosch in, het veld rond, om het wild uit te jagen. Maar in wezenlijkheid trekken zij stillekens naar huis en laten den sukkelaar bij het vuur zitten wachten. Eindelijk is het vuur uitgebrand en de gefopte staat daar alleen in den donkere op eene hem onbekende plaats. Hij wil naar huis gaan, vindt echter den weg niet, en blijft dikwijls gansch den nacht ronddwalen. (**K.**) Elders heet dit *schavakken vangen*, bij T. en R. *den bef hoeden*, bij D. B. *schavuiten vangen* en in de Baronie van Breda *piktoren vangen.*

BEFFEN, w., b. — In den donkere vogelen vangen door middel van licht (**K.**), bij Sch. *bleffen.* Me gaan dezen avond muss(ch)en beffen.

BEFLODDEREN, w., b. — Fleemen, vleien. (**K.**) Ze beflodderen 'em om z'n centen.

BEFŎEFELEN, w., b. — Heimelijk bedriegen (**K.**) R. Ge zult mij nie' befoĕfelen.

***BEFOEZELEN**, w., b. — « Door foezelrijen, draaierijen of listen bedriegen, foppen. »
Sch. geeft dit w. voor de Kemp.

BEFROMMELEN (in 't Z. en W. *befrŏemmelen*), w., b. — Verfrommelen, verfronselen. (**K.**) (Ook in Limb. en N.-Br., z. Sch.) Ge hèt zeker op me' kleed gezeten? 'Et is heelemaal befrommeld.

BEFRONSELEN, w., b. — Verfrommelen (**K.**) Jong. Ziet is hoedat oe' kleed befronseld is!

BEGAAD, BEGAAID, verl. dlw. — Z. BEGA(D)EN.
— Fig. Dronken. Hij was goe' begaad.

BEGAADSEL, znw., o., zonder mrv. — Boel, wanorde. 't Was daar 'en begaadsel! Z. BEGA(D)EN.

BEGAAN, bvw. — Bemoeid, bĕkommerd, Fr. *préoccupé*, *soucieux.* Mee' iet begaan zijn. Hij is geweldig met die zaak begaan.
— De Wrdb. vertalen Begaan door *ému*, *touché* en Begaan zijn door *plaindre.*
Kil. Be-gaen sijn met eenighe saecke, *laborare*, *solicitum esse.*

BEGA(D)EN, BEGAAIEN, w., b. — Bevuilen, besmeuren, bemorsen, Hfft., Sch., T., bij Jong. *begaait*, bevuild, bemorst. Oe' kleeren zijn nie' weinig begaad. Ge zult oe begaaien, as ge deur die slijk-

BEESTGIERIG, bvw. — Uit der mate gierig. Nen beestgierige vent. Die menschen zijn beestgierig.

BEESTIG, bvw. — Dwaas, onzinnig, dom. Wordt in die beteekenis maar als gezegde en als bw. gebruikt. Hoe kunde toch zoo beestig zijn!

BEESTIGHEID, znw., v. — Dwaasheid, domme streek, Fr. *bêtise*. Ge hèt daar 'en beestigheid gedaan mee' oew huis niet te verkoopen. Beestigheden zeggen.

BEESTZAT, bvw. — Schandig dronken. Hij loopt alle Zondagen beestzat.

BEET, znw., m. — Bij wevers. De plaats, waar de hevels van de bovenschacht schakelwijs vastgrijpen in de hevels der onderschacht. Er zijn 5 beten in eenen kam. Eenen kam uit den beet steken. D. B.

BEET, znw., m. en niet v. — Fr. *betterave*.

— Wordt gebruikt als collect. stofnaam. Beet zaaien. Is oewen beet al geplant? 'Nen hoop beet.

BEETGROND, znw., m. — Grond, die geschikt is om er beeten op te winnen. T. Den beet is hier nie' fel gewassen, maar 't is hier ook geenen beetgrond.

BEETHEBBEN, BEETHEMMEN, w., b. — *Iemand* of *iet beethebben*, begrijpen, vatten waar iemand heen wil, verstaan. (Ook in Brab., Vl. en 't Hag., z. Sch.) Gij sprekt nie' heel duidelijk, maar ik heb oe al lank beet. Veul begrepen nie' wattem daarmee wilde zeggen, maar ik had 'et seffens beet.

Ook **Ophebben** en **Vasthebben**.

BEETLAND, znw., o. — Land, waar beeten op gestaan hebben. T.

BEETLOOF, znw., o., zonder mrv. — Beetbladeren.

BEETSIROOP, BEETSAROOP, znw., m. — Beetwortelstroop, siroop uit beetwortels gemaakt, Fr. *sirop de betteraves*.

BEETSUIKER, znw., m. — Beetwortelsuiker, Fr. *sucre de betteraves*.

BEETZAAD, znw., o. — Beetwortelzaad, Fr. *semence de betteraves*.

BEEWEG (in sommige streken *bèweg*), znw., m. — Bedevaart, Fr. *pèlerinage*. Hfft. 'Nen beeweg doen. Hij hée' 'nen beeweg beloofd aan O. L. Vrouw van Scherpenheuvel.

— *Beeweg gaan*, eene bedevaart doen. Veul menschen gaan beeweg naar Beerse veur de stuipen en de vallende ziekte.

BEEWEGEN, w., o. — Wordt soms gebruikt voor Beeweg gaan, eene bedevaart doen, Fr. *faire un pèlerinage*. (Ook in Vl., z. Sch.) Beewegen naar Scherpenheuvel.

BEF, znw., v. — Scherpe, vooruitstekende kin. Hij héet 'en bef. 'En oud wijf mee' 'en bef. Die zijn tanden verliert, krijgt met der tijd 'en bef.

— Persoon, die zulke kin heeft. Die leelijke bef! 't Is 'en bef.

BEF, znw., m. — Naam van eenen ingebeelden vogel of een ingebeeld dier. *Den bef jagen.* Eenige spotvogels maken eenen snul wijs, dat er in een afgelegen bosch of veld een wonder dier of vreemde vogel te vangen is. Op eenen pikdonkeren avond trekt men naar die plaats, voorzien van eenen mutsaard hout; daar steekt men een vuur aan, dat de sukkelaar goed moet onderhouden. Nadat de jagers hem bij het vuur op wacht gezet hebben, om den *bef*, als hij door de vlammen zal springen, er in te slaan, loopen zij, met stokken gewapend, het bosch in, het veld rond, om het wild uit te jagen. Maar in wezenlijkheid trekken zij stillekens naar huis en laten den sukkelaar bij het vuur zitten wachten. Eindelijk is het vuur uitgebrand en de gefopte staat daar alleen in den donkere op eene hem onbekende plaats. Hij wil naar huis gaan, vindt echter den weg niet, en blijft dikwijls gansch den nacht ronddwalen. (K.) Elders heet dit *schavakken vangen*, bij T. en R. *den bef hoeden*, bij D. B. *schavuiten vangen* en in de Baronie van Breda *piktoren vangen.*

BEFFEN, w., b. — In den donkere vogelen vangen door middel van licht (K.), bij Sch. *bleffen.* Me gaan dezen avond muss(ch)en beffen.

BEFLODDEREN, w., b. — Fleemen, vleien. (K.) Ze beflodderen 'em om z'n centen.

BEFŎEFELEN, w., b. — Heimelijk bedriegen (K.) R. Ge zult mij nie' befoëfelen.

***BEFOEZELEN**, w., b. — « Door foezelrijen, draaierijen of listen bedriegen, foppen. »
Sch. geeft dit w. voor de Kemp.

BEFROMMELEN (in 't Z. en W. *befrŏemmelen*), w., b. — Verfrommelen, verfronselen. (K.) (Ook in Limb. en N.-Br., z. Sch.) Ge hèt zeker op me' kleed gezeten? 'Et is heelemaal befrommeld.

BEFRONSELEN, w., b. — Verfrommelen (K.) Jong. Ziet is hoedat oe' kleed befronseld is!

BEGAAD, BEGAAID, verl. dlw. — Z. BEGA(D)EN.
— Fig. Dronken. Hij was goe' begaad.

BEGAADSEL, znw., o., zonder mrv. — Boel, wanorde. 't Was daar 'en begaadsel! Z. BEGA(D)EN.

BEGAAN, bvw. — Bemoeid, bekommerd, Fr. *préoccupé*, *soucieux.* Mee' iet begaan zijn. Hij is geweldig met die zaak begaan.
— De Wrdb. vertalen Begaan door *ému*, *touché* en Begaan zijn door *plaindre.*
Kil. Be-gaen sijn met eenighe saecke, *laborare*, *solicitum esse.*

BEGA(D)EN, BEGAAIEN, w., b. — Bevuilen, besmeuren, bemorsen, Hfft., Sch., T., bij Jong. *begaait*, bevuild, bemorst. Oe' kleeren zijn nie' weinig begaad. Ge zult oe begaaien, as ge deur die slijk-

achtige straat moet gaan. Ik hem mijn broëk van onder begaad. « Dat achtbaere gelaet weid jammerlijck van bloed besprenckelt en *begaet.* » (VONDEL, IV, 317.)

— Bederven, beschadigen, schenden. (K.) Ik had 'en oû schilderij doen herstellen, maar dieë kladderèèr van 'ne' schilder hée' ze heelegans(ch) begaaid. Ziet is hoe leelijk mijn meubels begaad zijn met 't vervuren. De zwaar' vrachtwagens hebben de' steenweg geweldig begaad.

— Kil. Leelick begaeden, *dedecorare, deturpare.*

— Overhoop zetten, in wanorde dooreenwerpen (K. en Lier.) De straatjongens hebben mijne' zavelhoop leelijk begaad. Die kiekens zullen 'et hier begaaien in den hof. 't Lag er lellek begaaid in dat huis: kleeren, potten, pannen, alles lag ondereen op de' vloer.

— Toetakelen, mishandelen, kwetsen, havenen, Mhgd. *begaten.* (K.) Ze hebben 'em in e gevecht lellek begaad. Jan was leelijk begaad: z'ne kop was maar één word.

...... (hi) gaf
Hem soe groten slach ende soe stranc,
Dat hem dat bloet ten nese uut spranc.
Als hi hem sach alsoe *begaden,*
Bat hi Lancelote genade.
Lancelot, B. II, v. 29998.)

— Wdrk. Zich bedrinken. (K.) Hij kan zijn eigen nogal begaaien as 't kermis is. Verleden Zondag hée' Jan 'em (zich) weer lellek begaad.

Begaden beteekende eertijds Versieren, *decorare, ornare.*

BEGANG, BEGANK, znw., m. — Z. BEGANKENIS. (Z. der K.)

BEGANKENIS, znw., v. — Bedevaart of toeloop van bedevaarders tot eenen heilige op eenen bepaalden dag. Den 17ⁿ Januari is 't begankenis te St. Antonius. De begankenis van 't H. Bloed te Hoogstraten duurt acht dagen. « Lucas begon te spreken van het schoone weder, van de aanstaande *begankenis...* » (CONSCIENCE, *De Plaag der Dorpen.*)

BEGÈÈRLIJKAARD, znw., m. — Begeerlijke, hebzuchtige mensch.

BEGEVEN, w., o. en wdrk. — Wijken, buigen. D. B., T., R. Die plank begeêft heur as ge er over gaat. Dieë muur begeêft 'em (helt over). Het ijs begaf onder z'n voeten. Den tak begaf en Jan viel uit den boom.

— Zich onderwerpen. Dieë koppigaard wilt 'em nie' begeven. Wacht maar, kèrel! ge zult oe wel moeten begeven.

— *Zijn eigen begeven tot,* zich overgeven aan. M. Ge meugt oe nog nie' tot slapen begeven. Hij begeêft 'em somwijlen tot den drank. Hij kan er 'em nie' toe begeven (heeft er geenen lust voor en begint er daarom niet mede).

BEGIJN, znw., v. — Fr. *béguine.* Z. Wrdb.

— Spr. *Er is 'en begijn te geeselen,* antwoordt men schertsend op de vraag: wat is daar te zien, wat is daar te doen? (b. v. als ergens veel volk bijeen staat.)

— *Werken is zalig, zee de begijn, maar ze dee' het noo* of *ze liet het van 'en ander doen.*

— *Werken is zalig, zeeën de begijnen, en ze droegen gedrijen aan 'nen boonstaak.* (K.)

— *Alle baten helpen, zee de begijn, en ze piste in de zee,* z. BAAT.

— *De kleinste klontjes zijn de zuutste, zee de begijn.* T., R.

— *Begijntje,* o. Effen wit, gepind kindermutsje. (A.)

— *Naakte begijnen,* eene hofbloem, Fr. *colchique d'automne, cul-tout-nu, tue-chien,* Lat. *Colchicum autumnale* L.

Ook **Naakte madammen**.

BEGIJNEDAGHUUR, znw., v. — *Het is 'en begijnedaghuur* zegt men, als iemand eene speld vindt. (A.)

BEGIJNHOF, znw., o. — Begijnenhof, Fr. *couvent de béguines.*

BEGINNEN, w., b. — Z. Wrdb.

— Spr. *We zullen eens gaan beginnen, zee de vos tegen de hinnen, en hij had er al zeven binnen.*

— *Beginnen te zwijgen, schreeuwen, eten,* enz., bijna zooveel alsof men zeide : nu zwijgen, schreeuwen, eten, enz. Gade beginnen te schrijven? Wilde beginnen te zwijgen? Gade nu beginnen te schreeuwen?

De *nuance* die er bestaat tusschen *gade zwijgen* en *gade beginnen te zwijgen,* is nauwelijks om te schrijven.

— *Begint eens* of *begint 'ne(n) keer* zegt men dreigender en tergender wijze voor *durf eens,* doe het eens als gij durft. D. B. Gij zegt da' ge mij mè' 'ne' steen zult goeien, maar begint is!

— *Begint er eens aan* is een term van afkeuring over iets dat overdreven of belachelijk is. Ik zou heel de week hard moeten werken en 's Zondags nog gee' pintje meugen drinken, begint er is aan! Dat héet thuis geen brood te eten en da' ga' gekleed gelijk 'en prinses, begint er is aan! Zoo 'ne kwaêjongen zou mij de les willen spellen, begint er nu toch is aan!

BEGINSEL, znw., o. — Z. Wrdb.

— Spr. *Alle beginsels zijn moeilijk, zee den dief, en hij stool 'en aambeld.*

BEGOED, bvw. — Hetzelfde als het Holl. Gegoed, welhebbend, rijk, Fr. *fortuné.* Da' zijn begoede menschen. 'Nen begoeden burger.

BEGOST. — Tweede en derde hoofdvorm van Beginnen. Hfft., D. B., J., T., R.

BEGREZEN, bvw. — Bekreten. Ziet 'em daar staan mè' z'n begrezen gezicht!

BEGRIJP, znw., o. — Begrip. Ik heb daar geen begrijp van. Da' ga' mijn begrijp te boven. Da' kind is maar klein van begrijp. De catechismus is 't kört begrijp van de leering van Christus.

BEGRIJPEN, w., b. — Bevatten, inhouden, behelzen, Fr. *contenir.* Hfft. Wa' begrijpt dieën boek? Al da' wij aan God meugen vragen, is begrepen in de' vaderons.

Kil. Be-grijpen, *continere.*

BEGROEZEN, w., o., met *zijn*. — Met gras begroeien. Ik zal dat hoëkske grond maar laten begroezen. Vruger was dat hier 'nen hof, maar nu is 't allemaal begroesd.

Sch. geeft *begroesd* voor Limb. en Brab.

BEGROMMELEN, (in 't Z. en W. *begroëmmelen*), w., b. — Freq. van Begrommen, beknorren. Hij begrommelt mij altijd. Ik kan niks doen volgens uwen zin, ge begroëmmelt alles. (Ook in Limb. en Brab., z. Sch.)

BEGRUMMEN, w., b. — Begrommen, beknorren, Fr. *gronder*. Iemand begrummen. Alles begrummen.

BEGUICHELEN (uitspr. *bəgöchələn*), w., b. — Begoochelen, verblinden, Fr. *fasciner*, *éblouir*. Die « schameteurs » (escamoteurs) kunnen de oogen van de mens(ch)en beguichelen.

BEGUICHELING, znw., v. — Begoocheling, oogverblinding, Fr. *fascination*.

BEHEISTERD, bvw. — Z. VERHEISTERD.

BEHELP, znw., o. — Iets waarmede men zich kan behelpen. T., R., M. We hebben wel nie' veul pataten gewonnen, maar me hebben er toch ons behelp aan. Dieë jongen kan nog nie' veul van 't werk, maar 't is toch altijd 'en behelp in tijd van nood.

BEHIJZELEN, w., o., met *zijn*. — Met ijzel, met rijm bedekt worden. (K.) De boomen zijn behijzeld. As er in de' winter smoorlochten zijn, dan behijzelen de takken van de boomen en 't struikgewas.

BEHOLPEN, verl. dlw. — *Beholpen zijn met iet*, er mede gebaat, geholpen, gered zijn. T. Ik zijn daar weinig mee beholpen. Hoe weinig dat 't is, ik bender toch weeral 'nen tijd mee beholpen.

BEHOOZEN (ook *behuëzen*), w., b. — Met water bewerpen. 'Et lijverd behoozen dat op den bleik leet. (Men heeft eenen emmer water in de hand, schept het water er uit met de hand en werpt het voor zich uit.)

Bij Meyer (Woordenschat) *behoozen*, bewateren, begieten.

BEI, znw., v. — Dwaas en halfgek vrouwmensch. (K.) Wat 'en zotte bei is die Mie toch !

Bij R. is *baï* een groot, lui vrouwmensch.

BEIAARD, znw., m. — Klokkenspel, Fr. *carillon*. D. B. (Ook in Brab. en N.-Br., z. Sch.) Den beiaard van O. L. Vrouwetoren te Antwerpen. Den beiaard speëlt alle uren en halve uren.

BEIAARDEN en **BEIEREN**, w., o. — Op de klokken spelen, Fr. *carillonner*, bij D. B. *beiaarden*. Hij kan schoon beiaarden.

— Onp. Het beiaart, het beiert op den toren (het klokkenspel speelt op den toren).

— Spr. '*t Zal op uwen toren beiaarden*, ge zult het bekoopen, ge zult er de schuld van dragen.

— *Sch. geeft het nog in de beteekenis: « iemand door spreken raken: *op iemands toren beieren*, d. i. iemand raken, op iemand spreken, b. v. *het beiaart op uwen toren*, d. i. het gaat u aan, 't is van u dat men spreekt. (Antw.) »

BEIAARDIER en **BEIAARDSPELER**, znw., m. — Die op den beiaard speelt, Fr. *carillonneur*.

BEIEN, w., b. — Z. BAAIEN.

BEIEREN, w., o. — Z. BEIAARDEN.

— *Op iemand beieren*, er op slaan, kloppen. (**A**.) Ze begosten op zijnen rug te beieren.

— Bungelen, weg en weer zwieren, in beweging hangen, slingeren (**K**.), Dr., bij M. *baiern*. 'Et klokzeel beiert. 'Et zeel hong daar te beieren.

Bim, bom, *beieren!*
De koster mag geen eieren.
Wa' mag-em dan?
Spek in de pan.
De köster is 'ne lekkere man.

(*Kinderrijm*.)

BEIS, znw., v. — Bezie, bes, alleen in de samenstelling *krakebeis* (**K**.) Z. dat w.

BEJAARD, bvw. — Meerderjarig, mondig, Fr. *majeur*. Toekomende jaar ben ek bejaard en mijn eigen meester. Ze mag nie' trouwen zonder heure' momber te kennen, want ze is nog nie' bejaard.

Kil. Be-jaerd, *major annis*.

BEK, znw., m. — Fr. *bec*. Z. Wrdb.

— Spr. *'Ne' lekkeren bek hebben*, liefhebber zijn van lekker eten. Zoo ook *'ne' fijnen* en *'ne' zuten bek hebben*, liefhebber zijn van lekkernijen.

— *Dat is geen spek veur uwen bek*, dat is voor u niet bestemd.

— Al wat eenigszins op eenen bek gelijkt. Bekken snijen in papier. 'Nen rok mê' bekken. Den bek van 'en petrollamp is het koperen buisje waar de wiek doorsteekt. De bekken van 'en nijptang zijn de platte of ronde uiteinden daarvan, enz.

***BEK**, znw., m. — « Berd, boord boven de vierstee of langs den wand, waar men 't een of 't ander tafelgerief op te pronken zet. »

Loquela, 1894, blz. 59, geeft dit w. voor Zoersel. Het zal *rek* moeten zijn.

BEKAAMSEL, **BEKOMSEL**, znw., o. — Kaam, kaan, kaamsel, schimmel, dat zich als eene huid van witte pellekens op bier, azijn en wijn zet (**Z**. der **K**.), in 't N. en 't W. der Kemp. **Bekwaam** en te Antw. ook **Matten**. (Ook in Brab., z. Sch.) 'Et bier deugt nie' meer: der is bekaamsel op.

BEKAN, **BEKANST** en **BEKANT**, bw. — Bijkans, bijna, Fr. *presque*. Het is bekan vier uren. Hij was bekanst verdronken. Ik viel bekant in de beek. Z. BIJKANST.

BEKEN, w., o., - De waterloopen, beken en grachten ruimen en zuiveren van het onkruid en struikgewas, dat er in uitgeschoten is, de aarde er uit schieten en de kanten afsteken, om het water eenen goeden afloop te geven. (K.) Ze zijn daar aan 't beken.

BEKEND, bvw. — Fr. *connu*, z. Wrdb.

— Verg. *Bekend zijn gelijk 'en kwaê duit, gelijk 'ne kwaê penning*, in zeer kwaden reuk staan.

— *Ievers bekend zijn*, eene plaats goed kennen. Zijdegij in dat huis bekend? Ik ben in de stad nie' goe' bekend, ik zouder verloren loopen.

— *Bekend zijn aan iemand* of *aan iet*, hetzelfde als het Holl. Met iemand of iets bekend zijn. Ik ben aan da' slot nie' bekend, en daarom kan ek 'et nie' openkrijgen. Zijdegij aan die mens(ch)en bekend? (Kent gij die menschen?)

BEKENNEN, w., wdrk. — *Zijn eigen ievers bekennen*, eene plaats, waar men vroeger geweest is, nog herkennen. Ik beken mij in dat huis nog zoo goed as over twintig jaar. As ek in de stad koom, beken ek er mij nie' meer, zoodanig is alles er veranderd. Bekendegij oe hier?

BEKERTELEN (uitspr. *bəkättələn*), w., b. — Bekerven, al kervende besnijden. (K.) 'Et brood bekertelen.

BEKEURD, bvw. — Nieuwsgierig, benieuwd, begeerig om iets te weten, Fr. *curieux* (K.), D. B. (Ook in 't Meetjesl. en 't L. v. W., z. Sch.) Het wordt enkel als gezegde gebezigd. Ik ben bekeurd om te weten hoe 't afgeloopen is.

Ook **Benieuwd**.

BEKEUTEREN, w., b. — Misdoen, misdrijven. Wat hij daar bekeuterd héet, zal hij aan niemand vertellen.

Ook **Bekuis(ch)en, Bekeuzelen, Miskeuteren, Mispeuteren** en **Mispikkelen**.

BEKEUZELEN (uitspr. *bəközzələn*), w., b. — Lichtjes bevlekken, Fr. *tacher, souiller*. Oewe veurschoot is wa' bekeuzeld. Ge hèt oewe' mantel bekeuzeld.

Kil. Be-keuselen, be-koselen, *squalere, sordibus maculare*.

— Misdoen, misdrijven. T. Hij héet daar iet bekeuzeld.

BEKKEN, znw., o. — Samentrekking van Beetken, beetje, een weinig. (Z. der K.) T. Wacht e' bekken. E bekken geld.

BEKKER, znw., m. — Groote duif met wratten op den bek en eenen ring om de oogen.

BEKKER, znw., m. — Bakker. (Turnhout.)

BEKLADDEREN, w., b. — Bekladden, bevlekken, Fr. *tacher, souiller*, bij D. B. *beklateren, beklatteren*. T., R. (Ook in Brab. en 't L. v. W., z. Sch.) Papier mee' ink bekladderen. Oe' broëk is gans(ch) mè' slijk bekladderd.

— Fig. *Iemands eer bekladderen*, Fr. *flétrir la réputation de quelqu'un.*

BEKLAMPEN, w., b. — Bij timmerl. Van klampen voorzien Z. KLAMP. 'En deur beklampen.

— Bij metsers. Steenen op hunnen vlakken kant tegen eenen muur metsen. 'Nen muur beklampen.

***BEKLANDE**, bvw. — « Beklant. » Sch. geeft dit w. voor Antw.

BEKLAPPEN, w., b. — Belasteren, in iemands nadeel spreken, Fr. *accuser*. T., R. De braafste mens(ch)en wörren dikwijls 'et meest beklapt. Hij is mij bij mijnen baas gaan beklappen.

Kil. Be-klappen, *diffamare*.

— Bespreken, spreken over iemand of iets, Fr. *parler de*. T., R. Die zaak is al lank beklapt. Iemands doen en laten beklappen. As ge wilt beklapt wörren, moette trouwen of sterven.

BEKLASSEN, w., b. — Bekladden, bestorten met eenige vloeistof, bij Sch. *beklatsen* en *bekletsen*. De tafel was beklast mè' bier en wijn. Hij droeg 'en kruik melk en beklaste der heel de' vloer mee. « Zij voorzichtig, dat ge me niet *beklast*, riep ze en wipte mede in den dans. » (ZETTERNAM. *Voor twee cents minder*, 51.)

BEKLEE(D)EN, w., b. — Bij timmerl. Met hout bedekken, beschoeien, beschieten, Fr. *boiser*, *lambriser*.

BEKLIJVEN, w., o. — Bloed, vleesch en krachten worden. Het voedsel dat hij neemt, beklijft hem goed.

Kil. Be-klijven, *coalescere*, *immanere*, *proficere rem facere.*

BEKLODDEREN, w., b. — Beklonteren, beslijken, Fr. *crotter*. Ge moet wel toezien, da' ge oe' nief broëk nie' beklodderd. Oew kleed is van onder tot boven beklodderd en beslijkt.

BEKLOSSEN, w., b. — Z. BEKLODDEREN.

BEKLUMMEN, w., b. — Beklimmen (K.)

BEKNIBBELEN, w., b. — Bedillen, Fr. *critiquer*. D. B. Al da' 'k doen, wördt beknibbeld. Maakt oew werk zoo goed as ge wilt, ge zult nog beknibbeld wörren.

— Afl. *Beknibbelèèr* en *beknibbeling.*

— Dat w. wordt overal veel gebruikt. In de Holl. Wrdb. heeft het den zin van Nauw bedingen, Fr. *marchander*, *marchandailler*, in welke beteekenis het hier niet bekend is.

BEKNUDDEREN, w., o., met *zijn*. — Stillekens aan opkomen, vooruitgaan, in stoffelijken zin. (Brecht.) Die mens(ch)en beknudderen ziender oogen. Hij is sedert eenige jaren fel beknudderd mè' ze' winkeltje.

BEKOMEN, w., o., met *zijn*. — Tot zijn zelven komen, weder tot het bewustzijn komen, Fr. *reprendre connaissance*. Wij meinden nie' anders of dieë man was dood, maar later is i nog bekomen. Ze wreven den drenkeling zoolank, totdat em weer bekwam.

— Zich opbeuren, zijne krachten, zijne gezondheid herkrijgen, *se rétablir, se remettre, guérir.* De zieken is fel bekomen, sedert dat ek 'em lest gezien hem. Oe' pèèrd zal nog bekomen, als ge 't wa' rust gunt en goe' voeiert.

— Wordt ook gezeid van kwijnende planten, die hunnen wasdom terugkrijgen. De bloëmen zijn nu verslenst deur de droogte, maar laat 'et is règenen, en ge zult ze zien bekomen.

— Opkomen, vooruitkomen, fortuin maken, Fr. *parvenir, faire fortune.* (Ook te Leuven, z. Sch.) Da' waren vruger maar arm' mens(ch)en, maar sedert da' ze wa' geërfd hemmen, zijn ze fel bekomen.

Kil. Be-komen, *revalescere, ad sanitatem redire. Emergere ex morbo, calamitate.*

BEKOMMEN, w., c. — Bekomen. (A. en N. der K.)

BEKOMSEL, znw., o. — Z. BEKAAMSEL.

BEKÖRT (Kemp. ook *bəköt*), znw., o. — Gebrek, mangel. (Ook in Brab., z. Sch.) Ik ben in bekört van geld. Daar is bekört aan alles in dat huishouwen.

— *Ievers bekört noch belang bij hebben,* er schade noch voordeel bij hebben.

Ook **Verkört**.

BEKREMMELD, bvw. en bw. — Gedrongen, belemmerd, nauw (K.), bij B. *bekrengeld.* 'En bekremmeld huis. Ik zit hier zoo bekremmeld. Ik was ingesloten deur stoelen en banken : ik stond zoo bekremmeld, da' 'k mij haast nie' verruren en kost. Hij weünt daar bekremmeld.

BEKREMMELEN, w., b. — Den doorgang van iets belemmeren met allerhande voorwerpen, zooals banken, stoelen, balen, kisten, enz. in den weg te plaatsen. (K.) Men bekremmelt een huis, eene kamer, als men b. v. meubelen of andere dingen verspreid op den vloer zet, zoodat de doorgang belemmerd is.

BEKRETSEN, w., b. — Bekrabben (K.), bij Sch. *bekratsen.* Ze' gezicht was heelegaar bekretst.

BEKROOS. — Tweede hoofdvorm van Bekruizen.

BEKROZEN. — Derde hoofdvorm van Bekruizen.

— Bvw. Dronken. (K.) Hij was gisteren 'en bitje bekrozen. Ge waart gisteren avend wa' bekrozen.

BEKRUIZEN, w., b. — Bevlekken, zwart maken met *kruis,* d. i. rookzwart. Komt nie' te dicht bij dieë' pot, ge zoudt oe bekruizen. Hij ruis(ch)te mè' z'n zwarte handen over ze' gezicht, en bekroos 'et gans(ch).

— Spr. *Ge wordt niet bekrozen als van 'nen vuilen pot,* men wordt maar belasterd door slechte menschen.

— Weiland heet het w. verouderd, en de Wrdb. kennen maar alleen het verl. dlw.

— Kil. Be-kruysen, be-kruyselen, *oblinere fuligine.*

BEKTANG znw., v. — Bij smeden. Soort van tang met krommen bek. Er zijn verschillende soorten van bektangen.

BEKUIS(CH)EN (uitspr. *bəkössən*), w., b. — Misdoen, iets begaan, dat afkeuring verdient. R. (Ook in Brab. en O.-Vl., z. Sch.) Wa' mag hij nu weer bekuis(ch)t hebben ? Ge hèt weer iet bekuis(ch)t, manneken, ik zien 'et aan oe' manieren.

Ook **Bekeuteren, Bekeuzelen, Miskeuteren, Mispeuteren** en **Mispikkelen.**

BEKUIZELEN, w., b. — Z. BEKEUZELEN.

BEKWAAM, bvw. — *Veur alles bekwaam zijn*, zeer te mistrouwen zijn. R., M. Pas op veur dieë' kerel, want hij is veur alles bekwaam.

Ook **Veur alles in staat zijn.**

BEKWAAM, znw., o. — Schimmel op bier en andere gegiste dranken (**N.** en **W.** der **K.**), in 't Z. **Bekaamsel**. Ik kreeg daar e glas bier, da' vol bekwaam lag.

BEKWANSELEN, w., b. — Al kwanselende bestorten, al zwalpende bevochtigen. D. B. Houd den eemer recht, ge bekwanselt heel de' vloer ! Syn. **Bezwanselen**. Z. KWANSELEN.

BEL, znw., v. — Fr. *sonnette*, z. Wrdb.

— Spr. *De bel aan de deur hangen hebben*, winkel houden.

— *'k Zal het met de lange bel doen uitbellen*, het overal bekend maken. Voor zaken van algemeen belang, die vanwege het stadsbestuur worden uitgebeld, belt de belleman lang aaneen. Vandaar de spreuk.

— Fig. Vuil, slordig wijf. 'En vuil' bel.

— Fig. Vrouw, die altijd allerlei nieuws weet uit te bazuinen. 'En bel van e wijf.

— Tros bloemen of granen, die aan dunne steeltjes of draadjes hangen te bengelen, zooals b. v. de bloemen der hop en de aren der haver. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) De mosselen zijn best, als de haver in de bellen hangt.

— Oorslinger, oorhanger, Fr. *pendant d'oreilles*. Zij draagt altijd gouwe' bellen. Op de hoogdagen had me' moeder diamante' bellen in.

— Versleten lap, die van een kleedingstuk afhangt. M. De bellen sleipen heur van achterna.

BEL, BELLO, znw., v., vrklw. *Belleke(n, Belloke(n.* — Isabella, een vrouwenaam.

***BELAART** of **BELLEM**, znw., (geslacht ?). — « Kempisch woord, » zegt Sch., « misschien moest het *balaart* zijn, d. i. eene aarde, grond of akker, die *bal* is, d. i. slecht, onnuttig. »

Ik heb die w. nooit gehoord.

BELACHELIJK, bvw. — Lachwekkend, Fr. *risible*. Hflt. Was hetgeen hij vertelde dan zoo belachelijk, da' ge er nu nog mee lachen moet ?

BELD, znw., o. — Beeld, Fr. *image*, *statue*. 'Et beld van O. L. Vrouw. E marmeren beldeken.

— Verg. *Gelijk 'en beld*, beeldschoon, welgemaakt. E meisken gelijk 'en beld. 'Ne man gelijk 'en beld.

— Wegens het verschil tusschen *beel(d)eken* en *beldeken*, z. BE(E)L(D)EKEN.

BELEGGEN, w., b. — Bij smeden. Een versleten plat ijzeren getuig vernieuwen, met er een stuk op te smeden. T., R. Kapmessen, bijlen, schuppen, platte rieken, kouters, enz. worden beleid. E ploegijzer beleggen.

BELEGSEL, znw., o. — Het aangesmede stuk. Z. BELEGGEN Het belegsel van 'en schup.

BELEGSTUK, znw., o. — Bij timmerl. Eene plank of lat, die men op de vergering van deuren, vensterluiken, enz. nagelt, Fr. *applique*.

BELEKE(N, znw., o. — Z. BE(E)L(D)EKEN.

BELETTEN, w.. b. — Bemerken, bespeuren, opmerken, Fr. *apercevoir*, *remarquer*. D. B. Heddegij belet, hoedat em van koleur veranderde, as ek 'em aansprak ? « Hebt gij nog niet *belet* dat onze Frans den geheelen dag niets doet dan mannekens maken ? » (CONSCIENCE, *Hoe men schilder wordt*, 3.)

— Nauwkeurig bezien, nauw op iets letten, met opmerkzaamheid beschouwen. Hdt. (Ook in Brab., z. Sch.) Ge moet dieë' vent is fijn beletten : hij draagt vals(ch)e knevels. Heddegij die schilderij goe' belet ? Belet die stof is, of ze nie' goed en deugdelijk is.

BELFORT, znw., o. — Klokkestoel, Fr. *beffroi*.

BELIEGEN, w., b. — *Zijne(n) zak* of *zij'n beurs beliegen*, eene ontvangene som al pochende voor grooter opgeven dan zij werkelijk is. T., R. Sommige mens(ch)en beliegen altijd hunne' zak. Vraagt 'em nie' hoeveul i van z'n boter gekregen héet, want hij beliegt toch altijd z'n beurs.

BELIEFTE, znw., v. — Believen, welgevallen, verlangen, Fr. *gré*, *bon plaisir*, *désir*. D. B. Hier is Bourgonje en daar is Rijns(ch)e wijn ; schenkt in volgens oe' beliefte. Handelt volgens oe' beliefte. Wat is er van oe' beliefte ?

BELIEVEN, w., b. — Z. Wrdb.

— *Wa' zalder oe believen ?* vraagt men in den winkel en in de herberg aan iemand die iets koopen of drinken komt. Mijnheer, wa' zouder oe believen ? d. i. wat verlangt gij, wat zoudt ge geern koopen ? Wa' zalder oe believen, Jan ? ... E glas bier ?

— *Als 't God belieft*, z. GOD.

BELLEKE(N, znw. o. — Klokvormige bloem die nederwaarts hangt. 'En plant mè' schoon' blauw' bellekens.

— Oorhanger, oorslinger, Fr. *pendant d'oreilles*. Gouwe' bellekens dragen.

BELLEKE(N)SBOOM, znw., m. — Fuchsia. (K.)

BELLEKE(N)SZOT, znw., m. — Een man, die eene soort van koperen muts met bellen op het hoofd draagt, waarmede hij gedurig rinkelt, terwijl hij met de handen en den voet verschillende instrumenten bespeelt.

BELLEKENTREK, znw., o. — *Bellekentrek doen*, ergens aanbellen en dan gaan loopen, een straatjongensvermaak.

BELLEMAN, znw., m. — Uitbeller, omroeper, Fr. *crieur public*. (Ook in Brab., Vl. en N.-B., z. Sch.) Den belleman hèet daar iet uitgebeld.

— Spookwezen, ook *Klodde met zijn bellen* geheeten, waarmede men de kinderen vrees aanjaagt. (N. der K.) (Ook in N.-Br.)

BELLEN, w., o. -- Eigenlijk Bassen, blaffen, Hgd. *bellen*, Kil. *belen*, doch fig. gebruikt voor Schelden, kijven. Dà' wijf kan iet doen van bellen.

— Komt meest voor in de gep. w. *schellen* (schelden) *en bellen*, schelden en kijven. Hfft. Hij doe' nie' as schellen en bellen op den börgemeester en de wet. Achter iemand schellen en bellen.

BELLEN, w., o. — Afhangen, slepen. (K.) M. Oew kleed belt over de' grond.

BELLO, znw., v. — Z. BEL.

BELMER(K)T ook *belmät*), znw. v. — Ketelmuziek, Fr. *charivari*. (K.) Veur iemand belmert houwen. Belmert houwen veur 'et huis van e slecht vrouwmens(ch).

BELODDERD, b.vw. — Met lompen bedekt. Den bèdelèèr dieën hier aan de deur kwam, was heelegans(ch) belodderd.

BELOOPEN, w., b. — *Eene zaak beloopen*, de stappen doen, die noodig zijn om eene zaak gedaan te krijgen. D. B. 't Is hij die dat allemaal beloopen hèet.

Kil. Be-loopen eenighe saecke, *obire legationem*, *obire negotium*.

BELOT, tw. — Mijdspreuk voor *bij God*. 't Is belot nie' waar!

BELOVEN, w., b. — Fr. *promettre*. Z. Wrdb.

— Spr. *Veel beloven en weinig geven, doet de zotten in vreugde leven*.

— *Ik beloof het u*, ge moogt er van overtuigd zijn, wees er zeker van, Fr. *je vous l'assure*, *je vous le garantis*. D. B. Ge zult nooit beter brood geëten hebben als dees, ik beloof 'et oe. Hij zalder van weten te spreken, ik beloof 'et 'em. Wij zullen met de kermis veul verzet hebben, ik beloof 'et oe.

— *Zijn eigen van iemand* of *van iet beloven*, tevreden zijn over iemand of iets, zich verblijden over iemand of iets, Fr. *être content*, *se féliciter*, *s'applaudir*. D. B. Ge zult oe van die meid nie' beloven, want ze is lui en smèrig. Koopt gerust die stof, ge zult er oe van beloven. Hij hèet 'en huis gekocht, maar hij zalder 'em nie' van beloven, want 't is wijd versleten.

BELS, znw., m. — Belg, Fr. *Belge*. Ik ben 'nen Bels. De Belzen.

BELS(CH), bvw. — Belgisch. 't Bels(ch) leger. De Belze vlag. — *Het Bels(ch)*, België. Hij woont in 't Bels(ch). Zij is naar 't Bels(ch) vertrokken.

BELTREKKER, znw., m. — Metalen knop of appel, metalen stang of keten, waar men aan trekt om de huisbel te doen klinken.

***BELUIKEN**, znw., o., mrv. — « Vensterluiken, vensterblinden. » — Sch. geeft dit w. voor Antw.; wij hebben het er nooit gehoord, maar wel *blaaiken*, waarvan de uitspraak sterk op *bluiken* trekt.

BELZELAND, znw., o. — Belgenland, België, Fr. *la Belgique*.

BELZEMIEN, BELZJEMIEN (klemt. op *mien*), znw., v. — Eene hofbloem, die in 't Fr. *balsamine* heet.

BEMD, znw., m., vrklw. *bemdeken* en *bemmeken*, mrv. *bemden* en *bemmen*. — Beemd, weide, Fr. *pré*. Naar den bemd gaan. 'Nen bemd afhooien.

BEMDVLIEG, znw., v. — Landlooper, havelooze kerel, Fr. *vagabond*. (N. der K.)

***BEMENSCHT**, bvw. — « Bewoond van menschen. Dit huis geraakt niet bemenscht. »

Sch. kent dit w. toe aan Antw., Kemp. en N.-Br.

BEMODDERD, verl. dlw. van Bemodderen. Z. Widb.

— Gep. w. *Bemodderd en beslijkt*, gansch beslijkt.

BEMOZEN, w., b. — Bemodderen, beslijken (Z. O. der K.) D. B., Kil. Oe' schoenen zijn bemoosd. Ge hèt heel oe' broëk bemoosd.

Sch. zegt dat het bijna heel België door gebruikt wordt. Dat is wat veel gezeid : althans in 't N. en 't W. der Kempen schijnt men het niet te kennen.

BEN, znw., v. — Platte wissen vischmand. D. B. (Ook in 't L. v. W.) 'En ben hèring. 'En benneken hèrink koopen.

Kil. Benne, *corbis planus*.

BEN, znw., v. — Voorplaats in den koestal, waar de beesten hun voeder krijgen. (K.) De ben ligt hooger dan de plaats waar de dieren staan, en is met kareelen of plaveien bevloerd. Het vee staat met den kop naar de ben gekeerd, aan palen of staken, *stalreipels* geheeten, die evenwijdig van elkander geplaatst en aan de ben bevestigd zijn.

— « In Brab., » zegt Sch., geeft men den naam van *ben* aan de houten kribbe, waar men 't hooi in werpt voor de peerden. Doch die heet men hier *reep* en in 't N. der Kemp. *rasteel*.

BENAUWD (uitspr. in 't N. en W. *bənawd, bənowd*), bvw. — Bevangen, zwoel, drukkend, versmachtend, Fr. *étouffant*. 'Et is hier zoo benauwd in de kamer. Benauwd weer. 'En benauwde hitte. De locht is benauwd.

— Kortademig. Ik ben benauwd op mijnen asem. De zieke begost zoo benauwd te wörren.

BENAUWDERIK, znw., m. — Bloodaard, vreesachtige persoon, Fr. *couard, poltron*. D. B.

BENAUWELIJK (uitspr. in 't N. en W. *bənawwəlek, bənowwəlek*), bvw. — Vervaarlijk, schromelijk, akelig. D. B. 't Waren benauwelijke tijen, toen de Frans(ch)en hier meester speëlden. 'En benauwelijk weer. 'Nen benauwelijken droom.

BENDEL en **BENTEL**, znw., m. — Lange en smalle flard, die van een kleedingstuk afhangt, dat versleten is (**K**.), te Antw. **Vendel**. Snijdt die bendels is van mijne' jas. Daar hangt 'nen bentel onder oe' kleed uit. De bendels sleipen heur van achterna.

Ook **Kwerdel** en **Lodder**.

BENDELEN, w., o. — Bungelen, in beweging hangen. (**K**.) Daar hangt 'en koor(d) te bendelen.

Ook **Bengelen** en **Beieren**.

BENE(D)EN. — Derde hoofdvorm van Benijden.

BENE(D)ENPLAATS, znw., v. — Plaats of vertrek van de benedenwoning. D. B. In dees huis zijn vier bene(d)e(n)plaatsen zonder de keuken, en vier bove(n)plaatsen.

BENEE(D). — Tweede hoofdvorm van Benijden.

BENEMEN, w., b. — Beslaan, innemen, Fr. *occuper*. Die kleerkas moet hier weg, ze beneëmt te veul plaats.

— Belemmeren, verhinderen, de vrije beweging beletten, Fr. *embarrasser, gêner*. D. B. Den boom veur de venster beneëmt al 'et licht. Gij beneëmt mij al mijn plaats.

BENGELEN, w., o. — Slingeren, in beweging hangen, Holl. *bungelen*. Wat hangt daar te bengelen ?

Ook **Bendelen** en **Beieren**.

BENIESD, verl. dlw. — *'t Is beniesd*, het is waar, zegt men als iemand niest, terwijl men iets vertelt of bevestigt. D. B.

BENIEUWD, **BENIEFD**, in 't N. **BENOEWD**, bvw. — Begeerig om iets te weten, Fr. *curieux*, in de Kemp. ook **Bekeurd**. D. B. Wordt enkel als gez. gebruikt. Ik ben beniefd om dat te weten, Fr. *je suis curieux de savoir cela*.

BENNEN, w., o. — Wordt door sommigen, vooral in 't N. en W., gebruikt voor Zijn, Fr. *être*. Dat werkw. wordt als volgt vervoegd : *ik ben, gij be(n)t, wij* en *zij ben*. Gij bet den oudste. Me (wij) ben met drijen. Ze ben rijk. Beddegij (zijt gij) ziek ?

BENOEWD, z. BENIEUWD.

***BENS**, znw., v. — « Stok. Die deugniet moet bij mij niet komen : ik zal er met de bens achter gaan en hem wegbenzen. »

Loquela geeft dat w. voor de Kempen.

***BENT, BEND**, znw., m. — Z. BUNT, BEUNT.

Sch. geeft dien vorm voor Kl.-Br. en de *Kemp.*

BENTEL, znw., m. — Z. BENDEL.

***BENTEL**, znw., m. — « Te Turnhout », zegt Sch., « beitel of 't zelfde timmermansgereedschap, dat in Brab. *dessel*, in Vl. *diesel* of *destel* en in de Wrdb. *dissel* heet. »

Ik heb dit werktuig nooit anders dan *deesel* hooren noemen. Een *deesel* is echter geen *beitel*. Z. DEESEL.

***BENUT**, znw., v. — « Sukkel. »

Sch. kent dit w. aan Hoogstraten toe.

BENZEMIEN, BENZJAMIEN, znw., v. — Z. BELZEMIEN.

BEPEIZEN, w., b. — Hetzelfde als Bepeinzen, overdenken, Fr. *méditer*.

— *Zijn eigen bepeizen*, nadenken op hetgeen men doen gaat, Fr. *réfléchir*. D. B. Bepeist oe goed, eerda' ge da' begint.

— Nadenken, zich bedenken. Weëtte nie' meer watda 'k oe gezeed heb ?... Bepeist oe is goed.

— Tot een ander besluit komen, Fr. *se raviser*. Hij meenden 'em (zich) veur te dragen met de kiezing, maar hij héet 'em bepeisd.

BEPEPEREN, w., b. — Duur betalen. De vers(ch)e vis(ch) is raar, ge zult 'em meugen bepeperen.

BEPLAASTEREN (uitspr. *bəpluistərən, bəpleüstərən*), w., b. — Hetzelfde als het Holl. Bepleisteren, met pleisters beleggen, Fr. *couvrir d'emplâtres* en met pleister bedekken, Fr. *plâtrer, enduire de plâtre*.

— Fig. Bevlekken, besmeuren, Fr. *tacher, souiller*. Zijn kleeren beplaasteren. Ziet is hoeda' ge oe beplaasterd hèt ! Ge zijt altijd beplakt en bepluisterd.

BEPLAKKEN en **BEPLEKKEN** (Kemp. *bəpläkkən*), w., b. — Bevlekken, besmetten, Fr. *tacher*. Ziet toe da' ge uw kleeren nie' beplakt met da' vet. Uw broëk is van onder tot boven beplekt.

Kil. Be-placken, be-plecken, *maculare*.

BEPLEKKEN, w., b. — Z. BEPLAKKEN.

— Beplakken. Fr. *coller*. (Z. der K.) Heel de muur was mè' printjes beplekt.

— Met papier behangen, Fr. *tapisser*. 'En kamer beplekken.

BEPLUISTEREN (uitspr. *bəplöstərən*), w., b. — Z. BEPLAASTEREN.

BERAAD, znw., o. — Fr. *réflexion*.

— *In beraad staan*, overwegen, nadenken of men iets zal doen of laten. Ik staan in beraad of ek 'em geld zou leenen, ja of nee'. Ze stonden in beraad om te weten of ze zouwen voortgaan of terugkomen.

— Wordt ook gezeid van het weder. Het weer staat in beraad, of 't et règenen of overblijven zal.

BERBELS, znw., m., mrv. — Z. BARBELS.

BERD (Kemp. ook *bäd*), znw., o., mrv. *berden*, *berder* en *berderen*. — Plank, bord, Fr. *planche*. 'En berd om gruunten op te kappen. 'En berd op de deur nagelen.

— Wordt veel als coll. stofnaam gebruikt. Openbare verkooping van 25 koopen canada- en mastenberd. 'Nen boom in berd laten zagen. 'Nen hof mè' berd afslagen. Er zit schoon berd in dieën boom.

— Spr. *Berdekens boren*, werken, maar niet veel verrichten, den luiaard spelen. (Z. der K.) Hij werkt ja, maar hij zal 'em nie' muug (moede) maken : 't is maar berdekes boren dat hij doet.

— Kram. heet *berd* verouderd.

BERDBLOK, znw., m. — Bij houtkoopl. en houtzagers. Boomstam, dienstig om tot berd verzaagd te worden.

BERDEN en **BERDEREN**, bvw. — Van berd gemaakt, bij D. B. *berdelen*, *berrelen*. 'En berdere' schutsel. 'Nen berde' vloer.

BERDZAGER, znw., m. — Houtzager, plankenzager, Fr. *scieur de long*.

BERÈGEREN, w., o. — Beregenen.

BÈREN, w., b. — Met beer bemesten. D. B., T. E stuk land bèren. De pataten bèren. Die beeten zouwen wa' moeten gebèèrd wörren.

— O. Den gemakput ruimen, Fr. *faire la vidange d'une fosse d'aisance*. D. B. Ze zijn hier ievers aan 't bèren.

BERG (uitspr. *bärrᵊch*, te Antw. *bärrᵊch*), znw., m. — Fr. *montagne*. Z. Wrdb.

— Fig. Het langste van de dagen. We zijn weeral bijkanst op den berg.

— *Den berg opgaan*, den langsten dag des jaars naderen. Mè' Lichtemis zijn de dagen al zichtbaar gelengd, dan ziede al goed da' me den berg opgaan.

— *Den berg afgaan*, den kortsten dag des jaars naderen. As Sint-Jan veurbij is, dan gaan me weer stillekes den berg af.

— Achteruitgaan in zijne zaken of in zijne gezondheid. Die mens(ch)en kwamen vruger goed aan hun brood, maar sedert eenige jaren zijn ze geweldig den berg afgegaan. Dieë zieke gaat den berg af.

— Oud worden. As 'ne mens(ch) 40-50 jaar is, dan is hij in zijne' volle' fleur, maar eens de 50 veurbij, dan gaat hij den berg af.

— *Van den langen berg komen* wordt gezeid van iets dat zeer langzaam komt, vooral van eene betaling. (K.) Hij moet mij nog tien frang betalen, maar 't komt van de' langen berg (hij is niet haastig om te betalen).

BERICHTEN, w., b. — Berechten, Fr. *administrer les S. S. Sacrements*. — Komt maar voor in de uitdrukking *sterven zonder bichten noch berichten*, sterven zonder de laatste H. H. Sacramenten ontvangen te hebben. Anders zegt men *berechten* en *bedienen*.

BERIDDEREN, w., b. — Hetzelfde als Beredderen, overleggen, schikken, regelen, behoorlijk verrichten, Fr. *arranger*. (Ook in Brab., z. Sch.) Wie héet dat allemaal beridderd ? Laat die zaak maar aan mij over, ik zal ze wel beridderen.

BERKEKSTER, znw., v. — Soort van kleine rosachtige ekster. (K.) Z. KÈÈKEKSTER.

BERKEMEI, znw., m. — Groene berketak.

BERKEMOT, znw., v. — Soort van peer, in 't Fr. *bergamotte* geheeten.

— Fig. Klets, oorveeg. Iemand 'en berkemot om zijn ooren geven.

BERMHERTIG (Kemp. *bärrəmhättəg*), bvw. — Barmhartig. — Wordt somwijlen voor een hoedanigheidsw. of een werkw. geplaatst en beteekent dan Uit der mate. 'Et is bermhertig heet. Hij kan bermhertig vloeken. Hij was me toch zòò bermhertig zat!

BERMHERTIGHEID, znw., v. — *Zatte bermhertigheid*, dronkemansedelmoedigheid. In zijn zatte bermhertigheid hèet em zijn leste duit opgefooid. Mè' z'n zatte bermhertigheid zou i alles verklappen.

BERMHOUT, znw., o., zonder mrv. — Berken of eiken roeden en stokken, waarmede men de kanten eener vaart of gracht bekleedt om het inzakken te beletten (K.)

BEROEPEN, w., o. — Uitdagen, Fr. *provoquer*. D. B., R. Hij beriep mij om tegen 'em te vechten. Iemand in tweegevecht beroepen, Fr. *appeler quelqu'un en duel.*

Kil. Be-roepen, *provocare.*

BEROK (uitspr. *brok*), znw., o. — Hetgeen men iemand berokkend heeft. Dat ik mijne' post kwijtgeraakt ben, is uw berok. Wie mag 'em die slechte poets gespeëld hebben? Dat is Jannes brok. (Jan heeft hem dat berokkend.)

BERREVOETS (uitspr. *bærrəvoëts, bèrrəvüts*), bw. — Barvoets. Berrevoets gaan. Hij liep berrevoets over de straat.

BERS, bvw. — Z. BAARS.

BERST (Kemp. ook *bäst*), znw., v. en niet m. — Fr. *crevasse, fente, gerçure*. J. (Ook in Twenthe, z. G.)

BERSTEN (Kemp. ook *bästən*), w., o., met *zijn*. — Sterven, sprek. van beesten en soms ook van menschen. Mijn beste koei is gisteren gebersten. Ik ben dik om te bersten. Hij is van de eerste leugen nie' gebersten. Ze zal van 't geven nie' bersten (ze is gierig). Ik meinde da' 'k berstte van 't lachen. Hij is gebersten gelijk 'en beest. 'k Wou nog liever bersten als dat te doen. Ik wil bersten als 't nie' waar en is (soort van eed). T., R.

— *Zijn eigen te bersten eten, drinken, lachen, loopen, schreeuwen, werken, zingen*, enz., zoodanig eten, drinken, lachen, loopen, schreeuwen, werken, zingen, dat men er kwalijk zou van worden. T., R. Dieë schoëfelèèr zou zijn eigen te bersten eten. Ik heb me vandaag te bersten gewerkt. Ge zoudt oe eigen te bersten lachen, as ge da' spel afziet.

BERT (Kemp. ook *Bät*), znw., m. — Hubert, Albert, Lambert, enz.
— Spr. *Weten waar Bert zijnen mostaard haalt*, het bekoopen, er aan toeleggen, bedrogen zijn (K.)

— Die zegswijze is mede in N.-Brab. bekend. Hfft. zegt daarover : « Verbasterd acht ik te zijn het bij 't gemeen in gebruik zijnde spreekwoord : *hij weet wel waar Bartel den mostaard haalt*, in plaats van den *mutsaard*, met toespeling op den al te beruchten *St. Bartelsnacht.* »

BERTELEMEES, znw., v. — Z. BARTELEMEES.

BERTIEN, znw., v. — Verkorting van Albertina, Hubertina, enz.

BERUREN, w., b. — Beroeren. Z. Wrdb. Hfft.

BESCHAAMD, (uitspr. *bəschamt, bəschaŏmt, bəschomt*), bvw. — Schaemrood, Fr. *honteux, confus.* Beschaamd *om, veur, over.* D. B. Ik bender veur beschaamd. Ge moet daar niet beschaamd om zijn. De zeun was beschaamd over zijn oû moeder.

— Verlegen, bloode, bedeesd, Fr. *honteux, timide.* D. B. Ge meugt nie' beschaamd zijn, as ge bij Mijnheer komt. Hij is veur niemand beschaamd.

— Spr. *Nen beschaamden hond is van ze' leven nie(t) vet*, die beschaamd is, wordt nooit rijk. T.

BESCHAFFELEN en **BESJAFFELEN**, w., b. — Al schaffelende betreden. Het bezaaide land is hier heelegans(ch) beschaffeld van de kinderen.

BESCHAMPEN, w., b. — Beschimpen, verwijten. Hij beschampt mij altijd, omdat ek naar de oû mode gekleed ben.
Kil. Be-schampen, *subsannare.*

BESCHĀR, w., o., zonder mrv. — Ophef, beslag. Veul beschār maken over 'en nietige zaak. Dieë vent hée' veul beschār over hem.
Ook **Geschār.**

BESCHARREN, w., b. — Bekrabben. De kiekens hemmen m'nen hof op veul plaatsen beschārd. Oew gezicht is heel beschārd.

BESCHEED (scherpe *e*), znw., o. — Bescheid, uitleg, Fr. *explication.* D. B., T., Hfft. Ik weet daar nog geen bescheed van. Ge moet bescheed vragen daarover. Hij wilt mij geen bescheed geven.

— Antwoord, Fr. *réponse.* Ik heb nog geen bescheed gehad op mijnen brief.

— *Iemand bescheed doen*, op zijne gezondheid drinken.

— *Flauw bescheed*, iemand die flauwe manieren heeft, die zich kinderachtig of belachelijk aanstelt. T. (Ook in Brab.) Ge zijt e flauw bescheed van daarveur te grijzen. E flauw bescheed van 'ne' vent. « Ah, gij *flauw bescheid*, gij zult spotten met de pompiers ! « (CONSCIENCE. *Het Geluk van rijk te zijn*, 13.)

— Vandaar *flauw bescheeterij.* Ik kan met die flauw bescheeterij nie' om.

BESCHEELIJK, bw. — Klaar, duidelijk, uitdrukkelijk, Fr. *clairement*, *distinctement*. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Ik heb 'et bescheelijk hooren luien. 'Et was bescheelijk te zien dat da' verkeerd zou uitvallen. Ge kun' 'et bescheelijk hooren donderen. « Ick kan *bescheielijck* en klaer 't geklickklack hooren. » (VONDEL, VII, 78.)

Kil. Be-scheedelick, *distinctè*, *manifestè*.

BESCHIEN en **BISSCHIEN** (korte *ie*), bw. — Misschien, Fr. *peut-être*, bij Hfft. *beschien* en bij T. en R. *bisschien*. 't Is beschien nie' waar. Hij kan bisschien nog komen.

Ook *misschien* en bij sommige sprekers **Misschiens**, **Beschiens**, **Bisschiens**.

BESCHIENS en **BISSCHIENS**, bw. — Z. BESCHIEN.

BESCHIJTEN, w., b. — Z. Wrdb.

— *Met iet bescheten uitvallen*, mislukken, er kwalijk mee varen. Gij geeft maar alles op krediet aan die vrouw, maar ge zult er nog wel is bescheten mee uitvallen. Hij docht zeker van die plaats te hemmen, maar hij is er bescheten mee uitgevallen.

— Wordt gebruikt voor Bescheiden, enkel in den 3^e^ pers. enk. met het onbep. *het* tot onderwerp. T. Hij belooft oe van alles, maar as 't al beschijt (als 't er op aankomt), zulde niks krijgen. Ik wachtte meer as 'en uur op 'em en, as 't fijn bescheet, zag em nie' om.

BESCHIMMELD, BESCHUMMELD, bvw. — *Ge zijt nog niet beschimmeld* zegt men tot iemand die te veeleischend is. Ge zoudt de beste en de schoonste appelen willen uitkiezen : ge zij' nog nie' beschimmeld ! Hij zou me' mij ze' pèèrd willen mangelen en nog tweehonderd frang willen toekrijgen : hij is nog nie' beschummeld !

Ook **Bevrozen**.

BESCHÖRT, bvw. — Bemoeid, bekommerd, Fr. *préoccupé*, *soucieux*. (K.) Mee' iet beschört zijn. Ge zijt mè' veul dingen beschört, die oe nie' aangaan.

— Sch. geeft *zich beschorten*, zich bemoeien.

BESCHREEUWD, BESCHREED (scherpe *e*), verl. dlw. — Bekreten. Ze kwam mee' 'en beschreeuwd gezicht uit de kerk. Droogt oe' beschreed gezicht af !

BESCHRIJVEN, w., b. — Aanteekenen, boeken, schriftelijk veroorkonden. Da' staat in oû boëken beschreven. Dat 'et in 1894-95 zoo' ne strenge winter geweest héet, da' zou moeten beschreven wörren. Het bezonderste dat er in vruger eeuwen in ons dörp veurgevallen is, vinde beschreven in de gemeentearchieven.

Kil. Be-schrijven, *annotare*.

— Eene verkoopakte opstellen. De notaris van B. hèe' mijn huis beschreven. Ik moet 12 t. % betalen veur 't beschrijven van de' grond dieën ek gekocht hem. M'n huis kost zes duzend frang met 't beschrijven mee.

— *Iet op iemand doen beschrijven*, hem bij testament vermaken. R. Hij hée z'n huis op z'n meid doen beschrijven.

BESCHUMMELEN, w., o. — Beschimmelen, Fr. *moisir.*

BESJAFFELEN, w., b. — Z. BESCHAFFELEN.

BESLAG, znw., m. en niet o. — Tot brij aangelengd deeg, Fr. *pâte.*

— Dikke pap, die men de verkens te eten geeft. Beslag koken veur de verkens.

BESLAG, znw., o. — IJzeren band of hoepel, die op den buitenrand der wielen gevestigd wordt, Fr. *bandage.*

— Bij timmerl. Het beslag van eene deur zijn de twee kantstukken van de vergèring, die met twee of drie dwarsstukken samen verbonden worden, Fr. *montants d'une porte.*

— Elke plank die men op de vergèring nagelt van deuren, vensterblinden, enz.

— Planken, die gewoonlijk eenen duim dik zijn en dienen tot het beslaan van gevels aan schuren, magazijnen, en daar waar geen metselwerk noodzakelijk is.

BESLAG, znw., o. en m. — Snoeverij, snorkende taal of winderige manieren, Fr. *embarras.* D. B. Die juffrouw hée' veul beslag over heur. Ik kan mee' al dieën beslag nie' om. 't Is nie' as kaal beslag en windmakerij.

— Omslag, ijdele plichtplegingen, Fr. *cérémonies, embarras.* 't Is nie' noodig van zooveul beslag te maken.

— *Beslag maken*, wind maken, in woorden en handelingen zich grootsch en verwaand toonen, Fr. *faire de l'embarras.* Ge komt hier altijd beslag maken. Maakt zooveul beslag nie' flierefluiter. « Ik zou beschaamd zijn om zooveel *beslag* te *maken.* » (CONSCIENCE, *Het Geluk van rijk te zijn*, 2.)

— *Beslag maken over* of *veur iet*, veel leven maken, eene overdreven misnoegdheid of gramschap toonen over iets. D. B. Ge maakt beslag over 'nen ijlen niet. Is 't noodig van daarveur zooveul beslag te maken ?... De soep is ommers de koolen nie' wèèrd ?

BESLAGBAND, znw., m. — Bij kuipers. IJzeren band, waarmede men de vaten toeslaat.

BESLAGEN, w., b. — Beslaan, z. Wrdb. E pèèrd beslagen. Mèèl beslagen om er koëk van te bakken. Dezen boek beslaagt 200 bladz.

— Bij timmerl. Haaksch maken, Fr. *équarrir.* 'Nen balk beslagen (hem vierkanten, Fr. *équarrir une poutre*). Beslagen timmerhout, *bois équarri.*

— Klompen of holleblokken van onder met leder beleggen.

Ook **Onderslagen**.

— *Goed beslagen zijn*, goed geleerd, wel onderwezen zijn. T. Dieë man is goe' beslagen ; hij spreëkt en schrijft vijf talen.

BESLAGMAKER, znw., m. — Windmaker, snoever, Fr. *faiseur d'embarras.* D. B.

BESLAGWAFEL, znw., v. — Wafel die van beslag, d. i. tot brij of pap aangelengde bloem gebakken wordt, in tegenstelling van de *deegwafel*, die van taai en kneedbaar deeg is. Beslagwafels bakken. Beslagwafelen zijn beter als deegwafelen.

BESLAGWAFELIJZER, znw., o. — Wafelijzer om beslagwafels te bakken.

Vrglk. DEEGWAFELIJZER.

BESLAPEN, w., b. — In of op iets slapen. Die kamer is nog nooit nie' beslapen geweest. Hier is 't bed, da' ge zult beslapen.

***BESLIS**, znw., o. — « Bekommerdheid, bezorgdheid. Een « Liske vol beslis » is iemand die, in alle dingen bemoeid, veel het hooge woord wilt hebben. »

Loquela, 1892, nr 7, geeft dit w. voor Antwerpen.

BESLODDEREN, w., b. — Al slodderende bestrooien. De grond is hier mè' koren beslodderd. Draag 'et zakske recht, ge beslodderf de' vloer.

BESLOËBEREN, w., b. — Zich bemorsen, door dunne spijs op zich te storten. T., Kl.-Br. Da' kind kan nog maar moeilijk alleen eten, het besloëbert zijn eigen altijd.

BESLOTEN, bvw. — *Besloten Tijd* noemt men den tijd toen, onder het Fransch Schrikbewind, de kerken gesloten, en de uitoefening van den godsdienst verboden was. Dat is gebeurd in den Besloten Tijd. Me' grootvader is in den Besloten Tijd geboren en in 'en schuur gedoopt.

BESLOTENHEID, znw., v. — Verstopping in de darmen, Fr. *obstruction intestinale*. Callewaert's Wrdb. vertaalt *obstruction* door Verstopping, doch daardoor verstaat men eerder *constipation*.

***BESMEELEN**, w., b. — « Voor belachelijk uitgeven, begekken, bespotten. Zij heeft het er nogal in gezien van heure vriendinnekens te besmeelen, omdat hun haar zoo fijntjes niet opgedaan en is als 't heure. »

Loq. 1893, blz. 42, boekt dat w. voor de Kemp., tegen Holland.

BESMODDEREN, w., b. — Besmeuren, bevuilen met dun slijk. Oew broek is van onder tot boven besmodderd. Zijn kleeren besmodderen. Alles leet daar vuil en besmodderd.

— Delf. schrijft op blz. 416 : « *Besmotered*, v. angl. *flam.* besmodderd, ang. *dirty*, fr. *sale, crotté. He wered a gipon alle besmotered.* (*Chaucer.*) »

BESMOEZELEN, BESNOEZELEN, w., b. — Besmeuren, besmetten, bevlekken. Z. BESMUISTEREN.

BESMOSSEN, w., b. — Bemorsen, bevuilen, vooral bij 't eten. (Ook in Zuid-Beveland, z. D. J.) Da' kind besmost altijd z'n kleeren. Ziet is hoedat de tafel besmost is !

BESMUISTEREN (uitspr. *bəsmöstərən*), w., b. — Besmeuren, bemorsen, bevlekken. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.) Zijn kleeren besmuisteren. Klein' kinderen besmuisteren hun (zich) as ze alleen eten.

Kil. Be-smuysteren, *oblinere, perungere.*

BESNOEZELEN, w., b. — Z. BESMOEZELEN.

BESNOVEN. bvw. — Lichtjes dronken (K.), D. B., R. (Ook in Kl.-Br., z. Sch.) Besnoven zijn. Hij was 'en bitje besnoven.

BESPALKEN (uitspr. *bəspallǝkǝn*), w., b. — Bespatten, Fr. *éclabousser*. (K.) Loopt nie' deur dieë' plas, ge zult oe bespalken. Heel de muur was van onder mè' bloed bespalkt. M'n broëk is bespalkt van 't slijk.

BESPEEKEN. w., b. — Bespuwen. De' vloer bespeeken.

***BESPREIDEN**, w., b. — Sch. zegt dat men in Brab., *Antw.*, *Kemp.* en N.-Br. *bespreiden* zegt voor: bestrooien. Met zand, met bloemen bespreiden.
Wij hebben dit nog niet gehoord.

BESPREK, znw., o. — Overeenkomst, verdrag, Fr. *accord*, *contrat*. Ons besprek was da' 'k oe dertig frang zou bijbetalen. Daar staat in t besprek, da' 'k de drij eerste maanden geen pacht moet betalen.
Kil. Be-spreck, *conditio*, *pactio*.

BESPRINKELEN, w., b. — Hetzelfde als Besprenkelen, al sprenkelende bevochtigen, Fr. *arroser*, *asperger*. De' vloer mè' water besprinkelen. Uw kleeren zijn mè' slijk besprinkeld. As er 'en onweer is, besprinkelt men de huizen mè' wijwater.

BESSEM, znw., m., mrv. *bessemen* en *bessems*. — Hetzelfde als Bezem, dat niet bekend is, Fr. *balai*. (Overal in Dietsch-België, uitgenomen in W.-Vl.; ook in N.-Br., Gelderl., Overijsel, Deventer, Groningen en Zuid-Limb., z. Hfft., G., Dr., M. en Jong.) Nief bessems kèren goed.
— Spr. *Staan daar den bessem staat*, miskend en veracht zijn, in zijn eigen huis niets te zeggen hebben.
— *Uwe wil staat achter den bessem*, gij hebt hier niets te zeggen.
— *Over den bessem getrouwd zijn*, ongehuwd samenleven als man en vrouw, Eng. *to be maried over the broomstick*. T.

BESSEMBINDER, Kemp. **BESSEMBIJNDER**, znw., m. — Bezembinder.

***BESSEMEN**, w., o. — « In den bosch bessemrijsjes gaan snijden. »
Sch. geeft dit w. voor de omstreken van Lier.

BESSEMGELD, znw., o. — Geld dat op den grond gevallen is en aan de meid of die 't bij 't keren vinden zal, gelaten wordt. Sch., R. Gij hèt 'ne' cent laten vallen. Laat 'em maar liggen, 't is bessemgeld.

BESSEMHEI, znw., v. — Heide die geschikt is om er bessemen van te binden. (K.)

***BESSEMKLOK**, znw., v. — « De klok die des Zaterdags geluid wordt om de straten te keren of te bessemen. »
Sch. geeft dit w. voor Turnhout.

BESSEMREIN, bvw. — Zoo rein als men het met eenen bessem kan keren (Lier.) Veurda' me hier verhuizen, zal ek dees kamers bessemrein maken (met eenen bessem goed, zuiver uitkeren).

BESSEMSTEEL en **BESSEMSTOK**, znw., m. — Bezemsteel, bezemstok.

BEST, bvw., overtr. trap van *goed*.

— *Hem op zijn beste klee(d)en*, zijne beste kleederen aandoen. D. B. Hij was op zijn beste gekleed. Ik gaan mij op mijn beste klee(d'en. *Op zijn best zijn*, zijn beste kleeren aanhebben. Gade naar 'en feest ?... Waarom ? Omda' ge op oew best zijt.

— *Zijn best*, zooveel het kan. (Ook in Limb.) Het is zijn best aan 't règenen. Het zal z'n best gaan sneeuwen. Ze was z'n best aan 't kijven. Hij is z'n best aan 't schrijven.

Om ter beste(n, om het best. D. B. Om ter besten e liêke zingen. Om ter beste schrijven. Z. TER.

— *Ten beste spreken veur iemand*, voor iemand een goed woord doen, Fr. *intercéder pour quelqu'un*. D. B. Ik zal veur u ten beste spreken. Spreëkt is e woordeke veur mij ten besten.

— *Ten besten hebben*, voorzien zijn van goede waar. Laat is zien, vriend, zee ek tegen de' leurder, wa' ge zooal ten besten hèt. De pakdrager dieën hier alle weken aan de deur komt, hee' gewoonlijk nie' veul ten beste. Dieë winkelier had weinig meer ten beste.

— Nieuws weten te vertellen. Laat is hooren, wa' ge allemaal ten besten hèt. Hij hée' wel 'en uur bij u staan klappen : wat had i allemaal ten beste ?

— Spijs of drank voor de genoodigden hebben. R. Wat had em ten beste ? Kiekens, patrijzen, enz. Had em ook wijn ten beste ?

— Overhebben voor iemand. Hedde geen aalmoes ten beste veur 'nen armen, blinde' mens(ch) ?

— *Ten beste zijn*, te eten of te drinken, te vinden of te koop zijn. Wa' was er ten besten op 'et noenmaal ? Daar is tegenwoordig nie' veul voier meer ten besten op 't veld. Ik heb in dieë' winkel nie' gekocht : der was weinig of niks meer ten beste.

— *Ten beste geven*, geven om op te drinken, te verteren, wegschenken. R. Ik gaf seffens twintig frang ten besten, as ek mocht gelukken. As den börgemeester ingehaald is, hèet hij in ieder' herberg 'en half ton bier ten beste gegeven. Honderd frang ten beste geven aan de arm' mens(ch)en.

— Een liedje zingen. Alla ! Piet, geëft gij nu is iet ten beste ! Ik zal is e liêken ten beste geven.

BESTAAN, bvw. — Verlegen, beschaamd, bedeesd, Fr. *honteux*, *confus*. Ge hèt oew dichtje goed opgezeed, maar ge waart 'en bitje bestaan. Sommige kinderen zijn bestaan, as ze bij groote mens(ch)en moeten komen. Hij dierf nie' opzien, dat em zoo bestaan was.

BESTE, znw., m. — Onversneden jenever. 'En borrel beste. Hij drinkt altijd beste.

BESTEED, verl. dlw. — *Het is goed* of *wel besteed* zegt men tot of van iemand, wien eenige tegenslag, eenig ongeluk overkomt, dat hij wel verdient. D. B., Sch. Ze hebben 'em 'en goeî rammeling gegeven en 't is wel besteed : waarom moet hij ook altijd ruzie zoeken ? Nu bezitte geen roô duit ne meer ; 't is goed besteed, ge moet maar nie' veur grof geld spelen. « *Het is wel besteed !* morde een vischwijf, dat zal haar leeren madammen ! » (CONSCIENCE, *Het Geluk van rijk te zijn*, 27.) « 't *Was wel besteed* aan u, dat Jacob henen gingh en eyghende, door list, enz. » (VONDEL, III, 250.)

— *'t Is er niet aan besteed*, hij verdient den tegenspoed niet, die hem overkomt. Dieë mens(ch) zit nu zonder werk en zonder brood, 't is er nie' aan besteed, want 't is 'nen braven en oppassende werkman.

BESTE(D)ELING, znw., m. — Iemand die door de openbare liefdadigheid ergens besteed is. (Ook in Brab., z. Sch.)

BESTEEK, znw., m. — Geschenk, dat men iemand geeft ter gelegenheid van zijn naamfeest of zijnen verjaardag. D. B., Sch., Hfft. Ik heb 'ne schoonen boek gehad veur mijnen besteek. Wa' gaan me koopen veur vaders besteek ?

— De dag, waarop men iemand besteekt. 't Is morgen grootmoeders besteek.

BESTEEK, znw., m. — Overlegd plan, konkelarij, heimelijke beraming, Fr. *machination*. 't Is uwen besteek, dat ek die plaats kwijt ben. 't Is deur zijnen besteek da m'n beste vrienden nu m'n vijanden zijn.

Kil. Be-steeck, *molimen machinatio, dolus*.

BESTÈÈRT, bvw. — Gejaagd. (**Z.** der **K.**) Onze Jan moet naar den tribunaal gaan en bestèèrt gelijk hij is !

BESTEKEN, w., b. — Iemand op zijnen naam- of verjaardag een geschenk aanbieden. D. B., Sch., Hfft. Morgen is 't moeders besteek, me zullen heur besteken mee' e nief kleed. De meisens bestaken de bazin mè' 'ne' schoonen halsdoëk. Ze hebben mij besteken mè' 'ne' peperkoek.

BESTEKEN, w., b. — In 't geheim overleggen, in stilte beramen. 't Was al lank besteken om u uit de maatschappij te bannen. Ze hebben samen besteken, hoeda' ze mij 't gemakkelijkste zouwen broodrooven. « Daer komt de Voester weer : hier is wat vreemts *besteken*. » (VONDEL, VIII, 270.) « Heeft iemant van ons vleck erghlistigh dit *besteken* ? » (VONDEL, XIV, 242.)

— *Besteken spel, besteken werk*, opgemaakt spel, heimelijk overlegd plan.

Kil. Be-steken, *moliri machinari*.

— Bij kaartsp. *Een kaart is besteken*, wanneer er eene mindere van dezelfde soort bij is. T. Ik heb troevenheer besteken en hertenaas bloot.

BESTEL, znw., o. en m., zonder mrv. — Hetzelfde als Beslag, winderige manieren, Fr. *embarras*. (Ook in Limb.) Die kaal' juffrouw hée veul bestel over heur.

— *Bestel maken*, wind maken, in zijne woorden en manieren zich grootsch en verwaand toonen, Fr. *faire de l'embarras*. Dat heerken kan bestel maken!

— IJdele plichtplegingen of onnoodige toebereidselen maken. Hedde ze zien buigen en zien knikken? Hoedat iemand toch zooveul bestel kan maken! 't Is onnoodig van zooveul bestel te maken veur de mens(ch)en die hier komen eten, ze zijn daar nie' mee gediend.

— *Bestel maken om, veur* of *over iet*, veel leven, eene onnoodige drukte maken, eene overdreven misnoegdheid over iets toonen. Moeste zoo 'n bestel maken, omdat ek 'en onnoozel schoteltje brak?

BESTELLEN, w., b. — Van voeder voorzien, voeder voorleggen of voorzetten, Fr. *affener, affenager* (K.), D. B., Sch., R. De beesten bestellen. De meid moet de koei' nog bestellen. Zijn de verkens al besteld?

— In de Zaanstreek beteekent *het vee bestellen*, het 's avonds verzorgen. (Zie B.)

Ook **Veurgeven**.

Kil. Be-stellen (Fland.), *alere, pascere*.

— *Besteld zijn*, gehavend, gewond, gekwetst, beslijkt zijn. (K.) Hij was deerlijk besteld: z'n kleeren in stukken en ze' gezicht vol bloed. Ge zij' nie' weinig besteld: ge hèt zeker ieverans in 'en slijkgracht gezeten?

Ook **Gesteld**.

BESTIEVEN, w., b. — Bestuiven. (K.)

BESTIG, bvw. — Best, doorbraaf. Dr. 't Is 'nen bestige mens(ch).

— *De zieke is niet al te bestig*, hij is niet wel, het gaat maar slecht met hem. Hoe gaget met de' zieke? Nie' al te bestig.

— Bw. Zeer wel, opperbest. Ik hem de boodschap bij oewe' vrind afgeleed en antwoord meegebrocht. Bestig!

BESTOĔFEN, w., b. — Prijzen, grootelijks loven. (Ook in Brab., z. Sch.) Goeï waar moet nie' bestoëft wörren. Hij bestoëft z'ne' knecht, omdat hij zoo goe' werken kan. Iemand bestoëfen over 'en schoon' daad.

In de Kemp. ook **Bestuiten**.

BESTOPPEN, w., b. — Bedekken, onderdekken, verbergen. M. Ge moet de pataten beter bestoppen, anders bevriezen ze. In 't bedodspel bestoppen de kinderen hun eigen.

Kil. Be-stoppen, *obthurare*.

***BESTREFFEN**, w., b. — « Bederven. »

Sch. geeft dat w. voor de Kempen.

BESTRUFFEN, w., b. — Met woorden bestraffen, streng berispen. Waarom bestrufte gij oewe' jongen nie', as em misdoet? De meester bestruft de kinderen die onachtzaam zijn.

Ook **Struffen**.

BESTUITEN, w., b. — Bestoëfen, grootelijks loven en prijzen, voordeelig van iemand of iets spreken. (K.) Hfft. De meester bestuit z'n school. Ik moet m'ne' knecht bestuiten, omdat hij zoo goe' werkt. De leurder bestuitte zijn waar.

— Gep. w. *Bestoëfen en bestuiten.*

BESTUIVEREN, w., b. — Duur betalen. (Ook in Brab., z. Sch.) Ge zult da' meugen bestuiveren. Hij héet 'en schoon koei gekocht, maar hij hée' ze moeten bestuiveren.

BET, znw., v., vrklw. *Betteke(n.* — Elizabeth, een vrouwenaam.

BETĀRREN, w., b. — Hetzelfde als het Holl. Betéren, met teer, met tar bestrijken, bij D. B. *beterren*, Fr. *goudronner*. (Ook in Limb., z. Sch.)

***BETEMPEREN, BETIMPEREN, BETUMPEREN**, w., b. — « Droge stoffen met eenig vocht vermengen, beslaan, om er een soort van deeg van te maken. »

Sch. geeft dat w. voor Vl., Brab. en de *Kemp.*

BETER, bvw. — Z. Wrdb.

— Spr. *Beter is beter, zee den boer, en hij at het kind zijn pap uit.*

BETEREKOOP, bvw. en bw. — Beterkoop. Deze koffie is beterekoop as dendieë. Alles is in dieë' winkel beterekoop as op 'en ander.

Men zegt ook *bestekoop* en *goeiekoop* in plaats van *bestkoop* en *goedkoop*.

BETETTERD, bvw. — Beteuterd, Fr. *embarrassé*, *confus*. (Ook in West-Brab., z. Sch.) Hij was zoo betetterd, dat hij uit z'n woorden nie' uitgeraakte. Ge meugt zoo betetterd nie' zijn.

BETHLEHEM, znw., o. — Naam van een stadje in Palestina.

— Spr. *Naar Bethlehem gaan*, sch. voor Naar 't bed gaan, gaan slapen.

BETIJEN, w., b. — *Iemand laten betijen*, hem laten voortgaan. Hfft., M. Laat 'em maar betijen, Fr. *laissez-lui aller son train*. Ik zal u maar stillekes laten betijen.

BETIKKELEN, w., b. — Bestippelen, met tikkels, met stippels bedekken. D. B.

BETINTELD, bvw. — Betooverd, sterk genegen. (K.) Dieë jongen is betinteld om in 't water te plassen. Sommige kinderen zijn betinteld om met steenen te goeien.

***BETOETELEN**, w., b. — « Door vleierij bedriegen, misleiden. » Sch. kent dat w. aan Turnhout toe.

BETRACHTEN, w., b. — Naar iets trachten. D. B. 'En huizeken koopen, wa' land huren en veur vrouw en kinderen de' kost winnen, dat is alles da' 'k betracht.

BETRAMPELEN, w., b. — Betrappelen, Fr. *piétiner*. (K.) (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) De' grond betrampelen.

BETREKKEN, w., b. — Op eene listige wijze bedriegen, door slimme treken beetnemen. Sch., M. Dieën deugniet hée' mij betrokken mè' ze' lijverd.

— Overleggen, bewerpen, ontwerpen, inrichten, Fr. *projeter, arranger, régler, organiser*. (K.) (Ook in Brab., z. Sch.) Ik weet nie' hoeda' 'k die zaak best betrekken zal.

Kil. Be-trecken oft be-werpen, *ducere, delineare*.

***BETROETELEN**, w., b. — Z. BETOETELEN.

BETROSSEN, w, b. — Met eenige steken ruw benaaien, zoodat het genaaide beurst of rimpelt. (K.) Ge hèt da' kleed nie' weinig betrost.

BETROUWEN, w., b. — Z. Wrdb.

— Spr. *Betrouwen is goed, maar niet betrouwen is beter*.

— *Zijt getrouw, maar betrouwt niemand*.

— *Die niet betrouwt, is niet te betrouwen*.

BEŬBEN, znw., m. — Z. BEBBEN.

BEŬCHT, znw., m. — Z. BUCHT.

BEUGEL, znw., m. — Bij timmerl. Onderste en bovenste dwarshout eener spanzaag.

Ook **Arm**.

— In het algemeen iets dat rond en gebogen is. De koeibeesten hebben rond den hals een ijzeren beugel, waar de stalwis aan vast is.

— De beugel van eene ploeg is een plat omgeplooid ijzer dat, als eene kap, geschoven wordt op het vooreinde van den ploegbalk en er aan gevestigd wordt door middel van eene ijzeren spil of eenen beugelbout.

Ook **Kennef**.

BEUGELBOUT, znw., m. — IJzeren spil, die den beugel aan den ploegbalk vestigt.

BEUK, znw., m. — De ruimte tusschen twee rijen pilaren, die in eene kerk een gewelf ondersteunen, bij Kram. *buik*, Fr. *nef*. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) 'En kerk met 'ne' middenbeuk en twee zijbeuken. Er zit veul volk in de' linkerbeuk van de kerk.

Kil. Beuck van de kercke, *alvus templi, medium templi*.

— Middenstuk van een hemd, voor- of achterpand, dat den rug en het lijf bekleedt tot onder toe.

BEULEN, w. o. — Slafelijk werken. Ik heb nooit iemand gekend, die van kindsbeen af zoo hée' moeten beulen as dieë werkman.

— *Beulen met*, ruw behandelen, mishandelen, Fr. *traiter durement, maltraiter*. D. B. De kat beult met de muis. Jongen toch, hoe kunde toch zoo met dieën hond beulen!

— Ook Met iets sleuren, trekken, enz. zonder het daarom eigenlijk te mishandelen. 'Et kind beult met de kat.

BEULEN, w., b. — Bij landb. Met de beulploeg omploegen. Men beult, als men eenen grond ontgint. 'Nen boschgrond, 'en hei beulen. **(K.)**

Z. ook OVERBEULEN.

BEULHAAK, znw., m. — Bij landb. Haak, voorzien van eenen langen stok, dien men aan het achtereinde van de beulploeg bevestigt en die door eenen persoon vastgehouden wordt, wanneer men beult. **(K.)**

BEULPLOEG, znw., m. — Bij landb. Groote, zware ploeg om grond te ontginnen. **(K.)**

BEŬNT, BÖNT, znw., m. — Z. BUNT.

BEŬNTPIJL, BÖNTPIJL, znw., m. — Z. BUNTPIJL.

BEŬRIE, BÖRRIE, znw., v. — Berrie, Fr. *brancard.* 'Ne' gekwetsten op 'en beŭrie naar huis dragen.

— Boom, ieder der twee armen van het lamoen of den dissel van een voertuig, Fr. *limonière, brancard.* De beŭries van 'en kăr, van 'en koëts. Daar is 'en börrie van de' kruiwagen gebroken.

BEŬRS, znw., v. — Z. BÖRS.

BEURZEKENSKRUID, znw., o. — Herdersbeursje, Lat. *Thlaspi bursa pastoris* L.

BEŬRZEN, BÖRZEN (Kemp. ook *bözzən*), w., o. — Rimpelen, plooien, sprekende van kleederen die te wijd zijn of van twee onevenlange stukken die aaneen zijn genaaid. Da' kleed is mismaakt, 'et börst onder de mouwen.

Ook **Brossen, Leiperen** en **Lobberen.**

BEUZELEN, w., o. — Verzachting voor Liegen, onwaarheden vertellen, Neders. *böseln*, liegen. Hfft. Kind, ge beuzelt. Ge beuzelt zeker.

— Afl. *Gebeuzel, beuzelèèr.*

BEVALLEN, w., o., met *zijn.* — Ten deele vallen, Fr. *échoir.* Sch., Hfft. As dieë prijs mij beviel, ik zou blij zijn. 'Et lot bevalt 'em altijd. In de loterij is mij 'en schoon' schilderij bevallen.

BEVANGEN, bvw. — Benauwd, smachtend. Iemand dieën 'et op den asem hèèt, is bevangen. 't Is hier zoo bevangen in de kamer.

BEVANGENTHEID, znw., v. — Benauwdheid. De zieke kreeg 'en bevangentheid.

BEVEN, w., o. — Z. Wrdb.

— Verg. *Beven gelijk 'en blad, gelijk 'en riet.*

— Gep. w. *Schudden en beven*, beven van angst of ontsteltenis.

BEVÈREN, w., b. — Bevaren.

BEVERKENS, znw., o., mrv. — Eene grassoort, in de wetenschap *Brisa media* L. geheeten.

BEVESTIGING-ONTKENNING. Sch. zegt dat er tusschen het Brabantsch en het Vlaamsch, onder vele andere, een kenmerk van onderscheiding bestaat in 't gebruik van *ja* en *neen*. Zoo zal b. v. iemand vragen : *gij zegt dat er maar honderd appels in dezen korf lagen ?* De Brabander zal antwoorden : *neen*, d. i. neen, er waren maar, niet meer dan enz. De Vlaanderaar, integendeel, zal *ja* zeggen. De Brabander houdt het hier met den Franschman, de Vlaming met den Hoogduitscher.

Heeft Sch. het hier niet mis voor, en is het niet het tegendeel van wat hij beweert ? De Antwerpenaar en de Kempenaar althans, zullen, om te bevestigen, op dergelijke vragen niet *neen*, maar altijd *ja* zeggen.

Volgens *Loquela*, 1885, blz. 15, zeggen de Vlamingen *neen*, waar de Brabanders *ja* zeggen. Bij voorbeeld : *Hoeveel goddelijke personen zijn er ? — Drij. — Zijn er maar drij ?* Brabander en Hollander : *Ja*, daar zijn er maar drij. Vlaming : *Neen*.

Te Antwerpen en in de Kempen antwoordt men om te bevestigen, op zulke vragen : *ja. Zijn er maar 25 eieren in dien korf ? Ja. Is hij nog maar 30 jaar ? Ja. Is het nog maar zes uren ? Ja.* Antwoordt men *neen*, dan bedoelt men, dat er meer dan 25 eieren in den korf zijn, dat de persoon ouder is dan 30 jaar, dat het later is dan zes uren, enz.

Zie Sch., bl. 9 (AFFIRMATIE-NEGATIE) en R., bl. 10.

BEVEURDEELIGEN, w., b. — Bevoordeelen, Fr. *favoriser*.

BEVIJNEN, w., b. — Bevinden. (K.)

BEVOOL. Tweede Hoofdvorm van Bevelen.

BEVROZEN, brw. — *Nie(t) bevrozen zijn*, slim, wakker, doortrapt, goed uitgeslapen zijn. Sch., T., R. Hij is nie' bevrozen, zijt daar zeker van.

— *Ge zijt(t) nog nie(t) bevrozen*, zegt men tot iemand die veeleischend is of te veel verlangt. Zoo jongen, ge neëmt de beste plaats veur u, me dunkt da' ge nie' bevrozen en zijt. Hij zou börgemeester willen zijn, hij is nog nie' bevrozen !

Ook **Beschimmeld.**

BEWAARSCHOOL, znw., v. — School voor kinderen, die de jaren van verstand nog niet bereikt hebben, Fr. *école gardienne*.

BEWAREN, w., o. — Goed blijven, bewaard kunnen worden, Fr. *se conserver*. D. B. Perzen en appelkokken bewaren nie' lank. Die appelen bewaren heel de' winter.

Ook **Houden.**

BEWEGEN, w., o. — Wordt veel gebruikt voor het wdrk. Zich bewegen, Fr. *se bouger*. Beweegt nie', of ek schiet ! De takken van de boomen bewogen stillekes.

BEWEÛNEN, w., b. — Bewonen, Fr. *habiter*. (K.) Wanneer gade oe' nief huis beweûnen ? Dat huis is nie' beweûnd.

Ook **Bewoonen.**

BEWIJNEN, w., b. — Bewinden. (K.)

BEWIJS, znw., o. — Z. BEWOUD en BEZOU. T., Kl.-Br.

BEWINNEN, w., b. — Bij landb. Bebouwen, beploegen en beplanten of bezaaien, Fr. *cultiver*. (K.) Dieën boer kan ze' land nie' meer bewinnen. Ik hem da' stuk grond e jaar bewonnen, maar 'k laat 'et liggen. Wie bewint die hoef tegenwoordig ?

BEWOONEN, w., b. — Bewonen, in de Kemp. ook **Beweünen.**

BEWÖRP (uitspr. *bəwörrəp*), znw., o., zonder mrv. — Uitgestrektheid. (K.) T., R. Brecht is geweldig groot van bewörp. Da' steêken is maar klein van bewörp.

BEWOUD, znw., o., zonder mrv. — Verstand, bewustheid, Fr. *conscience*. (A. en Lier), in de Kemp. **Bezou**. Da' kind hée' nog geen bewoud om alleen te eten. Dieën ouwe man is doodelijk ziek; hij hée' van niks bewoud ne meer.

BEZEGEL, znw., m. — Bij schoenmakers. Palmhouten likker. Van 't Fr. *bisègle*.

BEZEIKEN, w., b. — In de gemeene taal voor Bepissen, bewateren, T. R.

— Verg. *Loopen gelijk 'nen bezeikte kater*, overal rondloopen.

BEZEKOĔK, znw., m. — Krentenkoek, een koek met krenten in gebakken. (K.)

***BEZELAAR**, znw., m. — « Bezenboomken. »
Sch. geeft dat w. voor de Kemp.

BEZENBOS, BEZEBOS, znw., m. — Bessenstruik, inz. aalbeziestruik, bij Dr. *bèzebos*.

BEZENBROOD, znw., o. — Krentenbrood. (K.)

BEZENHÖRST (uitspr. *bezənhöst*), znw., m. — Beziënstruik, aalbessenstruik. (Z. der K.)

BEZET, verl. dlw. — *Eene kaart is bezet*, als de speler er nog eene of meer kleinere van dezelfde soort in de hand heeft.

BEZETSEL, znw., o. — Bij metsers, enz. Mortel, waarmede de muren en zolderingen bezet of beplakt zijn. 'Et bezetsel valt overal van de' muur.

BEZETTEN, w., b. — Bij metsers, plafonneerders, enz. Met mortel, leem, cement, enz. bestrijken. Hfft. (Ook in Brab. en Limb.) Die muren moeten nog bezet wörren. De pannen van 't dak bezetten.

Kil. Be-setten met kalck, leem, *crustare, exornare tectoriis, contegere calce*.

BEZETTER, znw., m. — Werkman die bezet. De bezetters komen morgen om dieë' muur te bezetten.

BEZETTING, znw., v. — Fundatie, rent of kapitaal, dat tot het een of ander goed werk wordt vermaakt, Fr. *fondation, donation.* 'En eeuwigdurige bezetting om missen te laten lezen. Dieën heer héet aan de kloosterzusters 'en bezetting van 30,000 fr. gemaakt om 'en nief' school te bouwen.

Bij Kil. bet. het Erfgift, *legatum.*

BEZIEN, w., b. — Z. Wrdb.

— *Veel* of *weinig beziens hebben*, veel of weinig bezien worden. Dat huis hée' veul beziens. De schilderijen hebben maar weinig beziens gehad.

— *Geen beziens wèèrd zijn*, niet beziensweerdig zijn, niet weerd zijn om bezien te worden. De vertooning, daar ze zoo 'nen beslag over maken, was geen beziens wèèrd.

BEZIENDER, znw., m. — Toeschouwer, Fr. *spectateur.* De stoet had veul bezienders. Alle bezienders zijn geen koopers.

— Bewonderaar. Dat meisken hée' veul bezienders.

BEZILVEREN (uitspr. *bəsiilləvərən*), w., b. — Fig. Duur betalen. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij hée' schoon meubelen gekocht, maar hij zal ze meugen bezilveren.

BEZOEREN, w., b. — Bezuren. (Z.-O. der K.)

BEZONDER, BEZUNDER, bvw. — Bijzonder, Fr. *particulier.* 't Is nie' veul bezunders. Die pèren zijn bezonder groot.

— Verschillend, Fr. *différent* (Z. der K.), in W.-Vl. *bezunderd.* (z. Sch. Bijv.) Ik heb elf bezunder soorten van Frans(ch)e zonbloemen in mijnen hof staan. De vis(ch)verkooper had maar twee bezunder soorten van visch bij.

BEZONDERSTE, BEZUNDERSTE, bvw. — Voornaamste, Fr. *principal.* Het bezonderste deel hedde overgeslagen. De bezundersten van 't dorp.

BEZOU, znw., o., zonder mrv. — Besef, verstand, bewustheid, goede manier van doen, Fr. *savoir-faire, connaissance, conscience* (K.) bij Sch. *bezei, bewijs*, te Antw. *bewoud*, bij Hooft *besof*, bij V. D. *belul* en bij M. *benul.* Klein' kinderen hebben nog geen bezou om alleen te eten. Gij hèt van niks bezou. De zieken hée' geen bezou meer van dat er rondom 'em gebeurt.

— Macht, kracht. Ik heb geen bezou meer in mijnen rechtenarm. Daar is geen bezou meer in mijn hand.

BEZOUWIG, bw. — Met verstand, met bezou, zooals het behoort. (K.) As ge eët en drinkt, eët en drinkt dan bezouwig.

Vrglk. ONBEZOUWIG.

BEZUKEN, bvw. — Bezoeken, Fr. *visiter.* Hfft.

BEZUNDER, BEZUNDERSTE, bvw. — Z. BEZONDER en BEZONDERSTE.

BEZUUK, znw., o. — Bezoek, Fr. *visite*.

BEZWANSELEN, w., b. — Al zwanselende nat maken, bestorten, bij D. B. *beswanselen*. Houd oe' kruik recht, ziede nie' da' ge oe' kleeren en de' vloer bezwanselt? Syn. **Bekwanselen.**

BIBBELANDOES, znw., m. — Gekapt vleesch. Z. FRUT. (A.)

BIBBER, znw., m. — Bibbering, beving, Fr. *tremblement*. Den bibber krijgen van de kou. Ik hem den bibber, ik geloof da' 'k de körts hem.

— Gestold vleeschnat.

— Gekapt vleesch. Z. FRUT.

BIBBERACHTIG, bvw. — Bibberend, sidderend, huiverig. Ik ben zoo bibberachtig vandaag: is 't van de kou of heb ek de körts?

— Dat bibberen doet. 'En bibberachtig weer.

BICHT, znw., v. — Hetzelfde als Biecht, Fr. *confession*.

— Spr. *Geen vodden in de bicht*, geen misplaatste aardigheden! Wees ernstig.

BICHTEN, w., b. en o. — Hetzelfde als Biechten, Fr. *confesser*, Pld. *bichten*, bij D. B. *bijchten*. M. De zieke hée' gebicht. Ge moet al oe' zonden rechtuit bichten.

— De biecht afnemen. De pastoor is de' zieke komen bichten. 't Is den onderpastoor, dieë de kinderen gebicht héet.

— *Zijn hert rechtuit bichten*, alles rechtuit bekennen.

— *Gebicht zijn*, gebiecht hebben. De zieken is gisteren gebicht. Vader was nog maar pas gebicht, of hij stierf.

— Fig. Ingegeven zijn wat men zeggen moet, Fr. *être chambré*. R. Hij was goe' gebicht, eerdat em bij den rechter kwam.

— *Te bichten gaan*, Fr. *aller à confesse*. Ik gaan vandaag te bichten. Heddegij al te bichten geweest?

— Spr. *Met de mulders te bichten gaan*, op Beloken Paschen, den laatsten dag van den Paaschtijd, aan zijne paaschplicht voldoen.

— *'t Is beter hier te bichten als onder de galg*, beter het nu te doen dan 't uit te stellen, totdat het te laat zij.

— *Bij den duvel te bichten gaan*, z. DUVEL.

— Gep. w. *Sterven zonder bichten noch berichten*, sterven zonder de laatste H. H. Sacramenten ontvangen te hebben. Hij is gestörven zonder bichten of berichten.

BICHTPUNT, znw., o. — Iets dat men biechten moet. Manneke, ge hèt gelogen! Dat is 'en bichtpunt.

BIDDAG, znw., m. — Dag dat er openbare gebeden in de kerken worden gelezen ter afwering van ziekten, ter verkrijging van gunstig weder, enz. Biddag houden voor de vruchten der aarde. Er worden biddagen gehouden om goed weer te krijgen.

BIDDELÈÈR, znw., m. — Lijkbidder (Lier.) Z. AANBIDDELEN.

BIDDEN, w., o. — Fr. *prier*. Z. Wrdb.

— Gep. w. *Bidden en smeeken*, dringend smeeken.

— *Daar is lezen noch bidden veur*, z. LEZEN.

— De lieden mondeling op eenen lijkdienst uitnoodigen. Ook *te lijk bidden*.

— Bij biemans. Wordt gebruikt om de houding der bieën aan te duiden, korts voordat zij in eenen zwerm samenhangen. De bieën hangen alle in dezelfde richting, den kop vooruit, en gelijken door hunne houding eenigszins op biddenden. (**K.**)

BIDDER, znw., m. — Veelkleurig beeldeken of printje, dat de kinderen nooit verspelen. (**A.**) « De Antwerpsche kinders leggen hunne geverwde prentjes 1/4 vierkantten decimeter groot (blaassanctjes) in een hunner schoolboeken, dien zij dan herhaaldelijk haastig omdraaien en daarna openen om te zien of de geverwde of de witte zijde van 't prentje bovenkomt. Een dier prentjes heeten zij hunnen *bidder*, en dien verspelen zij nooit. » (*Loquela*, nº 10, 1892.)

Zie ook *Loquela*, 1891, blfz. 9, i. v. *Blaassanctje*.

BIDZAAM, bvw. — Genegen om te bidden. (**K.**) As 'ne mens(ch) z'n eigen haast nie' kan ruren van de pijn, dan is em zoo bidzaam nie'.

BIE, znw., v. — Hetzelfde als het Holl. Bij, Hgd. *biene*, Fr. *abeille*. De bieën verzamelen heuning en was. Bieën houden.

— Spr. *De bieën zwermen bij N.*, zijne vrouw is in barensnood. R.

— Fig. Iemand of iets dat buitengewoon neerstig, vlijtig, vlug of bevallig is. Die meid dat is 'en bie, ze kan werken veur twee manskèrels ! Da' meisken is 'en bieken. 'En bie van e kind. Me' pèèrd is 'en bieken. De kinderen zeggen 't ook van eenen top, die onder 't draaien geweldig ronkt : mijn non, mijnen dop, dat is 'en bieken !

— In samenstellingen gebruikt men altijd *bie*, nooit *bieën*. Dus zegt men *bieboer*, *biehal*, *biekaar*, *biekorf*, *bieman*, *biezwerm*, enz.

BIE, znw., m. — Bij biemans. Bieënzwerm, Fr. *essaim d'abeilles*, (**K.**) (Ook in Limb., z. Sch. i. v. *bij*). 'Nen bie scheppen. Daar hangt 'nen bie in onzen appelboom.

BIEBOËK, znw., m. — Een boek handelende over het kweeken van bieën, Fr. *traité d'apiculture*.

BIEBOER, znw., m. — Een man, inzonderheid een landbouwer, die bieën houdt. (Ook in W.-Vl., z. *Loq.*, 1890, nº 10., bij M. *beiboer*.)

BIEBROOD, znw., o. — Bij biemans. Bloemstof, die door de bieën ingezameld, in cellekens bewaard en tot voedsel bereid wordt voor de jonge biekens.

In 't Angels. luidde dit *beo-bread*, zegt Delf.

BIE(D)EN, BEE(D)EN, w., b. en o. — Een bod doen op iets, Fr. *offrir*. Z. Wrdb.

— *Wèèr bie(d)en*, z. WÈÈRBIE(D)EN.

— *Geld bie(d)en*, Fr. *offrir un prix*. Hij hée' geld gebo(d)en veur die koei.

— *Bie(d)en naar* of *bie(d)en op* verschilt van *bie(d)en veur*. Het eerste wordt gebruikt, als men er den prijs niet bijvoegt ; en het tweede, als men den prijs bepaalt. D. B. Heddegij op dieë' koop gebo(d)en ? Ik wilden er nie' naar bie(d)en, omdat 'et al te dier was. Zuldegij op deze' kavel bie(d)en ? Ge hèt zeker naar die kas gebo(d)en ? Ik zalder 30 frang veur bie(d)en, maar meer nie'. Hoeveul biedde veur me' pèèrd ? Ik bie' er oe drijhonderd frang veur.

BIEDOËK, znw., m. — Een doek, dien men rondom de bieënkorven doet, als men deze wil vervoeren. T.

BIEHAL, znw., v. — Overdekte plaats, afdakje, waaronder de bieënkorven naast elkander op eene bank staan, Fr. *rucher*. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) De biehal is met stroo, pannen of graszoden gedekt.

BIEJAAR, znw., o. — Een jaar, dat gunstig is voor de bieënteelt. Natte jaren zijn slechte biejaren.

— Spr. *Als met Lichtmis de zon schijnt op Gods outaar, dan is 't een goed biejaar*. (K.)

BIEK. Tweede hoofdvorm van Bakken. (Z.-O. der K.)

BIEKAAR, znw., v. — Biekorf, bieënkorf, Fr. *ruche*. (K.) Hij hée' twintig biekaren staan.

Ook **Kaar**.

— Kil. schikt *Bie-karre* onder de verouderde woorden. 't Is in de Kemp. van dagelijksch gebruik.

BIEKNAPPER, znw., m. — Vliegenvanger, Fr. *gobe-mouche*, bij D. B. *bietjesstekker*, een vogeltje in de wetenschap *Muscicapa* geheeten. (K.)

Ook **Vliegepikker**.

BIEMAN, znw., m., mrv. *biemans* en *biemannen*. — Bieënteler, bieënhouder, Fr. *éleveur d'abeilles, apiculteur*. T., bij D. B. *biemelker*. Mijn bruur is 'ne fijnen bieman.

Ook **Bieboer**.

Kil. Bie-man, *apiarius*.

BIEMEES, znw., v. — Kleine zwarte- of kleine koolmees, Fr. *petite charbonnière*, een vogeltje dat in de wetenschap *Parus ater* heet. (K.)

Ook **Bieteut**.

BIER, znw., o. — Fr. *bière*. Z. Wrdb.

— *Klein bier*, licht bier. T.

— *Goed bier* of *groot bier*, straf, krachtig bier.

— Verg. *Bier gelijk wijn*, lekker bier.

— Spr. *Dat is geen klein bier !* dat is geen kleinigheid, dat is de moeite weerd. Ik heb 'en gouwe' horlogie en 'en gouwe' keting gekregen, dat is gee' klein bier, eh ?

BIERACHTIG, bvw. — Veel van bier houdende. Eén glaasken is genoeg : ik ben nie' bierachtig.

BIERBAARD, znw., m. — Bierzuiper, dronkaard. 't Is 'nen eersten bierbaard.

BIEREN, w., o. — Zijn bier nemen bij. (Lier.) Den baas uit « De Valk » biert van Brouwer X.

BIERHUIS, znw. o. — Herberg waar men bier tapt, maar geene sterke dranken verkoopt.

BIERKĀR, znw., v. — Bierwagen, lange en smalle wagen, waarmede de brouwers bier uitvoeren. T., R.

BIERKIT, znw., v. — Hooge blikken pot of stoop met een oor, om bier in te tappen.

BIERKOMMIES, znw., m. — Bediende bij de accijnzen, douaan, die gelast is met het toezicht in de brouwerijen, enz.

BIERPOMP (in 't Z. en W. *bierpoĕmp*), znw., v. — Pomp in de herbergen, die dient om, door middel van eenen darm die in den kelder daalt en in 't vat ligt, bier te tappen achter den toog. D. B.

BIERWAGEL, znw., m. — Bierwagen, bierkar. (A.)

BIERZUIPEN, znw., o. — Eene heete soep of pap van bier, met veel suiker en eieren, en wat wittebrood of beschuit in (K), bij T. en R. *biersuipen* en bij D. B. *bierkandeel*. Dit gerecht werd vroeger heel veel bij feestelijke gelegenheden, en thans nog bij kinderfooien of kraammalen gereedgemaakt. Bierzuipen koken.

Kil. Bier-pappe, suypen, suyp-dranck, *sorbitio*.

BIES, znw., v. — Fr. *jonc*. Z. Wrdb.

— Bij kleerm. Een koordje langs den zoom op den naad van een kleedingstuk genaaid, Fr. *passe-poile*, *nervure*. Sch., D. B.

— Bij schoenm. Een lederen strookje, smaller dan een rand en gebezigd om te spannen. D. B.

— Bij smeden. Dikke zoom langs den rug van eene zeisen, pik, enz. om het blad stevigheid te geven. D. B.

— Bij schrijnw. Rond lijstje, met of zonder kantjes, Fr. *baguette* D. B.

BIESIJZER, znw. o. — Bij schoenmakers. Mesje om biezen te snijden.

BIESMES, znw., o. — Bij schoenmakers. Mes dat gebruikt werd om de bies, die men tusschen den naad van de leerzen naaide, schoon recht af te snijden.

BIEST, znw., m. en niet v. — Eerste melk eener koei na het kalven. Z. BIST.

BIESTOK, znw., m. — Bij biemans. Een bewoonde korf, dien men overwintert of overwinterd heeft.

Kil. Bie-stock, *alvearium*.

BIETEMAN, BITEMAN, znw., m. — Bietebauw, een ingebeeld wezen, Fr. *croquemitaine*. Pas op, kind, den bieteman zal oe pakken.

BIETEN, BITEN, w., o. — Snijden, wonden, in de kindertaal. (K.) Kleine kinderen nemen alles vast wat zij krijgen kunnen, ook messen, scheren en andere gevaarlijke dingen. Dan zegt men : ge meugt da' nie' hemmen, 'et bit. Blijft van da' mes kind, 't zal bieten.

Biten, wonden, staat in Oudemans.

BIETER, BITER, znw., m. — Tand in de kindertaal. Sch., D. B., T. Ons kind zijn bieterkes komen uit.

Kil. Bijters, *dentes primores*.

— Luis, in de kindertaal, Fr. *pou*. T., R. De bieters bijten. Biters ophebben.

BIETEUT, znw., v. — Hetzelfde als Biemees, kleine koolmees. Fr. *petite charbonnière*, Lat. *Parus ater*. (N. der K.)

BIEVAT, znw., o. — Bij biemans. Hetzelfde als Biestok. Z. ald.

BIEZEBIJS, znw., m. — Schommel, touter, Fr. *escarpolette*.

BIEZEBIJZEN, w., o. — Touteren, schommelen. (Rupelstreek.)

BIEZEN, w., b. — Met biezen bevlechten. (A.) Stoelen biezen.

BIEZENBOS, znw., m. — Biezestruik, Fr. *touffe de joncs*.

BIEZEPÈÈRD (Kemp. ook *biezapjèèd*), znw., o. — Een speelding, dat de kinderen uit biezen maken en dat eenigszins op een peerd gelijkt. (K.)

— Waterjuffer, Fr. *demoiselle*, *libellule*, een insect, in de wetenschap *Libellula* geheeten. (K.) Bij M. *bloupeerdjes*, *peerdmantjes*, *seespeerdjes*.

Ook **Korenbijter, Deezekenspeerd, Peerdeken, Peerderij(d)er** en **Ridder van Maltha**.

BIJ, vz. en bw. — Fr. *près de*, *auprès*. Z. Wrdb.

— *Er bij zijn*, er zich mee bemoeien. R. Ik zalder bij zijn, as de prijzen uitgedeeld wörren.

— Gep. w. *Bij of ontrent*, Fr. *plus ou moins près*. D. B. As ge van den duvel spreëkt, is hij der bij of ontrent. As er gevochten wördt, is hij der altijd bij of ontrent.

Ook **Aan of ontrent**.

— *Bij noch ontrent*, niet er bij. R., T. Ik heb er bij of ontrent geweest, as dat te doen was.

Ook **Aan noch ontrent**.

— *Bij lange niet*, in verre na niet, Fr. *beaucoup s'en faut*. D. B. Ik hem e schoon trekpèèrd, maar 't is bij lange zoo groot nie' as 't auw (uw.) De leeuw is bij lange zoo wreed nie' as den tieger. Ik heb bij lange nog nie' gedaan mè' me' werk.

— *Bij alder eere*, *bij provisie*, z. ALDEREERE en PROVISIE.

— *Bij der hand*, in de Wrdb. *bij de hand*, Fr. *sous la main*. 'Ne goeie werkman hèet altijd ze' gereedschap bij der hand.

— *Bij der hand zijn*, handig, vlug, behendig zijn, Fr. *être adroit.* M. Dieë kèrel is bij der hand. Z'n vrouw is bij der hand.

— Ook *bij de pinken zijn.* Die meid is bij de pinken.

— *Bij* als voorvoegsel beteekent 1° Toevoegen, zooals in *bijerven* ('en huis bijerven); *bijhalen* (nog 'en fles(ch) bier bijhalen); *bijkoopen* (e stuk land bijkoopen); *bijploegen* ('en voor bijploegen); *bijschrijven* (nog 'nen regel bijschrijven), enz.

2° Voortzetten van hetgeen de stam uitdrukt: *bijdörs(ch)en*, 'en brei koren bijdörs(ch)en (voortdorschen totdat er nog eene brei gedorschen is); *bijblijven*, ik zal nog 'nen dag bijblijven (gedurende eenen dag voortgaan met blijven); *bijplukken*, ik zal nog 'en mand appelen bijplukken (voortgaan met plukken, totdat ik nog eene mand heb), enz.

3° Nader brengen door de werking des stams: *bijbrengen* (ge meuget hout bijbrengen); *bijhalen* (haalt is wa' voier bij veur de beesten); *bijtrekken* (trekt dieë' stoel wa' bij), enz.

4° Aangroeien: *bijbrengen* (den hoop vergrooten), *bijgroeien* (aangroeien), *bijkomen* (gedijen), enz.

5° Tot het einde toe: *bijgedronken zijn* (gedronken hebben totdat men niet meer drinken kan), *bijdraaien* (vastdraaien), *bijvijzen* (vastvijzen), *bijwinden* ('en horlogie bijwinden), enz.

BIJALDAT, vgw. — Alhoewel, ofschoon, Fr. *quoique.* Ik zal doen da' ge me vraagt, bijaldat ek er geen groote goesting veur en hem. Ik zal dan toch maar wat eten, bijaldat ik geene' grooten honger en heb.

BIJALDEREERE, bw. — Z. ALDEREERE. T., R. Mijne knecht is vertrokken, en bijaldereere zit ik zonder.

BIJBANK, znw., v. — Bij mulders. Breede plank in den molen, waar de zakken graan of meel op gezet worden, die door de luias worden opgeheschen of neergelaten. D. B.

BIJBEL, znw., m. — Z. Wrdb.

— Fig. Tijd. Den hèring is al lank deur zijnen bijbel = de tijd van haring te eten is voorbij. (Lier.)

BIJBLIJVEN, w., o., met *zijn.* — In 't geheugen blijven, blijven heugen. (Ook in Limb.) Het is mij nog goe' bijgebleven hoeda' moeder zaliger gestorven is, en 't zal mij altijd bijblijven.

— *Iemand in iet bijblijven*, in iets met iemand instemmen, Fr. *être de l'avis de quelqu'un.* Da' ge daar zegt over de wèèrde van dieën boek, daar blijf ek oe in bij.

BIJBRENGEN, w., b. — De hoeveelheid vermeerderen, den hoop doen aangroeien. T., R. Die klein' pataten brengen nie' veul bij (maken geenen grooten hoop.) As 'et graan goe' schiet, dan kan 'et nogal wa' bijbrengen.

Bijbrengen verschilt van *opbrengen*, doordien het eerste meer op de hoeveelheid, het tweede meer op de weerde ziet.

BIJBROKKEN, w., b. — Voortgaan met brokken. Brokt nog wa' brood bij in 't melk.

— Fig. Bijbetalen, aanvullen door betalen. (K.) Hij kwam nie' toe om al zijn schulden te betalen: ze' vader hée' moeten bijbrokken. Die som is nie' voldoende: ge zult nog eenige honderden frangs meugen bijbrokken.

BIJEEN, bw. — Bij elkander, Fr. *ensemble.*

— Vormt talrijke samengestelde werkwoorden, waarvan er maar enkele in de Wrdb. voorkomen. Zulke zijn: *bijeenbinden, bijeendoen, bijeenflansen, bijeenfribbelen, bijeenfrommelen, bijeenfronselen, bijeenfrullen, bijeengeraken, bijeengieten, bijeenhebben, bijeenkèren, bijeenklassen, bijeenkletsen, bijeenklotten, bijeenkoeken, bijeenknoopen, bijeenkooien, bijeenkrijgen, bijeenkruipen, bijeenkuischen, bijeenloopen, bijeennemen, bijeenrijven, bijeenroeien, bijeenrollen, bijeenscharren, bijeenschieten, bijeenschrafelen, bijeenschoepen, bijeenscheppen, bijeenschrokken, bijeenschudden, bijeenslagen, bijeenslapen, bijeenspannen, bijeenspeten, bijeenspörzen, bijeensteken, bijeenstouwen, bijeenstroopen, bijeentassen, bijeentrommelen, bijeentrossen, bijeenvoeren, bijeenwinden, bijeenwroeten, bijeenzaaien, bijeenzetten, bijeenzoeken*, enz. Deze lijst kan nog aanzienlijk uitgebreid worden. Eenige der opgegeven werkwoorden worden hieronder verklaard.

BIJEENBIJNEN, w., b. — Bijeenbinden. (K.)

BIJEENDOEN, w., b. — Z. Wrdb.

— *Ze bijeendoen*, veel geld winnen. Dieë winkelier doe' ze bijeen.

BIJEENFLANSEN, w., b. — Ordeloos bijeenwerpen. T. Zijn kleeren op 'nen hoop bijeenflansen.

BIJEENFRIBBELEN, w., b. — Twee of meer draden bijeenvoegen, met ze tusschen de vingeren te wrijven. (K.)

BIJEENFROMMELEN (in 't W. en Z. *bijeenfroëmmələn*), w., b. — Onzacht samenduwen. Papieren bijeenfrommelen. Kleeren in 'en mand bijeenfrommelen.

BIJEENFRONSELEN, w., b. — Zoo te zamen naaien, dat het vol rimpels is. T. E kleed bijeenfronselen.

BIJEENFRULLEN, w., b. — Z. BIJEENFROMMELEN.

BIJEENGOËIEN, w., b. — Bijeengooien.

BIJEENKÈREN, w., b. — Bijeenvegen. Kèèrt da' zand is bijeen.

BIJEENKLASSEN, w., b. — Twee of meer vloeistoffen bijeengieten. Melk en water bijeenklassen.

BIJEENKLETSEN, w., b. — Kleine overschotten bijeenvoegen. T. Kletst dieën rijs(t) en die boekwei maar bijeen, me zullen 'et aan de kiekens geven. Oneerlijke herbergiers kletsen 'et bier bijeen, dat in de glazen blijven staan is en verkoopen 'et dan nog eens.

BIJEENKLOTTEN, w., o., met *zijn.* — Zich verzamelen tot klotten, tot kluiten, Eng. *to clod.* Suiker dieë lank op 'en drooge plaats leet, klot bijeen. 'Et zout is bijeengeklot.

BIJEENKOĔKEN, w., o., met *zijn*. — Z. AANEENKOEKEN.

BIJEENKOOIEN, w., o., met *zijn*. — Samenscholen, Fr. *s'attrouper*, *s'assembler*, van dieren, vogelen en ook van menschen gezeid. (K. en Lier.) As de zwalemen bijeenkooien, dan is dat 'en teeken da' ze gaan vertrekken. De wolven kooien bijeen. Daar is ginder iet te doen: 'et volk kooit er allemaal bijeen.

BIJEENKRIJGEN, w., b. — Met moeite verzamelen. T. Ik kan gee' geld bijeenkrijgen om mijn schuld te voldoen.

BIJEENKUIS(CH)EN, w., b. — Bij elkander vegen, rijven, enz. Kuischt die vuiligheid is bijeen. Neĕmt de rijf en kuischt al dat er op den hofpad leet (ligt) bijeen.

BIJEENROĔIEN, w., b. — Bijeengooien, bijeenwerpen. (K.) Hij roeide zijn kleeren bijeen op 'ne' stoel.

BIJEENSCHĂRREN, w., b. — Bij elkander scharrelen. Schărt da' geld nu maar bijeen en steek 'et in oewe' zak. Hij schărde zijn klikken en klakken bijeen en trok er van deur.

— Fig. Bijeenschrapen, in gierigheid verzamelen, Fr. *amasser*. Mee hard te werken en gierig zijn, hèet em e fortuuntje bijeengeschărd.

BIJEENSCHEPPEN, w., b. — Door middel van eene schep bij elkander voegen. Schept den rijs(t) van die twee balen maar bijeen.

BIJEENSCHIETEN, w., b. — Bij elkander schieten. T. Pijlen, marbollen bijeenschieten.

— Met schup of riek bijeenwerpen. T. Eèrd, mest bijeenschieten.

— O., met *zijn*. Stremmen, Fr. *se coaguler*. T. 'Et melk is bijeengeschoten.

BIJEENSCHOEPEN, w., b. — Door middel van eene schoep bijeenscheppen. (K.) Schoept die twee hoopen koren maar bijeen.

BIJEENSCHRAFELEN, w., b. — Bijeenschrapen, Fr. *amasser*. Deur hard te werken wa' geld bijeenschrafelen.

BIJEENSCHROKKEN, w., b. — Verzamelen door overmaat van gierigheid en schraapzucht. Dieë vrek hee' meer als honderd duzend frang bijeengeschrokt.

BIJEENSLAGEN, w., o., met *zijn*. — Zich vereenigen, bij T. *bijeenslaan*. Te W. zijn de twee scholen bijeengeslagen. In dees dŏrp bestonden vruger twee fanfarenmaatschappijen, maar verle(d)en jaar zijn ze bijeengeslagen. Die deugenieten slagen altijd bijeen.

BIJEENSPELEN, in 't N. der Kemp. **BIJEENSPEULEN**, w., b. — Door spelen verzamelen. T. De muzikanten zijn 't volk aan 't bijeenspelen.

BIJEENSPETEN, w., b. — Bijeenspelden. Ge hèt oe' kleed gescheurd, ik zal 'et wa' bijeenspeten.

BIJEENSPÖRZEN (uitspr. *bijeenspözzən*), w., o., met *zijn*. — IJlings bij elkander loopen, bij T. *bijeensporren*, in Kl.-Br. *bijeensporen*. (K.) Da' klei(n) gesnör komt hier altijd bijeengespörsd.

BIJEENSTEKEN, w., b. — Bij elkander steken. T., R. De kaarten bijeensteken (kaarten van dezelfde soort bij elkander steken).

— O. De brieven steken hier allemaal in dees schuif bijeen.

BIJEENSTOUWEN, w., b. — Bij elkander drijven. De schapen waren allemaal uiteengeloopen, en de schèper had groote moeite om ze weer bijeen te stouwen.

BIJEENSTROOPEN, w., b. — Al stroopende bijeenvoegen, ophoopen. Sommige ploegen stroopen den grond bijeen, in plaats van hem te keeren.

BIJEENSTROPPEN, w., b. — Zoodanig naaien of stoppen, dat het genaaide of gestopte niet effen plat ligt. T. Ge hèt mijn kous bijeengestropt, in plaats van ze te stoppen.

— O., met *zijn*. Z. STROPPEN. De vuiligheid stropt hier allemaal bijeen in de beek.

BIJEENTREKKEN, w., b. — Samentellen, Fr. *additionner*. T. Trekt is bijeen, dat ik oe moet betalen.

— Bijeenstroppen. Z. ald. Trekt die scheur in mijne' jas maar wa' bijeen.

— O., met *zijn*. Zich op eene plaats verzamelen. T. De kou is op mijn tandvleesch bijeengetrokken.

— Bij elkander gaan wonen. Die twee huishouwens zijn bijeengetrokken.

BIJEENTROMMELEN (in 't Z. en W. *bijeentroëmmələn*), w., b. — Door trommelen verzamelen, ook fig. T. Volk bijeentrommelen veur 'en meeting.

BIJEENTROSSEN, w., b. — Met eenige steken ruw bij elkander stoppen of naaien. (K.) Ge hèt die kous nie' gestopt gelijk 'et behoort, ge hèt ze maar wa' bijeengetrost. Goe' naaien, zullen, nie' bijeentrossen!

BIJEENVUREN, w., b. — Bijeenvoeren.

BIJEENWIJNEN, w., b. — Bijeenwinden. (K.)

BIJEENWÖRPEN, w., b. — Bijeenwerpen.

BIJEENWRUTEN, w., b. — Bij elkander wroeten. De verkens hebben dieë' grond hier bijeengewruüt.

— Fig. Door hard werken verzamelen. Die mens(ch)en hebben e klei(n) fortuüntje bijeengevruüt.

BIJEENZETTEN, w., b. — Bijeenplanten. Ik gaan die bloëmen hier allemaal bijeenzetten.

BIJEENZUKEN, w., b. — Bijeenzoeken.

BIJGESPÖRSD, verl. dlw. — *Bijgespörsd komen*, driftig bijgeloopen komen. (K.) De kinderen kwamen van alle kanten bijgespörsd.

BIJJAGEN, w., b. en o. — Bij spelende kinderen. Makkers verzamelen voor een spel. Hebben eenige kinderen het voornemen opgevat om een spel te doen, dan gaan zij gearmd de speelplaats rond, roepende : « Wie doet er mee bijjagen ? Wie doet er mee bijjagen ? » Degenen die lust hebben om aan het spel deel te nemen, hangen mee aan en gaan met de anderen voort. Wanneer het getal groot genoeg is, begint men het spel. (K.)

BIJKAN, BIJKANST, BIJKANT, bw. — Z. BEKAN, BEKANST, BEKANT. Mdnl. *bicant*.

— Drukt eene halve noodzakelijkheid uit. R. Ik zou bekan vleesch moeten hebben tegen e Zondag. Ge zoudt bekanst oewe' zieke' vrind moeten gaan bezoeken. Ik kan da' bekant nie' uitstellen.

BIJKOMEN, w., o., met *zijn*. — Bekomen, gedijen, aanwinnen in krachten, enz. T., R. Ge zij' fel bijgekomen sedert e jaar. Die koei zal nog bijkomen, as ge ze goe' voeiert. Deur dieën regen is 't graan geweldig bijgekomen.

— Aangroeien, vermeerderen. T., R. Sedert eenige jaren is ze' fortuun nog vandeeg bijgekomen.

— Bijgevoegd worden. T., R. Aan mijn huis moet nog 'en venster bijkomen.

BIJL, znw., Fr. *hache*, is meest overal v., doch o. in 't Z. en Z. O. der Kemp. (Ook bij Hfft., T. en R.)

— Spr. *Ievers met zijn bijltje bij zijn*, er zich mee bemoeien, er bij tegenwoordig zijn. Daar mag niks gebeuren, of hij is er met zijn bijltje bij.

BIJLAPPEN, w., b. — Bijvoegen. T. Lapt er nog 'ne' frang bij, dan is 't verkocht.

BIJLÈVEN, znw., o. — Levenslang vruchtgebruik van eenig goed, bij D. B. *bijleve*, Fr. *revenu viager*, *usufruit*. Zij heget (heeft het) bijlèven van 't goed van heure' man.

Ook **Tocht, Toëcht.**

Kil. Bij-levinghe, *usus fructus*.

— Inkomen, dat men noodig heeft om er van te leven. T. Die mens(ch)en verdienen nie' veul mee' hun herberg, maar ze hemmen er toch hun bijleven van.

BIJNEN, w., b. — Binden. (K.) 'En koor(d) aan 'ne' stok bijnen. Ik heb vandaag honderd mutsaard gebonnen.

OUDEMANS geeft ook die oude gedaante, gelijk ook *vijnen* voor *vinden*.

BIJNSTOEL, znw., m. — Z. BINDSTOEL.

BIJS, znw., v. — Bui, voorbijgaande vlaag, Fr. *ondée*, *lavasse*, *giboulée*. (Z.-O. der K.) D. B. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) 't Zal nie' blijven règenen, 't is maar 'en bijs. De Merts(ch)e bijzen komen aan.

BIJSACHTIG, bvw. — Buiig, buiachtig. (Z.-O. der K.) D. B. 'En bijsachtig weer.

BIJSLAGEN, w., o., met *zijn*. — Bijkomen, bijvallen. Jan had de roos : de körtsen zijnder bijgeslagen en hij is er van gestorven. Daar mag niks bijslagen of hij is dood.

BIJTEN, w., o. — Fr. *mordre*.

— Spr. *Ge wordt niet harder gebeten als van uw eigen luizen* of *vlooien*, men wordt het meest benadeeld door de zijnen. T., R.

— *De magere luizen bijten het hardst*, de arme menschen zijn dikwijls de moeilijkste om er mee te handelen.

— *Den donkere bijt niet*, *maar hij stoot*. R.

BIJTIJ(D)EN en **BIJTIJDS**, bw. — Somtijds, Fr. *quelquefois*. Zoo iet valt bijtijen veur. Het gebeurt bijtijds dat...

BIJVAL, znw., m., zonder mrv. — Gehuchten of wijken, huizen of bewoonde straten op eenigen afstand van de gemeente gelegen, en er van afhangende. (K.)

— Ook de gehuchten of wijken, huizen en bewoonde straten, die tot andere gemeenten behooren, zijn de bijval van het dorp, waar ze 't dichtst bij gelegen zijn, omdat de bewoners van die gehuchten of plaatsen in dat dorp hunne aankoopen doen, er ter kerk gaan, hunne kinderen ter school zenden, enz., vermits ze te ver van hunne eigene gemeente verwijderd wonen. Zoo heeft St-Antonius, dat zelf een gehucht van Brecht is, doch eene parochie uitmaakt, den bijval van vier gemeenten, namelijk van Schilde, Halle, Zoersel en Westmalle. (K.)

BIJVANK, znw., m., zonder mrv. — De plaats, de ruimte vóór eene woning, die nog tot het erf behoort. In veel streken heeft het w. eene ruimere beteekenis en wordt er gebruikt voor al den grond rond de hoeve liggende en er bij behoorende. (K.) We moeten zörgen van ons kiekens op onzen bijvank te hou(d)en, anders komen der klachten van de geburen. Den bijvank van die hoef is nie' heel groot.

— De wijken of gehuchten rond eene gemeente gelegen en er van afhangende, ook **Bijval** geheeten. Dat dörp hêet 3000 zielen, maar met den bijvank wel 4000.

Kil. Bij-vangh, *locus conclusus*; — *confinium*. Bij-vangh der stadt, *territorium*, *districtus*. Z. ook Sch. i. v.

BIJWERVEN, w. b. — Al wervende toevoegen. T. Inschrijvers bijwerven.

BIJWINNEN, w., b. — Toevoegen door winnen. Geld bijwinnen.

— Fig. Beteren, sprek. van eenen zieke. De zieke wint bij. Sedert da' 'k 'em lest gezien hem, hêet em veul bijgewonnen.

BIJZETWIEL, znw., o. — Bij horlogemakers. Wieltje in eenen remontoir, dienende om de wijzers te verzetten, als men het wipstuk indrukt.

BIJZUNDER, bvw. — Z. BEZONDER, BEZUNDER.

BIK, znw., m. — Eten, kost. R. (Ook in Brab., z. Sch.) Da' was daar goeien bik ! Wörsten mè' bloëmkoolen is lekkeren bik. Taaien bik.

BIK, znw., v. — *De groote bik* is de grootste kraan, waarmede men de schepen lading geeft aan de kaaien van Antwerpen. Zij kan tot 120 ton heffen.

BIKKELEN, w., b. en o. — Freq. van Bikken, eten (K.), bij M. *bikseln*. Daar valt hier nie' veul te bikkelen. We hebben daar smakelijk gebikkeld.

BIKKEN, w., b. en o. — Eten. Hij kan goe' bikken. Willen me wa' gaan bikken ?

BIL, znw., is m. in de meeste streken.

— Spr. *Iet op zijnen bil slagen* of *strijken*, onrechtveerdig achterhouden hetgeen men schuldig is te geven. Geeft den boo nooit te veul geld mee, want dat hij overhéet, slaagt hij op zijnen bil. Da' geld hedde op oewen bil gestreken.

Ook *iet op zijn kaak slagen.*

BILJART, znw., m. en niet o. J.

— Sommigen leggen den klemt. op de eerste lettergreep.

BILLEMAN, znw., m. — Een kalf met zeer dikke billen. (K.)

Ook **Dobbelbil**.

BILLEN, w., o. — Z. BRILLEN.

BILLETÉERDER, znw., m. — Beambte, gelast met het uitdeelen der logementbriefkens aan voorbijtrekkende soldaten.

BILLETÉEREN (zachte *e*), w., b. en o. — Aan de soldaten biljetten, logementbriefjes geven om er mee bij de boeren of burgers te gaan herbergen. (Ook in Brab., z. Sch.) Ze hemmen bij mij vier soldaten en 'nen onderofficier gebilleteerd.

— Gelogeerd, geherbergd zijn, sprek. van krijgsvolk. Het 5ᵉ regiment voetvolk is in dees dörp gebilleteerd. Wij billeteerden in 'en dorp nie' wijd van Turnhout.

— Van 't Fr. *billet*. Velen, dat w. niet verstaande, maken er *bletteeren* van.

BIMMEKE(N, znw., o. — Het kleinste klokje uit den toren. (K.) Die kerk héet twee groote klokken en 'en bimmeken.

— Sch. *bimmelken*, kerkklokje (Antw.)

***BIMMELKEN**, znw., o. — Z. BIMMEKEN.

BINDER, znw., m. — Lint of snoer, waarmede de vrouwen hunne muts onder de kin toebinden; snoer om eenen voorschoot vast te binden. De binders van 'en muts, van 'ne' veurschoot. Ik kan mijn muts nie' opzetten, want daar is 'nen binder af.

BINDER, znw., m., gewoonlijk in 't mrv. gebruikt. — Roover, die 's nachts in de huizen breekt en de lieden bindt om des te gemakkelijker te kunnen stelen ; ook Struikroover, die den reiziger op eenzame wegen overvalt om hem uit te plunderen. 'En bende binders. Guldentop was de kapitein van 'en bende binders. Vruger hoorde men veul van baanstroopers en binders.

BINDSTOEL, Kemp. **BIJNSTOEL**, znw., m. — Bij lattenklievers. Houten werktuig bestaande uit twee opgaande planken, met de ondereinden aan een horizontaal stuk hout bevestigd, dat tot voetstuk dient. In elk der opgaande stukken is van boven eene halve ronde uitgezaagd, waarin de lattenklieyer den bussel latten legt, dien hij wil vastbinden.

BINNEN, bw. en vz. — Z. Wrdb.

— In plaats van *over een jaar*, Fr. *au bout d'un an*, *over vier weken*, Fr. *en quatre semaines*, zeggen wij altijd *binnen een jaar*, *binnen vier weken*. Ik zal binnen eenige dagen is komen. Binnen 'en uur is hij hier. Ik vertrek binnen 'en maand. *Over een jaar*, *over vier weken* beteekent bij ons juist het tegenovergestelde, nl. *vóór een jaar*, een jaar geleden, *vóór vier weken*, vier weken geleden. Z. OVER.

— *Binnen een jaar*, *binnen een maand*, enz. verschilt van *binnen het jaar*, *binnen de maand*. Het eerste beteekent *na een jaar*, *na eene maand*, het tweede *eer een jaar*, *eer eene maand verloopen is*. Ik zal binnen 'en uur komen (na verloop van een uur, Fr. *au bout d'une heure*). Zörgt da' ge binnen de uur terug zijt (binnen den tijd van een uur, eer er een uur om is, Fr. *dans l'espace d'une heure*, *avant une heure*.)

— *Te binnen*, in 't geheugen. *Te binnen komen* of *vallen*, weder in 't geheugen komen, invallen, Fr. *revenir à l'esprit*, *à la mémoire*. 'Et komt mij nie' meer te binnen wanneer da' gebeurd is. Het zal oe nog wel te binnen vallen, bedenkt oe is goed. D. B. *Zijn eigen iet te binnen kunnen brengen*, het zich herinneren, Fr. *se rappeler quelque chose*. Ik kan mij da' nie' meer te binnen brengen.

— *Binnen zijn*, *binnen zijn veur den regen*, zijne schaapkens op 't droog hebben, rijk geworden zijn door handel te drijven of anderszins. Nog eenige jaren, as mijne winkel goe' blijft gaan, en ik ben binnen.

— *Binnen* vormt eene menigte samengestelde werkwoorden, waarvan de meeste in de Wrdb. niet voorkomen. Zulke zijn: *binnenblijven*, *binnenbraken*, *binnenbreken*, *binnendoen*, *binnendouwen*, *binnendragen*, *binnendrijven*, *binnengaffelen*, *binnengeraken*, *binnengoeien*, *binnenhalen*, *binnenhebben*, *binnenhouden*, *binnenjagen*, *binnenjassen*, *binnenkremmelen*, *binnenkrijgen*, *binnenkruien*, *binnenkruifelen*, *binnenkruipen*, *binnenkunnen*, *binnenlaten*, *binnenlokken*, *binnenloopen*, *binnenmeugen*, *binnenmoeten*, *binnenpakken*, *binnenpalmen*, *binnenpikkelen*, *binnenpooteren*, *binnenrijden*, *binnenrijven*, *binnenroeien*, *binnenroepen*, *binnenrollen*, *binnenschaffelen*, *binnenscharren*, *binnenschieten*, *binnenschoëfelen*, *binnensjaffelen*, *binnenslagen*, *binnensleuren*, *binnensleipen*, *binnenslibberen*, *binnenslippen*, *binnensmijten*, *binnensnappen*, *binnenspelen*, *binnenspörzen*, *binnenspringen*, *binnenstampen*, *binnenstooten*, *binnenstörmen*, *binnenstouwen*, *binnentreifelen*, *binnentrekken*, *binnenvallen*, *binnenvèren*, *binnenvliegen*, *binnenvoeren* (*binnenvuren*), *binnenwillen*, *binnenwörpen*, *binnenzetten*, *binnenzitten*, *binnenzwijmelen*, enz. Deze lijst kan nog merkelijk uitgebreid worden. Eenige der opgegeven werkwoorden worden hieronder verklaard.

BINNEN, znw., m. — Woning, verblijf binnen de stad. Hij hee' 'nen binnen en 'nen buiten.

BINNEN, w., b. — In sommige streken voor Binden.

BINNENBAND, znw., m. — Ieder van de twee banden van een rijwiel, Fr. *vélocipède*, die met lucht gevuld worden, Fr. *chambre-à-air*.

— Vrglk. BUITENBAND.

BINNENBAS, bw. — Binnen, binnengespeeld, opgeëten. De hesp is al lang binnenbas.

BINNENBASSEN, w., b. — Binnenspelen, lustig opeten. Wij zullen die vlaai is gaan binnenbassen.

BINNENBEER (scherpe *e*), znw., m. — Beer (verken), waarvan de teelballen binnenblijven. (K.) R.

BINNENBLAAIKE(N, znw., o. — Binnenluik van een venster.

BINNENBOĔK, znw., m. — Gemeentebelasting, ook *abonnement* en *octrooi* geheeten, Fr. *contribution communale*. (K.) Ik betaal jaarlijks 9 frang veur den binnenboĕk. Ik hem den binnenboĕk nog nie' betaald.

BINNENBRAKEN en **BINNENBREKEN**, w., o., met *zijn*. — Inbreken, Fr. *entrer par la force, par effraction*. De dieven zijn daar 's nachts binnengebraakt, binnengebroken. As de dieven willen binnenbreken, helpen er geen grendels of sloten.

BINNENDOEN, w., b. — Inhalen, binnendragen. D. B. Den oo(g)st binnendoen. Doet de' was(ch) binnen.

— In den stal drijven. De B. De koei' binnendoen.

— Eten. D. B. Hij kan goe' binnendoen. Ik heb deze' noen goe' binnengedaan.

— *Ze binnendoen*, veel geld winnen, rijk worden. Die menschen doen ze binnen. Die koopman hee' ze binnengedaan.

Ook **Bijeendoen**.

BINNENDÖRPS, bw. — Binnen het dorp. (K.) Wij koopen al ons winkelwaar binnendörps.

— Vrglk. BUITENDÖRPS.

BINNENGAAN, w., o., met *zijn*. — Onder de wapens gaan, naar het leger gaan, sprekende van soldaten. Mijn bruur moet den 10n van dees maand binnengaan.

BINNENGAFFELEN, w., b. — Fig. Eten. (K.) As hij al 'en telloor patalen mè' vleesch binnengegaffeld had, toen begost hij eerst veurgoed te eten.

BINNENGERAKEN, w., o., met *zijn*. — Eindigen met ergens binnen te komen. D. B. Zonder mij waarde nooit binnengeraakt. Hoe ik binnengeraakt ben, weet ik niet.

BINNENHEBBEN, BINNENHEMMEN, w., b. — Iets ingehaald, ingezwolgen, binnengebracht hebben. Ik heb de soep al binnen. Heddegij oewen oo(g)st binnen?

BINNENKREMMELEN, w., o. met *zijn*. — Door iets binnendringen, dat nauw en belemmerd is. (K.) Hij kwam mè' vier stoelen binnengekremmeld.

BINNENKRIJGEN, w., b. — Binnengebracht, binnengeleid krijgen. As 't zoo blijft règenen, dan krijgen wij onzen oo(g)st nie' binnen. De vader kost zijne' zeun nie' binnenkrijgen.

BINNENKUNNEN, w., o. met *zijn*. — Ergens kunnen binnengaan, rijden, varen, enz. D. B. De duif kost nie' binnen, want de kijker was toe. Doet is open: ik kan nie' binnen.

BINNENLATEN, w., b. — Inlaten, laten binnengaan. D. B. Laat den hond is binnen. Hij liet mij nie' binnen.

BINNENMEUGEN, w., o., met *zijn*. — Ergens mogen binnengaan, rijden, enz. D. B. Meugen wij nie' binnen? De soldaten mochten de stad nie' meer binnen.

BINNENMOETEN, w., o., met *zijn*. — Ergens binnen moeten zijn. D. B. Ik moet binnen, doet de deur open.

BINNENNAAIEN, w., b. — Bij schoenmakers. Den *rand*, d. i. een reepel leder, aan binnenzool en overleer naaien.

BINNENPAKKEN, w., b. — Met der haast binnenhalen. T. Pakt gauw de' was(ch) binnen, want 't ga' règenen.

BINNENPALMEN, w., b. — Inpalmen, zich onrechtveerdig toeëigenen, aanmatigen. D. B. 'En erfdeel binnenpalmen. Filip de Schoone zocht Vlaanderen binnen te palmen.

BINNENPIKKELEN, w. o,, met *zijn*. — Al pikkelende binnentreden. Wa' veur 'ne stijverik pikkelt daar binnen?

BINNENPOOTEREN, w., b. — Binnenpalmen, zich onrechtveerdig toeëigenen. Hij hèet daar 'en erfdeel binnengepooterd.

BINNENREEP, znw., m. — Bij mulders. Eene koord die vast is aan de lui binnen den molen, en dient om de graanzakken op te hijschen van aan den ingang van den molen tot op het steenbed. D. B. Vrglk. BUITENREEP.

BINNENRIJVEN, w., b. — Fig. Binnenpalmen. Hij hèet dat erfdeel daar binnengereven.

BINNENROEIEN, w., b. — Binnenwerpen. (K.) Den briefdrager hèet hier 'nen brief binnengeroëid.

BINNENROEPEN, w., b. — Roepen om binnen te komen. Ze roepen mij in die herberg binnen, om e glas bier te komen drinken. — Inroepen naar het leger, Fr. *appeler sous les drapeaux*. Onze Jan is gisteren binnengeroepen. De klas van '73 wördt binnengeroepen.

BINNENROOSTER, znw. m. — De rooster van een open vuur, waarop de kolen liggen, in tegenstelling met den *buitenrooster*.

BINNENSCHAFFELEN en **BINNENSJAFFELEN**, w., o., met *zijn*. — Al schaffelende, al sjaffelende binnentreden. Den ouwe sukkelèèr schaffelde mè' moeite binnen. Wie komt daar binnengesjaffeld?

BINNENSCHĂRREN, w., b. — In aller ijl naar binnen brengen, bij T. *binnenscheiren*. Schărt dat hout algauw binnen, anders wör' 'et nat. — Fig. Binnenpalmen, zich aanmatigen. 'En erfdeel binnenschărren.

BINNENSCHIETEN, w., o., met *zijn*. — In aller ijl ergens binnenloopen. Hij schoot met de gauwten 'en herberg binnen. Hedde dieë vent daar zien binnenschieten?

BINNENSCHOĔFELEN, w., b. — Gulzig, gretig opeten. (A.) As ek honger hem, kan ek gemakkelijk 'en heel telloor pataten binnenschoĕfelen. Ge kunt goe' binnenschoĕfelen.

BINNENSJAFFELEN, w., o. — Z. BINNENSCHAFFELEN.

BINNENSJOĔFELEN, w., o., met *zijn*. — Al sjoĕfelende binnengaan. Z. SJOEFELEN.

BINNENSJOĔMPELEN, w., o., met *zijn*. — Binnenstrompelen. Hij sjoĕmpelde binnen.

BINNENSLAGEN, w., b. — Lustig of gulzig eten, bij T. *binnenslaan*. Hij hèet twee tellooren pap binnengeslagen.

BINNENSLEFFEN, w., o., met *zijn*. — Al sleffende binnengaan. Z. SLEFFEN.

BINNENSLEIPEN, w., b. — Binnenslepen, binnensleuren.

BINNENSLIBBEREN, w., o., met *zijn*. — Binnensluipen. Den dief meinde stillekens binnen te slibberen, maar ze pakten 'em bij z'ne' kraag.

BINNENSLIPPEN, w., o., met *zijn*. — Zachtjes naar binnen glijden. T.

Zet het glaasken aan uwe lippen
En laat het zachtjes *binnenslippen*,
Zet het glaasken aan uwen mond
En drink het uit tot op den grond!
(*Uit een volkslied.*)

BINNENSNAPPEN, w., o., met *zijn*. — Haastig binnensluipen. Ik zag 'em in de verten aankomen en, omdat ik 'em nie' wilden ontmoeten, snapten ik algauw 'en herberg binnen.

BINNENSPELEN, in 't N. **BINNENSPEULEN**, w., b. — Lustig opeten, opsmullen. D. B., Sch. Hij speelde daar 'en volle telloor pataten mee' e goed stuk vlees(ch) binnen. Gij kunt goe' binnenspelen.

BINNENSPÖRZEN (ook *binnəspözzən*), w., o., met *zijn*. — Ergens driftig binnenloopen. (**K**.) Hij kwam hier binnengespörsd, ofdat den duvel op z'n hielen zat.

BINNENSTOUWEN, w., b. — Naar binnen drijven. De verkens hebben lank genoeg buiten geweest, stouwt ze nu maar binnen.

BINNENTREÍFELEN, w., b. — Naar binnen lokken. (**K**.) Ze hebben dieë' jongen in die herberg binnengetreifeld om 'em ze' geld af te luizen.

BINNENWERK, znw., o. — Werk dat binnenshuis verricht wordt. D. B. Ik hem nogal veul binnenwerk. Ik gaan nie' naar 't veld, maar ik moet integendeel al 'et binnenwerk doen.

— Het werk dat aan het inwendige van een gebouw gedaan wordt, het bezetten der binnenmuren, het plaatsen der binnendeuren, enz. Is oe' huis nu heel afgewerkt? Van buiten ja, maar 'et binnenwerk is nog bij lange nie' af.

— De binnendeelen van een werktuig, enz. D. B. Het binnenwerk van 'en horlogie.

— Fig. De ingewanden, het inwendige van 't lichaam. D. B. Dieë mensch z'n binnenwerk is versleten. Mijn binnenwerk is nog goed.

BINNENWILLEN, w., o., met *zijn*. — Binnen willen gaan. D. B. Den hond wilt nie' binnen.

BINNENZWIJMELEN, w., o., met *zijn*. — Al zwijmelende binnengaan. De zatlap zwijmelde de herberg binnen.

BISBOEL, ook **BISBIL** (klemt. op de 2e lettergr.), znw., m. — Verwarring, wanorde, Fr. *trouble*, *confusion*. (**A**.) (Ook in Brab, z. Sch.) Dat is daar altijd 'nen bisboel in dat huis.

BISDOM (in 't Z. en W. *bisdoəm*), znw., o. — Het hof van den bisschop, het bisschoppelijk paleis. Onze pastoor ga' mergen naar 't bisdom. Ik woon recht over 't bisdom.

BISKOP, Kemp. **BUSKOP**, znw., m. — Bisschop, Fr. *évêque*.

BISSCHIEN, **BISSCHIENS**, bw. — Z. BESCHIEN, BESCHIENS.

BISSEM, **BIZZEM**, **BIZEM**, znw., v. — Bezie, bees, bes, Fr. *baie*. (**N**. der **K**.) Rijpe bissemen. Bizzemen plukken.

BIST, znw., m. — Biest, de eerste melk eener koe na het kalven, Fr. *premier lait*, *amouille*.

BIST, **BIEST**, znw., v. — Men geeft dien naam aan een groot plein in 't midden eens dorps. Het w. wordt thans maar als eigennaam meer gebezigd. Hij woont op de Bist.

Kil. Biest, *area*, *platea spatiosa*, *forum*, *vicus rusticus*, *viculus*.

BISTKOĔK, znw., m. — Pannekoek van bloem en bistmelk. (**K**.) Bistkoeken bakken.

BIT, znw., m. — Hetzelfde als Bist, biest, de eerste melk. (**Z.-W**. der **K**.)

BITEMAN, znw., m. — Z. BIETEMAN.

BITEN, w., o. — Z. BIETEN.

BITER, znw., m. — Z. BIETER.

BITJE(N, BITSKE(N, BITTEKE(N, znw., o. — Beetje, een weinig, Fr. *un peu*, bij Jong. *bietyke* en *bitje*. Doet er 'en bitjen af. Mè' klein bitjes eten. Wacht 'en bitteken, dan gaan ek mee. Ge meugt maar 'en bitske zout in de pap doen.

BITTER, bvw. — Fr. *amer*.
— Verg. *Zoo bitter als alsem, als gal*.
— Spr. *Bitter in den mond maakt het hert gezond*.
— Bw. Dient, vóór een hoedanigheidswoord dat een denkbeeld van minderheid bevat, om den volstrekt overtreffenden trap uit te drukken. D. B. 't Is bitter koud. Hij was nog bitter jonk, as ze vader stierf. Ik verdien nog bitter weinig. Bitter klein. Bitter arm.

BITTERE, znw., m. — Hetzelfde als Bitter, soort van drank, Fr. *amer*. 'En borrel bittere drinken. 'En flesch bitteren. Roo'en bittere(n, Fr. *amer rouge*.
— Gebrande en gemalen suikerijwortels, die men onder den koffie opschenkt. (Z. der K.) (Ook in Brab., z. Sch) Ga naar de' winkel en haalt 'en half pond koffie en e pond bittere.

BITTERLOOF, znw., o. — Het loof van den suikerijwortel *Chicorium intybus*. Bitterloof wordt gelegerd en als salaad geëten.

BITTERPEE (klemt. op *pee*, zachte *e*), znw., v. — Suikerij, suikerijwortel, *Cichorium intybus*, Fr. *chicorée*. Bitterpeeën zaaien. Bitterpeeën is gezond eten. 'En bitterpee uittrekker.
— *Bitterpeeën*, mrv. — Gebrande en gemalen suikerijwortels, die men onder den koffie mengt, wanneer men opscherkt. Bitterpeeën bij de' koffie doen. E vierendeel bitterpeeën.
Ook **Peeën**.

BIZZEM, BIZEM, znw., v. — Z. BISSEM.

BIZZEN, BIZEN (korte *ii*), w., o. — Driftig loopen met den steert in de hoogte, sprek. van rundvee dat tochtig is of door de hitte en het steken van vliegen gekwollen wordt (K.), bij D. B. *bijzen*. As 't heet is en de dazen hard bijten, dan beginnen de koeien in de wei te bizen. De koei sta' loopig, ze doe' nie' as bizzen.
— Spr. *Als de een koei bist, steekt de ander heuren steert omhoog*, wat de eene doet, volgt de andere na.
— Bij spelende kinderen. Wordt gezeid van den top of draaitol, wanneer hij, uitgedraaid zijnde, ver van zijne eerste plaats rolt. (K.)
Ook **Briss(ch)en**.

BLAAD, BLAUWD (uitspr. *blaat, blawt, blowt*), bvw. — Blauw, Fr. *bleu*.

BLAAI (uitspr. *blaoë, bloa*), znw., m., zonder mrv. — De opbrengst van bosschen die gesleund of gedund worden; de winst die het verkoopen van hout, beesten, veldvruchten, enz. oplevert. (K.) Daar

is veel blaai in da' mastenbos(ch). Ge zult 'ne' schoonen blaai uit oe' boss(ch)en trekken. Dieën boer is weeral aan den blaai, hij héét twee vette beesten verkocht.

BLAAIBAAR, bvw. — Kunnende geblaaid worden, sprek. van hout in de bosschen. (K.) Die boss(ch)en zijn strak (bijna) blaaibaar. Blaaibare masteboss(ch)en.

BLAAIEN, w., b. — Winst trekken uit iets, met het te verkoopen. (K) Dieën boer hée' veul uit z'ne' stal geblaaid. Ik zal me' koren verkoopen, dan kan ek weeral blaaien. Ge hèt koopdag gehouwen, hedde nogal wa' geblaaid? Hoeveul hedde geblaaid van dat hout? Ik hem m'n oud pèèrd verkocht en er nog 200 frang van geblaaid.

— Hout of boomen kappen in een bosch, om die te verkoopen. (K.) Dieën heer héét dees jaar te veul uit zijn boss(ch)en geblaaid. Ge kunt uit oe' bos(ch) nog veul blaaien. Hij hée' meest al de groote boomen uit zijn bos(ch) geblaaid.

BLAAIKE(N, znw., o. — Vrklw. van Blad. Fr. *feuille.*

— Spr. *Bij iemand op een goed* of *slecht blaaiken staan*, in iemands gunst staan of niet staan. Hij staat op e goe' blaaiken bij zijnen heer.

— Slagvenster, vensterluik, vensterblind, Fr. *volet, contrevent.* Daar is 'en blaaiken afgevlogen. De blaaikes sluiten.

BLAAM, znw., m. en niet v. — Z. Wrdb. J.

BLAAR (uitspr. *blaoër, bloar*), znw., v. — Blad van een gewas. M. Daar valt 'en blaar van den boom. 'En blaar van 'ne' struik aftrekken. De blaarkens van 'en bloëm.

Kil. Blader (vetus), *folium.*

BLAAR, znw., v. — Naam eener koe. (K.)

— Spr. *Daar is meer als één koei die Blaar heet*, daar zijn er meer van denzelfden naam.

-- Fig. Eene vrouw die veel lawaai maakt, dwaas vrouwmensch (K.) 'En blaar van e wijf. Die Trien is 'en eerste blaar.

— De uitspr. van dit w. is gelijk het voorgaande.

BLAAS, znw., m. — Blazing, Fr. *souffle.* D. B. Mè' 'nen blaas van de' wind leet dieën boom omver. Hedde 't gehoord?... Da' gaf 'nen blaas!

BLAAS, znw., v. — Fr. *vessie.* Z. Wrdb.

— *De blaas hebben*, doorgedronken, opgezwollen zijn door 't drinken. (A.)

— *Blaasken*, o. Zeepbel, Fr. *bulle de savon.* Blaaskens maken. De kinderen maken blaaskens van zeepsop met een aarden pijp.

BLAAS, znw., v. — Blaar, bladder, opzwelling van de huid of de bovenkorst van iets, door de hitte, door verbranden of door de werking eener trekplaaster. Blazen trekken. Ik heb mijn hand verbrand en daar is 'en groote blaas op.

— Wegens het verschil tusschen *blaas* en *blein*, z. BLEIN.
Kil. Blaese (Sac., Sicamb.), *bulla*.

— *'t Is 'en blaas*, 't is eene mislukking, Fr. *c'est un fiasco*. (K.) R. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.) Als 't slecht weer is, dan zal 't 'en blaas zijn met de feest.

BLAASBALK, znw., m. — Blaasbalg, Fr. *soufflet*. Jong.

BLAASKAAK, znw., v. — Dikke, bolle wang. Blaaskaken hebben.
— Iemand die dikke, bolle wangen heeft.
— Fig. Bluffer, Fr. *fanfaron*, z. Wrdb.

BLAASKE(N, znw., o. — Z. onder BLAAS 1°.

BLAASKENSRÈGEN (uitspr. *blaöskəsrègər*), znw., m. — Hevige regen die, op den grond vallende, den vorm van blaaskens aanneemt.

BLAASTEREN, BLUISTEREN (uitspr. *blöstərən*), w., o., met *zijn*. — Opblazen, blazen trekken, bladderen, Eng. *to blister*. (K.) Olieverf blaastert, als zij te dik aangestreken wordt. Brood dat niet gegaan is, bluistert.
Kil. Bluysteren, *adurere, retorrere*.

BLAD, BLAT, znw., o., vrklw. *blaaike(n, bladje(n, blatteke(n* en *blaarke(n*, mrv. *blaren* en *blatten*, nooit *bladen*, Fr. *feuille*. Z. Wrdb. De blaren van 'nen boom en de blaren uit 'nen boek. Twee blaren of twee blatten papier. 'En blaaiken, 'en bladjen, 'en blatteken van 'nen almanak aftrekken.

— Er is verschil tusschen *blad* en *blaar*, vrklw. *blaarken*. Dit laatste wordt in 't enkelv. maar gezeid van het blad eener plant, van eene bloem, eenen boom, enz. 'En blaar of 'en blad van 'nen boom. De blaarkens van 'en bloem. Z. BLAAIKEN en BLAAR.

— Bij timmerl. Het *blad* van de schaafbank i het waterpas s'uk beuken- of olmenhout, dat het bovenste deel uitmaakt.

— Benaming van onderscheidene platte voorwerpen. Het blad van 'en tafel, van 'en zaag, van 'en schup, enz. Die zeisen is te dun van blad.

— Plaat dun metaal. 'En blad blek. 'En blad plaatijzer, koper, enz.

— Fig. Tong, Fr. *langue*. (Ook in 't L. v. W.) Hij kan zijn blad laten gaan. E vuil, e kwaad blad hebben. Ze is op heur blad nie' gevallen (zij is wel ter taal). Iemand bij zijn blad pakken (hem vervolgen voor kwaadsprekerij). Oe' blad is te lank. Z'n blad ruren. Da' wijf héet e venijnig blad.

BLADÈÈRD (ook *bladèèr, bladjèèrd, bladjèèr* en *bladjæær*), znw., v. en o., en **BLADGROND**, m. — Mestaarde, teelaarde, Fr. *terreau*, zoo geheeten, omdat zij voor een groot deel uit verrotte bladeren bestaat. Als ge oe' bloëmen plant, doet er dan wa' bladèèrd aan. De bloëmpotten mè' bladgrond vullen. Fuchsia's, geraniums en ander potbloëmen moeten in bladgrond staan.

BLADGROND, znw., m. — Z. BLADÈÈRD.

BLADMAAG, znw., v. — Bij landb. en veeartsen. Boekmaag, boekpens, de derde maag der herkauwende dieren, Fr. *feuillet*, Hgd. *Blättermagen*.

BLAFFETUUR (klemt. op *tuur*), znw., v. — Vensterluik, vensterblind, Fr. *volet*, *contrevent*. (Ook in Brab. en te Roermond, z. Sch.) De blaffeturen sluiten.

— Bij D. B. beteekent het Binnenluik van een venster.

Ook **Blaaiken** en **Slagvenster**.

BLAK, bvw. — Vlak, effen, open, bloot. D. B., Hfft. De blakke hei. Op 't blakke veld. Nudat de boss(ch)en hier weg zijn, is 'et hier veul blakker as vruger. Dat huis staat daar blak (op eene blakke plaats).

— Gep. w. *Blak en bloot*, goed zichtbaar. Ge ziet dieë' cent nie' liggen, en hij leet daar blak en bloot veur oewe' neus.

— Wordt ook gebruikt als znw. Vlakte, het open veld, enz. Om wijd te zien, moette in 't blak gaan staan.

— *Blak staan*, onder water staan, overstroomd zijn (K.), T., Hfft. (Ook in Limb.) De straat sta' blak. Heel 'et gebroëkt stond blak. As 't zoo blijft règenen, dan zullen ons bemden gauw blak staan.

— *Ten blakke brengen*, uitbrengen. Ik zal is ten blakke brengen wa' ge gedaan hèt.

— *Ten blakke komen*, uitkomen, aan den dag komen. De deugenieterijen die hij over jaren begaan had, komen nu allemaal ten blakke. In den lesten dag des Oordeels moeten alle menschen ten blakke komen.

Kil. Black, vlack, *æquus*, *planus ; æquor*, *planities*.

BLAKER, znw., m. — Plaatijzeren of gegoten ijzeren schutsel, dat men voor een open vuur hangt om dit af te sluiten, Fr. *chasse*. D. B.

— Metalen, papieren of glazen lichtweerkaatser op eene petrollamp, enz., Fr. *réflecteur*, *abat-jour*, *réverbère*, D. B. Den blaker van de lamp nemen. Hangt den blaker op de lamp. Den blaker van 'en lantèren.

— Bij Kram. beteekent het Keerspanneken, Fr. *martinet*. In dien zin wordt het hier ook gebezigd. 'Ne koperen blaker.

BLAKTE. znw., v. — Vlakte, open ruimte. (K.) Dat is hier 'en groote blakte. As die boomen hier weg waren, dan zou 'et hier 'en heel blakte zijn.

BLANK, bvw. — Fr. *blanc*, z. Wrdb.

— Verg. *Zoo blank als 'en lelie*, *als zilver*.

BLAT, znw., o. — Z. BLAD.

BLAUW (in sommige streken *blaad*), bvw. — Fr. *bleu*.

— Verg. *Zoo blauw als 'en schalie*. T.

— Spr. *Iemand blauw' bloemekens op de mouw speten*, hem paaien met leugenachtige beloften. Hij zocht mij blauw bloemekens op de mouw te speten, maar 't lukten 'em niet. Slechte betaalders weten hun schuldeis(ch)ers altijd wa' blauw' bloëmekens op de mouw te speten. « En of sy staet en klaeght met d'ooghen uytgekreten, strax weet hij *een blaeuw bloem haer op de mouw te speten*. » (A. POIRTERS, *Heyligh Hof van den Keyser Theodosius*.)

— *'Nen blauwe* of *'en blauw' scheen loopen*, in Holl. Een blauwtje loopen, afgewezen worden, een weigerend antwoord krijgen. 'Ne jonkman loopt 'nen blauwe, als hij de hand van een meisje vraagt maar afgewezen wordt,

— *Den blauwe(n) veurschoot uithangen* of *uitsteken*, kermis of smulfeest houden, zooals de dienstboden plegen, als de huismeester afwezig is. (K.) (Ook in Brab., z. Sch.)

BLAUWE, bvw. — Z. BLAAD.

BLAUWPUTTERS, znw., m., mrv. — Soort van witte, eironde aardappelen met blauwe putjes. Blauwputters zijn fijne, lekkere aardappelen. (K.)

Vrglk. ROÔPUTTERS.

BLAZEN, w., o. — Z. Wrdb.

— Spr. *'t Is beter geblazen als de(n) mond verbrand.*

— Veesten, Fr. *vesser.*

— Fig. Bluffen, grootspreken, snoeven, Fr. *faire le fanfaron*. Ik kan dieë' vent nie' lijen, omdat hij zoo blazen kan. Hij is weer aan 't blazen.

— Met *zijn*. Met blazen, met blaren bedekt worden, bladderen, blaasteren. Brood blaast as 'et nie' gegaan is.

BLAZER, znw., m. — Bluffer, snoever, Fr. *fanfaron*. 't Is 'nen blazer. Ik kan mè' geenen blazer om.

BLAZOEN, znw., o. — Blad stijf papier, dat op de doelen gehecht wordt, om er naar te schieten en waar, in ruitjes, vele nummers op staan. Ook een blad papier met nummers dat, op een berd geplakt, aan den wand der herbergen hangt, en waar men met den kruisboog naar schiet of er naartoe werpt met pijltjes of met den vogelepik.

BLED en **BLET**, znw., v. en o. — Dun uitgesmeed stuk ijzer. Het bled van 'nen anker. De platte ijzeren strooken met ingedrilde gaatjes, die de timmerlieden gebruiken om timmerwerk te verbinden of te versterken, zijn bledden of bletten.

BLEDHOUVAST, **BLETHOUVAST**, znw., m. — Bij timmerl. Houvast met eene blet.

BLEEK, bvw. — Fr. *pâle*. Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo bleek als 'nen doek, als de dood, als e laken, als e lijk, als 'ne plattekèès, als 'en raap.*

BLEEKSCHIJTER, znw., m. — Iemand met een bleek gezicht, bij B. *bleekscheet*.

BLEEKSTEEN, znw., m. — Bij steenb. Steen die te weinig gebakken is, en er bijgevolg bleek uitziet.

BLÈÈTBAKKES, znw., o. — Bekreschen gezicht. Droogt oe' blèètbakkes af.

— Krijscher, schreier. Dat is 'en blèètbakkes van e kind! Maakt oe weg, blèètbakkes!

BLEIK znw., m., niet v. — Bleek, bleekplaats, bij G. en Dr. *bleike*. Lijverd (lijnwaad) op den bleik leggen. De' was(ch) van den bleik halen.

— Spr. *Hij hee(f)t den Haarlemschen bleik bestolen* zegt men spottend van iemand die eenen grooten hemdsband draagt of groote halsboorden aanheeft. Z. ook LOKFREN.

BLEIKEN, w., b. en o. — Hetzelfde als het Holl. en Vl. Bleeken, Fr. *blanchir*. (Ook in Geld. en Overijsel.) De' was(ch) bleiken. Het lijverd hée' genoeg gebleikt, haal 'et maar binnen. Is de was(ch) al gebleikt? We bleiken op onzen bemd.

— Ook onp. Het bleikt vandaag beter as gisteren.

BLEIKER, znw., m. — Bleeker, Fr. *blanchisseur*.

BLEIKGOED, znw., o. — Goed dat te bleeken gelegd wordt. 'En volle mand bleikgoed.

BLEIKHOF, znw., m. — Bleekerij, Fr. *blanchisserie*. Lijverd naar den bleikhof doen. Zij werkt op den bleikhof.

BLEIKPOEIER, BLEIKPOIER, znw., o. — Zeker poeder, dat men in den wasch doet, opdat het lijnwaad wel zou bleeken.

BLEIN, znw., v. — Soort van harde bobbel in het vel, voortkomende van eene te groote drukking, Fr. *inflammation phlycténoïde*. Ik heb mijne' voet vol bleinen. Hij héet 'en groote blein in z'n hand. Bleinen gaan.

— Er is verschil tusschen BLAAS, BLEIN en BUIL. Eene *blaas* (bij D. B. *blaar*) wordt veroorzaakt door verbranden of door de werking van eene trekplaaster; eene *blein* door nijpen of duwen en een *buil* door stooten. In eenen *buil* is het vleesch gepletterd, uit eene *blaas* loopt water en eene *blein* is hard. D. B.

BLEINROOS, te Antw. ook **BUILROOS**, znw., v. — Soort van gevaarlijke roos, in 't Fr. *érysipèle phlycténoïde* en *érisipèle bulleux*. T., bij D. B. *blaarrooze, bleinrooze*.

BLEK, znw., o. — Blik, Fr. *fer-blanc*. D. B., G. Dat is van blek gemaakt. Dun blek.

Ook **Vlek**.

— Vuilnisblik. Kèèrt die vuiligheid op 'et blek.

— Fig. Geld. Hij hée' geen blek meer. Ik zou da' wel willen koopen, maar m'n blek is op. Da' kost blek.

— *Blek* is bij K. een bvw., dat *zonder geld* beteekent.

BLEK, znw., m., zonder mrv. — Te blekken eikenhout. (K.) Verkooping van twintig kavels blek. Eiken blek.

— Het blekken. We zijn aan onzen blek. Wat héet den blek van oe' hout zooal opgebrocht?

BLEKBIJL, znw., v. — Bijl waarmede men boomen blekt, (K.), Hfft.

BLEKBOOM, znw., m. — Te blekken eikeboom. (K.) Da' zijn schoon blekboomen.

BLEKBOS(CH), znw., o. — Te blekken eikenbosch. (**K.**) 'En blekbos(ch) koopen.

BLEKGAT, znw., o. — Blikaars, Fr. *intertrigo des fesses*, bij M. *blikgad*.

Ook **Blik.**

BLEKHOUT, znw., o., zonder mrv. — Eikenhout dat bestemd is om geblekt te worden of geblekt is. (**K**) Hfft.

Kil. Bleck-hout, *lignum decorticum*.

BLEKIJZER, znw., o. — Scherp ijzer om boomen te blekken. (**K.**) Sch., T., R.

Ook **Blekmes** en **Blekspèèr**.

BLEKKEN, w., b. — Ontschorsen, de schors van boomen, inzonderheid eikeboomen, aftrekken. (**K.**) D. B., Hfft., Sch. Boomen blekken Die eikeboomen zijn verkocht om geblekt te wörren.

Kil. Blecken, *decorticare*, *cortissem detrahere*.

BLEKKEN, w. b. — Bij kaartsp. Blootleggen, keeren, sprekende van het bovenste blad. (**K.**), D. B. (Ook in Kl.-Br., te Antw. **Blikkeren.** Wat is troef geblekt? Wie héet die kaart geblekt?

BLEKKEN, bvw. — Blikken, van blik. 'Nen blekken eemer. 'En blekke' keteltje.

Ook **Vlekken.**

BLEKKER, znw., m. — Die boomen blekt.

BLEKKER, znw., m. — Een zweer die niet ettert, maar langzamerhand verteert en verdwijnt. (**K.**)

BLEKMES, znw., o. — Z. BLEKIJZER.

BLEKMUTSAARD, znw., m. — Mutsaard van geblekt eikenhout. (**K.**) Hfft.

BLEKSCHÈÈR, znw., v. — Blikschaar, Fr. *cisaille de ferblantier*.

BLEKSLAGER, znw, m. — Blikslager, Fr. *ferblantier*.

BLEKSPÈÈR, znw., o. — Z. BLEKIJZER. (**Z.** der **K.**)

BLEKSTUK, znw., o. — Dunne eikeboom, die moet geblekt worden. Verkooping van eiken blekstukken. (**K.**)

BLEND, BLIJND, bvw. — Blind, Fr. *aveugle*. (**N.** der **K.**, o. a. Brecht.), bij **D. B.** *blend*. Die man is blend. Z. BLIND.

BLENS, znw., v. — Eene vrouw die veel lawaai maakt. (**K.**) 'En blens van e wijf. Die leelijke blens!

BLES, znw., v. — Ontschorste plek of vlek op eenen boom, omtrent de lengte en breedte van eene uitgestrekte hand. (**K.**) D. B. Als men boomen verkoopt, kapt men op iederen boom eene bles.

Bles verschilt van *schalm*. Z. dat w.

— Haarlok op 't hoofd van een peerd. D. B.

— Eene witte streep, die van boven 't voorhoofd van een peerd of eene koe tot op den neus daalt, Fr. *chanfrein*. D. B. Wat hèèt da' pèèrd op 't veurhoofd : 'en bles of 'en ster? 'En koei mee' 'en bles.

— Peerden of koeien met eene bles op 't voorhoofd worden *bles* geheeten. D. B.

— Plat gestreken haarlok boven of voor op het hoofd. De mannen strijken hun blessen slinks of rechts. De vrouwen leggen hun bles langs weerskanten van het hoofd. Grijze blessen. Hij hée' zijn bles zoo schoon geleed.

BLESSEN, w., b. — Wanneer staande boomen verkocht worden, kapt men er de schors van af tot op het spek, op de breedte en de lengte eener uitgestrekte hand, om te weten welke boomen er verkocht worden: dat heet *blessen* (K) Z. ook D. B. Die boomen wörren hier allemaal verkocht, want ze zijn geblest.

Blessen verschilt van *blekken* en *schalmen*. Z. die w. Bij D. B. is *blekken* en *blessen* hetzelfde.

BLESTEREN, w., o. — Babbelen op iemand, iemands doen en laten nadeelig bespreken. (K.) Ge blestert altijd op iemand. Achter Jan en alleman blesteren en schampen.

— Afl. *Geblester*, *blesterèèr*.

BLET, znw., v. — Z. BLED.

BLÈTEN, w., o. — Hetzelfde als het Holl. Blaten, Fr. *béler*. Wordt niet alleen gezeid van schapen en geiten, maar ook van koeien en kalveren. Hoor 'et kalf is blèten! De koei blèt. De schapen en de geiten blèten.

— Schreien, janken, krijten, weenen. Hoort da' kind is blèten! Ik zee 'em iet om te lachen, en hij begost te blèten.

— Luidruchtig, luidkeels zingen of schreeuwen. Hij zingt niet, maar hij blèet. Die zatlappen zaten daar te blèten.

— Razen en tieren, kijven en schelden. Hij hée' weer wat afgedaan van blèten. Hij zit altijd in de herberg op de' gemeenteraad en op de' pastoor te blèten.

BLÈTER, znw., m. — Blater, een dier dat blaat. Da' kalf is 'ne geweldigen blèter.

— Schreier, janker, krijter. Da' zijn blèters van kinderen! Zwijgt stil, blèter!

— Lawijtmaker, razer, iemand die veel te hard zingt of luide kijft en scheldt.

BLETHOUVAST, znw., m. — Z. BLEDHOUVAST.

BLETTÉEREN, w., b. en o. — Z. BILLETEEREN. (K.)

BLETTEKE(N, znw., o. — Fijn, dun plaatje van metaal, been, ivoor, enz. Op de toetsen van 'en piano liggen beenen blettekens. E koperen bletteken. Z. BLET.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

BLIKSEM, znw., m. — Guit, deugniet, schelm. 't Is 'nen bliksem van 'ne' jongen. 'Ne luien bliksem van 'ne' knecht. 'Ne kwaên bliksem van e peerd.

— *Donder en bliksem*, soort van licht gebak in den vorm van slingers.

— *Naar den bliksem*, naar de maan, verkwist, verteerd, vernield, enz. Loopt naar den bliksem! Iemand naar den bliksem laten loopen. Al ze' geld is naar den bliksem (verteerd). Da' pèèrd is naar den bliksem (versleten). Hij is bezig mè' ze' fortuun naar den bliksem te helpen (te verkwisten). Hij zal zijn ouders heelemaal naar den bliksem helpen (ten onder brengen).

— *Van iet den bliksem geven*, er den brui van geven, Fr. *s'en moquer*. Ik zou veur zij' plezier die reis moeten doen, maar 'k geef er wel den bliksem af. Hij moest vandaag komen betalen, maar hij héet er fijn den bliksem van gegeven.

— *Wie, wa(t) bliksem!* Uitroep van verbazing, gramschap, misnoegen, enz. Wa' bliksem! wat is hier te doen? Wa' bliksem! maakt da' ge weg komt! Wa' bliksem is da' nu! Wie bliksem mag da' zijn?

BLIKSEMS, bw. — Weerlichts, donders, Fr. *diablement*. Sch., R. Het is vandaag bliksems koud. Hij kan bliksems goe' werken. Da' kost bliksems veul geld.

— Tw. Fr. *diable*. Bliksems! waar is m'n pijp nu?

BLIKSEMS(CH), bvw. — Weerlichtsch, weergaasch. R. Die bliksems(ch)e deugenieten kunnen van mijn appelen nie' afblijven.

— *Dat zou bliksemsch zijn*, dat zou wonder zijn. Ha! manneken, ge wilt naar 't school nie' gaan, da' zou al bliksems(ch) zijn. Het zou bliksems(ch) zijn dat ge oe' werk nie' zoudt kunnen maken; 'en ander kan 't wel.

BLIKSLAGERS, tw. en bw. — Drommels, bliksems. M., B. (K.) Wel blikslagers toch! 't Is blikslagers koud!

BLIND, bvw. — Fr. *aveugle*. Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo blind als 'ne mol.*

— *Blind ei slagen*, geblinddoekt naar een ei slaan (volksspel).

— *Blinde Margeriet spelen*, blindemanneken spelen, een kinderspel, waarin een geblinddoekt kind een ander moet zien te pakken, Fr. *collin-maillard*, (K.) te Antw. **Blindemaaiken** en **Blindenhoeiken**.

Dit spel geschiedt als volgt:

Een meisie of een jongen wordt geblinddoekt. Men vraagt heur of hem: « Hoeveel vingers staan hier? »

Daarna zegt men: « Zoekt spellen! ».

Zij antwoordt: « Ik vind er geen. »

— « Zoekt naalden! »

— « Ik vind er geen. »

— « Zoekt menschevleesch! »

Daarop stuift de heele bende gillend uiteen en zingt gedurig:

Blinde Margeriet,
Pakt die ge ziet,
Maar mij toch niet!

Als *Blinde Margeriet* na lang rondtasten, er in gelukt eene heurer gezellinnen vast te grijpen en te raden wie het is, wordt zij weer ziende gemaakt, en de andere krijgt den blinddoek voor de oogen.

Somwijlen geven de kinderen elkander de hand en loopen in eenen kring rond de geblinddoekte.

— Spr. *Da(t) zullen we zien, zee den blinde.*

— *'k Wenschte dat ik zag da(t) mijn kinderen vochten, zee den blinde.* (**A.**)

— Blind wordt gezeid van geldstukken, die heel afgesleten zijn, zoodat men er geen beeld of geene letters meer op ziet staan. 'Nen blinde cent. Ik neem dieë' frang nie' aan, want hij is blind.

— *Blinde zwaluwsteert.* Bij timmerl. Zwaluwsteertbewerking, waarvan de gewone pinnen en gaten maar tot ongeveer 2/3 van de houtdikte in elkander gewerkt en de overblijvende deelen in 't verstek tegen elkander geplaatst zijn, Fr. *assemblage à queue perdue.*

BLINDDAAS (uitspr. *blindaos*), znw., m. en v. — Daas, peerdevlieg, Fr. *œstre*, Lat. *Hæmatopota pluvialis.* (**K.**) As 't heet is, hemmen de pèèrden veul te lijen van de blinddazen.

Ook **Daas** en **Dazerik**.

BLINDE, znw., m. — *Me(t) 'nen blinde spelen* wordt gezeid in kaartspelen, wanneer één man voor twee speelt. In sommige spelen, zooals b. v. in 't kruisjassen, moet men met vieren zijn; wanneer men nu maar met drieën is, dan speelt een van de drie met 'nen blinde, terwijl de twee anderen gepaard zijn.

BLINDEKE(N, znw., o. — Ieder van de twee kleine schermen, die men langs binnen voor de onderste ruiten van een venster zet, en die beletten van buiten naar binnen, maar niet van binnen naar buiten te zien.

BLINDEMAAIKE(N, znw., o. — Z. onder BLIND.

BLINDENHOEIKE(N, znw., o. — Z. onder BLIND.

BLINDE(N)S, znw., v., mrv. — Schermen, houten staken met berd bekleed, die op twee rijen tusschen de doelen geplaatst zijn, bij sommigen **Blinders**. Onervaren schutters schieten nogal eens in de blindens.

BLINK, znw., m. — Schoensmeer, waarmede men de schoenen zwart maakt en blinkt, Fr. *cirage.* D. B. Sch. Doe wa' meer blink aan mijn schoenen. 'En dooskеn blink.

— Glans van iets dat glad gewreven of gepolijst is. Wordt ook gezeid van andere dingen die een zekeren glans hebben. Den blink van gepolijst staal. Daar is geenen blink meer op. Den blink is er a

— Zekere blinkende stof, die gebruikt wordt voor voering. Twee ellen blink.

Ook **Blinkerd**.

BLINKBÖ(R)STEL, znw., m. — Borstel om schoenen te blinken, te poetsen.

BLINKDOOS, znw., v., vrklw. *blinkdoosken* en *blinkdoozeken.* — Doos met blink, Fr. *boîte de cirage.*

BLINKEN, w., b. — Doen blinken, doen glanzen met er over te wrijven. R. De meid zal uw schoenen blinken. Zijn mijn leerzen geblonken ? Om zilver te blinken wrijft men er over met gestampt krijt en 'nen wollen lap.

— O., Fr. *luire, reluire.* Z. Wrdb. Verg. *Blinken gelijk diamant, gelijk goud, gelijk 'en hesp, gelijk 'ne spiegel, gelijk zilver, gelijk de zon.*

— Fig. *Iemand laten blinken,* hem vruchteloos laten wachten. Hij beloofde mij te komen roepen, maar hij hée' mij schoon laten blinken.

— *Staan blinken,* vruchteloos staan wachten. Ik staan hier al meer als 'en uur te blinken.

BLINKERD, znw., m., zonder mrv. — Z. BLINK 3°.

BLINKPOT, znw., m. — Pot met blink of schoensmeer.

BLINKVOD, znw., v. — Vod om blink aan de schoenen te smeren.

BLOAR, znw., v. — Z. BLAAR 1° en 2°.

BLOED, znw., o. — Fr. *sang.*

— Spr. *Zijn eigen kwaad bloed maken in iet,* zijne gezondheid te kort doen uit ongeduld of gramschap. D. B. Ik zal dieë' jongen maar aan zijn eigen overlaten, ik hem me daar al veul te veul kwa' bloed in gemaakt. « Nu, nu, Lucas, *maak u geen kwaad bloed,* jongen. » (CONSCIENCE, *De Plaag der dorpen.*)

— *Bloed vangen,* Z. VANGEN.

— *Dat kan geen bloed zetten,* dat kan niet helpen, niet baten.

— *Bloed trekt,* bloedverwantschap laat zich altijd bespeuren. R. *Bloed trekt, zee den boer, en hij kuste zijn kalf op zijnen snuit* of *op zijn gat.*

— *Rood bloed zelden goed,* ros haar, duivelshaar. R.

BLOEDBLEIN, znw., v. — Eene blein, roodblauw van kleur, waar gestold bloed onder zit. D. B.

BLOEDEIGEN, bvw. — In den bloede verwant. B. Zij is 'en bloedeigen nicht van mij.

BLOEDEN (uitspr. *bloĕiən,* in de Kemp. ook *bluĕn*), w., o. — Fr. *saigner.* Z. Wrdb. Hij begost te bloeien. De wond bludde.

— Verg. *Bloeden gelijk e kalf,* geweldig bloeden.

— Fig. Leggen, betalen. R. Ge zult bloeien deze' keer.

— *Doekskens veur 't bloeien,* voorwendsels, valsche uitvluchten. Hij zeet dat em nie' betalen kan, omdat em zooveul tegenslag gehad héet en zooveul moeten uitgeven héet, maar da' zijn allemaal doekskes veur 't bloeien.

BLOEDKANKER, znw., m. — Soort van zachten kanker, waar dikwijls bloed uit vloeit, Fr. *fongus hématode.* D. B.

BLOEDKAROS, znw., v. — Wagen die, in de verbeelding der kinderen, des avonds over de straten rijdt, en de kinderen medevoert, die na zeven uren nog op de straat loopen. (**A.**) Volgens de sage krijgen de meegevoerde kinderen eenen steek in den grooten teen, waardoor zij doodbloeden. De dochter van den koning van Engeland, aangedaan door eene ongeneeslijke ziekte, moet een bad nemen in dit kinderbloed.

BLOEDLATEN, w., b. — Aderlaten, Fr. *saigner*. D. B. Iemand bloedlaten. Ze lieten de' zieke bloed.

BLOEDLATING, znw., v. — Aderlating, Fr. *saignée*.

BLOEDPATER, znw., m. — Ingebeeld wezen, donkerrood van kleur, dat de schrik is der kinderen. De bloedpaters zitten in de graanvelden en sleuren de kinderen mee, die eenen voet in het koren durven zetten. Zij snijden of trappen onmeedoogend de teenen der kinderen af, om hun langs daar het bloed uit te zuigen.

Ook **Korenpater**.

BLOEDZUIPER, znw., m. — Z. BLOEDPATER.

BLOËIEN (in de Kemp. ook *bluën*), w., o. — Z. onder BLOEMEN.

BLOËIKE(N (in de Kemp. ook *bloiken*, *blujken*), znw., o. — Vrklw. van Bloed. Bloedje, arm, beklagensweerdig kindje. Die erm bloeikes van kinderen schreeuwen van honger en kou. Die ärm vrouw zit daar alleen mee' heur vier bloeikes van kinderen.

BLOËISEL (in de Kemp. ook *bloisel* en *blujsel*), znw., o. — Z. onder BLOEM.

BLOËISTAL, zuw., m. — Eene ziekte bij het vee, waardoor het bloed watert. (**K.**) Bij dieën boer is den bloeistal. Twee van mijn koeien zijn gestorven van den bloeistal. De beesten krijgen den bloeistal, als zij veul zuur voier eten.

BLOËM en in 't N. **BLOM**, znw., v. — Bloem, Fr. *fleur*.

— Zonder mrv. Bloesem, bloeisel van fruitboomen en bloemendragende houtgewassen. De bloëm van de appelboomen is bevrozen. Daar sta' maar weinig bloëm op dieë' kriekenboom.

— *In de bloem staan*, bloeien, Fr. *fleurir*, sprekende van fruitboomen en alle andere bloemendragende planten. De erten staan al in de bloëm. Nog eenige dagen, en de pèreboomen zullen volop in de bloëm staan. De roozen staan schoon in de bloem.

Zoo ook *in de bloem komen*. Mijne fuchsia komt in de bloèm.

— Van graan- en grasgewassen zegt men niet *bloem*, maar *bloeisel*. Het bloeisel van 't koren.

BLOËMBOS, BLOMBOS, znw., m. — Bloemstruik, bloemen die uit denzelfden wortel schieten. 'Nen bloëmbos verplanten.

BLOËMBOT, BLOMBOT, znw., m. — De bot of knop, waaruit, op fruitboomen, de bloesem komt. Er staan veul bloëmbotten op dieë' pèrenboom.

— Wordt, evenals *bot*, als collect. stofnaam gebezigd. Daar is dees jaar weinig bloĕmbot.

BLOĔMBUIST (uitspr. *bloĕmböst*), znw., m. — Bloemstruik. (Z.-O. der K.)

BLOĔMEKÉE, BLOMMEKÉE (klemt. op *kee*, zachte *e*), znw., m. — Verbasterde uitspraak van het Fr. *bouquet*, bloemenruiker, bloemtuil. (K.)

BLOĔMEKE(N, BLOMMEKE(N, znw., o. — Vrklw. van Bloĕm, blom.

— Spr. *Iemand blauw bloemekens op de mouw speten*, Z. BLAUW.

— In doek gewerkte of er op geverfde figuurtjes, die niet bloot ronde plekjes zijn. T., R. Ze héet e kleed gekocht mee e rood bloĕmeken.

BLOĔMEKENSGOED, BLOMMEKENSGOED, znw., o. — Kleerstof met een bloemeken.

BLOĔMEKENSJAK, BLOMMEKENSJAK, znw., m. — Een jak die van zulke stof gemaakt is. Ze draagt jaar in, jaar uit, dezelfden bloĕmekesjak.

BLOĔMEKENSKLEED, BLOMMEKENSKLEED, znw., o. — Een kleed, uit bloemekensgoed vervaardigd. Ze héet heur bloĕmekeskleed meugen aandoen.

BLOĔMEKENSROK, BLOMMEKENSROK, znw., m. — Een rok van bloemekensgoed. Ge zoudt ze uitschilderen mee' heuren bloĕmekesrok.

BLOĔMEN, BLOMMEN, w., o. — Bloeien, in bloei zijn, Fr. *fleurir, être en fleur*, gezeid van fruitboomen, bloemheesters en alle bloemdragende gewassen. Ziet is hoe schoon dat de appel- en pèreboomen bloĕmen! De roozen hebben dees jaar weinig gebloĕmd. Blommen oe' fuchsia's al?

— Van graan- en grasgewassen zegt men niet *bloemen*, maar *bloeien*. Het koren bloeit. Het hooigers moet in 't bloeien gemaaid wörren.

Kil. Bloemen, bloeyen, *florere, florescere*.

— Bloemig zijn, openvallen gelijk meelbloem, sprekende van gekookte aardappelen. D. B. (Ook in O.-Vl., z. Sch.) Goeî pataten bloĕmen, as ze op tafel komen.

BLOĔME(N)ZOT, BLOMME(N)ZOT, znw., m. — Bloemengek, Fr. *fleuromane*.

BLOĔMHOF, BLOMHOF, znw., o. — Bloemtuin, Fr. *jardin à fleurs, jardin fleuriste*.

BLOĔMER, BLOMMER, znw., m. — Gekookte aardappel, die als meelbloem openvalt. D. B. Da' zijn bloĕmers van pataten. Bloĕmers en zeepers.

BLOĔMHÖ(R)ST, BLOĔMHOĔCHT, znw., m. — Bloemstruik. (Z. der K.) Bloĕmhörsten planten.

BLOĔMIG, BLOMMIG, bvw. — Fleurig, blozende, bloeiende van gezondheid. Hfft. 'En bloĕmig gezicht. 'En blommig kind. Vader ziet er nog bloĕmig uit, al is hij nie' jonk meer. « Eene jonge maagd van iets meer dan twintig jaar, gezond en *bloemig* als eene roos. » (CONSCIENCE. *Eene Gekkenwereld*, 10.)

BLOĔMMOT, BLOMMOT, znw., v. — Kleine aardhoogte met bloemen bezaaid of beplant.

BLOÉMPELDER, BLOMPELDER, znw., m. — Degene die de pellen van het graan afdoet. D. B. De bloempelders pellen boekweit, gerst en haver. Die haver pellen, heeten gortpelders.

BLOĔMSPACHT, BLOMSPACHT, znw., v. — Bonte specht, Fr. *pic épeiche*, een vogel, in de wetenschap *Picus major* geheeten. (K.)

BLOES. Tweede hoofdvorm van Blazen. (K.) Daarnevens BLAASDE.

BLOESMOUW, znw., v. — Mouw aan een vrouwekleed, die van boven heel wijd is. E kleed mè' bloesmouwen.

BLOK, znw., m. en niet o. — Z. Wrdb. J., Jong. Op 'nen blok zitten. 'Nen dikken blok.

— *Hij is uit 'nen blok gekapt*, zegt men van iemand die geweldig lomp en plomp is.

— Bij timmerl. Vierkant stuk hout, waarin het schaafijzer gevat is, Fr. *fût de rabot*. De blok van de schaaf. D. B.

— Een tot planken gezaagde boom, Fr. *tronche*.

BLOK, znw., o. — Een met heggen, kanten of grachten omsloten akker. (K.) M. (Ook in Brab., z. Sch.) Wij winnen in ons blok goei pataten. Zijn kiekens loopen altijd op ons blok. Naar 't blok gaan om voeier te snijen.

Kil. Block lands, *ager, fossa, aggere aut sepe clausus, septum, ager septus.*

BLOKKEEL (klemt. op *keel*, scherpe *e*), znw., o. — Lang en dun gekloven brandhout. (K.)

— Bij timmerl. Klein vierkant stuk hout op wijze van eenen steen, dat men in eenen muur metselt, om er dan eene kram of zoo iets in te slaan, bij D. B. *bloket.*

— Eind rib, dat met eene zwaluwsteertlip tegen den gebintstijl wordt gewerkt en in den muur draagt, Fr. *blochet.*

BLOKKEN, w., o. — Zich tot eenen klomp verzamelen onder den voet, sprekende van sneeuw. De sneeuw blokt, as 't begint te dooien.

BLOKNAGELTJE N, znw., o. — Kleine nagel met platten kop, waarmede men de lederen riemkens aan eenen vrouwlieblok of klomp nagelt.

BLOKPILASTER, znw., m. — Soort van pilaster, in 't Fr. *pilastre bandé.*

BLOKPRANG, znw., v. — Bij mulders. Soort van vang in eenen molen.

BLOKSCHAAF, znw., v. — Bij timmerl. Korte platte schaaf, half zoo lang als de voorlooper, ook **Kortschaaf** geheeten.

BLOKSLEIPER, znw., m. — Mouwveger, pluimstrijker, een die iemand vleit om in zijne gunst te staan. (K.) Dieë knecht is 'nen eersten bloksleiper. De booien kunnen 'em nie' lijen, omdat 'et zoo 'nen bloksleiper is.

— Sch. geeft de gedaanten *blokslieper*, *blokslepер* en *blokslijper* voor Brab., *Antw.* en Haspegouw. Wij hebben alleen den vorm *bloksleiper* gehoord.

BLOKSTEEN, znw., m. — Bij steenb. Kleine blauwe steen, omtrent 25 cm. lang, 10 breed en 5 dik. 'En schouw mè' bloksteenen bemetsen.

BLOKTAND, znw., m. — Bij metsers. Z. onder TAND.

BLOKVIJL, znw., v. — Bij timmerl. Eene kwade vijl, waarmede men de zagen blokvijlt.

BLOKVIJLEN, w., b. — Met eene vijl recht over de tanden eener zaag loopen, opdat zij even lang zouden zijn. 'En zaag blokvijlen.

BLOM, znw., v. 1° Bloem, Fr. *fleur*; 2° Bloem van meel, Fr. *fleur de farine*, Mdnl. *blomme*. De blommen zijn open. Blommen verplanten. De perzeboomen staan in de blom. 'Ne zak blom. Blom van ruggemèèl.

— Vandaar *blombot*, *blombol*, *blombos*, *blomhof*, *blommen*, *blommig*, enz. (Ook in Vl.) Die uitspraak is eigen aan gansch het N. der prov. Antwerpen. Elders zegt men *bloëm*.

BLOMMEN, w., o. — Z. BLOEMEN.

BLOMMER, znw., m. — Z. BLOEMER.

BLOMMIG, bvw. — Z. BLOEMIG.

BLOND, znw., m. — Geweven zijden kant. (Lier.)

BLONT, bvw. — Blond, Mdnl. *blont*. Blont haar. Zijn' zuster is 'en blonte.

BLOOS (zachte *o*), znw., m. — Blos, Fr. *rougeur*. Da' kind hee' 'ne' gezonden bloos. Den bloos is er af.

BLOOT, bvw. — Fr. *nu*. Z. Wrdb.

— Gep. w. *Blak en bloot*, z. BLAK.

— Verg. *Zoo bloot als 'en knie*, kaalhoofdig.

— *In de bloote lee*, zonder mantel of omslagdoek over het kleed. (K.) Geen enkel meisken zou hier in heur bloote lee naar de kerk derven gaan.

— *In zijnen bloote(n, in zijnen bloote(n) flikker*, gansch naakt. Hij liep in zijnen bloote' flikker de straat op. Hij stond in zijnen bloote.

— Bij kaartsp. *'En kaart bloot hebben*, wil zeggen geene andere kaart van dezelfde kleur hebben. Ik had hertenaas bloot (ik had geene andere herten dan het aas).

BLOOTEN, w., b. — Het haar of de wol van de huiden doen, in de Wrdb. *plooten*, Fr. *plamer*. Vellen blooten. De huiden moeten gebloot wörren.

Kil. Blooten de vellen, *decerpere lanan velleribus*.

Ook **Blotten**.

BLOOTER, znw., m. — Plooter, Fr. *ouvrier qui plame les peaux*.

BLOOTSKOP, bw. — Blootshoofds T. Hij gaat altijd blootskop over de straat.

BLOT, bvw. — Kaalhoofdig, Fr. *chauve* (K.), bij D. B. *bluts*, *blutsch*. Mijnen oom begint vandaag blot te wörren. Dieë man is nog maar veertig jaar, en hij is al heelegans(ch) blot.

Bij D. B. bet. *blot* gekneusd, geblutst.

BLOTTEKOP, znw , m. — Kletskop, kaalhoofd, Fr. *tête chauve*. (K.) Dieë vent hée' 'nen blottekop.

— Persoon die kaalhoofdig is. Wa' veur 'nen blottekop is da' ?

BLOTTEN, w., b. — Hetzelfde als Blooten, het haar of de wol van de huiden doen. (K.)

— Z. ook AFBLOTTEN.

BLOTTER, znw., m. — Z. BLOOTER.

BLOZEN, w., o. — Rood zien, eenen blos hebben, Fr. *rougir*. Z. Wrdb.

— Verg. *Blozen gelijk 'en kriek, gelijk 'en roos, gelijk 'en geschelde raap* (scherts.)

— In den zin van het Holl. Een kleur krijgen, Fr. *rougir*, wordt het minder gebruikt ; alsdan zegt men meest *rood worden*.

BLOZERD, znw., m. — Iemand met eene blozende gelaatskleur. 't Is 'nen blozerd, da' kind.

— Appel die bloost. Ziet eens wa' schoonen blozerd !

BLU(D)EN, w., o. — Z. BLOEDEN.

BLUË, bvw. — Bloode, schroomvallig.

BLUISTEREN, w., o. — Z. BLAASTEREN.

BLUS(CH)KOOL, znw., v. — Houtskool, Fr. *charbon de bois*. 'Ne zak blus(ch)kolen. De strijksters gebruiken blus(ch)kolen.

BLUSS(CH)EN, w., b. — Uitdooven, Fr. *éteindre*. Z. **Wrdb.**

— *Ge kunt hem niet blusschen*, zegt men van eenen hevigen, vurigen persoon.

— Spr. *Als 'en oû schuur aan 't branden geraakt, is er geen blusschen meer aan*, als een oude het in zijn hoofd heeft te trouwen, is er geen tegenhouden aan.

BO, znw., m., vrklw. *boken*. — Boterham in de kindertaal. (Ook in Brab., Z. Sch.) Moeder, krijg ek 'nen bo ? Daar kind, hier is 'en boken.

Ook **Bam**.

BÖBBEN, znw., m. — Z. BEBBEN.

BOBIJN, znw., v. — Bij wevers. In de weverij onderscheidt men *bobijnen*, *klossen* en *spoelen*, evenals *bobijnpijpen*, *klospijpen* en *spoelpijpen*. De bobijn is eene bobijnpijp met kettinggaren beladen; de klos is eene spinpijp met spingaren beladen; de spoel is eene spoelpijp met spoelgaren beladen. De bobijnen zijn zeer groot, de klossen veel minder en de spoelen zeer klein. D. B.

BOBIJNPIJP, znw., v. — Bij wevers. Groote houten pijp met hooge boorden, waarop men het garen windt, dat dienen moet voor de ketting. D. B.

BOBIJNTJE, znw., o. — Fig. Druppel, borrel. Hij drinkt te veel bobijntjes. Geef mij nog 'en bobijntje.

BOCHT, **BOĔCHT**, znw., m. — Eene afgeheinde plaats onder de opene lucht vóór een verkenskot, waar men de verkens in laat loopen (**N. der K.**), elders **Buitenkot** geheeten. Laat het verken in den bocht.

— Bij D. B. is *bocht* eene afgesloten plaats voor zwijnen, schapen en andere dieren.

BOCHT, **BOĔCHT**, znw., v. — *In de bocht springen*, neerstig werken, zijn uiterste best doen, de handen uit de mouw steken. (**K.**) Ik zal in de bocht meugen springen om gedaan te krijgen. Gij zult daar in de boĕcht meugen springen, vrind!

BÖCHT, znw., m. — Z. BOECHT.

BOĔBEL, znw., m. — Knobbel, hobbel, bobbel. Ik krijg 'nen boĕbel op me' veurhoofd.

— Wegens het verschil tusschen *boĕbel* en *broĕbel*, z. BROEBEL.

BOĔBELEN, w., o. — Buizen, drinken. Ze hebben daar goe' geboĕbeld. Hij héet daar de' gans(ch)en nacht deur zitten boĕbelen.

BOEBOE, tw. — Een woord dat men gebruikt om het gebas van eenen hond na te booisen, Fr. *baubau*.

— Ook **Wouwou**.

BOĔCHT, **BUCHT** en **BEŬCHT**, znw., m. en niet v. — Bocht, uitschot, dingen zonder weerde, slechte, bedorven waar, vodden, versleten zaken, enz., Fr. *rebut*. Goeit dieĕn bucht weg. Bucht van appelen. Kèèrt dieĕn boĕcht bijeen en roeit 'em op de straat. Dat is beŭcht van bier (slecht bier). Hij verkoopt nie' as boĕcht.

— Afval, stof, vuiligheid. Da' leet hier vol bucht. Doet dieĕn beŭcht weg.

— Slecht volk. Boĕcht van volk. Hij en heel zijn familie: allemaal dezelfden bucht!

— Fig. Geld. Daar is boĕcht genoeg. Hij hee' bucht genoeg, het kan nie' meer op. As ge geenen bucht en hèt, wörde nie' geteld. « Hebdy *bucht*, ghy werdt seer wel ontfanghen. » (A. BIJNS.)

BOĔCHT, z. BOCHT 1° en 2°.

BOĔCHTSCHARNIER, znw., v. — Bij timmerl. Eene scharnier, die zoodanig samengesteld is, dat de menigvuldige vlakken die de sluiting uitmaken, allen bijeendraaien en gelijk eene bocht vormen, om alsdan (om eene verticale as) binnen in eene kas te draaien.

BOĔF, znw., m. en niet v. — Bof, doffe slag. Hedde dieën boĕf gehoord op de deur?

— *Iet doen op den boĕf, op den wilden boĕf*, zonder overleg, op goed geluk af. Ik hem 'et zoo maar op den boĕf gedaan. Hij doet alles op de' wilden boĕf.

— Bw. Plotseling. Hij bleef boĕf staan. Het was boĕf gedaan. Hij blijft daar boĕf staan gapen.

— Vlak, recht. Hij liep boĕf op mij' lijf. Gij zult nog boĕf op de' muur loopen.

— Tw. Drukt een dof gerucht uit, Boĕf! hij viel op de' grond. Boĕf! de deur vloog toe.

BOĔFEL en **BUFFEL**, znw., m. — Onbeschofte vent, ongelikte beer. D. B. 't Is 'nen boĕfel. 'Nen buffel van 'ne' vent.

BOĔFEN, w., o. — Hetzelfde als Boffen, slaan met een dof gerucht. Op de deur boĕfen.

BOĔGER, znw., m. — Rijkaard, met eenen bijzin van meedoogenlooze vrekheid. (**A.**) 't Is schand veur zoo 'nen rijken boĕger.

— Vrglk. het Fr. *bougre*, Eng. *bugger*.

BOEGSEL, znw., o. — Bij timmerl. De overkant staande plank in eene bakgoot, dienende om 't water dat van 't dak afvloeit, tegen te houden en te laten wegvloeien.

— Ook de vloeilijst aan de kornis van een dak.

BOEIZEEL, znw., o. — Bij slachters. Dik zeel om de runddieren omverre te trekken bij 't slachten.

BOEIZEN, w., o. — Touteren, schommelen (Willebroek).

BOĔK, znw., m. en niet o. — Boek, Fr. *livre*. (Overal in Zuid-Nederl. en in N.-Br. Zie D. B., J., Sch., T., R. en Hfft.) In 'nen boĕk lezen. Dat heb ik in 'nen ouwen boĕk gevonden.

— *Kwa(d)e boĕken*, z. KWAAD.

— Spel kaarten, Fr. *jeu de cartes*. D. B. 'Nen boĕk kaarten. Er zijn kaarten te kört in dezen boĕk.

— Spr. *Bij iemand op 't zwart boĕksken staan*, in iemands gunst niet staan.

— *Den boĕk is omgedragen*, het eten is op. Hij kwam om één uur thuis, maar hij kost op de kom bijten, want den boĕk was omgedragen.

Deze figuur is ontleend aan de mis. Wanneer de misdiener het misboek van den epistelkant naar den evangeliekant heeft overgedragen, dan begint het Evangelie en wie daarna in de kerk treedt, komt te laat om mis te hooren. Hij kwam in de kerk as den boĕk omge-

dragen was. Ge hèt geen mis gehoord, want den boĕk was al lank omgedragen, toen gij in de kerk kwaamt.

— *Iemand zijn boĕksken opendoen*, gaan vertellen wat iemand misdreven heeft. Ik zal is naar oe vader gaan en daar oe boĕksken is opendoen. Hij wier' daar z'n boĕksken opengedaan.

— *Hoe staan (zitten) de boĕken?* Hoe staan de zaken?

BOĔK, znw., m. — Bok, Fr. *bouc*. Z. BOK.

BOĔKE-LEES, znw., m. — Boek in de kindertaal.

BOĔKEN, w., b. — Z. onder GEBOEKT.

BOĔKEPIERDER, znw., m. — Iemand die gedurig in boeken zit te lezen. Z. PIEREN.

BOĔKEZOT, znw., m. — Boekworm, boekengek, iemand die drifig is naar oude, nieuwe, zeldzame of vele boeken, Fr. *bibliomane*.

BOĔKERD en **BOĔKED** (toonl. *e*), znw., m. en v. — Boekweit, Fr. *sarrazin*. (K.) Den boĕkerd is mislukt. Der wördt nie' veul boĕked meer gezaaid.

BOĔKERDEKOĔK, znw., m. — Pannekoek van boekweitmeel gebakken. (K.) Boĕkerdekoĕk bakken.

— *Boĕkerdekoĕk* is in de Kemp. een kinderspel, waarin een kind in gebogen houding met het hoofd tegen eenen muur staat, terwijl de anderen op zijnen rug slaan, op de maat van het boekweitdorschen.

BOĔKSCHARNIER, znw., v. — Bij timmerl. Eene uitspringende scharnier, die bij het sluiten der deur toeslaat gelijk een boek, Fr. *charnière saillante*. D. B.

BOĔKSHÈRING, znw., v. — Z. BOKSHÈRING.

BOĔKSTOEL, znw., m. — Schuinsch blad, waarop in de kerk het misboek ligt, Fr. *porte-missel*.

BOĔKWEI, znw., m. en v. — Boekweit, Fr. *sarrazin*. Boĕkwei zaaien. Boĕkwei dörs(ch)en. (Ook m. bij J.)

Vandaar *boĕkweimèĕl*, *boĕkweipap*, *boĕkweistroo*, enz.

— *Wilde boĕkwei*, een akkeronkruid, Lat. *Polygonum convolvulus*.

BOĔKWEIKOĔK, znw., m. — Z. BOEKERDEKOEK.

BOĔKWEIPELDER, znw., m. — Die de pellen van de boekweit afdoet.

BOĔKZAK, znw., m. — Reiszak, gemeenlijk van leder, waar de haren nog op staan. Zie D. B. en Sch. Mè' 'nen boĕkzak op reis gaan. Sommige handwerkers dragen hun gereedschap in 'nen boĕkzak. In 'nen boĕkzak pakt men kleeren in, vuil lijnwaad, enz.

— Kalf met een dik lijf. (K.) Da' kalf is 'en boĕkzaksken.

— Scheldnaam voor een diklijvig mensch. (K.)

BOELEKE(N, znw., o. — Troetelwoord voor een klein kind. (Ook in Brab., z. Sch.) Kom hier, m'n boeleken. Dat is e lief boeleken.

BOER, znw., m. — In 't algemeen Landbouwer ; in engeren zin, een landbouwer, die zijn eigen land bebouwt, die op zijn eigen zit.

— In de steden is Boer synoniem van Lomperd, Fr. *lourdaud, rustre.* 't Is 'nen boer (een lomperd). Zoo stom, zoo lomp as 'nen boer.

— Spotnaam der inwoners van Oolen. De boeren van Oolen. Er worden veel grappen verteld op de kap van de boeren van Oolen.

— In de provincie Antwerpen is de *boer* de brenger der kinderen. Den boer héet daar e kerstekind gebrocht.

— *Den boer* of *de boeren dienen*, in dienst zijn bij eenen boer. Ik heb vijf jaar den boer gediend. Hij moet de boeren gaan dienen.

— *Den boer op gaan* of *op den boer gaan*, bij eenen boer gaan dienen. As dieë jongen wa' grooter is, moet hij den boer op gaan. Zoo ook *den boer op moeten.*

— Spr. *Den boer draaien, jagen* of *spelen*, luidruchtig zich vermaken, luidkeels zingen, huilen en tieren, zooals dronkaards plegen.

— *Het van den boer maken*, hetzelfde als *het van den man maken*, z. MAN.

— *Den boer zocht naar zij(n) peerd en hij zat er op*, zegt men schertsend tot iemand die naar iets zoekt, dat hij bij zich heeft.

— *Ge zoudt er 'nen boer mee van zijn peerd slagen*, zegt men van een groot, dik stuk, dat men uit de hand eet. Is dieën boterham nog te dun ! Ge zoudt er 'nen boer mee van ze' pèèrd slagen !

— *Geef het aan geenen boer, want hij zou het opeten*, zegt men van iets dat zeer lekker is.

— *Laat de boeren nu maar dörs(ch)en*, zegt men om zijne voldoening uit te drukken over eene zaak die naar wensch afgeloopen is, over een bekomen voordeel, enz. Me hemmen weeral duzend frang gewonnen : laat de boeren nu maar dörs(ch)en !

— *Als de boeren ophou(d)en me(t) klagen en de papen ophou(d)en me(t) vragen, dan zal de wereld vergaan.*

— *'t Is 'ne slimmen boer, die zijnen akker bedriegen kan.*

— *Boer spelen, boer gooien, boer zet de(n) kei*, een kinderspel met steenen, bij B. *boeren* en *klooteboeren*. Degene die er aan is, *boer* geheeten, staat bij een stapeltje steenen, dat de deelnemers aan het spel van op eene meet omverwerpen, en dat hij telkens moet rechtzetten, terwijl de anderen hunnen steen komen terughalen. Kan hij, na de omgeworpen steenen opgestapeld te hebben, een kind pakken, eer het met zijnen steen de meet bereikt heeft, dan is dit *boer*, en moet op zijne beurt de steenen bewaken.

— In samenstellingen, waarvan het eerste lid een diernaam is, beteekent *boer* een landbouwer die zulke dieren houdt. *Bieboer, ezelsboer, geitenboer, kiekenboer, koeiboer, ossenboer, peerdsboer, schaapsboer.* (K.)

In samenstellingen, waarvan het eerste lid eene koopwaar is, beteekent *boer* handelaar, verkooper. *Boterboer, eierboer, gistboer, lijverdboer, mosselboer, zandboer*, enz. R.

BOEREBEEST, znw., m. — Scheldnaam, dien men eenen boer geeft. Er zijn, zegt men, drij soorten van boeren : boeremens(ch)en boeren en boerebeesten.

BOEREGERIEF, znw., o., zonder mrv. — Landbouwtuigen. Schuppen, rieken, vorken, wannen en ander boeregerief.

— Brandhout, dienstig voor landbouwers. Strunken en stuikblokken zijn schoon boeregerief.

BOEREGETAL, znw., o. — Romeinsche I, V en X, waarmede sommige ongeleerde menschen rekenen, bij R. *boerencijfer*. Dieë man kent geen cijfers, hij kent nie' as boeregetal.

BOEREHOUW, znw., v. — Houw, draaiwind, wervelwind, Fr. *tourbillon*. (Z. der K.) Wanneer men eene boerehouw ziet, dan zegt men dat de duivel met eene verdoemde ziel naar de hel vaart.

Ook **Houw**.

BOEREJAAR, znw., o. — Een jaar, dat gunstig is voor de boeren en het boerebedrijf. 't Zijn tegenwoordig slechte boerejaren. Er komen geen goeï boerejaren meer as vruger.

BOEREKERMIS, znw., v. — Fig. Wordt gezeid van iets dat onkundige lieden schoon vinden en waar volstrekt geen smaak of kunst aan is, zooals b. v. een kleed met overdreven, smakelooze versierselen, eene schilderij met schreeuwende kleuren, enz., bij D. B. *boereleute*, bij Sch. *boerenwinkel* en bij R. *boerentrisch*. Die schilderij is oprecht 'en boerekermis. Wat dunkt oe van heure' nieven hoed? Ba! 't is 'en boerekermis!

BOEREKLUPPEL, znw., m. — Lummel, lomperd, Fr. *lourdaud, rustre*. De knecht dieën ek gehuurd heb, is 'nen echten boerekluppel.

Ook **Boerepummel**.

BOĔREL, znw., v. en m. — Hetzelfde als Borrel, Fr. *goutte, petit verre*. (N. der K.) 'En boĕrel drinken.

BOERELATIJN, znw., o. — Slecht Latijn; ook iets dat men voor Latijn uitgeeft, maar het niet is, b. v. *as pecavis sanctuis* (als 't spek af is, hangt de wis).

BOĔRELEN, w., o. — Z. BORRELEN. (N. der K.)

BOEREMENS(CH) (in 't N. en W. *boeremeens*), znw., m. — Buitenman, buitenmensch, veldbewoner, Fr. *campagnard*. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) 't Zag er 'nen boeremens(ch) uit. Hij was gekleed gelijk 'nen boeremens(ch). Dat is 't gebruik bij boeremens(ch)en.

O. Vrouw van den buiten, Fr. *campagnarde*. De vrouw die hier geweest heeft, was 'en boeremensch.

BOEREN, w., o. — Fig. Een helsch leven maken, razen en tieren, drinken en klinken. (K.) D. B. Ze zijn daar heel den nacht aan 't boeren geweest.

Z. ook **Batteren, Battevie, Boer, Tamboeren** en **Domineeren**.

— *Er deur boeren*, arm worden, ten ondere gaan, 'tzij door slecht te boeren, handel te drijven of door verkwisting. Pachter Jan is er

deur geboerd. Hij ging 'ne' winkel opstellen, alles in 't groot, maar 't liep geen twee jaar aan, of hij was er deur geboerd. As ge 't zoo breed blijft aanleggen en ge spaart oe' geld nie' beter, dan zulde'r gemakkelijk deur boeren.

Bij D. B. is het wdrk. en heeft er den beperkten zin van arm worden door verkwisting of plezierpartijen.

BOEREPUMMEL, znw., m. — Lummel, boerenkinkel, Fr. *lourdaud, rustre.* Zij is getrouwd mè' 'nen boerepummel.

Ook **Boerekluppel** en **Pummel**, doch *boerekluppel* wordt ook van een vrouwmensch gezeid. 'Nen boerekluppel van 'en meid.

BOERESTIEL, znw., m. — Het bedrijf van den landman. (Ook in Brab. en O.-Vl., z. Sch.) Den boerestiel is sedert eenige jaren fel verslecht.

BOERESTOOK, znw., m., zonder mrv. — Brandhout, dat geschikt is voor boeren. (K.) Er wördt daar veul boerestook verkocht. Struiken, stuikblokken en anderen boerestook.

BOERESTRENG, znw., m. — Streng, waar de peerden bij 't akkerwerk aan gespannen worden.

BOERETEENEN, znw., m., mrv. — Platteboonen, groote tuinboonen, in de Kemp. **Labboonen** geheeten, Fr. *fève des marais*, Lat. *Vicia faba* L. (A.) D. B.

BOEREWEER, znw., o. — Een weder dat gunstig is voor de veldvruchten. Het is goe' boereweer.

BOERINNENHOED, znw., m. — Z. SPANENHOED.

BOES, znw., v, — *Geen boes*, volstrekt niets. Ge krijgt geen boes. Ik geloof geen boes van al da' ge zegt.

BOETEN, znw., v., mrv. — *Boeten onderhouden*, de boetwerken onderhouden en de geneesmiddelen gebruiken, die voorgeschreven zijn, wanneer men b. v. eene noveen of negendaagsche boetoefening doet of eene belofte of bedevaart gedaan heeft. (Ook in Brab., z. Sch.) De boeten van 'nen heiligen onderhouwen. Om de kinderen te genezen van uitloop, zeer, enz. onderhoudt men boeten ter eere van de 36 Heiligen.

Kil. vertaalt Boete door *remedium, adjumentum.*

BOETEN, w., b. — Beboeten, eene boet opleggen, Fr. *mettre à l'amende.* Den hoofdman hèc' mij geboet, omdat ek op tijd mijn bijdrage nie' betaald heb. Ge zult geboet wörren, als ge nie' naar de vergadering en gaat.

BOETMEESTER, znw., m. — Degene die, in eene gilde, de leden in de boet slaat, die iets doen dat tegenstrijdig is met het reglement.

BOĔZEBĀR. znw., m. — Schommel, touter, Fr. *escarpolette.* (Schilde.)

BOEZEBÄRREN, w., o. — Schommelen, touteren, Fr. *jouer à l'escarpolette* (Schilde.)

BOEZEN, w., o. — Onmatig drinken (**N.** der **K.**), elders **Buizen**. Hij kan goe' boezen.

BOEZEN, w., o. — Met de marbollen of bolketten schieten al voortgaande, naschieten, nabollen. (**K.**)

BÖF, znw., v. — Z. BEF.

BOGAARD, **BOGERD**, znw., m. — Boomgaard, boogaard, Fr. *verger*.

BOGOJE (klemt. op *go*), tw. — Z. BOGOP.

BOGOP (klemt. op *gop*), tw. — Bastaardvloek, mijdspreuk voor *bij God*.

BOGOPS(CH) en **BOGOPSIG**, bvw. en bw. — Dient tot versterking. 'Nen bogops(ch)e kwaĉjongen. 't Is bogopsig wijd.

BOGOR (klemt. op *gor*), tw. — Hetzelfde als Bogop.

BOGORRIG en **BOGORS(CH)**, bvw. en bw. — Z. BOGOPS(CH).

BOGOT (klemt. op *got*), tw. — Z. BOGOP.

BOGOTS(CH) en **BOGOTSIG**, bvw. en bw. — Z. BOGOPS(CH).

BOI, znw., v. — Hetzelfde als Bui, Fr. *pluie passagère* ; *ondée ; giboulée*. (**K**.) 't Zal nie' blijven regenen, 't is maar 'en boi. De Mèèrts(ch)e boien.

BOI, znw., m. — Z. BOO.

BOI. — Tweede hoofdvorm van Bieden.

Ook **Boo**, **Booi**, **Biedde** en **Beedde**.

BOI, bw. — Hetzelfde als Beu, Fr. *rassasié*, bij D. B. en Kil. *bo*, Mdnl. *boy*. Ik ben dat eten boi. Ik ben boi van altijd 'tzelfde te hooren. Da' weer zoude boi wörren. Iemand boi zijn.

— Verg. *Iet of iemand boi zijn gelijk koû pap*, iets of iemand door en door beu zijn. Ik ben da' fruit zoo boi geëten as koû pap.

BOÏN, **BOIÏN**, znw., v. — Vrouwelijke bode, vrouw die dienst doet als bode, Fr. *messagère*.

BOK (uitspr. *bŏk*), znw., m. — Fr. *bouc*. Z. Wrdb.

— Fig. *'Ne stijven bok*, iemand die stijf is.

— Hooveerdige persoon, iemand die trotsch en stijf gaat. 'Ne fellen bok. 'Ne freeën (fiere) bok.

BOKAAL, znw., m. en v. — Fr. *bocal*. (Ook m. bij J.)

BOKKIG (uitspr. *bŏkəg*), bvw. — Tochtig, sprekende van geiten, bij Dr. *boksch*. De geit sta' bokkig. 'En bokkige geit.

— Pruilend, die moeft, kopt, het hoofd omdraait om u niet te moeten groeten, enz. (**A.**) 'Nen bokkige kèrel. — De Wrdb. vertalen het door *insolent*.

BOKRIJ(D)ER, BOKKENRIJ(D)ER, znw., m. — Tooveraar en roover, die op eenen bok door de lucht vaart. Het volk vertelt van de Bokkenrijders, dat zij door de lucht reden, gezeten op eenen zwarten bok, die hen, op hunnen minsten wensch, bracht waar zij wilden zijn. Deuren en vensters gingen voor de Bokkenrijders vanzelf open en de sterkste sloten sprongen aan stukken, bij de enkele aanraking dezer tooveraars. Zij aanbaden den duivel, die hun verscheen onder de gedaante van eenen zwarten bok. Eene Kempische sage verhaalt : Toen eene eeuw geleden, de Bokkenrijders bij hunne reis door de lucht, de abdij van Postel voorbijvlogen, begonnen de Witheeren, die hiervan een voorgevoel of eene ingeving hadden, gezamenlijk te bidden, dat toch eindelijk deze gruwzame booswichten mochten uitgeroeid worden. En dit gebeurde aanstonds. Want de bokken, waar dit gespuis op gezeten was, geraakten alle vast in het luchtruim, zoodat ze niet alleen hunnen tocht niet meer konden voortzetten, maar de bokken, zoowel als hunne helsche berijders, verdwenen op eene onzichtbare wijze boven het grondgebied van Postel, waardoor alle Bokkenrijders vernietigd werden.

Niet teenemaal, zoo het schijnt, want de Kempenaars gelooven nog aan 't bestaan van die kwaaddoende wezens.

De Bokkenrijders vormden, gelijk men weet, in de vorige eeuw geduchte rooversbenden, die het Limburgsche onveilig maakten.

BOKS, znw., m. — Houten afsluiting in eenen peerdenstal, waar één peerd in staan kan. In de afspanningen zijn de peerdenstallen in verscheidene boksen verdeeld. Zet 'et pèèrd in den boks. Laat dieë' schuiver (landlooper) maar in 'ne' leëgen boks slapen.

Vrglk. het Eng. *box*. Bij D. B. is *bok* een afgeheind perk voor zwijnen of schapen.

BOKSBOONEN (uitspr. *boëks-*), znw., v., mrv. — Het zaad van de *Iris Pseudo-Acorus* L.

BOKSEN, w., o. — Naam van zeker kaartspel.

BOKSHÈRING, BOËKSHÈRINK, znw., m. — Gezouten en gedroogde haring, in Holl. *bokking* geheeten. (Z. der K.) T., R. Nen boëkshèring bra(d)en. Bokshèrink verkoopen.

Kil. Bocks-harinck, *halex infumata*.

BOKSIJZER (uitspr. *boëks-*), znw., o. — Kneukelijzer, Fr. *sortie de bal, coup de poing*. Ze sloegen hem op zijne' kop mee' 'en boksijzer. Boksijzers zijn gevaarlijke wapens.

BOKTAND, znw., m. — Groote maaltand, Fr. *grosse molaire.*

BOKTANDEN, znw., m., mrv. — Groote, ongepelde gerst. (A.)

BOL, znw., m. — Fr. *boule, globe, sphère*. Z. Wrdb.

— Spr. *Den bol is aan 't end.* Wordt gezeid van iemand die, na lang straffeloos kwaad bedreven te hebben, eindelijk zijne welverdiende straf ontvangt.

— Babbelaar, klompje van suiker of gebranden siroop, chocolade, enz., waar de kinderen aan smullen. E pak bollen koopen. Er zijn veul soorten van bollen. Z. ook MUNTBOL.

— Bij smeden, enz. De afgeronde kop van eenen hamer, Fr. *boule.*

— Schertsend gezeid voor Hoofd, Fr. *tête.* Hij viel op zijnen bol. Ik kreeg 'ne' slag op mijnen bol. Ik weet nie' wa' ge in oewen bol hèt.

— Spr. *Het in zijnen bol hebben* of *krijgen*, hooveerdig zijn of worden. Hij heget (heeft het) leelijk in zijnen bol. Sedert dat hij wa' geërfd héet, héet hij het zoodanig in zijnen bol gekregen, dat hij nie' meer aan te spreken is.

— *Iemand zijnen bol wass(ch)en*, hem duchtig berispen, streng bekijven. Dat hij thuis komt, den deugeniet, ik zal hem zijnen bol is wasschen.

BOLHAMER, znw., m. — Hamer met bolvormigen kop, Fr. *marteau à boule*, D. B.

BOLHOED, znw., m. — Manshoed met eenen bol, d. i. die van boven bolrond is.

BOLING, BOLINK, znw., m. — Gedroogde en gezouten schelvisch, in de Kemp. ook **Boning** geheeten. (Ook in Kl.-Br., z. Sch.) Nen boling eten. Bolink verkoopen.

Bij Weil. is Bolling, bolk, een zeevisch, Fr. *merlan.* Kil. vertaalt Bolck, Bolgh door *asellus piscis.*

BOLKET, BOLLEKET (klemt. op *ket*), znw., v. — Steenen, glazen, ijzeren of aarden bol, grooter dan een marbol, waar de kinderen mee spelen, bij D. B. *bolleket*, m. Met de bolket spelen. 'En ijzere' bolleket. Mijn vruge pataten zijn al 'en bolket groot. Hij hée' mee' 'en bolleket door de ruiten gegooid.

Ook **Bonket** en **Ket.**

BOLKETTEN, BOLLEKETTEN, w., o. — Met de bolleket spelen. D. B. Jongens, willen me wa' gaan bolketten ?

BOLLAAK, znw., v. — Beek die Broechem en Emblehem bespoelt.

BOLLANTÈREN (bij velen *bollamtèrən*), znw., v. en m. — Lanteern met een glazen bol, waar het licht in brandt, Fr. *lanterne à globe.* D. B.

BOLLEKE(N, znw., o. — Vrklw. van Bol.

— Rond vlekje in doek geweven of er op geverfd. T., R. E zwart katoene' kleed mee' e rood bolleken.

BOLLEKET, bolleketten, z. BOLKET en BOLKETTEN.

BOLLEN, w., o. — Met eenen bol spelen, Fr. *jouer à la boule.* Willen me wa' gaan bollen ? E spel bollen.

— Kegelen, met eenen bol naar de kegels werpen, Fr. *jouer aux quilles.*

— Dobbelen, met de teerlingen werpen. Willen me is bollen veur 't gelag ? Hij hée' 'ne' frang verloren met te bollen.

— Rollen, Fr. *rouler.* R. Da' wiel bolt niet. Deze wagen bolt goed. De zatlap bolden onder de tafel. Hij bolde van al de trappen. De knikker bolt over de' grond.

— Ook gezeid van eenen weg, waarover de rijtuigen goed rollen. T., R. Dieë steenweg bolt slecht. 'Ne weg die goe' bolt. As de kasseien hier zoo oneffen nie' lagen, dan zou 'et hier beter bollen.

BOLLIKKER, znw., m. — Bij schoenmakers. IJzeren bout, dienende om den poilevie te likken of te glanzen, Fr. *astic*.

BOLSTER, znw., m. — Vloo. (**A.**) Hij hee' bolsters aan ze' lijf.

BOM (uitspr. *boĕm*), znw., v. — Z. BOLKET en BONKET.

BOMBAM (in 't Z. en W. *boĕmbam*), znw., m. — Klok en kerk in de kindertaal. Hoort! den bombam! Naar den boĕmbam gaan.

BOMGAT (in 't Z. en W. *boĕmgat*), znw., o. — Fr. *trou du bondon*.

— Spr. *E woord in 't bomgat zeggen*, iets zeggen zonder er belang aan te hechten (**A.**)

BOMMEL, (in 't Z. en W. *boĕməl*), znw., v. — Groote trommel, Fr. *grosse-caisse*. (**A.**) Hij slaagt de bommel.

— Iets groots in zijne soort, bij B. *bommerd*. (**K.**) 'En groote bommel van 'en noot. Da' zijn bommels van rapen. Ik heb hier 'en groote kriek : ziet is wa' bommel!

— Het wordt maar gebruikt met v. naamw. Bij de mann. bezigt men *bonker* en *klepper*.

— *Sch. geeft het nog voor de Kemp. in den zin van Dof, slag, stoot.

BOMMELEN (in 't Z. en W. *boĕmələn*), w., o. — Een hol en dof geluid geven. D. B. As ge op e leêg vat slaagt, dan bommelt da'.

— Op de bommel, Fr. *la grosse-caisse*, slaan. (**A.**) Hoort! ze bommelen.

— Afl. *Gebommel*.

— * « Mommelen of mompelen, preutelen, hakkelen, stotteren, tegenpreutelen : hiervan *bommelaar*, stotteraar, hakkelaar, preutelaar; *bommelerse*, stotteresse, hakkelaarster. » In die beteekenis kent Sch. het w. toe aan de *Kemp.* en Limb.

BOMMEN (in 't Z. en W. *boĕmən*), w., b. — Eene bom slaan in het bomgat eener ton. D. B. 'En ton bommen. Zijn de vaten gebomd?

BOMMEN (in 't Z. en W. *boĕmən*), w., b. — Boenen, met was glanzend wrijven, Fr. *cirer*. 'Ne plankenvloer bommen.

BOMTROMMEL (in 't Z. en W. *boĕmtroĕməl*), znw., v. — Groote trommel, Fr. *grosse-caisse* (**K.**), bij D. B. *bomtromme*, te Antw. Boĕmel. Hij slaagt de bomtrommel.

BOMVRIJ (in 't Z. en W. *boĕmvrij*), bvw. — Bevrijd tegen de kogels. In den oorlog zijn de hooge euversten zoo min bomvrij as de simpel' soldaten.

BOMWAS (uitspr. *boĕm-*), znw., m. — Boenwas, Fr. *cirage*.

BON. Tweede hoofdvorm van Bijnen (binden).

BOND, znw., m. en niet o. — Fr. *ligue, fédération*. J.

BONING, BONINK (ook *bonək* uitgespr.), znw., m. — Z. BOLING.

BONJOUR, znw., m. — Kaal beslag, ijdele windmakerij. R. Ge moet hier zooveul bonjour nie' komen maken.

BONJOUR-MADAME, znw., v. — Eene rankende hofbloem, in de wetenschap *Pharbitis purpuria* L.

BONK (in 't Z. en W. *boĕnk*), znw., m. — Luide slag. Hij gaf 'nen bonk op de deur, da' ze vierkant openvloog.

— Het geluid door zulken slag of door eene hevige losbranding veroorzaakt. Hedde dieën bonk gehoord? Ze schoten e kanon af; jongen, da' was 'nen bonk!

— Kaats, terugstuit, Fr. *rebondissement*. Den bonk van 'nen bal. *'Ne loozen bonk* bij 't bikkelspel, is het opvangen van den bal, zonder dat hij den grond geraakt heeft. Stans hee' ne' loozen boĕnk gemaakt: 'et telt nie'.

— Bw. Plotseling, schielijk. (K.) 'Et pèèrd ging op de' loop, maar aan den omdraai van de straat bleef 'et bonk staan. Zoo gauw as den börgemeester binnenkwam, hiel' 'et lawijt bonk op.

— Recht, vlak. (K.) 'Et was donker, en ik liep bonk tegen de' muur. Hij liep bonk op me' lijf.

— Tw. Drukt het geluid uit van eenen hevigen slag of eene luide losbranding. Bonk! daar vliegt de deur op de' grond. Bonk! zee de jager, en den haas lag er. Bonk! zee 'et kanon.

BONKELEN (uitspr. *boĕnkələn*), w., o. — Het opspringen van den bal in 't bikkelspel. (A.) Z. BONKEN.

BONKEN (in 't Z. en W. *boĕnkən*), w., o. — Luidruchtig slaan, beuken. (Ook in Limb.) (K.) In 't midden van den nacht hoorden ek iemand op de deur bonken. De smid bonkt op zijn aambeld.

— Eenen luiden slag, een dreunenden knal geven. (K.) 'Et kanon bonkt.

— Terugstuiten, weerkaatsen, botten, Fr. *rebondir*. (Ook in Limb.) 'Nen ezelsooren bal bonkt, as ge'm op de' grond werpt. Dieën bal is kapot, hij bonkt nie' meer. Laat 'en steene' bolleket op 'nen arduin vallen, en ze zal bonken.

— Sch. geeft het w. in den zin van Bikkelen, met de bikkels spelen, en leidt het af van *bonk*, been. In mijne streek heeten de meisjes *bonken* het opwerpen en opvangen van den bal of bol, terwijl zij bikkelen. (Ook in Limb., te Antw. **Bonkelen**). Lies kan beter bonken als Roos.

— Afl. *Gebonk, bonker*.

BONKER (in 't Z. en W. *boĕnkər*), znw., m. — Elastieken bal of steenen bolleket, waar de meisjes in 't bikkelspel mee bonken. (K.) Ik heb 'ne' goeien bonker. Ik zou gèren meebikkelen, maar ik heb geenen bonker.

— Iets groots in zijne soort. Da' zijn bonkers van pataten. 'Nen bonker van 'nen appel. Ziet is wa' bonker dat dieë pronkappel is. Z. ook BOMMEL en KLEPPER.

BONKET (in 't Z. en W. *boĕnket*, klemt. op *ket*), znw., v. — Hetzelfde als Bolket, bolleket. Sch., Hfft., D. B. (m.) 'En steene' bonket. Hagelsteenen, zoo groot as bonketten.

BONKETTEN, w., o. — Met de bonket spelen, bolketten.

BONNET (klemt. op *net*), znw., v. — Hoofddeksel van den priester op de koor, zijnde een kleine hoed zonder randen, Fr. *barrette, bonnet carré*, bij D. B. *bonette*.

— Bij Kram. beteekent het een soort van meisjeskapje of muts.

BONS, znw., m. en niet v. — Z. Wrdb.

BONTEKLEPPER, znw., m. — Naam van eenen vogel met bonte vederen, wat kleiner dan eene spreeuw. (**K**.) De bonteklepper komt hier aan in April en vertrekt zeer vroeg. Welke is de kunstnaam ?

BONTEKWET, znw., v. — Waarschijnlijk de Doorngrasmusch, Fr. *fauvette grisette*, Lat. *Sylvia cinerea*. (**K**.)

***BONTING**, znw., m. — « Naam, » zegt Sch. « dien men te Antwerpen geeft hetzij aan den bonten hannen of roetaard, hetzij aan de bonte kraai. »

BOO (scherpl. *o*), — Tweede hoofdvorm van Bieden.

Ook **Boi**, **Biedde** en **Beedde**.

BOO, **BOOI** (scherpe *o*), **BOI**, znw., m. — Bode, Fr. *messager*.

— Wordt meer bepaaldelijk gebruikt voor Voerman die van den buiten naar de stad rijdt en daar boodschappen verricht, waren meebrengt, enz. Den boo van Turnhout. Den booi rijdt alle Vrijdagen naar de stad.

— Briefdrager, Fr. *facteur*. Den booi hée' 'nen brief gebrocht.

— Dienstbode, Fr. *domestique*. Dieën heer hée' weeral 'nen nieven boo. In deze opvatting wordt het meest in 't mrv. gebruikt en beteekent dan zoowel vrouwelijke als mannelijke dienstboden. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) De booën kunnen daar nie' overeenkomen. In dat huis blijven de booien nie' lank. Dieën boer kan geen boien houwen.

BOODSCHAP (uitspr. *boeëd-*, *boĕd-* en *bod-*), znw., v. — Fr. *message*, *commission*.

— *Met iet geen boodschap hebben*, er niets mee te stellen, er geene zaken mee hebben. Hij zou gèren weten hoeveul ik win, maar hij héet er geen boodschap mee. *Hedder boodschap mee ?* vraagt men aan iemand die eene onbescheiden vraag stelt.

— *Oppassen is de boodschap*, er valt op te letten.

***BOOG**, znw., m. — « *Dat geeft mij boog*, 't verwondert mij. » Sch. kent die uitdrukking toe aan 't N. der prov. Antwerpen.

BOOGEN, w., b. en o. — Hetzelfde als Buigen, Fr. *courber, ployer, plier, fléchir.* 'Ne' stok boogen. Boogt die takken wa' neerwaarts. Hij zal moeten boogen of bersten.

— Zich buigen. Dieën boom wilt nie' boogen. Dat hout boogt moeilijk.

Kil. Boogen, *flectere,* etc.

Ook *buigen.* In den zin van Eene buiging maken, Fr. *s'incliner,* zegt men niet *boogen* maar *buigen.* Veur iemand buigen. 'Et kind boog veur de' meester. 'Et hoofd buigen.

BOOGS(CH), bvw. en bw. — Gebogen, krom getrokken. Die plank is wa' boogs(ch).

BOOGZAAG, znw., v. — Eene zaag in een boogvormig span gesloten en dienende om brandhout te zagen, palen te korten, enz.

BOOI, znw., m. — Z. BOO.

· **BOOL** (zachte *o*), znw., m. — Afgezaagde boomstam, gereed om tot berd gezaagd te worden (**K.**), bij D. B. *bul,* o. (Ook in Brab., z. Sch.) Den bool is de stam van aan de onderste takken tot aan den wortelblok.

BOOM, znw., m. — Z. Wrdb.

— Spr. *Ge zoudt er de boomen van oploopen,* men zou er zijne koelbloedigheid of zijn verstand bij verliezen.

— *Den dikken boom die groeit zoo schoon,* een kinderspel voor jongens. De kinderen geven malkander de hand en maken eene rij uit. De grootste blijft staan, hij is de « boom ». Rondom hem draaien de anderen nu, al zingende : « Den dikken boom die groeit zoo schoon, den dikken boom die groeit zoo schoon, enz. » Intusschen wordt de boom maar altijd dikker en dikker, totdat eindelijk de geheele rij opgerold is, waardoor het spel eindigt.

— Bij kaartspelers. Eenige schrabben, doorkruist met eene lange streep, om aan te duiden wat men wint of verliest. Men schrijft den boom met krijt, eer men begint te spelen. Die wint mag ééne of meer schrabben uitvegen volgens het spel. Als de schrabben langs eenen kant der dwarsstreep weg zijn, is de boom uit. D. B., T., R. en M. Willen me 'nen boom kruisjassen ? Wij hebben twee boomen gewonnen. Den boom is uit, laat ons nog 'nen boom spelen.

— De boomen van eene leer of ladder zijn de twee kantstijlen, waar de sporten in steken.

BOÔM (in 't N. en W. *boeëm,* in 't Z. *boom* met zachte *o,* te Antw. *boiem*), znw., m. — Samentrekking van Bodem, Fr. *fond.*

— De boôm van een geslacht verken is de buik. Den boôm van e verken.

— Gep. w. *Kant noch boôm raken,* z. KANT.

BOOMEN, w., b. — Bij mulders. Den diepen pand van eenen molensteen scherpen. Eenen meulensteen boomen is niet hetzelfde als hem maalkanten of velkanten.

— [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] — [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] = [illegible] zw. [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] zw. [illegible] — [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible], zw. [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

BOON zw. [illegible] — [illegible].

— *[illegible] [illegible]*, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] die [illegible] [illegible] [illegible].

— *Boonen van gelukken*, [illegible] [illegible] groote boonen, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Boonen van gelukken
Veel boonen, maar weinig [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] van boonen, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *[illegible]*. [illegible] [illegible].

— [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

— *[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] boonen [illegible]*, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

— *[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]*, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hij mag [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hij [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ik [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

— *[illegible] [illegible] [illegible] boonen [illegible] [illegible] [illegible]*, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hij [illegible] M. [illegible] 'en rijke [illegible], maar hij [illegible] [illegible] zijn boonen [illegible] op te week leggen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hij [illegible] zijn [illegible] [illegible] [illegible] die plaats [illegible] [illegible], maar [illegible] [illegible] [illegible] zijn boonen [illegible] op te week [illegible]. As [illegible] [illegible] [illegible] plaats was, ik zou daar mijn boonen [illegible] op te week leggen.

— *In de boonen [illegible], in de boonen [illegible]*. [illegible]. A. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hij [illegible] [illegible] [illegible] jaren rijk te zijn [illegible] [illegible] [illegible], maar [illegible] [illegible] [illegible] boonen [illegible].

— *[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hebben*, zich [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]: Ik [illegible] 'en [illegible] voor 'em in de week leggen.

— *Zijn hert was geen boon groot meer*, z. HERT.

— **Boonen bij kant blijven*. Die uitdrukking zou, volgens Sch., te Antw. gebruikt worden en beteekenen: in de rede blijven. « Schoon gekleed gaan is goed, maar 't moet toch boonen bij kant blijven.

BOONEKNOOPER, znw., m. — Iemand die uiterst traag is in zijne verrichtingen.

BOONEN, w., b. en o. — Wanneer iemand in eene gilde wenscht aangenomen te worden, dan wordt er geloot of *geboond*. Iedere gildebroeder ontvangt uit de handen van den hoofdman twee boonen, eene witte en eene zwarte, waarvan hij er eene in eene bus werpt. Heeft ieder lid eene boon gestort, dan wordt de bus omgeschud en de boonen nagezien. Zijn er meer witte dan zwarte, dan is de kandidaat aangenomen; behalen de zwarte de meerderheid, dan wordt hij in de gilde niet aanveerd. Dit middel gebruikt men ook om te weten of een gildebroeder, over wien men te klagen heeft, al of niet van de gilde mag blijven deel uitmaken. (**K.**) Mergen avend wördt er geboond veur drij niev' leden. Iemand er in boonen (een nieuw lid aannemen bij meerderheid van witte boonen). Iemand er uit boonen (iemand die deel uitmaakt van de gilde, er uit bannen door te boonen). (**K.**)

BOONHOUT, znw., o., zonder mrv. — Dennenhout, dunne boomkens, die geschikt zijn voor boonstaken. (**K.**) In da' bos(ch)ken is veul boonhout.

BOONSTAAK (in 't W. der Kemp. *bõnstaok*), znw., m. — Hetzelfde als Boonenstaak in de Wrdb., Fr. *échalas*.

— Fig. Lange, magere mensch. 'Nen boonstaak van 'ne' vent. Die Mie is percies 'nen boonstaak.

— Spr. *Werken is zalig, zeid en de begijnen, en ze droegen gedrijen aan 'nen boonstaak*, z. BEGIJN.

BOOR (scherpe *o* in 't N. en W., doch zachte *o* in 't Z.), znw., is meest overal v., doch o. in 't Z. der Kemp. (Ook bij Hfft. en in Twenthe, z. G.)

BOOREN, w., b. — Hetzelfde als Boren, Fr. *forer*, doch in 't Z. der Kemp. zegt men *boren*. 'E gat booren.

— Fig. In den grond wroeten met eenen nek. (**K.**) De pataten, de puinen uit de' grond booren. Hij héét den heelen dag op 't veld aan 't booren geweest.

BOORMEULEN, znw., m. — Bij borstelmakers. Draaituig om de gaten in de borstelhouten te boren. D. B.

BOORSEL, znw., o., zonder mrv. — Uitgeboorde houtdeeltjes. Doet da' boorsel van de tafel af.

BOORT, znw., m. — Wordt door sommigen gebruikt voor Boot, Fr. *bateau*. (**K.**) Met den boort vertrekken. In 'nen boort vèren.

BOORZWONG, znw., v. — Z. ZWONG.

BOOT, znw., m. en niet v. — Fr. *bateau*. J.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible] Burgemeester. [illegible] Een burger kwam nie verom.

[illegible] uitgemeenders.

[illegible] — [illegible] uitengaan. [illegible] vergaeht gemaakt en vermmen.

[illegible] Vent.

[illegible] — [illegible] gedronken.

[illegible] dronken zijn. As hij 'en borrel zicheet, [illegible] geen borrel zitnad.

[illegible] zegt men *börrel, börrel.*

[illegible], [illegible] — Borrels drinken. Ge [illegible] gezorreld hèt. Ze zijn daar toe [illegible]

[illegible], borreleer.

BORREPUT, *[illegible]*, m. — [illegible]put, ronde gemetste put waar [illegible] (Rijk in Brab., z. Sch.) 'Nen diepen börreput. [illegible] Water uit 'nen börreput.

BÖRREPUTKUIP, znw., v. — Vier stijlen met berd bekleed, die eenen bornput afsluiten.

Ook **Putkuip** en **Putkeef.**

BÖRRIE, znw., v. — Z. BEÜRIE.

BÖRS, bw. — Z. BAARS.

BÖRS (Kemp. ook *bös*), znw., v. — Beurs, Fr. *bourse.*
— Spr. *Zijn börs beliegen*, z. BELIEGEN.
— Fr. *scrotum.*
— Plaats, waar gewoonlijk veel volk bijeenstaat. Dat is hier de börs. Alle avenden is 't hier börs.

BÖRST (Kemp. ook *böst*), znw., v. — Bij mulders. Boom van zoo wat 40 voet lengte, gemeenlijk vierkant gekapt of gezaagd, aan de twee uiteinden wat dunner, gewoonlijk anderhalven duim gespannen. De borst komt op de helft door den askop en steunt de roeien.
— Bij timmerl. Hetzelfde als Gemoet, Fr. *épaulement.* Z. GEMOET.

BÖRSTBOOM, znw., m. — Bij landb. Dwarsbalk, die onder tegen de ben ligt voor de borsten der koeien, en waar de stalreipels in steken (**Z.** der **K.**), in 't N. en W. **Onderzul**, **Onderzult** geheeten.

BORSTBOUT, znw., m. — Bij mulders. De borstbouten zijn drilbouten, die de roeden aan de borst verbinden.

BORSTEL (uitspr. *böstəl*), znw., m. — Fr. *brosse.* Z. Widb.
— Soort van bezem, bestaande uit eenen blok, waar haren in zitten. Met den borstel keert men en schuurt men.
— Stijf haar op den rug van een verken, Fr. *soie de cochon.* De börstels van e verken uittrekken. Schoenmakers gebruiken verkensbörstels om met harsdraad te naaien.
— Stijve en borstelige haarbos op 't hoofd van eenen mensch. Zijn haar in 'nen börstel dragen.
— Bij biemans. Aan de binnenzijde van de achterpooten der werkbieën staan eenige rijen stijve haren, waaraan men den naam van *borstels* geeft. Wanneer de bie in de bloemen kruipt, blijft het stuifmeel aan al de haren van heur lichaam kleven; zij wrijft dan met hare voorste en middelste pooten dit stof naar achter op hare borstels; de achterpoot van de linkerzijde wrijft zijne borstels af aan den scherpen kant van den rechterkorf en de rechterpoot aan den linkerkorf. Z. KÖRF.
— Spr. *Er met den rouwen börstel overgaan*, er onzacht over heen gaan, doortastende maatregelen nemen. R. (Ook in Brab., z. Sch.) As dieë jongen 'em nie' beteren wil, zal ek er met den rouwen börstel overgaan.
Ook *er met vuile voeten overgaan.*

BÖRSTELEN (uitspr. *böstəlņ*), w., o. — Worstelen. (**A.**) Ze vielen aan 't bö(r)stelen. Willen me is bö(r)stelen om te zien wiedat de sterksten is?
— In 't Groningsch dial., zegt D. J. bet. *borstelen* vechten.

BÖRSTELHOUT, znw., o. — Stuk hout, waarin het haar van eenen borstel vastzit, Fr. *patte*.

BÖRSTELING (uitspr. *böstəling*), znw., v. — Worsteling, Fr. *lutte*. (**A.**)

— Pak slagen, rammeling. 'En börsteling krijgen.

— *Drooge bö(r)steling*, rammeling met de bloote handen.

BÖRSTELTJES (uitspr. *böstəltjəs*), znw., o., mrv. — Eene bloem die veel in de weiden groeit, ook **Peerdsknoppen** en in de wetenschap *Centaurea Jacea* L. genaamd.

***BORSTIG**, bvw. — « Kortborstig, kortademig. »
Sch. geeft dat w. voor de **Kemp.**

BÖRSTLAP, znw., m. — Bij smeden. Eene plaat, die tegen de borst gehouden wordt om op de dril te drukken, Fr. *conscience*.

BÖRSTMES, znw., o. — Bij blokmakers. Z. HANDMES.

BÖRSTNET, znw., o. — Bij voerl. Een net, dat men de ingespannen peerden voor de borst hangt om hen tegen de vliegen te beschermen.

BÖRSTVLIM, znw., v. — Borstvin van eenen visch, Fr. *nageoire pectorale*. D. B.

BÖRSTWATER, znw., o., zonder mrv. — Men geeft dien naam aan eene hertkwaal, Fr. *maladie du cœur*. Hij heget (heeft het) börstwater. Hij is van 't börstwater gestörven.

BÖRSTWATERACHTIG, bvw. — Onderhevig aan borstwater. Wat héet dieë man, 'en tèring ? Nee', ik geloof dat hij min of meer börstwaterachtig is.

BÖRSTWÈRING, znw., v. — Bij metsers. Het bovendeel van den muur tusschen het dak en de zoldering. Z. ook WÈÈRBÖRST.

BÖRTELEN (Kemp. ook *böttələn*), w., o. — Borrelend te voorschijn komen of bewegen. D. B., T., R. Het volk kwam overhoop uit de straat gebörteld. « Zie ze ook altemaal eens uit hunne huizen komen *geborteld*. » (CONSCIENCE. *Het Geluk van rijk te zijn*, I.)
Kil. Bortelen, *tumultare, æstuare*.
— Afl. *Gebörtel*.

BÖRZEKENSKRUID, znw., o. — Z. BEÜRZEKENSKRUID.

BÖRZEN, w., o. — Z. BEÜRZEN.

BÖRZESNIJ(D)ER, BEÜRZESNIJ(D)ER (Kemp. ook *bözzə-*), znw., m. — Gauwdief, zakkenroller, Fr. *filou*.

BOS, znw., o. — Plaats of ronde waar de kegels staan, ook al de kegels die bij elkander staan. (**K.**) (Ook in O.-Vl. en 't L. v. W., z. Sch.) 'Et heel bos omgooien.

BOS, znw., m. — Struik, groep bladeren, stengels of takken die aan den grond uit denzelfden wortel of stam spruiten of schijnen te spruiten, bij M. *bös*, in 't Z. der Kemp. **Buist, Hoëcht** en **Hörst** geheeten. 'Nen bos netels. 'Nen bos bloëmen verplanten. 'Nen bos aalbezen. De patatcn aan de bossen mesten. Ik heb me' kleed gescheurd aan 'nen bos dorens.

BOS(CH), znw., Fr. *bois, forêt*, is o. in 't grootste deel van de provincie Antwerpen, doch m. in 't Z. en Z.-O.

— *In 'en bos(ch) opgebrocht zijn, uit 'en bosch komen*, zegt men van iemand die ruwe, onbeschaafde manieren heeft.

BOS(CH)AGE, znw., v. en niet o. — Z. Wrdb. T., R.

BOS(CH)BEES, znw., v. — Boschbezie, kraakbes, Fr. *airelle, myrtille, myrte sauvage.*

— In sommige streken geeft men dien naam aan de Wilde aardbezie, Fr. *fraise sauvage*, die in bosschen, kanten, weiden en tegen beekkanten groeit.

BOS(CH)BISSEM, BOS(CH)BIZZEM, znw., v. — Z. BOSCHBEES.

BOS(CH)DUVEL, znw., m. — Verg. *Haar hebben gelijk 'nen bos(ch)duvel*, een grooten, stijven, verwarden haarbos (**A.**)

BOS(CH)GROND, znw., m. — Grond waar vroeger bosch gestaan heeft of die geschikt is voor de boschteelt. Ik heb 'en plek boschgrond bezaaid. Dat is hier goeien boschgrond.

BOS(CH)HAKSEL, znw., o. — Afgehakt mos en zoden uit een bosch. (**K.**) Verkooping van beste bos(ch)haksel. Bos(ch)haksel wordt gebruikt om het vee in den stal te strooien.

BOS(CH)KOEKOEK, znw., m. — Naam van twee bloemen die in de bosschen groeien, in de wetenschap *Orchis maculata* L. en *Orchis morio* L.

BOS(CH)KOOL, znw., v. — Houtskool, die door koolbranders gemaakt wordt. Daar is hier 'ne wagen bos(ch)kolen voorbijgere(d)en. Er wörren maar weinig bos(ch)kolen meer gebrand. Loodgieters gebruiken bos(ch)kolen.

Kil. Bosch-kolen, *carbones sylvatici.*

Z. ook BAKKERSKOOL, BLUSCHKOOL, BUSCHKOOL, KRUISKOOL en KRIK.

BOS(CH)LEEWERK, znw., m. — Boschleeuwerik, Fr. *alouette des bois*, Lat. *Alauda arborea.*

BOS(CH)LELIEKE(N, znw., o. — Meibloempje, meiklokje, Fr. *muguet*, L. *Convallaria maialis.*

BOS(CH)NOOT, znw., v. — De kleine wilde hazelnoot, die in bosschen en houtkanten groeit.

BOS(CH)SNEP, znw., v. — Een wildvogel, die in 't Fr. *bécasse* heet. 't Is de Watersnep niet, in 't Fr. *bécassine*.

BOS(CH)UIL, znw., m. — Soort van uil, die in de bosschen woont, Fr. *chevêche*, L. *Strix noctua*.

-- Men geeft dien naam ook aan den Velduil, Fr. *hibou brachyote*, L. *Asio brachyotus* en aan den *Strix aluco*, Fr. *hulotte*, *chat-huant*.

— Fig. Boschbewoner, lompe onbeschaafde mensch. De mens(ch)en van da' gehucht zijn oprechte boschuilen.

BOS(CH)WIN, znw., v. — Soort van winde of dommekracht.

BOSS(CH)EN, w., b. — Boomen afzagen of afkappen, zonder den wortelblok uit den grond te halen. (**K.**) Boomen boss(ch)en. Die masteboomen moeten gebos(ch)t wörren.

— Bij Sch. en Hfft. bet. het Hout kappen in een bosch, 'tzij om het te sleunen of te dunnen. Plantijn vertaalt het door *couper le bois*, *cædere sylvas*, *collucare*.

BOSSEMAN, znw., m. — *Bosseman zijn*, niets gewonnen hebben in het spel, sprek. van boogschutters, die aan eene prijsschieting deelgenomen hebben. (**Z.** der **K.**) Hij hée' naar de schieting geweest en hij is weeral bosseman.

BOSSING en **BOSTING**, znw., m. — Bij timmerl. en schrijnw. Schuins of plat afgewerkt deel aan een paneel, waarvan de vier uiteinden in de groef der vergèring worden opgesloten, bij D. B. *bosse* en *bosting*. Bostingen rond 'et paneel van 'en deur. E paneel met of zonder bossingen.

BOSSINGSCHAAF en **BOSTINGSCHAAF**, znw., v. — Bij schrijnwerkers. Eene schaaf om bossingen te schaven, bij Kram. *kraalschaaf* geheeten, Fr. *gorget*, *guillaume à plate bande*.

BOSTERD, znw., m. — Schoof uitgedorschen stroo, bij Hfft. *bustel* (**N.** en **W** der **K.**), in 't Z. **Schob** geheeten. 'Nen bosterd stroo losdoen. Eenige bosterds tegen de staldeur zetten veur de kou.

— *Bosterd* wordt maar alleen gezeid van eene bussel stroo, waar het graan uitgedorschen is; anders zegt men *schoof*.

BOSTING, **BOSTINGSCHAAF**, z. BOSSING en BOSSINGSCHAAF.

BOT, znw., m. en niet v. — Fr. *plie*.

BOT, znw., m. en niet v. — Knop aan eenen boom, Fr. *bouton*.

— Wordt gebruikt als coll. stofnaam. Er is dees jaar nie' veul bot op de boomen. Den bot van de kerzeboomen is bevrozen.

BOT, znw., m. — Bussel, bundel, Fr. *botte*. (**N.** en **N.-O.** der **K.**) 'Nen bot solferstekken. 'Nen bot ganzepennen. 'Nen bot hooi.

BOT, znw., m. — Leers, laars, Fr. *botte*. Botten dragen. De schoenmaker maakt schoenen en botten.

BOT, znw., m. — Been. Z. BOTTEN.

BOT, znw., m. — Korte tijdruimte. Komt enkel voor in de uitdrukking *alle botten*, alle oogenblikken, gedurig. (K.) Z. onder AL.

BOT, znw., m. — Weerstuit, terugkaatsing, Fr. *rebondissement*. 'Nen bal opvangen na den eersten bot.

— Ruw woord, uitval (Lier.) Ik kreeg daar 'nen bot van hem.

— Lompe, botte spreuk (Lier.) 'Nen bot doen. Hij dee' daar 'nen bot, dat 'et op niks en trok.

— Spr. *Deur den bot*, door den band, over 't algemeen, doorgaans, gemeenlijk. (Ook in Limb., z. Sch. en bij T.) De mens(ch)en die minst spreken, zijn deur den bot de verstandigste. Z. ook BAND.

— *Den bot schudden* (schutten), te Antw. *beschudden*, iets moeten bezuren, het voor anderen moeten bekoopen. (Ook in Brab., z. Sch.) Gij zult den bot beschudden veur allemaal. As er iet misdreven wördt, ben ik 'et altijd, die den bot moet schudden.

Ook **De butsen schudden**.

BOT, bvw. — Stomp, Fr. *émoussé*. Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo bot als 'en hak, als snot.*

— Onbeleefd, ruw, lomp, Fr. *impoli, grossier*. 'En bot antwoord geven. Da' zijn botte manieren.

— *Bot staan*, niet meer weten wat antwoorden. As de pastoor hem ondervraagt in de' catechismus, dan staat hij altijd bot. Leert goed oe' les, wilde morgen nie' bot staan. Op die vraag stond hij bot.

— *Iemand bot zetten*, iemand zulke lastige vragen stellen, dat hij niet weet wat antwoorden. Ze hemmen oe daar bot gezet, he manneken? Daar is geenen enkele meester, dieën 'em bot kan zetten.

— Spr. *Eerst veel te zot en later veel te bot*, overdreven vriendschap houdt geenen stand.

— *Den eene(n) keer veel te zot en den andere(n) keer veel te bot* zegt men van personen met een ongestadig karakter die, als zij goed geluimd zijn, u vriendelijk bejegenen ; doch een weinig later, als zij slecht gezind zijn, u barsch toespreken of pruilen.

— Niet glad, sprek. van ijs. D. B., T., R. Bot ijs. As 'et begint te dooien, dan wörret (wordt het) ijs bot.

BOTER, znw., v. — Fr. *beurre*. Boter opsteken, z. OPSTEKEN.

— Spr. *Iemand in de boter bra(d)en*, hem ten uiterste goed behandelen. Hij is nog nie' kontent, al waar 't da' ge'm in de boter braaide.

— *Ievers me(t) zij(n) gat in de boter vallen*, er in zijn geluk komen. T.

— *'t Is boter tegen de galg gekletst*, 't is boter aan de galg gesmeerd, 't is vergeefsche moeite.

— *Me(t) het geld koopt men de boter*, geld is onmisbaar.

— *'En haar in zijn boter hebben*, niet oprecht zijn, niet rechtzinnig handelen.

— *Daar is 'en haar in de boter*, daar hapert iets, de zaak is niet heel zuiver. Daar mag geen haar in de boter komen, of hij vertrekt er.

— *'En haar in de boter zuken*, twist zoeken, een voorwendsel tot vijandschap vinden. R.

— *'t Is altijd geen boter van 't spaantje lekken*, 't is altijd geen feest, 't is altijd geen licht en gemakkelijk werk. (K.)

BOTERBLOĔM, BOTERBLOM, znw., v. — Naam dien het volk geeft aan verschillende bloemen, te weten :

1° De kleine boterbloem of haagboterbloem, *Ranunculoïdes* Mönch;

2° De groote boterbloem, Fr. *populage des marais*, Lat. *Caltha palustris* L.

3° De weide-hanevoet, Fr. *renoncule des prés*.

4° De *Ranunculus acris*.

5° De *Ranunculus repens*.

6° De *Ranunculus flammula*.

7° De *Anemona nemorosa*, enz.

— Bij Kram. Fr. *pissenlit* en Bergranonkel, Fr. *renoncule de montagne*, enz.

BOTERDOĔK, znw., m. — Een doek, dien de boerinnen over de boter in den boterkorf leggen.

BOTEREN, w., b. en o. — Karnen, Fr. *battre le beurre, baratter*. Hfft., Kil. Ik moet nog gaan boteren. Heddegij gedaan mè' boteren ? 'Et melk boteren.

— Met boter besmeren, Fr. *beurrer*. Z. Wrdb.

— Spr. *Zijne(n) koĕk boteren*, het meest mogelijke voordeel trekken uit een ambt, eene zaak. Hij hée' zijne' koĕk geboterd, terwijl hij daar as rentmeester woonde.

BOTERERTEN, znw., v., mrv. — Soort van groote gele erwten. (K.)

BOTERHAM (uitspr. *botəram*), znw., m. en niet v. — Fr. *tartine*. D. B., J., T., R.

— Kluchtwoord voor een breeden, platten kraag van lijnwaad, dien kleine jongens dragen. (A.) Hij hée' 'nen boterham aan. Hij hée' zijnen boterham weer meugen aandoen.

BOTERHOND, znw., m. — Hond, die den botermeulen in beweging houdt. (K.)

BOTERING, znw., v. — Rammeling, pak slagen. (A.) (Ook in Brab., z. Sch.) Iemand 'en duchtige botering geven.

BOTERJAAR. znw., o. — *Wij zullen dees jaar een boterjaar hebben* zegt men als iemands achterste jeukt. (A.)

BOTERKOMMEKE(N (in 't Z. en W. — *koĕmməkən*), znw., o. — Kommeken, waarin boter op tafel gezet wordt. T., R.

BOTERKÖRF (uitspr. *botərkörrəf*), znw., m. — Korf van wissen gevlochten en voorzien van een hengsel, dienende om boter ter merkt te dragen.

Er zijn in de Kempen twee soorten van boterkorven: 1° *de platte boterkörf*, een lage, langwerpige korf, zonder scheel of deksel; 2° *de hooge boterkörf*, die veel dieper is dan de voorgaande, van boven breed en van onder smal en met een scheel of deksel sluit.

BOTERKRÈMER, znw., m. — Een man, die de boter bij de boeren opkoopt en er handel in drijft.

BOTERKUIP, znw., v. — Kuip met koperen banden, waar men boter in verzendt.

BOTERLEPELTJE, znw., o. — Vierkant houten lepeltje met kerven in, op den rug een weinig afgerond, om boter te bewerken, Fr. *truelle pour le beurre*, in de Kemp. ook **Boterspaan**.

BOTERMELK (uitspr. *botərmellək*), znw., o. — Karnemelk, Fr. *lait de beurre, lait battu*. Kil., Hfft., Jong. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) 'En telloor botermelk. Botermelk drinken.

— Spr. *E gezicht trekken gelijk botermelk*, een bleek, treurig gezicht.

BOTERMELKSBAAN, znw., v. — Melkweg des hemels, Fr. *voie lactée*.

BOTERMELKS(CH), bvw. — Voorkomende in *botermelksche pap*, pap van botermelk, Fr. *bouillie au lait de beurre* en *botermelks(ch)e rijs(t)*, rijstpap van botermelk. 's Avonds eten de boeren botermelks(ch)e pap mè' brokken.

BOTERMELKSKALF, znw., o. — Kalf, dat met botermelk wordt gemest.

BOTERMELKSSTRÈÈM, znw., v. — Melkweg, Fr. *voie lactée*. (Z.-W. der K.)

BOTERMEULEN, znw., m. — Soort van molen of groot rad, dat door eenen boterhond bewogen wordt en de stand of boterkarn doet gaan.

BOTERPAPIER, znw., o. — Wit papier om er boter in te gerieven.

— Ook verachtender wijze gezeid van alle soorten van papieren, geschreven of gedrukte, documenten, boeken, enz. De volledige werken van X zijn boterpapier. Ik heb da' werk ook gekocht, maar ik beklaag mijn centen, want 't is maar boterpapier.

BOTERPOT, znw., m. — Hooge aarden pot met twee ooren, waar men boter in opsteekt.

BOTERSCHEP, znw., v. — Houten kom waar men boter in bewerkt. (K.)

BOTERSCHOTEL, znw., v. — Z. BOTERTALLOOR.

BOTERSPAAN, znw., o. — Z. BOTERLEPELTJE.

BOTERSTAND, znw., v. — Karn, boterkarn, Fr. *baratte*. Kil. (Ook in Limb., z. Sch.) Is de boterstand al af? 'En nieƒ boterstand laten maken.

Ook **Stand**.

BOTERTALLOOR (scherpe *o*), znw., v., vrklw. *botertalloorke(n* (Kemp. *botərtallörkən*). — Teljoor waarin men boter op de tafel zet. T.

Ook **Boterschotel, Boterschoteltje.**

BOTERTREIL, znw., m. — Een staf of stok van onder voorzien van eene houten schijf met gaten doorboord, en dienende om de melk te boteren of te karnen. (**K.**)

Ook **Treil.**

BOTERWIP, znw., v. — Eene wip, die aan den zolder vast is en waar men den botertreil aan bevestigt, om met meer gemak te boteren. (**K.**)

BOTEWEG (uit *bot* en *eweg*, weg), **BOTWEG**, bw. — Lompweg, plompweg. (Ook in Brab. en O.-Vl., z. Sch.) Hij zee boteweg dat hij 't nie' en dee'.

BOTMUIL, znw., m. — Melkmuil, Fr. *blanc-bec*. (**A.**) Ik zou veur zoo 'nen botmuil moeten zwijgen !

BOTMUILEN, w., b. — Den bek snoeren, al wederleggende beschamen. (Ook in Brab. en Kl.-Br., z. Sch., T. en R.) Iemand botmuilen. Ik heb dieë' grootspreker gebotmuild.

BOTS, znw., m. en niet v. — Bons, luide en doffe slag. Hedde dieën bots gehoord op de' zolder ? In 't midden van de' nacht kwam er 'nen bots op de deur. (Ook m. bij J.)

— *Bots krijgen*, een pak slagen krijgen.

— Terugstuit, Fr. *rebondissement*. Z. BOT.

BOTS, bw. – Plotseling, schielijk, Fr. *tout-à-coup*. Sch., R. Ze' pèèrd bleef bots staan. Dat was daar e lawijt en e gevecht, maar as de gendarmen kwamen, was alles bots gedaan.

— Recht, vlak. Hij liep bots op me' lijf. « De Rhee ziet s' doodts ghevaer, springt *botz* hem op zijn lijf. » (VONDEL, II, 241.)

Z. ook **Boef, Bonk, Botselings, Botsgewijs** en **Bottelings.**

BOTSELINGS, bw. – Plotseling, schielijk. Sch. Terwijl hij aan 't spreken was, viel hij botselings op de' grond.

BOTSEN, w., o., — Bonzen, luidruchtig slaan. Ze begosten mee' alle geweld op de deur te botsen. Hij doe' van heelder dagen nie' as kloppen en botsen. De vader begost op z'ne' zeun te botsen.

— Eenen bots, een luid en dof gerucht geven. Ik hoor iet botsen op de' zolder.

— Terugstuiten, bonken, botten, Fr. *rebondir*. 'Nen elastieken bal botst, als ge'm op de' grond of tegen de' muur werpt.

— Spr. *Klink(t) het niet, zoo bots(t) het*, is het niet goed, dan is het maar slecht. R. Hij maakt ze' werk zonder overleg, hij spreekt zonder nadenken : klink' 'et niet, zoo bots' 'et.

— *Er tegen botsen*, duchtig bekeven worden. As ge thuis komt, ge zult er tegen botsen !

Ook **Er tegen vliegen.**

BOTSGEWIJS, bw. — Schielijk, plotseling. Hij kwam hier botsgewijs in huis gevallen.

BOTTEKOP, znw., m. — Botmuil, botterik, dommerik, domkop. (Ook in Brab., z. Sch.) Dat is 'nen bottekop van 'ne' jongen: leert ge'm vandaag 'en letter, morgen is hij ze vergeten.

BOTTELINGS, bw. — Op eene botte, onbeleefde wijze. Iemand bottelings aanspreken.

— Plotseling, schielijk, Fr. *tout-à-coup, subitement.* Hij is daar bottelings gestörven. 't Was bottelings gedaan.

Kil. Bottelinck, *subitus.*

BOTTEN, w., o. — Heropspringen, weerkaatsen, terugstuiten, Fr. *rebondir.* Dieën bal bot goed. 'En steene' bolleket zal botten, as ge ze op 'nen arduinsteen laat vallen.

— Met *zijn.* Wegspringen al bottende. Den bal is van de tafel op de' grond gebot. Waar is mijn ket gebot?

Ook **Bonken** en **Botsen.**

BOTTEN, znw., o., mrv. — Beenen, fig. billen. Komt voor in talrijke uitdrukkingen.

— *E stuk in zijn botten hebben, krijgen, drinken,* dronken zijn, dronken worden, zich bedrinken. R. Jan had gisteren avend e ferm stuk in zijn botten.

— *Aan iet zijn botten vègen* of *afvègen*, zich iets niet aantrekken. R. Ik vèèg mijn botten aan hem en heel zijn familie. Ik doen da' werk niet, ik vèèg er mijn botten aan af. Dieë jongen vèègt zijn botten aan 't leeren.

— *Dat is in mijn botten,* dat doet mij vermaak, het verheugt mij, ik heb er zin in. R. Het is in mijn botten, dat dieën deugeniet gestraft is. 'Et is in zijn botten, dat hij mag meegaan.

— *Kust mijn botten,* loop naar den weerlicht. Hij kan fijn mijn botten kussen, ik doen da' veur 'em niet. Ik dat doen veur u? Kust mijn botten!

— *Naar zijn botten krijgen,* streng berispt of bekeven worden. Hij héet daar wa' naar zijn botten gehad, en 't is wel besteed. As ge thuis komt, zulde van vader wa' naar oe' botten krijgen.

— *Iet uit zijn botten slagen,* dwazen praat of ontuchtigen klap vertellen. R. Ik weet nie' wa' ge daar allemaal uit oe' botten sloegt. Hij kan iet uit zijn botten slagen!

— *In zijn botten slagen,* gulzig of gretig opeten of uitdrinken. R. Hij héet 'en heel telloor pataten en een goê stuk vlees(ch) in zijn botten geslagen.

— *Iet veur zijn botten slagen,* het slecht doen, niet oppassen. Hij zou goe' zijne' kost winnen, maar hij slaag' 'et veur zijn botten.

— *'t Zal tegen uw botten zijn,* 't zal u niet gelukken. Hij meint dat em den eerste' prijs zal hebben, maar 't zal tegen zijn botten zijn. Krijg ik dieën appel? Tegen oe' botten! Ook *'t zal tegen uw botten gescheten zijn.*

— *'t Zal zijn botten varen*, 't zal hem vreemd, ongemakkelijk voorkomen. 't Zal oe' botten varen, da' ge nu alle dagen hard moet werken.

— 't Zal niet volgens zijn verlangen uitvallen. Hij meent dat hij weer wa' drinkgeld krijgen zal, maar 't zal zijn botten varen.

— *Zijn lui' botten schuren*, den luierik spelen, niet werken.

BOTTER, znw., m. — Bots, doffe slag. (**K.**) Hedde dieën botter gehoord op de' zolder ?

BOTTER, znw., v. — Boter, doch enkel in de sam. *botterham*. (**K.**)

BOTTEREN, w., o. — Stommelen, een dof gerucht maken met ergens tegen te stooten of te slaan of er over te loopen, met zware houten, blokken, enz. te verschuiven of om te werpen, vooral boven iemands hoofd op houten vloeren of zolderingen (**K.**), bij Sch. *boddelen*, *beuddelen* en *bodderen*. Wie is daar op de' zolder aan 't botteren ? Ik heb in de schuur iet hooren botteren, zouwen 'et de katten zijn ? Daar waren vijf timmerlie aan 't kloppen en aan 't hameren : da' botterde daar.

— Al botterende loopen. 'Et pèèrd botterden over de' steenweg. Hij kwam op zijn klonen den trap afgebotterd.

Z. ook **Kabotteren** en **Klabotteren**.

— Afl. *Gebotter*.

BOTTERHAM (uitspr. *bottəram*), znw., m. — Boterham, Fr. *tartine*. (**K.**) Nen botterham snijen. Geeft mij nog 'nen botterham.

BOTTERIK, znw., m. — Botte, onwetende mensch, Fr. *ignorant*. Ge zij' maar 'nen botterik : ge kunt van ze' leven uw les niet.

— Houten gestel, dat dient om eene kar te verhoogen. (**K.**) (Ook in Limb.) Men zet de botterikken vóór en achter op de kar, als men haksel, turf, enz. laadt. De botterikken verschillen van de leesten, die ter zijde op de kar staan.

— Te Heist-op-den-Berg heet men *botterikken* de blinden, de staken met berd bekleed, die op twee rijen tusschen de doelen geplaatst zijn.

BOTUIL, znw., m. — Groote dommerik. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.,) Hedde van oe' lèven zoo 'nen botuil gezien ?

BOTVINK, znw., v. — De gewone vink, Lat. *Fringilla cœlebs*. Sch., D. B., T.

— Fig. Botterik, dommerik. (**A.**) Ge zijt 'en botvink.

BOU, bvw. — Hetzelfde als Boud, stout, koen, onververeerd, Fr. *hardi*. (**N.** der **K.**) Dat is bou gesproken.

Ook *boud*.

BOUT, znw., m. — IJzeren spil in den vorm eener T, die men door eene opening in de vensterluiken en het raam steekt, en aan welker uiteinde eene spleet is, waar eene ijzeren spie of scheer in gestoken wordt om de luiken te sluiten.

Ook **Scheerbout** en **Spiebout**.

— De as van een kruiwagenwiel. T.

— De bout van eenen loodgieter is een gekalkoend ijzer om te soldeeren, Fr. *soudoir*. D. B.

Ook **Soldeerbout.**

— Bij kantwerksters. Kleine klos waar de draden op gewonden zijn, Fr. *fuseau*. D. B.

— Bij timmerl. De bouten van eene ploegschaaf zijn twee houten spillen, die door middel van stekken den leider op min of meer afstand van den schaafblok houden. D. B.

— IJzeren pin van onbepaalde lengte, dienende om verscheidene deelen van een gebint of andere zware timmerwerken aan elkander te verbinden ; ook om ijzerwerk aan houtwerk vast te sluiten.

— De bout van eene scharnier is de spil of priem, die de knoopen of oogen aan elkander verbindt, Fr. *broche de charnière*. D. B.

— Korte pijl die met den kruisboog geschoten wordt, Fr. *trait d'arbalète*, Eng. *bolt*, Hgd. *Bolzen*. D. B. Met bouten schieten. Hij kreeg 'nen bout op ze' veurhoofd.

BOUT, znw., m. — Beer, menschendrek, *gadoue* (**A**.), bij D. B. *bold*, *bolt*, *bouwd*, *bouwt*. Den bout uithalen. Met bout mesten.

BOUTIJZER, znw., o. — Een strijkijzer dat hol is, om er gloeiende ijzeren bouten in te steken, Fr. *carreau*.

BOUW, znw., m. — Gebouw, Fr. *édifice*, *bâtiment*. 'Nen hooge, 'ne sterken bouw. De metsers hebben den bouw bijkans af.

BOUWEN, w., b. — Fr. *bâtir*.

— Spr. *Keulen en Aken zijn nie(t) op éénen dag gebouwd*, men moet geduld hebben aan iets dat tijd vordert.

— *Bouwen en trouwen, procedeeren en studeeren zijn vier dingen die 'ne(n) mensch ruineeren.*

— *Bouwt daar geen huizen op*, betrouw er u niet op.

BOUWEN (uitspr. *bauwən*), znw., m. — Wijd vrouwekleed. (**A**.) Zij héet heure' zijen bouwen meugen aandoen.

— Spr. *Alles van zijnen bouwen schudden*, alles van zijnen rug schudden.

BOUWGERIEF, znw., o., zonder mrv. — Hout dat dienstig is om te bouwen. Op dieë' koopdag is veel bouwgerief verkocht.

BOUWKNECHT, znw., m. — Meesterknecht op eene hoeve. De bouwknecht regelt het akkerwerk en wijst de andere knechten hun werk aan. De bouwknecht snijdt het brood voor aan de tafel.

BOVEN, bw. en vz. — Z. Wrdb.

— *Boven op*, op het bovenste, op het hoogste. D. B. Hij stond boven op den berg. 'Et lijk dreef boven op 'et water.

Zoo ook *boven in* en *boven over*. Ik klom boven in den boom. Hij draagt 'ne' keel (kiel) boven over zijn kleeren.

— *Boven zijn*, overtreffen, Fr. *être supérieur*, *l'emporter*. Ik ben sterker in 't rekenen als gij, maar in 't schrijven zijde mij boven.

— Uitstaan, sprek. van planten (K.), D. B. Het koren is nog nie' boven, hoewel dat 'et al lank gezaaid is.

— *Er boven op zijn*, zich verblijden over den goeden uitslag van iets, Fr. *triompher*. D. B. Hij hee' z'n boerderij mee' 'en groote winst verkocht, nu is hij er boven op. Me warender boven op, as me vernamen da' me gewonnen hadden.

— Welhebbend geworden zijn, na lang zonder fortuin te zijn geweest. Mè' sparen en goed op te passen, is Karel er boven op geraakt.

— In vollen gang zijn, sprek. van een gevecht, eenen twist, eenen oploop, enz. As me der aan kwamen, was 't er boven op mè' vechten.

Ook **Er op zijn** en **Er bovenarms op zijn.**

— *Boven Jan zijn*, wanen dat men boven een ander is. Hij is boven Jan, omdat hij wa' geërfd heet. Ge meent da' ge boven Jan zijt, omdat ge 'en klad Fransch kunt spreken.

— *Boven op*, uitwendig. Hij is kwaad, maar 't is toch maar boven op (hij meent het niet).

— *Daar boven over*, daarenboven, bovendien, Fr. *en outre*. Hij is nie' alleen 'ne luiaard, maar 'nen dronkaard en 'ne verkwister daar boven over.

— *Rijk boven rijk, lui boven lui*, enz., zeer rijk, geweldig lui. Z. SPRAAKKUNST.

— *Boven* vormt talrijke samengestelde werkwoorden, die in de Wrdb. niet voorkomen, zooals : *bovenblijven, bovenbrengen, bovendoen, bovendragen, boveneggen, bovengeraken, bovengaan, bovenhalen, bovenklimmen, bovenkrijgen, bovenkunnen, bovenlaten, bovenliggen, bovenlokken, bovenloopen, bovenmeugen, bovenmoeten, bovenploegen, bovenroepen, bovensleipen, bovensleuren, bovenslibberen, bovenspaaien, bovenstaan, boventrekken, bovenwillen, bovenzetten, bovenzwemmen*, enz. In die samenstellingen beteekent *boven* 1° Naar boven (*bovengaan*, naar boven gaan ; *bovenbrengen*, naar boven brengen ; *bovenkunnen*, naar boven kunnen gaan) ; 2° Op eene bovenkamer (*bovenblijven*, niet naar beneden komen ; *bovenwoonen*, op eene bovenkamer wonen ; *bovenzitten*, hij zit altijd boven) ; 3° Aan de oppervlakte (*bovenhalen*, grond bovenhalen ; *bovenploegen*, onkruid bovenploegen ; *bovenzwemmen*, de visch zwemt boven). Z. ook D. B.

BOVEN, znw., m. — Bovenverdieping, bovenhuis, bovenkamer. D. B. De meid is bezig met den boven te schuren. 'Nen boven verhuren. Op 'nen boven wonen.

BOVENARMS (Kemp. *bovənärrəms, bovəneirrəms*), bw. — Met eene benedenwaartsche beweging van den arm. Bovenarms werpen is met opgeheven arm in eene benedenwaartsche richting werpen. (Ook in Limb.) Bovenarms is het tegenovergestelde van onderarms. Er zijn nonnen of draaitoppen die de kinderen bovenarms en andere, die zij onderarms zetten.

— Fig. Met alle geweld. Ze begosten bovenarms op dieë' jongen te slagen. As ek bij 'em kwam, begost em bovenarms te kijven. 't Was er bovenarms op (het gevecht, de ruzie was in vollen gang). As i zat

thuis komt, dan is 't er bovenarms tegen (zijne vrouw begint dan volop te kijven.)

BOVENIJZER, znw., o. — Bij timmerl. Tweede beitel aan sommige schaven, aan den bovenkant van het schaafijzer verbonden en dicht tegen het snijdende deel aangebracht.

BOVENKAMER, znw., v. — Fig. Hoofd, Fr. *tête*. — *Het zit nie(t) sjust* (*juist*) *in zijn bovenkamer*, hij is niet wel bij zijne zinnen, Fr. *il est toqué*.

— *Het in zijn bovenkamer hebben* of *krijgen*, hooveerdig zijn of worden. Sedert dat hij rijk getrouwd is, héet hij 'et geweldig in zijn bovenkamer gekregen. « Zij *hadden het in hunne bovenkamer* en lieten zich meer voorstaan dan aan boerenmenschen wel past. » (CONSCIENCE, *De Plaag der Dorpen*.)

BOVENKOMEN, w., o., met *zijn*. — Naar boven komen, Fr. *monter*. Zegt tegen de' knecht dat hij bovenkomt.

— Aan de oppervlakte verschijnen. Hij viel in 't water en kwam nog drij keeren boven.

— Uitkomen, uitspruiten. Het graan wil maar nie' bovenkomen.

BOVENLA(D)E, znw., v. — Bij wevers. Het bovenste dwarshout van de lade, met van boven een handvatsel, dat de wever vastgrijpt als hij de lade heen en weer schuift.

BOVENLEEM, znw., m. — Bij steenb. Droge leem (de bovenste laag) die brokkelt als men ze steekt.

BOVENLIGGEN, w., o. — Boven op zijne tegenpartij liggen, de bovenhand hebben in een gevecht of eene worsteling. Jan en Piet waren aan 't vechten: Jan lag boven en Piet onder.

BOVENMEESTER, znw., m. — Hoofdonderwijzer, Fr. *instituteur en chef*. (K.) Den bovenmeester en den ondermeester. 'En school met 'nen bovenmeester en twee ondermeesters.

BOVENMEID, znw., v. en **BOVENMEISEN**, o. — Kamermeid, de meid die belast is met de zorg der kamers en de keuken niet doet, Fr. *chambrière*. D. B., M. (Ook in Brab. en N.-Br. z. Sch.) De bovenmeid is daar vertrokken. In dat huis is 'en keukenmeid en twee bovenmeisens.

BOVENPLAAT, znw., v. — De zware plaat, die dient voor het bovenste deel van de buis eener keukenstoof, Fr. *taque laminée*.

BOVENSTAAN, w., o., — Uitstaan, uit den grond gesproten zijn. D. B. Het koren staat al boven. As er wa' règen viel, de pataten zouwen gauw bovenstaan.

BOVENSTEKEN, w., b. — Geld overhouden. Ik heb verle(d)en jaar toegegeven aan mijn komenschap, maar dees jaar zal ik veul bovensteken. Die menschen steken alle jaren duzend frang boven.

BOVENZUL en **BOVENZULT**, znw., v. — De bovenste zul in eenen koeistal. (K.) De bovenzul en de onderzult. Z. ZUL en ZULT.

BRA, bw. — Z. BRAAF.

BRAAF (zuivere *a*), bvw. — Wijs, deugdzaam, Fr. *sage, vertueux*. (Ook in Brab., z. Sch.) Kinderen, zijt altijd braaf. Jongen, ge hèt vandaag nie' braaf geweest in de school. As ge braaf zijt, krijgde 'ne' prijs. Brave ouwers hebben gemeinlijk brave kinderen. Da' zijn brave mens(ch)en.

— Bw. Zeer, veel, geweldig. Velen spreken *bra* uit. (K.) M. (Ook in Brab., Limb. en Geld., z. Sch.) 't Is braaf koud vandaag. Me zullen ons bra moeten wèren om gedaan te krijgen. Ik heb bra last gehad met dieë' kerel. Hij lachte mij braaf uit.

BRAAI, znw., v. — Kuit van 't been, Fr. *mollet*, bij D. B. *bra*, te Brecht **Kiet**, te Zoersel **Kwak** (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) en Jong.) Dikke braaien hebben.

Kil. Braede, braeye, *sura*.

BRAAI, znw., m. — Z. BRA(D)E.

BRAAIER, znw., m. — Z. BRA(D)ER.

BRAAK. — Tweede hoofdvorm van Breken. (N en N.-O. der K.)

BRAAK, znw., m. — Z. SPÖRRIEBRAAK en ZWARTBRAAK.

BRAAKGROND, znw., m. — Bij landb. Grond, dien men bewerkt, maar een seizoen onbezaaid laat. T., R.

BRAAKLAND, znw., o. — Bij landb. Bouwland dat men bewerkt, maar een seizoen onbezaaid laat, nadat er de zomervruchten af zijn. T., R.

BRAAM, znw., m., niet vr. — Fr. *morfil*. Z. Wrdb.

— Bij smeden. De baard van gegoten, gevijld of gekapt metaal, Fr. *bavure, arête, rebarbe*. Den braam, de bramen afvijlen.

BRABBELDERIJ, znw., v. — Brabbelarij, verwarde zaak. Die kieswet is 'en brabbelderij, daar ge nie' in- of uitkunt.

BRABBELEN, w., o. — Wartaal spreken. Z. Wrdb.

— Harrewarren, haspelen, min of meer twisten over eene zaak, die men niet goed kan uit de voeten krijgen, Eng. *to brabble*. Ze maakten mee' hun tweeën de rekening op, maar ze kwam nie' uit, en ze brabbelden en ze bleven brabbelen.

— Afl. *Brabbelèèr, gebrabbel, brabbelderij*.

BRABBELMER(K)T, znw., v. — Brabbelarij, geharrewar, eene zaak die verwarring en gekibbel teweegbrengt. Da' zal 'en brabbelmert wörren ! Op 't einde van 't spel wist er niemand meer wie er gewonnen of verloren had, en 't wier' 'en echte brabbelmert.

BRABBELREKENING, znw., v. — Verwarde rekening.

BRACHT (in 't N. *Brächt, Braacht*), znw., o. — Brecht, eene gemeente in het arrondissement Antwerpen.

BRA(D)E, BRAAI (uitspr. *braoë, broa*), znw., m. — Eene snede spek of hesp, gelijk men ze pleegt te snijden om ze in de pan te braden (**Z.** en **Z.-O.** der **Z.**), in 't N. **Krip** geheeten. (Ook in 't Hasp. en Limb., z. Sch.) Neemt nog 'nen braai spek. Ik zal algauw eenige bra(d)en spek in de pan leggen.

Z. Kil.

***BRADEEREN**, w., b. — « Verkwisten. » Sch. kent dat w. aan Antwerpen toe.

BRA(D)ER. BRAAIER, znw., m. — Braadstuk, stuk vleesch om te braden. (**K.**) Als 't verken dood is, dragen de boeren 'nen braaier naar den pastoor en den schoolmeester. As ek me' kalf slaag, dan krijgde 'ne' goeien braaier.

***BRAGGELEN**, w., o. — « Morsen, brassen, baggeren, in vochtige dingen met de handen wroeten. Die kwâjongen zit altijd in zijn eten te braggelen. »

Sch. geeft dat w. voor Antw.

BRAK, znw., v. — Oud en bouwvallig huis. Hij woont in 'en brak. Wat 'en brak van 'en huis!

— Houten huisje op de kermissen en jaarmerkten, waar men wilde beesten laat zien, spelen vertoont, enz. Er staan veel brakken op de kermis.

BRAK, znw., m. — Pekel, voork. in de verg. *zoo zout als brak*. De pap is nie' etelijk : ze is zoo zout as brak.

BRAK, znw., m. — Rakker, wilde jongen, straatlooper, bij D. B. *brakke*, v. Dat is 'nen brak van 'ne' jongen! Ik zou nie' gèren zoo 'nen brak in mijn huis hebben.

BRAK, in 't Z. der K. **BREK**, znw., m. en v. — Boschmier, soort van groote bruine mier. (**K.**) Dat insect, wiens beet zeer pijnlijk is, bouwt zijne nesten in heiden, bosschen en houtkanten met stukjes hout en wortelvezels.

— Spotnaam op de inwoners van Beersel. 'Nen brek van Beersel. De Beersels(ch)e brekken.

— *Brekken* zijn bij Sch. groote *zwarte* mieren..

BRAKEI(E)REN, BREKEI(E)REN, znw., o., mrv. — Eieren van de brakken. De brakkevangers verdienen veel geld met het verzamelen van brakeieren. De brakeieren dienen tot voedsel aan de nachtegalen.

BRAKEN, w., o., met *hebben* en *zijn*. — Breken, geweld doen om los te breken. (**K.**) De vogel zal zoolank aan zijn kevie braken, dat hij er uit is. Den hond is uit ze' kot gebraakt. Daar was 'ne schelm aan de deur aan 't braken. Den dief is uit 't kot gebraakt.

BRAKEN, w., b. — Bij landb. *Land braken*, land bewerken, maar een seizoen onbezaaid laten. D. B., T., R. Men braakt eenen akker, als men hem omploegt, nadat de zomervruchten er af zijn, zonder hem te bezaaien of te beplanten.

— O. Braakliggen, Fr. *être en jachère, se reposer.* D. B., T., R. Da' land is met droog weer omgeploegd, nu kan 'et braken.

BRAKKEN, w., o., met *hebben* en *zijn*. — Door dik en dun loopen, overal rondloopen. Langs de straat brakken. Deur velden en boss(ch)en brakken. De jongens brakken overal deur om vogelnesten te zuken. Zijde nog nie' muug van zoo den heelen tijd deur de boss(ch)en te brakken?

— Gep. w. *Loopen en brakken, rakken en brakken.* Z. RAKKEN. Loopen en brakken is al dat hij doet. Zou het nie' schooner zijn da' ge oewe' jongen naar de school zondt, in plaats van 'em den heelen dag langs de straat te laten loopen en brakken?

— In West-Friesl. wordt *brakken* gezeid van het steeds op de straat verkeeren van kinderen. (*Onze Volkstaal*, II, 175.)

BRAKKENEST, BREKKENEST, znw., m. — Nest brakken. (**K.**) Gaat daar nie' zitten, want er sta' 'nen brakkenest.

BRAKKEVANGER, BREKKEVANGER, znw., m. — Een man die brakken vangt om de eieren te verkoopen. (**K.**)

BRAKZOUT, bvw. — Zoo zout als brak. Het eten is brakzout. Da' spek is brakzout.

BRAND, znw., m. — Ontsteking, vurigheid, Fr. *inflammation*, Sch., D. B. Brand in ze' gezicht krijgen. Ik heb me' lijf vol brand staan. 'En wond less(ch)en om er den brand uit te hou(d)en.

— Eene ziekte, die het graan en het vlas aanrandt. (**K.**) Den brand is in de terf.

— *In den brand* of *in brand laten*, in den steek laten. D. B. Den dief ging loopen en liet zijnen buut in den brand. De lörders, achtervolgd deur de kommiezen, lieten hun smokkelwaar in den brand. « Indien ik alles *in den brand liet* en dezen avond nog met het geld ter poort uittrok. » (CONSCIENCE. *Simon Turchi.* 55.)

— Brandstoffen, Fr. *chauffage, combustibles.* D. B. Ik moet 'et vier aansteken, en 'k heb nog geenen brand. Haalt is wa' brand veur de stoof. Brand opdoen tegen de' winter.

BRANDBRIEF, znw., m. — Verlofschrift door de overheid onderteekend en gegeven aan lieden die door eenen brand alles verloren hebben, om bij bijzondere personen eenigen onderstand te vragen. Daar is er hier eenen aan de deur mè' 'nen brandbrief.

— In de Wrdb. heeft het den zin van *lettre d'incendiaire, menace d'incendier*, in welke opvatting het hier ook gebruikt wordt.

— Bij D. B. beteekent het Brief waarin spoedige hulp gevraagd wordt, Fr. *lettre pressante.*

BRANDEN, w., b. en o. — Fr. *brûler.*

— Verg. *Branden gelijk 'en hel*, hevig branden.

— *Loopen alsof het brandde*, zeer haastig en gejaagd loopen.

— *Het brandt er niet*, het vereischt geenen spoed. D. B., R., Sch. Ik gaan seffens mee, zij zoo ongeduldig nie' : het brandt er nie'. *Brandt*

het er ? waarom zijt gij zoo gejaagd ? Men vraagt ook : *Moette gaan blusschen ?* of *Moette gaan hooien ?*

BRANDER, znw., m. — Brandend hout, brandstok, Fr. *tison.* 'Nen brander uit den hèèrd nemen. Den oven mè' 'nen brander aansteken.

BRANDIG, bvw. — Brand of ontsteking veroorzakende. D. B. Verkensvlees(ch) is brandig.

— Brand hebbende in 't lijf, die zich veropenbaart onder den vorm van puistjes en huiduitslag. Sommige mens(ch)en zijn brandig van aard.

BRANDIJZER, znw., o. — IJzer waarop het brandhout rust in den heerd, Fr. *chenêt.*

BRANDKOREN, znw., o. — Moederkoren, zwarte korrels die men in de rogge aantreft.

BRANDPIKKEL, znw., m. — Puistje, door brand of ontsteking veroorzaakt. (**K.**) Hij hée' ze' gezicht vol brandpikkels staan.

BRANDPUIST, znw., m. — Vurige puist, door brand of ontsteking veroorzaakt. D. B. Gij hèt 'en brandpuistjen op oe' veurhoofd.

BRANNEN, w., b. en o. — Branden, Fr. *brûler*, Hgd. *brennen.* (**Z.** der **K.**) Het vuur wilt nie' brannen. Ga van de stoof, ge zult u brannen.

BRAS, znw., m. — *Van iemand* of *van iet den bras geven,* er den brui van geven, het zich niet aantrekken, Fr. *s'en moquer.* Hij geeft den bras van te werken. Ik zou veur zij' plezier 'en uur moeten wachten, ik geef wel den bras van hem.

Z. ook **Bliksem, Duvel, Tut** en **Zjèèr.**

BRAS, znw., m. — Onreine, onsmakelijke spijs. (**K.**) T., Kl.-Br. Ik derf daar nie' van eten, ik ben vies aan zoo 'nen bras.

BRASKUIP, znw., v. — Kuip waarin het nat voeder voor de koeien ondereengemengd wordt. (**K.**)

BRASSEN, w., o. — Met de handen het nat voeder voor de koeien ondereenmengen. (**K.**)

— In het water plonsen en plassen. Dieë jongen zit altijd in den eemer water te brassen. Kinderen brassen gèren in 't nat.

— Eten bereiden. (**K.**) T., Kl.-Br. In zoo'n huishouwen valt den heelen dag te koken en te brassen.

— Het eten onzindelijk behandelen, er met zijne handen in zitten, het op de tafel of zijne kleederen storten, enz. (**K.**) T., Kl.-Br. Ziet dieë jongen eens brassen mè' zijn pap.

— *Sch. geeft er nog den zin aan van « hard werken » en kent die beteekenis toe aan het N. der prov. Antwerpen.

Kil. Brassen, *miscere.*

BRAWIER (klemt. op *wier*), znw., m. — Soort van grooten roofvogel, in de Wrdb. Wouw en Kiekendief geheeten, Fr. *milan*, Lat. *Fulco milvus*. D. B., Sch.

Ook **Hinnenbrawier** en **Hinneklamper**.

BRAZÈEREN, w., b. — Bij smeden en kopersl. Twee stukken ijzer of koper door middel van borax en koper in het vuur aaneensoldeeren, Fr. *braser*.

BREE (zachte *e*). Twee hoofdvorm van Breien, Fr. *tricoter*.

BREED, bvw. — Fr. *large*.

— Spr. *Het breed hebben*, welhebbende zijn, Fr. *être dans l'aisance*. Die mens(ch)en hebben het altijd zoo breed niet gehad. « De ouders van Jan Staers *hadden het* tamelijk *breed*. » (CONSCIENCE, *De Plaag der Dorpen*.)

BREEDDE, znw., v. — Breedte, Fr. *largeur*. Kil.

BREEKEN, w., b. en o. — Z. BROOKEN.

BREEKERTEN, znw., v., mrv. — Erwten die men met schelp en al eet.

Ook **Blieserten** en **Sluimerten**.

BREEKIJS, znw., o. — IJs dat breekt, als men er op gaat. Z. KRAAKIJS.

BRÈÈM, znw., v. — Traliehekken, hekken met ijzeren spijlen, Fr. *grille, porte grillée, grillage en fer*. (Lier.) (Ook in Brab., z. Sch.) 'En ijzere' breem.

BRÈÈMBEES, BREMBEES, znw., v. — Braambezie, Fr. *mûre de ronce, mûre sauvage*. (K.)

BRÈÈMBOS, BREMBOS, znw., m. — Braamstruik. (K.)

BRÈÈMDOREN, BREMDOREN, znw., m. — Braam, braamdoren, Fr. *ronce*, (K.)

BRÈÈMHOĔCHT, BREMHOĔCHT, znw., m. — Braamstruik. (Z. der K.)

BRÈÈMHÖ(R)ST, BREMHÖ(R)ST, znw., m. — Braamstruik. (Z. der K.)

BREI, znw., v. — Bij landb. Aantal schooven die men op den dorschvloer uitbreidt om te dorschen. (K.) As dees brei afgedörs(ch)en is, schee(d)en wij er uit. 'En nief' brei aanleggen.

Ook **Aanleg**.

— *In de brei hooien*, het hooi dun uiteenspreiden om het te laten drogen. (K.)

— Fig. Te laat komen, niet in tijds met zijn werk gedaan hebben. (K.) Ge zult deze' keer in de brei hooien, jongen!

— Spr. *De brei te breed aanleggen*, meer uitgaven doen dan zijne inkomsten gedoogen. (K.)

— *Vlas op de brei leggen*, gereet vlas uiteenspreiden en te ogen leggen. (K.)

BREI, znw., m. — Breiwerk, breikous, Fr. *tricot*. 'Nen brei opzetten. Is oewen brei al af? Ik ben nog altijd aan dezelfden brei.

Ook **Breier.**

BREI(D)EN, w. b. — Bestrijken, besmeren, uitsmeren, uiteenstrijken, bij D. B. *breeden*. (Ook in Brab., z. Sch.) 'Nen boterham breien. Boter op 't brood breien. 'En snee brood mè' vet breien.

— O. Gebreid worden. Harde boter breidt moeilijk. Spekvet breidt gemakkelijk.

BREIER, znw., m. — Z. BREI 2°. Ik weet nie' waar ek mijnen breier gelaten heb.

BREIIJZER, znw., o. -- Breinaald in ijzer of staal. (K.)

BREIPRIEM, znw., m. — Breinaald, breipen, Fr. *aiguille à tricoter*. Er zijn stalen, beenen en houten breipriemen.

BREK, BREKEIEREN, BREKKENEST, enz. — Z. BRAK, BRAKEIEREN, BRAKKENEST, enz.

BREKEN, w., b. en o. — Fr. *casser*. Z. Wrdb.

— Verg. *Breken gelijk glas, gelijk 'ne solferstek, gelijk e steksken.*

— Iets met eenig vocht zoodanig vermengen, dat het er zich volkomen mee verbindt, Fr. *détremper*. D. B., Sch. Bloëm breken in melk. De dooiers van eieren breken in bier. Solferbloem breëkt nie' in water. Verf in olie breken.

— Bij landb. Met de tanden vermalen, sprek. van peerden. Da' pèèrd brekt z'n haver goed.

— *Het land, de(n) grond breken*, de kluiten of den harden grond met egge, schup, riek, enz. klein en gelijk maken, in Vl. *braken*. (K.) Dieë grond moet gebroken wörren.

— *Molsheuvels breken*, de molshoopen over de weide uitspreiden. T., R.

— *Mest breken*, mest uiteenspreiden op den akker om het onder te ploegen. (K.) Sch., T., R.

— Bij timmerl. *De(n) kant breken*, den scherpen kant van eenen muur of een stuk hout afsnijden, Fr. *délarder*.

— *Den hals breken*, bederven, schenden. (K.), T., R. Dieë leelijke jongen héét al die boomkens den hals gebroken. Ge meugt de kinderen geen schoon speelgoed koopen, want ze breken 'et toch den hals.

— Veranderen, sprek. van de stem, Fr. *muer*. Mijn stem is al twee keeren gebroken.

— *Gebroken zijn*, z. GEBROKEN.

BREM, znw., m. en niet v. — Fr. *genêt*.

BREMBEES, BREMDOREN, z. BRÈÈMBEES, BRÈÈMDOREN.

BREMBESSEM, znw., m. — Bezem van bremtwijgen gemaakt. T., R.

BREMBOS, znw., m. — Bremstruik, Fr. *genêt*.

— Z. BRÈÈMBOS.

BREMHÖRST, BREMHOĔCHT, znw., m. — Bremstruik, brembos. (**Z.** der **K.**)

— Z. BRÈÈMHÖRST.

BREMSCHĀR, BREMSCHÈÈR, znw., v. — Een vogel, in de Wrdb. Wachtelkoning, Fr. *rale de genêts*, *rale de terre* en in de wetenschap *Rallus crex* geheeten. (**K.**) R. (Ook in Brab. en Kl.-Br., z. Sch.)

BRENGEN, w., b. — Z. Wrdb.

— Spr. *Ja, morgen brengen!* Ik lach u wel wat uit. M. Ge zult daar is seffens naartoe gaan. Ja! morgen brengen!

BRES, znw., v. — Een groot stuk dat ergens afgebroken wordt of afvalt, Fr. *masse*. D. B. (Ook in Vl., z. Sch.) Daar valt 'en groote bres sneeuw van 't dak.

— Bij steenb. Een deel aarde dat afzakt en in den put terecht komt.

— Hoop, groote menigte. Daar kwam 'en bres volk uit 'et huis gebörteld. Er staat 'en groote bres kinderen veur de deur. De bèdelèèrs liepen mee' heelder bressen over de straat.

Ook **Prest** in de laatste bet.

***BRETS**, znw., (geslacht?). — Beteekent in de Kemp., volgens Sch., « een stuk afgestoken zode.

BREUGEL, znw., m. — *'Ne viezen breugel*, een vieze kerel, een drollige kwant, een kluchtige snaak. (**A.**)

— Van Jan-Baptist Breughel, bijgenaamd *Fluweelen Breughel*, een Antwerpsch schilder (1672-1720), die zich onderscheidde door zijne kluchtige schilderijen.

BREUK, znw., v. is ook m. in de Kemp. in de beteekenis van Darm- of Liesbreuk, Fr. *hernie*.

BREUK, znw., v. — Bij smeden. Eene plek in gesmeed ijzer, waar eene berst in is, Fr. *bris*, *brisure*, *fracture*.

BREUK, znw., v. — Een sieraad, bestaande uit eene ketting met zilveren schilden of platen, dat de koning eener gilde om den hals, op de borst draagt bij plechtige gelegenheden, bij R. *brook*, T. (Ook in Kl.-Br., z. Sch.) De keuning van de St-Sebastiaansgild had z'n breuk aanhangen. Die guld bezit 'en breuk uit de 16e eeuw.

Kil. Broke, breucke, *ornamentum colle*, etc.

BREUZELEN, w., o., met *zijn*. — In brijzels, in brokkels vallen, kruimelen, Fr. *s'émietter*, Hgd. *bröseln*. (**Z.-O.** der **K.**) Droog brood breuzelt.

— B. Brokkelen, in kleine stukjes, in kruimels verbrijzelen. (**Z.-O.** der **K.**) T., R. Kind, ge meugt uwen boterham zoo nie' breuzelen. Breuzelt wa' brood veur de kiekens.

Kil. Broselen, breuselen, *in minimas micas frangere.*

— Afl. *Gebreuzel, breuzelèèr.*

BREUZELING, znw., m. — Brijzel, kruimel, Fr. *miette.* (**Z.-O.** der **K.**), T., R., bij D. B. *brijzeling.* Breuzelingen van brood.

BREVIER, znw., m. en niet o. — Getijboek, Fr. *bréviaire.*

BRIEF, znw., m. — Z. Wrdb.

— *Een brief spellen,* een blad papier, waar spelden op steken, zooals men dit in de winkels verkoopt. Ik heb 'nen brief spellen gekocht.

— Bewijs door den dokter afgeleverd om in 't gasthuis aangenomen te worden. Ik heb 'nen brief veur 't gasthuis gehaald.

BRIES(CH)EN, w., o. — Z. Wrdb.

— Verg. *Bries(ch)en gelijk 'ne leeuw.*

BRIEVENHOOS (zachte *o*), znw., v. — Brievenomslag, Fr. *enveloppe.* (**K.**)

BRIEVEZAKSKEN, znw., o. — Brievenomslag, brievenhoos, Fr. *enveloppe.* (**K.**)

BRIEZEN, w., o. — Z. BRISS(CH)EN.

BRIJ, znw., m. en niet v. — Z. Wrdb. J.

BRIK, znw., m. — Mager, versleten peerd, Fr. *mazette* (**N.** der **K.**), in de Wrdb. *bink* en bij T. *bik* geheeten. Wa' veur 'nen brik héet hij nu weer gekocht?

Z. ook **Djek**, **Hecht** en **Tjekker**.

BRILLEHOOS (zachte *o*), znw., v. — Een doosje of koker om er eenen bril in te bewaren, Fr. *étui à lunettes.* (**K.**)

BRILLEKAS, znw., v. — Brillekoker, brillehuisje, Fr. *étui à lunettes.*

BRILLEN, w., b. — Bedriegèn, foppen. Ze zullen mij nie' brillen! Past maar op, da' ge oe nie' laat brillen van dieë' schelm.

— O. Schertsend voor Naar 't gemak gaan, zijn gevoeg gaan doen. (Ook in Brab., z. Sch.)

— * « Verwonderd staan te zien. Hij zal brillen, als hij dien brief zal lezen. Hij brilde als ik dat zegde. »

In deze opvatting geeft Sch. het w. voor de **Kemp.**

BRILLEN ook **BILLEN**, w., o. — Met een muntstuk of zoo iets naar eene schreef werpen. (**A.**) Naar 't schreefke brillen.

BRIOOL (klemt. op *ool*, zachte *o*), znw., v. — Soort van kale, ongewolde perzik, de vrucht van den *Amygdalus persica lævis.* (**K.**)

BRIS, BRIS(CH), znw., v. — Een vrouwmensch dat gestadig op den loop is. (**K.**) Da' meisken is 'en eerste bris, ze brist overal hennen.

BRISS(CH)EN, BRISSEN, BRIZZEN en **BRIEZEN**, w., o., met *hebben* en *zijn*. — Loopen, met eenen bijzin van drift en onstuimigheid, bij D. B. *berschen*, *bresschen*, bij M. *birzen*. (**K**.) Overal deur brissen. Die jongens hebben vandaag wa' gedaan van brizzen. Deur sneeuw en règen briezen. Waar zijde nu weer naartoe gebrisd?

— Wordt ook gezeid van loopzieke jongedochters (**K**.) Da' meisken brris(ch)t overal naartoe. Ze zou naar alle jaarmerten en kermissen willen brissen.

— Wordt alsnog gezeid van eenen top of draaitol, wanneer hij, uitgedraaid zijnde, ver van zijn eerste plaats rolt. (**K**.) Ziet dieën top eens brizzen! Waar mag mijn non gebris(ch)t zijn?

— Gep. w. *Loopen en briss(ch)en*, *loopen en briezen*. Ze hebben heel de' nacht geloopen en gebris(ch)t. De kinderen loopen en briezen over de straat.

— Afl. *Gebris(ch)*, *briss(ch)er*.

BROCHT, BROĔCHT. Tweede hoofdvorm van Brengen.

BROD, znw., v. Verbrodde, mislukte zaak, bij D. B. *brodde*. (**K**.) Ik meinde dat de zaak goe' zou afgeloopen zijn, maar 't is weeral 'en brod geweest. Ik vrees dat 'et 'en brod zal zijn. Ik heb werkvolk gekregen om pataten uit te doen, maar as 't pas op 't veld is, zal 't beginnen te règenen, en dan is 't alweer 'en brod.

BRODDEN, w., o. — Knoeien, broddelen, Fr. *bousiller*. Z. Wrdb.

— Met de bepaalde beteekenis van Slecht breien, b. v. met steken te laten vallen en voort te breien zonder die op te rapen of met de rechtsche steken over de averechtsche te breien. Laat mij oewen brei is zien, ge hèt gebrod. As ge die kous voortbreit, moette zien da' ge nie' meer en brodt.

BROĔBEL, znw., m. — Borrel, waterbel, blaas op eene vloeistof die kookt, gist of beroerd wordt, Fr. *bouillon*, *bulle d'eau*, bij D. B. *brobbel*, *brubbel*. (Ook in Brab. en Kl.-Br., z. Sch., T. en R.) Kokend water werpt broëbels op. As ge mè' 'ne' stok in 't slijk van 'en gracht moort, dan komen er broëbels aan de oppervlakte van 't water. Mè' speeksel broëbels maken op de lippen.

— Er is een groot verschil tusschen eenen *broĕbel* (brobbel) en eenen *boĕbel* (bobbel), want *broĕbel* is een blaasje van water of van een ander vocht, en *boĕbel* eene vaste hobbeligheid, een knobbel. Zie D. B.

BROĔBEL, znw., v. — Dikke vrouw of dik kind van het vrouwelijk geslacht. 'En dikke broëbel. 'En broëbel van e kind.

BROĔBELACHTIG, bvw. — Bedekt met broëbels, met waterblazen. Broëbelachtig schuim.

— Dik, opgezwollen van gelaat. 'En broëbelachtig gezicht.

BROĔBELEN, w., o., — Opborrelen, brobbels, waterblazen opwerpen, Fr. *bouillonner*, bij D. B. *brobbelen*, *brubbelen*. (Ook in Brab. en Kl.-Br., z. Sch., T. en R.) Kokend water broëbelt. 'Et schuim broëbelden uit zijne' mond. Ziegt water is broëbelen!

— In de Wrd. staat daarvoor *bobbelen*, doch *boëbelen* beteekent bij ons iets anders. Z. ald.

— Afl. *Gebroëbel.*

BROEDBIE, znw., v. — Bij biemans. Mannelijke honingbie, Fr. *abeille mâle, faux-bourdon.* D. B.

Ook **Ater**, **Mèrel** en **Nèèr**.

BROEDEL, znw., m. — Soort van struif of dikken koek met krenten en rozijnen. Broedels bakken. Men neemt een ijzeren pot met wat vet in, dat men laat koken. Daarin wordt eene hoeveelheid goed beslagen bloem gedaan, die de onderkorst van den broedel zal vormen; daarop legt men eene laag krenten en rozijnen; daar boven op weer eene laag van 't beslag; dan weer krenten en rozijnen, en eindelijk de leste laag beslag voor de bovenkorst. Wanneer de onderkorst goed bruin is, draait men den broedel 't onderste boven om de bovenkorst insgelijks in 't vet te laten bakken. Het beslag wordt gemaakt van bloem, melk, water, een paar eieren, een weinig gist en wat peper en zout. De broedel wordt bij 't opdienen in stukken gesneden gelijk eene taart.

BROEDER, znw., m. — Fr. *frère.*

— Wegens het verschil tusschen *broeder* en *bruur*, z. BRUUR.

BROEDERSCHAP, znw., o. en niet v. — Fr. *confrérie religieuse.* Het broederschap van den H. Rozenkrans. Hij is in 't broederschap van O. L. Vrouw.

BROËK, znw., v. — Broek, Fr. *culotte, pantalon.*

— Fig. Achterste, Fr. *derrière.* Iemand onder de broëk schuppen. 'Ne' stamp tegen zijn broëk krijgen.

— *In de broëk zijn, in de broëk gaan,* eene broek beginnen te dragen, eene broek aandoen, sprek. van kleine jongens, die tot dan toe een kleed en rokken droegen. Ons Fransken is van gisteren in de broëk. Te naaste week gaat ons Janneken in de broëk. Als kleine jongens voor den eersten keer in de broek zijn, laten zij zich zien aan hunne bloedverwanten, die dan de zakken van eenen snoeppenning voorzien.

— *Eene van de eerste broëk,* een aankomende jongeling, een jongen, nauwelijks de kinderschoenen ontwassen. De mannen van de eerste broëk hebben dikwijls 'et meeste praat. In die herberg zaten er eenige van de eerste broëk te drinken en te smooren.

— Spr. *Aan iet* of *iemand zijn broëk vègen,* er zich niet aan gelegen laten, Fr. *s'en moquer, se ficher de.* D. B., R. Hij mag zeggen wat hij wilt, ik vèèg er mijn broëk aan.

— *Iemand wat aan zijn broëk zetten,* hem schuld aanzetten. Hij hee' mij tien frang aan mijn broek gezet.

— *'Ne(n) schup onder zijn broëk krijgen,* ergens weggezonden worden, wegens slecht gedrag, luiheid, enz. Dieë werkman hèè' bij dieën boer 'ne' schup onder zijn broëk gekregen, omdat hij lange vingeren had.

— *Iemand 'ne(n) schup onder zijn broĕk geven*, hem wegjagen, doorzenden.

— *Geene(n) schup* of *geene(n) stamp onder zijn broĕk weerd zijn*, niet verdienen dat men zich aan iemand gelegen laat. Wa' maaktegij oe kwaad in dieë' kèrel ! Hij is nog geene' schup onder zijn broĕk wèèrd !

— *Iemand zijn broĕksken wass(ch)en*, hem duchtig bekijven ofstraffen.

— *Iet uit zijn broĕk slagen*, dwazen praat of ontuchtige redenen uitkramen. R. Hij héet daar weer wat uit zijn broek geslagen.

— *Tegen uw broĕk (gescheten)*, het zal niet waar heeten, het zal mis zijn. R. Hij meent dat hij naar de kermis zal meugen gaan, maar 't zal tegen zijn broĕk zijn. Krijg ik dieën appel ? Tegen oe' broĕk gescheten !

— *'t Zal zijn broĕk varen*, 't zal hem vreemd, ongemakkelijk voorkomen. R. Vroeger haddegij e gemakkelijk lèven, maar nu moette alle dagen hard werken : da' moet oe' broĕk nie' weinig varen ! 't Zal zijn broĕk varen, dat hij nu 's Zondags nie' meer mag uitgaan.

— Het zal verkeerd uitvallen. T. Ge meint da' ge vandaag weer heel den dag op de straat zult rondloopen, maar 't zal oe' broĕk varen, manneken : er valt hier te werken.

— *Iet aan zijn broĕk houden*, buiten zijne verwachting eenen koop waar men op geboden had, houden. Hij docht verdieren te trekken. van dat huis, maar hij heget (heeft het) aan zijn broĕk gehouwen.

— *Aan iemand* of *aan iet zijn broek scheuren*, er veel bij verliezen. D. B., R. Geeft dieë vent gee(n) krediet, want ge zult er oe' broĕk aan scheuren. Hij hée' ze' geld in die onderneming gesteken, maar hij héet er leelijk zijn broĕk aan gescheurd.

— *Zijn broek afdoen*, zijn gevoeg doen. T., R.

— *Iemand van 'tzelfde laken 'en broĕk geven* en *van 'tzelfde laken 'en broĕk krijgen*, iemand op dezelfde wijze als een ander straffen ; op dezelfde wijze gestraft worden als een andere. Ge hèt gezien hoeda' 'k dieën deugeniet behandeld heb ; ewel, ge zult van 'tzelfde laken 'en broĕk krijgen, ik zal u van 'tzelfde laken 'en broĕk geven. Hij héet daar van 'tzelfste laken 'en broĕk gehad.

— *Waar broĕken zijn, moeten rokken zwijgen*, waar mannen zijn, moeten vrouwen zwijgen.

— *Waar broĕken zijn, moeten de rokken niet betalen*, in een gezelschap van mannen en vrouwen betalen de mannen alleen het gelag.

— *Naar zijn broĕk krijgen*, streng bekeven worden. Hij kreeg wa' naar zijn broĕk, omdat hij zoo laat thuis kwam.

— De broek van eenen kabeljauw, pladijs, enz. is de beurs met het zaad er in. (**A.**)

— Men heet *broek* van eenen boom de schors, die men van den grond tot op eene zekere hoogte afdoet, eer men den boom velt. (**K.**)

— Bij voerl. Lederen lap, dien een ingespannen peerd achter op de billen draagt.

BROĔK, znw., o. — Broek, moerassig land, Fr. *marais*, *marécage*. Z. Wrdb.

— Komt voor als uitgang in talrijke plaatsnamen : Achterbroek (onder Calmpthout), Overbroek (onder Brecht), enz.

BROĔKEN, w., b. — Bij boomvelders. *Eenen boom broĕken* is de onderste schors tot op eene zekere hoogte afdoen, eer men hem velt. (**K.**)

— *O. « Zijn gevoeg doen. » Sch. geeft dit w. voor de Kemp.

BROĔKMAKER, znw., m. — Kleermaker, die wel broeken, maar geene frakken kan maken. (**A.**)

BROĔKLEI, znw., v. — Beek, die Arendonk bespoelt.

BROĔKS(CH), bvw. — Van of behoorende tot eene broek. (**K.**) Broĕksche buil (broekzak). Broĕksche pijpen (broekpijpen).

BROEK-STA-VAST, znw., v. — Over 't lijfje springen, een zeker kinderspel, in 't Fr. *saut du mouton.* (**A.**) Broĕk-sta-vast spelen.

BROĔKVÈÈR, znw., v. — Stalen veer, waarmede de wielrijders hunne broekpijpen van onder bij elkander houden.

BROĔM, BROM, znw., m. — Schuim, Fr. *écume.* (**K.**) Den broĕm van de soep afscheppen.

Kil. Broem, broemsel, *spuma.*

BROĔM, BROM, znw., v. — Bekaamsel, laag schimmel op bier, wijn, enz. (**Z.** der **K.**) 'Et bier deugt nie' meer, er leet 'en broĕm op.

BROĔMEN, BROMMEN, w., b. en o. — Schuimen, Fr. *écumer.* (**K.**) De soep broemen. Het water bromt.

Kil. Broemen, *despumare.*

BROĔMSEL, BROMSEL, znw., o. — Z. BROĔM.

BROES, znw., m. — Bruis, dik schuim, Fr. *écume.* M. As vlees(ch)soĕp 'nen tijd gekoŏkt hèet, dan komt er broes op. Bezezap koken en den broes er af scheppen. Den broes stond op zijn lippen. Op sommige stilstaande waters leet er 'ne vuilen broes.

— Bij brouwers. Eerste gisting of onrein schuim van verschgetond bier.

BROEZELEN, w., o. — Freq. van Broezen. Met speeksel blaaskens vormen op de lippen. Broezelt zoo nie'. Klein'kinderen broezelen.

— Bij T. is *broezelen* zeeveren.

— Afl. *Gebroezel, broezelèèr.*

BROEZELTJE(N, znw., o. — Soort van deegballetje in eene daartoe bestemde pan gebakken. Broezeltjes bakken.

Vrglk. Hfft. i. v. *brozertjes.*

BROEZEN, w., o. — Bruisen, schuimen, broes opwerpen, Fr. *écumer.* 'Et water begint te broezen.

BROK, znw., v. en niet m. — Fr. *morceau.* D. B., T., J.

— Fig. Merkelijke som. Hij hèet daar 'en goei brok getrokken. Ik zal 'en heel brok meugen betalen.

— Gep. w. *Stukken en brokken*, z. STUK.

BROK, znw., o. — Z. BEROK.

BROKBUSSEL, znw., v. — Eene vrouw of een meisje, dat veel te dik aangekleed is of wier rokken veel te hoog hangen, zoodat zij eenigszins op een pak of eene bussel gelijkt. 'En brokbussel van e wijf. Ze is gekleed gelijk 'en brokbussel.

— Vet en zwaar kind! En brokbussel van e kind.

BROKKEL, znw., o. — Brokkeling, kleine brok. Brokkels van brood. De tafel lag vol brokkels.

BROKKELACHTIG, bvw. — Brokkelig. Brokkelachtig brood. Brokkelachtige steen. Oud brood is altijd min of meer brokkelachtig.

— Genegen om te brokkelen, sprekende van het weder. (K.) Z. BROKKELEN. Het weer is vandaag maar brokkelachtig. De locht ziet er zoo brokkelachtig uit, 't zou wel kunnen règenen.

BROKKELEN, w., o. — Wordt gezeid van ongestadig weder, wanneer het nu eens regent, dan weer opklaart, om eenige stonden nadien weer te buien. (K.) Het hee' vandaag den heelen dag gebrokkeld. In Mèèrt en April brokkel' 'et weer dikwijls.

BROKKELING, znw., v., zonder mrv. — Afgebroken stukjes, brokkelingen. D. B. Brokkeling van brood. Brokkeling van steen in 'en straat vuren (voeren) om ze op te hoogen.

BROKKELINGEN, znw., m., mrv. — Afgebroken stukjes, brokkels, kleine brokjes. D. B. Brokkelingen van steenen. Brokkelingen zijn grooter als kruimels. As Onze Lieven Heer vijf duzend mens(ch)en had gespijsd mè' vijf broo(.i)en en twee vis(ch)kens, schoten er nog twaalf körven brokkelingen over. De brokkelingen van de tafel doen.

BROKKEN, w., b. - Fig. Betalen, leggen, Fr. *cracher au bassin*. (K.) Gij zult meugen brokken, manneken.

— *Niks in de soèp* of *in de pap te brokken hebben*, zeer arm zijn, in de Wrdb. *niets in de melk te brokken hebben*, Fr. *n'avoir ni pain ni pâte*.

BROM, znw., v. — *'En brom aanhebben*, dronken zijn. (K.) Jan had gisteren weer 'en felle brom aan.

— *'En brommeken ophebben* is te Antw. Halfdronken zijn.

Bij D. J. bet. *brom* slemperij.

BROM, **BROMMEN**, **BROMSEL**, z. BROEM, BROEMEN, BROEMSEL.

BROOD, znw., o., vrklw. *brooken*. — Fr. *pain*.

— Wordt, in een groot deel der Kempen, vooral in 't Z. en Z.-O. uitsluitend gebezigd om *roggebrood*, Fr. *pain de seigle* aan te duiden, terwijl het tarwebrood er *mik* heet. (Ook in N.-Br., z. Hfft.) De boeren eten brood, maar de börgers eten mik. Wij hebben brood en mik gebakken.

— *Gesteken brood*, brood dat gebakken is van tarwebloem, met emeel vermengd. (K.)

— *Grof brood*, brood uit een mengsel van tarwe en rogge gebakken, Fr. *pain bis*.

— *Wit brood*, tarwebrood, brood van tarwebloem gebakken, Fr. *pain blanc*.

— *Zwart brood*, roggebrood, brood van roggemeel, Fr. *pain de seigle*.

Z. ook KRAMICH, KRAMIK, MIK, WITTENBROOD en RUGGENBROOD.

— *Derf brood*, z. DERF.

— *Gewend brood*, z. GEWEND.

— *Het brood is af* wordt gezeid van brood, waarvan de bovenkorst lost van de kruim, wanneer men het aansnijdt.

— Verg. *Brood gelijk 'ne slijpsteen*, zeer hard roggebrood.

— Spr. *Geëten brood*, op voorhand vergolden werk. T., R. 't Is geëten brood, zegt men b. v. van iemand die werkt om zijne schuld te betalen.

— *Zuur brood eten*, veel uitstaan, veel ongenoegen lijden. T., R. Ge zult van oe' leven nog zuur brood eten. Ik heb daar zuur brood genoeg geëten.

— *Gesne(d)en brood*, gemakkelijke, licht uitvoerbare zaak. Dat is gesne(d)en brood veur u.

— *Zijn brood is gebakken*, zijn fortuin is gemaakt. As hij met da' meisken trouwt, dan is zijn brood gebakken.

— *Zijn brood gaan vragen*, aan de deuren bedelen. T., R. As ge oe' geld zoo blijft verkwisten, zalder nog 'nen tijd komen da' ge oe' brood zult moeten gaan vragen.

— *Geen brood te eten hebben*, zeer arm zijn. Da' ga' gekleed gelijk 'en prinses, en 't héet thuis geen brood te eten.

— *Het eet geen brood*, het vraagt geene onkosten, er zijn geene onkosten aan. D. B., R. bij M. *'t vret gijn brood*. Laat oe' graan nog maar wa' liggen eerda' ge 't verkoopt, 't eët ommers geen brood.

— *Bij iemand in 't brood liggen*, bij iemand voor niet in den kost zijn. (K.) Ik heb hier nu lank genoëg in 't brood gelegen, ik trek er van deur. Hij komt hier maar in 't brood liggen, maar ik wör' da' beu.

— *Iemand in 't brood hebben*, in den kost. (K.) R. Ik hem oe drij maanden lank in 't brood gehad, en ge bedankt me nog nie' eens.

— *Het brood uit zijne(n) mond sparen*, zeer zuinig leven. Die mens(ch)en sparen 'et brood uit hunne' mond om hun kinderen betamelijk op te brengen.

— *Zoo noodig als brood (in de schapraai)*, volstrekt onontbeerlijk. D. B. Ik hem da' zoo noodig as brood in de schapraai. Dieë werkman is mij zoo noodig as brood.

— *Iemand beter kunnen missen als brood*, hem zeer goed kunnen missen. Trekt er maar uit, luierik! ik kan u beter missen as brood.

— *Zijn brood hebben, aan zijn brood komen*, zijnen kost verdienen. Dieë man komt goed aan z'n brood.

— *Iemand iet op zijn brood geven*, hem iets verwijten. Dat hij vruger de huizen afliep om wat te krijgen, da' zou ik 'em vruug of laat is op zijn brood kunnen geven.

Zoo ook *iet op zijn brood krijgen*. Dat ek nie' hard genoëg meer kan werken, da' krijg ek alle dagen op mijn brood. Hij hèet daar wat op zijn brood gehad!

— *De(n) kèès van zijn brood niet laten halen*, z. KÈÈS.

— *Iemand gelijk wijn en brood*, een vredelievende, zachtaardige mensch.

— *Den eene zijn dood is den andere zijn brood*, iemands dood of ondergang is tot een anders voordeel. R.

— *Klagers hebben geen nood en stoëfers hebben geen brood.*

— *Platte broókens bakken*, nederig spreken, toegeven, Fr. *filer doux*. T.

BROODBERD (Kemp. ook *broeëdbäd*), znw., o. — Plank, waarop men brood naar den oven draagt. D. B., T., R.

BROODBROKKELINGEN, znw., m., mv. — Brokkelingen van brood. Z. BROKKELINGEN.

BROODJAGER, znw., m. — Iemand die jaagt, niet voor zijn vermaak, maar om den broode, om er zijnen kost mee te winnen. Een broodjager is geen strooper. (K.)

BROODKAART, znw., v. — Eene kaart, waarmede arme menschen een brood mogen gaan halen. Broodkaarten uitdeelen.

BROODKANT, znw., m. — Hetgeene er van een brood overblijft, nadat er al veel afgesneden is. (K.) 'Nen broodkant is minder als 'en half brood en meer als 'en körst. Naar den broodkant gaan (naar de schapraai, om eene snede af te snijden).

BROODMAGER, bvw. — Zeer mager. Hij is broodmager.

BROODMIS, znw., v. — Mis met uitdeeling van brood aan den arme. Er is morgen 'en broodmis. Als er 'en broodmis is, komt er altijd veul arm volk naar de kerk.

BROODNOOD, znw., m. — Broodsgebrek, Fr. *manque du nécessaire*. In broodnood zitten. Die arm mens(ch)en zijn in broodnood.

BROODSCHAP, znw., o. — Schapraai, broodkas, Fr. *garde-manger*. (Z.-O. der K.) R. (Ook in Limb., z. Sch.) As ge honger hèt, gaat dan maar naar 't broodschap.

BROODSTRAAT, znw., v. — *Deur de broodstraat*, door de keel. Mijne koëk is al lank deur de broodstraat.

BROODWIT, znw., o. — Kwijtwit, gemalen en gewreven krijt. Van broodwit en olie maken de glazenmakers stopverf.

BROODWOLF (uitspr. *broeëtwollef*), znw., m. — Iemand die veel brood verslinden kan. Onze knecht is 'nen eersten broodwolf: hij eët nie' as brood.

BROOK (zachte *o*). Tweede hoofvorm van Breken. (K.)

BROOKEN (uitspr. *bruëkən*) en **BREEKEN**, w., b. — Krommen, doen buigen (K.) Hij breekte den tak zoolank dat hij brak. 'Nen tak bruëken.

— O. Zich stijf achterover werpen, Fr. *se cabrer*. (K. en Lier.) Wordt vooral gezeid van koppige kinderen, die onwillig zijn en tegenstand bieden. Dieë koppige jongen brookt altijd as em moet gewas-s(ch)en of uitgekleed wörren.

— Ook hevig geweld doen. E slot open brooken. E kind da' bruëkt om uit de wieg te zijn. Bruëken om 'ne' stok onder zijn knieën te breken.

Kil. Broken, breucken, *frangere legem*, etc. ; — Broken, broocken, *incurvare, pandare, flectere*.

— Afl. *Gebrook, brooker*.

BROS, bvw. — Gemullig, los, vergruisd, sprek. van den grond. (K.) Brosse grond. De grond is hier nogal bros.

BROSNAGEL, znw., m. — Nageltje zonder kop, van kantkegelachtige gedaante, Fr. *cheville carrée*. De schoenmakers gebruiken brosnagels om te brossen. (Z. BROSSEN.) De brosnageltjes zijn kleiner dan de gruiskens.

BROSSEN, w., o. — Hetzelfde als Beurzen, plooien, rimpelen. (K.) Z. BEURZEN. Da' kleed brost onder de armen.

BROSSEN, w., b. — Bij schoenmakers. De brosnagels in den hiel van eenen schoen slaan. Z. BROSNAGEL.

BROUWER, znw., m. — Z. Wrdb.

— Fig. Iemand met een dik lijf. 'Nen dikken brouwer.

— Spr. *Daar den brouwer is, kan den bakker niet woonen*, wie veel drinkt, kan niet veel eten.

BROUWERIN, znw., v. — De vrouw eens brouwers.

BROUWERS-W, znw., v. — Eene w met krullen, die de brouwers dikwijls op den bodem der vaten schrijven.

BROUWKETEL, znw., m. — Fr. *brassin*.

— Spr. *Zooveel helpen als 'en vlieg in 'nen brouwketel*, gansch ontoereikend zijn. T., R. Kunde mij maar 5 frang geven ?... Dat is zooveul gekört as 'en vlieg in 'nen brouwketel.

BROUWERSKETEL, znw., m. — *Wie zit daar in mijnen brouwersketel ?* Z. TROET.

BRU(D)EN, w., b. en o. — Broeden, Fr. *couver*, Hgd. *brüten*. (K.) Kil. De hinnen bru(d)en al. Daar bruüdt iet.

Zoo ook *blu(d)en* en *hu(d)en*.

BRUËKEN, w., b. en o. — Z. BROOKEN.

BRUG, znw., v., vrklw. *bruggeske(n*. — Fr. *pont*.

— Spr. *Over de brug komen*, betalen wat men schuldig is. (K.) Ik wacht al zoolank naar me' geld, ik wou dat hij maar is over de brug kwam.

Zoo ook *iet op zijn brood krijgen*. Dat ek nie' hard genoëg meer kan werken, da' krijg ek alle dagen op mijn brood. Hij héet daar wat op zijn brood gehad !

— *De(n) kèès van zijn brood niet laten halen*, z. KÈÈS.

— *Iemand gelijk wijn en brood*, een vredelievende, zachtaardige mensch.

— *Den eene zijn dood is den andere zijn brood*, iemands dood of ondergang is tot een anders voordeel. R.

— *Klagers hebben geen nood en stoëfers hebben geen brood.*

— *Platte broókens bakken*, nederig spreken, toegeven, Fr. *filer doux*. T.

BROODBERD (Kemp. ook *broeëdbäd*), znw., o. — Plank, waarop men brood naar den oven draagt. D. B., T., R.

BROODBROKKELINGEN, znw., m., mv. — Brokkelingen van brood. Z. BROKKELINGEN.

BROODJAGER, znw., m. — Iemand die jaagt, niet voor zijn vermaak, maar om den broode, om er zijnen kost mee te winnen. Een broodjager is geen strooper. (**K**.)

BROODKAART, znw., v. — Eene kaart, waarmede arme menschen een brood mogen gaan halen. Broodkaarten uitdeelen.

BROODKANT, znw., m. — Hetgeene er van een brood overblijft, nadat er al veel afgesneden is. (**K**.) 'Nen broodkant is minder als 'en half brood en meer als 'en körst. Naar den broodkant gaan (naar de schapraai, om eene snede af te snijden).

BROODMAGER, bvw. — Zeer mager. Hij is broodmager.

BROODMIS, znw., v. — Mis met uitdeeling van brood aan den arme. Er is morgen 'en broodmis. Als er 'en broodmis is, komt er altijd veul arm volk naar de kerk.

BROODNOOD, znw., m. — Broodsgebrek, Fr. *manque du nécessaire*. In broodnood zitten. Die arm mens(ch)en zijn in broodnood.

BROODSCHAP, znw., o. — Schapraai, broodkas, Fr. *garde-manger*. (**Z.-O.** der **K**.) R. (Ook in Limb., z. Sch.) As ge honger hèt, gaat dan maar naar 't broodschap.

BROODSTRAAT, znw., v. — *Deur de broodstraat*, door de keel. Mijne koëk is al lank deur de broodstraat.

BROODWIT, znw., o. — Kwijtwit, gemalen en gewreven krijt. Van broodwit en olie maken de glazenmakers stopverf.

BROODWOLF (uitspr. *broeëtwoll'f*), znw., m. — Iemand die veel brood verslinden kan. Onze knecht is 'nen eersten broodwolf: hij eët nie' as brood.

BROOK (zachte *o*). Tweede hoofvorm van Breken. (**K.**)

men in eene pan bakt, zijn dikwijls eerst gekookt geweest; die men bruineert, zijn altijd rauw. Aardappelen braden is ze, ongescheld, in eenen oven of in de heete assche laten murw worden.

BRUINENBAARD, znw., m. — Eene grassoort, in de wetenschap *Agrostis vulgaris* With.

BRUISTIG (uitspr. *bröstəg*), bvw. — Bronstig, tochtig, sprekende van zwijnen. (**K.**)

Ook **Pruistig.**

BRUL, znw., v. — Eene koe, waar men geen kalf in krijgen kan, onvruchtbare koe.

— Koe die gedurig brult. T., R. 'En brul van 'en koei.

— Fig. Eene vrouw, die veel geschreeuw en lawaai maakt. Da' wijf is 'en eerste brul.

— Eene vrouw of een meisje dat luidop huilt en schreit. Zijde nie' beschaamd van zoo te schreeuwen en te janken, brul da' ge zijt!

BRULBAKKES, znw., o. — Iemand die luidkeels schreit. Zwijgt, brulbakkes!

BRULLEN, w., o. — Wordt niet enkel gezeid van 't geluid van wilde dieren, zooals leeuwen en tiegers, Fr. *rugir*, maar ook van 't geloei van 't hoornvee, in 't Fr. *mugir*. De ossen en de stieren brullen. De koei brult.

— Luidkeels schreien en janken. Hebben ze oe geslagen?... Moette daarom zoo brullen? Scheed er uit mè' brullen, schreeuwer!

— Spr. *Snotellen lànk brullen*, heete tranen schreien.

BRULSMOEL, znw., m. — Scheldnaam, dien men geeft aan iemand die luidkeels krijt.

BRUUL, znw., m. — Dit w., hetwelk eertijds Gemeenteweide en ook Beemd, broek, beteekende, wordt thans weinig of niet meer als gemeen znw. gebruikt. In de Kempen en elders treft men nog veel plaatsen aan, vooral beemden, die *den Bruul* heeten. Te Oostmalle o. a. heeft men weiden die *bruul* genaamd worden en men vindt er ook de *Bruulbergen*. Te Mechelen heet eene straat *Den Bruul.* Wij hebben dees jaar veul hooi in onzen bruul gehad.

BRUUR, znw., m. — Broeder, Fr. *frère*. (Overal in Antw. en Brab., ook in N.-Br., Limb., Gelderl. en elders.) Dat is mijn bruur. Ik heb drij bruurs gehad, maar daar is er eene van dood.

— *'Ne gezonde, 'nen dikken bruur*, een gezonde, een dikke man.

— Wordt gebruikt als vriendelijke toespraak tot een kleinen jongen. Dag! wijzen bruur! Kom hier, bruur.

— *Hij is den rechten bruur niet*, hij is niet te betrouwen, 't is een valschaard.

— Er is verschil tusschen *broeder* en *bruur*. Broeder wordt maar gebezigd in den zin van Kloosterbroeder, leekebroeder in een klooster, Fr. *frère lai, frère convers*. Bij de Trappisten zijnder paters en broeders.

Ik heb Broeder Franciscus gesproken. Hij hee' 'nen bruur, die broeder is in e klooster.

— Nochtans, de kloosterlingen die deel uitmaken van eene gemeenschap waar geene priesters onder zijn, in 't Fr. *congréganistes*, zooals b. v. de Broeders van Liefde, de Broeders der Christelijke scholen, de Cellebroeders, enz., heet men ook *bruurs* of *bruurkens*, uitgenomen wanneer men hen aanspreekt of hen bij hunnen kloosternaam noemt. De broeders doen school. Bij de bruurs naar de school gaan. Dag broeder! Broeder Mattheüs.

BRUŬRKEN, znw., o. — Naam dien men geeft aan de leden van zekere geestelijke gemeenschappen, waar geene paters of priesters onder zijn, Fr. *congréganiste*. Het klooster van de bruŭrkens. Er zijn bruŭrkens die school doen.

Ook *broeder*.

BRUŬRKENSSCHOOL, znw., v. — School, die door broeders bestuurd wordt. Naar de bruŭrkensschool gaan. Bruŭrkensscholen en nonnekensscholen.

BRUWIER (klemt. op *wier*), znw., m. — Wilde guit, dwaze jongen. (K.)

BUCHT, znw., m. — Z. BOĔCHT.

BUĔKEN, w., o. — Braken, moeite doen om over te geven, Eng. *to puke*. Buĕken bootst het geluid na van het overgeven. (K.) Eenigen tijd nadat hij daarvan geëten had, begost hij te buĕken en hij spouwden alles uit.

— Bij Hfft. bet. *bulken* oprispen.

— Afl. *Gebuĕk*.

BUFFEL, znw., m. — Z. BOĔFEL.

BUIGEN, w., o. — Zich buigen, gebogen worden. Dieën tak wilt nie' buigen. Dat hout buigt moeilijk. Z. ook BOOGEN.

BUIK, znw., m. — Fr. *ventre*.

— Verg. *Nen buik hebben gelijk 'en ton*, eenen dikken, ronden buik.

— Spr. *Veur iemand plat op den buik liggen*, hem eene slaafsche onderdanigheid betoonen.

— *Zijnen buik vol hebben*, iets beu zijn, er van walgen. D. B. As ek dieën aardige' kost op tafel zag komen, had ek mijnen buik al vol. Ik heb mijnen buik al vol, as ek den reuk van ajuin gewaarwör'.

— *Van iet zijnen buik vol hebben*, van iets ten overvloede verzadigd zijn, er genoeg van hebben. T., R. Gade nog naar die vertooning zien? Dank oe, ik hem er mijnen buik van vol. Hij ga' nie' meer met dieë' vent: hij zeet dat hij der z'nen buik van vol héét.

— *Uwe oogen zijn grooter als uwen buik* zegt men tot iemand die meer spijzen genomen heeft dan hij kan opkrijgen, en verplicht is er een deel van te laten staan. (K.)

— *Klappen ofdat ge geen vel over uwen buik hadt*, zonder nadenken spreken. (**K.**)

— *Zijnen buik 'en zielmis doen*, smakelijk eten, smullen.

— *Lachen dat men zijnen buik moet vasthouden*, z. LACHEN.

— *Buiksken vol, herteken rust*, spreuk der smullebroers.

— *Leêge buiken maken ijdel' zinnen.*

— *'Ne vollen buik peist op geenen leêgen.*

— *'Nen hollen* (of *leêgen*) *buik hee(ft) geen ooren*, Fr. *ventre affamé n'a pas d'oreilles.*

— De buik van een geslacht verken is het buikspek. 'Nen buik koopen. Den buik van e verken verkoopen.

BUIKBAND, znw., m. — Bij kuipers. IJzeren band, die om den buik eener ton ligt.

BUIKBOOM, znw., m. — Bij wevers. De boom van een getouw, waar de wever tegen leunt met den buik, en waarover het lijnwaad, dat geweven wordt, neerdaalt naar den onderlooper, Fr. *poitrinière.*

BUIKLIJST, znw., o. — Bij timmerl. Lat, waaraan soms eenig lijstwerk is aangebracht, en die, op de hoogte van den bovenregel eens stoels, aan den muur is vastgemaakt, om bij het stooten, overhellen, enz. der stoelen, den muur niet te beschadigen.

BUIKNAGEL, znw., m. — Navel, Fr. *nombril.* (Lier.) D. B.
Ook **Nagelbuik.**

BUIKREEP, znw., m. — Bij kuipers. Reep of houten hoepel, die om den buik eener ton ligt.

BUIKVULLING, znw., v. — Spijze die den buik vult, die voedt. 'En talloor soëp en 'nen drooge patat is toch geen buikvulling. Al dat op de tafel van de rijken komt, is veelal snoeperij, maar geen buikvulling. E goe' stuk hesp mè' brood is buikvulling.
Vrglk. D. B.

BUIKZEEL, znw., o. — Bij voerl. Zeel of touw onder den buik van een ingespannen peerd, dat denzelfden dienst doet als de buikriem.

BUIKZIEK, bvw. — Beursch, Fr. *blet.* Dieën appel is nie' rot, maar buikziek. Buikzieke pèren.

BUIL, znw., m. — Kneuzing, knobbel, het uitwerksel van eenen harden val, slag of stoot op het lichaam, b. v. op het hoofd, bij D. B. *buile*, v. Hij hèe' 'nen buil op ze' veurhoofd, mee' op de kasseien te vallen. Ik kreeg 'ne' steen op m'ne' kop, en eenigen tijd later vuulden ek 'ne' grooten buil op de plaats waardat de steen mij getroffen had.

— Hobbeligheid, veroorzaakt door drukking, in een metaal. Dieë koperen moor is vol builen en blutsen.

— Bij D. B. beteekent het ook Deuk, ingedeuktheid, doch daarvoor zeggen wij *bluts* of *buts.*

— Spr. *'t Is de buts* of *bluts tegen den buil*, 't komt overeen uit, het een vergoedt het ander, het nadeel wordt door het voordeel vergolden. Als een koopman aan eene koopwaar verliest, maar op eene andere wint, zegt hij dat het de buts tegen den buil is. Bij D. B. *Het is* (*de*) *buile tegen* (*de*) *blutse*.

— Wegens het verschil tusschen *blaas*, *blein* en *buil*, z. BLEIN.

BUIL, znw., m. — Zak, tesch in een kleedingstuk, Fr. *poche*. (**K**.) Iet in zijnen buil steken. Geld in zijnen buil hebben. Mijnen buil was gescheurd, en me' geld is er deur gerezen.

— In 't bijzonder Eene tesch, die de vrouwen aanbinden en onder hun bovenkleed dragen. (**K**.)

— Papieren zakje, waar de winkeliers waren in gerieven. (**K.**) 'Ne papieren buil. Doet de' koffie in 'ne' grooteren buil. Zout, rijs(t), enz. in 'nen buil gerieven.

BUILDENBROOD en **BUILENBROOD**, znw., o. — Brood dat gebakken is van meel, waar de zemelen uit gebuild zijn. (**N**. der **K**.)

BUILDRAGER, znw., m. — Zakkendrager, werkman die de zakken uit of in de schepen draagt, sjouwer, Fr. *porte-faix*. (**A**.)

BUILDRAGERSNATIE, znw., v. — Vereeniging van buildragers. (**A**.) Z. NATIE.

BUILENBROOD, znw., o. — Z. BUILDENBROOD.

BUILMEULEN, znw., m. — Werktuig om meel te builen of te ziften, Fr. *blutoir*, *bluteau*. (Ook in Brab. en N.-Br., z. Sch.)

— Het huisje waar de builmeulen staat.

BUILNEUSDOEK, znw., m. — Zakdoek, Fr. *mouchoir*. (**K**)

BUILROOS, znw., v. — Z. BLEINROOS.

BUIS, znw., v. — Z. Wrdb.

— Spr. *Iemand* of *iet in de buis hebben*, iemand of iets in 't oog hebben of gewaarworden. Ik heb 'et al lank in de buis gehad, da' Piet mè' Mieke zukt te vrijen. Hij had 'et in de buis, da' wij 'em zochten te pakken. « Gij denkt zeker dat ik u niet *in de buis had*, met al die slenders. » (CONSCIENCE, *Hoe men schilder wordt*.)

Ook *in de mot hebben*.

— Hooge zijden hoed, Fr. *chapeau de haute forme*. Hij draagt altijd 'en buis. As ek 's Zondags uitgaan, dan zet ek mijn buis op. Hij is mee' 'en buis getrouwd (hij had eene buis op, toen hij trouwde.)

— Mislukking in eene kiezing of een examen, Fr. *échec*. Dieë student héét in 't lesten exaam 'en buis gehad. Dieë kandidaat zal in de kiezing 'en leelijke buis krijgen.

BUIST (uitspr. *bõst*), znw., m. — Struik, bos, horst. (**Z.-O.** der **K**.) (Ook in Limb.) 'Ne' buist bloëmen verplanten.

BUITEN, bw. en vz. — Z. Wrdb.

— *Te buiten*, buiten, naar buiten, Fr. *dehors*, *au dehors*. Gaat

is te buiten. Vader is te buiten. Wie staat daar te buiten? Ge moet nu niet te buiten loopen. As ge nie' wilt in huis komen, blijft dan maar te buiten.

— *Buiten* wordt gebruikt in den zin van *na, over*, Fr. *après*. 't Is nog nie' buiten de uur, buiten den tijd.

— *Er nie(t) buiten zijn*, er niets tegen hebben, er in toestemmen. Ik bender nie' buiten van te betalen, maar dan moeten de ander 'et ook doen. Hij zalder nie' buiten zijn om oe wat te helpen.

— *Ievers nie(t) buiten kunnen*, gehouden zijn het te doen. Ik kander nie' buiten van 'em te gaan bezuken, ik heb 'et 'em stellig beloofd.

— *Buiten* vormt een aantal samengestelde werkwoorden, die in de Wrdb. niet voorkomen. Zulke zijn : *buitenblijven, buitencijferen, buitendoen, buitendouwen, buitendragen, buitendringen, buitengaan, buitengeraken, buitengieten, buitengooien, buitenjagen, buitenjassen, buitenkegelen, buitenkeuteren, buitenkomen, buitenkremmelen, buitenkrijgen, buitenkruifelen, buitenkruipen, buitenkunnen, buitenlaten, buitenlokken, buitenloopen, buitenmeugen, buitenmoeten, buitenpikkelen, buitenroeien, buitenroepen, buitenrollen, buitenschaffelen, buitenschieten, buitenschuppen, buitensjaffelen, buitenslagen, buitensleuren, buitensleipen, buitenslibberen, buitensluiten, buitensmijten, buitenspörzen, buitenspringen, buitenstampen, buitenstooten, buitenstörmen, buitenstouwen, buitensukkelen, buitentrekken, buitenvliegen, buitenwillen, buitenzetten, buitenzweepen, buitenzwijmelen*, enz. Deze lijst zou nog merkelijk kunnen uitgebreid worden. Eenige der opgegeven werkwoorden worden hieronder verklaard.

BUITEN, znw. m. en niet o. — Buitengoed, Fr. *campagne*, z. Wrdb. J.

— Het land, het dorp, in tegenstelling met de stad, Fr. *campagne*. D. B., T., R. Ik woon sedert e jaar op den buiten. In de' zomer is 't op den buiten veel aangenamer als in de stad. 'Ne mens(ch) van den buiten.

BUITENBAND, znw., m. — Ieder van de twee buitenste banden van een rijwiel, Fr. *vélocipède*, die de lucht- of binnenbanden bedekken, Fr. *enveloppe*.

— Vrglk. BINNENBAND.

BUITENBLAAIKE(N, znw., o. — Buitenluik van een venster, slagvenster, Fr. *volet, contre-vent*.

— Vrglk. BINNENBLAAIKEN.

BUITENCIJFEREN, w., b. — Iemand behendig ergens uitsluiten. Hij meende dat hij in 't bestuur van de maatschappij zou meugen zetelen hebben, maar ze cijferden 'em stillekes buiten. Gij wördt overal buitengecijferd.

BUITENDOEN (ook *tebuitendoen*), w., b. — Ergens doen uitgaan. D. B. Doet den hond is buiten. De koeien buitendoen.

BUITENDÖRPS, bw. — Buiten het dorp. T., R. (**K**) Er zijn hier winkels genoeg daar alles te krijgen is; wij hoeven nie' buitendörps te gaan. Dieë' mens(ch) ken ek nie', 't is eene van buitendörps.
Vrglk. BINNENDÖRPS.

BUITENDÖRPS(CH)E, znw., m. en v. — Iemand van buiten het dorp. (**K**.) Welke mannen waren 'et die gisteren kwestie zochten? Ik ken ze nie', 't waren der buitendörps(ch)e.

BUITENGAAN (ook *tebuitengaan*), w., o., met *zijn*. — Naar achter gaan om zijn gevoeg te doen. Wacht efkes, ik moet is buitengaan.

BUITENGERAKEN (ook *tebuitengeraken*), w., o., met *zijn*. — Uit het huis geraken. D. B. De deur was op 't slot, hoe zijde dan buitengeraakt? Hoedat ek in da' gedrang tebuitengeraakt ben, weet ek niet.

BUITENHOF, znw., m. — Hof of tuin, die niet aan de woning ligt. Hij is in zijnen buitenhof aan 't werken.

BUITENHOF, znw., o. — Buitengoed, Fr. *campagne*. Hij héet e schoon buitenhof gehuurd. 'En buitenhof koopen.

BUITENJASSEN, w., b. — Uit het huis jagen. Jast dieë' leelijken hond buiten. As dieën deugniet nog hier komt, dan jas ik 'em tebuiten.

BUITENKEGELEN (ook *tebuitenkegelen*), w., b. — Fig. Buitenjagen. Hij wier' daar buitengekegeld, omdat hij wa' veel van zijne' neus maakte.

BUITENKEUTEREN (ook *tebuitenkeuteren*), w., b. -- Buitendrijven met te keuteren, bij D. B. *buitenkotteren*. Hij wier' daar buitengekeuterd. Keutert den hond is te buiten.

BUITENKOT, znw., o. — Een met berd afgeheind perk onder de opene lucht vóór een verkenshok, waar men de verkens in laat loopen, in 't N. der Kemp. **Bocht** geheeten. (**K.**) Laat 'et verken in zijn buitenkot.
Vrglk. BINNENKOT.

BUITENKREMMELEN (ook *tebuitenkremmelen*), w., o. — met *zijn*. — Al kremmelende buitendringen. (**K**.) Het stond daar vol stoelen en banken, mè' groote moeite ben ek buitengekremmeld.

BUITENKRIJGEN (ook *tebuitenkrijgen*), w., b. — Uit het huis gedreven, gedragen, enz. krijgen. Ik kan den hond nie' buitenkrijgen. Den baas kost de zatlappen nie' tebuitenkrijgen.

BUITENKRUIFELEN, (ook *tebuitenkruifelen*), w., o., met *zijn*. — Al spartelende buitenkruipen. Hij viel en kruifelde mè' veul moeite buiten.

BUITENKUNNEN (ook *tebuitenkunnen*), w., o., met *zijn*. — Kunnen buitengaan. D. B. Ik kost nie' buiten, want de deur was vast.

BUITENLATEN (ook *tebuitenlaten*), w., b. — Uitlaten. D. B. Laat de kat is buiten.

BUITENMENS(CH) (in 't N. en W. *buitemēns*), znw., m. — Buitenman, veldbewoner, Fr. *campagnard*. D. B., Dr. Hij was gekleed gelijk 'nen buitenmens(ch). De buitenmens(ch)en zijn eenvoudiger as de stads(ch)e mens(ch)en.

— O. Vrouw van den buiten. Die vrouw zag er uit gelijk 'en buitenmens(ch).

BUITENMEUGEN (ook *tebuitenmeugen*), w., o., met *hebben* en *zijn*. — Moeten uitgaan, verplicht zijn buiten te gaan. D. B. Al het volk moest buiten, toen de Wet kwam. Ik moest drij keeren te buiten, dat ik 'et zòò benauwd had. Den hond moet buiten, want hij staat aan de deur te krabben.

BUITENPIKKELEN (ook *tebuitenpikkelen*), w., o., met *zijn*. — Al pikkelende buitengaan. De manke pikkelde buiten.

BUITENREEP, znw., m. — Bij mulders. Een zeel dat vast is aan de lui buiten den molen, en dient om de graanzakken op te hijschen van den grond tot aan den ingang van den molen.

— Vrglk. BINNENREEP.

BUITENROËIEN (ook *tebuitenroëien*), w., b. — Buitenwerpen. (K.) Roeit die bullen tebuiten. Ze roeiden 'em buiten mè' ze' lawijt.

BUITENROEPEN (ook *tebuitenroepen*), w., b. — Roepen om buiten te komen.

— Uitdagen, beroepen om buiten te vechten. T., R. As 'et er op aankomt, derf ek dieën beslagmaker gemakkelijk buitenroepen.

BUITENROOSTER, znw., m. — De uitspringende voorrooster van een open vuur, Fr. *grille extérieure*, in tegenstelling van den *binnenrooster*.

BUITENSCHAFFELEN en **BUITENSJAFFELEN** (ook *tebuitenschaffelen*, *-sjaffelen*), w., o., met *zijn*. — Al schaffelende, al sjaffelende buitengaan. Den ouwe vader schaffelde buiten.

BUITENSCHIETEN, w., o., met *zijn*. — IJlings naar buiten loopen. Al 'et volk kwam buitengeschoten, om te zien wat er gaande was.

BUITENSCHREEF, bw. — Buiten de grens der betamelijkheid. T., R. Hij is er gèren bij as er plezier gemaakt wördt, maar ge zult 'em nooit buitenschreef zien.

Ook *buiten de meet*, *buiten de schreef*, *buiten het spoor*.

BUITENSCHUPPEN (ook *tebuitenschuppen*), w., b. — Al schoppende buitenwerpen. Schupt dieë' valsche' kerel buiten.

BUITENSJAFFELEN, w., o. — Z. BUITENSCHAFFELEN.

BUITENSLAGEN, w., b. — Al slaande buitenwerpen, bij D. B. *buitenslaan*. Ze sloegen 'em buiten.

BUITENSLIBBEREN (ook *tebuitenslibberen*), w., o., met *zijn*. — Naar buiten sluipen. Den dief slibberde stiliekes buiten.

BUITENSLUITEN, w., b. — Buiten het huis sluiten. Mè' St-Thomas is 'et e gebruik dat de kinderen hun ouwers buitensluiten. Vroeger sloten de leerlingen op dien dag hunnen meester buiten.

BUITENSPÖRZEN (ook *tebuitenspörzen*), w., o., met *zijn*. — Driftig naar buiten loopen. (**K.**) Heel de bende kinderen kwam buitengespörsd.

BUITENSTAMPEN (ook *tebuitenstampen*), w., b. — Al stampende, al schoppende buitenwerpen. As ge nog eens derft binnenkomen, dan stamp ek oe buiten.

BUITENSTOUWEN, w., b. — Buitendrijven. De politie stouwden 'et volk buiten.

BUITENVLIEGEN, w., o., met *zijn*. — Naar buiten vliegen.

— Fig. Weggejaagd, aan de deur gezet worden. Hij meende wa' last te komen verkoopen, maar hij vloog buiten. Hij is daar mè' zijn klikken en zijn klakken buitengevlogen.

BUITENVOLK, znw., o. — Buitenlieden, landvolk, Fr. *gens de campagne*. D. B. Er was vandaag veul buitenvolk in de stad.

BUITENWILLEN (ook *tebuitenwillen*), w., o., met *hebben* en *zijn*. — Naar buiten willen gaan, het huis willen verlaten. D. B. Den dief wilde buiten, maar ze hiel(d)en 'em goe' vast.

BUITENZWIJMELEN (ook *tebuitenzwijmelen*), w., o., met *zijn*. — Al zwijmelende buitengaan. De zatlap zwijmelde buiten en hij viel op de steenen.

BUIZEN, w., b. en o. — Onmatig drinken, overdadig zuipen, Fr. *boire copieusement*, Eng. *to bouse*. As er maar te buizen is, dan is em er bij. Is da' buizen! ge zult oe nog dooddrinken. Bier en wijn buizen. Hij doe' nie' as drinken en buizen.

Kil. Buysen, *largiter potare*.

— Afl. *Gebuis*, *buizer*.

Z. ook **Boëbelen Boezen**, **Lampetten**.

BUL, znw., v. — Lomp, oude lap, vod, Fr. *chiffon*. Hfft. De bullen verkoopen aan den bulleman. 'En bulleken om zijne' vinger winden.

— Dingen zonder weerde, oude meubels, afgedragen kleeren, enz. Geeft die oû bullen (oude kleeren) aan 'nen arme' mens(ch). Smijt die bullen op straat. Iemand mè' zijn bullen op straat smijten. Die horlogie is 'en bul: ze blijft altijd staan.

— Onbeduidende dingen, beuzelpraat. Al da' ge vertelt, zijn bullen. Gaat aan mee' oe' bullen! Ik kan mè' zoo 'n bullen nie' om.

— *'t Is 'en bul* of *'t is er 'en bul mee*, 't valt slecht uit, 't is eene mislukking. As 't moest règenen, dan zou 't 'en bul zijn: dan kosten me ons hooi nie' inhalen. As de körts bij de' zieke nie' weg blijft, dan zal 't er 'en bul mee zijn (dan zal hij sterven).

Ook **Vod.**

— Gep. w. *Lodders en bullen*, verscheurde lompen ; *prullen en bullen*, *vodden en bullen*, dingen zonder weerde ; beuzelarijen.
Z. ook PRUL en PRUTS.

BULLEMAN, znw., m. — Voddenman, voddenkooper, een man die oude vodden en lompen opkoopt. De vodden aan den bulleman verkoopen.
— Iemand die zich met nietigheden, met beuzelarijen bezighoudt. Ge zij' 'nen eersten bulleman.
Z. ook FRULLEMAN, PRULLEMAN, VODDEMAN, VODDEVENT en VODDEKRUIER.

BULSKAM, bw. — *'t Is bulskam*, de vriendschap is in vijandschap veranderd. (**Z.-W.** der **K.**) 't Waren vruger zoo 'n goei vrienden, maar nu is 't bulskam.

BULT, znw., m. — Bochel. Z. Wrdb.
— Hoogte, heuveltje. M., Kil. De weg is hier vol bulten.
— Buil, knobbel. Hij had 'ne leelijken bult op ze' veurhoofd. Ik heb 'nen bult op m'ne' kop staan.
— Verg. *Nen bult hebben gelijk 'ne kemel*, een zeer grooten bult.
— Gep. w. *Hulten en bulten*, putten en oneffenheden. Dieë weg lee' vol hulten en bulten. Wie héet da' land hier bewerkt ? 't Lee' mee' hulten en bulten.
— Spr. *Verhuizen me(t) bed en bult*, z. BED.
— *Belofte maakt schuld, en die ze nie(t) en houdt, krijgt 'nen bult.*

BULVENT, znw., m. — Z. BULLEMAN 1°.

BUNT, **BEŬNT**, **BÖNT**, znw., m. — Lang, stijf en spichtig gras, dat veel in de heiden groeit, in de wetenschap *Molinia cærulia* L., bij Hfft. *bunt*, *bund*, *bond*, Waasl. *bent*. N.-Holl. *bend*, Platd. *bend*, *behnd*, Fri. en Gron. *pionte*, Oostfri. *piünte*, *piunt*, *biunt*, *bente*, Drentsch *bent*, Eng. *bent*, Ohgd. *piunz*, Mhgd. *pinz*. (**K.**) Bunt snijen. Op die hei wast veel beŭnt. De halmen van den bunt worden gebruikt om de pijp te kuischen en dienen ook om vlechtwerk : grove hoeden, matten, korfjes, enz. te verveerdigen.

BUNTBOS, **BEŬNTBOS**, **BÖNTBOS**, znw., m. — Struik van bunt, beŭntplant. (**K.**)

BUNTGERS, **BEŬNTGERS**, **BÖNTGERS** (uitspr. *-gās*), znw., o. — Bunt, buntgras. (**K.**)

BUNTPIJL, **BEŬNTPIJL**, **BÖNTPIJL**, znw., m. — Halm van den bunt, dienende om verstopte pijpen door de steken, ook **Kwajongen** en, in 't Z.-O. der Kemp. **Kèèspier** geheeten. (**K.**) Mijn pijp is verstopt, geef mij is 'nen beŭntpijl. 'En busseltje buntpijlen.

BUS, znw., v. — Fr. *boîte*. Z. Wrdb.
— Spr. *De bus blazen*, er slecht van afkomen, kwalijk varen. (**Z.** der **K.**) Wacht maar, manneken, ge zult de bus blazen !

— Blikken stoopken, voorzien van een oor, en dat met eenen kurk sluit, waarin de werklieden hun drinken bewaren, ook **Drinkebus** geheeten.

— Bij smeden. Deel van de schroef, waar de vijs in draait, Fr. *boîte d'étau.*

— Bij rijtuigmakers. Ijzeren buis in den dom van een wiel, Fr. *boîte de moyeu, boîte de roue.*

— Bij mulders. Houten of ijzeren koker, door 't midden van den ligger of ondersten molensteen. D. B. Het is in de bus dat de hals draait.

BUS(CH)KOOL, znw., v. — Houtskool, Fr. *charbon de bois.* (A.) E kaffoor mè' bus(ch)kolen aanmaken.

Z. ook BAKKERSKOOL, BLUS(CH)KOOL, BOS(CH)KOOL, KRIK en KRUISKOOL.

BUSKÉEREN en **BISKÉEREN**, w., o. — Zijnen wrevel lucht geven. T., R. Hij buskeerde, omdat 'et eten nie' op tijd gereed was.

— *Op iemand* of *iet buskeeren, biskeeren*, schimpen, smalen. Hij buskeert altijd op mij, omda' 'k wa' beter gekleed ben as 'en ander. Zij biskeert op iedereen.

— Van 't Fr. *bisquer.*

BUSKOP, znw., m. — Bisschop, Fr. *évêque.* (K.) Den buskop komt mergen vörmen. Den buskop van Mechelen.

BUSSCHOT, znw., o. — Boisschot, eene gemeente in 't kanton Heist-op-den-Berg.

BUSSEL, znw., v. en niet m. — Bunsel, bondel, Fr. *botte, faisceau.* Z. Wrdb. (Ook v. bij Jong.)

— Luren, luiers, zwachtels, Fr. *maillot.* E kind in de bussel doen. Kan oe' kind al loopen ?... Loopen ?!... 't Zit nog in de bussel !...

— Fig. Vrouw die dik en aardig aangekleed is, ook **Brokbussel** genaamd. Wat 'en bussel van e wijf!

BUSSELEN, w., b. — In de bussel, in het pak doen, inbakeren, Fr. *emmailloter un enfant.* E kerstekind busselen.

— Men zegt meer **Inbusselen**.

BUSSELKIND, znw., o. — Een kind dat nog in de bussel is.

— Verg. *Ingepakt zijn gelijk 'en busselkind* of *gelijk e kind in de bussel*, overmatig dik gekleed zijn.

BUTEN, w., b. en o. — Met den riek in den grond werken en wroeten om onkruid, wortels, aardappelen uit te halen of den grond mullig te maken. (K.) De puinen (hondsgras) uit de' grond buten. Hij is op ze' land aan 't buten. Ik heb mijn pataten alleen uit de' grond moeten buten.

— Sch. geeft *buttelen*, bouwland met den riek klein, rein en mul maken. (Limb.) Bij R. is *aardappelstruiken buten* de dikste aardappels uithalen.

BUTS, znw., v. — Indeuking, holligheid door drukking veroorzaakt. (**K.**) Er zijn veul butsen in dieë' kopere' ketel. 'En buts in de' moor. De butsen uit 'en ijzere' plaat kloppen. Doet de butsen uit oewen hoed.

— Kneuzing aan appelen, peren en andere boomvruchten. (**K.**) Hfft., D. B. 'Nen appel dieën op de' grond valt, krijgt 'en buts. Die peren zijn vol butsen.

— *Buts* verschilt van *buil*, want een *buil* is eene oneffenheid, een bobbel, eene hobbeligheid, door stooten of drukken veroorzaakt, en eene *buts* is eene holte die ingedrukt is. Dieën tinne' liter hee' zijn maat nie' meer, hij is vol butsen (ingedrukte holten) en builen (hobbels). Bij D. B. is *bluts* of *buts* en *buil* hetzelfde.

— Spr. *'t Is de buts tegen den buil*, z. BUIL.

— *De butsen schudden*, het voor een ander moeten bekoopen, alleen de gevolgen moeten dragen van iets, waaraan een ander medeplichtig was. Al die mee' u aan die vechtpartie hebben meegedaan, zullen vrij komen, en gij zult de butsen moeten schudden.

Ook **Den bot schudden.**

Kil. Butse, *contusio.*

BUTSEN, w., b. — Blutsen, indeuken, zoo drukken, dat er eene holligheid ontsta. (**K**). Hfft. Slaagt met de' ketel nie' tegen de' muur, ge zult 'em butsen. Oewen hoed is gebutst. As ge de' koffiepot laat vallen, dan is em gebutst.

— Kwetsen, kneuzen, sprekende van appelen, peren, enz. Laat oewen appel nie' vallen, ge zult 'em butsen. Gebutste perzen en appelkokken bederven seffens.

Kil. Butsen, *contundere.*

BUUK, znw., m. — Beuk, beukeboom, beukenhout, Fr. *hêtre*, *bois de hêtre.* 'Nen dikken buuk. 'En dreef van buken. Er is roo(d)en en witten buuk.

— Vandaar *buken*, *bukenblad*, *bukenboom*, *bukenhaag*, *bukenhout*, *bukenoot*, *bukeschörs*, enz.

Kil. Boecke, buecke, *fagus.*

BUUR, znw. m. — Een gebouwken tegen het huis opgetimmerd, waar het getouw van den wever staat of waar men allerlei gereedschappen plaatst. (**K.**) De wever is in zijnen buur. Zet die gereedschappen maar in den buur. Z. ook OVENBUUR.

Kil. Buer (sax., sicamb.), *casa*, *tugurium ; appendix domus*, *ædificium alteri adjunctum.*

***BUURT**, znw., v. — « *De buurt houden* » wordt, volgens Sch. « hier en daar in de Kemp. gezeid voor *buurten.* » Z. dat w.

BUŬRTEN, w., o. — Den avond al koutende bij den eenen of anderen gebuur gaan doorbrengen. (**K.**) Hfft., B. bij Weiland *buren.* In de Kempen is 'et e gebruik dat 't mansvolk in de winteravenden ga' buŭrten. Willen wij dezen avend bij boer Janssens wa' gaan buŭrten ? Hij gaat alle avenden buŭrten.

BUŬRTER, znw., m. — Iemand die den avond bij den eenen of anderen gebuur al pratende gaat doorbrengen. (K.) Het huis zat vol buŭrters. Wie ging daar zoo laat over de straat? 't Zullen buŭrters geweest hemmen.

BUUT, znw., m. — Hetzelfde als Buit, Fr. *butin*. Hfft., Kil. (Ook in Brab., z. Sch.) Den dief liet zijnen buut in den brand en ging op de' loop. De roovers verdeelden hunne' gestolen buut.
— Merkelijke hoeveelheid. T., R. Hij hèet daar 'ne' goeien buut gevonden.

C.

Aanmerking. — De woorden, die men onder deze letter niet vindt, zoeke men onder **K**.

CADAVER, znw., o. — Lijf. Iemand wat op ze' cadaver geven. Ge zult seffens op oe' cadaver krijgen. Ze sloegen 'em op ze' cadaver.

CADEAU, znw., m. en niet o. — Geschenk, Fr. *cadeau*.

CADÉE, znw., m. — Iemand die in 't goede of in 't kwade uitmunt. R. 't Is 'ne cadée, hij drinkt alles tot de' leste' cent op. Dieë jongen is 'ne felle cadée in 't leeren.

— Kerel, snaak, Fr. *gaillard*. 'Ne vieze cadée. 'Nen aardige cadée.

— Kleine jongen. Ik moet nog wa' lekker koopen veur mijn klein cadée's. Die klein cadéeën loopen zoo laat op straat.

CALANGIEREN, w., b. — Z. KALANGIEREN.

CALEUNIS, znw., v. — Z. KALEUNIS.

CANDELABER, znw., m. en niet v. — Kroonkandelaar, Fr. *candelabre*. J.

CAPITALIE, znw., v. — Z. KAPITALIE.

CAPOOT, znw., m. — Z. KAPOOT.

CAPRICE (uitgespr. gelijk in 't Fr.), znw., v. — Lief, welbeminde, vrijster, Fr. *bien-aimée*. Ik kwam 'em tegen mè' zijn caprice. Hij hée' nog altijd zijn zelfde caprice.

— Bij T. is 't o. en beteekent ook Vrijer. Zie T. i. v. KAPRIS.

CAPUCIEN, znw., m. — Z. KAPUCIEN.

CARAMBOLE, znw., m. en niet v. — Fr. *carambole*.

CRAMEL, znw., v. — Z. KRAMEL.

CARESSÉEREN, w., b. en o. — Vrijen, verkeeren met. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) Hij ga' caresseeren. Hij caresseert de dochter van de' smid.

CARITAAT, znw., v. — Schaal, offerschaal, waarmede men in de kerk rondgaat. Met de caritaat rondgaan.

Vrglk. D. B.

CARNALIE (uitspr. *kärnöllə*), znw., v. — Boosaardig, slecht wijf, Fr. *canaille*. Da' wijf is 'en eerste karnalie.

CARNAVAL, znw., m. en niet o. — Vastenavond. J.

CARTOUCHE, znw., v. — Z. KARTOES.

CASERME, znw., v. — Z. KAZERME.

CASGENADE, **CASKENADE**, znw., v. — Z. KASKENADE.

CASSAART, znw., m. — Z. KASSAART.

CATHOLIEK, bvw. — Z. KATHOLIEK.

CAVALJÉERING, znw., v. — Bij timmerl. Afmindering van den smalsten kant eener pin.

CEMENT, znw., m. en niet o. — Fr. *ciment*. J.

CEMENTSTEEN, znw., m. — Vloersteen, vloertegel van cement gebakken. De gang van mijn huis is met cementsteenen beléed.

CEMENTVLOER, znw., m. — Vloer met cementsteenen belegd. Hij gaat de plaveien in z'n keuken opbreken en 'ne' cementvloer leggen.

CENS en **CENT** (in 't N. en W. *cēns, cēnt*), znw., m. — Stuk van 2 centiemen. Dat is nog geene' cens weerd. Gij hèt 'ne' cens laten vallen. Hij ziet op 'ne' cent (is gierig).

— *Hij zou 'nen halven cent in tweeën bijten*, hij is zeer gierig.

— In 't mrv. gebruikt, beteekent het Geld. M., B. Ik heb geen cens meer. Al z'n cens zijn op. Als ge geen centen en hèt, zijde van geenen tel. Dat huis kost centen.

CENTER, znw., m. — Achterste, aars, Fr. *derrière*. Hij viel op zijne' center. Iemand 'ne' schup onder zijne' center geven.

— Spr. *Op zijne(n) center nie(t) zijn* of *uit zijne(n) center zijn*, niet zijn zooals gewoonlijk, niet op zijnen stel, onpasselijk zijn. D. B. R. Ik ben vandaag op mijne' center nie'.

— *Van zijne(n) center gaan* of *vallen*, van zijn zelven gaan, in bezwijming vallen. Ze viel in de kerk van heure' center. Hij ging van zijne' center, toen den doktoor deur de wond sneed.

— Z. CINTER.

CENTERBOOR, znw., v., doch o. in 't Z. — Cirkelboor, eene boor met in 't midden eenen punt tusschen een scherp lemmerken, dat den omtrek van eenen cirkel beschrijft en uitsnijdt, en een schuinsch beiteltje dat, bij 't ronddraaien, het hout uitschaaft. D. B.

CHA (korte *a*), tw. — Drukt spot uit. Cha! ik lach er is mee! Cha! ik zou nie' gèren!

CHAMPETTER (uitspr. *sjampəttər*), znw., m. — Veldwachter, Fr. *garde-champêtre*. (K.) D. B. De sjampetter hèet den dief gepakt.

CHICHELEN, w., o. — Hetzelfde als Giechelen, half bedwongen en aanhoudend, doch niet luide lachen. (K.) Wa' zitte daar te

chichelen? Da' vrouwvolk zat daar ondereen te chichelen. 't Is nie' schoon van zoo te lachen en te chichelen.

— Afl. *Gechichel*, *chichelèèr*.

Ook **Gichelen.**

CHICHELKONT, znw., v. — Vrouwmensch dat altijd chichelt. (K.) Da' meisken is toch 'en chichelkont!

Ook **Gichelkont**.

CHOCOLAT, znw., m. en niet v. — Chocolade, Fr. *chocolat*.

CHOLERA, znw., m. en niet v.

CHRISTELIJK, bvw. — Godvreezend, godvruchtig, vroom, deugdzaam, Fr. *pieux*, *dévot*, *vertueux*. D. B. Hij is heel christelijk, want hij gaat alle dagen naar de kerk. Hij woont bij christelijke mens(ch)en. E kind van christelijke ouders.

CHRISTENE, znw., m. — Christen, Fr. *chrétien*.
Vrglk. *heidene*, *katholieke*, *schepene*, enz.

CHRISTENE ZIELEN, bw. — Uitroep van verbazing. Wel christene zielen toch!

CHRISTUSOOGEN, znw., v., mrv. — Eene hofbloem, die in de wetenschap *Lychnis Coronaria* Lam. heet.

CIBORIE, znw., v. en niet o. — Kelkvormig vat met een gewelfd scheel, waar de heilige Hostiën in bewaard worden. D. B., J.

CIE, znw., v. — Verkorting van Lucia.

CIGERRE, znw., v. — Z. SIGERRE.

CIJFEREN, w., o. — Z. Wrdb.

— Spr. *Er nèven cijferen*, verkeerd handelen, kwalijk te werk gaan. Piet is 'ne goeie werkman, maar 's Zondags cijfert em er nèven, mè' zoo hard te drinken. Dieën ouwe vent ga' nu nog trouwen; dat is er ook wel 'en bitje nèven gecijferd.

CIJFERPEN, znw., v. — Griffel, Fr. *touche*. D. B., T.

CILENDER, znw., m. — Cilinder, Fr. *cylindre*.

CINKSEN, **SINKSEN**, znw., m. — Pinkster, Pinksteren, Fr. *Pentecôte*. (Overal in Zuid-Nederl.; ook in N.-Br., z. Hfft.)

CINKSENBLOÈM, **SINKSENBLOÈM** (in 't N. *-blom*), znw., v. — Z. SINKSENBLOEM.

CINTER en **CENTER**, znw., m. — Bij timmerl. Houten boog waarop men een gewelf metst, Fr. *cintre de charpente*.

CINTEREN en **CENTEREN**, w., o. — Bij timmerl. Eenen cinter maken.

CINTERGAT en **CENTERGAT**, znw., o. — Ieder gat of opening in den muur, waar het onderdeel van een cinterhout in rust.

CINTERHOUT en **CENTERHOUT**, znw., o. — Ieder van de stukken hout of korte kepers, die met het ondereinde in de cintergaten steunen en met het boveneinde op de middelrib rusten.

CINTERSTEEN en **CENTERSTEEN**, znw., m. — De cintersteenen liggen op de cinterhouten derwijze geschikt, dat zij eenen cinter of een boogrond uitmaken.

CINTROEN, znw., m. en v. — Citroen, Fr. *citron*. Cintroenen verkoopen. Zoo zuur as 'ne cintroen.

— Jenever waar citroenen of citroenschellen op afgetrokken zijn. 'En borreltje cintroen. Schenkt mij e cintroentje.

CITROEN, znw., m., Fr. *citron*, is v. te Antwerpen.

— Spr. *Iemand appelen veur citroenen verkoopen*, z. APPEL.

COCO, znw., m. — Slag van papegaai. R.

— Fig. Mensch van weinig beteekenis. R. Ge zij' maar 'ne coco. Dieë vent is 'nen eerste coco.

— Dropwater, aftreksel van kalissiesap, Fr. *coco*.

COLÈRE (de toonl. *e* wordt uitgesproken), znw., v. — Gramschap, Fr. *colère*. Ge meugt oe zoo nie' in colère stellen. As oe' colèren over is, zulde wel van gedacht veranderen.

— *Frans(ch)e colère*, groote, geweldige gramschap. Hij schoot in 'en Fransche colère.

COLÈRIG, bvw. — Kwaad, gram, grammoedig, Fr. *fâché*, *irrité*, *courroucé*, *furieux*. Jong. Ge meugt oe daar zoo colèrig nie' in maken. De leeuw is 'en colèrige beest. Hij ziet er zoo colèrig uit.

COLLATIE, znw., v. — Kleine, droge maaltijd, die men 's avonds neemt in den vasten, Fr. *collation*. (Overal in Z.-Nederl.)

COMMISSIE, znw., v. — Boodschap, Fr. *commission*.

— *Schörfte commissie*, z. SCHÖRFT.

— Natuurlijke behoefte, gevoeg. 'En commissie gaan doen, Fr. *aller faire ses besoins*. Hij moet z'n commissie gaan doen (eene natuurlijke behoefte gaan voldoen). *Zijn groote commissie gaan doen*, naar 't gemak gaan. *Zijn kleine commissie doen*, wateren. R.

COMMOTIE, znw., v. — Groote opschudding, Fr. *commotion*. Da' was daar 'en commotie, as ze met 't lijk binnenkwamen!

— Beslag, plichtplegingen, Fr. *embarras*. T., R. Maakt maar zooveul commotie niet.

— Bucht, slecht volk. Commotie van volk. Hij en heel zijn familie, 't is allemaal dezelfde commotie.

COMMUNIE, znw., v. — Fr. *communion*.

— *Te communie gaan*, ter H. Tafel naderen, de H. Communie gaan ontvangen.

COMMUNIEBANK, znw., v. — Bank, waar de geloovigen op nederknielen, als zij de H. Communie ontvangen.

COMMUNIEDOEK, znw., m. — Witte doek, dien men over de tafel spreidt en waarop een kruisbeeld, twee kandelaars en een glas met wijwater en palmtak geplaatst worden, wanneer iemand de H. Communie thuis ontvangt of berecht wordt.

COMMUNIEKLEED, znw., o. — Lijnwaden doek, die op de communiebank ligt en waar de geloovigen de handen onder steken, terwijl zij communiceeren.

COMMUNIEKOP, znw., m. — Ciborie, Fr. *ciboire*, kelkvormig vat met een gewelfd deksel, waar de HH. Hostiën in bewaard worden. (K.)

COMPASSIE, znw., v. — Medelijden, Fr. *compassion*. Compassie hebben met de arm' mens(ch)en.

— Spr. *Ge kunt de compassie uit zijn oogen snij(d)en*, hij trekt een zeer bedrukt gezicht.

COMPASSIËUS, bvw. — Medelijdend van aard, Fr. *compatissant*. D. B., R. Dieë mens(ch) is heel compassiëus. Compassiëuze menschen hebben dat arm, verlaten kind aangenomen.

COMPERKEL, znw., o. — Z. KOMPERKEL.

COMPLEET, bw. — Waarlijk, tamelijk, vrij wat. Jan is compleet geene mens(ch) om er mee te handelen. Dat is compleet geen bed om op te slapen. Ik ben compleet ziek van al da' lawijt. 't Is compleet ofdat em oe mee' opgezetten wil bedrogen héet. 't Is compleet warm in de zon.

CONDITIE, znw., v. — Koopvoorwaarden. Eerdat 'en huis verkocht wördt, leest de notaris de conditie veur. Da' staat in de conditie nie' in.

— Huurcontract. (K.) T., R. (Ook in Brab. en Belg.-Limb., z. Sch.) Binnen twee jaar is de conditie aan 't eind. 'En conditie maken veur negen jaar. De conditie veranderen. Koopen brekt conditie.

CONFUUS, bw. — *Me(t) iet confus staan* of *vallen*, verkeerd met iets uitmeten, er kwalijk mee varen. Ge meent dat dieën hond nie' bijten en zal, maar plaagt 'em nie', of ge zoudt er confuus mee staan. Ik meende vast da' 'k 'nen eerlijke' knecht had, maar 'k bender confuus mee gevallen, want hij hée' me bestolen.

CONSCIËNTIE, znw., v. — Fr. *conscience*.

— Gewetenszaak, Fr. *cas de conscience*. Uit iet consciëntie maken, Fr. *faire conscience de quelque chose*. Hij maakt er geen consciëntie uit om 's Zondags te werken. In mens(ch)en te bedriegen vinden sommige mens(ch)en geen consciëntie. Ik derf da' nie' doen, want ik denk dat er consciëntie in bestaat.

CONSJUUS, bw. — Z. KONSJUUS.

CONTRARE, bvw. en bw. — Wederstrevig, dwars. T., R. Ik ben nie' contrare, maar ze moeten mij gerust laten. Ge zijt altijd contrare. Jan is geene contrare mens(ch).

— Verkeerd. Gij doet alles contrare. Hij handelt altijd contrare.
— *Ter contrare*, integendeel, Fr. *au contraire*.

CORNELISROOS (uitspr. *cornelləsroeës*), znw., v. — Pioen, Fr. *pivoine*. (K.)

CORPENDU, znw., m. — Aagtappel, Fr. *capendu*.

CORPUS, znw., o. — Lijf, lichaam. Dieën brouwer héet e corpus (een dik lijf)! Iemand over ze' corpus gaan (hem afranselen).

CORVÉE, znw., m. — Vermoeiend, afmattend werk. Ik heb daar corvée meugen doen. Zoo e werk is 'ne corvée.

CREVATIE, znw., v. — Doodelijk vermoeiend werk. T., R. 't Is 'en crevatie van zoo in de brandende zon staan te pikken.

CREVÉEREN, w., o., met *zijn*. — Sterven. T., R. Van honger en dörst crevéeren. Crevéeren van armoei. Die mens(ch)en zitten daar te crevéeren van gebrek.

CRIMINEEL (zachte *e*), bw. — *Crimineel zat*, geweldig dronken, stomzat, Fr. *ivre-mort*, bij M. *krimmenijl bezopen*. Hij kan 'em zoo crimineel zat drinken, dat hij van niks ne meer en weët.
— Dikwijls wordt *zat* onderdrukt. Hij is alle Zondagen crimineel.

D.

DA (uitspr. *dao* en *doo*), bw. — Daar, Hgd. *da*, Fr. *là*. (**Z.** en **Z.-O.** der **K.**) Wie is da? Da komt iemand aan. Wat doen ze da?

Zoo ook MA, NA, WA, enz.

DA (korte *a*). — Uitspraak van *dat* aan het einde van eenen zin of vóór een woord, dat niet met *h* of eenen klinker begint. Wat is da? Da weet ek nie'. Da kind. Da boomken. Da 's goed.

— Begint het onmiddellijk volgende woord met *d*, *g*, *v* of *z*, dan worden die letters verscherpt. Da siede (ziet ge) goed. Da saad (zaad). Da fogeltje (vogeltje).

DAAD, znw., v. — *Met de vers(ch)e daad*, zonder toeven, zonder uitstel. Gaat daar met de vers(ch)e daad naartoe: morgen kan 't te laat zijn. Stelt nooit iet uit da' ge met de vers(ch)e daad doen kunt.

DAAI, znw., m. — Soort van taaien, natten leemgrond. (**K.**) As me eenige steken diep gegraven hadden, kwamen me op den daai uit.

— In de Zaanstreek wordt *daaïg* gezeid van grond, die taai en leemig is, ook van gebak dat niet doorbakken is. *Daai* is de Fri. vorm van *deeg*. Zie B.

DAAI, znw., v. — Vrouwmensch, dat er een zotten slag kan uitslaan, dat dwazen praat vertelt. (**N.-W.** der **K.**) 'En zotte daai. Die Mie is oprecht 'en daai.

DAAIACHTIG, bvw. — Taai, vast en leemig, sprek. van den grond. (**K.**) Daaiachtige grond.

DAAL, znw., v. — Soort van vijt of nagelzweer, die aan den top van den vinger begint en rondom den nagel voortzet, Fr. *tourniole*, bij D. B. *aal*, *ale*.

DAAL, bw. — Z. TOP.

DAAR (*daor*, *dər*), bw. — Wordt dikwijls gebruikt in den zin van het Fr. *voilà*, *tenez*, Lat. *ecce*, bijzonderlijk als men spreekt met eenigen wrevel, ongeduld, spijt of moedeloosheid. M. Ge hèt nu al zoolank gezaagd om geld: daar! en maakt nu da' ge weg komt. Ge wilt dan toch dieën boek hebben! Daar dan! en laat mij nu gerust.

— *Daar sè*, *daar si* (klemt. op *daar*), ziedaar, Fr. *voilà*. Waar is m'ne stok? Daar si! Daar sè! daar is Jan. Z. SI, SÈ.

— *Daar res* (klemt. op *res*), daar even. D. B. Hij is daar res aangekomen. Het is daar res vijf uren geslagen. Z. RES.

— *Daar bedeenen*, *daar seffens*, *daar zoo*, daar even, vóór een oogenblik. Zij is daar zoo vertrokken. Hij was daar seffens nog hier. Ik heb oewen hond daar bedeenen gezien.

— Gep. w. *Daar of ontrent*, daaromtrent, redelijk. Het is daar of ontrent 'en uur gaans. De zieken is daar of ontrent.

— *Daar nu* (klemt. op *daar*), uitroep van verwondering. Daar nu! wie zou da' gepeisd hebben!

— *Daar hedde 't nu*, uitroep van teleurstelling, ontevredenheid, verwondering. T., R. Daar hedde 't nu: hij schrijft dat hij nie' komen en kan.

— Men zegt *daar*, *daaraf*, *daarover*, *daarachter*, enz. in plaats van *waar*, *waarvan*, *waarover*, enz. in afhankelijke zinnen. Z. SPRAAKKUNST. Daar geld is, is nering. Het huis, daar ge af spreekt...

— Achter *al* gebruikt men altijd *daar*, nooit *waar*. Z. AL.

DAARAF, bw. — Daarvan, waarvan. Z. SPRAAKKUNST en AF. Daar ken ek niemendallen af.

DAARLATEN, w., b. — Met eenen persoon tot voorwerp. Niet meer gebruiken, iemands dienst niet meer behoeven. T., R. Hij héet er meer as vier jaar gewerkt, en nu laten ze 'm daar.

— Met eenen zaaknaam tot voorwerp. Er zich van onthouden. T., R. Ge moest dieë' vuile' jenevel daarlaten.

DAARONTRENT, bw. — Tamelijk, redelijk. T., R. 't Is daarontrent goe' weer. Hij past daarontrent goed op.

Ook **Daar of ontrent**.

DAARVEUR (ook *daver* uitgespr.), bw. — Daarvoor. Hij heeft daarveur niks gedaan.

— Daarom. Al komender al eenige schoon' dagen, 't is daver nog geene zomer.

DAAS, znw., m. en v. — Tweevleugelig insect, aschgrauw van kleur, ook **Blinddaas** en **Dazerik** genaamd, Fr. *æstre*, in de wetenschap *hæmatapota pluvialis* geheeten. D. B. De dazen verschijnen in menigte in de heete zomerdagen; zij zitten geerne in dennebosschen en vliegen op menschen, koeien en peerden, wier bloed zij uitzuigen.

— Sch. mist wanneer hij *daas* overzet door *taon*. Dat is een ander insect.

DABBEN, w., b. en o. — Al stampende met de voorpooten de aarde uitgraven, sprek. van peerden. (K.) Da' pèèrd staat daar te dabben. 'Et pèèrd héet e gat in de' grond gedabd.

— Met handen, voeten of klauwen in de aarde wroeten of krabben. Jong. (K.) Den hond héet e konijn uit zijn pijp gedabd. In de' grond dabben. Pataten uit de' grond dabben.

— Gaan, met eenen bijzin van moeite of onbehendigheid. (K.) Klein' kinderen loopen nie', maar dabben. Deur 't slijk dabben. Ik zal meugen dabben om er op tijd te komen.

— Ook in Brab., Hag. en Limb., z. Sch. en R.

— Afl. *Gedab*, *dabber*.

Kil. Dabben, *subigere*, *suffodere*, *fodicare*.

Vrglk. het Eng. *to dab* en het Hgd. *dappeln*.

DABBER, znw., m. — Iemand die dabt.

— Klein kind, dat begint te loopen, pagadder. Ziet dieë' kleinen dabber is!

DADA (korte *a* in beide lettergr.), tw. — Goedendag, vaarwel, in de kindertaal. R. Dada! vader! Dada! moeder!

— *Dada gaan*, vertrekken, op wandeling gaan. Kom, me gaan dada. Gade mee dada, Marieken?

— *Dada zeggen*, vaarwel zeggen. Zegt dada aan vader.

DAG, znw., m. — Fr. *jour*. Z. Wrdb.

— Spr. *God schept den dag en ik gaan er deur*, ik leef zonder kommer, Fr. *je vis au jour le jour*. R.

— Daglicht, Fr. *lumière du jour*. T., R. Den dag kwam in de locht, toen ik vertrok. Den dag zien deur 'en spleet in 't dak, 'en scheur in de' muur, enz.

— Spr. *Ievers geenen dag deur zien*, er niet klaar in zien, het niet begrijpen. T. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.) Den avokaat zelf zag geenen dag in die zaak.

— *Als de dagen körten, gaan ze zweet störten*, als de dagen beginnen te korten, wordt het heet.

— Verg. *Zoo klèèr als den dag die schijnt*, z. KLÈÈR.

— *Leelijke dag*, scheldwoord. D. B., T., R. Dieë leelijken dag hée' mij bedrogen. Duë leelijken dag!

— Tw. Goedendag, ik wensch u den goeden dag, Fr. *bonjour*. Dag Jan! Dag, wijze jongen!

— *Dag gaan*, vertrekken, wandelen gaan, in de kindertaal. M. Kom, Fransken, me gaan dag.

— *Dag zeggen*, vaarwel zeggen, afscheid nemen, in de kindertaal. M. Zegt dag aan moeder.

Z. ook DADA.

— Bij timmerl. De dag van eene opening, 'tzij deur of venster, is de afstand tusschen de twee neggen, 't is te zeggen: de afmeting der ruimte, die aan de buitenzijde in het zicht komt.

DAGEMENT, znw., o. — Daging, dagvaarding, Fr. *citation*. Sch., R., Kil. 'En dagement krijgen om veur den rechter te verschijnen.

DAGEN, w., o. — Tieren, grollen, kijven op iemand of iets. (Ook in Brab., z. Sch.) Ge zit altijd op dieë' jongen te dagen.

Z. ook DOVEN.

DAGGELEN, w., o. — Met een bot mes aan iets snijden of kerven. (K.) Aan 't brood daggelen.

— Afl. *Gedaggel, daggelèèr*.

DAGGELEN, w., o. — Wild rondloopen, ongeduldig stampende staan wachten. (N.-W. der K.) Overal deur en over daggelen. Jongen, staat daar zoo niet te daggelen!

DAGGEREN en **DEGGEREN**, w., o. — Wordt gezeid van

boren, die rondloopen in plaats van dadelijk in 't hout te dringen. (K.) Die boor daggert 'en bitje.

Ook **Dansen**.

DAGHUUR, znw., v. — Daggeld, dagloon, Fr. *journée*.

— Spr. *In daghuren eten, werken*, enz., heel traag eten, werken, enz. Eēt wa' gauwer, ge zit daar, ofda' ge in daghuren aat.

— Ook bij T. Bij D. B. en R. beteekent dit het tegenovergestelde.

DAGSCHEUT, znw., m. — Geknal van een losbrandend kanon bij 't krieken van den dag (**K.**), bij D. B. *dagscheute*, v. Hedde den dagscheut nie' gehoord in 't kamp?

DAGSCHREEF, znw., v. — Bij timmerl. De lijn die op eene vergering is afgeschreven, en de breedte, hoogte en dikte aanwijst van de verschillende deelen die de vergering uitmaken.

DAGSTUK, znw., o. — Bij timmerl. Dunne dagbekleeding, die op den stijl van een deurkozijn wordt bevestigd om er de sponning in te vormen.

DAHLIAS, znw., v. — Dahlia, eene bloem. 'En schoon' dahlias. Dahliassen planten.

DAK, znw., o. — Fr. *toit*.

— *Fransch dak*, z. FRANSCH.

— *Gedreven dak*, z. DRIJVEN.

— Spr. *In 't dak blijven* (*zitten* of *steken*), vergeten blijven. D. B. Die zaak zal in 't dak blijven. De gemeente hée' beloofd 'nen nieve' steenweg te leggen, maar 'k vrees dat 'et in 't dak zal blijven steken.

— *Er liggen zilveren balken onder 't dak*, z. BALK. (**A.**)

— *De speelman zit nog op 't dak*, z. SPEELMAN.

DAKLIJST, znw., v. — Bij mulders. Stuk hout, dat boven op den zijkant ligt van de kas of romp van eenen molen en dient om de kap te dragen. Er zijn twee daklijsten, eene op elken zijkant. D. B.

DAKTRUWEEL, znw., o. — Bij metsers. Een truweel, waarmede men een huisdak belegt in platte tichels in plaats van pannen. D. B.

DALK, **DJALK** (uitspr. *dallək, djallək*), znw., m. — Ongelukkige sukkelaar, verstooteling, dwaler. (**K**) Da' kind is waarlijk 'nen dalk, 't wördt van niemand nie' aangetrokken. 'Nen ongelukkigen djalk van 'ne' jongen.

DALKEN, **DJALKEN** (uitspr. *dalləkən, djalləkən*), w., o., met *hebben* en *zijn*. — Moeilijk gaan of loopen door iets, dat den gang belemmert (**K**) Deur de' sneeuw dalken. Ik moest in den donkeren deur modder en slijk djalken.

DAM, znw., m. — Fr. *digue*.

— Spr. *Den dam af zijn, gaan, vliegen*, weggezonden zijn, afgezet worden van zijn ambt, uit zijnen dienst weggejaagd worden. Hij schreef vruger bij 'ne' notaris, maar al sedert twee jaar is hij er den dam af. As mijne knecht nog eens zat derft thuis komen, dan mag em er

staat op maken, dat em den dam af gaat. Bij de naaste kiezing vliegt heel de gemeenteraad den dam af.

Zoo ook *den dam af moeten*. Z. ook BAK.

DAM, bw. — *Dam zijn*, speelterm. In het knikkerspel, waar de speelmakkers van weerskanten gelijk in getal moeten zijn, dient één soms voor twee, namelijk als zij onpaar zijn. Die heet dan *dam*. (K.) R. Rik is dam. Laat ons heulen, om te zien wie er dam is.

DAMAST, znw., m. en niet o. — Zekere stof. J.

DAMBERD, znw., o. — Dambord, Fr. *damier*.

DAMMEKENSGOED, znw., o. — Stof met blauwe of roode en witte ruitjes, dat veel gebruikt wordt voor tafel- of ammelakens.

Ook **Gedamd goed**.

DAMPLANK, znw., v. — Planken van 6 tot 10 cm. dik, die met messing en groef in elkander sluiten, vlak naast elkander ingeheid worden en dienen om bij uitgravingen de zijvlakken der ontgravingen in hunnen stand te houden, Fr. *palplanche*.

Ook **Palplank**.

DANGER, znw., m. — Angel eener bie, wesp, enz. (Rupelstreek.) Den danger van 'en weps.

DANIG, bvw. en bw. — Geweldig, uit der mate, zeer. (Overal in Zuid-Nederl., z. Sch. en D. B. Ook in N.-Br., Gelderl., Overijsel en Groningen, z. Hfft., G. en M.) Ik ben gans(ch) aan 't eind van 't danig hoesten. 't Is vandaag danig schoon weer. Hij kan danig hoog zingen. Ik heb danigen dörst. Hij had danige' zin om is te dansen. Dat is 'nen danigen botterik van 'ne' jongen. Is hij zoo rijk as ze zeggen? 't Is zoo danig niet. 't Is danig gelijk hij liegen kan.

DANK, znw., m. — Wil, zin, welbehagen, Fr. *gré*. Ik woon daar tegen mijnen dank. Het zal gebeuren met of tegen oewen dank. — De Wrdb. kennen 't enkel in de woordkoppeling *tegen wil en dank*.

DANKE, bw. — Dank u, Fr. *merci*. Danke zeggen. Zegt dieën braven heer danke. Danke, Mijnheer.

Danke Deezeke zoet,
Die ons kindje bewaren moet
Van water, vier en brand
En van den boozen vijand.

(*Kindergebed*.)

— *Danke Deezeke zeggen* of *Onzen Lieven Heer danke zeggen*, God dank weten. Hij mag danke Deezeke zeggen, as em z'n plaats mag houwen. Ge meugt Onze' Lieven Heer danke zeggen, omda' ge zoo gelukkig aan 't gevaar ontkomen zijt.

***DANKE-MADAMMEKEN**, znw., o. — « Stuk kleeren dat men van iemand gekregen heeft. » *Loq.* geeft dat w. voor Antw.

DANNETEL, znw., m., — Soort van onkruid, Fr. *ortie royale, chanvre sauvage*, dat in de wetenschap *Galeopsis tetrahit* L. geheeten wordt. D. B. Men geeft dien naam ook aan de *Galeopsis villosa* L.

DANS (in 't N. en W. *dāns*), znw., m. — Fr. *danse*.

— Spr. *'Nen dans gaan*, weggejaagd, weggesmeten worden. T. As mijn meid thuis komt, ge zult die 'nen dans zien gaan ! Hij kwam thuis mee' alle soorten van onkruid en wilde planten, die hij in den hof wilde zetten, maar ze' vader dee' ze 'nen dans gaan (smeet ze weg).

— *Iemand 'nen dans leeren*, hem iets betaald zetten ; hem door harde woorden of kastijding tot rede brengen. As dieën deugeniet nog hier komt, zal ek 'em is 'nen dans leeren. Ha ! ge wilt nie' werken ! Wacht ! ik zal oe is 'nen anderen dans leeren !

DANSEN (in 't N. en W. *dānsən*), w., o. — Fr. *danser*.

— Verg. *Dansen gelijk 'en pop*.

— Gep. w. *Dansen en springen*. Hij dansten en hij sprong van blijdschap.

— Spr. *Dansen en springen zijn vergankelijke dingen*.

— *Dansen gelijk er gefloten wördt*, naar iemands pijpen dansen, Fr. *se ranger à la volonté de quelqu'un*. Dieë knecht moet dansen gelijk ze' meester fluit. As ge van iemand afhangt gelijk gij, kan 'et nie' anders, of ge moet dansen gelijk er gefloten wördt.

— *Als de kat niet thuis is, dansen de muizen op tafel*, z. KAT.

— Fig. Trappelen van ongeduld of gramschap. Hij stond daar te dansen van colère.

— Bij timmerl. Wordt gezeid van boren die rondloopen, in stede van dadelijk in 't hout te dringen.

DAPPER, bw. — Snel, spoedig, terdege. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij kwam dapper afgeloopen. 'Et begint dapper te règenen. Hij is dapper aan 't schrijven.

Kil. Dapper, *cito, celeriter*.

DARE, znw., m. — Z. onder HAAR- EN-KLEIN' BEESTJES.

DARE, bw. — Wordt gebruikt voor Daar, vooral door kinderen, wanneer een voorz. voorafgaat. (**K.**) Ga naar dare. Den hond is op dare geloopen. Zij is van dare gekomen.

Vrglk. HIERE, GINDERE, WARE.

DARES, bw. — Z. DERRES.

DĀRM, znw., m. — Z. DERM.

DĀRREN, w., b. — Durven, Fr. *oser*, bij D. B. *derren*, Eng. *to dare*, Gron. *duren*, Fri. *deuren*, Noordfri. *türren*, Oudfri. *dara*, Goth. *dauran*, Ang. *dyrran, dearran, durran*, Oudd. *tharen, thorren, daeren, durren*, Deen. *toerra*, IJsl. *thora*. (**Z.-O.** der **K.**) Ik dār da' niet doen. Hij hée' nie' gedārd. Hoe dārdegij zoo iet aanvangen ? Hij dārde daar nie' hennengaan. « Gelijck sy lastren *darren*. » (VONDEL, IV, 283.)

Kil. Darren, derren, *audere*.

DAS, znw., m. en niet v. — Halsdoek, Fr. *cravatte*. — Bij schilders. Penseel van dassenhaar, Fr. *blaireau*.

DAT, vgw. — Indien, als, in voorwaardelijke zinnen. Dat ik zoowel tijd had, ik ging er naartoe. Dat i nu maar genezen was, dan kost i aan ze' werk voortgaan. Ik zou dat huis koopen, dat 'et maar zoo dier nie' en was. Dat ek maar wa' beter uit de voeten kost, ik zou..:

Ook *als*.

— *Dat... zoo*, in het tweede lid van eenen volzin, beteekent dikwijls *zoodanig*, Fr. *tellement*. D. B., R. Hij dierf gee' woord spreken, dat hij zoo beschaamd was. Ik kan nie' schrijven, da' mijn vingers zoo stijf zijn.

— Alle voorz. en bijw., als voegw. gebruikt, vele voegwoorden, alsook *wie* en *wat*, in bijzinnen, zijn gevolgd van *dat*. Z. SPRAAKKUNST. Ik weet niet waarda' ge zit. Eerdat er drij dagen voort zijn... Ik weet nie', ofdat ek da' wel doen zal. Ga zien wiedat er aan de deur is. Ik wil weten watdat er van de zaak is.

— De voornaamw. *ik*, *gij*, *hij*, *het*, *wij*, *zij*, komende achter het vgw. *dat*, worden er mee versmolten door aanlijking of assimilatie:

Dat ik — dak.
Dat gij — dagge, dache.
Dat hij — dattem, datten, datti.
Dat het — daddet, datt.
Dat wij — damme.
Dat zij — dasse.

— In onbeleefde taal zegt men kortweg *dak*, *dache*, *dattem*, enz. voor: dat geeft er niet aan, dat is mij overschillig, Fr. *n'importe*, zonder dat het werkw. voorafgaat. (K.) D. B. Ik zal te laat komen misschien, maar dak! (d. i. dat ik te laat kome). Ze zullen mij nie' meer ontvangen, maar dasse!

— Vrnw. In den zin van *hetgene dat*, Fr. *ce que*, zegt men *dat* niet *wat*. Z. SPRAAKKUNST. Da' ge vindt, meugde hou(d)en, zeggen de onrechtveerdigen.

— Achter *al* bezigt men *dat*, nooit *wat*. Z. AL. Al da' ge doet, is wel.

— *Dat* vervangt soms een pers. vrnw. van den 2e of den 3e pers. Z. SPRAAKKUNST.

DATELIJK, bw. — Dadelijk. Komt datelijk naar boven! Ook *dadelijk*.

DATTE(N, vrnw. — Wordt gebruikt voor Dat, Fr. *cela*, aan het einde van eenen zin en in elliptische zinnen. Wat is datte? Geeft mij datten. Welk stuk is 't mijn?... Datte!

— Spr. *'t Is altijd 'nen ditten me(t) 'nen datten*, 't is altijd te kort of te lang, 't is nooit goed. Ik kan nooit goed doen bij u, 't is altijd 'nen ditten mè' 'nen datten.

DATUM, znw., m. — *Na datum*, z. NAARDATUM, NADATUM.

DANNETEL, znw., m., — Soort van onkruid, Fr. *ortie royale, chanvre sauvage*, dat in de wetenschap *Galeopsis tetrahit* L. geheeten wordt. D. B. Men geeft dien naam ook aan de *Galeopsis villosa* L.

DANS (in 't N. en W. *dāns*), znw., m. — Fr. *danse*.

— Spr. *'Nen dans gaan*, weggejaagd, weggesmeten worden. T. As mijn meid thuis komt, ge zult die 'nen dans zien gaan ! Hij kwam thuis mee' alle soorten van onkruid en wilde planten, die hij in den hof wilde zetten, maar ze' vader dee' ze 'nen dans gaan (smeet ze weg).

— *Iemand 'nen dans leeren*, hem iets betaald zetten ; hem door harde woorden of kastijding tot rede brengen. As dieën deugeniet nog hier komt, zal ek 'em is 'nen dans leeren. Ha ! ge wilt nie' werken ! Wacht ! ik zal oe is 'nen anderen dans leeren !

DANSEN (in 't N. en W. *dānsən*), w., o. — Fr. *danser*.

— Verg. *Dansen gelijk 'en pop.*

— Gep. w. *Dansen en springen.* Hij dansten en hij sprong van blijdschap.

— Spr. *Dansen en springen zijn vergankelijke dingen.*

— *Dansen gelijk er gefloten wördt*, naar iemands pijpen dansen, Fr. *se ranger à la volonté de quelqu'un*. Dieë knecht moet dansen gelijk ze' meester fluit. As ge van iemand afhangt gelijk gij, kan 'et nie' anders, of ge moet dansen gelijk er gefloten wördt.

— *Als de kat niet thuis is, dansen de muizen op tafel*, z. KAT.

— Fig. Trappelen van ongeduld of gramschap. Hij stond daar te dansen van colère.

— Bij timmerl. Wordt gezeid van boren die rondloopen, in stede van dadelijk in 't hout te dringen.

DAPPER, bw. — Snel, spoedig, terdege. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij kwam dapper afgeloopen. 'Et begint dapper te règenen. Hij is dapper aan 't schrijven.

Kil. Dapper, *cito, celeriter*.

DARE, znw., m. — Z. onder HAAR- EN- KLEIN' BEESTJES.

DARE, bw. — Wordt gebruikt voor Daar, vooral door kinderen, wanneer een voorz. vorafgaat. (K.) Ga naar dare. Den hond is op dare geloopen. Zij is van dare gekomen.

Vrglk. HIERE, GINDERE, WARE.

DARES, bw. — Z. DERRES.

DĀRM, znw., m. — Z. DERM.

DĀRREN, w., b. — Durven, Fr. *oser*, bij D. B. *derren*, Eng. *to dare*, Gron. *duren*, Fri. *deuren*, Noordfri. *türren*, Oudfri. *dara*, Goth. *dauran*, Ang. *dyrran, dearran, durran*, Oudd. *tharen, thorren, daeren, durren*, Deen. *toerra*, IJsl. *thora*. (Z.-O. der K.) Ik dār da' niet doen. Hij hée' nie' gedārd. Hoe dārdegij zoo iet aanvangen ? Hij dārde daar nie' hennengaan. « Gelijck sy lastren *darren*. » (VONDEL, IV, 283.)

Kil. Darren, derren, *audere*.

DEDIE, vnw.; m. *dendieë(n*, *dendee(n;* o. (*he*)*tda*(*t*), (*he*)*tdatte(n;* v. en mrv. *dedie*. — Die, Fr. *celui-là*. Welke van die twee boeken kiesde : dendezen of dendieën ? Dedie daar is z'n vrouw. Ik zal dees stuk nemen, neemt gij tdatte.

DEEF (zachte *e*). — Tweede hoofdvorm van Douwen, duwen. (**Z**. der **K**.)

DEEG, znw., m. en niet o. — Fr. *pâte*. D. B., J. Den deeg kne(d)en. 't Zijn koeken van éénen deeg.

DEEGMES, znw., o. — Bij bakkers. Soort van mes om den deeg te snijden en te deelen. D. B.

DEEGWAFEL, znw., v. — Wafel die gebakken is van taai en kneedbaar deeg, in tegenstelling met de beslagwafel, die van vloeibaar deeg gemaakt wordt. (**K.**) Z. BESLAGWAFEL.

DEEGWAFELIJZER, znw., o. — Wafelijzer om deegwafelen te bakken. Een deegwafelijzer is ondieper als een beslagwafelijzer.

DEEL, znw., o. — Fr. *partie*. Z. Wrdb.

— *'En heel deel*, eene vrij aanzienlijke hoeveelheid, een vrij groot getal. M. Hij héet 'en heel deel geërfd. Ik heb 'en heel deel geld gewonnen.

DEEL (zachte *e*), znw., v. — Zoo spreekt men in 't Z. der provincie den naam uit van de rivier, die in de boeken *Dijle* heet.

DEEL (zachte *e*), znw., v. — Slaapplaats in den stal op den schelft. De knecht slaapt op de deel. — Ook **Polder**.

DEELRIEK, DEILRIEK, znw., m. — Riek met breede, platte tanden, dienende om het voeder uit den koeiketel in de kuipen over te brengen. (**Z**. der **K**.), in 't N. en W. **Drenkriek**.

DEELSCHOTEL, DEILSCHOTEL, znw., v. — Houten schotel, dienende om den koeidrank uit den ketel in de kuipen over te scheppen (**Z**. der **K**.), in 't N. en W. **Drenkschep** geheeten.

DEEM (zachte *e*) en **DÈÈM**, znw., m. — Tepel aan den uier van melkdieren, Fr. *trayon*, bij T. *dem*. (Ook in Brab., Limb. en Friesl., z. Sch.) De demen van 'en koei.

Kil. Deme, *uber*, *rumen*.

DEEME, DEEMEKE(N, DEEMENIS, DJEEMENIS, SEEME, SEEMEKE(N, SJEEMEKE(N, SEEMENIS, SJEEMENIS, tw. — Verbastering van *Jezus*. Uitroep van verbazing of schrik. Wel Deemeke lief ! Deemenis toch ! Seemenis mens(ch)en ! wat is er nu gebeurd ? Wel Djeemenis ! watda' ge vertelt !

— *Deemenis* (*djeemenis*, *seemeken*, *sjeemeken*, *seemenis*, *sjeemenis*) *van maranta* (*maranteka*, *marantela*, *maderitje*, *maderistes*), mijdspreuk voor Jezus-Maria. Seemenis van Maranta ! ons huis staat in brand.

Z. ook DEEZEKEN, DEEZES en SEEZES.

DEEN (zachtl. *e*), znw., m. — Den, denneboom, dennenhout, Fr. *sapin*, *bois de sapin*. (**Z.** der **K.**) (Ook in Brab., z. Sch.) Den deen groeit hier gèren. De timmerliê gebruiken hier veul deen.

— Vandaar *deneboom*, *denebosch*, *denen*, *denenhout*, enz.

DÈÈR, znw., m. — Deernis, pijn, hertzeer, Fr. *peine*, *douleur*. bij D. B. v. Dèèr hebben in iet. Ik heb er dèèr in dat dieë mens(ch) zoo ongelukkig is. 't Was 'nen dèèr om aan te zien.

— Leed, schade, hinder, Fr. *mal*, *tort*, *préjudice*, *dommage*. D. B., R., Hfft. Ze hebben 'em vandeeg afgerammeld, maar hij héet er toch geenen dèèr van gehad. Dat doe' mij geenen dèèr.

Kil. Dere, deyre, *miseratio* ; — *nocumentum*.

DÈÈRLIJK, bvw. — Kwijnend, bleek en uitgemergeld, ziekelijk, Fr. *débile*, *languissant*, *faible*, *maladif*. D. B. 'En dèèrlijk kind. Mijne vrind is wel genezen, maar hij ziet er nog dèèrlijk uit.

— Wordt ook gezeid van de vruchten te velde. D. B. Dèèrlijk koren. Die pataten staan dèèrlijk.

— Bw. Uit der mate, geweldig. Hij kan dèèrlijk liegen. Da' kost dèèrlijk veul geld. Die stad is zoo dèèrlijk wijd van hier niet.

— *Veur 'en dèèrlijk zien*, voor eene kleinigheid, Fr. *à vil prix*. (**K.**) Veur 'en dèèrlijk zien kunde oe daar 'en schoon broëk en 'ne' schoone' jas koopen.

DEES, bvw. — Dit ; deze. D. B., R. Dees huis. Dees kind. Dees week. Dees boomen.

DEESEL, znw., m. — Bij timmerl., kuipers, enz. Hetzelfde als het Holl. Dissel, Fr. *doloire*, *erminette*, bij D. B. *diesel*, *dijsel* en *destel*. De kuipers gebruiken den deesel om de duigen van binnen effen te schaven ; de timmerlieden, om hout af te dunnen. De kuipersdeesel verschilt van dien welken de timmerlieden gebruiken.

Kil. Deessel, *ascia*.

DEESELEN, w., b. — Bij timmerl., enz. Met den deesel bewerken, Fr. *doler*.

DEEZEKE(N, znw., o. — Jezus, God, in de kindertaal. Deezeken bidden. Deezeken lief. Naar Deezeke gaan. « Deezeke schudt zijn beddeken uit en laat zijn pluimkens vliegen » zingen de kinderen als 't sneeuwt.

> *Deezeken*, kom eten mee,
> Breng uw liefste moeder mee,
> *Deezeken*, waar gij zijt,
> Is het al gebenedijd.
> Eet en drink, maar zij gedachtig
> Dat het komt van God almachtig.
> (*Kindergebed*.)

— Te Antw. geven de kinderen dien naam aan de witte vlokken, die men dikwijls in het heet van den zomer ziet vliegen.

— Spr. *Danke Deezeken zeggen*, z. DANKE.

— *Deezeken kijft* zegt men tot de kinderen, om te beteekenen dat het dondert.

— *Deezeken dragen.* Twee kinderen geven elkander eene hand en dragen daarop een derde kind, dat zij met de andere hand aan den arm vasthouden, te Antw. **Kakkekoelemeien.**

— *Deezeken laten zien,* een kind tusschen de twee handen bij 't hoofd vatten en het zoo van den grond oplichten. Deezeken laten zien is een gevaarlijk spel.

— *Bij Deezeken zijn,* gestorven zijn. Vader is al lang bij Deezeken.

— *Van Deezekens tijden,* zeer ouderwetsch. Hij heeft nog 'nen frak aan van Deezekes tij(d)en. Die kleerkas is nog iet van Deezekes tij(d)en.

— *De jaren van Deezeken,* drie en dertig jaar. Hij is al in de jaren van Deezeken.

— Verg. *Gelijk 'en Deezeken,* ingetogen, zeer geschikt. Da' kind zit daar gelijk 'en Deezeken. Hij is zoo braaf als 'en Deezeken.

DEEZEKENSBLOEM, DEEZEKENSBLOM, znw., v. — Vergeet-mij-nietje; inzonderheid het vergeet-mij-nietje dat in weiden en vochtige plaatsen groeit, *Myosotis palustris.* (**K.**)

DEEZEKENSNAGEL, znw., m. — De kiem in eene okkernoot.

DEEZEKENSPÈÈRD, znw., o. — Een peesvleugelig insect, dat in de Wrdb. Waterjuffer genaamd wordt, Fr. *demoiselle, libellule.* (**K.**)

Ook **Biezenpèèrd**, **Pèèrdeken**, **Pèèrderijder**, **Ridder van Maltha** en **Korenbijter**.

DEEZES en **SEEZES,** znw., m. — Jezus, voorkomende in uitroepen. Deezes God! wa' gaan me nu aanvangen? Seezes lief, wa' zijdegij gauw gestoord! Deezes Maranta (Jezus Maria)! hij valt in 't water!

Z. ook DEEME, DEEMEKEN, DEEMENIS, enz. en DEEZEKEN.

DEGENE, vrnw.; v. en mrv. *degeen;* o. *(he)tgeen.* — Gene, Fr. *celui-là.* Hier zijn drij appelen: neemt gij dendezen, ik zal de(n)gene pakken. In dat huis woont m'n buur, en in tgeen me' zuster.

***DEGGER,** znw., m. — Volgens Sch. wordt dit w. in de Kemp. gebruikt in de beteekenis van Mes.

DEGIJ, DEGIJLIE, DEGIJLE(N, DEGÖLLIE, DEGÖLLE(N, DEGELLIE, DEGELLE(N, enclit. vrnw. — Z. DE.

DEI. — Term in een kinderrijm. Z. TIKKE-TIKKE-TANNEKE.

DEIL (uitspr. *däl*), znw., o. — Deel. (**K.**) Het grootsten deil. Een heel deil volk.

DEILEN, w., b. — Deelen, Fr. *diviser, partager,* Hgd. *teilen.* (**K.**) (Ook bij G.) Laat ons deilen. Wij moeten deilen. 't Geld is al gedeild.

— Gep. w. *Kiezen of deilen,* z. KIEZEN.

DEISTEREN (uitspr. *dästərən*), w., b. — Tot moes pletteren. Patatten deisteren. Gedeisterde patatten.

DEK, znw., m. — Bij sigarenmakers. Het dekblad, het buitenblad eener sigaar.

DEKEN, znw., m. — Z. Wrdb.

— *Deken zijn*, dronken zijn. (K.) Sus was gisteren avend weer deken.

— Z. MONDÉKEN.

DEKGÈER, znw., v. — Bij stroodekkers. Roede die gebruikt wordt om een huis met stroo te dekken. De dekgèren worden horizontaal op het stroo vastgebonden met dekwissen.

Ook **Dekroei**.

DEKIJZER, znw., o. — Bij stroodekkers. IJzeren werktuig, waarmede men de dekwisschen doorhaalt en de dekroeien vastdrukt. T.

Ook **Vanghaak**.

DEKKER, znw., m. — Fr. *couvreur*.

— Spr. *Den dekker dienen*, er aan toeleggen, het bekoopen. (K.) Pas op, manneken, ge zult deze' keer den dekker dienen!

Vrglk. T.

DEKKERSMES, znw., o. — Het mes der stroodekkers.

DEKLAST, znw., m. — Bij schippers. Lading op het dek van een vaartuig.

DEKLAT, znw., v. — Lat die op de sparren wordt genageld en waar men het dekstroo op legt.

DEKLEER, znw., v. — Bij stroodekkers. Trede, voorzien met twee ijzeren haken, waar de dekker op zit, wanneer hij een dak legt. T., R.

Ook **Dekpèèrd**,

DEKPÈÈRD, znw., o. — Bij stroodekkers. Z. DEKLEER.

DEKROËI, znw., v. — Roede waartusschen de stroodekkers het stroo leggen en waar zij het aan vastbinden.

***DELFT, DILFT**, znw., v. — Wordt, volgens Sch., in de omstreken van Antw. gebruikt voor Gracht, sloot.

DEKWIS(CH), znw., m. en v. — Bij stroodekkers. Teen of wisch, waarmede het stroo aan de dekroeien vastgebonden wordt.

DEM, znw., o. of v.?, doch te Antw. m. — *Geen dem*, niets, geen zier. T., R. (Ook in Limb. en Kl.-Br.) Ge zult geen dem krijgen. Hij bezit geen dem ne meer.

Z. ook BOES, MÖRZEL, PIJL, SPIER, VITS.

DEMPIG (Kemp. ook *dämpəg*), bvw. — Kortademig, kortborstig. Wordt niet alleen gezeid van dieren, maar ook van menschen.

G., Dr., Jong. 'En dempig peerd. Dieë mens(ch) is zoo dempig dat hij nie' spreken kan.
Kil. Dempig, *asthmaticus*.

DEMPIGHEID (Kemp. ook *dämpəgheid*), znw., v. — Kortademigheid, aamborstigheid.

DEN, znw., m. — Dorschvloer, Fr. *aire*. (Ook in Limb., z. Sch.) 'Et koren op den den uiteenleggen.
Kil. Denne, *area*.

DENDEREN, w., o. — Trippelen, ongeduldig trappelen. (Lier). (Ook in Limb.) Wa' stade daar te denderen, kom binnen !
— Afl. *Gedender*, *denderèèr*.

DENKEN, w., b. — Z. Wrdb.
— Gep. w. *Denken of peizen*. Alle beesten die ge denken of peizen kunt, zijn daar te zien.
— Spr. *Denken* (of *meenen*) *dat men het is*, zich veel laten voorstaan. Dieën beslagmaker denkt dat hij 'et is. Ge meent da' ge 't zijt, omdat oe' vader börgemeester is.

DENNEBEEGT, DENNEWEEGT (scherpe *e*), **DENNEWEG, DEÜNWEG**, znw., m. — Lage muur tusschen den dorschvloer en den tas. (K.)
— *Sch. geeft ook de gedaanten *denneworcht* en *dennewurcht* voor de Kemp. en Antw.

DEPOT, znw., m. en niet o. — J.

DER, bw. — Wordt gebruikt vóór *er*, telkens het woord dat onmiddellijk voorafgaat, op *l*, *n*, *r* of eenen klinker eindigt. D. B. Ik zalder zijn. Hij kander nie' aandoen. Zij zouder komen.
— Ook voor Daar. Der is veul volk. Z. DAAR.

— **DER.** Deze uitgang wordt altijd gebruikt in plaats van *er*, telkens dat het stamwoord uitgaat op *l*, *n* of *r*. Volder, pelder, dunder, spinder, dierder, voerder.

DERDE, znw., m. en niet v. — In 't kaartspel, Fr. *tierce*. Ik heb 'nen derde van ruiten aas.

DERDELING, znw., m. — Bij biemans. Derde zwerm uit eenen biekorf. T., R. De eerste heet zwerm, de tweede endeling en de derde derdeling.
— Bij steenb. Paapsteen van 0,150 × 0,073 × 0,738, die meest gebakken wordt te Boom en omstreken.

DERDS, telw. — De derde, op den derden rang. Ik stond derds in de rij. Ik ben derds, gij moet veur mij spelen.

DERF (uitspr. *därrəf*, te Antw. *därrəf*), znw., m. — Durven, durfachtigheid, *audacio*. Gij hèt geenen derf in oe' lijf. Is 'et moeilijk om op 'ne' velo te leeren rij(d)en ? Och ! nee, 't is niks as 'nen derf.

DERF (uitspr. *därrᵊf*), bvw. — Zwaar gebakken, gezeid van brood waarin de gist niet of niet genoegzaam gewerkt heeft, en dat dus niet gegaan is. (**Z.** en **Z.-O.** der **K.**) T. (Ook in Limb.) 'Et brood is derf. Derf brood verteert moeilijk.

Kil. Derf-brood, *panis azymus, non fermentatus.*

— **DERIJ.** Deze uitgang wordt gebruikt in stede van *arij, erij*, wanneer het stamwoord eindigt op *l, n* of *r*. Bèdelderij (bedelarij), brabbelderij (brabbelarij), enz.

— **DERIK.** Deze uitgang wordt gehoord voor *erik*, wanneer het stamwoord eindigt op *l, n* of *r*. Verveerderik, vuilderik, enz.

DERM, DÄRM (uitspr. *därrᵊm*, te Antw. *dārrᵊm*), znw., m. — Lange dunne pijp of buis van leder of lood. D. B., Hfft. (Ook in Brab., z. Sch.) De dermen van 'en brandspuit. 'En bierpomp mè' loo(d)en darmen.

DERREN, w., b. — Z. DARKEN.

DERRES, bw. — Derwaarts. (Ook in Brab., z. Sch.) (**K.**) Gade mee derres? Den dief is derres geloopen.

— Gep. w. *Herres en derres*, z. HERRES.

— Sommigen spreken *dares, dæres* en *dères* uit.

DERTIENPONDERS, znw., m., mrv. — Bij smeden, timmerl., enz. Kleine, gesmede nagels.

DERVEN (uitspr. *därrᵊvən*, te Antw. *dārrᵊvən*), w., b. — Durven, Fr. *oser*, in 't Z. der Kemp. **Darren** en **Dörven**. Dat derf ek nie' doen. Hij hée' nie' gedörven. Hij dierf nie' meer naar huis gaan.

Kil. Derven, dorven, *audere.*

DERVEN (uitspr. *därrᵊvən*, te Antw. *dārrᵊvən*), w., b. — Zich onthouden van, niet gebruiken, Fr. *s'abstenir de.* D. B. 's Vrijdags moeten me vlees(ch) derven. Op Ass(ch)ewoensdag en Goeden Vrijdag zuivel en eieren derven.

— Missen, ontberen. T. Dieë zatlap kan geene' jenevel derven. Onze' knecht kunnen me moeilijk derven. Dieë werkman kan gemakkelijk een van zijn dochters derven.

Mie, Marie, Marotselgat,
Wat hedde van de boter gehad?
Zestien-en-halven,
Het koeiken staat op kalven;
Het geitje staat op sterven,
En moeder kan geen boter *derven.*
(*Kinderrijm.*)

DESOMMIGE(N, Kemp. ook **DESOMMESTE(N** en **DESOMMENKE(N** (klemt. op *menk*), vrnw. — Sommigen. Desommige gelooven da' nie'. Desommeste zeggen da'. « *De Zommigen* in 't wilt van zelf uit d'aerde rijzen. » (VONDEL, XXI, 90.)

DESPERAAT en **DISPERAAT**, bvw. — Wanhopig, radeloos, Fr. *désespéré*, Lat. *desperatus*. D. B., T. Hij was heelemaal desperaat.

DESSEL, znw., m. — Hetzelfde als het Holl. Dissel, disselboom van eenen wagen, Fr. *timon*. De voerman had zijnen dessel gebroken en kost nie' meer voort.

DESSELEN, w., b. en o. — Bij voerl. Eenen wagen bestieren door middel van den dessel, dien men met de hand wendt en keert. Dieë' wagen kunde goed desselen.

DESTDAG, znw., m. — Dijnsdag, Fr. *mardi*.

DESTEL, znw., m. — Hetzelfde als Distel, Fr. *chardon*. (K.) Aan dieë' weg groeien veul destels. De destels uitsteken.
Ook *distel*.

DESTELVINK, znw., v. — Distelvink, Fr. *chardonneret*. (K.)
Ook *distelvink*.

DESTRUWÉEREN, w., b. — Z. VERDESTRUWÉEREN.

DEUGD (Kemp. *döcht*), znw., v. — Voordeel, goed, vermaak, Fr. *avantage*, *bien*, *plaisir*. D. B. Koopt da' laken, ge zult er veul deugd van hebben. 'E goed glas bier zou mij deugd doen. 'Et doe' 'ne' mens(ch) deugd, dat de zon wa' warmer schijnt.
Kil. Deugd, *beneficium*.

DEUGDELIJK, bvw. — Degelijk, uit der mate goed, Fr. *solide*, *excellent*. D. B., G. Da' zijn sterke en deugdelijke stoelen. Deugdelijke wijn. Deugdelijke sigaren. Dat is goed en deugdelijk laken.

DEUGEN, w., o. — Z. Wrdb.
— Spr. *Iemand leeren deugen*, hem dwingen zich goed te gedragen. T., R. Wacht maar, kèrel, me zullen u wel leeren deugen!
— *Het deugt hier of te Gheel niet*, *zee de zot*, *en hij was er*.

DEUGENIET, znw., m. — Deugniet, Fr. *coquin*. Dat is 'nen deugeniet van 'ne' jongen. Dieën deugeniet hée' me bedrogen.

DEUGENIETACHTIG, bvw. — Schelmsch, schelmachtig. 'En deugenietachtig gezicht. Deugenietachtig te werk gaan.

DEUGENIETEGOED, znw., o., zonder mrv. — Deugniet, Fr. *coquin*, *fripon*, *vaurien*. Uit mijn oogen, deugenietegoed!

DEUGENIETEJONK (uitspr. *deugenietejoënk*), znw., o. — Kleine deugniet, kind van slecht volk. (A.) 'k Zal dat deugenietejoënk nog armen en beenen breken!

DEUGENIETERIJ, znw., v. — Schelmerij, schurkerij, Fr. *coquinerie*. De deugenieterij is te groot den dag van vandaag. Daar is deugenieterij in gebruikt. Hij is rijk gewörren deur deugenieterij. De deugenieterij zal wel uitkomen. Is da' geen deugenieterij van de boomen zoo te beschadigen?

DEUGENIETESTREEK, znw., v. — Boevenstreek, schelmenstreek, Fr. *coquinerie, filouterie.* Hij zit vol deugenietestreken. Dat is 'en deugenietestreek.

DEUGENIETEVOLK, znw., o. — Slecht volk, lieden vol bedrog en ondeugd.

DEUGENIETEWERK, znw., o. — Werk van deugnieten, schurkerij. De ruiten uitgooien en de huizen beschadigen, is da' geen deugenietewerk ?

DEUGENIETEWINKEL, znw., m. — Schelmentroep, vereeniging van deugnieten. Dat is daar 'nen deugenietewinkel ! Hij en zijn heel familie, allemaal dezelfden deugenietewinkel !

DEUGENIETSTER, znw., v. — Vrouwelijke vorm van Deugeniet, Fr. *coquine.* Pas op veur da' wijf, want 't is 'en deugenietster.

DEŬNWEG, znw., m. — Z. DENNEBEEGT.

DEUR, znw., m. — Zot, gek, nar, Fr. *fou,* Mdnl. *dore,* Hgd. *thor.* Wordt maar gebruikt in de vergelijking *zoo zot als 'en deur.* (Ook in Limb.)

— Het volk, dat woord niet meer verstaande, zegt : « zoo zot als *'en* deur, » in plaats van « *'nen* deur », alsof er spraak ware van eene deur, Fr. *porte.*

Kil. Door, *stultus.*

DEUR, znw., v. — Fr. *porte.* Iemand aan de deur zetten (uit het huis jagen). Hier neven de deur (nevens het huis) woont de notaris. Die stad lee' bij de deur niet (is verre van hier).

— *Dobbel(e) deur,* deur met twee vleugels, Fr. *porte à deux battants.*

— *Halv(e) deur,* eene deur, waarvan het onderdeel niet hooger komt dan de borst, Fr. *porte-coupée.* D. B., T. Aan sommige ou' huizen vinde nog 'en half' deur.

— Gep. w. *« *Deur noch dorpel aan* of *door iets zien,* iets niet verstaan, niet weten hoe iets aanvangen of eindigen. » Deze uitdrukking wordt, volgens Sch., in de Kemp. gebezigd.

— Spr. *De bel aan de deur hangen hebben,* winkel houden of op zijne renten leven.

— *Met gesloten deur leven,* op zijne renten leven.

— *Zijn klak over de half deur steken,* bedelen, uit schooien gaan. (K.)

— *Het deurken* of *het schuifken krijgen,* z. SCHUIFKEN.

DEUR, vz. en bw. — Door, Fr. *par, à travers de,* enz. Z. Wrdb.

— Er doorheen. Ik ben deur mij' geld deur. Deur de klein kinderen deur zijn. We zijn deur ons brood deur (wij hebben geen brood meer).

— Voort, weg, voorbij. Hij is al meer as 'en uur deur.

— *De(n) kwa(d)e deur zijn,* z. KWAAD.

— *Wijd deur zijn,* niet lang meer te leven hebben. De zieken is wijd deur.

Ook **Wijd gezet** en **Aangezet.**

— Gep. w. *Deur en deur, deur end deur* (uitspr. *deurenteur*), dwars door, Fr. *d'outre en outre*. Hij was deur end deur nat.

— *Deur dientwil*, z. DEURDIENTWIL.

— Verg. *Er deur gaan gelijk het mes deur de boter.*

— *Deur* in samengestelde werkwoorden, met den klemtoon en scheidbaar, beteekent 1° Voortgaan met : *Deurdrinken, deurdörschen, deurgaan, deurlezen, deurloopen, deurklappen, deurnijpen, deursnijden, deurwerken*, enz. — 2° Met spoed, met kracht. *Deurdrinken, deureten, deurbeenen, deurgaan, deurstappen, deurwerken*, enz. — 3° Weg, voort, voorbij. *Deurdragen, deurgaan, deurjagen, deurjassen, deurkomen, deurloopen, deurrijden, deurwandelen, deursturen, deurzenden ;* 4° Afmatten, verslijten met : *Deurdrinken, deureten, deurgaan, deurgraven, deurstudeeren*, enz. Met den klemt. op het werkw. en onscheidbaar beteekent *deur* Ondereen. *Deurmengelen, deurrutselen, deurschudden, deursteken*, enz. — Z. ook T. en R.

DEURARM (uitspr. *deurärrəm*), bvw. — Zeer arm, doodarm. Dieë mens(ch) is deurärm.

DEURBOOGEN, w., o., schb., met *zijn*. — Neerwaarts buigen. T., R. Die plank boogt deur as ge er over gaat.

DEURDIENTWIL (uitspr. *deurdieëntwil*, klemt. op *dieën*), bw. — Daarom, uit die oorzaak, om die reden. Ik verdiende daar nie' genoeg en deurdientwil ben ek er vertrokken.

DEURDOEN, w., b., schb. — Door een stramijn, eene zift, teems of zoo iets duwen. T. Bezezap deurdoen. Gekookte erten deurdoen, om de pellen af te schee(d)en.

— Verkwisten, doorbrengen. T. Hij héet heel ze' fortuun deurgedaan.

— Doorschrappen. Doe mijnen naam maar deur.

— O. Gansch den nacht door tot 's anderendaags zitten drinken en slempen. (K.) Met de kermis zijnder veul die deurdoen. Die zatlappen hebben deurgedaan.

DEURDRAGEN (klemt. op *dra*), bvw. — Doorbakken. Steek 'et brood nog maar wat in den oven, want 't is nog nie' deurdragen.

DEUREEN, bw. — Door elkander. Z. Wrdb.

— Vormt talrijke samengestelde werkwoorden, die in de Wrdb. niet voorkomen. Zulke zijn : *deureenbabbelen, deureenbrabbelen, deureendoddelen, deureendoen, deureendouwen, deureendrinken, deureeneten, deureenflansen, deureengaan, deureengieten, deureengraven, deureenhakkelen, deureenhooien, deureenkloppen, deureenmengelen, deureenmoezelen, deureenmodden, deureenrammelen, deureenroeien, deureenroepen, deureenrutselen, deureenschaffelen, deureenschieten, deureenschrijven, deureensjaffelen, deureenslagen, deureensmossen, deureenspörzen, deureenstaan, deureensteken, deureenvliegen, deureentrekken, deureenwemelen, deureenwerzelen, deureenwroeten, deureenzetten, deureenzitten*, enz. Deze lijst kan merkelijk uitgebreid worden. Eenige der opgegeven werkwoorden worden hieronder verklaard.

DEUGENIETESTREEK, znw., v. — Boevenstreek, schelmenstreek, Fr. *coquinerie, filouterie.* Hij zit vol deugenietestreken. Dat is 'en deugenietestreek.

DEUGENIETEVOLK, znw., o. — Slecht volk, lieden vol bedrog en ondeugd.

DEUGENIETEWERK, znw., o. — Werk van deugnieten, schuikerij. De ruiten uitgooien en de huizen beschadigen, is da' geen deugenietewerk?

DEUGENIETEWINKEL, znw., m. — Schelmentroep, vereeniging van deugnieten. Dat is daar 'nen deugenietewinkel! Hij en zijn heel familie, allemaal dezelfden deugenietewinkel!

DEUGENIETSTER, znw., v. — Vrouwelijke vorm van Deugeniet, Fr. *coquine.* Pas op veur da' wijf, want 't is 'en deugenietster.

DEŬNWEG, znw., m. — Z. DENNEBEEGT.

DEUR, znw., m. — Zot, gek, nar, Fr. *fou,* Mdnl. *dore,* Hgd. *thor.* Wordt maar gebruikt in de vergelijking *zoo zot als 'en deur.* (Ook in Limb.)

— Het volk, dat woord niet meer verstaande, zegt: « zoo zot als *'en* deur, » in plaats van « *'nen* deur », alsof er spraak ware van eene deur, Fr. *porte.*

Kil. Door, *stultus.*

DEUR, znw., v. — Fr. *porte.* Iemand aan de deur zetten (uit het huis jagen). Hier neven de deur (nevens het huis) woont de notaris. Die stad lee' bij de deur niet (is verre van hier).

— *Dobbel(e) deur,* deur met twee vleugels, Fr. *porte à deux battants.*

— *Halv(e) deur,* eene deur, waarvan het onderdeel niet hooger komt dan de borst, Fr. *porte-coupée.* D. B., T. Aan sommige ou' huizen vinde nog 'en half' deur.

— Gep. w. *« *Deur noch dorpel aan* of *door iets zien,* iets niet verstaan, niet weten hoe iets aanvangen of eindigen. » Deze uitdrukking wordt, volgens Sch., in de Kemp. gebezigd.

— Spr. *De bel aan de deur hangen hebben,* winkel houden of op zijne renten leven.

— *Met gesloten deur leven,* op zijne renten leven.

— *Zijn klak over de half deur steken,* bedelen, uit schooien gaan. (K.)

— *Het deurken* of *het schuifken krijgen,* z. SCHUIFKEN.

DEUR, vz. en bw. — Door, Fr. *par, à travers de,* enz. Z. Wrdb.

— Er doorheen. Ik ben deur mij' geld deur. Deur de klein kinderen deur zijn. We zijn deur ons brood deur (wij hebben geen brood meer).

— Voort, weg, voorbij. Hij is al meer as 'en uur deur.

— *De(n) kwa(d)e deur zijn,* z. KWAAD.

— *Wijd deur zijn,* niet lang meer te leven hebben. De zieken is wijd deur.

Ook **Wijd gezet** en **Aangezet.**

— Gep. w. *Deur en deur, deur end deur* (uitspr. *deurenteur*), dwars door, Fr. *d'outre en outre*. Hij was deur end deur nat.

— *Deur dientwil*, z. DEURDIENTWIL.

— Verg. *Er deur gaan gelijk het mes deur de boter*.

— *Deur* in samengestelde werkwoorden, met den klemtoon en scheidbaar, beteekent 1° Voortgaan met : *Deurdrinken, deurdörschen, deurgaan, deurlezen, deurloopen, deurklappen, deurnijpen, deursnijden, deurwerken*, enz. — 2° Met spoed, met kracht. *Deurdrinken, deureten, deurbeenen, deurgaan, deurstappen, deurwerken*, enz. — 3° Weg, voort, voorbij. *Deurdragen, deurgaan, deurjagen, deurjassen, deurkomen, deurloopen, deurrijden, deurwandelen, deursturen, deurzenden ;* 4° Afmatten, verslijten met : *Deurdrinken, deureten, deurgaan, deurgraven, deurstudeeren*, enz. Met den klemt. op het werkw. en onscheidbaar beteekent *deur* Ondereen. *Deurmengelen, deurrutselen, deurschudden, deursteken*, enz. — Z. ook T. en R.

DEURARM (uitspr. *deurärrᵊm*), bvw. — Zeer arm, doodarm. Dieë mens(ch) is deurärm.

DEURBOOGEN, w., o., schb., met *zijn*. — Neerwaarts buigen. T., R. Die plank boogt deur as ge er over gaat.

DEURDIENTWIL (uitspr. *deurdieëntwil*, klemt. op *dieën*), bw. — Daarom, uit die oorzaak, om die reden. Ik verdiende daar nie' genoeg en deurdientwil ben ek er vertrokken.

DEURDOEN, w., b., schb. — Door een stramijn, eene zift, teems of zoo iets duwen. T. Bezezap deurdoen. Gekookte erten deurdoen, om de pellen af te schee(d)en.

— Verkwisten, doorbrengen. T. Hij héet heel ze' fortuun deurgedaan.

— Doorschrappen. Doe mijnen naam maar deur.

— O. Gansch den nacht door tot 's anderendaags zitten drinken en slempen. (**K.**) Met de kermis zijnder veul die deurdoen. Die zatlappen hebben deurgedaan.

DEURDRAGEN (klemt. op *dra*), bvw. — Doorbakken. Steek 'et brood nog maar wat in den oven, want 't is nog nie' deurdragen.

DEUREEN, bw. — Door elkander. Z. Wrdb.

— Vormt talrijke samengestelde werkwoorden, die in de Wrdb. niet voorkomen. Zulke zijn : *deureenbabbelen, deureenbrabbelen, deureendoddelen, deureendoen, deureendouwen, deureendrinken, deureeneten, deureenflansen, deureengaan, deureengieten, deureengraven, deureenhakkelen, deureenhooien, deureenkloppen, deureenmengelen, deureenmoezelen, deureenmodden, deureenrammelen, deureenroeien, deureenroepen, deureenrutselen, deureenschaffelen, deureenschieten, deureenschrijven, deureensjaffelen, deureenslagen, deureensmossen, deureenspörzen, deureenstaan, deureensteken, deureenvliegen, deureentrekken, deureenwemelen, deureenwerzelen, deureenwroeten, deureenzetten, deureenzitten*, enz. Deze lijst kan merkelijk uitgebreid worden. Eenige der opgegeven werkwoorden worden hieronder verklaard.

DEUREENBABBELEN, w., b. — Onsamenhangend of allen te gelijk babbelen. T. Sprekt duidelijk, ge babbelt alles deureen. As ge nu allemaal deureen ga' babbelen, dan kan ek oe nie' verstaan.

DEUREENBRABBELEN, w., b. — Op eene vreemde wijze door elkander mengen ; verward spreken. As em iet aan 't vertellen is, brabbelt em alles deureen ! 'En rekening maken en alles deureenbrabbelen.

DEUREENDODDELEN, w., b. — Onsamenhangend en al doddelende spreken. (K.) Ik kost 'em nie' verstaan, hij doddelden alles deureen.

DEUREENDOEN, w., b. — Door elkander mengen. T. 'Nen hoop mest omzetten en 'et mest goed deureendoen.

DEUREENFLANSEN, w., b. — Verward door elkander werpen. T. Ge moet die kleeren zoo niet deureenflansen.

DEUREENGAAN, w., o., met *zijn*. — Verwarren. T. Ziet toch is hoedat da' garen deureengegaan is !

DEUREENGRAVEN, w., b. — Al gravende (spittende) vermengen. (K.) T. Den onder- en den bovengrond deureengraven.

DEUREENHAKKELEN, w., b. — Verward en al hakkelende zeggen. Ik kan oe nie' verstaan, ge hakkelt alles deureen.

DEUREENHOOIEN, w., b. — Al zoekende door elkander werpen. (K.) Hij is in de kleerkas aan 't zuken, en hij hooit alles deureen.

DEUREENKLOPPEN, w., b. -- Dooreenklutsen. T. Den dooier en 't wit van 'en ei goed deureenkloppen.

DEUREENMENGELEN, w. b. — Dooreenmengen. T. Doet dat oud en nief zaad bijeen, maar ziet da' ge 't goed deureenmengelt.

DEUREENMOEZELEN, w., b. — Al moezelende vermengen. (K.) Boonen en patatèn die gekokt zijn, in 'ne' pot doen en alles goed deureenmoezelen.

DEUREENMODDEN, w., b. — Al zoekende verward dooreensmijten, bij T. *dooreenmoddelen*. Boeken, kleeren, enz. deureenmodden.

DEUREENRAMMELEN, w., b. — Z. DEUREENBABBELEN. T.

DEUREENROEIEN, w., b. — Dooreenwerpen. (K.)

DEUREENRUTSELEN, w., b. — Al rutselende, al schuddende dooreenmengen. Medecijnen en water in e fles(ch)ken doen en goed deureenrutselen.

DEUREENSCHAFFELEN en **DEUREENSJAFFELEN**, w., b. — Al schaffelende door elkander werpen. Ik had da' stroo zoo nettekes op 'nen hoop liggen, maar de kinderen hebben 'et allemaal deureengeschaffeld, deureengesjaffeld.

DEURKENSCHĀRREN, w., b. — Al scharrende dooreenmengen. T. De hinnen hebben 'et mest deureengeschārd.

DEUREENSCHIETEN, w., o., met *zijn*. — Door elkander schieten. As ge dieën hoop zavel nie' beter en legt, dan schiet i nog deureen.

DEUREENSJAFFELEN, w., b. — Z. DEUREENSCHAFFELEN.

DEUREENSLAGEN, w., b. — Fig. Dooreenbabbelen, onsamenhangend zeggen. As ze iet vertelt, dan slaagt ze alles deureen.

DEUREENSMOSSEN, w., b. — Onzindelijk dooreenmengen, sprek. van vloeistoffen. Bier en wijn deureensmossen.

DEUREENSPÖRZEN (ook *-spözzən*), w., b. — Al spörzende door elkander mengen. (**K.**) De kinderen hemmen da' stroo heelegans(ch) deureengespörsd.

— O. Driftig door elkander loopen, bij T. *dooreensporren*. Ziet die kinderen is deureenspörzen!

DEUREENWERZELEN (in 't Z. en W. *wäzzələn*), w., b. en o. — Door elkander woelen, warren. T. Zie! hoedat da' klein gesnor (kinderen) deureenwerzelt. Heddegij da' garen zoo deureengewerzeld?

DEURETIG, bvw. — Moede, afkeerig van. T. (**K.**) Alle dagen dieë zelfde kost! Ge zoudt er deuretig van wörren. Ik ben deuretig van 't zitten.

DEUREWEG en **DEURWEG**, bw. — Voorgoed, volop, terdege. T., R. (Ook in Brab. en Kl.-Br.) Het is deureweg aan 't règenen. 'Et zal nu deurweg gaan winteren. De zieken is deureweg aan 't beteren. « Nu is zij toch *doorenweg* aan de spurrie en ze begint greet te worden. » (CONSCIENCE. *De Loteling*, 7.)

— Doorgaans. T. (Ook in Kl.-Br.) De grootste pèren zijn deurweg de slechtste.

DEURGAAN, w., o., met *zijn*. — Weggaan, vertrekken, heengaan, Fr. *s'en aller*. Gaat deur, 't is tijd. Ik gaan gauw deur.

— Woordensp. *Als ge deurgaat, zijde in tweeën*, zegt men schertsend tot iemand die zegt: ik gaan deur.

— Voorbijgaan, Fr. *passer*. T. Hij is hier over 'nen oogenblik deurgegaan.

— Met kracht en spoed gaan. T. As ge goed deurgaat, kunde'r op 'en uur komen.

DEURGANK, znw., m., mrv. *deurgangen*. — Bij boogsch. Schietbeurt. (Ook in Brab., z. Sch.) Iedere schutter hèet drij deurgangen. Ik heb nog éénen deurgank: ik kan nog 'ne' prijs halen.

— Ook gezeid bij het tonspel. 'k Heb nog 'nen deurgank.

— Gang van een huis, Fr. *corridor*. (**A.**) Eerst hedde den deurgank, dan twee kamers, den trap en de keuken.

DEURGEDAAN, bvw. — Doortrapt, loos. T. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij is deurgedaan, dieë kerel!

— Door alle netten gevlogen, zeer te mistrouwen. Pas op veur dieë' kèrel, want hij is deurgedaan.

DEURGEVEN, w., o., schb. — IJlings voortvaren, snel loopen of rijden, zich fel spoeden. Ge hadt den tram is moeten zien deurgeven! Ik riep hem achterna, dat hij moest wachten, maar hij hoorde nie' en hij gaf maar deur. Geeft 'en bitje meer deur, Jan, anders krijgde nie' gedaan mee' oe' werk.

DEURHOU(D)EN, w., b., schb. — Den winter door houden. T. Ik heb me' verken deurgehouwen.

DEURHOUTIG, bvw. — Bij houtkoopl., boomvellers, enz. Wordt gezeid van staande boomen die weinig afvallen, d. i. waarvan de stam van aan den grond tot aan de takken bijna overal dezelfde dikte heeft, bij T. *deurboomig*. (K.) Dat is 'nen deurhoutigen boom.

DEURJAGEN, w., b. en o., schb. — Wegjagen, Fr. *chasser*. Hij is daar deurgejaagd, maar 't zal veur zijn deugd nie' zijn.

— Te peerd voorbijsnellen. Hij kwam hier vierklauwens deurgejaagd.

DEURJASSEN, w., b., schb. — Wegjagen, heenzenden. Ik heb mijne' knecht deurgejast, omdat hij te lui is.

DEURJÈGER, znw., m. — Dier of mensch, die goed eet en drinkt, en toch mager blijft, bij D. B. en Sch. *doorjager*. Dieë mens(ch) is 'nen deurjèger. Sommige verkens zijn deurjègers.

DEURKAZIJING, Antw. **DEURKASSIJING**, znw., v. — Deurkozijn. Z. KAZIJING.

DEURKLAPPEN, w., o., sch. — Voortgaan met klappen. T. Niemand luisterde naar hem, en toch klapten hij maar deur.

— *Deurgeklapt zijn*, uitgepraat zijn, niet meer weten wat vertellen.

DEURKRIJGEN, w., b., schb. — Doorgezwolgen krijgen. Zonder drinken kan ek mijn eten niet deurkrijgen.

— Er doorheen komen, doorleven. De zieke krijgt de' winter nie' meer deur.

DEURLOOPEN, w., o., schb., met *zijn*. — Heenloopen, wegloopen. Hij hèet hier 'nen oogenblik gewcest, en toen is em weer deurgeloopen.

— Voorbijloopen. T. Oe' zuster is daar seffens neven ons huis deurgeloopen.

— Verder loopen. T. Loopt nog eenige stappen deur.

— Met kracht en spoed loopen. T. As ge goed deurloopt, dan zijde nog veur den donkeren thuis.

DEURNAAIEN, w., b. — Bij schoenmakers. Zonder rand den zool aan het overleer naaien, dwarsdoor naaien en niet schuins. De zware schoenen der werklieden worden deurgenaaid.

DEURNEMEN, w., b., schb. — Duchtig onder de hand nemen. (Z.-O. der K.) Ge moet dieë' kèrel maar is goed deurnemen.

DEURNEUKT (klemt. op *neukt*), bvw. — Slim, loos, doortrapt. R. (Ook in 't Hag., z. Sch.) 't Is 'nen deurneukte kerel.

DEURNIJPEN, w., b. en o. — Gevoelig nijpen, nijpen om zeer te doen. Ai mij ! ge nijpt deur.

— Gevoelig treffen. T. Die ziekte hée' mij fel deurgenepen. Zoo 'n ongeluk, da' nijpt 'ne mens(ch) deur.

DEURNUFT (klemt. op *nuft*), bvw. — Doortrapt, loos, listig. Dieë kèrel is deurnuft.

DEURPITSEN, w., b. en o. — Z. DEURNIJPEN.

DEURRIJ(D)EN, w., o., schb., met *zijn*. — Voortrijden, verder rijden. Rijdt maar deur, koetsier!

— Heenrijden. Hij is over meer as 'en uur deurgere(d)en.

— Voorbijrijden. Hij kwam hier gisteren deurgere(d)en.

— Met kracht en spoed rijden. As ge goed deurrijdt, dan zijde om 2 uren nog thuis.

DEURRUTSELEN (klemt. op *rutselen*), w., b., onschb. — Al rutselende, al schuddende vermengen, sprek. van vloeistoffen. Doet die poeiers in water en deurrutselt ze goed.

DEURSCHEUT, znw., m., zonder mrv. — Nieuwe scheuten, die aan granen, aardappelen, enz. komen, nadat die gewassen reeds opgehouden hadden te schieten. (Ook in Brab., z. Sch.) As 'et lank gedroogd héet en daarna begint te règenen, dan komt er dikwijls deurscheut in de pataten.

Ook **Deurwas**.

DEURSCHIETEN, w., o., schb., met *zijn*. — Bij landb. Wordt gezeid van gewassen die opgehouden hadden met schieten of in 't voortschieten verhinderd werden, en opnieuw versche scheuten krijgen. (Ook in Brab., z. Sch.) As 't lank gedroogd heeft en daar komt later veul regen, dan schieten de pataten dikwijls deur.

— Wordt ook gezeid van eenstammige gewassen, zooals b. v. rapen, koolen, radijzen, peeën, enz. die in zaad opgaan, Fr. *qui montent en fleurs*, bij D. B. *opschieten*. De koolen zijn deurgeschoten. As ge rammenatsen te vruug zaait, dan schieten ze deur. Eenige pastenaken laten deurschieten, om er zaad van te winnen.

DEURSCHIETEN (klemt. op *schieten*), w., b., onschb. — Bij landb. Met eene schup aarde werpen tusschen de gewassen. De patatten zouwen wa' moeten deurschoten wörren. Koren dat te dun staat, deurschieten, opdat het beter zou uitstruiken.

Z. ook ONDERSCHIETEN, OVERSCHIETEN, SCHIETEN en UITSCHIETEN.

DEURSCHÖRPEN (uitspr. *deurschörr*ᵊ*pən*), w., b., schb. — Bij timmerl. Met de schörpzaag doorzagen. 'En plank deurschörpen. Z. SCHÖRPEN.

DEURSEEZEN, w., o., schb., met *zijn*. — Snel voortloopen. Ik riep dat em zou blijven staan, maar hij luisterde nie' en hij seesde maar deur.

DEURSLAGEN, w., b. en o. — Doorslaan, z. Wrdb.

DEURSLECHT, bvw. — Zeer slecht. 'Nen deurslechte kerel. 'Et gaat deurslecht met de' zieke.

DEURSLIPPEN (klemt. op *deur*), w., o., schb., met *zijn*. — Doorgesneden worden met eene slip. Z. SLIP. De ooren van 't verken waren allebei deurgeslipt.

DEURSMOOREN, w., b., schb. — Doorrooken, Fr. *culotter*, bij R. *doorsmoren*. 'En pijp deursmooren. 'En deurgesmoorde pijp. — Voortgaan met rooken. Ze zeeën 'em dat em z'n pijp moest wegsteken, maar hij, hij smoorde maar deur.

DEURSNEUKEN, DEURSNEUKELEN, w., b., onschb. — Doorsnuffelen, doorsnuisteren. (**Z.-O.** der **K.**) Z. SNEUKEN, SNEUKELEN.

DEURSNUISTEREN (uitspr. *dörsnöstərən*), w., b., onschb. — Doorsnuffelen. Hij deursnuisterden alle kassen en koffers. Z. SNUISTEREN.

DEURSPOLLEN, w., o., schb., met *zijn*. — Doorsplijten. (**K.**) Nagelt dat hout zoo nip op de' kant niet, of 't spolt deur. Z. SPOLLEN.

DEURSTEKEN (klemt. op *steken*), w., b., onschb. — Mengen, sprekende van speelkaarten, Fr. *battre* of *mêler les cartes*. T., M. Deurstekt de kaarten is. Zijn de kaarten deursteken?

Ook **Ondersteken**.

DEURSTUREN, w., b., schb. — Heenzenden, wegzenden. Ik heb mijn meid deurgestuurd. As er 'nen bèdelèèr aan de deur komt, dan sturen z' 'em deur.

DEURTREKKEN, w., b., schb. — Bij waschsters. Door de stijfselpap of het blauwselwater halen, sprek. van gewasschen lijnwaad. De hemden deurtrekken. Zijn de lakens deurgetrokken?

DEURTROKKEN, bvw. — Doortrapt, slim, geslepen. D. B., Sch., T., Kil. Diee kerel is deurtrokken, zijt er zeker van.

— Verg. *Deurtrokken gelijk 'en oliekan, gelijk 'ne smoutstoop, 'en smoutvlaai* (**K.**), *gelijk 'en olievod* (**A.**), gansch doortrokken van arglist.

DEURVAAKT (klemt. op *vaakt*), bvw. — Overwonnen door den vaak. T. Leg 'et kind slapen, 't is deurvaakt.

DEURWAS, znw., m., zonder mrv. — Z. DEURSCHEUT.

DEURWASSEN, w., o., schb., met *zijn*. — Z. DEURSCHIETEN. — Voortwassen, voortgaan met wassen. Dat die haver nu maar wilde deurwassen!

DEURWEÊREN, w., o., schb. met *zijn*. — Wordt gezeid van mistig, overtrokken of regenachtig weder dat opklaart. (K.) 't Is nie' zeker dat 'et heel den dag zal règenen, 't kan dezen achternoen nog deurweêren. As 't deurweêrt, dan gaan we wandelen.

DEURWEG, bw. — Z. DEUREWEG.

DEURWEG, znw., m. — Doorgang, Fr. *passage*. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Daar is hier geenen deurweg. Verboden deurweg.
Kil. Deur-wegh, *transitus*.

DEURWEGEN, w., o., schb. — Het recht hebben om met kar en peerd ergens door te rijden. (K.) Hij weegt achter onzen hof deur. Wij moeten 'em langs hier laten deurwegen.
Kil. Deur-weghen, *pervadere*.

DEURWEGEN, w., b., schb. – Eene hoeveelheid van eene waar door middel van de balans, zonder gewichten te gebruiken, in twee gelijke deelen verdeelen. M. Is e vierendeel toebak te veul, dan zal ek 'et deurwegen. Weegt da' pak suiker is deur.

DEURWINTEREN, w., b., schb. — Den winter door houden, sprek. van staldieren. (K.) (Ook in Brab., z. Sch.) 'En koei, e pèèrd deurwinteren en dan verkoopen.

DEURZAT, bvw. — Zeer dronken, dooddronken. Hij was deurzat.

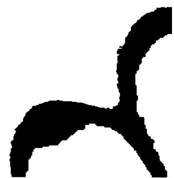
DEURZENDEN, w., b., schb. — Wegzenden, heenzenden. D. B., Hfft. 'Ne' knecht deurzenden. Komt er 'nen arme mens(ch) aan de deur, hij wördt deurgezonden.
Ook **Deursturen**.

DEURZETTEN, w., b., schb. — Aanmoedigen, verzetten, troosten. (Ook in Brab., z. Sch.) Gaat de' zieken is bezoeken en zet 'em wat deur.
— *Zijn eigen deurzetten*, de droeve gedachten ter zijde zetten en zich troosten.
— Voortzetten. Zet de' groote' wijzer wat deur.
— O. Den buik zuiveren, Fr. *purger*. Die medecijn zet goed deur.

DEUVIK (toonl. *i*), znw., m. Bij kuipers. Houten pin, waarmede de bodem der vaten aaneengemaakt wordt.
— Bij timmerl. Ronde of vierkante pin, aangebracht op de diktezijde van twee, met stompen naad bijeengebrachte stukken hout, en waarvan de eene helft in de eene en de andere helft in de andere plank wordt opgesloten, Fr. *goujon*.

DEUVIKEN, w., b. — Bij kuipers. De stukken van den bodem eens vats aaneenhechten door middel van deuviken.

DEUVIKGAT, znw., o. — Het gat in den bodem van een vat waar men de kraan in slaat.

DEUZIG, bvw. — Bedwelmd, zwaar, vermoeid van geest, Fr. *étourdi*, *émoussé*, bij D. B. *deusig* en *dozig*, bij Hfft. *duizig*, bij M. *doezig*, Pld. *düsig*, *dösig*. Ik ben deuzig van 't lawijt. Da' geschreeuw van die kinderen zou iemand deuzig maken. Ik ben deuzig in dieën boëk gelezen.

Kil. Deusigh, duysigh, *exanimis*, *vertigine laborans*.

DEVOOREN (klemt. op *voo*), znw., m., mrv. — Neerstige pogingen, werkzaamheid, Fr. *efforts*. D. B , R. Hij héet er zijn devooren veur gedaan. Da' kind doe' zijn devooren in de school.

DEVOTIE, znw., v. — *Zijn devotie hou(d)en*, te communie gaan, ter H. Tafel naderen. D. B. Met de groote feestdagen houwen veul mens(ch)en hun devotie.

DEWAFFERE(N, vrnw. — Wat voor een, welke, Fr. *lequel*. Er zijn daar verschillige kerken : in dewaffer hedde mis gehoord ?

DEWELKE, vrnw. — Welke, Fr. *lequel*. De(n)welke(n) van die twee boeken kiesdegij ?

DEZELFSTE en **DEZELVE** (in 't Z. *dəzöllᵊfstə*) bvw. en vrnw. — Dezelfde, Fr. *le même*. Dezelfste man. Hetzelfste kind. Dezelve kamer. Dat is 'tzelve niet. 't Is mij hetzelfste.

Ook *dezelfde*.

DEZOĔKEN, **DEZOKKEN** en **DEZUKKEN**, vrnw. — Dezulken, zulke. (K.) Die zoo wel staan mee' hun zelven en altijd wat op 'en ander weten te zeggen, dezoëken kan ek nie' verdragen. Dezukken zijn tot alles in staat.

DEZOON (scherpe *o*), vrnw. — Dezulken. Ik kies van dees bloemen : dezoon staan mij nie' aan.

DEZUKKEN, vrnw. — Z. DEZOËKEN.

DIAMANT (stof), znw., m. en niet o. — J.

DIAMANTKOP, znw., m. — Bij schrijnw. Vlak of paneel, waarvan de vier zijden schuins zijn afgewerkt, derwijze dat zij doorgaans naar het middelpunt van het vlak schuins afloopen.

DICHT, znw., v. — Zenuwachtige beving der ledematen, bijzonder in de handen, Fr. *tremblement sénile*, *nerveux* (K.), te Antw. **Gicht** geheeten. Ou(de) mens(ch)en hemmen de dicht. Ik kan nie' meer schrijven,ik geloof da' 'k de dicht krijg.

DICHT, bvw. en bw. — Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo dicht als 'ne pot*, zeer dicht gesloten.

— Gep. w. *Dicht en bij*, dicht bij, naderbij. Hij woont hier dicht en bij. Ge moet dat is van dicht en bij bekijken.

DICHTEN, w., b. — Opstellen, schrijven, Fr. *rédiger*, *composer*, *écrire*. (K.), R. 'Ne' langen brief dichten. Het moet moeilijk zijn van zoo 'ne' grooten boëk te dichten. Héet hij dieën brief gedicht ?

DICHTHEBBEN, DICHTHEMMEN, w., b. — *Iemand dichthebben*, hem beethebben, in 't nauw gebracht hebben. Den beenhouwer hèe' me dicht mè' gee' vlees(ch) te brengen. Me hadden vruger 'ne' koppige' knecht, dieë meinde dat hij ons dichthad, wanneer hij nie' wilden eten. Eduard III had de Vlamingen leelijk dicht, toen hij verbood nog Engelsche wol naar Vlaanderen te sturen.

DICHTNEMEN, w., b. — Beetnemen, bedriegen, foppen. Past op, laat u deur dieë' kèrel nie' dichtnemen.

DICHTZETTEN, w., b. — *Iemand dichtzetten*, hem afvangen, in moeilijkheden brengen. De schoenmaker hèe' mij dichtgezicht mè' mijn schoenen niet te brengen.

DIDDER, in eenige streken **DEDDER**, znw., m. — Bibbering, davering, bij D. B. *dudder* (K.) Ik heb den didder van de kou.

DIDDEREN en in eenige streken **DEDDEREN**, w., o. — Bibberen, rillen, huiveren, Fr. *trembler*, *frisonner* (K.), bij D. B. *dudderen*. Ik didder van de körts. Hij stond daar te didderen van de kou.
— Afl. *Gedidder*, *didderèèr*.

DIEË(N, DEE(N (scherpe *e*), bvw., m. — Die. Dieë man. Dieën boom. Dieë stal en die schuur.
— Nopens het gebruik van *die* voor *wie* en *die*, overbodig gebezigd, z. SPRAAKKUNST.

DIEF, znw., m. — Fr. *voleur*.
— Kooltje aan de wiek eener lamp of eener keers, Fr. *mouchon*, *larron*.
— Waterloot, overtollige scheut aan wijngaarden, tomaten, enz., dien men uitknijpen moet. Nijpt die dieven uit de tomaten. Daar staan veul dieven aan dieë' wijgerd.
— Spr. *Liever 'nen dief aan mijn klink als 'en luistervink.*
— *Daar 'nen dief komt blijft iet, maar daar 'nen brand komt, blijft niet.*
— *Daar zijn geen dieven meer, de menschen stelen nu zelf.*
— *Op 'en diefken*, in 't geniept, heimelijk, Fr. *à la dérobée*, *furtivement*. (A.) Ik ben op 'en diefken uitgeloopen. Houd 'em goed in de oog, hij is op 'en diefken uit.

DIĔFTE, znw., v. — Dieverij, diefstal, Fr. *vol*. Hfft. Er is op 't kasteel 'en groote diĕfte gebeurd. Die diĕfte komt nie' uit.

DIEMIT, znw., m. en niet o. — Zekere stof. D. B., T., J.

DIĔNDER, znw., m. — Dienaar, Fr. *serviteur*. Daar waren geen diĕnders genoeg om de gasten te gerieven.
— Metserdiĕnder. 'Ne metser en twee dienders.

DIENEN, w., b. — Bedienen, Fr. *servir*. De tafel dienen. De mis dienen.
— O. Voor het gerecht komen, sprek. van een geding. (K.) Da'

proces moet nog dienen. Heget (heeft het) proces al gediend, dat den bos(ch)wachter over eenigen tijd op 'ne' strooper gemaakt héet? Het zal te naaste week dienen.

— *Gediend zijn met*, iets zeer geerne hebben, er over gevleid zijn. D. B. Ge moet Mijnheer zeggen tegen hem, daar is hij mee gediend. Ik ben met die flauw' complimenten nie' gediend.

— Er baat, voordeel, deugd van hebben. Dat is 'en plant, die met den règen nie' gediend is.

DIENLEPEL, znw., m. — Groote lepel om soep, melk, enz. aan tafel rond te deelen, Fr. *louche*. D. B., T., R. 'Ne posteleinen dienlepel. Een dienlepel is geen pollepel.

DIEPERIK, znw., m. — *Den dieperik in zijn*, begraven zijn. Hij is al lank den dieperik in.

— Verdronken zijn. De matroos is den dieperik in.

— Ten ondere zijn. Dieë winkelier gaat den dieperik in.

— *Dieperik* is Bargoensch of dieventaal.

DIEPVOREN, w., b. — Bij landb. In diepe voren omakkeren, met tweemaal dezelfde voor om te ploegen, Fr. *biloquer* (K.) D. B. E stuk land diepvoren. 'Ne gediepvoorden akker.

Ook **Tweevoren**.

DIEPZINNIG, bvw. — Uit der mate godvruchtig, twijfelmoedig, Fr. *scrupuleux*. T., R. 'Nen diepzinnige mens(ch). Diepzinnige mens(ch)en meinen altijd da' ze nie' goe' gebicht hebben. Onze pastoor is 'nen brave mens(ch), maar hij is wat diepzinnig.

DIEPZINNIGAARD, znw., m. — Diepzinnige mensch.

DIEPZINNIGHEID, znw., v. — Tot het uiterste gedreven godvruchtigheid, twijfelmoedigheid.

DIER, bvw. — Duur, hoog van prijs, Fr. *cher*. D. B. Hij héet dat huis dier gekocht. Alles aan den dierste' prijs verkoopen. Oorlog en dieren tijd.

DIEREKOOP, z. GOEIEKOOP.

DIERENDANS, znw., m. — Iemand die zijne waren duur verkoopt. Ga nie' naar dieë' winkel, want de winkelier is 'nen eersten dierendans. Ik laat niks meer maken bij dieën timmerman, 't is veul te 'nen dierendans.

DIĔRTE, znw., v. — Duurte, hooge prijs der waren. Er wördt fel geklaagd over de diĕrte van 't brood.

DIĔSTERS(CH), bvw. — Van Diest. Diĕstersch bier (dik, bruin bier, dat te Diest gebrouwen wordt). Diĕstersche gersten (Diestersch gerstebier).

DIEVEKOOT (zachte *o*), znw., m. — Deugniet, Fr. *coquin*, *vaurien*. (Z.-W. der K.) Onze Jan is toch 'nen dievekoot: hij hée' weeral gevochten.

DIJ, znw., m. — Groei, wasdom. B., bij T. en R. *dee*, bij D. B. *dijement*. Daar zit geenen dij in die boomen.

DIJSDAG (uitspr. *destag*), znw., m. — Dinsdag, Mndl. *disendag*, Wvl. *dijsendag*, *disendag*, Eng. *tuesdag*, Oudfri. *tiesdi*, Oudn. *tysdagr*, Zw. *tisdag*.

DIK, bvw. — Fr. *gros*, *épais*, *enflé*, enz. Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo dik als 'en mossel, als 'en pad, als 'en ton, als 'en trommel;* — *zoo dik als brij, als pap* (van spijs en drank); — *zoo dik als 'en vuist* (groot van omvang); — *zoo dik als haar op den hond* (zeer dicht bijeen, sprek. van gewassen).

— Gep. w. *Dobbel en dik*, z. DOBBEL.

— *Deur dik en dun*, door nat en droog, door slijk en water. Deur dik en dun loopen.

— Spr. *Niet dik loopen*, zeldzaam zijn. De goeî betaalders loopen der niet dik.

— Troebel. (**K**.), T. Het water van de' put is dik gewörren.

— Groot, ruim. Dr., M. Dat is 'en dikke uur van hier. Hij zal 'en dikke honderd frang moeten betalen.

— Kwaad, gram. Hij wier' dik. Ge moet u daarom niet dik maken, ik zee 'et maar om te lachen.

— Spr. *Maakt u niet dik, want dun* (of *smal*) *is de mode*, zegt men schertsend tot iemand die gram wordt.

— Dronken. Hij was gisteren avend weer goed dik.

— Rijk, welhebbende. (**K**.) Dr., M. In dat dorp woonen dikke boeren. 't Is 'nen dikke (een rijke).

— Spr. *Er dikke hebben, er dik in zitten*, rijk zijn.

— *Dikke kaart*, eene kaart die veel telt. Azen en tienen zijn dikke kaarten. 'En dikke bijsmijten.

DIK, bw. — Dikwijls, vaak, Fr. *souvent*, bij T. *dek*, bij Jong. *deks* en *duk*. (**Z.-O.** der **K**.) Hoe dik valt da' veur? Hij komt hier dik. Ik hem da' meisken dik gezien. « Daer ick in mynen slaep zoo *dick* van heb ghedroomt. » (VONDEL, I, 66.)

— Soms, misschien. Z. DIKKELS.

— Kil. Dick. j. dick-mael, *sæpè*.

DIKBASTIG, bvw. — Dik van bast, sprek. van granen, erwten, enz. (**K**.) 'Et koren is dikbastig dees jaar. Dikbastig graan geeft weinig mèèl en veul zemelen.

DIKKELS en **DIKKES**, bw. — Dikwijls, Fr. *souvent*. Zoo iet gebeurt dikkels. Ik hem oe al zoo dikkes gezeed, da' ge da' laten moet. Hoe dikkels is da' gebeurd? Ik heb dat dikkezer gezien as gij.

— Wordt soms gebruikt in den zin van Misschien, Fr. *peut-être*. Hfft. Hij kander dikkes niet aan doen. As ge goed oppast, dan kunde dikkels nog 'nen prijs hebben.

— *Dikkes van tijd*, meesttijds, Fr. *le plus souvent*. (**K**.) Hij komt dikkes van tijd te laat in de kerk. Ze is dikkes van tijd ziek.

DIKKEIN, znw., m. — Een mansnaam, in 't Fr. *Benoît*, L. *Benedictus*. (K.)

DIKKEN, w., o., met *zijn*. — Verdikken, dikker worden. Dieën boom is sedert eenige jaren fel gedikt.

— Met *hebben*. Bij kaartsp. Kaarten bijsmijten die veel tellen. (K.) (Ook in Limb.) Mee' 'en aas dikken. Ik heb met de tien gedikt.

DIKKES, bw. — Z. DIKKELS.

DIKKOP, znw., m. — Puitshoofd, kikvorschenlarve, Fr. *têtard*, ook **Potskop** geheeten.

— Dwarshoofd, dwarsdrijver, Fr. *homme travers*. T. Dieë leelijken dikkop!

— Groote, dubbele borrel genever. M. Nen dikkop drinken. Geef mij nog 'nen dikkop. (Ook Fri. en Oostfri., z. M.)

DIKKOPPEN, w., o. — Knikkebollen, zitten dutten, Fr. *sommeiller*. (K.) Grootvader zit in zijne' zetel te dikkoppen. As i na 't eten e kwartierken had zitten dikkoppen, ging i weer aan 't werk.

DIKOOR, znw., v. — Verzwering der oorklieren, Fr. *oreillon*. De dikoor is gemeen onder de kinderen. De dikoor hebben.

DIKOP (uitspr. *dikoëp*), bw. — Ruimschoots. (K.) T., R. Dat is dikop 'en uur van hier.

DIKSMOEL, znw., m. — Lage, verachtelijke uitdrukking voor Dikke mond, dik gezicht, en voor Iemand die zulk gezicht heeft. As ge nie' en zwijgt, dan slaag ek oe op oewen diksmoel. Duë leelijken diksmoel!

DIKSTERWIJL, bw. — Meestentijds, Fr. *le plus souvent*. (K.) (Ook in Limb.), bij T. *deksterwijlen*. Hij is diksterwijl te laat op ze' werk.

DIKTOOT (zachte *o*), znw., m. — Dikke mond en kaken. (K.) Da' meisken hée' 'nen diktoot.

— Iemand die 'nen diktoot heeft, Fr. *gros joufflu*. (K.) Dieë leelijken diktoot!

DIKTUS, znw., m. — Verkorting van Benedictus, Fr. *Benoît*.

DINER. znw., m. en niet o. — J.

DINGE, znw., m., zonder mrv. — Wordt gebruikt om eenen persoon, eene stad, een dorp of eene plaats aan te duiden, waarvan men den naam vergeten heeft of dien men niet noemen wil, Fr. *chose*. D. B., bij M. *dinges*. Waar hedde dieën hoed gekocht? Wel bij dinge, op den hoek van de Kerkstraat. Dat is gebeurd te dinge, hoe zal ik het zeggen... toe, helpt er mij is op. Ge moet aan dinge zeggen, dat hij dezen avend komt. Ik ben bij Jan dinge geweest,... ge weet wel, bij dieë' Jan, hij woont in de dingestraat... hoe heet die straat weer?... in de Kammenstraat.

DINGEN, znw., o. — Zaak, Fr. *affaire, chose*. D. B. Dat is 'en erg dingen. Op één dingen moette bezonder letten. 't Is e wonder dingen, dat die diëfte nie' uit en komt. Wat 'en ongelukkig dingen altijd die ruzie in huis! Eén dingen heb ik oe te zeggen.

— *In iet dingen hebben* of *maken*, er verdriet in hebben. Ik heb er dingen in, dat die mens(ch)en zoo ongelukkig zijn. Dieë vader maakt er dingen in, da' zijne zeun 'em zoo slecht gedraagt.

— *Dingen maken van* of *in iet*, er gewetensbezwaar in vinden, er zonde van maken. Hij maakt er dingen van, dat hij zijn beste kleeren 's Zondags moet dragen. Ik maak er dingen in, dat ek vandaag nie' naar de kerk kan gaan.

— Kleederen, kleedij, Fr. *habits, effets*. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Maakt oe dingen nie' vuil. Hij had zijn beste dingen aan. Nief dingen laten maken. Oe' dingen past nie'. As ge ga' slapen, legt dan oe' dingen op 'ne' stoel.

DINGS, znw., o, zonder mrv. — Geld, goed, opbrengst, gereedschappen, stof, enz. T., R. Het w. is altijd vergezeld van een bijwoord van hoeveelheid. Hij bezit veul dings. Daar is veul dings van dieën akker gekomen. Daar sta' maar weinig dings meer in den hof. Hij héet dings genoeg. Er stekt dings overhoop in dieë' winkel. Dings met de macht.

DINGS(CH), bvw. — Duidt eenen toestand aan, dien men niet juist weet te bepalen. D. B., Sch., T., R. Ik gaan vandaag nie' uit, ik ben zoo aardig en zoo dings(ch) (onpasselijk). Die mens(ch)en zijn heel belèèfd en dings(ch) (voorkomend, dienstveerdig). Mijn oom is nog heel dings(ch) (flink). Dieën hoed staat oe zoo dings(ch) (vreemd, zonderling).

DINK, znw., o., vrklw. *dingesken*, mrv. *dinge(n)s* en *dingers*. — Een voorwerp waarvan men den naam niet kent of gebruiken wil. D. B. Daar is 'en dingesken in mijn oog gevlogen. Hoe heet zoo'n dink? Wa' veur dingers zijn da'? Ze had zoo'n aardig dink op heure' kop, was da' 'nen hoed? Hij heget (heeft het) dink weer (de eene of de andere ongesteldheid, zijne grillen, enz.)

— Wordt ook met zekere minachting gezeid van menschen, dieren en planten. D. B. Dat is 'en aardig dink van e manneken. Die gezusters zijn twee gierige dingens. Doet die leelijke dingers van de venster. Ze' lief is 'en hoovèèrdig dink. E verneuteld dink van 'nen boom. Da' katteken is e valsch dink.

— In de beteekenis van 't Fr. *affaire* zegt men veel DINGEN. Z. dat w.

DIPLOOM (uitspr. *diplom*), znw., m. en niet o.

DISPERAAT, bvw. — Z. DESPERAAT.

DISTEL, znw., m. en niet v. — Fr. *chardon*. D. B., J.

— Spr. *Distels en dorens steken zeer, maar 'en vrouwetong nog meer.*

DITJE(N, znw., o. — Spr. *'t Is altijd 'en ditje met* of *en 'en datje*, 't is altijd wat, er hapert altijd wat aan. Z. DATTEN.

DITTE(N, znw., m. — Z. DATTEN.

DJAMPELEN, w., o. — Trappelen, trappelvoeten, Fr. *piétiner*, bij D. B. *dampelen*. Ik djampel van de kou. Hoe stade daar te djampelen ? Hij djampelde van ongeduld.

Kil. Dampelen, *conculcare*.

— Sch. spelt *dijampelen*, hetwelk zeker eene schrijf- of drukfout is, en kent er de beteekenis aan toe : « eenige stoffen, zooals aarde, enz. al stampende en stootende klein maken. (N. der prov. Antw.) » Die bet. is mij onbekend.

— Afl. *Gedjampel, djampelèèr.*

DJANGEL en **DJENGEL**, znw., v. — Vrouw die gewoon is te djangelen.

DJANGELÈÈR en **DJENGELÈÈR**, znw. m. — Iemand die djangelt.

DJANGELEN en **DJENGELEN**, w., o. — Dingen, scherp afbieden. Sch., D. B. As ge iet koopt, meugde daar zoo nie' staan djangelen. Hij kan nie' koopen, of hij moet djangelen.

— Gep. w. *Djengelen en djangelen*, gedurig afbieden, langdurig dingen. Hij stond daar te djengelen en te djangelen den eenen tijd op den anderen.

DJANGELEN, w., o. — Z. DAGGELEN 2°.

DJANGELKONT en **DJENGELKONT**, znw., v. — Djangelaarster, vrouw die gewoon is scherp af te bieden.

DJANTER, znw., m. — Duivel, Fr. *diantre*. Da' zou den djanter willen ! Om den djanter niet !

DJANTERS, tw. — Duivels, bliksems, Fr. *diantre*. Djanters ! nu heb ek me' geld verloren !

DJANTERS(CH), bvw. — Duivelsch, drommelsch. Die djanters(ch)e deugenieten ! 't Is djanters(ch) koud.

DJAPPE(N en **DJOPPE(N**, znw., m. — Sukkelaar, snul, Fr. *benêt, nigaud*. Hedde van ze' lèven zoo 'nen djappe gezien !

DJEEMENIS, z. DEEME.

DJEK, znw., m. — Spotnaam dien men eenen Engelschman geeft. D. B. Sch. 't Is 'nen rijken djek. De Engels(ch)e djekken.

— Mager, versleten peerd. (K.) De koetsier had daar 'nen ouwen djek in z'n vigilant staan. 'Nen djek van e pèèrd.

DJEKKER ook **TJEKKER**, znw., m. — Hetzelfde als Djek, versleten peerd. (K.)

Z. ook BRIK en HECHT.

DJENGELEN, w., o. — Z. DJANGELEN.

DJINGEL, znw., v. — Groote trommel met van boven een koperen bekken, waar men met een ander bekken op slaat, Fr. *grosse-caisse*. (**A**.)

DJINGELEN, w., o. — Op de djingel slaan. (**A**.)
— Afl. *Gedjingel, djingelèèr.*

DJOELEKE(N, znw., o. — Z. DJOLLEKEN.

DJOKKELEN en **TJOKKELEN**, w., b. en o. — Freq. van Djokken, op eenen stoel heen en weer kwikkelen, om b. v. een kind in slaap te krijgen. 'E kind in slaap djokkelen. « Altijd *djokkelen* op den schoot, die last is veel te groot. » (*Uit een lied.*)
— Afl. *Gedjokkel, djokkelèèr.*

DJOKKEN, DOKKEN, w., o. — Leggen, betalen, met den bijzin van gepraamd. Ik zal meugen djokken. Z. AFDJOKKEN.

DJOKKEN, w., b. en o. — Z. DJOKKELEN.

DJOLLEKE(N en **DJOELEKE(N**, znw., o. — Troetelwoord voor een klein kind.
Ook **Zjolleken** en **Zjoeleken**.

DJOMPEL. DJOMPELEN, z. DOMPEL, DOMPELEN.

DJOPPE(N, znw., m. — Z. DJAPPE(N.

DJU, JU, tw. — Roepwoord om een peerd te doen voortgaan.
— Znw., m., vrklw. *djuke(n*. Peerd, in de kindertaal of schertsend. 'Ne mageren dju. Vlees(ch) van den dju. Met 't djuken rijen. Op 't djuken zitten.

DJUITS, znw., m. — Z. DUITS.

DJUITSEN (uitspr. *djötsən*), w., o. — Dju roepen, met stem en zweep zijn gespan aanzetten, opdat het zou voortgaan. (**K**.) Wordt vooral gezeid wanneer wagens of andere voertuigen in eenen modderigen weg blijven steken of wanneer de peerden den wagen niet in gang kunnen krijgen, omdat hij te zwaar geladen is. De voerman zit vast : hoort 'em is djuitsen ! De voerlie hebben hier den heelen avend liggen djuitsen.
— Afl. *Gedjuits, djuitser.*

DJUT, DJUTOM, DJUTWEG, JUT, JUTOM, JUTWEG, tw. — Roepwoorden om een peerd rechts te doen afdraaien.

DOA, bw. — Z. DA.

DOBBEL, bvw. — Dubbel, Fr. *double*. 'En dobbel' deur. 'Nen dobbele frang. Dat is dobbel verkeerd.

— *Spreken met 'en dobbel' tong*, brabbelen, stamelen, Fr. *balbutier. Hij* spreekt mee 'en dobbel' tong.

— *Dobbel gebroken*, z. GEBROKEN.

— *Dobbel zien*, scheel zien en fig. dronken zijn. Hij zie' nogal dikkes dobbel.

— *Zijn tong slaagt dobbel*, hij stamelt, brabbelt, uit oorzake van dronkenschap.

— Gep. w. *Dobbel en dik*, overhoop, in wanorde. Gij gooit alles dobbel en dik ondereen. Die kleeren liggen daar dobbel en dik in 't koffer.

— Ruimschoots, overvloedig, Fr. *largement, abondamment*. T. Wat help' 'et dat em veul geld wint, as em 'et dobbel en dik vertèèrt? De slagen die em mij gegeven héet, krijgt em dobbel en dik terug.

— *Dobbel of kwijt spelen*, Fr. *jouer à double ou à quitte.*

DOBBELBIL, znw., m. — Hetzelfde als Billeman, een kalf met dikke billen. (**K.**)

DOBBELE, znw., m. — Zwaar gerstenbier.

DOBBELEKAM, znw., m. — Kieken met eenen dubbelen kam.

***DOBBELEN**, w., o. — « Hakkelen, stotteren. »

— Sch. kent dit w. aan de Kemp. toe. Z. DODDELEN.

DOBBEL' GEWRICHTEN, znw., o., mrv. — Fr. *nouures du rachitisme*. Van eene vrouw die, ten gevolge van het rachitisme eene vernauwing van het bekken heeft en moeilijk verlost, zegt men ook : « zij heeft dobbel' gewrichten », Fr. *elle a un rétrécissement du bassin.*

DOBBER, znw., m. — Draaitol, top, Fr. *toupie*. (Rupelstreek.) Met den dobber spelen.

DOCHT (in 't W. *doöcht*). Tweede hoofdvorm van Denken.

DOD, znw., v., vrklw. *doddeke(n*. — Hetzelfde als Dot in de Wrdb., bundeltje, busseltje verwarde of ineengedraaide dingen. 'En dod vlas, werk, saai, enz. Zij doet heur haar in 'en dod.

— Zuigdotje, suiker of biscuit, bolvormig in een lapje lijnwaad of neteldoek gebonden, dat men de zuigelingen in den mond steekt, Fr. *nouet à sucer.*

— Dikke aar of bloemtros van sommige planten, waarvan de bloemen zeer dicht bij elkander staan, zooals b. v. bij het Wolkruid.

— Denappel, Fr. *pomme de sapin*. (**K.**)

Z. ook DOTS.

DODDELACHTIG, bw. — Stotterachtig, stamelend. Hij klapt zoo wat doddelachtig.

DODDELÈÈR, znw., m. — Iemand die doddelt.

DODDELEN, w., o. — Spreken met eene dobbele of belemmerde tong, stotteren, Fr. *balbutier*. R. (Ook in Brab. en Hag., z. Sch.), Neders. *doddeln*, Zwaabsch *dudern*, Oostenr. *dudarn*, Zwits.

dodera, dadera, toderen. (Zie D. J., *Wrdb. der Freq.*) Sommige mens(ch)en, as ze wa' gedronken hebben, beginnen te doddelen. Ik kost 'em nie' verstaan, dat hij zoo doddelde. « Menigmaal hoorde de jongeling eene ruwe *doddelende* stem roepen. » (ZETTERNAM. *Mijnheer Luchtervelde*, 76.)

— B. Al doddelende zeggen. Wat doddelt hij daar?

— Afl. *Gedoddel, doddelèèr, doddelachtig.*

DODDELKLOOT, znw. m. — Doddelaar, man die doddelt.

DODDELKONT, znw., v. — Vrouw die doddelt.

DODO, z. DOEDOE.

DOE, vrnw. — Z. DU.

DOEDOE en **DODO** (klemt. op de 2e lettergr.), tw. — Woord, waarmede de meeste wiegeliedjes beginnen.

Doedoe, kinneken doe,
Slaapt en doet uw oogskens toe...

— *Doedoe* of *dodo doen*, slapen in de kindertaal. Het kindje doet doedoe. Doe nu maar dodo, mij' kind.

— *Doedoe* of *dodo gaan*, slapen gaan in de kindertaal. Mieken gaat dodo.

— Znw., m., vrklw. *doedoeke(n, dodoke(n.* — Wieg, in de taal der kleine kinderen. Naar 't dodoken gaan. In 't doedoeken leggen.

DOĔF, znw., m. — Dof, vuistslag op den rug. D. B. Iemand 'nen doĕf geven.

DOĔF, bvw. — Laf, benauwd, zwoel, sprek. van het weder, van de lucht. D. B. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.) 't Is hier zoo doĕf in de kamer: zet de venster open. 'En doĕf weer. De loĕcht (lucht) is doĕf bij 't naderen van 'en onweer. « Doch laat ons elders gaan; want het is mij hier te *dof.* » (ZETTERNAM. *Mijnheer Luchtervelde*, 53.)

DOĔFELEN, w., b. — Warm inwikkelen, T., bij D. B. *duffelen* en bij M. *döffeln.* (Ook in Brab. en Kl.-Br., z. Sch.) E kind warm in zijn wieg doĕfelen.

DOĔFELEN, w., o. — Freq. van Doĕfen, doffen geven, slaan. Ze begosten mè' gedrijen op ze' lijf te doĕfelen.

DOĔFEN, w., o. — Doffen geven. Zij doĕften er maar op.

DOĔFEN, w., b. — Duwen, dompelen, steken met eene rasse beweging. Hij doĕfte met de gauwte de geldbeurs in de mand.

— Spr. *In de(n) pot doĕfen*, z. POT.

DOĔFIGHEID, znw., v. — Benauwdheid, zwoelheid van het weder. Z. DOĔF.

DOEGET. Samentrekking van *doet het.* Hij doeget niet. Doeget dan! Ge doeget goed.

— *Dat doeget*, wordt door sommigen gebruikt tot sterke bevestiging van hunne woorden (K.) 't Is ongelukkig zoo getrouwd zijn, as ge alle dagen mishandeld wördt, dat doeget!

DOĔK, znw., m. — Doek. Z. Wrdb. Als stofnaam is het w. ook m., niet o.

— Spr. *Iemand in de doĕken doen*, hem bedriegen. Dieë schelm héet er verstand af van iemand in de doĕken te doen.

— *Doĕkskens veur 't bloeien*, z. BLOEDEN.

— *Er geen doĕkskens om winden* of *doen*, iets onbewimpeld zeggen. Ik zeg wat ek mein, ik ben nie' gewoon van der doĕkskens om te winden.

DOEKE(N, znw., o. — Wieg in de kindertaal. Naar 't doeke gaan. Z. DOEDOE.

DOEL, znw., m. — Hoop aarde, dien men aan de wortels laat van eenen boom of eene plant, die men uitdoet. 'En boomken uitdoen mè' 'ne grooten doel. Dieën boom hée' maar 'ne kleinen doel.

— Achterste, aars, Fr. *derrière*. D. B., T. Hij kreeg 'ne' schup onder zijnen doel. Op zijnen doel vallen.

— In den zin van Schietdoel, Fr. *tir*, *cible*, is het woord ook mann., niet o. Naar den doel schieten. Den doel raken.

— De plaats, die bestemd is om met den handboog naar den doel te schieten, heet ook Doel, en in Holl. Doelen. Naar den doel gaan om te schieten. Hij schiet veel op den doel. In den hof van die herberg staan doelen. (Ook bij D. B.)

DOĔME, tw. — Z. DOMME.

DOEN, w., b. — Fr. *faire*. Z. Wrdb.

— Uitwerksel hebben, helpen, baten. D. B. Zoo e mest doe' nie' veul in de' grond. De plaaster, die 'k gisteren geleed heb, hée' niks gedaan.

— Indruk maken op het hert, de eene of andere zielsaandoening teweegbrengen. D. B. Dat doe' mij plezier. 'Et doe' mij pijn dat ek oe nie' helpen kan. *Het doe(t) mij niks*, maakt op mij geen geenen indruk, het deert mij niet, brengt geen nadeelig gevolg op mij teweeg. Het zien van al die ellende dee' 'em niks. Sommige mens(ch)en kunnen geen sterke dranken verdragen, die doen mij niks. 'Nen heelen nacht waken doet 'em niks.

— *In iet gedaan zijn*, z. GEDAAN.

— *Kersten doen*, z. KERSTEN.

— *De(n) winkel, de herberg doen*, de personen bedieenen of gerieven, die iets komen koopen of drinken. D. B. 't Is de dochter, die daar de' winkel doet. Den baas zelf doet de herberg.

— Leiden, dragen, voeren, zenden, enz. 'Nen dief naar 't kot doen. Ze' lief naar huis doen. 'En koei naar de mert doen. Doet de beesten maar in de' stal. 'Et hooi op de' zolder doen. Ze doet heur boter bij 'nen rijken heer.

— *Op 'en ambacht, op stiel doen*, ergens besteden om een ambacht

te leeren. Hij ga' zijne' jongen op 't schoenmaken doen. Ge weët nie wa' ge oewe' zeun zult laten leeren; wel, doet 'em op stiel.

— *Op school doen*, laten studeeren, op school leggen. Hij doe' zijn dochters op school.

— Ruilen, vermangeien, vooral bij kinderen. Doedegij dezen appel veur oe' pennenbuisken ?

— Wedden. B., M. Willen me doen veur 'ne' frang, dat 'et zòò is! Derfde doen veur 'nen dobbele' frang?

— Spelen. M. Kom jongens, me gaan weer doen. Eén of twee spelen doen. Met de kaart doen. 'Ne' kruisjas doen. De kinderen de(d)en « hoddebedod ».

— Drinken, in deze en dergelijke uitdrukkingen: Laat ons nog 'en fles(ch) doen. Doe nog 'en pint. We zullen nog 'en borrel doen, en dan gaan wij naar huis. R.

— *Zijn haar doen*, opdoen, opschikken, opbinden, Fr. *coiffer*. Ze was heur haar aan 't doen, as ek binnenkwam.

— *De kamers doen*, *de keuken*, *de(n) stal doen*, enz. Al het werk doen, dat in die plaatsen moet verricht worden.

— *'En spreuk doen*, z. SPREUK.

— *Het woord doen*, het woord voeren, Fr. *porter la parole*.

— *Iemand goed doen*, rijkelijk betalen, wel vergasten. T. Hij is daar goe' gedaan. Ze de(d)en ons daar goed aan de tafel.

— *Goed gedaan zijn*, z. GEDAAN.

— *'En ziekte doen*, eene ziekte lijden. Hij héet 'en ziekte gedaan van zes weken.

— *Iet doen*, zijn gevoeg doen. Het kind héet iet gedaan. Laat den hond buiten, hij zal misschien iet moeten doen.

— Kwaad doen, leed doen, in vragende en ontkennende wendingen. D. B., R., M. Den hond zal niks doen, als ge 'm nie' en plaagt. Ge meugt da' kind niks doen. Zou da' peerd iet doen? De leeuw dee' 'em niks.

— *Het goed doen*, het wel stellen, vooruitkomen in de wereld, T. 't Schijnt dat die mens(ch)en 'et goed doen.

— Een voordeelig huwelijk aangaan. Hij gaat trouwen, en ik hoor zeggen dat hij 't goed doet.

— O. *Ievers aan doen kunnen*, er schuld aan hebben. T. Ik heb de lamp gebroken, maar 'k kost er nie' aan doen. Kan ik daar aan doen, da' ge mislukt zijt?

— *Te doen hebben*, veel of weinig vertier hebben. T. Die herberg hée' maar weinig meer te doen. Dieë winkelier hee' veul te doen. Met de kermis is hier nieverans niks te doen.

— *Met iemand doen*, met iemand aanspannen, zijne partij kiezen. D. B. Hij doe' mee' alle partieën, om iedereens vrind te zijn. Mijne gebuur draait naar alle winden; verleden jaar deed hij met de katholieken, nu doet hij met de liberalen.

— *Doen naar*, pogingen doen om iets te bekomen, dingen naar. Hij doe' naar de dochter van de' köster. Naar 'en plaats doen. Ik doen naar den eerste' prijs.

— *Iet doen van huilen, schreeuwen, vloeken*, enz., uit der mate veel huilen, schreeuwen, vloeken, enz. T. Jan doet tegenwoordig iet van drinken. Die arm kinderen de(d)en iet van schreeuwen, toen heur moeder dood was. Dieë leelijken hond doet iet van janken. Hij héet iet gedaan van vloeken en tieren.

Soms wordt het bep. werkw. onderdrukt. Hij dee' iet, toen hij vernam, dat hij 't groot lot uithad (hij juichte fel). Ge zult 'em iet hooren doen, als hij zal zien da' zijn pijp gebroken is (hij zal geweldig kijven).

— Met een bijw. van hoedanigheid. Zich vertoonen, voorkomen, Fr. *se présenter, s'offrir, se montrer*. D. B. *Aardig doen*, ongewoon, koddig, zeldzaam zijn, schijnen of te werk gaan. *Leelijk doen*, schrikverwekkende gezichten trekken, verveerlijke gebaren of handelingen verrichten. *Vies doen*, aardig, vreemd, koddig voorkomen. Dieën hond kan leelijk doen, as ge te dicht bij ze' kot komt. De zieke begost zoo aardig te doen, dat ik er zuiver bang van wier'. Het doe' vies, het doet aardig (het komt vreemd voor), as ge na zooveul jaren afwezigheid, terug in oe' dörp komt! Het doet daar nie' pluis in dat huishouwen: zij vechten er gelijk de hanen.

— *'t Is er op te doen*, 't is ten naaste bij zoo, 't scheelt weinig. Is 't geen tien uren?... Ja, ik geloof dat 'et er op te doen is. We kwamen wel niet te laat veur den trein, maar 't was er toch op te doen.

— Om op het gezegde te steunen, gebruikt men *doen* dikwijls in dezer voege: Werken doet hij niet, maar slapen. Zingen de(d)en ze niet, maar huilen. Z. SPRAAKKUNST, bl. 86.

— Komt, in den passenden vorm, ter versterking achter infinitieven. R. Vloeken dat hij deed, 't was verschrikkelijk! Liegen dat hij doet, 't is ongeloofelijk. Z. SPRAAKKUNST, blz. 89.

— Wordt gebruikt om eene onvolledige opsomming van werkwoorden te sluiten. Hij riep, hij tierde en hij dee', dat 't schande was. Hij trok, hij wörstelde en hij dee', maar niks genaderd!... Het hée' geregend, gehageld en gedaan... Hij loopt, hij springt en hij doet, gelijk iemand die nie' wel wijs en is.

— *Als 't nood doet*, desnoods, als 't noodzakelijk is, Fr. *au besoin, en cas de besoin*. D. B. As 't nood doet, zal ek oe helpen. Hij weët ook nog 'en handje bij te steken, as 't nood doet.

— *'t Doet* (uitspr. *toet-toet*), uitroep die eene loochening tegenspreekt en 't geloochende bevestigt, Fr. *si fait*. Ik had geenen tijd om daar naartoe te gaan. 't Doet, 't doet, ge hadt gij tijd genoeg.

— *'t En doet*, toch wel, toch niet. (K.) D. B. Ge zult da' nie' kunnen. 't En doet, ik zal wel. Hij weünt nog altijd in 'tzelfden dörp? 't En doet, hij is verhuisd.

— *Doet het* (uitspr. *doeget*), is het waar? (K.) D. B. Ik gaan mergen vertrekken. Doeget? Het is nog veul te vruug, doeget niet? Hij hée' ze' pèèrd verkocht. Doeget?

DOEN, 1e pers. enk. van den Teg. tijd. — Dat doen ek nie'. Ik doen da' veur u.

DOEN, znw., o. — *Daar is geen doen aan*, er is niets aan te doen. Daar was geen doen aan, hij moest maar trouwen.

— *Daar is geen zeggen of geen doen aan*, hij luistert naar geen vermaan. T. Ook **Doens**.

— M. Vrije doenwijze. Hij wilt zijnen doen hebben. Ge moet 'em zijne' vrijen doen laten.

— *In 'nen goeien doen zijn*, welvarend zijn, goede zaken maken. T.

DOENBAAR, bvw. — Doenlijk, uitvoerbaar. Hetgeen da' ge me veurstelt, is niet doenbaar. Da' werk is doenbaar genoeg.

DOĔNDE (ook *dünde* uitgespr.), bvw. — Bezig, onledig. Fr. *occupé*. (**K**.) Waarmee zijde doĕnde? De timmerlie zijn aan 't dak doĕnde. Hij was in zijnen hof doĕnde.

DOĔNS (ook *düns* uitgespr.) — Verbogen vorm van Doen. Daar is geen doĕns aan dieë' jongen (er is niets aan te doen, hij luistert naar geenen goeden raad).

— *Als 't mijn doĕns was*, als het mij te doen stond. T. As 't mijn doĕns was, ik zouder kört spel mee maken.

DOENVRIJ, bvw. — *Doenvrij zijn*, zijnen vrijen doen hebben, vrij mogen doen wat men wil, bij R. *doenvrij hebben*. Die kinderen zijn thuis doenvrij. 't Schijnt dat dieë kerel daar doenvrij is in die herberg: alles wördt 'em toegelaten.

Vrglk. ZEGVRIJ.

DOES, znw., m. — Ongezellige, weinig spraakzame mensch. Hij zit daar gelijk 'nen does. Da' meisken is maar 'nen does. 'Nen does van 'ne' vent.

— Doezeman, boeman, ingebeeld wezen om de kinderen schrik aan te jagen. (**A**.) Bange kinderen derven nie' alleen naar boven gaan in den donkere; daar moest is 'nen does op den trap zitten!

— *« Die plomp en grof van lijf is. Wat dikke does is dat! » In deze opvatting geeft Sch. het w. voor 't N. der prov. Antw.

DOES, znw., m. — Dof, rugslag in de kinderspelen. (**K**.) Willen me veur doezen spelen? Die er aan is, krijgt drij doezen.

DOESKOP, znw., m. — Z. DOES 1°. 'Nen doeskop van 'ne' jongen. — Bij M. bet. het Eigenzinnig, koppig kind.

DOEW. Tweede hoofvorm van Douwen, duwen. (**N**. der **K**.)

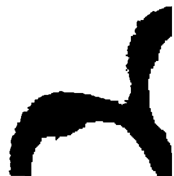
DOEZEMAN, znw., m. — Boeman, bietebauw, ingebeeld wezen, waarmede men de kinderen schrik aanjaagt. Zwijgt! den doezeman is daar!

DOEZEN, w, o. — Pruilen, stom loopen, niet spreken. Da' wijf kan gans(ch)e dagen doezen. Dieë koppigaard zit daar in den hoëk te doezen.

— Afl. *Gedoes*, *doezer*, *doesachtig*.

DOEZEN, w., b. en o. — Doezen, rugslagen geven, in de kinderspelen. (**K**.) Ik heb 'em gedoesd. Gij meugt nie' doezen.

Kil. Doesen, *pulsare impetu*.

DOG, znw., m. — *'Nen rijken, ne gierigen dog*, rijkaard, rijke vrek, gierigaard. In die straat wooneu de rijke doggen. Foei ! 't is schand veur zoo 'ne' gierigen dog !

DÖGD, znw., v. — Z. DEUGD.

DOGEN, w., o. — Z. DAGEN.

***DOK**, znw., (geslacht ?). — « Eerste plank, die van den boom (bool) gezaagd wordt. »

Sch. geeft dit w. voor Antw. en de Kemp. Ik heb 't nog niet gehoord. Z. SCHAAL.

DOKKEN, w., o. — Z. DJOKKEN.

DOKTOOR (klemt. op *toor*, zachte *o*), znw., m., mrv. *doktoors*. — Dokter, geneesheer, Fr. *médecin*. Hfft. Naar den doktoor gaan. Den doktoor bij 'ne' zieke roepen.

DOKTOORSFLES(CH)KE(N, znw., o. — Medecijnfleschje, fleschje waar een geneesdrank in is of geweest is.

DOKTOREN, w., o. — Eenen geneesheer gebruiken, meesteren. Ik heb meer as e jaar gedoktoord, en nu ben ek genezen. Zij doktoort al zoolank zonder baat.

DOL, znw., m., zonder mrv. — Last, moeite, leed, beslommering, Fr. *embarras, peine, difficulté, tracas*. Hfft. (Ook in Brab., z. Sch.) Iemand dol aandoen. De ouwers kunnen veul dol hebben mee' hun kinderen. De voerman had dol mè' ze' peerd. Dol verkoopen. Wa' wilde oe al dieën dol op oe' lijf halen ! Gij meent dat hij u zal betalen, maar ge zult er 'en heel hoopen dol mee hebben.

— Gep. w. *Last en dol, leed en dol*, last en moeilijkheden.

DOL, znw., m. — Spitsmuis, Fr. *musaraigne*. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.) De dollen zitten in 't veld. De kat had 'nen dol gevangen.

Ook **Eèrddol**.

DOL, znw., m. — Groote blauwachtige vlieg, die een sterk gegons laat hooren en hare eieren op het vleesch legt, in 't Z.-O. der Kemp. **Lol**, v. geheeten.

— Groote garnaal. (**A.**)

DOLBOTEREN, w., o. — Op eene onzinnige wijze zijn goed verkwisten, gelijk een gek te werk gaan. (**K.**) Hfft. Dieë vent dolbotert. Sedert de dood van zijn vrouw is hij aan 't dolboteren geraakt. Hij zal zoolank dolboteren, totdat hij der heelemaal deur geboerd is.

DOM (in 't Z. en W. *doëm*), bvw. — Fr. *stupide, ignorant*. Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo dom als 'nen ezel, als 'en gans, als e kalf, als e kieken, als 'nen os, als het kalf van Mozes, als e verken, als 't peerd van Christus, als 't achtereind van e verken, zoo dom als hij groot is, als 'en hout, als 'en halfhout ; — dommer als dom ; — te dom*

om veur den duvel te dansen, uit der mate dom. *Hij is te dom dat hij uit zijn oogen ziet. Hij is d. o. m slim.*

— Stomp van geest, afgemat van zinnen, slaperig, ten gevolge van overdrevene studie, benauwd weder, enz. D. B., T., R. (Ook in Brab. en Kl.-Br., z. Sch. en T.) Ik ben vandaag zoo dom in mijn hoofd. Ik ben dom gelezen in dieën boĕk. Dom weer (weder dat dom maakt).

DOM (in 't Z. en W. *doĕm*), znw., m. — Naaf, middelste uitstekend deel van een wiel, Fr. *moyeu.* (Ook in Limb.) Den dom van e wiel. De kar zat tot aan de dommen in 't slijk.

DOMAGGER, DOMEGGER (in 't Z. en W. *doĕm-*), znw., m. — Bij wagenmakers. Groote agger of boor om de bussen in de dommen der wielen te boren.

DOMBAND (in 't Z. en W. *doĕm-*), znw., m. — IJzeren band rond den dom van een wiel.

DOMINÉEREN (uitspr. *dommənéːrən*), w., o. — Den boventoon voeren, het hoogste woord willen hebben, Fr. *dominer.* (Ook in Brab. .Sch.) Hij wilt altijd over 'en ander dominéeren.

— Veel geraas maken, luidruchtig te werk gaan, vloeken en tieren. Dr. Ze zijn daar dezen nacht aan 't dominéeren geweest. Vloeken en dominéeren.

DOMINO (spel), znw., m. en niet o.

DOMME en **DOĔME**, tw. — Soort van vloekachtige uitdrukking. Domme! waar mag ik mijn pijp gelaten hebben? Ik ben al me' geld verloren, doĕme toch!

DOMP (in 't Z. en W, *doĕmp*), znw., — Damp, rook, Fr. *fumée, vapeur.* B. De kamer is vol domp. De ruiten zijn aangeslagen van den domp. Den domp van kokend water.

DOMPEL (uitspr. *doĕmpəl*), znw., m. — Ineengewrongen busseltje vlas, werk, kemp, enz. (**Z.-O.** der **K.**)

DOMPEL, ook **DJOMPEL** (in 't Z. en W. *doĕmpəl, djoĕmpəl*), znw., m. — *Op den dompel zijn,* sukkelen, naar een onzeker heenkomen rondtasten. D. B. Hij is op den dompel.

— *Op den dompel geraken,* beginnen te sukkelen. D. B. Vruger kwam hij goed aan zijn brood, maar sedert zijn vrouw heur dood, is hij op den dompel geraakt.

DOMPELÈÈR, ook **DJOMPELÈÈR** (in 't Z. en W. *doĕmpəlèèr, djoĕmpəlèèr*), znw., m. — Sukkelaar, iemand die ongelukkig is, niet door zijne schuld, maar omdat de kans hem niet medegaat; sul, iemand die zich gemakkelijk bedriegen laat. D. B. 'Nen ärmen djompelèèr. Er zijn veul dompelèèrs in de wèreld. Hij héet alle ze' lèven 'nen dompelèèr geweest, en hij zal 't et blijven.

DOMPELEN, ook **DJOMPELEN** (in 't Z. en W. *doĕmpələn, djoĕmpələn*), w., o. — Sukkelen, op den dompel zijn, tegen armoede

en tegenspoed worstelen. D. B. Ik ben veroordeeld om heel me' lèven te dompelen. Dieë mens(ch) is aan 't djompelen.

DOMPEN (in 't Z. en W. *doĕmpən*), w., o. — Dampen, damp uitwerpen. D. B. De moor staat op de stoof te dompen.
Kil. Dompen, *vaporare, fumigare.*

DOMPER (in 't Z. en W. *doĕmpər*), znw., m. — Fr. *éteignoir.* — Fig. Dikke neus met wijde gaten. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij hée' 'ne' geweldigen domper.

DOMPIG (in 't Z. en W. *doĕmpəg*), bvw. — Met damp vervuld of beladen. B. (Ook in Brab. en N.-Br., z. Sch.) 'En dompig weer. 'En dompige locht. 't Is hier zoo dompig in de kamer.

DONDER, znw., m. — Fig. Lijf, lichaam, in sommige uitdrukkingen. Hij kreeg wat op zijnen donder (eene rammeling). Iemand wa' naar zijnen donder geven (hem heftig bekijven).
— **Daar kunt gij donder op zeggen*, « daar kunt gij op zeggen dat het waar is, dat het wel gesproken is. » — Sch. kent die uitdrukking aan Antw. toe.

DONDERBEESTJE(N, znw., o. — Zeer klein zwart insect dat, bij donderachtig weder, dikwijls op het aangezicht of de handen van den mensch te zien is. D. B., R. (Ook in Brab., z. Sch.)

DONDERROĔI, znw., v. — Donderscherm, bliksemafleider, Fr. *paratonnerre.* (Ook in Brab., z. Sch.)

DONDERTOREN, znw., m. — Groot wolkgevaarte met torens en tuiten, dat donder voorspelt. D. B., R. (Ook in Brab. en Limb.) 't Zal wörren donderen, er hangen dondertorens in de locht.

DONDERWEER, znw., o. — Donderachtig weder, weder dat donder voorspelt.

DONDERZWART, DONDERZWERT (Kemp. *dondərzwăt*), znw., o. — Zwarte wolk, waaruit het dondert en bliksemt, ook eenvoudig **Zwart** geheeten. Er komt e leelijk donderzwart op. 'Et donderzwart is afgedreven. Daar hing 'en donderzwert over 't dörp. Er komen twee donderzwarten tegenceen op. Een donderzwart is geen dondertoren.

DONK (in 't Z. en W. *doĕnk*), znw., v. — Eene dot ineengedraaid werk, vlas of saai. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) 'En donk vlas. 'En donk saai bestaat uit verscheidene strenen.

DONK (in 't Z. en W. *doĕnk*), znw., v. — Naam dien sommige moerassige streken dragen. Men heeft o. a. eene Donk te Eekeren en te Brasschaat.
— Ook Kleine hoogte, heuvel, in de nabijheid van broeken en moerassen.
— Komt voor als uitgang in talrijke oordnamen, zooals *Arendonk, Breendonk, Corsendonk, Grobbendonk, Heindonk, Wilmarsdonk, Heidonk* (onder Zandhoven), *Horendonk* (onder Esschen), enz.

DONKER (in 't Z. en W. *doěnkər*), bvw. — Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo donker als 'nen balk* (**K.**), *als 'en hel, als de nacht ; zoo donker da(t) ge geene(n) steek* of *geen hand veur uw oogen ziet.*

— Gep. w. *Pik en donker,* pikdonker, zeer donker.

— *Donkere metten,* z. METTEN.

DONKERE (in 't Z. en W. *doěnkərə*), znw., m. — Het donker de duisternis, Fr. *l'obscurité.* In den donkere zitten. Bang zijn van den donkeren.

— *Tusschen de(n) lichten en den donkeren,* tusschen licht en donker, in de avondschemering. Hij kwam hier tusschen de' lichten en den donkeren aan.

— Spr. *Den donkere bijt niet, maar hij stoot.* T., R. (Ook in Kl.-Br.)

DONNERSDAG, DONNERSTAG (ook uitgespr. *Donnəstag*), znw., m. — Donderdag, Hgd. *Donnerstag,* Fr. *jeudi.* (**Z.-O.** der **K**, langs de Limb. grenzen.)

DONS, znw., m. en niet o. — Fr. *duvet.* J., Jong.

— Spr. *Goed in zijnen dons zitten,* er warm in zitten, welhebbende zijn. (**A.**) (Ook in Brab., z. Sch.)

-- Bloem of fijnste meel. Dons van tervebloem.

DOOD, znw., v. en niet m. — Fr. *mort.* (Overal in Zuid-Nederl. Zie D. B., Sch., T., R. en J.)

— Sch. zegt : « *Dood* is in Brab. en Vl. altijd v., doch men hoort in Brab. en Antw. : *de uur mijns doods.* « Wij hebben dat nooit hooren zeggen. Indien sommige sprekers die uitdrukking gebruiken, dan hebben zij die uit de boekentaal overgenomen.

— Spr. *Iemand de dood aandoen,* z. AANDOEN.

— *Over dood lui(d)en,* de doodklok luiden. Het luidt over dood.

— *Er uitzien gelijk de dood van Ieperen,* er deerlijk uitzien, mager en bleek zijn. M.

— *'t Is gelijk de dood in burgerskleeren* zegt men van iemand die er zeer leelijk en mager uitziet.

— *Zijn eigen dood sterven,* z. EIGEN.

— *De dood op zij(n) lijf hebben* of *met de dood op zij(n) lijf loopen,* niet lang meer te leven hebben.

— *De dood in zijn beenen hebben,* zeer vermoeid zijn in de beenen.

— *De dood krijgen* of *de dood op zij(n) lijf krijgen,* doodelijk beangst zijn. As ek zoo iet moest zien, ik kreeg de dood. Hij kreeg de dood op ze' lijf, toen hij e spook meende te zien.

— *Er de dood van halen,* er doodelijk verschrikt van zijn. Zoo iet is genoeg om er de dood van te halen.

— *Van iet zooveel weten als van de uur van zijn dood,* er gaar niets van weten.

— *De dood heeft altijd 'en oorzaak,* men kan altijd eene uitvlucht of een voorwendsel vinden, men geeft dikwijls eene valsche reden om de ware te verduiken. T.

— *Tegen de dood op :partelen*, al het mogelijke doen, doch vruchteloos, om uit een slechten toestand te geraken.

— In samengestelde naamw. gebruikt men meest *doods*, zelden *dood*. Dus zegt men : *doodsakt*, *doodsbaar*, *doodsbed*, *doodsbewijs*, *doodsbrief*, *doodsgoed*, *doodskist*, *doodsklok*, *doodslaken*, *doodsvijand*, *doodszweet*, enz.

DOOD, bvw. — Gestorven, Fr. *mort*.

— Verg. *Zoo dood als 'ne pier, als 'ne steen.*

— *Van iet zooveel weten als de doó steenen*, er volstrekt niets van weten.

— Levenloos, sprekende van boomen en planten. Dieën boom is dood. Die bloemen gaan dood. Dood hout. Doó takken.

— Uitgedoofd, sprekende van vuur. De stoof staat daar zoo dood.

— Blind, sprek. van de oogen, waarvan het kinneken uitgezworen is. Dieë mens(ch) zijn ééne oog is dood.

— Afgemat, uitgeput. Dood van honger. Da' kind is dood van de' vaak. Dood van flauwte. Ik ben dood van muugte (vermoeienis).

— *Dood vlees(ch)*, wild vleesch, verstorven vleesch. 'Et dood vlees(ch) uit 'en wond snijen.

— *Dood zijn*, buiten het spel gesteld zijn, vooral in 't knikkerspel. Die in de o schiet, is dood. Jan mag nie' meer meespelen, hij is dood.

— Spr. *Veur 'ne(n) cent* of *op 'en oordje dood blijven*, uitnemende gierig zijn.

DOODBEULEN, w., b. — Zoodanig beulen, dat er de dood na volgt. Dieë voerman zal ze' pèèrd nog doodbeulen. Zijn eigen doodbeulen, Fr. *se tuer à force de travailler.*

DOODBLOE(D)EN (uitspr. *doodbloëien*,-*bloien*,-*bluën*), w., o., met *zijn*. — Vergeten worden, in den vergeethoek geraken. (Ook in Brab., z. Sch.) Die zaak zal vanzelfs doodbloeien. Laat da' maar stillekes doodbloe(d)en.

DOODBOËK, znw., m. — Spr. *In den doodboëk blijven*, vergeten worden. Da' zal in den doodboëk blijven.

— *In den doodboëk geraken*, vergeten geraken. D. B. Die zaak zal in den doodboëk geraken.

DOODDEELEN, in de Kemp. ook **DOODDEILEN**, w., b. — Iets zoodanig verdeelen, dat men zich zelven of een ander te kort doet. T. (Ook in Brab. en Kl.-Br., z. Sch. en T.) Hij gaf aan ieder e stuk, maar mij deelden hij dood. Ziet da' ge u zelven maar niet dood en deilt.

DOODDOEN, w., b. — Dooden, slachten, Fr. *tuer*. Z. Wrdb.

— Fig. Door mededinging ten onder brengen. De groote winkels doen de klein dood.

— In 't knikkerspel. Met zijnen marbol dien van eenen anderen speler treffen, zoodat deze buiten het spel gesteld wordt. Ik heb Frans doodgedaan.

— *Er nie(t) veul aan dooddoen*, aan een werk niet veel verrichten, weinig afdoen. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij is den hof aan 't omspaaien, maar hij zalder nie' veul aan dooddoen.

Ook *er niet veel aan vuil maken*.

DOO(DE)KOPPEN, znw., m., mrv. — Bij landb. Zoo noemt men de aardappelen, waar men geene scheuten of kiemen aan ziet. Doôkoppen komen nie' uit. De doôkoppen uit 'et zetgoed rapen.

DOO(D)EN, w., b. — Uitschrappen, afschrappen. Iemand doo(d)en (zijnen naam uitschrappen). 'Ne' naam die op 'en lijst staat, doo(d)en.

DOODGÈREN, bw. — Zeer geerne, in Holl. Dolgraag. T. Ik zou doodgèren dieën boëk koopen, maar hij valt wat dier.

DOODMARTELEN, DOODMERTELEN (Kemp.-*mättələn*), w., b. — Doodbeulen, zoodanig martelen, dat er de dood na volgt. Ze hemmen da' kind doodgemerteld.

DOODMEET, znw., m. — Eene verticale meet, op den grond getrokken, die het speelperk begrenst. De kinderen die over de doodmeet loopen, zijn er aan en mogen niet meer medespelen. Trekt de doodmeet. Jan is er aan : hij héet over de doodmeet geweest.

DOODMUUG, bw. — Doodmoede. Hij kwam doodmuug van de reis weer.

DOODNIJPER, znw., m. — Gierigaard. Wat zoude bekomen van zoo 'nen doodnijper !

DOODPROSSEN, w., b. — Z. DOODBEULEN. De kinderen zullen die kat nog doodprossen.

DOODRIJP, bvw. — Uit der mate rijp. D. B., M. Het koren is doodrijp. Doet oe' pèren af, ze zijn doodrijp.

DOODSBE(E)L(D)EKE(N, DOODSBÉLEKE(N (Kemp. ook *dötsbéleke(n)*, znw., o. — Een godvruchtig printje, waarop de naam staat van den overledene met den datum zijner geboorte en dood. Op de doodsbeeldekens vindt men ook zinspelingen op den doode, getrokken uit gewijde schrijvers, uit de Schriftuur, enz., schietgebedekens en rijmen. Doodsbe(e)l(d)ekens laten drukken. Mijne kerkboek sta' vol doodsbélekens.

DOODSCHIETEN, w., b. — Speelterm. Bij 't knikkerspel of 't bolketten met zijnen marbol of zijne bolket den marbol of de bolket van een ander raken, waardoor deze verliest of buiten het spel gesteld wordt. Ik heb oe doodgeschoten, ge zij' mij twee knikkers schuldig.

DOODSKAART (Kemp. *dötskaort*), znw., v. — Eene gedrukte kaart met rouwboorden om iemands dood aan te kondigen, bij D. B. *doodkaart*. Doodskaarten laten drukken. Doodskaarten uitdeelen.

— Eene *doodskaart* is geen *doodsbrief* of ook geen *doodsbeeldeken*.

DOODVERF, znw., v. — Bij schilders. Grondverf, de eerste verf waarmede iets aangelegd wordt.

DOODVERVÈÈRD, bvw. — Doodbenauwd, zeer bang. T. Ik ben doodvervèèrd van te laat te komen.

DOODVERVEN, w., b. — Bij schilders. De grondverf leggen. E paneel doodverven.

— Uitverven, de kleur van iets wegschilderen, door er eene andere verf op te leggen.

DOOF, bvw. — Fr. *sourd*, enz. z. Wrdb.

— Verg. *Zoo doof als e kanon, als 'en kwakkel, als 'ne pot.*

— Dof, mat, glanzeloos, Fr. *mat, terni.* B. De ruiten zijn doof van den damp. Da' koperwerk is doof gewörren. Blinkt mijn schoenen is, ze zijn doof.

— Ondoorschijnend, sprek. van glas. Doof glas. Doove ruiten.

— Voos, sleeuw, sprek. van de tanden (**K.**) Van aalbezen en ander zuurachtig fruit wörren mijn tanden doof.

DOOI, znw., m. — Fr. *dégel.* Z. Wrdb.

– Spr. *Kou(d)e dooi is behou(d)en dooi.*

DOOK (zachte *o*), znw., m. — Bij smeden, enz. Stuk rond, plat of vierkant gesmeed ijzer dat, langs onder verdikt, gewrongen of gespleten is en in arduin met lood vastgegoten of gesoldeerd, of in metselwerk met plaaster vastgezet wordt, bij D. B. *dokke*, Fr. *bloc à scellement.* B. Twee stukken arduin vastmaken met éénen dook, met twee of meer doken.

— IJzeren haak in rechthoek, waarvan het eene einde in den muur gemetst wordt of op hout gevezen en het andere eene pin uitmaakt, waar een deurhengsel op draait, Fr. *gond.* Die deur draait op doken.

DOOKLEE (zachte *e*), znw., v. — Bij smeden, enz. Eene lede of een hengsel met een oog dat op den duim of de pin van eenen dook draait, ook **Duimlee** geheeten, Fr. *penture à gond.*

DOOL, znw., m. — Het dolen. Op den dool zijn. Op den dool geraken.

DOOLHOF, znw., m. en niet o. — Fr. *labyrinthe.*

DOOLKRUID en **DWAALKRUID**, znw., o. — Een kruid dat, naar het volk gelooft, van zulke kracht is, dat degene die er op trapt, van zijnen weg geraakt en verdoolt, bij D. B. *doolkruid.* Op doolkruid trappen. Ik stond op 'nen bekenden weg en toch kost ik mijn huis nie' vinden. Ik dwaalden heel de' nacht rond en viel eindelijk tegen 'nen boom in slaap. Zeker en vast moet ik op dwaalkruid getrapt hebben.

DOOPEN, w., b. — Fr. *baptiser.*

— Eenen toenaam, eenen spotnaam geven. D. B. Ze hebben heur Krollemie gedoopt.

— *Het melk doopen*, er water onder mengen. D. B.

— In den zin van het Fr. *tremper* zegt men altijd *doppen*, nooit *doopen*.

DOOPMUTSKE(N, znw., o. — Mutsken, min of meer versierd, dat een kind opheeft, als het ten doop gedragen wordt. D. B.

DOOPVUNT, znw., v. — Doopvont, Fr. *fonts baptismaux*.

DOOR, znw., m. — Verkorting van Isidoor en Theodoor.

DOOS, znw., v. — Z. Wrdb.

— Fig. Gevangenis. Hij zit in de doos. 'Nen dief in de doos steken. Iemand in de doos doen, stoppen, steken, douwen, draaien (hem in de gevangenis zetten).

— *'En ou(de) doos*, een oud wijf. (Ook in Brab., z. Sch.) Zij woont veur meid bij 'en oû doos. Hij is getrouwd mee' 'en oû doos.

DOOVE, znw., m. — Fr. *sourd*.

— Spr. *Da(t) zulde geenen doove gebakken hebben*, ik zal het u betaald zetten, gij zult het bekoopen. (Lier.)

— *Daar zijn geen doover dooven als die niet hooren willen.*

DOOVER, znw., m. — Slag van watersnep, kleiner dan de gewone soort en ook **Halfsnep** geheeten. Is het de *Scolopax gallinula ?*

DOP, znw., m. — Draaitol, top, Fr. *toupie*. Hfft. Met den dop spelen. Daar zijn verschillige soorten van doppen.

— Denappel, Fr. *pomme de sapin*. Doppen rapen. Met doppen wörren de stoven aangemaakt.

DOPPEN, w., o. — Met den dop, den draaitol spelen, Fr. *jouer à la toupie*. Willen me wa' gaan doppen ? 'Et is nu den tijd van 't doppen.

DOPPEN, w., b. — Dompelen, in eenig vocht steken, Holl. *doopen*, Eng. *to dip*, Fr. *tremper*, *plonger*. D. B. De' vinger in 't water doppen. Brood in melk doppen. Dopt oe' pen wat dieper in den ink. Den börstel in de verf doppen.

— Al doppende wegnemen. Mee' 'en doëksken 'et bloed van 'en wond doppen.

Kil. Doppen (Fland.), *intingere*.

DOPPEN, w., b. — Bij timmerl. Met den dopper een putje steken, eer men begint te boren, Fr. *gouger*.

— Van eene vergering die met treknagels moet opgesloten worden, de gaten die in het gat geboord zijn, met het schrijfpunt op de pin afteekenen.

— Bij smeden. Met den dopper op het ijzer eene plaats teekenen, waar een nagelgat te maken is.

DOPPEN, w., o. — Z. DJOKKEN. Hij zal moeten doppen (betalen)!

DOPPEN, znw., m., mrv. — Bij blokmakers. Afval van den blok, als men hem bewerkt met de verschillende aggers.

DOPPENRAPER, DOPPERAPER, znw., m. — Iemand die in de dennebosschen de afgevallen denappels raapt (K.) Den bos(ch)-wachter hèet de dopperapers uit 'et bos(ch) gejaagd.

DOPPEPLUKKER, znw., m. — Iemand die zijn brood verdient met groene mastedoppen of denappels te plukken. (K.) Deze mastedoppen verkoopen de doppeplukkers aan handelaars, die ze laten drogen om er het zaad uit te verzamelen.

DOPPER, znw., m. — Bij timmerl. Sterke goes dienende om groeven of putten in 't hout te kappen, Fr. *gouge à amorcer*. De dopper dient ook om met eene lichte uitholling de plaats te teekenen, waar men met den agger een gat wil boren.

— Bij smeden. Scherpe stalen priem om op het ijzer eene plaats te teekenen, waar een nagelgat moet gemaakt worden.

DÖR, z. DAAR.

DOREN, znw., m. — Fr. *épine*, z. Wrdb.

— Braam, Fr. *ronce*. In dieë' kant groeien veul dorens. De dorens uitroeien.

— Doornlaar, doornlaren hout. In dieë' kant sta' veul doren. Den doren groeit hier gèren.

— *Witten doren*, haagdoorn, meidoorn, Fr. *aubépine*.

— *Zwarten doren*, sleedoorn, wilde pruimelaar, Fr. *prunellier*.

— Spr. *'t Is 'ne goeien doren uit den teen*, de groote moeilijkheid is voorbij, 't is een groote stap vooruit.

DOREN, bvw. — Doornen, van doornenhout. 'Nen doren stok.

DORENBEES, znw., v. — Braambezie, braambes, Fr. *mûre de ronce*, *mûre sauvage* (K.) Dore(n)bezen plukken. In dieë' kant staan veul dore(n)bezen.

De Wrdb. vertalen *doornbes* door *groseille épineuse*, doch dat is de *stekebees* of *knoesel*.

DORENBISSEM, DORENBIZZEM, znw., v. — Z. DORENBEES. (N. der K.)

DORENBOS, znw., m. — Doornstruik, Fr. *buisson de ronces*.

DORENHAAG, znw., v. — Hagedoornheg, Fr. *haie d'aubépine*.

DORENHÖ(R)ST, DORENHOECHT, znw., m. — Z. DORENBOS. (Z. der K.)

DORENLÈÈR, znw., m. — Doornboom, doornstruik. Er staan veul dorelèèrs in dieë' kant.

— *Witten dore(n)lèèr*, *zwarten dore(n)lèèr*, z. DOREN.

DORENLÈREN, bvw. — Van doornlaar, van doornhout. 'En dore(n)lèren haag. 'Nen dore(n)lèren stok.

DORF (uitspr. *dorrəf*). — Tweede hoofdvorm van Derven, durven, Fr. *oser*.

Ook *d(e)rf* en *durf*.

DÖRP (uitspr. *dörr°p*), znw., o. — Fr. *village*.

— Heeft ook de bepaalde beteekenis van Dorpskom, het gedeelte van een dorp, dat rond de kerk ligt en gewoonlijk het meest bebouwd is. Ik kom van 't dörp. Wij woonen 'en halve uur van 't dörp.

DÖRPSKOM (in 't Z. en W. *dörr°pskoëm*), znw., v. — Z. KOM.

DÖRS, DÖRS(CH) (ook *dös* uitgespr.), bvw. — Dor, verdord, droog, Fr. *sec, aride, séché*. (**K.**) De dörze takken uit 'nen boom kappen. Dörs(ch) hout rapen. Oudbakken brood is dörs. De grond is dörs(ch).

— Gep. w. *Dörs en droog*. Alles staat dörs en droog op 't veld.

DÖRSACHTIG, DÖRS(CH)ACHTIG, bvw. — Min of meer droog of dor. Da' brood begint dörsachtig te wörren.

DÖRS(CH)EN (Kemp. ook *dössən*), w., b. en o. — Z. Wrdb.

— Fig. Slaan, ranselen. Ze begosten op zijnen rug te dörs(ch)en.

— Spr. *Laat de boeren nu maar dörschen*, z. BOER.

DÖRS(CH)ING (Kemp. ook *dössing*), znw., v. — Rammeling, rossing. Iemand 'en dörs(ch)ing geven.

DÖRS(CH)MEULEN (Kemp. ook *dösmeulən*), znw., m. — Dorschtuig, dorschmachine. Dieën boer hée' 'nen dörs(ch)meulen gekocht.

DÖRS(CH)VLEUGEL (Kemp. ook *dösvleugəl*), znw., m. — Dorschvlegel, Fr. *fléau*.

DÖRVEN (uitspr. *dörr°vən*), w., b. — Durven, Fr. *oser*. Z. DERVEN

DOTS, znw., v. — Hetzelfde als Dod, verward of ineengedraaid bundeltje of bosje garen, saai, haar, werk, vlas, enz., bij D. B. *duts*. 'En dots garen. 'En dots werk.

— Dikke aar of bloemtros van sommige planten. Aan da' kruid komen groote dotsen mè' gèèl bloëmen.

— Denappel, mastentop, Fr. *pomme de sapin*, elders **Dod, Dop** en **Tod** geheeten. (**Z.-W.** der **K.**) Dotsen rapen.

***DOTS, *DROTS**, znw., m. — « Stoot of slag op den rug. » Sch. geeft dit w. voor het N. der prov. Antw.

***DOTSEN**, w., o. — « Stooten gelijk geiten en schapen met den kop doen. » Sch. kent het w. toe aan Esschen.

DOUW, znw., m. — Duw, Fr. *heurt, choc, coup*. Iemand 'nen douw geven.

DOUWEN, w., b. en o. — Duwen, Fr. *pousser*. Z. Wrdb.

— Spr. *Er van gedouwen zijn*, er aan toeleggen, het bekoopen. Die da' gedaan héet, zalder van gedouwen zijn!

DOVEN, w., o. — Tieren, razen, schelden en kijven op iemand of op iets, Hgd. *toben*. Dieën boer doe' niks as doven op ze' werkvolk. Hij dooft altijd op de' gemeenteraad. Ge zit altijd op dieë' jongen te doven!

Kil. vertaalt *dooven* door *insanire, delirare;* het Pld. *daven*, het Fri. *dawan, dowan* en 't Oudeng. *taue* heeft dezelfde beteekenis.

DOZIJN, znw., o. — Z. Wrdb.

— Spr. *Zoo zijn er maar twaalf in 'en dozijn* zegt men spottend voor: daar is niets bijzonders aan. Zoo eene gelijk Sus, zoo gaander maar twelf in 'en dozijn.

DRAAD, DRAAT, znw., m., vrklw. *draödje, dreüdje* en *draaiken, droaken;* mrv. *droa(d)en* en *draoten.* — Fr. *fil.*

— Als stofnaam is *draad* m., niet o.

— *Met draad*, volgens de richting der draden; *tegen draad*, dwars door de draden, Fr. *par le travers des fils.* D. B. Scheurt die stof af met draad. Lijverd tegen draad afsnij(d)en. Vlees(ch) moet tegen draad gesne(d)en wörren.

— Spr. *Iet vertellen van de naald tot den draad* of *van 't naaldeken tot 't draaiken*, tot in de minste bijzonderheden.

— *Alle dagen 'en draadje gesponnen is alle jaren 'en hemdsmouw gewonnen.*

— *Langen draad, vuile naad.*

— *Van zijnen draad gaan*, in bezwijming vallen. (A.)

— *Er zit (steekt) geen goede draad* of *er zit (steekt) een slechte draad in hem*, hij deugt in de ziel niet. Er héet alle ze lèven 'ne slechten draad in dieë' jongen gezeten.

— *Er is geenen draad* of *er zijn geen draden aan gebroken*, er is niets aan verbeurd.

— *Daar is met hem geene(n) goeien draad te spinnen*, er is met hem niets goeds aan te vangen.

— *Ge zult hem 'nen draad zien spinnen* of *zien gaan*, ge zult hem eenen gang zien gaan.

— *Geenen langen draad meer spinnen*, niet lang meer te leven hebben.

— Moeite, arbeid, geweld. (Ook in Limb., z. Sch.) Het werk is af, maar 't héet draad gekost.

— *Draad geven*, driftig, geweldig werken, loopen, enz. Toe, maar jongen, geft maar draad!

— Lijn of richtsnoer dat gespannen wordt, om langs daar iets in rechte linie te verrichten, Fr. *cordeau.* D. B. Den draad van 't schietlood.

DRAADBOOR, znw., v. — Bij timmerl. Kleine, uitgeholde boor, waarvan de punt voorzien is van eenen draad gelijk eene schroef, Fr. *taraud.*

DRAAGBAK, znw., m. — Bij metsers. Een bak waarin de metserdienders mortel dragen.

DRAAGKUIP, znw., v. — Eene kuip, voorzien van twee ijzeren haken of oogen, in plaats van ooren. Door ieder van die oogen steekt men eenen stok, om de kuip te dragen.

DRAAGMEISKE(N, znw., o. — Maagd die in de processie het beeld van O. L. Vrouw draagt. (Lier.)

DRAAGSEL, znw., o. — Etter, dracht van eene wonde of van

de oogen, Fr. *pus, matière, chassie.* 'Et draagsel van 'ne, zweer. Zijn oogen zijn altijd vol draagsel.

DRAAGSTOK, znw., m. — Ieder van de twee stokken, waar eene draagkuip of een draagvat aan hangt.

DRAAGTON, znw., v. — Z. DRAAGVAT.

DRAAGVAT, znw., o. — Een vat dat met twee stokken gedragen wordt.

DRAAI, znw., m. — *'Nen draai aan iet geven*, eene zaak anders voorstellen dan zij is. D. B. Hij weet altijd 'nen draai te geven aan zijn woorden.

— *Iemand in den draai hou(d)en*, hem paaien met beloften. R. As ge mij nie' kunt betalen, zeg 'et dan rechtuit ; ik heb da' liever alsda' ge mij in den draai houdt.

— *Op den draai gaan, op den draai zijn*, de herbergen afloopen en drinken, Fr. *être en ribote.* D. B. Hij hèet de heel week al op den draai geweest.

DRAAIACHTIG, bvw. — Duizelig. Ik ben zoo draaiachtig in mijne' kop.

DRAAIBEITEL, znw., m. — Bij smeden. Stalen haak met lange houten handhaaf om op de draaibank metaal af te draaien, Fr. *burin.*

DRAAIBERD, znw., o. — Draaibord, Fr. *roue de la fortune.*

DRAAIEL, znw., m. — Ringsken aan den horenband der koeien, waaraan men het bindzeel vastmaakt. (Z. der K.)

DRAAIEN, w., b. en o. — *Iemand iet draaien*, hem iets kwaads toebrengen. D. B., T., R. Ik weet wel wie me da' gedraaid hèet. Gij zijget (zijt het), die mij die pert gedraaid hèt.

— *Laten draaien* of *laten draaien dat draait*, zich om eene zaak niet bekommeren, er niet naar omzien. Da' wijf gaat in de geburen praten en laat thuis maar alles draaien dat draait.

— Goed gaan. T. Het wilt daar maar nie' draaien in dat huishouwen. 'Et draait daar aardig in dat dörp.

— Gep. w. *Draaien en keeren*, draaien en wenden. Hij stond daar aan de deur te draaien en te keeren.

— *Gelijk het waait en draait, gelijk het draait en zwaait*, z. WAAIEN.

— Verg. *Draaien gelijk de wind, gelijk 'ne weerhaan*, zeer veranderlijk zijn.

— Spr. *Naar alle winden draaien*, zeer ongestadig zijn van karakter, vandaag zus gezind zijn en morgen zoo.

DRAAIENIS, znw., v. — Draaiing in 't hoofd, Fr. *vertige.* Ik kreeg 'en draaienis en stuikte van den trap. Hij krijgt somwijlen draaienissen. Draaienissen hebben in 't hoofd. « Ik heb er *draaienissen* van in 't hoofd, mompelde Donatus Kwik. » (CONSCIENCE. *Het Goudland*, 20.)

DRAAIER, znw., m. — Bij smeden, enz. Een ijzeren plaatje dat op eenen nagel zit en draaien kan, Fr. *tourniquet*.

DRAAIHAAL, znw., m. — Z. DRAAIHANGEL.

DRAAIHALS, znw., m. — IJzeren schakel, waarin een draainagel zit, anders ook **Strop** geheeten.

DRAAIHANGEL, in 't N. der Kemp. **DRAAIHAAL**, znw., m. — Z. VIJSHANGEL.

DRAAINAGEL, znw., m. — Omgekrulde nagel of haak, die op zich zelven ronddraait in hout of ijzer, waarin hij vastzit met eenen kop, Fr. *émérillon*. D. B.

DRAAIWINKELS, znw., m., mrv. — Draaierijen, omwegen, Fr. *détours, tergiversations*, Hgd. *Winkelzuge*, bij D. B. *winkels*. Ik kan mè' geen draaiwinkels om. Sprekt rechtuit zonder er doèkskens om te doen; waartoe zijn al die draaiwinkels goed?

DRAAT, znw., m. — Z. DRAAD.

DRACHT, znw., v. — Z. Wrdb.

— Bij timmerl. Lengte van eenen horizontaal gelegden balk, enz., Fr. *portée*.

— Eind van een in eenen muur bevestigd of op eene muurplaat rustend stuk hout, Fr. *portée*. Dieën balk moet ten minste 'ne' voet dracht hebben.

DRAF, znw., m. — Koffiedik, Fr. *marc de café*. (Ook in N.-Limb., z. Sch.).

Ook **Dras** en **Droes**.

DRAFRIEK, znw., m. — Bij brouwers. Riek dien men bezigt om te roeren in het brouwsel, Fr. *fourquet*.

DRAGEN, w., b. en o. — Z. Wrdb.

— Gep. w. *Dragen en sleuren, halen en dragen*. In zoo e magazijn valt er veul te dragen en te sleuren, te halen en te dragen.

— *Heffen en dragen*, z. HEFFEN.

— *Dragen aan*, dragen. Zij droegen gedrijen aan dieën balk. Wij droegen getweeën aan 'en mand.

— Vruchten dragen, sprek. van boomen. M. Die appelboomen dragen goed. Sommige boomen dragen maar overander jaar. As da' boomken zoo slecht blijft dragen, dan doen ek 'et uit.

— Sterk genoeg zijn om lasten te dragen, sprek. van ijs. 'Et ijs draagt nog niet. Hij ging op 't ijs toen 'et nog nie' en droeg, en hij schoot er deur.

— *Kennis dragen*, iemand dien men kent, genegen blijven. D. B. Da' kind hem ek is 'nen appel gegeven en 't draagt mij daarom nog altijd kennis. Dieën hond draagt niemand kennis as ze' meester.

— *Deezeken dragen*, z. DEEZEKEN.

DRAGEN, znw., o. — Last, zorg, verantwoordelijkheid, Fr. *peine*,

responsabilité. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Van iet geen dragen hebben. Gij zult er 'et dragen van hebben. As ek mij met de zaak nie' en bemoei, heb ek er ook geen dragen af.

DRAKSEL, znw., o. — Hetzelfde als Draagsel, waarvan het eene verbastering is. (**Z.-W.** der **K.**)

DRANGER, znw., m. — Z. DRENGEL.

DRANK, znw., m. — Z. Wrdb.

— *Bij drank*, dronken. Jan was gisteren avend wa' bij drank. As em nuchteren is, is 't den beste mens(ch) van de wèreld, maar as em bij drank is, dan kunde 'r geene' weg mee.

— Nat voedsel voor koeien, geiten, schapen, verkens. (**K.**) T., R. 'En koei hée' gèren veul drank.

DRANKSLIJTER, znw., m. — Drankverkooper, handelaar die dranken aan de herbergiers levert, Fr. *liquoriste*.

DRAS, znw., m. — Koffiedik, koffiegruis, Fr. *marc de café*. (Ook in Limb., z. Sch.)

Ook **Draf** en **Droes**.

DRATS, znw., v. — Vuilnisklad, slijkspat, bij T. *drets*. Daar hangt 'en drats slijk op oe' broëk.

DRATS, znw., m. — De daad van te dratsen. Z. DRES.

DRATSEN, w., o. — Spatten. (**Z.** der **K.**), elders **Dressen** en **Dritsen**, bij T. *dretsen*. Hij wierp 'ne' steen in 't water, en 't water dratste op zijn kleeren. De règen dratst. 'Et règende dat 't dratste.

— B. Sprenkelen. Hij was heel en gans(ch) nat gedratst. Water over de' vloer dratsen.

— Afl. *Gedrats*, *dratser*.

DRAVIK, znw., m. — Naam van twee variëteiten eener grassoort die als onkruid op den akker groeit, Lat. *Bromus secalinus* L. en *Bromus mollis* L.

DRAZELACHTIG, bvw. w. — Grof, korrelig, sprek. van aardappelen, vet, kaas, enz. (**K.**) De pataten zijn zoo drazelachtig dees jaar. Drazelachtige kèès.

Ook **Kezelachtig**.

DRAZELÈÈR, znw., m. — Kaas die met heetgemaakte botermelk bereid is. Hij is droger en min vet dan de gewone kaas. (**Z.** der **K.** en Lier.) Neen! daar eet ik nie' af! 't Is drazelèèr van kèès.

DRAZELEN, w., o., met *zijn*. — Korrelig zijn. (**K.**) Die zutelies drazelt. Da' vet is allemaal gedrazeld.

Ook **Kezelen**.

— Bij Sch. is *drezen* en bij T. *drezelen* samenschieten, runnen.

DRÉE, znw., m. — Verkorting van Andreas en van Desiderius.

DREEG. Tweede hoofdvorm van Dreigen, Fr. *menacer*.

***DREF, *DREFGROND**, znw., m. — « Onvaste zandlaag, die men bij het graven soms ontmoet. »
Sch. geeft die gedaanten voor Antw. en de Kemp. Z. DRIFT.

***DREMPEN**, w., o. — Wordt, volgens Sch., in 't N. der prov. Antwerpen gezeid van eene beek die zachtjes afloopt.

DRÈNEN en **TRÈNEN**, w., o., met *zijn*. — Doorzijpelen, doordruppen, lek voor lek doorzijpelen, Fr. *suinter*. Het water drèènt deur de' muur. De zolder trèènt.
Kil. Traenen, *stillare*. Vrglk. het Fr. *drainer*.

DRENGEL, in sommige streken **DRANGER**, znw., m. — Valleken van ijzerdraad aan eenen duivekijker of duiveslag, langs waar de duiven binnen-, maar niet weer buitenkunnen.

DRENK, znw., m. — Drenkplaats, wed voor het vee, Fr. *abreuvoir*. (K.) De beesten naar den drenk lei(d)en.
Kil. Drencke, *aquarium*.

DRENKEN, w., b. — Nat voedsel aan koeien, geiten, enz. geven, (K.), bij T. en R. *dranken*. De meid is de koeien aan 't drenken. E kalf mè' zutemelk drenken. Zijn de beesten al gedrenkt ?

DRENKEN, w., b. — Verjagen, verdrijven, Fr. *chasser*. (Heist-op-den-Berg.) 'Nen hond drenken.

DRENKKALF, znw., o. — Kalf, dat met zoetemelk of met botermelk gemest wordt.

DRENKKUIP, znw., v. — Kuip waarin men het nat voeder, dat men uit den koeiketel schept, aan de koeien voorgeeft. (K.)

DRENKMIK, znw., m. — Gaffelvormige stok, dienende om het voeder uit den koeiketel in de drenkkuipen over te brengen, ook **Drenkstok** geheeten. (K.)

DRENKRIEK, znw., m. — Riek met breede platte tanden om het voeder uit den koeiketel te heffen en in de kuipen over te brengen (K.), in 't Z. der Kemp. **Deelriek.**

DRENKSCHEP, znw., v. — Houten schotel, dienende om den koeidrank uit den ketel in de drenkkuipen over te scheppen (K.), in 't Z. der Kemp. **Deelschotel.**

DRENKSTOK, znw., m. — Z. DRENKMIK.

DRENTEL, znw., m. — Dreutel, hoopje drek. (A.)

DRES, znw., m. — De daad van te dressen, te spatten. (Ook in Brab., z. Sch.) De muur is van onder bevuild deur den dres van den règen.

DRES, znw., v. — Hetzelfde als Bres, hoop, menigte. (Z. der K.) Z. BRES. 'En heel' dres kinderen.

DRESRÈGEN (uitspr. *dresrègər*), znw., m. — Stortregen, Fr.

averse, pluie battante. (Ook in Brab., z. Sch.) Ik was deurnat van deur dieën dresrèger te loopen.

DRESSEN, w., o. — Spatten, uitspatten, in 't Z. der K. **Dratsen** en bij T. *dretsen.* As ge 'ne' steen in 'ne' plas gooit, dan dres' 'et water overal rond. Het règent dat 'et drest.

— B. Sprenkelen. Water op de' vloer dressen, eer men 'em kèèrt. Drest wa' water over 'et lijverd (lijnwaad). De straatjongens hebben de' muur vol slijk gedrest.

— Afl. *Gedres, dresser.*

DRESVLAAG, znw., v. — Stortbui, geweldige vlaag regen, Fr. *ondée.*

DREUMELEN, w., o. — Dreunen, daveren. (**K.**) Den donder dreumelden in de verte. Ik hoor iet dreumelen.

— Vroeger gebruikte men in denzelfden zin *dromen,* van welk gebruik D. J. het volgende voorbeeld aanhaalt:

Wane comt dat esbattement,
Die trompetten die ik hoor *dromen?*
(*Dietsche Warande,* I, 31.)

— Afl. *Gedreumel.*

DREUTELEN, w., o. — Speelterm. In 't knikkerspel zijnen marbol zachtjes laten heen rollen (**A.**), in de Kemp. **Reuzelen.**

— Afl. *Gedreutel, dreutelèèr.*

DRIES, znw., m. — Verkorting van Andries, Andreas.

DRIES, znw., m. — Weide, dicht bij de woning gelegen. (**K.**) Zet de koei maar op den dries. Wij bleiken op onzen dries.

Z. verder D. B., Sch. en Kil.

DRIESBLOĔMEKE(N, DRIESBLOMMEKE(N, znw., o. — Madelietje, Fr. *marguerite des prés, pâquerette.* (**N.-O.** der **K.**)

DRIESLAND, znw., o. — Weiland, inz. weiland dat in akkerland veranderd is. (**K.**)

DRIFT, znw., m. en niet v. — D. B., J., T., R.

— De snelle loop van eenen stroom. D. B. As de sluizen gesloten wörren, dan houdt den drift op.

— Stroom, loop, Fr. *courant.* Den drift van 't water. De zwemmer wier' meegevoerd deur den drift en verdronk.

— Drijfzand, welzand, zandlaag die door 't bronwater bewogen wordt, en die men ontmoet bij 't graven van eenen put, bij T. *dreft.* As wij eenige meters diep gegraven hadden, kwamen wij op den drift uit.

DRIJ, telw. — Wordt overal gebruikt voor Drie, Fr. *trois.*

— *Drie* hoort men maar alleen in sommige dorpen langs de Noordbrabantsche grenzen.

— Spr. *Geen drij kunnen tellen,* verlegen staan, niet weten wat

zeggen. Hij staat er, ofdat hij geen drij tellen kan. Anders hedde praat genoeg, en nu kunde geen drij tellen.

— *Alle goede dingen bestaan in drij.*

DRIJBLAD, znw., o. — Een kruid, dat in de wetenschap *Ægopodium podagraria* heet.

DRIJDRAAD, znw., m., zonder mrv. — Koord, uit drie draden gevlochten.

— Soort van bruin bier. Mechels(ch)en drijdraad. Bornhems(ch)en drijdraad.

DRIJFBEITEL, znw., m. — Bij timmerl. Kapbeitel die gebezigd wordt bij 't *drijven*, z. DRIJVEN.

DRIJFBERD, znw., o. — Bij strooidekkers. Berd met hollekens en voorzien van eenen steel of handhave, om het stroo effen en gelijk te kloppen. D. B.

DRIJFIJZER, znw., o. — Bij timmerl. Soort van ijzeren hefboom, die in dienst gelijk staat met den drijfhaak.

DRIJFHAAK, znw., m. — Bij timmerl. IJzeren klemhaak om zolders te *drijven*, d. i. om de planken dicht aaneen te sluiten. D. B.

DRIJFHAMER, znw., m. — Zware houten hamer, die tot het inslaan van palen gebruikt wordt, Fr. *maillet.*

DRIJFHOUT, znw., o. — Bij kuipers. Een hout met scherpen kant, om de reepen om eene ton of een vat aan te drijven.

DRIJHARIG, bvw. — Met haar van drie verschillende kleuren. 'En drijharige kat.

DRIJKWAARTS(CH), bvw. — *Drijkwaartsche beitel.* Bij timmerl. Platte steekbeitel, die de drij vierden van eenen duim breed is, bij D. B. *driekwartbeitel.* De drijkwaartsche beitel is smaller dan de duimsche en breeder dan de halveduimsche beitel.

DRIJLING, znw., m., zonder mrv. — Bij blokmakers. Klompen of holleblokken voor jongens van 12 tot 16 jaar. Twee wissen drijling.

DRIJLOOP, znw., m. — Geweer met drie loopen. R., D. B.

DRIJMIK, znw., m. — Mik, gaffelvormige tak met drie armen, bij T. *drijvork.* De ekster houdt in 'nen drijmik.

DRIJPIKKEL, znw., m. — Drievoet, Fr. *trépied.* (Ook in Brab., z. Sch.), bij D. B. *driepikkel.* De was(ch)kuip op 'nen drijpikkel zetten.

DRIJTIK, znw., m. — Hoed met drij tippen, Fr. *tricorne.* De geestelijken dragen 'nen drijtik.

Ook eenvoudig **Tik** en **Drijtoot.**

DRIJTOOT (zachte *o*), znw., m. — Drijtik, Fr. *tricorne*, T., R., bij D. B. *drietuit.* Onze pastoor hée' zijnen drijtoot op.

DRIJTROPPEL, znw., m. — Tros van drie aaneengevoegde noten, kersen, enz. (K.) Daar sta' nog 'nen drijtroppel aan dat takskeu.

DRIJTROSSEL, znw., m. — Z. DRIJTROPPEL. (Z. der K.)

DRIJVEN, w., b. — Bij timmerl. De planken van eenen vloer of zolder met klemhaken aaneendringen en ze zoo dicht maken, dat men schier de voegen niet meer ziet. D. B.

— Bij stroodekkers. Een strooien of rieten dak zoo leggen, dat de halmen met de dikste einden nederwaarts of met de toppen opwaarts liggen. 'En dak drijven. E gedreven rieten dak.

DRIJVER, znw., m. — Bij horlogemakers. Kleine slinger in een uurwerk, die den grooten in beweging houdt.

DRIJVERS, znw., m., mrv. — Spotnaam op de inwoners van Zoersel.

DRIJWOON (scherpe *o*), **DRIJWEŬN,** znw., m. — Huis van drie woningen (K.), bij D. B. *driewoon*, v., te Antw. **Drijwoonst.** Er is gisteren 'nen drijwoon afgebrand.

DRIJWOONST (scherpe *o*), znw., v. — Z. DRIJWOON.

DRIJZWING, znw., v. — Bij voerl. Eene zwing dienende om er drie peerden aan te spannen.

DRIL, znw., v. en niet m. — Fr. *foret, drille.* J.

DRILKLOS, znw., v. — Bij smeden. Houten of ijzeren rol waarin, langs onder, eene dril past en met langs boven eene spil, waarop men drukt met de borstplaat, Fr. *boîte à foret, bobine.*

DRILLEN, w., o. — Hard loopen, veel loopen. (A.) Ziet 'em drillen! Ik heb vandaag moeten drillen.

— Kram. geeft er de beteekenis Hier en daar loopen aan.

— B. Foppen, bedriegen. (Z.-O. der K.) Ze zullen mij niet drillen!

DRINKEBIER, DRINKENBIER, znw., o. — Goedkoop bier dienende tot huiselijk gebruik. T., R. Drinkebier inleggen. In den oost leggen de boeren drinkenbier in.

DRINKEBUS, znw., v. — Blikken stoopken dat met eenen kurk sluit en waarin de werklieden hun drinken bewaren.

DRINKELIJK, bvw. — Drinkbaar. Da' bier is nie' drinkelijk. Is da' water drinkelijk?

DRINKEN, w., b. — Fr. *boire.* Z. Wrdb.

— Verg. *Drinken gelijk 'en echel, gelijk 'en kous, gelijk 'en spons, gelijk 'nen Tempelier; — genever drinken gelijk 'en koei water.*

— Spr. *Drinken tegen penning zestien op*, z. PENNING.

— Ontbijten, Fr. *déjeuner* en Den namiddagboterham eten, Fr. *goûter.* (Bij Dr. beteekent het Ontbijten en Avondmalen, bij Jong. Ontbijten.) As wij gedronken hebben, gaan wij werken. Wij drinken 's morgens om zes uren en 's achternoens om drij uren.

— *'En pijp laten drinken*, eene nieuwe aarden pijp in 't water dompelen, eer men er uit rookt.

DRIPSELEN, w., o. — Trippelende loopen, stillekens draven, sprek. van peerden. (**K.**) Oe' pèèrd loopt niet, 'et dripselt.

— Afl. *Dripselèèr, gedripsel.*

DRITS, znw., m. — De daad van te Dritsen. *Op den drits zijn*, op den dril, op den loop. (**A.**) Hij is alle dagen op den drits. Op den drits gaan.

DRITSEN, w., o. — Loopen, draven, drillen, Fr. *trotter*, bij D. B. *dretsen*. (**A.**) Wordt vooral gezeid van kinderen die snel op de teenen loopen. Hij dritst er van deur. Ziet 'em dritsen ! Loopen en dritsen.

— Afl. *Gedrits, dritser.*

DRITSEN, w., b. — Z. DRATSEN en DRESSEN.

DROB, znw., m. — Draf, Fr. *trot*. (**Z.** der **K.**) Op 'nen drob loopen. Da' ging daar op 'nen drob.

DROBBEN, w., o. — Zachtjes draven, met tweeën of meer op maat loopen. (**Z.** der **K.**)

— Bij het dorschen allen gelijk met de vlegels slaan. Als de leste schoof gedörs(ch)en is, dan wördt er gedrobd.

— Afl. *Gedrob, drobber.*

DROBBER, znw., m. — Loopeling, kind dat begint te loopen.

DROES, znw., m. — Koffiedik, Fr. *marc de café.*

Ook **Draf** en **Dras**.

DROEVIG, bvw. — Wat ongenoegen, verveling of misnoegen verwekt. K., bij D. B. *droef*. Dieën droevige jongen wilt nie' luisteren. Ge zij' 'nen droevige mens(ch) da' ge dieën drank nie' laten en wilt. Wat 'en droevig weer, alle dagen met dieën règen. 'Nen droevige zageman van 'ne' vent. Altijd die droevige pap !

Ook **Bedroefd.**

DROL, znw., m. — Grof weefsel, bijna gelijk zakkengoed. D. B. De boeremeisens dragen 'ne' veurschoot van drol bij 't werk in de' stal en op 't veld.

DROLGOED, znw., o. — Stof van drol geweven.

DROLLEKENDREI, znw., o. — Naam van den hagel in het raadsel :

Drollekendrei
Liep over de hei ;
Daar kwamen zeven landsheeren,
Die kosten drollekendrei nie(t) keeren.

DROLLEN, bvw. — Van drol. 'Nen drolle' veurschoot.

DROM (in 't Z. en W. *droëm*). znw., m. — Bij wevers. Het

afgesneden stuk van de ketting, nadat het stuk afgeweven is, Fr. *pennes*. D. B.

DROMDRAAD, znw., m. — Draad van eenen drom.

DROMROEIKE(N, znw., o. — Bij wevers. Roede die, aan het einde van een stuk lijnwaad, in de beet gestoken en ingewreven zijnde, daarna met een strookje lijnwaad afgesneden wordt, en dient om met den drom die er aan hangt, eene nieuwe ketting op het getouw te spannen en beginnen te weven.

DRONK, znw., m. — *Op zijnen dronk zijn*, bekwaam om gedronken te worden. Da' bier is op z'nen dronk.

DROOG (scherpe *o*, Kemp. ook *druëg*), bvw. — Fr. *sec*. Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo droog als assche, als horen, als poeier, als werk, dat het kraakt.*

— Gep. w. *Dörs en droog*, z. DÖRS. *Hoog en droog*, z. HOOG.

— Weinig aantrekkelijk, niet spraakzaam. Hij is maar droog. Ge meugt zoo droog nie' zijn.

— *Droog staan*. Bij landb. Wordt gezeid van een melkgevend dier, eene koe of eene geit die, na eenigen tijd melk gegeven te hebben, er geene meer geeft. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.), bij D. B. *droog gaan, droog vallen*. Ons koei staat droog. Die geit zal gauw droog staan.

— *Drooge koei, drooge geit*, koei of geit die droog staan, die geene melk meer geven. R. Zie ook VERDROOGEN.

— Spr. *'Nen drooge(n) lèver hebben*, genegen zijn tot den drank, veel drinken. D. B.

— *In 't droog zijn*, onder dak zijn, sprek. van een nieuw gebouw. Ons huis is van gisteren in 't droog.

— *In 't droog zitten*, onder dak zitten. D. B. We meugen blij zijn da' me mè' zoo 'e weer in 't droog zitten.

— Fig. In de gevangenis zitten. R. Den dief zit in 't droog.

— *Op droog zaad zitten*, z. ZAAD.

— *Aan iet geen droog brood kunnen verdienen*, er een zeer gering loon aan verdienen.

— *Nog niet droog zijn achter zijn ooren*, nog geene ondervinding hebben, nog te jong zijn, sprek. van eenen melkbaard die al groot wil zijn. R. Hij wilt al gaan trouwen, en hij is nog niet droog achter zijn ooren.

DROOGE, znw., m. en v. — Iemand die weinig aantrekkelijk en niet veel van zeggen is. R. Ge zij' 'nen drooge. Die Mie is maar 'en drooge.

DROOGEMEŬLDER, znw., m. — Iemand die meel verkoopt, maar geen mulder is. (Z.-O. der K.) T., R.

DROOGEN (Kemp. ook *druëgen*), w., b. en o. — Drogen, Fr. *sécher*.

DROOGKOOR(D), znw., v. — Koord waar men waschgoed op te drogen hangt.

***DROOGOOS**, znw., m. — « Zekere kaas. »
Sch. geeft dit w. voor Antw.

DROOGSEL, znw., o. — Bij schilders. Soort van vernis dat onder de verf gemengd wordt, om de schildering spoedig te doen opdrogen, Fr. *siccatif*. D. B., T., R.

DROOGT (Kemp. *drögt*), znw., v. — Droogte, Fr. *sècheresse*. Daarnevens DROOGTE.

DROOGZAK, znw., m. — Droge mensch, iemand die weinig aantrekkelijk en niet veel van zeggen is. D. B., T., R. (Ook in Brab. en Kl.-Brab., z. Sch.) 'Nen droogzak van 'ne' jongen. Ik ben nie' gèren bij zoo 'nen droogzak. « Ja, en ik geloof dat onze *droogzak* van een schilder ook al op mij verliefd is. » (ZETTERNAM. *Mijnheer Luchtervelde*, 59.)

DROOMEN (Kemp. ook *druëmən*), w., b. en o. — Z. Wrdb.
— Fig. Denken, peinzen, voorzien. Wie zou ooit gedroomd hebben, dat hij nog börgemeester zou wörren ? Gij klaagt dat 'et eten nie' gereed is, maar kost ik droomen da' ge zoo vruug zoudt thuis komen ?

DROOZEN, w., o. — Dubben, mijmeren, droomachtig zitten zien, slapen, sluimeren. (K.) (Ook in Brab., z. Sch.) Hij zat daar aan 't vier te droozen en sprak geen enkel woord. Ge staat daar altijd te droozen : let op uw werk ! De voerman zat op zijnen wagen te droozen. Ik had zoo 'en bitje gedroosd. Grootvader is aan 't droozen geraakt in z'ne' zetel.
— *Volgens Sch. zou het in de Kemp. ook « pruilen, stenen, kreunen » beteekenen. In dien zin heb ik het nog niet gehoord.
Kil. Droosen, *dormitare*, *dormiscere*.
— Afl. *Gedroos*, *droozer*.

DROOZER, znw., m. — Droomer, moedelooze en lustelooze persoon, slaper. (K.) Ge staat daar gelijk 'nen droozer. 'Nen droozer van 'ne' jongen.
Kil. Drooser, *dormitator*.

DRUIVENTROSSEL, znw., m. — Druiventros, Fr. *grappe de raisins*. (Z. der K.)

DRUIVEWIJNGAARD (Kemp. *druiwijgər(d)*, znw., m. — Wijngaard, wijnstok, Fr. *vigne*. Hfft.

DRUIWIJGER, **DRUIWIJGERD**, znw., m. — Kempische uitspraak van Druivenwijngaard, Fr. *vigne*.

DRUKKELIJK, bvw. — Bedrukt, droevig, jammerlijk. D. B. 'En drukkelijk gezicht trekken. Dat arm kind zag toch zoo drukkelijk !
Ook **Bedrukkelijk**.
— *Veur 'en drukkelijk zien*, voor eenen kleinen prijs. Ik heb da' gekocht veur 'en drukkelijk zien. Veur 'en drukkelijk zien koopte oe daar e volledig kleedsel.
Ook *veur 'en deerlijk zien* en *veur e nooselijk zien*.

DRUKKEN, w., o. — Fig. Liegen. D. B. Hoort! hij is weer aan 't drukken. Ge kunt, me dunkt, goed drukken.

— *Liegen ofdat 't gedrukt stond*, z. LIEGEN.

DRUKSELS, znw., o. mrv. — Druk, tegenspoed. (K.) Die mens(ch)en hemmen al veul druksels gehad. Druksels en tegenspoed.

DRUP, znw., m. — Drop, druiping.

— Spr. *Van den règen in den drup geraken*, van kwaad tot erger komen, van den klaver naar de biezen loopen, Fr. *tomber de fièvre en haut mal.*

DRUPKANT, znw., m. — Bij timmerl. Eene groef onder in den dorpel van een venster, om den regen te beletten langs den muur af te vloeien. 'Nen dörpel mè' 'nen drupkant. Vensters met drupkanten.

Ook **Waterkant**.

DRUPKE(N, znw., o. — Druppel, borrel, Fr. *goutte, petit verre.* Jong. (K.) (Ook in Limb., z. Sch.) Drupkens drinken.

DRUPNEUZEN, w., o. — Beschaamd, beteuterd zijn. D. B. Hij trok er al drupneuzende vandeur.

DRUPPEN, w., o. — Druipen, druppelen. Z. Wrdb.

— Spr. *Het zal in uw oogen druppen*, ge zult het bezuren, gij zult het misgelden. Hij hée' mij veur alles verweten, maar 't zal in zijn oogen druppen (ik zal mij er over wreken).

DU (uitspr. *doe*), vrnw. — Wordt nog gebezigd om iemand met genegenheid, medelijden, spot of verachting toe te spreken. Z. SPRAAKKUNST. O! du lief kind! Du arm schaap! Duë slimmerik! Duë leelijke schelm!

DUBBEN, w., o. — Mijmeren, over iets nadenken. Hij staat altijd te dubben. Dieën ouwe vent dubt den heelen dag. Waarover dubde nu weer? Hij hée' vandaag niks gedaan as dubben.

De Wrdb. vertalen het w. door *hésiter, douter.*

— Afl. *Dubber, gedub.*

DUIF, znw., v. — Fr. *pigeon.*

— *Oosters(ch)e duif*, boschduif, wilde duif, Fr. *pigeon ramier*, in de wetenschap *Columba palumbus.*

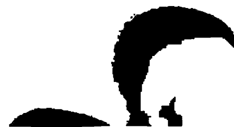
— Onder de tamme duiven onderscheidt men Bekkers, Kapucienen, Kroppers, Pauwsteerten, Smierels of Smirrels, Vliegduiven, Zwalpers, enz.

— Spr. *Onder iemands duiven schieten*, hem onderkruipen of benadeelen. R. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.)

DUIG, znw., v. — Z. Wrdb.

— *In duigen vallen*, in 't kraam komen. Zij is gisteren in duigen gevallen.

DUIKELÈÈR, znw., m. — Duiker, onderaardsche steenen buis, die boogvormig onder eenen stroom of eene vaart gemetseld is en dient

om langs daar het water van eene andere rivier te doen wegvloeien, zonder dat het zich met het eerste water vermenge.

DUIM, znw., m. — Fr. *pouce*.

— Spr. *Onder den duim deur*, in 't geheim, bedektelijk. Hij héet dat onder den duim deur gedaan. Iet wegdragen onder den duim deur.

— *Iemand op zijn duimen kloppen*, hem duchtig hekelen, wederleggende beschamen. D. B. Hij wier' daar op zijn duimen geklopt. Ze moesten dieë' maar is goed op zijn duimen kloppen, want hij maakt veul te veul beslag.

— Ook *iemand op zijn kneukels tikken*.

— *Het vingerken naast den duim zijn*, de lieveling zijn, geerne gezien worden. D. B. (Ook in Brab., z. Sch.) Vruger was hij daar vingerken naast den duim, maar nu héet hij er zijn erten uit.

— *Zijnen duim in zijn hand hou(d)en*, traag zijn in 't geven, de handen gesloten houden uit gierigheid. D. B., R.

— *'t Is of ge van Duimken spreekt*, men luistert naar u niet, men trekt zich niets aan van hetgeen gij zegt.

— *Telt op uw duimen hoeveel vingers dat gij hebt*, zegt men schertsend tot iemand die sukkelt in eene berekening.

DUIMBERD, znw., o. — Berd van éénen duim dik. D. B. (Ook in Brab. z. Sch.). Men zegt ook *duims(ch) berd*.

DUIMELING, znw., m. — Naam dien de kinderen in de vingerrijmkens aan den duim geven.

> *Duimeling* had 'nen os gekocht,
> Fikfak had hem thuis gebrocht,
> Langeman heeft hem geslagen,
> Vingerling heeft er worsten van gemaakt
> En klein Tietelingesken heeft ze opgeëten.

DUIMKENSKNAAP, znw., m. — Z. DUIMELING.

DUIMLÉÉ, znw., v. — Z. DOOKLÉÉ.

DUIMS(CH), bvw. — Eénen duim lang, breed of dik. Duims(ch) berd. Duims(ch)e planken (berd, planken van eenen duim dikte). Duims(ch)e spelnagels (spelnagels die eenen duim lang zijn). Duims(ch)e beitel (platte steekbeitel van eenen duim breed).

DUISTER (uitspr. *döstər*), bvw. — Fr. *obscur*.

— Verg. *Zoo duister als e graf*.

DUIT, znw., v. en niet m. — Stuk van 1 centiem. J.

— *Geen roô duit*, niets, geenen penning. Hij bezit geen roô duit. Ge krijgt van mij geen roô duit ne meer.

— *Kwâ duit*, slecht befaamde persoon.

— Verg. *Bekend zijn gelijk 'en kwâ duit*, slecht befaamd zijn. Hij is overal bekend gelijk 'en kwâ duit.

— *Zoo plat als 'en duit* of *als 'en Hollands(ch)e duit*. Z. PLAT.

— Spr. *Hij zou 'en duit in tweeën klieven* of *in vieren bijten*, hij is uit der mate gierig.

DUITEKLIEVER, znw., m. — Iemand die uit der mate gierig is. Dieë leelijken duiteklievet !

DUITS (uitspr. *döts*) en **DUTS**, znw., m. — Stumperd, sukkelaar, bloed, dompelaar. 'Nen armen duts. 'Nen ongelukkigen duits.

DUITS(CH) (uitspr. *döts*), znw., m. — Duitscher, Fr. *Allemand*. 'Nen Duits(ch). De Duits(ch)en. Dieë man is 'nen Duits(ch). Zij is getrouwd mè' 'nen Duits(ch). De Duits(ch)en zijn goeî muzikanten.
— Het w. *Duitscher* wordt nergens gehoord.

***DUIVELEN**, w.. o. — Is, zegt Sch., te Rethy hetzelfde spel als elders *Piepenborg*. In dit spel roepen de kinderen : « De duivel komt uit met al zijn volk. » Z. BEDODDEN.

DUIVEKAP, znw., v. — Bij steenb. Groote breede dakpan, wier onderste middendeel oprijst op de wijze van eene paterskap of halve klok.

DUIVEKIJKER, znw., m. — Duivenslag, soort van kooi uit latwerk, met kleppen of valdeurkens, die de duiven niet beletten er in te komen, maar wel er uit te gaan. De duivekijkers steken gemeenlijk in 't dak of hangen voor eene opening in den muur. Langs den duivekijker gaan de duiven in hun kot.
Ook eenvoudig **Kijker**.
— Fig. Slecht befaamd huis. (**A.**)

DUIVEKLAMPER, znw., m. — Soort van roofvogel die duiven pakt.

DUIVEKLEP, znw., v. — Groote, horizontale klep aan eene klak. 'En klak mee' 'en duiveklep.
— Klak die van zulke klep voorzien is. Hij draagt 'en duiveklep. 'En duiveklep is 'en gemein dracht.

DUIVER, znw., m. — Het manneken der duif, Fr. *pigeon mâle*, in de Wrdb. Doffer geheeten. D. B.

DUIVIN, znw., v. — Wijfken der duif, Fr. *pigeon femelle*. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.)

DUIZENÉEREN (zachte *e*), w., o. — Dubben, over iets diepzinnig mijmeren en nadenken, (**K.**) bij Sch. *dudzeneeren* en *dozeneeren* (W.-Vl.), te Antw. **Moezjenéeren**. Hij zit altijd op iet te duizenéeren. Waar duizenéerde nu weer op ? Ze doe' van heelder dagen nie' as dubben en duizenéeren.

DUKKELORIE (klemt. op *lo*), znw., v. — *In de dukkelorie zijn*, in 't ongeluk zijn, tegen rampspoed worstelen. (**A.**)

DUL. bvw. — Razend gram of zinneloos, Fr. *furieux*. Hij was dul van colère. Ge zoudt er dul van wörren. Dieë kwajongen zou iemand dul maken.

DULLIGHEID, znw., m. — Woede, hevige gramschap of zinneloosheid. Hij wist nie' wat em zou gedaan hebben van dulligheid.

DUN, bvw. — Z. Wrdb.

— Verg. *Zoo dun als 'en lat, als papier, als pompwater, als (e) garen.*

— Schraal, kaal, mager, armoedig. 't Gaat tegenwoordig maar dun met die mens(ch)en. Ik heb er aan tafel geweest, maar 't eten was er maar dun. Ik ben dun beloond veur mijn moeite.

— Schraal, koud, sprek. van den wind. M. De wind is vandaag maar dun. 'Nen dunne wind.

— *Dun loopen*, zeldzaam zijn. De goei werklie loopen er dun.

— *Dun spelen* in 't biljartspel is den bal waar men naar stoot, maar eventjes raken. Raakt den roo(d)e maar dun! Gij hèt te dun gespeëld, ge hadt volder moeten spelen.

— Gep. w. *Deur dik en dun*, z. DIK.

DUNNELING, znw., m., zonder mrv. — Hout, dat uit een bosch gekapt wordt om het te dunnen. (**K.**) (Ook in Brab., z. Sch.) Masten dunneling. Daar is op dieë' koopdag veul dunneling verkocht.

Ook **Dunsel**.

DUNNIGHEID, znw., v. — Vloeibare spijs, zooals soep, melk, enz. T., R., Kl.-Br. Wij eten 's avends maar wat dunnigheid. Geft de' zieke maar wat dunnigheid.

DUNSEL, znw., o. — Z. DUNNELING.

DUO, znw., m. en niet o.

DUREN, w., o. — Fr. *durer*.

— Verg. *Duren gelijk de eeuwigheid, gelijk e straatje zonder eind.*

— Spr. *Duren is 'en schoon(e) stad, maar blijven duren is nog 'en schoonder*, wordt gezeid als iets goed gaat, maar dat waarschijnlijk geenen stand zal houden. T. (Ook in Brab. en Vl., z. Sch.)

— Rust hebben. Wordt maar gebruikt in de uitdrukking *niet kunnen rusten noch duren*, geene rust vinden. Ik kan nie' rusten of duren met dat eeuwig jooksel.

DUTS, znw., m. — Onnoozele bloed, sukkelaar. 'Nen armen duts. Onnoozel' dutsen van mens(ch)en.

— Beetgenomene, gefopte, Fr. *dupe*. Den duts zijn, Fr. *être la dupe.*

— Troetelwoord voor een klein kind.

DUUR, znw., m. — Rust. Wordt maar gebruikt in de woordkoppeling *rust noch duur*. Dieë jongen hée' rust of duur. Kaïn vond nievers rust of duur.

DUVEL, znw., m. — Duivel, Fr. *diable*.

— Spr. *Den duvel en zijn moër*. Wordt gezeid van iets dat groot, prachtig, rijk schijnt te zijn, en inderdaad niets beteekent. D. B., T. As ge dieë' winkel van buiten beziet, dan zoude zeggen 't is den duvel en ze' moër; maar as ge er binnen zijt, is 't niemendalle.

— *Of den duvel zal de kèèrs hou(d)en.* Wordt gebruikt in deze en dergelijke zinnen: Ge zult doen wat ek zeg, of den duvel zal de

keers houwen (ik wil dat ge mij kost wat kost gehoorzamet). Hij zal mij betalen, of den duvel zal de keers houwen. D. B.

— *Den duvel schijt altijd bij de(n) grooten hoop*, waar geld is, wil geld zijn, het water loopt naar de zee, Fr. *plus on a, plus on acquiert.*

— *Veel geschreeuw en weinig wol, zee den duvel, en hij schoor e verken.* T.

— *Soort zoekt soort, zee den duvel, en hij pakte de(n) schouwvèger bij zijne(n) nek* of *bij zijne(n) kop.*

— *Hij laat geenen duvel op zijn hert branden*, hij zegt rechtuit wat hem op het hert ligt.

— *'t Is 'en engeltje met 'en duveltje*, z. ENGEL.

— *Die het lank hee(f)t, laat het lank hangen, zee den duvel, en hij stak 'en spar in zijn kont.*

— *Dat is eene, zee den duvel, en hij trok 'ne(n) pastoor in de hel*, z. EEN.

— *Als den duvel oud wordt, gaat hij onder de(n) preekstoel zitten*, of *wordt hij eremijt* of *drinkt hij wijwater*, als een deugniet oud wordt, dan wordt hij godvruchtig.

— *'t Zijn schoon' woorden, zee den duvel, en hij zag in de(n) missaal.*

— *Daar Onze Lieven Heer 'en kerk bouwt, daar bouwt den duvel e kapelleken*, wordt ergens eene kerk gebouwd, men bouwt er herbergen.

— *Twee gelooven op één kussen, daar slaapt den duvel tuss(ch)en*, gezeid van een huwelijk, waarvan een der partijen katholiek en de andere protestant is.

— *Als ge van den duvel spreekt, ziede zijne(n) steert*, Fr. *quand on parle du loup, on en voit la queue.*

— *Hoe meer den duvel hee(f)t, hoe meer hij hebben wil*, een gierigaard is nooit voldaan.

— *Duvels zak is nooit vol*, zelfde beteekenis.

— *Gelijk den duvel is, zoo betrouwt hij zijn gasten*, de eene schelm mistrouwt den andere.

— *Die met den duvel soep eet, moet 'ne(n) lange(n) lepel hebben.*

— *Iemand den duvel aandoen*, z. AANDOEN.

— *Den duvel jagen* of *draaien*, hevig lawijt, een helsch leven maken, kijven en tieren. As hij zat thuis komt, begint hij den duvel te jagen.

— *Den duvel te slim* of *te plat zijn*, zeer slim, zeer listig zijn. T., R. Dieën deugeniet is den duvel te slim. Ge zult 'em nie' bedodden, want hij is den duvel te plat.

— *Dat is vet om den duvel zijn koolen te stoven*, zegt men als iemand zich den neus snuit met de vingers.

— *Te lomp zijn om veur den duvel te dansen*, geweldig lomp zijn.

— *'t Zal beteren als den duvel dood is, maar hij is nog nie(t) ziek* (scherts).

— *Nu doet hij niks, en strak bindt hij den duvel op e kussen*, straks moet hij zich spoeden.

— *E keersken veur den duvel branden* of *aansteken*, een boosaardigen of vijandigen mensch vriendschap betoonen. D. B. Ge moet somwijlen al is e keersken veur den duvel branden.

— *Bij den duvel te biechten gaan*, zijn vertrouwen misplaatsen, bij eenen verkeerde om raad gaan, Fr. *se confesser au renard*. Sch., T., R.

— *Er op zitten* of *er op slagen gelijk den duvel op Geeraard*, geweldig aframmelen, er duchtig op slaan. R. Ze pakten 'em vast en ze sloegen er op gelijk den duvel op Geeraard.

— *Den duvel veur zijnen nieuwjaar krijgen*, met ondank beloond worden. Ik heb al gedaan voor 'em dat ek kost, en op 't einde kreeg ek nog den duvel veur mijne' nievejaar.

— *Loopen ofda(t) ge den duvel gezien hadt, ofdat den duvel op uw hielen zat*, ijlings wegvluchten.

— *Van iet den duvel geven*, er den brui van geven, Fr. *ne s'en soucier pas*. R.

— *Al de duvels bijeenvloeken*, Fr. *jurer par tous les diables*.

— *Den duvel speelt er mee*, er is iets noodlottigs in. T., R. Ik kan da' werk nie' goe' krijgen, ik geloof dat den duvel er mee speëlt.

— *Da(t) weet den duvel*, dat moge de duivel weten, ik begrijp het niet. Waar hij al da' geld haalt, da' weët den duvel.

— *Van 'nen engel 'nen duvel maken*, eenen zachtaardigen en vredelievenden mensch in eenen gramstorigen veranderen, hem zoodanig verbitteren, dat hij in gramschap schiet. Da' wijf zou van 'nen engel 'nen duvel maken.

— *Van den duvel bezeten zijn om...*, fel geneigd zijn om... Dieë jongen is van den duvel bezeten om op 't ijs te gaan.

— *Daar is geenen eenen duvel in de hel die zòò heet*, zegt men bij 't vernemen van eenen vreemdklinkenden naam. Hij heet Callixtus. Daar is geenen eenen duvel in de hel die zoo heet.

— *Gelijk 'nen hels(ch)en duvel*. Hij kan vloeken gelijk 'nen hels(ch)en duvel. Hij was zoo kwaad as 'nen hels(ch)en duvel.

— *Den duvel hee(f)t er zijn erten op gedörs(ch)en* zegt men spottend van iemand, wiens gelaat door de pokken geschonden is.

— *Op iet uit zijn gelijk den duvel op 'en ziel*, er geweldig naar verhangen zijn. Dieë gierigaard is er op uit gelijk den duvel op 'en ziel.

— *Den duvel rijdt in de(n) kabas* zegt men van iemand die kwaad is.

— *Spartelen gelijk 'nen duvel in e wijwatervat*, Fr. *se démener comme le diable dans un bénitier*.

— *Heel den duvel*, alles. Ze hebben daar heel den duvel verkocht. Hij viel mè' zak en heel den duvel de trappen af.

— *Allen duvel*, van alle soorten. T., R. Daar komt allen duvel van volk bijeen.

— *Wa(t) God den duvel toelaat!* God is lankmoedig.

— *Den duvel zit er op* zeggen de timmerlieden van eene plank die zeer ruw is, die veel rouw heeft, z. ROUW.

— Fig. Iemand die uitmunt door lichaamskracht, boosheid, enz. D. B. 'Ne sterken duvel van 'ne' vent. 'Ne kwa(d)en duvel van 'ne' jongen. 'Ne colèrigen duvel. 'Ne gierigen duvel.

— Ook van dieren. D. B. 'Ne kwa(d)en duvel van e pèèrd. 'Ne leelijken duvel van 'nen hond.

— Insgelijks van sommige zaken. D. B. Dat is 'nen duvel van e werk (een lastig werk).

— Treinsleper, stoomwagen, Fr. *locomotive.* (**K.**)

— Soda, Fr. *soude.* (**K.**) Duvel in 't water laten smilten. Afwas-s(ch)en mè' zeep en duvel.

— *Den duvel in 't water.* Wanneer de vloed gedaan is, ontstaat er een oogenblik in 't water eene schering, een soort van draaiende beweging, waartegen de grootste schepen niet bestand zijn, ja, waardoor zij medegesleept worden. Dat verschijnsel noemt men den *duvel in 't water.* (**A.**)

— Naam dien men geeft aan verscheidene schildvleugelige insecten, die zwart zijn van kleur, o. a.: 1° aan den Mestkever, Fr. *bousier,* Lat. *Geotrupes ;* 2° aan den Duiker, zeker waterinsect, Fr. *dytique,* Lat. *Dytiscus marginalis* L. en *Dytiscus punctulatus* L.

DUVEL-DOET-AL, znw., m. — Iemand die tot alle werk gebruikt wordt. T. Dieën ouwe vent is daar duvel-doet-al : hij speëlt met de kinderen, helpt de meid schuren, enz. Dieë knecht is zoo 'n soort van duvel-doet-al : hij is hovenier, koetsier, tafeldiender en wa' weet ek allemaal !

DUVELEN, w., o. — Op zijnen poot spelen, schelden en kijven. R. (Ook in Brab., z. Sch.) Hij duvelde, omdat 'et eten nie' gereed was. Dieë vent kan leelijk duvelen.

— Afl. *Geduvel.*

DUVELIN, znw., v. — Duivelin, helleveeg, boos wijf, Fr. *diablesse.*

DUVELJAGER, znw., m. — Iemand die den duivel jaagt, een helsch leven en gekijf houdt. Dieë vent is 'nen eersten duveljager.

DUVELJAGERKE(N, znw., o. — Bij timmerl. Lijstschaaf, waarvan de beitel den vorm heeft van een vierde rond (in den beitel ingevijld), Fr. *doucine, mouchette.* B.

DUVELSBLAD en **DUVELSKRUID,** znw., o. — Brandnetel, Fr. *ortie,* Lat. *Urtica urens.* (**A.**)

DUVELSBLOËM, DUVELSBLOM, znw., v. — Een plantje, in de wetenschap *Crodion cicutarium,* Fr. *bec-de-héron* genaamd, en bij D. B. *duivelsklauw* geheeten.

— Men geeft dien naam ook aan de *Geranium pusillum* L. en de *Geranium molle* L.

DUVELSBROOD en **DUVELSETEN,** znw., o. — Paddestoel, Fr. *champignon.*

— Soort van grooten kei. (**K.**)

DUVELSETEN, znw., o. — Z. DUVELSBROOD.

DUVELSGEWELD, znw., o. — *Met duvelsgeweld,* met alle krachten, hevig, geweldig. M. 't Gaat daar met duvelsgeweld.

DUVELSHAAR, znw., o. — De eerste vederen, het eerste dons van jonge vogelen. R. (Ook in Brab. en Limb., z. Sch.)

— Vlasbaard, Fr. *poil follet, duvet, coton.* R. Hij hée' nog maar wat duvelshaar aan de kin.

DUVELSHUIS, znw., o. — Komt voor in de spreuk : *'En huis zonder kruis is 'en duvelshuis.*

DUVELSOOG, znw., v. — Lanteern aan een oorlogsschip. (**A.**

DUVELSKRUID, znw., o. — Z. DUVELSBLAD.

DUVELSSTEEN, znw., m. — Brandsteen, Fr. *pierre infernale.*

DUVELTJE(N, znw., o. — Klein gegoten kacheltje, Fr. *petit diable, diablotin*, Hgd. *Teufelchen.*

DUVELTJESKERMIS, znw., v. — Als het regent, terwijl de zon schijnt, dan zegt men : *'t is duveltjeskermis*, Fr. *le diable marie sa fille.* (**A.**)

— In de Kemp. zegt men : *'t is kermis in de hel.*

DUVELWATER, znw., o. — Sodawater, water waar soda in gesmolten is. (**K.**)

DUZELD, telw. — Z. DUZEND.

DUZEND en bij sommigen **DUZELD**, telw. — Duizend, Fr. *mille.* Duzend frang. Duzeld keeren.

— Spr. *Iet veur zijn duzenden weten* of *zien*, iets vooruit stellig en vast weten. Ge weet veur oe' duzenden dat hij nie' betalen kan, en toch verkoopte 'm maar op krediet. Hij zag veur zijn duzenden dat 't zou gaan règenen, en toch niet thuis blijven !

DUZENDBEEN, znw., o., **DUZENDPOOT** en **DUZENDPOOTER**, m. — Lange en smalle worm met menigvuldige pootjes, Fr. *chélipède, myriapode, mille-pieds*, Lat. *Myriapoda* en *Scolopendra.*

— Kram. vertaalt het door *cloporte*, maar dat is het *wild verken.*

DWAALKRUID, znw., o. — Z. DOOLKRUID.

DWAAS, bvw. — Onbesuisd, wild, uitgelaten, Fr. *étourdi, pétulant.* T., R., Kl.-Br. 'En dwaas pèèrd. Dwaze kinderen. Jongen, ge meugt zoo dwaas nie' zijn. Mè' zijn dwaas loopen, viel hij en brak zijn been. Dwaas spelen.

— Wordt ook gezeid van stormachtig weder. 'En dwaas weer. Dwaze wind.

— Verg. *Zoo dwaas als e kieken, als e kieken zonder kop.*

— *Dwaas kieken*, dwaze persoon. Dieë jongen is toch 'en dwaas kieken, hij loopt alles omver.

— *In zijnen dwazen zijn*, in zijne dwaze luim. Dieë jongen is vandaag weer in z'nen dwazen.

DWAASKOP, znw., m. — Iemand die dwaas te werk gaat, die wild en uitgelaten is.

DWAASVOGEL, znw., m. — Europeesche nachtzwaluw, geitemelker, Fr. *engoulevent d'Europe*, een vogel in de wetenschap *Caprimulgus europæus* genaamd. (**K.**)

Kil. vertaalt het door *nycticorax*, nachtraaf.

— Fig. Dwaaskop, dwaze en uitgelaten persoon. 'Nen dwaasvogel van 'ne' jongen.

DWALEN, w., o., — In half wakenden, half slapenden toestand zijn. Ik had 'nen heelen tijd gedwaald, toen ek eindelijk in slaap viel.

— IJlen, ijlhoofdig zijn, raaskallen, Fr. *être en délire*. De zieke begint weer te dwalen. Gij hèt heel den nacht gedwaald. De stervende begost te dwalen.

DWANK, znw., m. — Dwang. 'En rijk van dwank en duurt nie' lank.

DWAZERIK, znw., m. — Dwaze, uitgelaten, onbesuisde persoon, Fr. *étourdi, pétulant*. R. Dat is 'nen dwazerik van 'ne' jongen. Dieën dwazerik liep 'en ou' vrouw omver.

DWAZIGHEID, znw., v. — Uitgelatenheid, onbesuisdheid, Fr. *étourderie, pétulance*. T., R., Kl.-Br. Scheed daar is uit met die dwazigheid ! Mee' al zijn dwazigheid stiet hij 'en schoon vaas van de schouw.

DWEEP (zachte *e*) en **DWÈÈP**, znw., m. — De daad van te dwepen.

— *Op den dweep zijn*, ronddwalen, omdolen als een sukkelaar, niet wetende waar blijven. (K.) 'En arm kind dat al verscheidene dagen op den dweep was, wier' deur brave mens(ch)en opgenomen.

— *Op den dweep geraken*, beginnen te dwepen, doelloos beginnen rond te dolen. (K.) Sedert de dood van zijn ouwers is dieë jongen op den dwèèp geraakt.

— Wordt ook gezeid van dolende katten en honden.

DWEEP (zachte *e*) en **DWÈÈP**, znw., m. — Sukkelaar, verstooteling, ongelukkige dwaler. (K.) 'Nen ongelukkigen dweep van 'ne' jongen. Dieë jongen zal 'nen dwèèp zijn, as ze' moeder moet komen te sterven.

Kil. vertaalt Dwaep, dweep door *fatuus*, gek.

DWÈÈRS en **DWERS** (Kemp. *dwèès* en *dwäs*), bvw. — Dwars, Fr. *en travers, transversal*, bij D. B. *dweersch, dwersch, tweersch*. 'Nen dwèèrzen duim breed. Dwers over 't veld loopen. Hij ging dwèèrs over de straat.

— Fig. Tegenstrevend. 'Nen dwèèrze mens(ch). Hij zou den beste mensc(h) zijn van de wèreld, als hij maar zoo dwèèrs nie' en was.

— Gep. w. *Nuus(ch) en dwèèrs*, schuins en dwars, Fr. *obliquement et traversalement*, in wanorde, 't een door 't ander, bij D. B. *noesch en tweersch*. Ze vulden de gracht mee' er nuus(ch) en dwèèrs mutsaards in te werpen.

— Vandaar *dwersbalk, dwersboom, dwersdrijver, dwerskop* en andere woorden die in de Wrdb. met *dwars* beginnen.

DWÈÈRSDEUR en **DWERSDEUR**, bw. — Dwarsdoor. 'Ne' stok dwersdeur breken. Snijdt dieën appel dwèèrsdeur.

DWÈÈRZEN, w., b. — Bij timmerl. Eene plank schaven in de breedte (tegen de richting der houtvezels), Fr. *traverser*.

Ook **Afdwèèrzen**.

DWÈÈRZERIK en **DWERZERIK** (Kemp. *dwèzərik* en *dwàzzərik*), znw., m. — Dwarsdrijver, iemand die altijd tegenstreeft. T., R., Kl.-Br. 'Nen dwèèrzerik van 'ne' vent.

DWÈÈRZIGHEID (Kemp. *dwèzəgheid*), znw., v. — Wederstrevigheid. Hij is altijd vol dwèèrzigheid. Ik kan mè' geen dwèèrzigheid om.

DWEIL, znw., m. — Wit kleed dat den autaar dekt, Fr. *nappe d'autel*, bij D. B. *dwaal*. Z. AUTAARDWEIL. De dweilen van de autaars nemen en er ander op leggen.

DWEPEN en **DWÈPEN**, w., o., met *hebben* en *zijn*. — Naar een onzeker heenkomen rondtasten, omzwerven, ronddwalen als een verstooteling, die niet weet waar blijven. (K.) Dieë man hèet alles verloren, en dweept nu van 't een dörp naar 't ander. Zijn bruur (broeder) was vruger welgesteld en gelukkig, maar sedert de dood van zijn vrouw is hij aan 't dwepen geraakt, en wij weten niet, waar hij henen gedweept is.

— Sch. geeft *dweipen*, *dweepen* voor de omstreken van Aarschot.

— Afl. *Dweper*, *gedweep*.

DWEPER en **DWÈPER**, znw., m. — Zwerver, ongelukkige dwaler, verstooteling. (K.) 'Nen ongelukkigen dweper.

DWERS, **DWERSDEUR**, **DWERZERIK**, z. DWÈÈRS, DWÈÈRSDEUR, DWÈÈRZERIK.

DWERSBOOM, znw., m. — Spr. *Te pèèrd zitten op 'nen dwersboom*, slecht gemutst zijn, dwars zijn.

DWERSKLAMP, znw., v. — Bij timmerl. Klamp of belegstuk, dat langs de boven- en onderzijde van eene paneeldeur wordt aangebracht.

DYNAMIET, znw., m. en niet o.

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE VOOR TAAL- & LETTERKUNDE

IDIOTICON

VAN HET

ANTWERPSCH DIALECT

(STAD ANTWERPEN EN ANTWERPSCHE KEMPEN)

OPGESTELD DOOR

P. JOZEF CORNELISSEN,

GEMEENTEONDERWIJZER TE SINT-ANTONIUS (BRECHT)

EN

J. B. VERVLIET,

LETTERKUNDIGE TE ANTWERPEN.

Bekroond door de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

GENT

A. SIFFER

drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1899

1ste Aflevering.

UITGAVEN DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

Ie REEKS.

1. **Jaarboek** voor 1887 (Met portretten van Z. M. *Leopold II*, en van de heeren *Beernaert* en ridder *de Moreau*), 190 blz. 2,50
2. **Jaarboek** voor 1888, 240 blz. 2,50
3. **Jaarboek** voor 1889 (Met de levensschets en het portret van Dr *R. Snieders*), 148 blz. 1,50
4. **Jaarboek** voor 1890 (Met de levensschetsen en portretten van Dr. *L. Delgeur* en *G. Dodd*), 172 blz. 2,00
5. **Jaarboek** voor 1891 (Met de levensbeschrijvingen van *J.-A. Alberdingk Thijm* (met portret), van *J.-J.-L. ten Kate* en van *I.-J.-L. de Coussemaeker*), 202 blz. 2,00
6. **Jaarboek** voor 1892 (inhoudende de levensbeschrijvingen van *J.-A. de Laet* (met portret) en van *L. Roersch*), 188 blz. 2,00
7. **Jaarboek** voor 1893 (Met de levensschets van *Schuermans*, de portretten van *Roersch* en *Schuermans*, en de afbeelding des voorgevels van het Paleis der Academie), 138 blz. 2,00
8. **Jaarboek** voor 1894 (Met de levensbeschrijvingen van *J.-W. Brouwers* en van *Matthias de Vries* (met portret), 176 blz. 2,00
9. **Jaarboek** voor 1895 (Met de levensschetsen van *K.-Fr. Stallaert* (met portret) en van *J.-J. Habets*) 180 blz. 2,00
10. **Jaarboek** voor 1896. (Met de levensschetsen en de portretten van *L. Mathot* en *K. Boury*), 120 blz. 1,50
11. **Jaarboek** voor 1897. (Met de levensschetsen van *H.-E. Moltzer*, *Frans Willems* en *Willem-Jan-Frans Nuyens* en de portretten van *Zijne Kon. Hoogheid Prins Albrecht*, *Ministers Fr. Schollaert* en *L. de Bruyn*), 170 blz. 2,00
12. **Jaarboek** voor 1898. (Met de levensschetsen en portretten van *J.-J.-M. Micheels* en *Eug. Stroobant*), 180 blz. 2,00
13. **Jaarboek voor 1899.** (Met de levensschets van *J.-C.-H. Nolet de Brauwere van Steelandt* door *P. Alberdingk Thijm*) 1,00

IIe REEKS.

1. **Verslagen**, van 1887 tot 1899, ieder 2,00

IIIe REEKS. — MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAVEN

1. **De Zevenste Bliscap van Maria.** Mysteriespel der XVe eeuw, uitgegeven door K. STALLAERT (1887), XXXII-116 blz. 2,50
2. **Woordenlijst voor de Zevenste Bliscap van Maria,** opgesteld door K. STALLAERT (1888), 141 blz. 0,50
3. **Woordenlijst op de Alexanders Geesten** van JACOB VAN MAERLANT, door L. ROERSCH, 1ste *aflevering* (1888), 68 blz. 1,00
4. **Van de vij Vroeden van binnen Rome,** bezorgd door K. STALLAERT (1889), XX-182 blz. 3,00
5. **Het Roermondsch dialect,** getoetst aan het Oud-Saksisch en Oud-Nederfrankisch, door Dr L. SIMONS (1889), 62 blz. 1,25
6. **Madelghijs' kintsheit,** al de gekende fragmenten, bezorgd door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1889), 208 blz. (met facsimile's) 2,50
7. **Dit is die Istory van Troyen,** bezorgd door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW en EDWARD GAILLIARD, 4 deelen, met facsimile's (1889-1892) . 25,50
8. **Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten,** uitgegeven door Jhr. Mr. N. DE PAUW 1893-1897), 3 atl., elke 2,00

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE VOOR TAAL- & LETTERKUNDE

IDIOTICON

VAN HET

ANTWERPSCH DIALECT

(STAD ANTWERPEN EN ANTWERPSCHE KEMPEN)

OPGESTELD DOOR

P. JOZEF CORNELISSEN,

(GEMEENTE-ONDERWIJZER TE SINT-ANTONIUS (BRECHT))

EN

J.-B. VERVLIET,

LETTERKUNDIGE TE ANTWERPEN.

Bekroond door de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

GENT

A. SIFFER

[illegible]

[illegible]

2de Aflevering.

UITGAVEN DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

Iᵉ REEKS.

1. **Jaarboek** voor 1887 (Met portretten van Z. M. *Leopold II*, en van de heeren *Beernaert* en ridder *de Moreau*), 190 blz. 2,50
2. **Jaarboek** voor 1888. 240 blz. 2,50
3. **Jaarboek** voor 1889 (Met de levensschets en het portret van Dʳ *R. Snieders*). 148 blz. 1,50
4. **Jaarboek** voor 1890 (Met de levensschetsen en portretten van Dr. *L. Delgeur* en *G. Dodd*), 172 blz. 2,00
5. **Jaarboek** voor 1891 (Met de levensbeschrijvingen van *J.-A. Alberdingk Thijm* (met portret), van *J.-J.-L. ten Kate* en van *I.-J.-L. de Coussemaecker*), 202 blz. 2 00
6. **Jaarboek** voor 1892 (inhoudende de levensbeschrijvingen van *J.-A. de Laet* (met portret) en van *L. Roersch*), 188 blz. 2,00
7. **Jaarboek** voor 1893 (Met de levensschets van *Schuermans*, de portretten van *Roersch* en *Schuermans*, en de afbeelding des voorgevels van het Paleis der Academie), 138 blz. 2,00
8. **Jaarboek** voor 1894 (Met de levensbeschrijvingen van *J.-W. Brouwers* en van *Mattinas de Vries* (met portret), 176 blz. 2,00
9. **Jaarboek** voor 1895 (Met de levensschetsen van *K.-Fr. Stallaert* (met portret) en van *J.-J. Habets*) 180 blz. 2,00
10. **Jaarboek** voor 1896. Met de levensschetsen en de portretten van *L. Mathot* en *K. Bourys*, 120 blz. 1,50
11. **Jaarboek** voor 1897. (Met de levensschetsen van *H.-E. Moltzer*, *Frans Willems* en *Willem-Jan-Frans Nuyens* en de portretten van *Zijne Kon. Hoogheid Prins Albrecht. Ministers Fr. Schollaert* en *L. de Bruyn*), 170 blz. 2,00
12. **Jaarboek** voor 1898. (Met de levensschetsen en portretten van *J.-J.-M. Michecls* en *Eug. Stroobant*), 180 blz. 2,00
13. **Jaarboek voor 1899.** (Met de levensschets van *J.-C.-H. Nolet de Brauwere van Steelandt* door *P. Alberdingk Thijm*) 1,00

IIᵉ REEKS.

1. **Verslagen**, van 1887 tot 1899, ieder 4,00

IIIᵉ REEKS. – MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAVEN

1. **De Zevenste Bliscap van Maria.** Mysteriespel der XVᵉ eeuw, uitgegeven door K. Stallaert (1887), xxxii-116 blz. 2,50
2. **Woordenlijst** voor de **Zevenste Bliscap van Maria,** opgesteld door K. Stallaert (1888), 141 blz. 0,50
3. **Woordenlijst op de Alexanders Geesten** van Jacob van Maerlant, door L. Roersch, 1ᵉ *aflevering* (1888), 68 blz. 1,00
4. **Van de vij Vroeden van binnen Rome**, bezorgd door K. Stallaert (1889), xx-182 blz. 3,00
5. **Het Roermondsch dialect**, getoetst aan het **Oud-Saksisch en Oud-**Nederfrankisch, door Dʳ L. Simons (1889), 62 blz. 1,25
6. **Madelghijs' kintsheit**, al de gekende fragmenten, bezorgd door Jhr. Mʳ. Nap. de Pauw (1889), 208 blz. (met facsimile's) 2,50
7. **Dit is die Istory van Troyen**, bezorgd door Jhr. Mr. Nap. de Pauw en Edward Gailliard, 4 deelen, met facsimile's (1889-1892) . 25,50
8. **Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten, uitgegeven door** Jhr. Mr. N. de Pauw (1893-1897), 3 afl., elke 2,00

Printed in Belgium.

7r

9. **Kalender en Gezondheidsregels** getrokken uit het handschrift der boekerij van de hoogeschool te Loven, getiteld « *Liber orat. Fland. M. S.* » door P. ALBERDINGK THIJM (1893) 66 blz. 1,25

10. **De Keure van Hazebroek**, door EDW. GAILLIARD (1894-1897), 3 deelen, elk 5,00

11. **Middelnederlandsche geneeskundige Recepten en Tractaten, Zegeningen en Tooverformulen**, uitgegeven door Dr W.-L. DE VREESE (1894), XII-144 blz. 2,00

12. **Beschrijving van Middelnederlandsche en andere handschriften die in Engeland bewaard worden**, door K. DE FLOU en EDW. GAILLIARD (1895 en 1896), 3 bd., elk 2,00

13. **Beowulf**, Angelsaksisch volksepos, vertaald in stafrijm en met inleiding en aanteekeningen voorzien, door Dr. L. SIMONS (1896) 355 bl. . . . 4,00

14. **Hennen van Merchtenen's Cornicke van Brabant** (1414), uitgegeven door GUIDO GEZELLE (1896), 235 blz. 3,00

15. **Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen**, getranslateert uuten Franssoyse in Duytscher tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XVe eeuw, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1898), VIII-580 blz. Eerste deel. 5,00

16. **Ypre jeghen Poperinghe**, Gedingstukken der XIVe eeuw nopens het laken, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1899), XLVIII-320 blz. 4,00

IVe REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR GESCHIEDENIS, BIO- EN BIBLIOGRAPHIE.

1. **Alphabetische lijst van de voorloopig verzamelde namen der in België geboren Nederlandsche schrijvers, dienende tot het samenstellen van de Biographie der Zuidnederlandsche schrijvers**, door FR. DE POTTER, 524 blz. (*niet in den handel*).

2. **Vlaamsche Bibliographie** (1830-1890), door FR. DE POTTER (1893-1897), 1ste, 2e en 3e aflev., ieder. 5,00

3. **Catalogus van de Bibliotheek der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde te Gent** (1898), door FR. DE POTTER.

Ve REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR NIEUWERE TAAL- EN LETTERKUNDE.

1. **Prudens van Duyse**, door J. MICHEELS. (Met portret des dichters) (1893), 352 blz. 4,00

2. **Rederijkersgedichten der XVIe eeuw**, door J. BROECKAERT (1893) . . . 1,25

3. **Vak- en Kunstwoorden (Nr 1 Steenbakkerij)** bezorgd door TH. COOPMAN (1894), X-94 blz. 1,25

4. **Plaatsnaamkunde. Gemeente Bilsen**, door JEF CUVELIER en CAM. HUYSMANS (1897), 316 blz. 3,00

VIe REEKS. — BEKROONDE WERKEN.

1. **Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en Letterkunde**, door L. PETIT (1888), XVI-300 blz. (*Uitverkocht.*)

2. **Verhandeling over de verbinding der volzinnen in het Gotisch**, door P.-H. VAN MOERKERKEN (1888), 104 blz. 1,50

3. **Het voornaamwoord DU**, door H. MEERT (1890), IX 98 blz. . . . 1,25

4. **De klank- en vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatius legende van Heynrijck van Veldeken**, door FELIX LEVITICUS (1892), 172 blz. 2,50

5. **De Belgische Taalwetten** toegelicht door Mr. A. PRAYON-VAN ZUYLEN, (1ste deel) (1892), 476 blz. 3,00

6. **Historisch en Critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel in de 17de eeuw**, door OSC. VAN HAUWAERT (1893), 102 blz. 1,50

7. **De rol van het « booze beginsel » in het middeleeuwsch drama**, door ERNEST SOENS, pr. (1893) 144 blz. 2,00

8. **Gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand**, door J. van de Ven, pr. (1893), vi-238 blz. 3,00

9. **Antwerpen in de XVIIIe eeuw**, door Edw. Poffé (1895), 328 blz. . 3,00

10. **Bastaardwoordenboek**, door J. Broeckaert (1895), xxiii-439 blz. . . 5,00

11. **Vak- en Kunstwoorden** (N^r 2. Ambacht van den smid), bezorgd door Jozef Vuylsteke (1895), 178 blz. (Met platen) 2,25

12. **Klank- en Vormleer van het gedicht van den VII Vroeden van binnen Rome**, door E. de Neff (1896), 85 blz. 1,25

13. **Vak- en Kunstwoorden** (N^r 4. Ambacht van den Metselaar), bezorgd door Alfons van Houcke en Jozef Sleypen (1896), x-486 blz. (met platen) 5,00

14. **Proeve van Oudnederfrankische Grammatica**, door Dr P. Tack (1897), xxvi-116 blz. 1,50

15. **Vak- en Kunstwoorden** (N^r 3. Ambacht van den Timmerman) bezorgd door J. en V. van Kerrebroeck (1898), x-547 blz. (met platen) 5,00

16. **De Moedertaal, cenig doel- en redematig voertuig der gedachte in Opvoeding en Onderwijs**, door H. Temmerman (1898), 60 blz. . . 1,25

17. **Eene vreemde spraak als voertaal van 't onderwijs**, door A. en Th. van Heuverswyn (1899), 180 blz. 2,00

18. **Vak- en Kunstwoorden** (N° 5. Ambacht van den Metselaar), bezorgd door J. en V. van Kerrebroeck (1899), x-406 blz. (met platen) . . . 4,00

19. **Onkruid onder de Tarwe.** Proeve van Taalzuivering, door H. Meert (1ste aflevering) 1,00

20. **De Gallicismen in het Zuidnederlandsch.** Proeve van Taalzuivering, door W. de Vreese (1899), lxviii-662 blz. 6,00

21. **Idioticon van het Antwerpsch dialect**, opgesteld door P.-Jozef Cornelissen en J.-B. Vervliet (1ste aflevering) 2,50

TER PERS OF IN VOORBEREIDING.

Klankleer van de taal van Jan van Ruusbroec, door Willem de Vreese.
Nederlandsche werkwoorden door samenstellende afleiding gevormd, door Willem de Vreese.
Gallicismen in het Nederlandsch, met aanwijzing van de zuiver Nederlandsche uitdrukkingen, door H. Meert.
Vormleer van de taal van Jan van Ruusbroec, door H. Meert.
Onkruid onder de Tarwe. Proeve van Taalzuivering, door H. Meert.
Vlaamsche Bibliographie (1830-1890), door Fr. de Potter (4de aflevering).
De Belgische Taalwetten toegelicht door Mr A. Prayon-van Zuylen (2^e deel).
De Keure van Hazebroek, door Edw. Gailliard (4^e deel).
De vormen van het werkwoord in het Oudfriesch, door J. Jacobs.
De verouderde woorden bij Kiliaan, door J. Jacobs.
Idioticon van het Antwerpsch dialect, opgesteld door P. Jozef Cornelissen en J. B. Vervliet (2de aflevering).
Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten, uitgegeven door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (3^e aflevering).
Die eerste Bliscap van Maria, opnieuw uitgegeven en toegelicht door Dr. Willem de Vreese.
Vocabulario para aprender Franches Espannol y Flaminco (1520), opnieuw uitgegeven en toegelicht door Dr. Willem de Vreese.
Noël van Berlaimont's Vocabulare (1530), opnieuw uitgegeven en toegelicht door Dr. Willem de Vreese.
Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen, getranslateert uten Franssoyse in Duytsche tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XVe eeuw, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (2^e deel).
Bibliographisch Woordenboek van de Geschiedenis der Belgische gemeenten, door Fr. de Potter.
Sunte Augustijns Regule, uitgegeven door K. de Flou.
Inleiding tot de studie der Analytische Scheikunde, door Dr. A.-N.-H. Bilters en Dr. A.-J.-J. Vandevelde

DEC 15 1937

